

**BİNGÖL
ÜNİVERSİTESİ**

T.C.

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**NÛRÎ DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL
SÖZLÜĞÜ**

Soner ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER

Bingöl – 2023

T.C.
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

NÛRÎ DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİNİ VE İŞLEVSEL
SÖZLÜĞÜ

Soner ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER

Bingöl – 2023

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ KABUL VE ONAY	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
A. Çalışmanın Önemi ve Amacı	2
B. Çalışmanın Kapsamı	3
C. Çalışmanın Yöntemi	3

BİRİNCİ BÖLÜM

NÛRÎ VE DİVANI'NIN İNCELENMESİ

1.1. NÛRÎ'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	5
1.1.1. Hayatı	5
1.1.2. Edebi Kişiliği	7
1.1.3. Eserleri	11
1.1.3.1. Divan	11
1.2. NÛRÎ DİVANI'NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	11
1.2.1. Nazım Şekilleri	11
1.2.1.1. Gazel	12
1.2.1.2. Kaside	16
1.2.1.3. Müseddes	17
1.2.1.4. Muhammes	18
1.2.1.5. Tahmis	19
1.2.1.6. Şarkı	19
1.2.1.7. Müstezad	20
1.2.1.8. Kıt'a	21
1.2.1.9. Nazm	21
1.2.1.10. Müfred	22
1.2.1.11. Rubai	22
1.2.2. Nazım Türleri	23

1.2.2.1. Hammamiye.....	24
1.2.2.2. Hasb-i hal	24
1.2.2.3. Hicviyye	25
1.2.2.4. Münacat	26
1.2.2.5. Na't.....	27
1.2.2.6. Pendname	28
1.2.2.7. Şehrengiz	29
1.2.2.8. Tarih	30
1.2.3. Vezin.....	31
1.2.4. Kafiye ve Redif.....	35
1.2.4.1. Kafiye	35
1.2.4.1.1. Kafiye Çeşitleri	35
1.2.4.1.1.1. Kafiye-i Mücerrede	35
1.2.4.1.1.2. Kafiye-i Mürekkebe	35
1.2.4.1.1.2.1. Kafiye-i Mürdefe	36
1.2.4.1.1.2.2. Kafiye-i Müessese	36
1.2.4.1.1.2.3. Kafiye-i Mukayyede.....	36
1.2.4.1.2. Kafiye Kusurları.....	37
1.2.4.1.2.1. İkvâ	37
1.2.4.1.2.2. İkfâ.....	37
1.2.4.1.2.3. İtâ.....	38
1.2.4.2. Redif.....	39
1.2.4.2.1. Redif Çeşitleri	39
1.2.4.2.1.1. Ek Biçiminde Redif.....	39
1.2.4.2.1.2. Sözcük Biçiminde Redif.....	39
1.2.4.2.1.3. Ek - Sözcük Biçiminde Redif	40
1.2.4.2.1.4. Ek – Sözcük Grubu Biçiminde Redif.....	40
1.3. NÛRÎ DİVANI'NIN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	41
1.3.1. Alışılmamış Bağdaştırmalar ve Somutlaştırmalar	41
1.3.2. Argo ve Sövgü Sözleri	43
1.3.3. Atasözleri	45
1.3.4. Ayetler.....	46
1.3.5. Bağlaçlar	46

1.3.6. Deyimler.....	52
1.3.7. Dua Sözlüğü.....	55
1.3.8. Edatlar.....	57
1.3.9. Eş ve Zıt Anlamlı Kelimeler.....	62
1.3.10. İkilemeler.....	64
1.3.11. Kalıp İfadeler.....	65
1.3.12. Tamlamalar.....	67
1.3.12.1. Arapça Tamlamalar.....	67
1.3.12.2. Farsça Tamlamalar.....	68
1.3.12.3. Türkçe Tamlamalar.....	81
1.3.13. Ünlemler.....	84

İKİNCİ BÖLÜM

NÛRÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ

2.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu.....	87
2.2. Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük.....	88
A / Ā / ‘A.....	89
B.....	117
C.....	156
Ç.....	165
D / Ğ.....	174
E.....	204
F.....	222
G / Ğ.....	226
H / Ğ / Ğ.....	259
I / ‘I.....	281
İ / Ī / ‘İ.....	282
J.....	298
K / Ğ.....	298
L.....	324
M.....	329
N.....	355
O / ‘O.....	377
Ö / ‘Ö.....	389

P	390
R	399
S / Ş / S	413
Ş	446
T / Ṫ	454
U / Ū / ‘U / ‘Ū	468
Ü	472
V	476
Y	483
Z / Ž / Ż / Z̈	501
SONUÇ	510
KAYNAKÇA	513

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım *Nûrî Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

12 / 06 / 2023

Soner ÇİFTÇİ

TEZ KABUL VE ONAY

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Soner ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan *Nûrî Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü* başlıklı bu çalışma, 10/07/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oy birliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı* Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Başkan (Danışman) : Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ELALDI İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi İhsan ŞEHİTOĞLU İmza:

ONAY

Bu tez, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../2023 tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Zahir ERTEKİN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Altı yüz yıllık bir tarihe sahip olan klasik Türk edebiyatı, İslam kültürü çevresinde gelişen güçlü bir edebiyattır. Fars mitolojisinden tasavvufa, peygamber kıssalarından kozmografyaya kadar geniş kaynaklardan beslenip edebiyatın zirve noktasına ulaşmıştır. Bu süreç içerisinde birçok seçkin şair yetiştirerek Osmanlı kültürünün büyük edebi eserlerini vermiştir. Bu eserlerin içerisinde önemli olduğunu düşündüğümüz divanlardan biri de 19. yüzyılda yazılmış olan *Nûrî Divanı*'dır. Bu çalışmamızda *Nûrî Divanı*'nın bağlamalı dizini ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır.

Nûrî Divanı'nın Bağlamalı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü adlı bu tezin hazırlanmasında Ayşe Yılmaz tarafından hazırlanan *Nûrî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı ve Divanı'nın İncelemesi* başlıklı yüksek lisans tezi esas alınmıştır. Söz konusu eser, web tabanlı TEBDİZ sistemine aktarılarak şiirde geçen bütün sözcük, sözcük grupları ve kalıplaşmış sözler bağlamına uygun bir biçimde anlamlandırılmıştır. Çalışmada ayrıca şairin yaşadığı dönem, hayatı, edebi kişiliği; divanın dil ve üslup özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu bilgiler divandan yapılan alıntılarla temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın odak noktası divanın üslup özelliğinin anlaşılması yönünde olduğu için ilgili tez çalışmasında ele alınan muhteva yeniden incelenmemiştir.

Çalışmada TEBDİZ projesinin yürütücüsü Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK'a, tez çalışmam boyunca büyük bir sabır ve özveriyle bana yardımcı olup yol gösteren çok kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER'e, çalışmanın hazırlanmasında desteğine başvurduğum Zeki GÜRBÜZ'e teşekkürü bir borç bilirim.

12/06/2023

Soner ÇİFTÇİ

ÖZET

Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Nûrî Divanı'nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü
Tezin Yazarı : Soner ÇİFTÇİ
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı :
Kabul Tarihi :
Sayfa Sayısı : ... (ön kısım) + (tez) + (ekler)
<p><i>Metinlerin doğru bir biçimde anlaşılabilmesi konusunda yapılan çalışmaların başında bağlama uygun anlamlandırma gelmektedir. Bağlam, bir sözcüğün yer aldığı metin içerisinde, anlamının doğru bir şekilde belirlenebilmesi için kullanıldığı cümlede, ondan önce ve sonra gelen diğer sözcüklerle oluşturduğu bütünüdür. Sözcüğün beraber kullanıldığı diğer sözcüklerle kazandığı anlam, bilinmeyen bir anlamın ortaya konması ve sözcüğün kullanıldığı dönemlere göre farklı anlamlar kazanması bağlama göre inceleme ile anlaşılır.</i></p> <p><i>Son yıllarda klasik Türk edebiyatı çalışmalarında bağlam konusunun ön plana çıktığı ve ciddi çalışmaların TEBDİZ projesi aracılığıyla yapıldığı görülmüştür. TEBDİZ projesi altyapısıyla hazırlanan bu çalışmada, 19. yüzyıl eserlerinden Nûrî Divanı'nın söz varlığı incelenmiştir, 130 şiir tüm sözcük ve sözcük gruplarıyla anlamlandırılmıştır. Sözcüklere anlam verilirken Farsça ve Arapça yapılı tamlamalar, yardımcı eylemle oluşturulan birleşik fiiller, kalıp sözler, atasözleri ve deyimler bütün olarak ele alınmıştır.</i></p> <p><i>Bu çalışmanın ana konusu olan bağlamsal dizin ve sözlüğün yanı sıra Nûrî Divanı şekil, tür, vezin, kafiye ve redif gibi biçimsel özellikler açısından incelenmiş olup eserin dil ve üslup özellikleri belirlenmiştir.</i></p>
Anahtar Kelimeler: Nûrî, Divan, 19. yüzyıl, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük, TEBDİZ.

ABSTRACT

Bingol University Institute of Social Sciences Master's Thesis Summary

Title of the Thesis: Contextual Index and Functional Dictionary of Nuri's Divan
Author: Soner ÇİFTÇİ
Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut GİDER
Department: Turkish Language and Literature
Sub-field:
Acceptance Date:
Number of Pages: ... (front part) + (thesis) + (appendices)
<p><i>Context-appropriate interpretation comes first at the beginning of the studies on understanding the texts correctly. Context is the whole of a word in the text in which it is included, in order to determine its meaning correctly, in the sentence where it is used, with other words that come before and after it. The meaning of the word with other words it is used together with, revealing an unknown meaning and gaining different meanings according to the periods in which the word is used are understood by examining according to the context.</i></p> <p><i>In recent years, it has been seen that the subject of context has come to the fore in classical Turkish literature studies and serious studies have been carried out through the TEBDİZ project. In this study, which was prepared with the infrastructure of the TEBDİZ project, the vocabulary of Nûrî's Divan, one of the 19th century works, was examined, and 130 poems were interpreted with all words and phrases. While giving meaning to the words, phrases in Persian and Arabic, compound verbs formed with auxiliary verbs, stereotypes, proverbs and idioms are considered as a whole.</i></p> <p><i>In addition to the contextual index and dictionary, which is the main subject of this study, Nûrî's Divan has been examined in terms of formal features such as shape, genre, meter, rhyme and redif, and the language and stylistic features of the work have been determined.</i></p>
Keywords: Nûrî, Divan, 19th century, Contextual Index and Functional Dictionary, TEBDİZ.

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklamalar
Ar.	Arapça
G	Gazel
Hız.	Hazret-i
K	Kaside
Kt	Kıta
M	Muhammes
Mfrd	Müfred
Msds	Müseddes
Mstz	Müstezad
N	Nazm
R	Rubai
s.	Sayfa
Ş	Şarkı
T	Tahmis
TDK	Türk Dil Kurumu
TEBDİZ	Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
vb.	Ve benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1: Nazım Şekilleri	23
Tablo 1.2: Nazım Türleri.....	30
Tablo 1.3: Aruz Vezinleri.....	33
Tablo 1.4: Kafiye Çeşitleri	38
Tablo 1.5: Redif Çeşitleri	41
Tablo 1.6: Bağlaçlar.....	50
Tablo 1.7: Deyimler	53
Tablo 1.8: Edatlar	60

GİRİŞ

1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayun adıyla bilinen Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla Osmanlı İmparatorluğu, hayatın birçok alanında Batı medeniyetleriyle sıkı bir ilişki içerisine girmiştir. Askerî, siyasi, sosyal gibi birçok alanda Batı kültürünün etkisi hissedilmiştir. Bu yakınlaşma, edebiyat dünyasına da yansarak Batılı bir edebiyat anlayışının Osmanlı sahasında karşılık bulması sağlanmıştır. Bunun sonucunda İslam medeniyeti çevresinde 13. yüzyıldan beri varlığını sürdüren klasik Türk edebiyatı, yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürüp yerini Batı tesirinde gelişen Türk edebiyatı anlayışına bırakmıştır (Akyüz, 2017, s. 5).

Klasik Türk edebiyatı, 19. yüzyılın ilk yarısında geride bıraktığı yüzyılın etkisinde kalarak orijinallikten uzak, sıradanlaşmış bir görüntü vermiştir. Bu yüzyılda yetişen şairler, son büyük ustalar olan Şeyh Gâlip ve Nedîm etkisinde şiirler yazarak onları tekrar etmenin ötesine geçememişlerdir. Şairler, halk şiirinin özelliklerinden fazlaca yararlanarak duygu derinliği zayıf, hayal bakımından güçlü olmayan şiirler yazmıştır. Özgünlüğünü yitiren klasik Türk edebiyatı bir yandan da Fransız edebiyatının etkisiyle oluşmaya başlayan yeni edebiyat anlayışının karşısında gücünü ve etkisini koruyamamıştır (Mengi, 2010, s.259-260).

19. yüzyılda Nedîm'in öncülüğünde zirveye ulaşan mahalli söyleyiş etkisini devam ettirmiştir. Birçok şair, Nedîm'den etkilenerek mahalli söyleyişi benimsemiş ve bu doğrultuda şiirler yazmıştır. Nedîm tarzında şiir söyleyen şairler bulunsa da anlam bakımından derinlikten yoksun, duygu yönü zayıf şiirler yazılmıştır. Bu yüzyılda mahalli söyleyişin yanında ön plana çıkan diğer bir anlayış ise tasavvuf olmuştur. Tasavvufi anlayış, 19. yüzyıl şairleri tarafından sevilen ve ön plana çıkarılan kaynaklardan biri olmuştur. Farklı tarikatlara mensup olan 19. yüzyıl şairleri, tarikat düşünceleri doğrultusunda tasavvufi şiirler yazmıştır. Bu özellikteki şiirlerin sayısı bu yüzyılda artmıştır. Yine bu yüzyılın şiirleri incelendiğinde dikkat çeken bir diğer anlayış ise Şeyh Gâlip'le bilinen Sebk-i Hindi akımıdır. Bu akım, geçen döneme göre geri planda kalmıştır. Dönemin bazı şairleri tarafından benimsense de başarılı şiirler yazılamamıştır. Sebk-i Hindi tarzını özellikle tercih edenler Encümen-i Şuara şairleri olmuştur. Encümen-i Şuara, 19. yüzyılda oluşmuş önemli bir edebi topluluktur. Klasik Türk şiirinin bu yüzyıldaki içine düştüğü

olumsuzluktan kurtarma amacıyla kurulmuştur. Klasik şiiri eski gücüne kavuşturma, yeni gelen edebiyat karşısında güçlendirme gayesiyle hareket etmiştir. Osman Şems Efendi, Mehmed Lebîb Efendi, Mustafa İzzet Efendi, Ziya Paşa, Namık Kemal bu topluluğun öne çıkan bazı isimleridir (Şentürk ve Kartal, 2018, s.678).

19. yüzyılda yetişen şairler, klasik Türk edebiyatına sadece isim varlığıyla katkıda bulunmuştur. Bu şairler, çoğunlukla önceki yüzyılın üstat şairlerinin izinden gidip onları taklit etmişlerdir. Bundan dolayı şiirler, titizlikten uzak kalmıştır. Tüm bunlara rağmen bu devride öne çıkan bazı isimler olmuştur. Keçecizâde İzzet Molla, Enderuni Vâsıf, Şeyhülislam Ârif Hikmet, Şeref Hanım, Leskofçalı Galip, Yenişehirli Avnî, Hersekli Ârif Hikmet bu yüzyılın önemli yüzleri olmuştur. Ayrıca bu dönemde kadın şair sayısı bakımından da bir farklılık görülmektedir. Kadın şair sayısında artış olmuştur. Âdile Sultan, Leyla Hanım ve Şeref Hanım dönemin önemli kadın şairleridir (Horata, 2019, s.225).

Genel olarak 19. yüzyıl klasik Türk edebiyatı, son günlerini yaşayan bir şiir anlayışının en zayıf dönemi olarak kaynaklarda yer almıştır. Özgün şiirlerin yazılamaması, güçlü bir şekilde topluma etki eden Batı kültürü artık bir kapanışı zorunlu hale getirmiştir.

A. Çalışmanın Önemi ve Amacı

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük kapsamında ele alınan çalışmalar, esas olarak anlam-bağlam çerçevesinde oluşturulmuştur. Bağlamlı dizin, var olan sözcüklerin veya sözcük gruplarının bağlamıyla beraber oluşturduğu alfabetik listedir. İşlevsel sözlük ise edebi eserin söz varlığını anlam-bağlam ilişkisine dayanarak ortaya koyan sözlüktür. Bağlamlı dizin, edebi metni oluşturan unsurların anlam zenginliğinin tespitini sağlarken işlevsel sözlük ise sözcük ve sözcük gruplarına gelen eklerle beraber bağlamdaki işlevin ortaya konması ve bunların diğer unsurlarla ilişkilerinin tespitini üstlenmektedir (Özdemir, 2022, s.4).

Bu çalışmada 19. yüzyıl klasik Türk edebiyatı şairlerinden Nûrî'nin Divan adlı eserinin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. Bu doğrultuda Divan'da yer alan sözcük, sözcük grupları, kalıp ifadeler, atasözleri ve deyimlerin bağlam çerçevesinde anlamları ortaya konmuştur. Eserde kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının ses bilimsel (fonetik) ve anlam bilimsel (semantik) olarak

kullanımlarının tespiti, kazandıkları anlamların bir bağlam çerçevesinde yorumlanması, çalışmanın temel amacıdır.

Eserin işlevsel sözlüğünü oluşturmak, şairin edebi dünyasını yorumlama ve dönemin dil ve üslup anlayışını anlama noktasında önem taşımaktadır. Ayrıca, Nûrî'nin hayatı, edebi kişiliği, sosyal yaşamı, etkilendiği şairler konularında da bilgi veren çalışma, şairin çok yönlü olarak tanıtılmasına katkı sağlamıştır.

B. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmamız Nûrî'nin Divan adlı eserindeki şiirlerin söz varlığı bakımından incelenmesi ve eserin bağlamlı dizininin ve işlevsel sözlüğünün hazırlanmasından oluşmaktadır. Ayrıca şairin hayatı ve poetikası hakkında da bilgiler yer almaktadır. Eser, Ankara Milli Kütüphanesinde bulunan Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. 83+XV yapraktan oluşan yazma metin, Ayşe Yılmaz tarafından, *Nûrî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı ve Divanı'nın İncelemesi* adıyla tez olarak 2010 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu tez, tezimizin alt zeminini ve hareket noktasını oluşturmaktadır.

İlgili eserde yer alan 79 gazel, 9 kaside, 15 kıt'a, 1 muhammes, 11 müfred, 3 müseddes, 3 müstezad, 3 nazm, 3 rubai, 1 şarkı, 2 tahmiste bulunan sözcük, sözcük grupları bağlam üzerinden anlamlandırılmıştır. Bu divanın muhteva incelemesi söz konusu tezde daha önce yapıldığı için yeniden ele alınmamıştır.

C. Çalışmanın Yöntemi

Nûrî Divanı'ndan hareketle hazırladığımız sözlük çalışmamız, TEBDİZ sisteminin bilgisayar destekli altyapısından destek alınarak hazırlanmıştır. Word programına eklenmiş şiirler TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Sisteme yüklenmiş mevcut sözcük ve sözcük grupları bağlamdan hareketle anlamlandırılmıştır. Anlamlandırılma yapılırken sözcük ve sözcük gruplarına eklenmiş çekim ekleri morfolojik olarak gösterilmiş olup anlama dâhil edilmemiştir.

Sözcük ve sözcük gruplarının anlamlandırılmasında *TDK Sözlük, Kubbealtı Lügati*, Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* adlı sözlüklerden yararlanılmıştır. Ayrıca yazılan bağlamlı dizin konulu tezler, ansiklopediler ve klasik Türk edebiyatı sahasında hazırlanmış kaynak kitaplardan da yararlanılmıştır.

Tezimiz “Giriş”le beraber iki ana bölümden oluşmaktadır. “Birinci Bölüm”de Nûri’nin hayatı, edebi kişiliği ve divanı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca divan; nazım şekilleri, türleri, vezinleri, kafiye, redif ve üslup özellikleri bakımından incelenmiştir. “İkinci Bölüm”de bağlamalı dizin ve işlevsel sözlük alfabetik sıraya uygun olarak işlenmiştir.

Tezin son kısmında ise elde edilen yararlılık ve katkılar “Sonuç” başlığıyla ele alınıp yararlanılan tüm kaynaklar “Kaynakça” başlığıyla verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NÛRÎ VE DİVANÎ'NİN İNCELENMESİ

1.1. NÛRÎ'NİN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Çalışmanın bu bölümünde, 19. yüzyıl klasik Türk edebiyatı şairlerinden Nûrî'nin hayatı, edebi kişiliği ve divanı ele alınmıştır.

1.1.1. Hayatı

Klasik Türk edebiyatında Nûrî mahlaslı birkaç şairin varlığından bahsedilir. Ancak çalışmamızda söz konusu olan Nûrî'ye dair kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı hayatı hakkında verdiğimiz bilgiler, şiirlerinden hareketle aktarılacaktır.

Yazdığı/şahit olduğu olayları anlattığı iki tarih kıt'asından hareketle şairin 19. yüzyılın ortalarında yaşadığı ve 19. yüzyıl klasik Türk edebiyatı şairlerinden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu tarih manzumelerinden birinde sakal bırakma tasarrufuna tarih düşürmüştür. Sakal bırakmanın gençlik dönemlerine işaret ettiğini hesap edersek bu tarihin 1845-46 yıllarına denk geldiğini söyleyebiliriz (Yılmaz, 2010, s.4):

*Eylesem âgâze-i güftârdır rîşüm gören
Ey şakal dîvânesi söyledigiñ sidre gibi*

*Nûrîyâ bir cevherîn târîhdir kim didiler
Liḥye taḳlîdi için biz de taḳındıḳ pösteki (1264) (Kt 14)*

Diğer tarih manzumesi ise Hacı İbrahim Ağa adlı bir şahsın vefatı üzerine yazılmıştır. Bu şiirden hareketle şairin 1847-48 tarihlerinde yaşadığını ifade edebiliriz:

*Hâci İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline ḥışt*

Çarḫ-ı ḥikmetden ṭulû' itdikce ḥürşîd-i ecel

Mün 'akisdir hâke mi 'rât-ı fenâdan hûb u zîst

Cevherin târîhîni Nûrî didi bâl-i iftirâk

Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrâ-yı bihişt (1262) (Kt 15)

Şairin doğum yeri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak bazı şiirlerinde geçen yer adlarının Ege Bölgesi'ne ait olması münasebitiyle Nûrî'nin Anadolu'nun batısında yaşadığı ve farklı yerlerde bulunduğunu söyleyebiliriz. Aydın, Saruhan, Manisa, Foçateyn (Foça), şairin şiirlerinde geçen yer adlarıdır. Bu yer adları sadece bir isim olarak kullanılmamıştır. Şiirlerinden de anlaşılacağı gibi Nûrî buralarda bulunmuştur (Yılmaz, 2010, s.4-5).

Karanlık bir gecede yaptığı Aydın ziyaretini müfredinde şöyle ifade etmiştir:

Bir leyle-i târîkde Aydın'a girildikde söylenmiştir:

Şeb-i deycûrda bak Aydın'ı gördi Nûrî

A benim zülfi siyâhım gözin aydın dimedin (Mfrd 11)

Sebeplere dayanarak Saruhan Defterdarlığına sunduğu hiciv türünde yazılmış kıt'a örneğinde şairin bugünkü Manisa bölgesinde bulunduğunu ifade edebiliriz:

Esbaba Mebnî Şarûhân Defterdârına Virilmiştir:

Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfân

Boynını egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı felege

Hânesinde kimi gördüñ ki gâzanfer besler

Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe (Kt 5)

Şair, ayrıca bir gece Manisa'da bulunarak raks eden Yıldız ve Bülbül adlı iki rakkaseyi izlediğini aktarmıştır:

Mağnisa'da Bir Gice-i Meserret-Neticede Yıldız ve Bülbül Nâmında İki

Raqqâş Raqqâş İtmekde İken Söylenilen Kıt'adır:

Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şûhun

Söz atdı işitdim bu gice Yıldız'a Bülbül

Eglence olursa n'ola şeb tâ-be-sehergâh

Ey gönca dehânım bize Yıldız size Bülbül (Kt 4)

Şair Foçateyn’de (Foça) katıldığı bir Rum düğününde raks eden bir güzel üzerine müseddes kaleme aldığını söylemiştir:

Foçateyn Kazasında Bir Sûr-ı Meserret-Mevfûr-i Rûmiyye’de Rağş İden Duhterân-ı Perî-revişân Hakkında Söylenilen Müseddesdir:

*Yandı cânım nâz ile refîâruna ey Yanole
Şufîlik kalur mı bâde süzer iken Şofole
Bakılır mı rağş iderken Mârğo sağ u şola
Oynayub hõra tepüb yorıldı artık Yorgõla
Ey Hırîstola Hırostosu seversen gel berü
Sen de çık meydana mânend-i piyâle vü sebû (Msds 2)*

1.1.2. Edebi Kişiliği

Sebk-i Hindi akımının 19. yüzyıldaki temsilcilerinden biri olan Nûrî, farklı nazım şekilleriyle şiirler yazmıştır. Tercihinin ise daha çok gazel olduğu görülür. Bundan dolayı Nûrî’nin bir gazel şairi olduğunu söyleyebiliriz. Gazellerinde özellikle Sebk-i Hindi akımının özellikleri dikkat çekmektedir. Devrik cümle yapısı, zincirleme tamlamalar, yeni oluşturulan tamlama yapıları Nûrî’nin Sebk-i Hindi akımından etkilendiğini göstermektedir:

*Pençe-i tâb-ı ruhı perde-nümûn oldı bana
Hamle-i nîze-i hûrşîd zebun oldı bana (G3/1)*

*Ey bî-gõnca-i neş-güfte-i gülzâr-ı ferağ
Haft-ı nev-ğaş-e-i rûy-ı çemenzâr-ı ferağ (G13/1)*

Nûrî’nin edebi kişiliğine yansıyan bir diğer özelliği ise onun Mahalileşme akımının özelliklerini de taşımasıdır. Özellikle konuşma diline ait ifadelere ve argo söyleyişlere yer vermesi şiirlerinde görülen özelliklerdendir. 19. yüzyılın genel görüntüsüne bakıldığında şairlerin hem Şeyh Gâlip hem de Nedîm gibi üstatlardan çokça etkilendiği görülür. Nûrî’de de bu şairlerin etkisi görülmektedir:

*Ümmîd-i seyr-i rûz-ı visâlinle çeşm-i cân
Evrâğ-ı şümâr-ı defter-i leyl u nehârdır (G17/3)*

*Beni o ipsiz ile bağlama sen ey meh rû
Ben kâlder revîşim neyleyeyim ya şu bu (Msds 3/3)*

*Ko git Bahklî 'ya ey sîm ten çünkü ben 'indinda
N'ola bir pula değmezsem ki cismim pârelenmiştir (G28/2)*

Nûrî'nin edebi kişiliğinin oluşmasındaki önemli kaynaklardan biri tasavvuftur. Mutasavvıf bir şair olan Nûrî, özellikle Mevlana etkisinde kalmıştır. Birkaç şiirinde Mevlana'dan saygıyla bahsetmiştir. Her ne kadar mutasavvıf bir şair olsa da şiirlerinde iktibas sanatına pek yer vermemiştir. Tasavvuf etkisiyle Allah'a yalvarışı dile getirdiği şiir örnekleri bulunmaktadır. Ayrıca Hz. Muhammed'e olan saygısı da şiirlerine yansımıştır:

*Sîr-i elîâf ider mâh ile mâhîye bile
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i **Monlâ** açılır (G15/7)*

*Olan yani **tevekkültü** 'alallâh bendine beste
Tolaşmaz beyhûde dîvâneveş bu deşt-i devrân (K4/4)*

*Nûrî-i pür-cürm u 'işyânîñ budur kim maqşadı
Nûr-ı rahmetle tola dest-i du 'â' **yâ Rabbenâ** (K3/14)*

*Çararmış kalmış ancak âteşinden hubb-ı dînyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım **yâ Resûlla'ullâh** (K7/7)*

Nûrî, şiirlerde sanatlardan bolca yararlanmışır. Şiirlerinin genelinde teşbih, istiare, telmih ve tezat sanatlarının daha çok kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bunun yanında atasözü ve deyim kullanımına da yer vermiştir.

***Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ** açılır
Bâğ-ı hüsn içre gül-i rûy-ı dilârâ açılır (G15/1)*

*Şeb-i gammda o **mehün** zülf-i siyeh târına yuf*

Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (G45/1)

Âhımın çok imtiyâzı tişe-i Ferhâd'dan

Ey lebi Şîrîn yok farkı anın ırgaddan (G65/1)

Şeb-i gammad o mehün zülf-i siyeh târına yuf

Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (G45/1)

Klasik Türk edebiyatında, şairlerin kendinden önceki şairlerden etkilenmesi, onların şiirlerinden hareketle benzer şiir yazması olağan bir durumdur. Özellikle klasik Türk edebiyatında büyük isimler olarak kabul gören Fuzûlî, Baki, Nâbî, Şeyh Gâlip ve Nedîm gibi şairler birçok şairi etkilemiş ve edebi kişiliklerinin oluşmasında etkili olmuştur. Nûrî de özellikle Sebk-i Hindi akımının etkisiyle Şeyh Gâlip'ten etkilenmiş onun iki gazeline tahmis yazmıştır. Ayrıca Şeyh Gâlip'e bir de nazire yazmıştır.

Şeyh Gâlip'e nazire olarak yazdığı "hâtırın hoş tut" redifli gazelin matla ve makta beyitleri şöyledir:

Nazîre-i Gazel Hâzret-i Gâlib

Göñül şahra'-yı nâmûsı unutdı hâtırın hoş tut

Semend-i âh bâşka râh tutdı hâtırın hoş tut

...

Zemîn-i tâzesinde Galibiñ Nûrî olur pey-rev

Göñül şahra-yı nâmûsı unutdı hâtırın hoş tut (G 10)

Nûrî'nin etkilendiği bir diğer şair ise Nedîm'dir. Nedîm'e bir nazire yazmıştır. Yazılan nazirenin matla ve makta beyitleri şu şekildedir:

Nazîre-i Nedîm

Ruğleri sakız gülünden hem beyâz hem kırmızı

Añdırır pistânçe-i nârenci bâğ-ı sâkızı

...

Dem-be-dem kullaşdırır bâğ-ı hayâl-i hüsnini

Nûrjâ ol nâzenîniñ nice incir hırsızı (G 74)

Bu şairlerin dışında diğer bir nazire ise Nâbî'ye yazılmıştır. Nâbî'nin "görmüşüz" redifli gazeline yazdığı nazire örneği aşağıda verilmiştir:

*Gülşen-i dehriñ gülerken nice derdin görmüşüz
Dâdesinde nem dilinde hûn-ı derdin görmüşüz*

*Gülmeniñ açılmanıñ encâmıdır dil-ğastelik
Berg-i sebz-i gülsitâniñ rûy-ı zerdîn görmüşüz*

*Germ u nerm-i zevk u şevk-ı nevbahâr vuşlatiñ
Mevsim-i sermâ-yı gamda serd ü berdîn görmüşüz*

*Çalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâniñ nice merdin görmüşüz*

*Nağl-i ümmîdiñ bu bâğ içre görünce meyvesin
Rûziğârıñ Nûrjâ çok germ u serdin görmüşüz (G 33)*

Ayrıca Nûrî'nin bir şiirinin başında yaptığı açıklamadan anlaşıldığı üzere Saib'in iki beytini tercüme etmiş ve gazelinde içinde kullanılmıştır.

***Gazel-i Bî-Bedel-i Şa'ib'den İki Beyit Mevrûsen Lisân-ı Türkiye Bî-t-tercüme
İş Bu Gazele Dahil Olunmuş ve Mezkûr Beyitler Üçüncü ve Dördüncü Beyit
İdügi:***

*Sañâ encâm ey kaşî kemân âhım neler itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eser imiş*

*Degil hâl-i siyeh-kârıñ öperken 'âşık-ı zârıñ
Tokınmış da ser-i dendâni ruhsârıñda yer itmiş*

*Reg-i destîñ seniñ ki rişte-i cândan da nâzûkdür
Tabîb-i bî-mürüvvet bûsegâh-ı nişter itmiş*

*Seniñ nabzîñla destin âşinâ itmek ümîdiyle
Mesîhâ hâne-i hûrşidden kaçd-ı sefer itmiş*

*Çalub çarpub biraz gencine-i eş 'ar-ı Şaib'den
Bu silk-i ma 'nıye Nûrî dañi nâzm-ı güher itmiş (G 40)*

1.1.3. Eserleri

Nûrî'nin elde bulunan tek eseri divanıdır.

1.1.3.1. Divan

Söz konusu eser, Ankara Milli Kütüphanesinde bulunan Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. 83+XV yapraktan oluşmaktadır. Eser; 79 gazel, 9 kaside, 15 kıt'a, 1 muhammes, 11 müfred, 3 müseddes, 3 müstezad, 3 nazm, 3 rubai, 1 şarkı, 2 tahmisten müteşekkildir (Yılmaz, 2010, s.7).

Eserde; hammamiye, hasb-i hal, hicviyye, münacat, na't, pendname, şehrengiz ve tarih türlerinde yazılmış şiirler bulunmaktadır. Farklı aruz vezinlerinin kullanıldığı eserde *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezni daha çok tercih edilmiştir.

Eser, Ayşe Yılmaz tarafından 2010 yılında *Nûrî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı ve Divanı'nın İncelemesi* adlı yüksek lisans teziyle tanıtılmıştır.

1.2. NÛRÎ DİVANI'NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Nazım Şekilleri

Bir ya da birden çok dizeden oluşan yapıların belirli bir kafiye örgüsü ya da vezin kullanımına bağlı olarak oluşturduğu biçimsel yapılara "nazım şekli" denir. Klasik Türk edebiyatında nazım şekillerinin tespitinde ilk akla gelen unsurlardan biri aruz veznidir. Bunun yanında kafiye düzeni ve nazım birimi de nazım şekillerinin tespitinde öne çıkan unsurlardır. Klasik Türk edebiyatı, nazım şekilleri çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Çoğunluğu Arap ve Fars edebiyatından alınmakla

beraber zamanla Türk edebiyatına özgü nazım şekilleri de dâhil olmuştur (Gökalp, 2012, s.191).

1.2.1.1. Gazel

Sözlükte “kadınlarla sevgi üzerine konuşmak, söyleşmek” anlamına gelen “gaze”li; aa, xa, xa... şeklinde uyak düzenine sahip lirik şiidir. Gazelerde ilk beyte “matla”, matlanın devamında gelen ikinci beyte ise “hüsni matla” adı verilir. Gazelin sonunda yer alan beyte “makta”, maktadan önce gelen beyte ise “hüsni makta” denir. Gazelde en beğenilen beyte, “şah beyit” denir. Gazelerde şairler makta beytinde “mahlas” kullanır. Genellikle 5-15 beyit aralığında yazılan gazeller 5, 7, 9 gibi tek rakamlı beyit sayısından oluşur (İpekten, 2010, s.17).

Nûrî Divanı’nda 79 gazel örneği bulunmaktadır. Bu gazellerin tamamı 5-15 beyit aralığındadır. Divan içerisinde yer alan 3 gazel ise genel olarak görülen tekli beyit sayısı (5, 7, 9) gazel örneğinden farklı olarak 6 beyitten oluşmaktadır:

Âhımın çok imtiyâzı tişe-i Ferhâd'dan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anın ırğaddan

Mû-be-mû dikkat idüb ebruña çıkmaz anladım
Böyle şûret kilik-i semmûr-ı kefi Bihzâddan

Bakmadı nakş u nigâr-ı levha-i dehre gören
Şûret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı istidâddan

Yâre zahm-ı sîne açmam gamzesi hûn-rîz iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhamet cellâddan

Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz te'bsir-i âb u bâddan

Haçer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ

Geçse dest-i gamzesi gibi yed-i üstâddan (G 65)

Şairler, gazellerini devrin hükümdarlarına sunmak amacıyla veya saygı duyduğu bir büyüğünü methetmek gayesiyle mahlas beytinden sonra birkaç beyit eklemeye bulunabilir. Bu şekilde yazılan gazellere “gazel-i müzeyyel” adı verilir (Alıcı, 2008, s. 93).

Nûrî Divanı’nda bir adet müzeyyel gazel örneği tespit edilmiştir. Söz konusu gazelin makta beytinde Nûrî, Mevlânâ’nın himmet sofrasını yüceltir:

Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ açılır

Bâğ-ı hüsn içre gül-i rûy-ı dilâra açılır

Medd-i nezzarem aceb mi bed beyzâlansa

Hâbda sînesi çün berķ-i tecellâ açılır

Perde-i zülfini tağıtsa ol meh ebrâsâ

Hâl-i ruhsâresi çün aķd-i Süreyyâ açılır

Şeb-i vuşlatda eger gülse açılrsa ol mâh

Dîde-i tâli ‘-i hâbida ser-a-pâ açılır

Nûrîyâ hâle-i şıfat koynuna al ört baş it

Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır

Ķatre-i feyzi düşerse dile şems-i dîniñ

Gül-i iķbâl-i dehân şadef-âsâ açılır

Sîr-i elķâf ider mâh ile mâhîye bile

Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır (G 15)

Redif, gazellerde bütünleştirici bir görev üstlenerek beyitler arasında duygu ve düşünceleri birleştirir. Her beyitte farklı konular işlense de gazel, bütünlüklü bir etkiyle ortaya çıkar. Bundan dolayı redifin kullanıldığı gazellere “müreddef”, kullanılmadığı gazellere ise “gayr-i müreddef gazel” adı verilir (Alıcı, 2008, s. 95).

Nûrî Divanı'nda 69 müreddef gazel örneği bulunmaktadır. “Dünya” redifli gazel örneği aşağıda verilmiştir:

*Çenâr-âsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ dünyâ
Dıraht-ı 'ömri yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ*

*Görüb mi 'rât-ı mihr u mâhı çeşm-i cân bakakalmaz
'Arûs-ı 'ömre göstermekde çün şubh u mesâ dünyâ*

*Alub her renkden bir örnek ancak kendi kaydın gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ dünyâ*

*Yine ey murğ-ı dil naş içre yüksekden şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hümâ dünyâ*

*Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan mehcûr
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ dünyâ (G 1)*

Nûrî Divanı'nda 10 gayr-i müreddef gazel örneği bulunmaktadır. Bu şiirlerde en önemli ahenk unsuru kafiyedir. “a” revî harfî ile kafiyenin yapıldığı şiir örneğinden alıntılanmış beyitler aşağıda verilmiştir:

*Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña
Yandım ey meh yeriñi söyle disem dir Yanya*

...

*Hiç savaşıma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (G 6)*

Şairler, gazellerinde güzel bir tesir bırakmak ve ahenk oluşturmak amacıyla gazelin matla beytinin tamamını ya da bir dizesini makta beytinde tekrar ederek kullanırlar. Bu tarzda yazılan gazele “redd-i matla” adı verilir (Alicı, 2008, s. 93).

Nûrî Divanı’nda yer alan gazellerden ikisi redd-i matla örneğidir:

Bu âb ü tâbı ’aşkıdan almaz mı âfitâb

Ka’r-ı miyâh-ı sûzişe talmaz mı âfitâb

Kişver-be-kişver seyr-i cihândır te’emmülü

Bu dehr-i bî-bekâda kocalmaz mı âfitâb

Mâ’-ı hayât-ı giryê sevâd-ı şeb içredir

Mâhî-i Hızır tâbını şalmaz mı âfitâb

Devr eylemekde rûz-be-rûz esb-i pertevi

Bir gice deşt-i çerhda kalmaz mı âfitâb

Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile

Bu âb ü tâbı ’aşkıdan almaz mı âfitâb (G 7)

Şairler, gazellerde mahlas kullanırken genellikle makta beytini tercih ederler. Genel bir kullanım olmakla beraber hüsn-i makta beytinde de mahlas kullanımı tercih edilebilir (Alicı, 2008, s. 90).

Nûrî Divanı’nda yer alan gazellerin tamamında mahlas kullanılmıştır. 78 gazelde makta beytinde mahlasa yer verilirken bir gazel örneğinde mahlas, hüsn-i makta beytinde kullanılmıştır:

Devr-i mihr-i hüsnüniñ yandı kararınca bu dil

Sâyesinde olmadım ol serv kaddiñ müştakîl

...

Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi Nûrî sözlerin

Kıl kadar yokdur haţâ uzatma kîl u kâle dil

*Şem'-i cânın kim yakarsa şems-i dîniñ 'aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fırıl fırıl (G 54)*

1.2.1.2. Kaside

Sözlük anlamı “yaklaşmak, niyet etmek” olan kaside, övgü amacıyla yazılan şiidir. Arap edebiyatında ortaya çıkmış ve İran edebiyatında bazı değişikliklere uğrayarak Türk edebiyatında kullanılmıştır. Bu nazım şekli aa, xa, xa... kafiye düzenine sahiptir. Çoğunlukla 33-99 beyitten oluşan kasideler; nesib, fahriye, medhiye, dua gibi bölümlerden oluşur. İlk beytine “matla”, son beytine “makta” adı verilir. Mahlasın bulunduğu beyte “taç beyit”, en güzel beytine de “şah beyit” adı verilir (İpekten, 2010, s. 38).

Kaside nazım şekliyle farklı türler kaleme alınabilir. Bunlar arasında en yaygın kullanılan türlerden ikisi “münacat” ve “na‘t”tır. Münacat, Allah’a yalvarmak için, na‘tlar ise Hz. Muhammed’e övgü amacıyla yazılan şiiirlerdir (Gökalp, 2012, s. 592).

Nûrî Divanı’nda 9 kaside örneği bulunmaktadır. Bunlardan 6’sı münacat türünde yazılmıştır. Yazılan kasidelerin tümü 33 beyte ulaşmayan şiiirlerdir. Bu şiiirler “kaside-i beççe” olarak değerlendirilebilir. *Nûrî Divanı*’nda yer alan aşağıdaki kaside 15 beyitten oluşmaktadır. Bu kasidenin matla ve makta beyitleri aşağıda verilmiştir:

*Ey zahîr-i zu'afâ Hâzret-i Hâk Celle Celâl
Dest-gîr-i gurebâ Hayy u Hudâ-yı müte'âl*

...

*Pertev-i lütfiñi günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nûrîyâ ziyâ bahş ola mânend-i hilâl (K 2)*

Nûrî Divanı’nda yer alan kasidelerden 3’ü n‘at türünde yazılmıştır. “Yâ Resûlla'llâh” redifli bu na‘tlarda Hz. Muhammed övülmüştür. Bu na‘tlar da 33 beyitten az olduğu için kaside-i beççe olarak değerlendirilebilir. Bu kasidenin matla ve hüsn-i matla beyitleri aşağıda verilmiştir:

Cihâniñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ Resûlla'llâh

Kesildi tâkatim artık tayandım yâ Resûlla 'llâh

Țutub dergahıña toğrı yüzüm geldim ki dünyânıñ

Yalan oldığını bildim inandım yâ Resûlla 'llâh

... (K 7)

Genel olarak eşit iki parçaya bölünebilen ve beyitlerinde iç kafiye bulunan kasidelere “musammat kaside” denir (Alıcı, 2008, s. 81). *Nûrî Divanı*’nda bir adet musammat kaside örneği vardır. Bu kasidenin dikkat çeken bir diğer özelliği ise son iki beyitte de mahlasa yer verilmesidir:

Bed eyle ismu 'llâh ile / ey hâme-i şirîn edâ

Gir râh-ı 'aşka âh eyle / reh-ber ola lutf-ı Hudâ

...

Her şeb kuluñ Nûrî-i zâr / şubh-ı merâma yol arar

Maţlab budur ey Kirdikâr / pür-nûr ola deşt-i du'â'

Râh-ı ümîd içre saña / bildim ki yokdur reh-nümâ

Envâr-ı lutf-ı Kibriyâ / hem-râhıñ olsun Nûrîyâ (K 1)

1.2.1.3. Müseddes

Altı dizelik bentlerden oluşan musammatlara müseddes adı verilir. Genel olarak 5-7 bentten oluşur. “Müseddes-i mütekerrir” (aaaaaA bbbbbA cccccA), (aaaaAA bbbbAA ccccAA ...) ve “müseddes-i müzdevic” (aaaaaa bbbbaa ccccaa) olmak üzere iki çeşit kafiye düzenine sahiptir. Mütekerrir ve müzdevic şekillerinin yanında farklı kafiyelenmiş müseddes örnekleri de vardır (Alıcı, 2008, s. 130).

Nûrî Divanı’nda 3 müseddes örneği bulunmaktadır. Bu müseddesler 5-7 bentten oluşmaktadır. Müseddeslerden biri müseddes-i mütekerrir biçiminde kafiyelenmiştir, bu müseddesin birinci bendi aşağıda verilmiştir:

Gördüğüm gündən berü zülfini zihnim tolaşık a

Dîde-i bahtım bu yüzden gâh uyur gâh uyanık a

<i>Göñli açılsun rakîbüñ de benim kalbimi yık</i>	<i>a</i>
<i>Ba 'dezâ yüz şuyı dökmez saña bu bağrı yanık</i>	<i>a</i>
<i>Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık</i>	<i>A</i>
<i>İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Msds 1)</i>	<i>A</i>

Nûrî Divanı'nda yer alan 2. müseddes, yaygın olmayan diğer kafiye düzenine sahiptir. Bu müseddesin birinci bendi aşağıda verilmiştir:

<i>Yandı cânım nâz ile reftâruña ey Yanole</i>	<i>a</i>
<i>Şufilik kalur mı bâde süzer iken Şofole</i>	<i>a</i>
<i>Bakılır mı rakş iderken Mârğo sağ u şola</i>	<i>a</i>
<i>Oynayub ħora tepüb yorıldı artık Yorgola</i>	<i>a</i>
<i>Ey Ħuristola Ħirostosu severseñ gel berü</i>	<i>X</i>
<i>Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü sebû (Msds 2)</i>	<i>X</i>

Nûrî Divanı'nda yer alan 3. müseddes, müzdevic kafiye düzenine sahiptir. Bu müseddesin birinci bendi aşağıda verilmiştir:

<i>'Aklım oynatmış idi sîm-beden bir cân-bâz</i>	<i>a</i>
<i>İpucu arar idim eylemege 'arz-ı niyâz</i>	<i>a</i>
<i>Beni mîzân-i nigâha alub itdi i 'zâz</i>	<i>a</i>
<i>Gözi bağluları gözlermiş o bî-çare nevâz</i>	<i>a</i>
<i>Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdigi nâz</i>	<i>a</i>
<i>Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz (Msds 3)</i>	<i>a</i>

1.2.1.4. Muhammes

Beş dizelik bendlerden meydana gelen nazım şekline muhammes adı verilir. Genellikle 4-8 bendden oluşur. Muhammesler, “muhammes-i müzdevic” (aaaaa bbbba ccca ...) ve “muhammes-i mütekerrir” (aaaaA bbbba cccaA ...), (aaaAA bbbAA cccAA ...) kafiye düzeninde kullanılmıştır (İpekten, 2010, s. 96).

Nûrî Divanı'nda 1 muhammes örneği bulunmaktadır. Bu şiir kafiye düzeni bakımından muhammes-i mütekerrir örneği olarak değerlendirilebilir. Bu muhammesi farklı kılan özellik ise klasik Türk edebiyatında yaygın görülmeyen (aaaAA bbbAA cccAA ...) kafiye düzenine sahiptir. Bu muhammesin birinci bendi aşağıda verilmiştir:

<i>Oldı cism-i nâ-tiivân âmâc-ı şahrâ-yı fenâ</i>	<i>a</i>
---	----------

<i>Nice demlerdir atar dest-i kıza tîr-i belâ</i>	<i>a</i>
<i>Olmada peyveste ‘arşâ na‘re yâ Rabbenâ</i>	<i>a</i>
<i>Kıl baña imdâd yâ Râbb be-hakk-ı Muştafâ</i>	<i>A</i>
<i>Sâ‘il-i dergâhuñam senden kerem senden ‘atâ’ (M 1)</i>	<i>A</i>

1.2.1.5. Tahmis

Beşleme anlamına gelen tahmis, bir muhammes örneğidir. Bir kaside ya da gazelin (zemin) her beytinin önüne aynı vezin, kafiye ve redifte üç dize ekleyip (zamime) muhammese dönüştürmeye tahmis adı verilir. Kafiye düzeni aaa(aa) bbb(ba) ccc(ca) biçimindedir (İpekten, 2010, s. 100).

Nûrî Divanı’nda 2 tahmis bulunmaktadır. 9 bendden oluşan tahmis örneğinde Şeyh Gâlib’in “hançer” redifli gazeli zemin olarak kullanılmıştır. Bu tahmisin son bendi aşağıda verilmiştir:

Nûrîyâ bak dem-i dâmân-ı gül-i handâna
Bülbülüñ dîdesi mâ‘ildir anıñçün kana
Havfüm oldur ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldı bu Gâlib ki hased-kârâna
Sûsen ü lâle-i gülzârı ser-â-ser hançer (T 1)

Diğer tahmis örneği ise 12 bendden oluşmaktadır. Şeyh Gâlib’in “elmâs” redifli gazeli tahmis edilmiştir. Bu tahmisin makta bendi aşağıda verilmiştir:

Nûrî o gülistana gönül oldu ki râğıb
Her mısrâ‘ı ‘ûd ağacı dinse münâsib
Nokta değil ‘anber saçılur çâr cevânib
Pür-bûy-ı ma‘nî mi devâtum gibi Gâlib
Ser bezm-i selâfîne gelen micmer-i elmâs (T 2)

1.2.1.6. Şarkı

Klasik Türk edebiyatında bestelenmek amacıyla yazılan nazım şeklidir. Çoğunlukla dört dizelik mısralardan oluşur. Şarkılarda tekrar edilen dizeye “nakarat” adı verilir. En etkili dize ise “miyan” adı verilen üçüncü dizedir. Genellikle 3-5 bendden oluşur. aaaA bbbA cccA ... biçiminde kafiye düzenine sahiptir (Gökalp, 2012, s265).

Nûrî Divanı'nda 1 şarkı örneği bulunmaktadır. 5 bendden oluşan bu örnek klasik şarkı kafiye düzenine sahip olup mütekerrir kafiye düzeni ile yazılmıştır:

<i>Şakın ağıyârı çekme ehl-i 'aşka karşı tenhâya</i>	<i>a</i>
<i>Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesîhâya</i>	<i>a</i>
<i>Terahhüm eyle kim İncil-i hanı vir sevdâya</i>	<i>a</i>
<i>Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesîhâya</i>	<i>A</i>
...	
<i>Şerem kıl itme cevri Nûrî-i zâre cefâkârım</i>	<i>b</i>
<i>Şakın rûy-ı sipihri tutmasun dūd-ı şerer bârım</i>	<i>b</i>
<i>Bülend oldukça her dem bâng-i âh u nâle vü zârım</i>	<i>b</i>
<i>Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesîhâya (Ş 1)</i>	<i>A</i>

1.2.1.7. Müstezad

Sözlük anlamı “arttırılmış, eklenmiş” olan müstezad, gazelden türemiş bir nazım şeklidir. “*Mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fa’ûlün*” kalıbıyla yazılır ve her dizenin altına “*Mef’ûlü fa’ûlün*” terkipleriyle yazılmış kısa bir dize eklenir (İpekten, 2010, s.33).

Nûrî Divanı'nda 3 müstezad örneği bulunmaktadır. Aşağıdaki müstezadda bir Rum güzeli tasvir edilmiştir. Bu müstezadın matla ve makta beyitleri aşağıda verilmiştir:

<i>Âgûş açalıdan beri ol duğter-i tersâ</i>
<i>Mânend-i çelîpâ</i>
<i>Geh-vâre-i âgûş-ı Pânâyâna Mesîhâ</i>
<i>Yaklaşmadı aşlâ</i>
...
<i>Nûrî gibi görse seni ey rûh-ı revânım</i>
<i>Billâh a cânım</i>
<i>Eyler kıyub 'Îsâya pereştîş saña cânâ</i>
<i>Biñ cânla papa (Mstz 1)</i>

1.2.1.8. Kıt‘a

Sözlük anlamı “parça” olan kıt‘a, iki veya daha çok beyitten oluşan nazım şeklidir. Kıt‘alarda matla ve mahlas beyti bulunmaz. Genellikle xa xa xa..... şeklinde kafiye düzenine sahiptir. Beyit sayısı ikiden fazla olan kıt‘alara kıt‘a-i kebire adı verilir (Alıcı, 2008, s.106).

Nûrî Divanı’nda 15 kıt‘a örneği bulunmaktadır:

Rişte-i âhım uzatdıñ dili şad çâk itdiñ x
Sûzen-i vaşl ile virseñ ileyim mi İlya a

Va‘de-i vaşlıñı ‘aşkıñ gibi izhâr itme x
İl midir dime rakîbi şakın ey büt İlya (Kt 1) a

Nûrî Divanı’nda yer alan kıt‘alardan 4’ü kıt‘a-i kebire örneğidir. Bu kıt‘alarda kabul gören anlayıştan farklı olarak mahlas kullanılmıştır:

Gayre göz süzdi kıyâs itme nigâh-ı yâri
Nâs içinden seni ey ‘âşık-ı bî-çâre seçer

Salik-i kişver-i yâr ‘âşık-ı rûy-ı dil-dâr
‘Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı geçer

Kaṭre-i eşk saçub ‘arşañgeh-i devrâna
Dâne-i zikri eken hûşe-i maḫşûdı biçer

Âb u tâbı nola Nûrîniñ olursa efzûn
Ṭâs-ı mihr u meh ile şubḫ u mesâ bâde içer (Kt 6)

1.2.1.9. Nazm

Kafiye düzeni aa, ba, ca Şeklinde olan nazım şeklidir. Nazm, mahlas kullanılmama, beyit sayısı ve işlenen konu bakımından gazelden ayrılır. Beyit sayısı genellikle 2-12 beyitten oluşur, daha uzun beyitten de oluşabilir (Alıcı, 2008, s.107).

Nûrî Divanı'nda 3 nazm örneği bulunmaktadır. Nazmlar iki beyitten oluşmaktadır. Bir nazm örneğinde farklı bir durum olarak mahlas kullanılmıştır:

Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet için olsun

Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için olsun

Bu Nûrî-i bâ-çâreye ihsân eyle

Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için olsun (N 3)

1.2.1.10. Müfred

Kafiyenin olmadığı belirli bir şirden bağımsız yazılan beyitlerdir (Gökâl, 2012, s.195).

Nûrî Divanı'nda 11 müfred örneği bulunmaktadır. Bir müfred örneğinde mahlas kullanılmıştır:

Meger bend-i nukûş-ı dehr olur mı rind-i kâr-âgâh

'Aceb âyîne-i şûret-nümâ-yı dîvdür dünya (Mfrd 1)

Şeb-i deycârda bak Aydını gördi Nûrî

A benim zülfi siyâhım göziñ aydın dimediñ (Mfrd 11)

1.2.1.11. Rubai

Sözlük anlamı “dörtlük” olan rubai, kendine has aruz kalıplarıyla yazılan nazım şeklidir. Dört dizeden oluşan rubailerde anlam bütünlüğü görülür. İran edebiyatından Türk edebiyatına geçen rubailer, lirik konuların yanında felsefi, dini ve tasavvufi konuları ele almıştır. Rubailer aruzun “ahrem” ve “ahreb” kalıplarıyla yazılır (Gökâl, 2012, s.231).

Nûrî Divanı'nda 3 rubai örneği bulunmaktadır. Rubailerde görülen “aaxa” veya “aaaa” şeklindeki kafiye düzeninden farklı olarak burada kıt'a biçiminde olan “xaxa” kafiye düzeni görülür. Bu rubailerde nadir görülen bir durumdur:

Hoy-gerde ten eyle beni ey hammâmçı x

Germiyet-i hammâmîni vaşf eylerler a

Meşhûr-ı 'avâm bir meşeldir ki dinür x

Nûrî Divanı'nda kullanılan nazım şekilleri ve bunların kullanım sayılarını Tablo 1.1 vermektedir.

Tablo 1.1: Nazım Şekilleri

NAZIM ŞEKİLLERİ	NAZIM ŞEKİLLERİNİN SAYISI
Gazel	79
Kaside	9
Kıt'a	15
Muhammes	1
Müfred	11
Müseddes	3
Müstezad	3
Nazm	3
Rubai	3
Şarkı	1
Tahmis	2

1.2.2. Nazım Türleri

Belirli kurallar doğrultusunda yazılmış, biçim ve içerik bakımından ortak gruplara ayrılabilen eserlerin genel adına tür denir. Klasik Türk edebiyatında, nazım biçiminde yazılmış eserlerin işledikleri konulara göre aldığı isme de “nazım türü” adı verilir (Coşkun, 2020, s.174).

Klasik Türk edebiyatında türlerin ortaya çıkmasında birtakım ihtiyaçlar ve koşullar etkili olmuştur. Yenilik, din, toplumsal yaşam, estetik kaygılar, insan ilişkileri vb. durumlar yeni türlere kapı aralamıştır. Türlerin isimlendirilmesi hususunda da konu bütünlüğü belirleyici bir öge konumundadır. Türler gelişimini tamamlayıp isimleri çevresinde gelenek oluşturduktan sonra şekil ve muhteva yönünden birtakım kurallara sahip olmuştur (Gökalp, 2012, s. 291-292).

Nûrî Divanı'nda; kaside, müseddes, muhammes, kıt'a, nazm ve rubai nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerde farklı konular işlendiği için tür çeşitliliği söz

konusudur. Bu bağlamda divan üzerine yapılan incelemede hammamiye, hasb-i hal, hicviyye, münacat, na‘t, pendname, şehrengiz ve târih türleri tespit edilmiştir.

1.2.2.1. Hammamiye

Klasik Türk edebiyatında hamam veya hamamdaki güzeli konu alan şiirlere hammam-name ya da hammamiye adı verilir. Hamam hem sosyal hayattaki önemi hem de kapalı bir mekân olmasıyla edebiyata konu olmuştur. Hammamiye, şiirlerde iki farklı şekilde karşımıza çıkar. Bunlardan biri hamam kültürünün ve hamamın şiire konu olmasıdır, diğeri ise hamamdaki güzelin anlatılmasıdır. Hammamiyeler; gazel, nazm, mesnevi, kıt‘a gibi çeşitli nazım şekilleriyle yazılabilir (Gökalp, 2012, s. 322).

Nûrî Divanı’nda rubai nazım şekliyle yazılmış iki hammamiye örneği bulunmaktadır. Nûrî, her iki rubaide de hamam kültürünü ele almıştır. Hamamcıya seslenerek şiire başlayan Nûrî, hamamın insanı terleten özelliğini ve sıcaklığını tasvir ederken kültürde çokça bilinen “*Hamama giren terler*” atasözünü alıntılamıştır:

*Hoy-gerde ten eyle beni ey hammâmçı
Germiyyet-i hammâmıñı vaşf eylerler
Meşhûr-ı ‘avâm bir meşeldir ki dinür
Germ-âbeye dâhil olan elbet derler (R 2)*

1.2.2.2. Hasb-i hal

Sözlükte “ dertleşmek, görüşmek” anlamlarına gelen hasb-i hal, klasik Türk edebiyatı şairleri tarafından çok geniş bir alanda yorumlanmıştır. Hasb-i hal türünü belirli bir çizgide yorumlamak mümkün değildir. Bundan dolayı şairin kendisiyle ya da başkasıyla alakalı anlattığı durum veya olaylar hasb-i hal çerçevesinde yorumlanabilir. Hasb-i hallerde şair, çoğunlukla kendisiyle ya da başka biriyle konuşuyor veya dertleşiyor konumundadır. Hâlini anlatırken bir şikâyet veya dert yakınma durumu gözlemlenir. Hasb-i haller başta kaside ve mesnevi olmak üzere farklı nazım şekilleriyle yazılmıştır (Gökalp, 2012, s.328).

Nûrî Divanı’nda müseddes nazım şekliyle yazılmış bir hasb-i hal bulunmaktadır. Nûrî, 7 bendden oluşan bu müseddesin başında “*Halîme Nâm Bir Şûh-ı Cân-bâz Hakkında Söylenilen Müseddesdir*” notunu düşerek şiirini yazmıştır. Halime adlı cambaza yer yer seslenerek onun kendisi üzerinde bıraktığı güçlü etkiyi aktarmaktadır. Ayrıca şiirde cambazlıkla ilgili bazı kavramları (gözü bağlı, ip, oyun,

salıncak) da kullanarak hislerini ve derdini anlatmıştır. Müseddesin birinci bendinde, Halime adlı cambazdan dolayı aklını oynattığını söyleyen Nûrî, bir ipucu arayıp ona ulaşmaya çalışmıştır. Nûrî, cambazın kendisini fark ettiğini düşünürken aslında Halime'nin “gözü bağılları” gözlemlediğini dile getirmiştir. Tüm bu yaşanan anın bir oyun olduğu hissine kapılan şair, cambazın kötü niyetli olanlarla arkadaşlık yaptığına şahit olmuştur:

*‘Aklım oynatmış idi sîm-beden bir cân-bâz
İpucu arar idim eylemege ‘arz-ı niyâz
Beni mîzân-i nigâha alub itdi i ‘zâz
Gözi bağılları gözlermiş o bî-çare nevâz
Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdiği nâz
Nice ‘akreb-meniş erkânsıza oldı dem-sâz*

*Kurduñ ey şûh Halîme menziliñe gehvâre
Tıfl-ı nev-sâleler aldatmağa bulduñ çâre
Ben şalıncağ gibi şallanmadayım hem-vâre
Eyleme gönlimi de reşkle pâre pâre
Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağıyâre
Bağdaşır olma bucâğında aña harf endâz (Msds 3)*

1.2.2.3. Hicviyye

Arapça “hecv veya hicâ” kökünden türeyen hicviyye; bir zümreyi, şahsı, kurumu ya da fikri yermek amacıyla yazılan yazılardır (Gökalp, 2012, s. 334).

Hicviyyeler çoğunlukla şahsa yöneliktir ancak sosyal ve siyasi problemleri de ele alan hicviyyeler kaleme alınmıştır. Toplumsal düzene ve ideal insana aykırı davranışlar sergileyen kurum ve insanlar hicvedilmiştir. Ceza alma ve öldürme korkusu nedeniyle padişaha yönelik eleştiri dönem gereği pek mümkün olmamaktadır. Bundan dolayı sistemi uygulayan insanların (vali, vezir, defterdar, komutan vb.) kabiliyetsizliklerine ve usulsüzlüklerine yönelik bir hiciv hareketi etkili olmuştur (Apaydın, 1993, s. 22-24).

Klasik Türk edebiyatında hicviyyeler çoğunlukla manzum kaleme alınmıştır. Hemen hemen her nazım şekliyle yazılmıştır. Bunların içerisinde kaside, mesnevi ve kıt'a ise ön plana çıkan nazım şekilleri olmuştur. (Apaydın, 1993, s.55).

Nazım şekilleri içerisinde ise kıt'a, diğerlerine göre dikkat çekicidir. Genellikle dört mısradan oluşan kıt'alar, kısa ve yoğun bir anlatıma sahiptir. Böylece hiciv öğeleri son dizeye bazen de son iki dizeye yayılarak çarpıcı bir biçimde verilir. Kıt'anın bu özelliklerinden dolayı da akılda kalıcılığı diğer nazım şekillerine göre fazla olur. Hicvin toplum tarafından çok sevilmemesi nedeniyle hicviyyeler yazılı olarak yayılma imkânı bulamayabilir ama kıt'aların kısa ve akılda kalıcı olması, dilden dile bir aktarım sunması daha çok kişiye ulaşma olanağı sunmuştur. Böylece kıt'a, hicviyye için avantaj sağlayan bir nazım şekli haline gelmiştir (Apaydın, 1993, s. 56)

Hicviyelerde çarpıcı ve dikkat çekici bir anlatım öne çıkar. Anlatılmak istenen çoğu zaman sanatlı bir şekilde sunulur. Bundan dolayı şairler bazı edebi sanatlara yönelirler. İrsali mesel, tezat, teşbih gibi sanatlar hicviyelerde çokça tercih edilir (Apaydın, 1993, s.65).

Nûrî Divanı'nda kıt'a nazım şekliyle yazılmış bir hicviyye örneği bulunmaktadır. Bu hicviyyenin başında Nûrî, "*Esbaba Mebnî Şarûhân Defterdârına Virilmiştir*" açıklamasıyla paylaşmıştır. Nûrî, irfan sahibi bir kişinin bu bozuk dünyada hiçbir şeye boyun eğmediğini, çarpık ve temelsiz vaazlara itibar etmeyeceğini ifade etmiştir. Tezat sanatından yararlanarak son iki dizede aslan ve eşeği kıyaslayarak özelde Saruhan Defterdarına, genelde ise topluma dönük eleştiride bulunmuştur:

*Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfân
Boynunu egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı felege
Hânesinde kimi gördüñ ki gâzanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe (Kt 5)*

1.2.2.4. Münacat

Allah'a yalvarmak, istekte bulunmak ve dua etmek amacıyla yazılan eserlere münacat adı verilir. Genel olarak manzum şekilde kaleme alınsa da klasik Türk edebiyatında nesirle kaleme alınmış münacat örnekleri de bulunmaktadır. Kaside,

kıt'a, gazel, mesnevi gibi pek çok nazım şekliyle yazılabilir. Kişinin sanat amacı taşımadan samimi bir şekilde Allah'a yöneldiği şiirler olan münacat, duygu yüklü bir üslupla yazılır. Kimi zaman bir günahkârlığın teslimiyeti kimi zaman da Allah'a olan sevgiyle münacatlar ele alınmıştır (Canım, 2011, s. 168-169).

Nûrî Divanı'nda 10 münacat örneği bulunmaktadır. Bunlardan 6'sı kaside, 1'i muhammes, 1'i rubai, 1'i nazm, 1'i de kıt'a nazım şekliyle yazılmıştır. Nûrî de klasik Türk edebiyatında görülen farklı nazım şekilleriyle münacat yazma yaklaşımını eserinde göstermiştir.

Nûrî münacat türünde yazılan kasidelerinde Allah'a sığınarak ona dua etmekte ve merhamet istemektedir. “*Ya Rabbenâ*” redifli kasidesinde kendisini “suç ve isyan dolu Nûrî” olarak tanıtır ve Allah'tan rahmet ister. Bu münacatın son iki beyti aşağıda verilmiştir:

*Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânîñdan alsaydı ziyâ yâ Rabbenâ*

*Nûrî-i pür-cürm u 'işyânîñ budur kim maşşadı
Nûr-ı rahmetle tola dest-i du'â' yâ Rabbenâ (K 3)*

Nûrî, muhammes nazım şekliyle yazdığı münacatında sabah akşam ah edip inlediğini, Hz. Muhammed'in hakkı için yardım istediğini ifade edip kendisini bir dilenciye benzeterek bağışlanmayı dilemektedir Bu muhammesin son bendi aşağıda verilmiştir:

*Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde mekîn
Gülistân-ı dehrde mânend-i murğ-ı hazîn
Bî-tevaffuk rûz u şeb itmekdeyim âh u enîn
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ğakğ-ı Muştafâ
Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden 'atâ' (M 1)*

1.2.2.5. Na't

Hz. Muhammed'i övmek, ona dua etmek, ondan yardım dilemek amacıyla yazılan şiirlere na't denir. Genellikle kaside nazım şekliyle yazılır. Hz. Muhammed dışında, dört halife için yazılan na't örnekleri de görülmektedir. Na'tlarda Hz.

Muhammed'in mucizeleri, miraca yükselişi, güzel ahlakı, İslam'ı yayma mücadelesi anlatılmıştır. Na'tlar, edebi bir nitelik taşıdığı için klasik Türk edebiyatı şairlerince asırlar boyunca büyük bir saygı ve sevgiyle kaleme alınmıştır (Canım, 2011, s.173-178).

Nûrî Divanı'nda kaside nazım şekliyle yazılmış 3 na't örneği bulunmaktadır. Bunlar 5-7 beyitten oluşan örneklerdir. Nûrî, "Na't-ı Şerîf-i Nebevî 'Âleyhi's-selâm" başlığı altında yazmış olduğu na'tda, dünya dertlerinden yorulduğunu ve Hz. Muhammed'e yöneldiğini dile getirmiştir. Tıpkı münacatlarında belirttiği gibi günahkâr olduğunu tekrardan vurgulamıştır:

Cihânîñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ Resûlla 'llâh

Kesildi tākātım artık çayandım yâ Resûlla 'llâh

...

Ne gündüz ne gece göz açtırır baht-ı siyeh-kârım

Bu gâfletten nice diyem uyandım yâ Resûlla 'llâh

...

(K 7)

1.2.2.6. Pendname

Din, kültür, sosyal yaşam gibi çoğu konuda ahlaki öğütlerin verildiği eserlere pendname denir. Nasihatnâme olarak da tanınan bu tür, manzum veya mensur şekilde kaleme alınabilir. Pendnameler toplumdaki genel ahlak kurallarıyla ilgili olabileceği gibi tasavvuf âlemiyle de alakalı olabilir. Didaktik özellik taşıyan pendnamelerde genellikle atasözü, hikâye, ayet ve hadislerden iktibas yapılır. Mesnevi nazım şekliyle çoğunlukla kaleme alınan pendname farklı nazım şekilleriyle de yazılır (Gökalp, 2012, s.403-406).

Nûrî Divanı'nda kıt'a nazım şekliyle yazılmış bir pendname örneği bulunmaktadır. Nûrî bu pendnamede "zaman" kavramı üzerine öğütte bulunur. Geçmişte yaşananları hatırlayıp üzülmeyen bir faydası olmadığını belirterek içinde bulunulan zamanın önemini bilmeyi vurgular. Nûrî'nin birçok şiirinde Şeyh Gâlib'in izleri görülmektedir. Bu pendnamede de Şeyh Gâlib'e ait olan "*Geçdi gün ferdâyı ko sâ'at bu sâ'at dem bu dem*" (Alıntılayan Yerlikaya, 2008, s. 14) dizesi değiştirilerek kullanılmıştır:

Şayma rûz u mâh u sâl-i sâlifi
Bakub eyyâm-ı pesîne çekme gam

Mâzi vü müstaḳbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ 'at bu sâ 'at dem bu dem (Kt 10)

1.2.2.7. Şehrengiz

“Şehir karıştıran” anlamında kullanılan şehrengiz, edebi terim olarak bir şehirdeki güzeli ya da güzelleri anlatan metinlerdir. Metinde anlatılan güzeller, yaşadığı şehirden ayrı düşünülemediği için şehre ait birtakım özellikler de şehrengizlerde anlatılır. Bu bağlamda şehre dair mimari özellikler, iklim, toplumsal yapı, kültürel unsurlar aktarılabilir. Çoğunlukla mesnevi nazım şekliyle yazılan şehrengizler, farklı nazım şekilleriyle de yazılabilir (Gökalp, 2012, s.439).

Şehrengizlerde ismi geçen güzeller, fiziksel güzellikleri ve etkileyicilikleriyle tasvir edilir. Saç, göz, kaş, dudak vb. fiziksel unsurlar benzetme ve sanatlarla işlenir. Bunun yanında meslek, ad ve soy ad bilgisi, aile bilgisi, din gibi konularda da güzellere ait bilgiler verilebilir (Gökalp, 2012, s. 440).

Nûrî Divanı'nda müseddes nazım şekliyle yazılmış bir şehrengiz örneği bulunmaktadır. “*Foçateyn Kazasında Bir Sûr-ı Meserret-Meyfûr-i Rûmiyye'de Rakş İden Duhterân-ı Perî revîşân Hakkında Söylenilen Müseddesdir*” başlıklı şiirde Nûrî, Foçateyn adlı yerde katılmış olduğu bir Rum düğününde raks eden güzelleri tasvir etmiştir. Bu güzeller sırasıyla *Yanole*, *Sofole*, *Margo*, *Yorgola*, *Hristola*'dır. Düğünde gözlemlerini aktaran Nûrî, Yanole'nin nazlı yürüyüşünü, Sofole'nin bade süzüşünü, Margo'nun dans edişini, Yorgola'nın hora tepişini aktardıktan sonra Hristola adlı güzele seslenerek meydana çıkmasını istemektedir (Kaplan, 2022, s. 173). Bu müseddesin birinci bendi aşağıda verilmiştir:

Yandı cânım nâz ile reftâruña ey Yanole
Şufîlik kalur mı bâde süzer iken Sofole
Bakılır mı rakş iderken Mârĝo sağ u sola
Oynayub hora tepüb yorıldı artıķ Yorgola
Ey Hristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü sebû (Msds 2)

1.2.2.8. Tarih

Bir olayın tarihini harflerin sayı değerlerini baz alarak ifade etmeye tarih düşürme denir. Olay; bir sözcük, cümle, dize veya beyitle kaleme alınır ve bir hesaplama yapılır. Bu işleme de ebced hesabı adı verilir. Klasik Türk edebiyatında şairler, doğum, ölüm, düğün, eğlence, padişahın tahta çıkışı gibi pek çok olay için tarih düşürmüşlerdir. Tarih düşürmede genellikle şairler kıt'a nazım şeklini tercih etmişlerdir (Kaplan, 2020, s. 323).

Nûrî Divanı'nda kıt'a nazım şekliyle yazılmış 2 tarih örneği bulunmaktadır. Bu tarihlerden birinde dikkat çeken durum, toplumsal bir olay veya gelişmeye bağlı olarak kaleme alınmamasıdır. Nûrî sakal bırakmasına dair bir tarih düşürmüştür:

*Eylesem âgâze-i güftârdır rîşüm gören
Ey şakal dîvânesi söylediğîñ sidre gibi*

*Nûrîyâ bir cevherîn târîhdir kim didiler
Lihye taklîdi için biz de takındık pösteki (1264) (Kt 14)*

Diğer tarih örneğinde ise ölüm tarihi notu düşürülerek Hacı İbrahim Ağa adında birinin ölümüne tarih düşürmüştür:

*Hâcî İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-zâdeniñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline hışt*

*Cevherin târîhini Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrâ-yı bihişt (1262) (Kt 15)*

Nûrî Divanı'nda kullanılan nazım türleri ve bunların kullanım sayılarını Tablo 1.2 vermektedir.

Tablo 1.2: Nazım Türleri

NAZIM TÜRÜ	NAZIM TÜRLERİNİN SAYISI
Hammamiye	2
Hasb-i hal	1
Hicviyye	1

Münacat	10
Na‘t	3
Pendname	1
Şehrengiz	1
Tarih	2

1.2.3. Vezin

Bir şeyi ölçmek, tartmak anlamlarında kullanılan vezin, Doğu kültüründe edebiyat ve müzik gibi fonetik sanatlarda kullanılan bir ahenk unsurudur. Şiiri nesirden ayıran önemli bir ögedir. Türk edebiyatında hece, aruz ve serbest gibi çeşitleriyle şairlerin vazgeçmediği bir ahenk unsuru olarak her dönemde şiirlere müzikal bir değer katmıştır (Durmuş, 2013, s. 77-79). Bunlardan biri olan aruz da klasik Türk edebiyatı şairlerince çok sevilmiş ve en çok kullanılan vezin çeşidi olmuştur.

Aruz vezni, açık/kısa ve kapalı/uzun olarak ifade edilen hecelerin dizelerde belirli bir düzenle tekrar edilmesine dayanan bir ölçü çeşidi ve ahenk unsurudur. Aruz, ilk olarak Arap edebiyatında kullanılmış; Arap kültürüyle şekillenip geliştikten sonra Fars edebiyatı kanalıyla Türk edebiyatında da kullanılmıştır (Kesik ve Şenödeyici, 2019, s. 9).

Aruzun Türk edebiyatındaki ilk örneklerinde İslamiyet öncesi Türk şiirinde kullanılan hece vezninin izleri görülmektedir. Bu aruz vezinleri, hece veznine benzeyen kalıplara uygun seçilmiştir. Şairler, Türkçenin Arapçadan farklı bir dil ailesinde bulunması sebebiyle aruz ölçüsünü uygulamakta zorlanmıştır. Bundan dolayı şiiri vezne uyarlarken zorlanmıştır. Şairler; imale (uzatma), zihaf (kısaltma), vasl (ulama), med (çok uzatma) gibi aruz hatalarına başvurmuşlardır. Klasik Türk edebiyatında XV. yüzyıla gelindiğinde ise daha başarılı bir biçimde kullanılan aruz, Türk edebiyatına iyice yerleşmiş ve ilk örneklerde görülen aksaklıklar ortadan kalkmıştır (İpekten, 2010, s. 140-141).

Nûrî, şiirlerin tamamında aruz veznini kullanılmıştır. Vezin seçiminde ise Türk edebiyatında şairlerin yaygın kullandığı aruz kalıplarına yer vermiştir.

'Aşkıyla câ / nim nâra yak / rizân ola / ebr-i 'atâ (K1/4)

Şairin, *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbıyla yazdığı gazel örneğinde başta imale olmak üzere yaygın aruz hataları yapılmıştır. Kalıbın doğru bir şekilde uygulanabilmesi için **imale** (↑), **med** (→), **vasl** (↔) hatalarının yapıldığı görülmektedir:

Alub her renk / den bir ör / nek ancak ken / di kaydın gör
Tutalım ol / sa da âyi / ne-i 'âlem- / nümâ dünyâ (G1/3)

Nûrî Divanı'nda vezinlerin hangi şiirlerde olduğu, kaç defa geçtiği ve tüm vezinler içindeki oranı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Nûrî Divanı'nda kullanılan vezin adları, kullanım sayılarını, eserdeki oranını ve geçtiği yerlerini Tablo 1.3 vermektedir.

Tablo 1.3: Aruz Vezinleri

Vezin Adı	Kullanım Sayısı	Eserde Oranı	Geçtiği Yerler
Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün	34	26.18	G4, G6, G12, G13, G14, G16, G18, G33, G37, G38, G42, G44, G45, G47, G49, G51, G52, G55, G56, G63, G65, G73, G74, G75, G77, G78, K3, Kt8, Kt14, Kt15, M1, Mfrd9, Msds1, Msds2
Fe' ilâtün (Fâ' ilâtün) Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün (Fa' lun)	24	18.48	G3, G15, G23, G29, G32, G35, G46, G50, G53, G54, G58, G60, G61, G79, K2, Kt1, Kt2, Kt3, Kt5, Kt9, Kt11, Mfrd11, Msds3, T1
Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün	21	16.17	G1, G2, G10, G19, G24, G28, G30, G31, G40, G70, G76, K4, K5, K7, K8, K9, Kt13, Mfrd1, Mfrd2, Mfrd6, Ş1
Mef' ülü •	19	14.63	G21, G26, G41, G48, G57,

Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün			G64, G71, Kt4, Kt7, T2, Mfrd3, Mfrd4, Mfrd7, Mstz1, Mstz2, Mstz3, N1, N2, N3
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün	12	9.24	G7, G17, G20, G22, G25, G27, G66, G69, G72, Kt6, Kt12, Mfrd10
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fa'lün)	7	5.39	G8, G11, G39, G43, G59, K6, Mfrd8
Mef'ûlü Mefâ'îü Mefâ'lü fâ'	3	2.31	R1, R2, R3
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	3	2.31	G5, G34, Kt10
Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	2	1.54	G62, K1
Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün	2	1.54	G36, G68
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün	1	0.77	G9
Fe'ilâtün(Fâ'ilâtün) Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)	1	0.77	G67
Mef'ûlü	1	0.77	Mfrd5

Fâ' ilâtün			
Mef'ûlü			
Fâ' ilâtün			

1.2.4. Kafiye ve Redif

1.2.4.1. Kafiye

Şiirde dize sonlarında görülen ses benzerliğine kafiye denir. Klasik Türk edebiyatında önemli bir ahenk unsuru olan kafiye, şairlerin kabiliyetini gösteren ölçütlerden biridir. Kafiye, klasik Türk şiirinde nazım şekillerinin belirlenmesinde ön plana çıkan ahenk unsularındandır. Bunun yanında divanların düzenlenmesinde de kafiye önemli bir işleve sahiptir (Kaçar, 2016, s. 37).

Klasik Türk şiirinde kafiye reviyile yapılır. Revi, dize sonlarında redif çıkarıldıktan sonra benzeyen ilk harftir. Kafiye özellikle revinin kullanıma göre belirlenir. Revinin dışında kalan benzerlikler ise farklı kafiyelerin oluşmasını sağlar (Kaçar, 2016, s.38).

1.2.4.1.1. Kafiye Çeşitleri

Klasik Türk şiirinde iki çeşit kafiye kullanılmıştır.

1.2.4.1.1.1. Kafiye-i Mücerrede

Yalnızca revii kullanılarak yapılan kafiyedir (Yılmaz, 2020, s.81). *Nûrî Divanı*'nda 77 kafiye-i mücerrede örneği tespit edilmiştir. Yoğun olarak “a, n, r, y” harfleriyle kafiye yapılmıştır:

Oldı cism-i nâ-tüvân âmâc-ı şahrâ'-yı fenâ
Nice demlerdir atar dest-i kazâ' tîr-i belâ (M1/1)

beytinde revii harfi “elif”tir (ل).

Kâse-i yâkût-ı renk-i gül bu câm-ı mey değil
Nâle-i cângâh-ı bülbüldür şadâ-yı ney değil (G56/1)

beytinde revii harfi “ye”dir (ی).

1.2.4.1.1.2. Kafiye-i Mürekkebe

Reviden önce kullanılan harflerin tekrarlandığı kafiyedir. Üçe ayrılır:

1.2.4.1.1.2.1. Kafiye-i Mürdefe

Ridf harfinin kullanıldığı kafiyedir. Ridf; reviden önce kullanılan sakin elif (ل), vav (و), ye (ي) harfine denir (Yılmaz, 2020, s.82). *Nûrî Divanı*'nda 60 kafiye-i mürdefe örneği tespit edilmiştir.

*Zülfünüñ boynumuza bârını zincîr idemez
Bizi dîvânelik ile hele teşhîr idemez (G32/1)*

beytinde “î” harfiyle kafiye-yi mürdefe yer verilmiştir.

1.2.4.1.1.2.2. Kafiye-i Müessese

Te'sis harfinin kullanıldığı kafiyedir. Te'sis, revî ile arasında harekeli bir harf bulunan elif harfidir (Yılmaz, 2020, s. 83). *Nûrî Divanı*'nda 8 kafiye-i müessese örneği tespit edilmiştir.

*Nûrî o gülistâna gönül oldu ki râgîb
Her mışrâ'ı 'ud ağacı dinse münâsib
Nokta degil 'anber saçılır çâr cevânib
Pür-bûy-ı ma'nî mi devâtum gibi Gâlib
Ser bezm-i selâtîne gelen micmer-i elmas (T2/11)*

Tahmis örneğinde “b” harfi revî, “â” harfi te'sis olduğu için kafiye-i müessese kullanılmıştır.

1.2.4.1.1.2.3. Kafiye-i Mukayyede

Kayd harfinin kullanıldığı kafiyedir. Kayd, reviden önce gelen ridf dışında kullanılan sakin harftir (Yılmaz, 2020, s. 83). *Nûrî Divanı*'nda 11 kafiye-i mukayyede örneği tespit edilmiştir.

*Bed eyle ismu'llâh ile ey hâme-i şîrîn edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola lutf-ı Hudâ (K1/1)*

beytinde “d” harfiyle kafiye-i mukayyede kullanılmıştır.

*Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış (G43/1)*

beytinde “s” harfiyle kafiye-yi mukayyede kullanılmıştır.

1.2.4.1.2. Kafiye Kusurları

1.2.4.1.2.1. İkvâ

Revi ve kayd harflerinden önce gelen hareketin (ünlünün) farklı olmasına ikvâ denir (Kaçar, 2016, s. 41).

*Sırr-ı dehri dilde yâ âyîne-yi sâğarda gör
Şûret-i devrânı gel mir'ât-ı İskender'de gör (G16/1)*

beyitte “r” harfi revî olarak kullanılmıştır. Reviden önce farklı ünlülere yer verilmiştir. Bu kullanım bir ikvâ örneğidir.

*Bezm içre nâ-ümîd olan naql-i şıhate
Ağz açar mı sâğar-ı leb-rîz-i ülfete (G69/1)*

beyitte “t” harfi revî olarak kullanılmıştır. Reviden önce gelen farklı ünlüler (a, e) ikvâ kusuruna sebep olmuştur.

1.2.4.1.2.2. İkfâ

Revi harfiyle aralarında telaffuz yakınlığı olan başka bir harfin kullanılmasından doğan kafiye hatasına ikfâ denir (Kaçar, 2016, s. 42). Bir kafiye kusuru olan ikfâ, edebiyat tarihimizde önemli bir tartışmaya zemin hazırlamıştır. Tanzimat Dönemi'nin sonlarında yaşanan abes-muktebes tartışması bir kafiye kusuru olan ikfâ sebebiyle başlamıştır. 1896'da Hasan Asaf adındaki genç, *Burhan-ı Kudret* adında bir şiir yayımlamıştır. Şiirde, “*Zerre-i nurundan iken muktebes / Mihr ü mehe bakmak abes*” dizelerine yer veren genç, Muallim Naci ile Rezaizade Mahmut Ekrem'i karşı karşıya getirmiştir (Korkmaz, 2007, s. 126).

Nûrî Divanı'nda kullanılan kafiyeler incelendiğinde Nûrî'nin “göz için kafiye” anlayışının yanında “kulak için kafiye” anlayışını da benimsediği görülür.

*Ceyş-i müjgâniñ kalur mı leşker-i Kâvûs'dan
Sînemiñ bu kadar dögülmeklikde farkı kûsdan*

...

*Revnağ-ı rûyî kalur mı itmese vaşlın dirîğ
Çün şolar nağş-ı şukûfe kâle-i Meb'ûş'dan (G63)*

beytin ilk iki dizesinde revî, (س) harfiyle yapılırken devam eden beyitte (ث) harfiyle yapılmıştır. Bu durum bir ikfâ kusurudur.

1.2.4.1.2.3. İtâ

Kafiye'nin aynı anlamda tekrarlanmasına itâ denir. Şairler, matla beytinin birinci ve ikinci dizesinde kullandığı ifadeyi matla dışındaki başka bir beyitte tekrar kullanması bir redd-i matla örneğidir. Görülen bu özellik bir tür itâ olarak kabul edilir (Kaçar, 2016, s.44).

Yağmaya viridi 'aklımı ârzû-yı sîm u zer

Gözden nihân oldu yine rûy-ı sîm u zer

Tuğrâ mı pâymâl-ı ceş-i kudûrete

Yahud sevâd-ı nakş-ı haţ-ı rûy-ı sîm u zer

...

(G 20)

beytinde ikinci dizede kullanılan “rûy” ifadesi başka bir beyitte de tekrar ettiği için itâ kusuru yapılmıştır.

Nûrî Divanı'nda kullanılan kafiye çeşitleri ve bunların kullanım sayılarını Tablo 1.4 vermektedir.

Tablo 1.4: Kafiye Çeşitleri

	KAFIYE ÇEŞİTLERİ	GAZEL	KASİDE	KIT'A	MUHAMMES	MÜFRED	MÜSEDES	MÜSTEZAD	NAZM	RUBAİ	ŞARKI	TAHMİS
1	Kafiye-i Mücerrede	33	4	10	2	-	10	3	1	3	2	9
2	Kafiye-i Mürdefe	34	4	2	3	-	5	-	1	-	2	9
3	Kafiye-i Müessese	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
4	Kafiye-i Mukayyede	7	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-

1.2.4.2. Redif

İran edebiyatı yoluyla Türk edebiyatında kullanılan redif, reviden sonra tekrar eden aynı manadaki ek veya sözcüktür. Redif, kafiyeyi zenginleştirerek şiire ahenk katan unsurlardan biridir. Redif, genellikle kafiyeye beraber kullanılır ama sadece redifin kullanıldığı örnekler de klasik Türk edebiyatında görülmektedir. Redif, şairin tercihine göre farklı şekillerde görülebilir (Artun, 2008, s. 96).

Nûrî, şiirlerinde çoğunlukla ek ve ek-sözcük biçiminde redif kullanmıştır. Bunların dışında sözcük grubu biçiminde kullandığı redifler de bulunmaktadır. Redif tercihinde hem isim hem de fiil türünden sözcüklere yer vermiştir. *Nûrî Divanı*'nda redif olarak kullanılan kelimelerin kökenlerine bakıldığında ise Arapça (heves, muhabbet, fûrkat ...) ve Farsça (ebru, afitab, gül ...) kelimelerin yanında bol miktarda Türkçe kökenli (yıldız, beni, açar kapar ...) kelimelerle redif kullanıldığı görülmektedir.

1.2.4.2.1. Redif Çeşitleri

Nûrî Divanı'nda redifler kullanım tercihine göre dörde ayrılır:

1.2.4.2.1.1. Ek Biçiminde Redif

Sadece ek benzerliğiyle sağlanan redif çeşididir:

Dem-â-dem 'aşk ile şad çâk iden ceyb u giribânı
İder zertâr-ı tevfîk ile tezyîn hâme-i cânı (K4/1)

beyitte “-ı” harfi belirtme durum eki olarak aynı görevde kullanılmıştır. Ek biçiminde redif örneğidir.

Gönlüm hayâl-i la'liñ ile lâlezârdır
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır (G17/1)

beyitte “-dır” bildirme eki olarak aynı görevde kullanılmıştır. Ek biçiminde redif örneğidir.

1.2.4.2.1.2. Sözcük Biçiminde Redif

Dizelerde aynı anlama gelen sözcüğün kullanıldığı redif çeşididir:

Çenâr-âsâ nice cânlar yaqarken bî-vefâ dünyâ
Dıraht-ı 'ömri yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ (G1/1)

beyitte “dünyâ” sözcüğü redif olarak kullanılmıştır.

O mehüñ cephe-i berrâkına bak nûr gibi
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycûr gibi (G77/1)

beyitte “gibi” edatıyla sözcük biçiminde redife yer verilmiştir.

1.2.4.2.1.3. Ek - Sözcük Biçiminde Redif

Ek ve sözcüğün aynı anlamda ve görevde kullanıldığı redif çeşididir.

Bu âb u tâbı ‘aşkdan almaz mı âfitâb
Ka ‘r-ı miyâh-ı sûzişe talmaz mı âfitâb (G7/1)

beyitte “-maz” geniş zaman olumsuzluk eki, “mı” soru eki ve “âfitâb” sözcüğü aynı görev ve anlamda kullanılmıştır. Örnekte hem ek ile hem de sözcükle redife yer verilmiştir.

Her yüzce hatâ’ gönül cânâneye mahşûs
Tel kırmamak ancak dil-i divâneye mahşûş (G41/1)

beyitte “-e” yönelme durum eki, “y” kaynaştırma harfi ve “mahşûs” sözcüğü aynı anlamda ve görevde kullanılmıştır. Ek ve sözcük biçiminde redife yer verilmiştir.

1.2.4.2.1.4. Ek – Sözcük Grubu Biçiminde Redif

Dizlerde aynı anlamda sözcük grubuna ve aynı görevde eke yer verilmesidir.

Cihâniñ tîg-ı cevrenden uşandım yâ Resûlullah
Kesildi tâkatim artık tayandım yâ Resûlullah (K7/1)

beyitte “-dı” geçmiş zaman eki ve “-m” birinci tekil şahıs eki aynı görevde kullanılmıştır. “ya Resullullah” ünlem grubu da aynı anlamdadır. Ek ve sözcük grubu biçiminde redife yer verilmiştir.

Sanma berg u gonca-i gülzârdur gîsû vü hâl
Bülbül-i hüsne per ü minkârdır gîsû vü hâl (G52/1)

beyitte “-dur” bildirme eki kullanılarak ek biçiminde redife, “gîsû vü hâl” bağlama grubu kullanılarak sözcük grubu biçiminde redife yer verilmiştir.

Nûrî Divanı’nda kullanılan redif çeşitleri ve bunların kullanım sayılarını
Tablo 1.5 vermektedir.

Tablo 1.5: Redif Çeşitleri

	REDİF ÇEŞİTLERİ	GAZEL	KASİDE	KIT'A	MUHAAMMES	MÜFRED	MÜSEDDES	MÜSTEZAD	NAZM	RUBAI	ŞARKI	TAHMİS
1	Ek Halinde Redif	21	1	6	1	-	6	2	-	2	3	3
2	Sözcük Halinde Redif	7	-	4	-	-	1	-	-	-	-	1
3	Ek ve Sözcük Halinde Redif	27	-	1	2	-	-	-	2	1	-	4
4	Ek ve Sözcük Grupları Halinde Redif	14	6	-	-	-	-	-	-	-	-	4

1.3. NÜRÎ DİVANI'NIN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

1.3.1. Alışılmamış Bağdaştırmalar ve Somutlaştırmalar

Bağdaştırma, kelimelerin belirli bir anlam çerçevesinde bir araya getirilerek kelime grupları ve cümleler oluşturmaktır. Türkçede alışılmış bağdaştırma ve alışılmamış bağdaştırma olmak üzere iki bağdaştırma çeşidi bulunmaktadır (Hengirmen, 1998, s. 394). Alışılmamış bağdaştırma, anlamsal olarak birbiriyle ilgisi olmayan sözcüklerle oluşturulan ifadelerdir. Şiirlerde duygu ve düşünceleri daha etkili kılmak, dikkat çekmek, okuyucu şaşırtmak amacıyla şairler tarafından alışılmamış bağdaştırma örneklerine yer verilmiştir (Öztürk Doğan, 2022, s. 102).

Klasik Türk edebiyatında özellikle Sebk-i Hindî şairleri, alışılmamış bağdaştırma örneklerine çok sık yer vermişlerdir. Yeni manalar oluşturarak hayal âlemini zorlamışlardır. Az duyulan kelimelerle tamlamalar oluşturmak, gerçeğin yerini hayale bırakmak, yoğun anlatım tercih etmek bu şairleri alışılmamış bağdaştırmalara yönlendirmiştir (Mengi, 2010, s. 188-189). Nûrî de Sebk-i Hindî etkisiyle yazmış olduğu şiirlerde benzer özellikler sergilemiştir. Özellikle tamlamalara çokça yer veren şair, alışılmamış bağdaştırma örnekleri vermiştir:

Pençe-i tâb-ı ruhı perde-nümûn oldı bana

Hamle-i nîze-i hûrşîd zebun oldı bana (G3/1)

Ümmîd-i seyr-i rûz-ı visâlinle çeşm-i cân

Evrâk-ı şümâr-ı defter-i leyl u nehârdır (G17/3)

Küfr-i zülfün ol bütün dil yâd idüb feryâd ider

Deyr-i gamda dinle zıkr yâ şanem nâkûsdan (G63/3)

Olanlar râkîb-i esb-i tevekkül kavle almazlar

Hücûm-ı leşger-i pür-zûr-ı gûlân-ı beyâbânı (K4/2)

Soyut sözcüklerin somut sözcüklerle ilişkili bir biçimde ele alınmasına somutlaştırma denir. Soyut ifadelerin daha canlı bir şekilde ele alınmasını sağlayan somutlaştırma, şairlere “aşk, hayal, keder, mutluluk, öfke, yalnızlık” gibi ifadeleri farklı şekillerde okuyucunun karşısına çıkarma olanağı sunmuştur. Türk edebiyatının hemen hemen her döneminde şairler tarafından tercih edilen somutlaştırma, klasik Türk edebiyatı şairlerinin de dikkatini çekmiş ve şiirlerinde yer almıştır. Soyut konular etrafında şiirlerini yazan şairler, somutlaştırma yoluyla sanatlarına incelik katmışlardır. Nûrî de şiirlerinde somutlaştırma örneklerine yer vererek şiirine farklı bir tat ve bakış açısı kazandırmıştır (Belli ve Mum, 2021, s. 80-81).

Nûrî Divanı’nda yer alan bazı somutlaştırma örnekleri şu şekildedir:

Râh-ı emelde bana âh hem-râh iken baht-ı siyâh

Olmaz mı âyâ yâ İlâh şahrâ-yı maqşad rû nümâ (K1/13)

***Ķatre-i feyzi** düşerse dile şems-i dinin*

Gül-i ikbâl-i dehân şâdef-âsâ açılır (G15/6)

Derûnum ‘arşagâh bezm-i ‘irfâna muĶabbetdir

Dilim Ķalvet-serây-ı şâh-ı şâhân-ı muĶabbetdir (G24/1)

Gubâr-âîlûde-i teşnî‘-i a‘dâ’ olma beyhude

***Reh-i ‘aşĶ** içre Nûrî dâmen-i inkâre el irmez (G31/5)*

1.3.2. Argo ve Sövgü Sözlere

Bir toplumun standart dilinden türeyerek belirli bir grup ve çevre tarafından konuşulan özel dile argo denir. Standart dilde kullanılan kelimelere yepyeni anlamlar yüklenen argoda, kelimeler anlam genişlemesi yoluyla farklılaşır. Bu yeni dil, herkes tarafından bilinmeyen sınırlı bir konuşmacı kitlesine özgüdür. Çoğunlukla cinsel konular anlatılırken ve toplum tarafından kabul görmeyen durumlar söz konusu olduğunda çok sık başvurulan ifadelerdir (Aktunç, 2002, s. 9-10).

Nûrî, Divanı’nda birtakım argo ifadeler yer vermiştir. İçkili ortamlarda bulunduğu anlaşılan Nûrî, bu ortamlarla alakalı “içki içmek” anlamına gelen “çekmek” ve “çakmak” masterlarını argoya özgü anlamlarıyla kullanmıştır:

*Nûrîyâ **sâĶarı çek** hoşâb içerken zâhid*

Bir kaşık suda boĶulsun ko o kâfir lık lık (G47/5)

Hem meclis olub ol şeh-i bî-dâd ile Nûrî

*Meyhane-i vuslatda hele **bir iki çakdım** (G57/5)*

Türkçede iplik anlamına gelen “ip” sözcüğü, argoda farklı şekillerde kullanılmıştır. Bu kelimedenden türetilen birden çok argo ifade bulunmaktadır. Nûrî de şiirlerinde ip sözcüğünden türeyen farklı argo ifadeler yer vermiştir. Özellikle

“*Halîme Nâm Bir Şûh-ı Cânâz Hakkında Söylenilen Müseddesdir*” açıklamasıyla yazmış olduğu müseddesinde Halime adlı cambazın ip üzerindeki gösterisinden hareketle rakipleri için “*ipsiz*” ifadesine başvurmuştur. Yine Halime adlı güzelin onları dikkate almamasını ifade etmek için “*iplemek*” ifadesine yer vermiştir:

*Beni o **ipsiz** ile bağlama sen ey meh rû*
Ben kalendar revişim neyleyeyim ya şu bu (Msds 3/3)

***İplemezse** nola **ipsizleri** ol bî-inşâf*
İlişüb kâkülüne itmiş alaka eşrâf (Msds 3/6)

Argoda cilveli kadın ve cambaz anlamlarına gelen “*findıkçı*” ifadesi de Nûrî’nin yer verdiği argo sözcüklerden biridir:

*Öyle bir **findıkçı** kim görse gelür ateş gibi*
Yakdı yandırdı derûnum âh ol kâfir kızı (G74/5)

Nûrî’nin kullanmış olduğu diğer argo ifadeler ise kaçmak, sıvışmak, ilgilenememek anlamlarına gelen “*yan çizmek*” ile yanılmak, aldanmak anlamlarına gelen “*kül yutmak*” dır:

*Bütün ‘uşşâkına **yan çizse** de yârim diseydim ben*
Yemin etsem yeridir her işim bir sözle şağlardı (G76/3)

*Niçün **kül yutturdu** da kor gider o yana bu yana*
Budur hem kızdıran hem şogudan ‘uşşâkı dilberden (Mfrd 2/1)

Kaba söz, küfretmek anlamlarına gelen “*söv-*“ fiilinden türeyen “*sövgü*”, toplumda hoş karşılanmayan hakaret ifadelerini karşılar. Genelde argoya yakın kabul edilen *sövgü* ifadeleri, argodan bazı yönlerden ayrılmaktadır. *Sövgü* ifadeleri temelde hakaret etme noktasıyla kişinin iç dünyasının dışavurumudur. Oysaki argo dışa vurulamama sebebiyle kişilerin kendi aralarında oluşturdukları özel dildir (Akar, 2014, s. 27-33).

“*Ağyar*”, klasik Türk edebiyatı şiiirlerinde çok fazla karşılaştığımız bir sözcüktür. Aşığın her zaman karşısındadır ve onun sevgiliye ulaşmasını engelleyen

tiptir. Rakip olarak bilinen ağyar, sevgilinin çevresinden uzaklaşmayarak aşığı gözler. Kıskançtır ve dedikoducudur. Tüm bu durumlardan dolayı aşık tarafından farklı ifadelerle şiirlerde yer almıştır. Bu ifadeler zaman zaman kötü ve hakaret içerikli ifadelere dönüşmüştür (Pala, 2020, s.10).

Nûrî de ağyardan “seg” yani köpek olarak bahsetmiştir. Köpek sözcüğü, kişinin öfke durumunda karşısındakini aşağılamak amacıyla kullandığı ifadedir. Sevdiğini gerdanından öperken rakibin onlara bakması ve bu bakışın bir sövgü olarak rakibe dönmesi Nûrî’nin yazmış olduğu bir müfrede konu olmuştur. Ayrıca benzer ifade bir tahmiste de yer almıştır:

*Şahrâ’da a kuzum ben öpdükce gerdeninden
Ağyâr-ı segle yan yana zâhid bakar tururdı (Mfrd5/1)*

Ağyâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum (T2/8)

1.3.3. Atasözleri

Kim tarafından söylendiği belli olmayan, toplum tarafından benimsenen kalıplaşmış sözlere atasözü denir. Atasözleri belirli bir deneyimi yansıtan ifadelerdir. Öğüt verici bir özelliğe sahip olan atasözleri, kısa ve özlü kalıplardır. Toplumun dinî değerleri, düşünceleri ve duygularını yansıtan önemli bir kültür hazinesidir. Hemen hemen her konuda söylenen atasözlerinin temel konusu, hayatın temel ilkeleri ve toplum düzeni hakkındadır (Hengirmen, 1998, s. 428).

Klasik Türk edebiyatında bir düşünceyi ve duyguyu atasözü ile aktarma sanatına irsal-i mesel denir. Bir edebi sanat olarak ifade edilen irsal-i mesel, şairin aktarmak istediği fikrin delili konumundadır. Şiirlerde aruz veznini uygulamak zorunda olan şairler, kimi zaman vezin gereği atasözlerinde bazı değişiklikler yapabilir (Kaplan, 2020, s. 287).

Nûrî, divanında iki atasözüne yer vermiştir. Vezin gereği atasözünde bazı değişikliklere başvurmuştur. Bu değişiklik atasözüne ait sözcüklerin yerinin değiştirilmesi ve yakın ifadelerin kullanılmasıyla yapılmıştır.

- “Gözden irak olan gönülden de irak olur”

İtme gurbetde gönül nâme-i aḥbâbı merâḳ

Olan olur denilür gözden uzak dilden uzak (G46/1)

- “Hamama giren terler”

Hoy-gerde ten eyle beni ey hammâmcı

Germiyyet-i hammâmını vaşf eylerler

Meşhûr-ı ‘avâm bir meşeldir ki dinür

Germ-âbeye dâhil olan elbet derler (R2/1)

1.3.4. Ayetler

Kuran-ı Kerimde yer alan surelerin bölümlerinden her biri anlamına gelen ayet, klasik Türk edebiyatında tasavvufî şiirler yazan şairler için önemli kaynaklardan biridir. İslam dinine mensup olan klasik Türk edebiyatı şairleri, bu mensubiyetin doğal sonucu olarak ayetlerden yararlanmışlardır. İktibas sanatı yoluyla Kur’an-ı Kerim’deki bazı surelere işaret etmişlerdir (Canım, 2018, s.181).

19. yüzyıl şairi olan Nûrî’nin bazı şiirlerinde tasavvufî unsurlar bulunmaktadır. Kaside türünde yazdığı münacat ve na’larda, kıt’a nazım şekliyle yazdığı şiirlerde dinî kavramlara değinmiş ve İslam inancına ait bazı ifadeler yer vermiştir. Nûrî’nin şiirlerinde ise sadece bir ayet örneği bulunmaktadır. Kaside nazım şekliyle yazmış olduğu münacat örneğinde:

“Ve tevekkel ‘alâllâh vekefâ billâhi vekilâ” (Allaha tevekkül et, vekil olarak Allah yeter.) (Ahzâb/3) (Kur’an-ı Kerim Altuntaş ve Şahin, 2008, s. 417) ayetine yer vermiştir:

Olan yani tevekkültü ‘alâllâh bendine beste

Tolaşmaz beyhûde dîvâneveş bu deşt-i devrân (K4/4)

1.3.5. Bağlaçlar

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri anlam ve biçim bakımından birbirine bağlayan görevli sözcüklere bağlaç denir. Tek başına kullanıldıklarında herhangi bir anlam taşımayan bağlaçlar, cümledeki işlevine göre anlam kazanır. Bundan dolayı bağlaçlar da edatlar gibi anlamlı değil görevli kelime olarak adlandırılır. Türkçe, kullanılan bağlaç sayısı bakımından oldukça zengindir. Bu bağlaçların bir kısmı Türkçe kökenli olmakla beraber dilimize Arapça ve Farsçadan girmiş bağlaç sayısı da oldukça fazladır. “*da, ki, ancak, dahi, ile, çünkü, eğer, veya,*

ve, *hem...hem, ya...ya*” Türkçede yaygın olarak kullanılan bağlaçlara örnek verilebilir (Korkmaz, 2017, s. 925-926).

Nûrî Divanı bağlaç kullanımını bakımından oldukça zengin bir eserdir. Çok fazla bağlaç örneğinin bulunduğu eserde, Türkçe kökenli bağlaçların yanında Arapça ve Farsça kökenli bağlaçlar da bulunmaktadır. Toplamda 351 bağlaç kullanılmıştır. *Nûrî*’nin en çok tercih ettiği bağlaçlar: “*u/vü, ki/kim, da/de, ger/eger, dahi*” olmuştur.

Germ olur mı eşk ü âh ile dil-i sengin-i yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz te’sîr-i âb ü bâddan (G65/5)

Merdüm-i çeşmi karar dur muşhaf-ı ruhsârî lîk
Ŧıfl-ı ‘aşkı ma’nâ vü edâdır hâl ü hatı (G42/2)

Teraħhum eyle kim İncil-i hanı vir sevdâya (Ş1/1)

Hânesinde kimi gördün ki gâzanfer besler
Virilür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe (Kt 5/2)

Niçün kül yutturdu da kor gider o yana
Budur hem kızdıran hem şogudan ‘uşşâkı dilberden (Mfrd 2/1)

Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdin
Döşenür ‘arşa-i endişesine ferş-i zılâl (K2/12)

Jeng-i mir’ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse ger rûşenger-i lutfin-ı cilâ yâ Rabbenâ (K3/12)

*Yine kanamam cevrine kanım **dahi** içse*

Bir demde eger gamze-i hûn-hârî kanınca (G71/4)

Bu bağlaçların dışında sayı olarak daha az kullanılan diğer bağlaçlar şunlardır: *bile*, *yoksa*, *çünkü*, *belki*, *amma*, *fakat*, *hele*, *lîk*, *velî*, *ile*, *ya*, *yahut*, *egerçi*, *meğer*, *değil*, *hem de*, *hem*, *yani* ve *ister*.

*Sîr-i elîf ider mâh **ile** mâhîye **bile***

Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır (G15/7)

'Ukde-i zülf-i girih-gîr açılır söz uzanur

***Yohsa** dil-rişte-i güşâyi-i sühandan uşanur (G18/1)*

Tuğrâ mı pâymâl-i ceyş-i kudûrete

***Yahud** sevâd-ı naqş-ı hatt-ı rûy-ı sîm û zer (G20/2)*

*Ol nâzenîn **çünkü** sana itmez iltifât*

Beyhûde olma Nûrî medh-gûy sîm û zer (G20/5)

*Her söylediğin 'âşıkına saçmadır **ammâ***

Söz atma dil-i zarıma çokdan berelidür (G21/2)

Der âgûş iylemek mümkün midür bir zerre hûrşîdi

***Değil** ben rûy-ı yâre **belki** endişem karîn olmaz (G30/3)*

Dost şandım gamze-i dildârî bir sehhâr imiş

*Nergis-i mesti o havf ile **meğer** bimâr imiş (G38/1)*

*Merdüm-i çeşmi karar dur muşhaf-ı ruhsârî **lîk***

Ṭıfl-ı ‘aşkı ma ‘nâ vü edâdır hâl û hatt (G42/2)

*Beni terbiyyet-i ‘aşkı ile çün mum eyledi ol mâh
Çerâğ olmaklığım kaldı **fakat** vuşlat ocâğında (G70/5)*

*Göz diker lutf-ı sipihre olarak şeb zindedâr
Zâhidin ol mâh **hele** barışmamışken yıldızı (G74/8)*

*Gönül bülbüllenür bâğ-ı emelde
Velî dört yanın almış hâr-ı firķât (G9/5)*

***Egerçi** pâymâl-i haşş u ‘âmmam mûrveş ammâ
Velî beyt-i dilim taht-ı Süleymân-ı muḥabbetdir (G24/2)*

*Şırr-ı dehri dilde **ya** âyîne-i sâğarda gör
Şuret-i devrânı gel mir ‘ât-ı İskenderde gör (G16/1)*

*Cân yanar göz kamaşur **hem de** gönül şevklenür
Paraladıkça o beyâz gerdanı kâur gibi (G77/2)*

*Olan **yani** tevekkültü ‘alellâh bendine beste
Tolaşmaz beyhude dîvâneveş bu deşt-i devrânı (K4/4)*

*Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüm bir cedelgâha **hem**
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i şeytâni (K4/7)*

Küs ister küsme bu güftârıma ey şûh-ı sîm-endâm

Tenimde şerhadan hâli ‘aceb bir şâğ nerem kaldı (Mfrd 6/1)

Ayrıca Nûri, eserinde birtakım tekrarlı bağlaçlara da yer vermiştir. Çok kullanılmamakla beraber sınırlı olarak “hem...hem, ya...ya, ne...ne” kullanılan tekrarlı bağlaç örnekleridir:

Niçün kül yutturdu da kor gider o yana

*Budur **hem** kızdıran **hem** şogudan ‘uşşâkı dilberden (Mfrd 2/1)*

Nîm mi tolı mıdır mıdır sâgarı yârim şundi

*Ṭastamam geldi ki keyfimce **ne** biş oldu **ne** kem (G60/4)*

Beşere benzedemem hüsniini ammâ diyemem

O perî-hûy-ı melek-rû ya peridir ya melek (G 50/4)

Nûrî Divanı’nda kullanılan bağlaçları ve bunların kullanım yerlerini Tablo 1.6 vermektedir.

Tablo 1.6: Bağlaçlar

amma	G21/2, G24/2, G26/4, G31/3, G70/6, G71/5, Msds3/7, T1/4, T1/6,
belki	G30/3, G54/2,
bile	G15/7, Kt2/2, Kt3/1,
çünkü	G20/5, G28/1, G28/2, G48/5, G49/2, G55/3, G65/5, K3/8, Msds3/3, Msds3/7,
da/de	G1/3, G6/4, G16/5, G19/2, G22/3, G26/4, G29/5, G35/7, G39/2, G40/2, G40/3, G46/5, G53/1, G55/5, G56/3, G58/3, G61/2, G63/4, G64/2, G65/6, G74/6, G76/3, G77/5, G78/4, K2/6, K5/4, K5/5, K6 /5, K8/2, Kt2/1, Kt3/2, Kt14/2, Mfrd2/1, Msds1/1, Msds2/1, Msds2/2, Msds2/3, Msds2/4, Msds2/5, Msds3/2, Msds3/5, T2/6, T2/7, T2/8,
dahi	G3/4, G8/2, G11/3, G22/4, G28/1, G36/1, G40/5, G43/4,

	G45/5, G60/7, G62/4, G67/5, G71/4, Kt11/1, T2/5,
degil	G30/3, G40/2, G50/3, G56/6, K1/17, Msds2/2, T2/11,
egerçi	G24/2,
fakat	G70/5, T2/6,
ger/eger	G1/4, G1/5, G5/3, G12/5, G15/4, G27/2, G29/3, G35/2, G35/6, G48/2, G52/3, G56/4, G59/2, G62/5, G66/3, G71/4, K2/6, K2/7, K2/12, K3/12, Mfrd9/1, T1/1,
hele	G21/3, G32/1, G57/5, G74/8, K2/8, K2/11, Mstz2/4
hem	K1/9, K4/7, Mfrd3/1,
hem...hem	G48/3, G74/1, Mfrd2/1,
hem de	G77/2,
ile	G15/7, G53/4, G72/5, K8/3, Kt13/6,
ister	Mfrd6/1,
lîk	G4/2, G42/2,
ki/kim	G2/4, G6/5, G10/4, G11/2, G11/5, G13/2, G21/5, G24/3, G24/5, G26/2, G26/3, G26/5, G27/3, G27/5, G28/2, G28/4, G30/1, G32/5, G34/3, G36/2, G36/7, G38/4, G40/3, G43/1, G43/2, G50/3, G51/2, G60/4, G72/4, G75/5, K1/25, K2/8, K2/11, K2/13, K3/14, K4/8, K4/9, K4/13, K4/15, K7/2, K7/5, K8/5, K9/4, Kt5/2, Kt14/2, Msds2/2, Msds2/4, Msds3/1, Msds3/3, Mstz2/3, Mstz3/4, Ş1/1, T1/5, T1/9, T2/4, T2/11,
meger	G38/1, G59/6, Mfrd1/1,
ne...ne	G60/4, K3/3, K7/4, T2/6,
û/vü	G1/2, G2/1, G4/3, G5/1, G5/4, G7/1, G7/5, G8/2, G8/5, G9/9, G10/3, G10/5, G11/2, G11/5, G12/4, G14/1, G14/2, G14/3, G14/4, G17/3, G17/4, G20/1, G20/2, G20/3, G20/4, G20/5, G22/4, G23/3, G24/2, G24/3, G28/5, G29/4, G29/5, G33/3, G33/5, G37/1, G37/2, G42/1, G42/2, G42/3, G42/4, G42/5, G44/3, G45/6, G46/2, G46/5, G48/4, G49/3, G49/6, G49/7, G50/3, G51/4, G52/1, G52/2, G52/3, G52/4, G52/5, G53/5, G54/3, G54/6, G55/1, G57/3, G58/6, G59/3, G60/5, G65/3, G65/5, G68/12, G75/1, G75/2, G76/4, K1/5, K1/6, K1/14,

	K1/17, K1/18, K1/20, K1/21, K1/23, K2/1, K2/2, K2/3, K2/10, K2/14, K3/7, K7/14, K4/1, K4/5, K4/6, K4/15, K4/17, K5/1, K5/2, K6/1, K9/5, Kt7/4, Kt9/4, Kt10/1, Kt10/2, Kt13/5, Kt13/6, Kt15/2, M1/2, M1/5, Msds1/3, Msds1/4, Msds1/5, Msds2/1, Msds2/2, Msds2/3, Msds2/4, Msds2/5, Msds3/4, Msds3/6, Mstz2/5, Ş1/2, Ş1/3, Ş1/4, Ş1/5, T1,3, T1/4, T1/6, T1/9, T2/4, T2/7, T2/12,
velî	G9/5, G24/2,
ya	G16/1, Msds3/3,
ya...ya	G50/4,
yani	K4/4,
yahud	G20/2,
yoksa/yohsa	G18/1, T1/7,

1.3.6. Deyimler

Anlatımı etkili kılmak amacıyla toplum tarafından benimsenmiş kalıp ifadelere deyim denir. Deyim genellikle gerçek anlamının dışında kullanılır. Deyimler, ait olduğu toplumun tarihini, kültürünü ve söz varlığını gösteren önemli göstergelerden biridir. Uzun bir geçmişe sahip olan deyimler, çoğunlukla bir yargıda bulunmaz. Genel olarak deyimlerin sonunda mastar (mak, mek) bulunmaktadır (Hengirmen, 1998, s. 415).

Nûrî Divanı, deyim varlığı açısından oldukça zengin bir eserdir. Nûrî, toplamda 116 deyim kullanmıştır. Bu deyimlerin geçtiği bazı beyitler şu şekildedir:

Buldurdu şuyın dil-i âb kim aldı hevâsın

*Hep bendenizin **çektği beyhûde kürekdir** (G26/3)*

***Virmesen** ol iki yüzlü yâre yüz*

Sende ey dil olmaz idi yâre yüz (G34/1)

Sürünürse ne ‘aceb dehrde ehl-i ‘irfân

Boynunu eğmez o vaz-ı kec-i çarh-ı feleğe (Kt5/1)

Nûrî Divanı'nda kullanılan deyimleri ve bunların kullanım yerlerini Tablo 1.7 vermektedir.

Tablo 1.7: Deyimler

ağır ol (G54/4)	ağzı sulanmak (G18/7), (Msds2/3)	ağzını toplamak (Mfrd8/1)
aklına gelmek (G77/3)	aklını oynatmak (Msds3/1)	aklı dağılmak (G43/5)
aramızdan su bile sızmaz iken (aralarından su sızmamak) (Kt2/2)	ayak basmak (G69/4), (Msds1/3)	bağrına taş basmak (Msds1/10),
başa çıkmak (G79/5)	başımı döndürür (başı dönmek) (G72/4)	başından savmak (G6/5)
başını taşa urdı (başını taştan taşa vurmak) (K1/19)	beyhude kürek çekmek (boşa kürek çekmek) (G26/3)	bir kaşık suda boğmak (G47/5)
bir pula değmemek (bir pul etmemek) (G28/2)	bir yastığa baş koymak (Msds1/2)	boyun eğmek (G62/2, Kt5/1)
can alıp can vermek (G35/4)	can atmak (G58/5)	canı çıksın (G47/4)
canından usanmak (bezmek veya bıkmak) (G78/3)	canı yanmak (G70/2, G77/2)	can yakmak (G1/1)
çalıp çırpmak (G26/2, G40/5)	çeşmine kesdirmek (gözüne kestirmek) G(16/3)	dert yanmak (G71/1)
dil bağlamak (gönül bağlamak) (G75/4)	dili damağı kurumak (T2/6)	dil uzatmak (G54/6), (K2/8)
dik dik itdi nigah (dik dik bakmak) (G59/2)	dizlerinin bağı çözülme (G41/3)	el ayak çekmek (Msds1/2)

el etek öpmek (G62/2)	eli ermek (G31/1)	emek çekmek (G50/5)
gavgaya tutuşdurdu (kavgaya tutuşmak veya girişmek) (Kt2/1)	geceyi gündüze katmak (T2/2)	gönlü olmak (bir şeyde) (G38/2)
gönül açmak (G55/3)	gönülden çıkmamak (G49/3)	gözden (gözünden) düşmek (G39/3, G55/2, G74/7)
göz dikmek (G36/4, G55/3, G60/1, G74/8)	göz göre (göz göre göre) (G8/2)	gözler karardır (gözünü karartmak) (G52/5)
göz süzmek (Kt9/1)	göz ucuyla nighün kesmesün (göz ucuyla görmek veya süzmek) (G46/2)	gözü kararmak (G50/3)
gurbete düşmek (G8/4)	hasret çekmek (G60/6)	hatırını hoş tutmak (hatırını hoş etmek) (G10/1)
hayat bahşetmek (hayat vermek) (G2/2)	ipe un sermek (Msds3/3)	lafı kısa kesmek (G35/3)
kan dökmek (G75/5)	kanını kurutmak (G10/3)	kan tere batmak (T2/2)
kapak atmak (Mfrd3/1)	kara giymek (karalar bağlamak veya giymek) (G59/5, K1/14)	kendine mâl etmek (G8/2)
kılı kırk yarmak (G77/5)	kısa kesmek (G71/5)	koynuna girmek (G70/4)
kucak açmak (Mstz1/1)	kulağında küpe eyler (kulağına küpe olmak veya etmek) (G70/7)	kulak tutmak (G8/3)
kurban olmak (G46/2, G72/3)	meydana çıkmak (T1/9), (Msds2/1)	mum etmek (G70/5)
ne günlere kaldık	örnek almak (G1/2,	örtbas etmek (G15/5)

(G76/2)	G12/3)	
paymal ettiği (ayakaltına almak) (G46/4)	râm olmak (G6/2)	sine germek (göğüs germek) (G67/2)
söz atmak (G21/2), (Kt4/1)	sözü geçmek (G32/3)	sözünü kesmek (G79/5)
su gibi ezberlemek (G32/4)	suyunca gitmek (G39/4)	şaşırdı kaldı (şaşıırıp kalmak) (K3/2)
takatünü tak eylemek (takati kesilmek veya kalmamak) G26/5, K7/1)	üstüne düşmek (Mfrd4/1)	yakdı yandırdı derunum (içini yakmak) (G74/5)
yan bakmak (Mfrd5/1)	yan çizmek (G6/1, G76/3, Msds3/2)	yan gelmek (G49/2)
yıldızı barışmamak (G74/8)	yola düşmek (T1/9, T2/4)	yüksekten uçmak (G1/2)
yüz sürmek (G73/3)	yüzüne bakmamak (G48/5)	yüz vermemek (G34/1, G48/5), (Mstz1/2)
zebun olmak (G3/1)	zihin açmak (G54/3)	zihnim tolaşur (aklı karışmak) (G71/5)

1.3.7. Dua Sözlere

Arapça kökenli dinî bir ifade olan dua, yalvarma, yakarış, istek ve dileme anlamlarına gelmektedir. Dua, Allah'tan af dilemek, istediği bir olayın gerçekleşmesini beklemek, yapmış olduğu hatalardan pişman olmak, gelişen olumlu durumlar için teşekkür etmek gibi durumlarda kişinin Allah'a yönelmesidir (Uludağ, 2016, s. 111).

Klasik Türk edebiyatı şairleri, özellikle dua ifadelerine daha çok kaside nazım şekliyle yazdıkları şiirlerde yer vermiştir. Kasidelerin bölümlerinden biri olan duada övülen kişiye hayırlı isteklerde bulunulur. Dua bölümü genellikle beş beyitten oluşmaktadır. Kaside nazım şekliyle yaygın bir biçimde yazılan münacat ve na'tlar

özellikle dua ifadelerinin sıkça yer verildiği nazım türleridir. *Nûrî Divanı*'nda yer alan münacat ve na'tlarda dua ifadeleri yer almaktadır:

*Ya zû'l-celâli'l-cemâl kaldım bu yolda bî-mecâl
Âlâm-ı dehre pâymâl itme be-ḥakkı Muştafâ (K1/7)*

*Her şeb kulun Nûrî-i zâr şubḥ-ı merâma yol arar
Maṭlab budur ey Kirdigâr pür-nûr ola deşt-i du'â' (K1/24)*

Kaside nazım şekli dışında Nûrî, kıt'a, nazm, muhammes, müseddes ve rubai nazım şekliyle yazılmış şiirlerinde de dua ifadeleri kullanmıştır:

*Yâ rabb be-ḥakk-ı nûr-ı cemâl-i Muhammedî
Şem-i şeb-i merâmımı luṭfinla rûşen it (Kt6/1)*

*Olmada peyveste 'arşa nâre yâ Rabbenâ
Kıl bana imdâd yâ Rabb be-ḥakk-ı Muştafâ (M1/1)*

*Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Rabb
Dil-i sengîn-i dilârâya vir inşâf biraz (Msds 3/7)*

*Bu Nûrî-i bî-çâreye iḥsân eyle
Yâ Rabb o meh-i burc-ı mürüvvet için olsun (N3/2)*

*Yâ Rabb der-i esrârını iẓhâr itme
Mânend-i şadef kimseye el açdırma
Gül gibi idübb rûy-ı niyâzum aḥmer
Şebnem gibi âb-ı ruḥımı saçdırma (R1/1)*

Nûrî Divanı'nda yer alan diğer dua ifadeleri ise şunlardır:

rehber ola lutf-ı Hudâ (K1/1), tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı ‘aşkından cüüdâ (K1/12), şabr u kararum kalmadı senden meded yâ Rabbenâ (K1/20), göster yeter bu inîzâr iklim-i elîâfın bana (K1/22), envâr-ı lutf-ı Kibriyâ hem-râhın olsun Nûrîyâ (K1/25), pertev-i lutfını gündün güne efzûn eyle / çeşm-i Nûrîyâ ziyâ bahş ola mânend-i hilâl (K2/15), düşmüşüm kaldır elim şundum sana yâ Rabbenâ / mest-i hicrânım beni bildir bana yâ Rabbenâ (K3/1), kâşid-ı elîâfın eyle reh-nümâ yâ Rabbenâ (K3/2), Nûrî-i pür-cürm u ‘işyânın budur kim maşşadı / nûr-ı rahmetle tola dest-i du’â‘ yâ Rabbenâ (K3/14), sipihr-i düne yâ Râbb keremler eyle gün göster / hicâb itsün anub bu itdiği cevr-i firâvânı (K4/11), ‘inâyet eyle şâd it Nûrî-i pür-cürm u ‘işyânı (K4/17), emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ Kerîm Allah (K5/1), âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it (Kt6/2), Hudâ göstermesün asla zevâl-i mihr-i iclâlin (Kt13/7)

1.3.8. Edatlar

Edat, tek başına kullanıldığında herhangi bir anlam taşımayan, kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek cümledeki diğer kelimelerle anlam ilgisi kuran görevli kelimelerdir. Edatların tek başına anlamı yoktur ancak anlamlı kelimelerle bir araya gelince belirli anlamlar taşır. Benzerlik, miktar, sebep, amaç, zaman, birliktelik, araç edatların cümle içerisinde yaygın olarak kazandıkları anlamlardır. “*Gibi, ile, kadar, doğru, için*” Türkçenin tarihi dönemlerinden beri yaygın olarak kullanılan edat örnekleridir (Korkmaz, 2017, s. 895).

Birden çok kelimenin bir araya gelerek bir durumu, hareketi, niteliği karşılamak ya da belirtmek göreviyle oluşturduğu yapılara kelime grubu denir (Karahana, 2017, s.39). Edatlar; ad, sıfat, zamir gibi farklı kelime türleriyle birleşerek kelime gurupları oluşturabilir. Bu kelime gurupları cümlede sıfat ve zarf görevinde kullanılabilir (Karahana, 2017, s. 895).

Nûrî Divanı edat varlığı bakımından oldukça zengindir. Nûrî, eserinde 18 farklı edata yer vermiştir. Divan’da toplamda 282 edat tespit edilmiştir. *Âsâ, be, beri(berü), çü, çün, değil, doğru, gibi, hemçü, için(içün), ile, işte, mânend, mişâl, mişl, sâ, vâ, veş* tespit edilen edatlardır.

Teşbih veya benzetme klasik Türk edebiyatında yoğun olarak kullanılan bir sanattır. “şebih” kelimesinden türeyen teşbih, benzetmek anlamına gelmektedir. İki unsur arasında ilişki kuran teşbih sanatının temel öğelerinden biri de benzetme

edatıdır. Bundan dolayı klasik Türk edebiyatı şairleri benzetme edatlarını çokça kullanmıştır (Batislam, 2016, s.13-14).

Klasik Türk edebiyatında benzetme amacıyla en çok kullanılan edat “gibi”dir. Bunun yanında *âsâ*, *çü*, *çün*, *hemçü*, *mânend*, *mişâl*, *mişl*, *sâ*, *vâr*, *veş* gibi anlamında kullanılan diğer edatlardır.

Nûrî de şiirlerinde benzetme sanatına başvurarak çokça benzetme edatına yer vermiştir:

Ûatre-i feyzi düşerse dile şems-i dinin
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ açılır (G15/6)

Şems-i muhabbet nazire-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar (G25/5)

Gönül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bâğ-ı vaşl üzere
Bir şâh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez (G31/2)

Envâr-ı cemâlin dil-i gümrâha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe düşürdüm (N2/1)

Ûutunca bir yolu bilmez uzak yakın garîb
Yakın görür uzağı hemçü dürbîn garîb (G8/1)

Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde mekîn
Gülistân-ı dehrde mânend-i murğ-ı hazîn (M1/9)

O şeb ki seyr-i ruğ-ı yâre hab olur mânî‘
Ûiyâ-yı mâha mişâl-ı sehab olur mânî‘ (G43/1)

*Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eyleşmiş
Mişl-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış (G39/4)*

*Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ açılır
Bâğ-ı hüsn içre gül-i rûy-ı dilârâ açılır (G15/1)*

*Şakın varun gidiüb pervâneveş cânın yanar ey dil
Fünûn-ı vuşlatın üstâdlık çokdur çerağında (G70/2)*

*Şabavâr da 'vet it teşrif itsün beytü'l ahzânım
Dü çeşmim râh-ı yâre gevher-i efşân-ı muhabbetdir (G24/4)*

Birliktelik, vasıta, surum gibi anlamları karşılayan “ile” edatı, Nûrî'nin çokça tercih ettiği edatlardan biridir:

*Şahrâda a kuzum ben öpdükce gerdeninden
Ağyâr-ı segle yan yana zâhid bakar tururdu (Mfrd5/1)*

*Bir kadeh-i Rûm ile râm olıcak ol Rûm beçe
Bâde virilse gerek bâde-i Rûmiyle Rûma (G6/2)*

Sebeup, maksat, özgülük, hakkında gibi anlamlara gelen “için” ve “be” edatı Nûrî Divanı'nda yer alan edatlardandır:

*Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbena
Kıl bana imdâd yâ Râbb **be-hakk-ı** Muştafâ (M1/2)*

*Göz diken çünkü hezâr olsa nola gözlerde hâr
Gönlümi açmak **içün** gönderdigin bir deste gül (G55/3)*

Nûrî Divanı'nda kullanımına az rastladığımız diğer edat örnekleri de aşağıda verilmiştir:

Nıgeh-bend olduğım gündən berü mir'ât-ı dünyaya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yâ Resûlla 'lâh (K8/2)

Tutub dergâhına toğrı yüzüm geldim ki dünyanın
Yalan olduğunu bildim inandım yâ Resûlla 'lâh (K7/2)

Mest değil o serv kıddim yana sallanur
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle dallanur (G27/1)

Şandesin ey dil-i pür-yâre şan işte yâre
Şanayım la'line dirdün didi çün şan şana (G6/3)

Nûrî Divanı'nda kullanılan edatları ve bunların kullanım yerlerini Tablo 1.8 vermektedir.

Tablo 1.8: Edatlar

âsâ	G1/1, G15/6, M1/3,
be	K1/7, M1/2, M1/4, M1/6, M1/8, M1/10,
beri	K8/2, Msds1/1, Mstz1/1,
çü	G14/5, G25/5, G37/5,
çün	G1/2, G6/3, G15/2, G15/3, G28/1, G28/5, G31/1, G31/2, G39/1, G43/5, G52/3, G55/1, G59/4, G62/1, G62/4, G63/8, G68/6, G70/5, G74/7, G76/5, K1/11, K1/15, K1/23, K2/5, K4/5, Kt8/1, Kt15/1, M1/5, Msds1/4, T1/3, T2/10,
değil	G18/1, G27/1, G54/2, G56/1, G56/2, G56/3, G56/4, G56/5, G56/6, Mstz2/7, T1/3,
e-doğru	K7/2,
gibi	G14/2, G14/4, G15/1, G32/4, G35/5, G39/5, G48/1, G48/3, G48/5, G57/1, G57/2, G57/3, G58/4, G58/6, G63/9, G64/2,

	G64/5, G65/6, G66/2, G66/4, G67/3, G68/6, G68/10, G71/3, G74/5, G74/6, G75/1, G75/2, G75/3, G75/4, G75/5, G77/1, G77/2, G77/3, G77/4, G77/5, K1/16, K8/1, K8/4, Kt1/2, Kt12/1, Kt14/1, M1/3, Msds2/5, Msds3/2, Msds3/4, Msds3/5, Mstz1/5, N2/1, R1/1, T2/5, T2/9,
hemçü	G8/1, G18/5,
için	G50/1, G51/2, G53/3, G55/3, G76/3, Kt14/2, Mfrd4/1, Mfrd7/1, N3/1, N3/2, T2/1, T2/6,
ile	G1/4, G1/5, G3/3, G4/1, G6/2, G7/5, G9/4, G9/9, G10/3, G11/2, G12/1, G13/2, G13/3, G17/1, G17/3, G18/7, G18/8, G19/5, G22/1, G22/3, G28/1, G28/3, G29/1, G30/5, G32/1, G32/5, G33/4, G36/7, G37/5, G38/1, G39/3, G40/4, G42/4, G43/3, G44/4, G45/5, G46/2, G46/5, G47/1, G48/4, G49/1, G49/7, G54/6, G55/4, G57/5, G58/1, G58/2, G59/1, G59/5, G59/6, G60/2, G60/5, G61/1, G63/6, G65/5, G70/5, G70/6, G71/2, G76/3, G78/3, G79/2, K1/1, K1/2, K1/4, K1/5, K1/23, K3/8, K3/10, K4/1, K4/7, K4/13, K4/16, K8/4, K9/1, K9/3, Kt1/1, Kt2/2, Kt3/1, Kt6/1, Kt7/4, Kt9/4, Kt11/1, Kt11/2, Kt12/2, Kt13/3, M1/8, Msds1/2, Msds1/3, Msds1/4, Msds1/5, Msds2/1, Msds2/3, Msds3/2, Msds3/3, Mstz1/2, Mstz1/5, Mstz3/2, Mstz3/4, R3/1, Ş1/1, Ş1/2, T1/1, T1/5, T2/6, T2/8, T2/12,
işte	G6/3, G53/2, G62/5, Kt13/6,
mânend	G8/3, G9/11, G59/1, G61/4, K1/21, K2/15, K7/5, M1/9, Msds2/1, Msds2/2, Msds2/3, Msds2/4, Msds2/5, Mstz1/1, R1/1, T1/1,
mişâl	G43/1,
mişl	G36/1, G39/4, K3/12,
sâ	G15/1,
var	G24/4,
veş	G12/1, G19/5, G24/2, G30/2, G31/3, G48/5, G70/2, K4/4,

1.3.9. Eş ve Zıt Anlamlı Kelimeler

Anlam olarak aynı ama yazılış olarak farklı olan sözcüklere eş anlamlı sözcük denir. Genel olarak bir dilde eş anlamlı sözcük sayısı sınırlıdır. Eş anlam olarak ifade edilen sözcüklerin büyük çoğunluğu aslında yakın anlamlıdır. Örneğin, “*okul-mektep*” sözcükleri eş anlamlı sözcük olarak değerlendirilmektedir. Oysaki “okul” Türkçe kökenli bir sözcük iken “mektep” dilimize Arapçadan girmiştir. Bu örnekte de görüldüğü gibi eş anlamlı olarak ifade edilen sözcüklerden biri bir dile ait iken diğeri başka dilden gelen sözcükten oluşmaktadır (Hengirmen, 1998, s. 387).

Şairler farklı üslup özellikleriyle konuyu mükemmel şekilde işlemeye çalışırlar. Kimi şairler de kelimelerin farklı anlamlarından yararlanarak şiirlerine güç katmak ve anlam inceliği oluşturmak ister. Eş anlamlı sözcüklere başvurarak bir duyguyu ya da tasviri daha güçlü kılmak veya vurgulamak amacıyla eş anlamlı sözcüklere başvurabilir :

Revâ mı keşf-i sırr la 'l-i leb ağıyâr-ı nâdâna

Nikât-ı râz-ı hüsne her kişi dâna mıdır cânâ (G2/3)

Sırr-ı dehri dilde ya âyîne-i sâgarda gör

Şûret-i devrânı gel mir'ât-ı İskenderde gör (G16/1)

Buldurdu suyun dil-i âb kim aldı hevâsın

Hep bendenizin çekdiği beyhude kürekdir (G26/3)

Divan'da yer alan diğer eş anlamlı kelime örnekleri şu şekildedir:

rif'at-yükseklik (G1/4), bâde-şahbâ' (G2/1, G64/4), zehr-semm (G23/4), sevâd-siyâh (G25/2), serd-berd (G33/3), nâz-edâ' (G42/2), dört parça-çârpâre (G47/4), mestâne- sermest (G55/5), efser- taç (G56/4), seng-taş (G60/7), sanem-büt (G63/3), mefhum- ma'nâ (G68/8), yol-râh (G69/3), ba'id-cudâ (K1/12), sırr-hafıyye (K2/14), pertev-ziyâ' (K2/15), dûd-duman (Mstz2/5), germ-sıcak (R3/1).

Karşıladıkları anlam bakımından birbirinin karşıtı olan sözcüklere zıt anlamlı sözcükler denir. Zıt anlamlı sözcükler; olay, duygu ve düşüncelere farklı bir bakış

açısı kazandırması noktasında önemli dil göstergelerindedir. Zıt anlam taşıyan sözcükler, duygu ve düşüncelerin yeniden yorumlanmasına olanak sunarak sözcüğün zıttı karşısında belirgin hâle gelmesini sağlar. Örneğin siyah, karşısında beyaz olduğu zaman belirginleşmektedir. İyilik; kötülük yaşandığı zaman dikkati üstüne çekmektedir (Gider ve Çiftçi, 2021, s. 104-105).

Klasik Türk edebiyatı şairleri, şiirlerinde yer yer zıt anlamlı kelimelere başvurarak duygularını güçlü bir şekilde işlemişlerdir. Zıt anlamlı sözcüklerle kaleme aldığı bu şiirler, tezat sanatının örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Şiirlerde duygu ve hayaller tezat sanatı aracılığıyla hem bir üslup inceliği hem de bir anlamsal derinlik kazanmaktadır (Gider ve Çiftçi, 2021, s. 104-105).

Nûrî, şiirlerinde birtakım zıt anlamlı sözcükler kullanmıştır. Kimi örneklerini ikileme biçiminde ele alan Nûrî, zıt anlamlı kelimelerle şiirdeki mevcut duygu durumunu belirginleştirmiştir:

*Tutunca bir yolu bilmez **uzak yakın** garîb*

***Yakın** görür **uzağı** hemçü dürbîn garîb (G8/1)*

***Şeb-i gammda** o mehûn zülf-i siyeh târına yuf*

***Şubh-ı ümmîdde** ruhsâr-ı pür-envârına yuf (G45/1)*

***Mâzi vü müstağbelin** bil hâlini*

Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem (Kt10/2)

Divan'da yer alan ve bağlama göre zıt anlamlı olan sözcükler şu şekildedir:

subh-mesâ (G1/4), gül-hâr (G5/1), leyl-nehâr (G17/6), açar-kapar (G25), germ-serd (G33/5), kısa-dıraz (G35/3), şeb-ruz (G45/6), gül-har (G51/2), soğuk-germiyyet (G56/2), tolar-boşalur (G59/4), bis-kem (G60/4), acı-tatlı (G78/3, Kt3/4), sıcak-soğuk (R/3), hub-zişt (Kt15/2), dert-deva (K1/21), yok-var (K6/5), gece-gündüz (K7/4), iyi-kötü (Msds3/4).

1.3.10. İkilemeler

İkilemeler, benzer iki kelimenin yan yana gelmesiyle oluşan kelime gruplarıdır. Oluşan kelime grubunun temelini kelimelerin birbirini tekrarlamaı oluşturur. Türkçede her türlü kelime çeşidiyle ikilemeler oluşturulabilir ancak ikileme oluşturmaya uygun olan kelime türleri sıfat, isim ve zarflardır. İkilemeler genel olarak kuvvetlendirme, devamlılık ve çokluk işlevleriyle cümle içerisinde yer alır (Ergin, 2009, s. 377).

Türkçede ikilemeler aynı kelimenin tekrarı, eş anlamlı kelimelerin kullanımı, karşıt anlamlı kelimelerin bir araya gelmesi, yakın anlamlı kelimelerin beraber kullanılması, yansıma kökenli kelimelerden oluşanlar, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerden oluşanlar ve durum eklerinin eklenmesiyle oluşan ikilemler olmak üzere farklı şekillerde tasnif edilebilir (Ergin, 2009, s. 377).

Nûrî, eserinde ikilemelerin kuvvetlendirme ve devamlılık işlevlerinden yararlanmışır. Kullandığı ikilemeleri çoğunlukla gazelde ele alan şair, özellikle aşk duygusunun kuvvetli olduğu şiirlerde ikileme tercihiyle dikkat çekmektedir. Nûrî özellikle Türkçenin anlatım imkânlarından yararlanarak ikilemelere yer vermiştir. Bunun yanında Farsça ve Arapça kökenli kelime tercihleri de bulunmaktadır. Tercih ettiği ikilemleri ele aldığımızda Nûrî; aynı kelime tekrarı, karşıt anlamlı kelimelerle oluşanlar, yakın anlamlı kelimeler, durum ekleriyle oluşanlar, yansıma kökenli ikilemeler gibi farklı ikileme çeşitlerine yer vermiştir.

Nûri Divanı'nda yer alan bazı ikileme örnekleri şu şekildedir:

*Müjemden **kaatre kaatre** Nûriyâ eşkim saçıl sun kim*

Bahâr-ı hüsn yâre ebr-i nîsân-ı muhabbetdir (G24/5)

*Ŧutınca bir yolu bilmez **uzak yakın** garîb*

Yakın görür uzağı hemçü dürbîn garîb (G7/1)

Sipîhr-i âtıfet hûrşîd-i şefkat mâh-ı 'ismetdir

*Hudâ **gün günden** efzûn ide tâb-ı mihr-i ikbâlin (Kt13/2)*

Nûrî Divanı'nda toplam 86 ikileme tespit edilmiştir. Kullanılan ikilemelerin hangi şiirin kaçınıcı beyit/bendinde olduğu aşağıda sıralanmıştır:

mîhr u mâh (G1/2), subh u mesâ' (G1/2), dem-â-dem (G2/2), efser u evreng (G4/3), âh u zâr (G5/1), âb u tâb (G7/1), kişver-be-kişver (G7/1), rûz-be-rûz (G7/4), âb u tâb (G7/5), uzak yakın (G8/1), zer u sîm (G8/2), dem-â-dem (G8/3), elden ele (G9/12), âb u tâb (G10/3), dehenden dehene (G13/3), dem-be-dem (G13/3), dem-be-dem (G14/5), ser-â-pâ (G15/4), ört bas (G15/5), leyl ü nehâr (G17/3), âh u zâr (G17/4), dem-â-dem (G18/5), yan-be-yan (G19/5), şakır şakır (G20/3), pîç ü tâb (G22/4), za'îf u hâste (G24/3), katre katre (G24/5), çalıp çırpamak (G26/2), gül ü bülbül (G29/4), melâz u melce' (G29/5), germ ü serd (G33/5), geşt u güzâr (G37/1), çalıp çarpub (G40/5), nâz u edâ' (G42/2), şeb ü rûz (G45/6), toz toprak (G46/4), sık sık (G47/1), tık tık (G47/2), çık çık (G47/4), lık lık (G47/5), gerd ü gubâr (G49/6), mîhr ü meh (G50/3), kâl ile kâl (G53/4), kâl u kâl (G54/6), firil firil (G54/7), pey-der-pey (G56/3), dik dik (G59/2), kâl u kâl (G59/3), sıyt u şöret (G60/5), pâre pâre (G62/4), mû-be- mû (G65/2), mû-be-mû (G66/1), ser-tâ-ser (G68/3), salkım saçak (G70/6), dizi dizi (G74/3), dem-be-dem (G74/4), bâğ u dağ (G76/4), sokak sokak (K1/4), şâm u seher (K1/5), arz u semâ' (K1/5), dem-â-dem (K4/1), bey' u şîrâ (K1/23), rûz u leyâl (K2/3), arz u semâ' (K2/4), günden güne (K2/15), dem-a-dem (K4/1), dem-a-dem (K4/7), leb a leb (K4/13), renkden renge (K7/5), dönüp dolaşmak (K7/6), subh u mesâ' (Kt9/4), günden güne (Kt13/2), mû-be-mû (Kt13/4), kâl u kâl (Kt13/4), yek-be-yek (Kt13/6), hûb u zişt (Kt15/1)2 dilim dilim (Mfrd10/1), yavaş yavaş (Msds1/2), sarmaş dolaş (Msds 1/2), sağ u sol (Msds2/1), pâre pâre (Msds3/2), şu bu (Msds3/3), ucdan uca (T1/4), ser-â-ser (T1/9), ney mey (T2/6), bir iki (T2/8).

1.3.11. Kalıp İfadeler

Kalıp ifade, günlük hayat içerisinde önceden belirli hâle gelen ve kişinin zihninde yer edinmiş; ilgili olay ve duygu durumunda hatırlanan tek veya birden çok sözcükten oluşmuş yapılardır. Dua, uğurlama, memnuniyet, ayrılık, istek, teşekkür vb. durumlarda, kişilerin zaman zaman dilsel bir tasarrufa giderek kullanmış oldukları ifadeler, zamanla toplum geneline yayılmıştır. Bu kalıp ifadeler toplumda benimsenerek bir kültür ögesi hâline dönüşmüştür. Örneğin, cenaze töreninde “*Allah rahmet eylesin*”, düğünlerde “*Hayırlı olsun*”, yolculuğa çıkan kişi için “*Yolun açık*

olsun” gibi ifadeler toplumda çok sık karşılık bulmuş kalıplaşmış yapılardır (Gökdayı, 2008, s. 89-110).

Nûrî, eserinde toplumsal anlamda karşılık bulmuş bazı kalıp ifadelerle yer vermiştir. Sevinçli bir olay karşısında kutlama sözü olarak kullanılan “gözün aydın” kalıp ifadesi Nûrî’nin müfredinde bir beklenti ifadesi olarak ele alınmıştır. Karanlık bir gecede Aydın’a geldiğini belirten Nûrî, “*zülfi siyehim*” olarak seslendiği kişiden bu kutlama sözünü beklemektedir. Ayrıca bu müfredde Nûrî, Aydın ili ve aydın sözcükleriyle bir ahenk oluşturmuştur:

Şeb-i deycûrda bak Aydını gördi Nûrî

A benim zülfi siyâhum gözün aydın dimedin (Mfrd11/1)

Kişilerin kötü bir durumla karşılaşma ihtimaline binaen halk tarafından “*Allah göstermesin, Allah esirgesin*” kalıp ifadesine başvurulur. Nûrî, kıt’a nazım şekliyle yazmış olduğu bir beyitte yücelik güneşinin yok olma durumuna karşı bu kalıp ifadeye yer vermiştir:

Şebi rûz rûzı nevrûs ola Nûrî ol felek kâdrin

Hudâ göstermesün asla zevâl-i mihr-i iclâlin (Kt13/7)

Şiirlerinde sık sık Rum bölgelerinden ve kişilerinden bahseden Nûrî, Hristiyanlıkla ilgili bazı ifadelerle de yer vermiştir. Bir müstezadında Rum güzelinden bahsederken güzellik karşısında papazın istavroz çıkararak “*Astonu masu semu*” (*Adın sonsuza dek yücedir.*) (Kaplan, 2022, s. 169) ifadesine yer vermiştir. Bu ifadenin bir sır olduğunu belirten Nûrî, papazın bu sırrı ifşa ettiğini belirtir:

Görse seni papas çıkarır idi sitavros

Ey ruh-ı Hristos

Astonu masu semu deyü başlayarak tâ

Şırrın ider ifşâ (Mstz1/4)

Nûrî Divanı’nda yer alan diğer kalıp ifadeler şu şekildedir:

dikkat et- (G12/3), bir danem (G50/1), billâh: (G64/2), diğkâat et- (G65/2), billâh (G75/2), billâh (G76/2), yemin etmek (G76/3), billâh (Mstz1/5), billâh (Mstz2/3), billâh (T1/3), figân u nâlesi ‘âşıkların sanma kalur yerde (Mazlumun ahı yerde kalmaz) (Ş1/1), Havf idüb Allahdan itmez misün kıldan hicab (Allah’tan korkmaz kıldan utanmaz) (Msds1/5)kurbanın olam (Mf 7/1).

1.3.12. Tamlamalar

1.3.12.1. Arapça Tamlamalar

Arapça isim tamlaması, tamlayan ve tamlananı isim veya isim soylu sözcüklerden oluşan kelime gruplarıdır. Arapçada tamlama, Türkçeden farklı olarak önce tamlanan sonra tamlayan biçiminde oluşturulur. İsim tamlamasının tamlayan ögesi genel olarak isim ya da isim soylu sözcüklerden oluşurken sıfat türünden bir sözcük de olabilir. Arapçada tamlamalar (el) takısı ile oluşturulmaktadır. Mâlikü'l-mülk, sultânü'l-evliyâ', leyletü'l-ğadr gibi örnekler Arapça tamlama yapısıyla oluşturulmuştur (Duman, 1987, s.2).

Nûrî Divanı'nda Arapça tamlama yapısına uygun olan (el) takısı ile oluşturulan 7 tamlama örneği bulunmaktadır. Nûrî'nin kullandığı örneklerden 4'ü kaside, 2'si gazel ve 1'i tahmis nazım şekliyle yazılmış şiirlerde kullanılmıştır. Nûrî, şiirlerinde sıklıkla tamlama kullanmış bir şairdir. Ancak tamlama seçimi noktasında Arapça tamlamaya fazla yer vermemiştir. Arapça kökenli kelime sayısının fazla olduğu şiirlerinde, Nûrî'nin seçimi daha çok Farsça tamlamalardan yana olmuştur.

Arapça tamlama örneğinin kullanıldığı birkaç şiir örneği şu şekildedir:

Şabâvar da 'vet it teşrîf itsün beytü'l-ahzân

Dü çeşmim râh-ı yâre gevher-i efsân-ı muhabbetdir (G24/4)

Olsun salât-ı bî-hisâb elbette eyler kem-yâb

Dergâhıdır hüsnü'l-me'âb oldur şeh-i mülk-i şafâ' (K1/8)

Mâlikü'l-mülk şâhâ muhtedire kim sensin

Nice nâ-çâra viren mertebe-i âlü'l-'âl (K2/9)

Nûrî, bir kaside örneğinde Arapça ve Farsça tamlama yapısını birleştirerek kullanmıştır. Söz konusu örneğin tamlayanı bir Arapça tamlama yapısından oluşmaktadır:

Mâlikü'l mülk şâhâ muhtedire kim sensin

Nice nâ-çâra viren mertebe-i âlü'l-'âl (K2/9)

Divan'da yer alan diğer Arapça tamlama örnekleri ise aşağıda verilmiştir:

hüsni'l me'âb (G22/5), zû'l-celâlü'l-cemâl (K1/7), melekü'l mevt (T1/5).

1.3.12.2. Farsça Tamlamalar

Farsça tamlamalar, Türkçede görülen genel tamlama kuralından farklı olmaktadır. Türkçe tamlamalarda önce tamlayan ardından tamlanan gelmektedir. Biçimsel olarak Farsçada ise önce tamlanan sonra tamlayan gelmektedir. Farsça tamlamalar oluşturulurken izafet kesresi olan “i” harfi kullanılır (Gökmen ve Taşcan, 2019, s. 211).

Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınan eserlerde yaygın bir biçimde Farsça tamlama gruplarının kullanıldığı görülür. Osmanlı Türkçesiyle eser veren klasik Türk edebiyatı şairleri de Farsçanın hem sanatsal hem dil bilimsel alanından çokça yararlandıkları için eserlerinde bol miktarda Farsça tamlama kullanmışlardır.

17. yüzyılda klasik Türk edebiyatı şairleri kendinden önceki şiir anlayışının yanı sıra anlatım biçimi ve üslupta yeni arayışlara girmiştir. Bu arayışların bir sonucu olarak Sebki Hindî üslubu Fars edebiyatı kanalıyla klasik Türk edebiyatında yer edinmeye başlamıştır. Sebki Hindî anlayışına sahip şairler, özellikle zincirleme tamlamalara çokça yer vermiştir. Farsça ve Arapça kelimelerle yüklü karmaşık yeni tamlamalar oluşturmuşlardır (Mengi, 2010. s. 197-199).

Nûrî de şiirlerinde Farsça tamlamalara çokça yer vermiş hemen hemen her şiirinde Farsça tamlama kullanmıştır. Şiirlerinde iki kelimedenden oluşan yaygın tamlama yapısından farklı olarak Sebki Hindî üslubunun etkisiyle zincirleme ve karmaşık tamlama yapılarına da yer vermiştir:

Çenâr-âsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ dünyâ

***Dıraht-ı 'ömri** yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ (G1/1)*

Revâ mı keşf-i şırr la 'l-i leb ağıâr-ı nâdâna

***Nikât-ı râz-ı hüsne** her kişi dâna mıdır cânâ (G2/3)*

Künc-i gamm seyragâh-ı bâğ-ı 'âlemdir bana

Dâğ-ı sinem gülşen-i 'âlemle tev' emdir bana (G4/1)

Nûrî-i dilsîr-i han-ı himmeti

Maṭbah-ı hünkâra eyler ittikâ (5/5)

Ey bî-ğonca-i neş-güfte-i gülzâr-ı feraḥ

Ḥaṭṭ-ı nev-ḥaşe-i rûy-ı çemenzâr-ı feraḥ (G13/1)

Ṭuğrâ mı pâymâl-i ceşş-i kudûrete

Yahud sevâd-ı nakş-ı ḥaṭṭ-ı rûy-ı sîm û zer (G20/2)

Nûrî Divanı'nda toplam 1332 Farsça tamlama kullanılmıştır. Bu tamlamaların hangi şiirin kaçınıcı dizesinde geçtiği aşağıda sırasıyla verilmiştir:

dıraḥt-ı 'ömr (G1/2), mir'ât-ı mihr u mâh (G1/3), çeşm-i cân (G1/3), 'arûs-ı 'ömr (G1/4), âyîne-i 'âlem-nümâ (G1/6), murğ-ı dil (G1/7), devlet-i rif'at (G1/8), bâl-ı hü mâ (G1/8), dem-i vişâl-i yâr (G1/9), gül-i ra'nâ (G2/1), sâğar-ı şahbâ (G2/2), 'arz-ı hüsn (G2/3), bâğ-ı vefâ (G2/4), keşf-i sırr (G2/5), la'l-i leb (G2/5), nikât-ı râz-ı hüsn (G2/6), küşte-i tiğ-i ğamm (G2/7), bahş-ı hayât (G2/7), hem-mâye-i 'Îsâ (G2/8), bezm-i ğurbet (G2/9), Nûrî-i ednâ (G2/10), tâlib-i dünyâ (G2/10), pençe-i tâb-ı ruḥ (G3/1), ḥamle-i nîze-i hûrşîd (G3/2), şifâhâne-i hicrân (G3/3), ümîd-i rehâ (G3/3), zülf-i âşifte (G3/4), zincîr-i cünun (G3/4), yâd-ı la'l (G3/5), nûş-ı dem (G3/5), sâğar-ı bezm-i safâ' (G3/6), kâse-i hûn (G3/6), ğamze-i câdû (G3/7), târ-ı zülf (G3/8), ef'î-yı fûsun (G3/8), nazâr-ı hışm (G3/9), dil-i zâr (G3/9), nigeh-i dâğ-ı derûn (G3/10), künc-i ğamm (G4/1), seyrangâh-ı bâğ-ı 'âlem (G4/1), dâğ-ı sine (G4/2), gülşen-i 'âlem (G4/2), pister-i ğamm (G4/3), encüm-şumâr-ı firkât (G4/3), sâkî-i kamer-ruhsâr (G4/4), şâh-ı kişver-sitân-ı ḥarâbât (G4/5), sâye-i Cem (G4/6), ma'nâ-yı kitâb-ı hüsn (G4/7), nükte-i râz-ı fem (G4/8), sırr-ı mübhem (G4/8), 'işretgeh-i 'âlem (G4/9), sâğar-ı ser-şâr-ı şâd (G4/10), lücce-i ğamm (G4/10), dergâh-ı Hudâ (G5/3), bâliş-i zer-kâr (G5/4), mest-i nâzm (G5/5), Nûrî-i dil-sîr-i han-ı himmet (G5/9), maṭbah-ı hünkâr (G5/10), kadeḥ-i Rûm (G6/3), bâde-i Rûm (G6/4), dil-i pür-yâr (G6/5), Nûrî-i sermest (G6/10), ka'r-ı miyâh-ı sûziş (G7/2), seyr-i cihân (G7/3),

dehr-i bî-bekâ (G7/4), mâ'-ı hayât-ı girye (G7/5), sevâd-ı şeb (G7/5), mâhî-i Hızır (G7/6), esb-i pertev (G7/7), deşt-i çerh (G7/8), şinâver-i yemm-i feyz-i şems (G7/9), belâ-yı zer u sîm (G8/4), manend-i nây (G8/6), hempâye-i zemîn (G8/8), Nûrî-i zâr (G8/10), dil-i hâzîn (G8/10), gonca-yı gülzâr-ı firķât (G9/1), hatt-ı ruhsâr-ı sünbülzâr-ı firķât (G9/2), nihâl-i kâmet (G9/3), bâr-ı firķât (G9/4), hayâl-i kadd (G9/5), enhâr-ı firķât (G9/6), dâg-ı cism (G9/7), ezhâr-ı firķât (G9/8), bâg-ı emel (G9/9), hâr-ı firķât (G9/10), dem-i dil (G9/11), mest-i nâzm (G9/11), sâgar-ı ser-şâr-ı firķât (G9/12), çeşm-i cân (G9/13), âyîne-i âzâr-ı firķât (G9/14), bihişt-i 'Adne (G9/15), efkâr-ı firķât (G9/16), hevâ-yı hatt u zülf (G9/17), kût-ı mûr (G9/18), mâr-ı firķât (G9/18), mukîm-i deyr-i 'aşk (G9/19), büt-i nâz (G9/19), zünnâr-ı firķât (G9/20), mânend-i Mansûr (G9/21), dâr-ı firķât (G9/22), kâlâ-yı dil (G9/23), hâce-i bâzâr-ı firķât (G9/24), nakdine-i cân (G9/25), kumaş-ı hüsn (G9/26), dil-dâr-ı firķât (G9/26), ma'ni- i kadr-i vefâ (G9/27), muşhaf-ı esrâr-ı firķât (G9/28), şâm-ı emel (G9/29), pür-envâr-ı firķât (G9/30), şahra-yı nâmûs (G10/1), semend-i âh (G10/2), şarâb-ı âteş (G10/3), serd-i güftâr (G10/3), hevâ-yı mihr-i ruy (G10/5), meyhâne-i dehr (G10/7), sermest-i ğamm (G10/8), sevâd-ı zülf-i şeb-gûn (G10/9), nigâh-ı nergis-i mest (G10/9), bî-dâr-ı çeşmân (G10/10), zemîn-i tâze (G10/11), şahra-yı nâmûs (G10/12), heves-i vaşl-ı yâr (G11/1), terbiyet-i nahle (G11/2), zuhûr-ı hatt (G11/3), nûş-ı sâgar (G11/4), faşl-ı bahâr (G11/4), cuşîş-i eşk (G11/5), heva-yı zülf (G11/5), hurûş-ı bahr (G11/6), verâ'-yı hatt (G11/7), hal-i rûh (G11/7), zuhûr-ı necm (G11/8), meh-i tâb-dâr (G11/8), şahîfe-i ğamm (G11/9), yâd-ı mânî (G11/10), rûy-ı yâr (G12/1), tâbiş-i hûrşîd-i ruhsâr (G12/2), zülf-i dil-dâr (G12/4), dil-i dîvâne (G12/4), nakş-ı dehr (G12/5), şâh-râh-ı sûk-ı devrân (G12/6), rişte-i tûl-ı emel (G12/7), şubh u şâm-ı ye's (G12/8), nûr-ı başar (G12/8), sâgar-ı devrân (G12/9), ser-halka-yı 'işretgeh-i rindâne (G12/10), bî-gonca-yı neş-güfte-yi gülzâr-ı ferah (G13/1), hatt-ı nev-haşe-i rûy-ı çemenzâr-ı ferah (G13/2), feyz-i la'l (G13/4), sâgar- ser-şân-ı ferah (G13/4), harekât-ı dehen (G13/5), muşhaf-ı esrâr-ı ferah (G13/6), nezzâre-i gülzâr-ı rûh (G13/7), enhâr-ı ferah (G13/8), perde-yi zülf-i şeb-gûn (G13/9), gerden-i şâfi (G13/10), şubh-ı pür-envâr-ı ferah (G13/10), zîb-i nahl-ı kadd-i dilber (G14/1), berg-i sebz (G14/2), berg-i verd-i rûy (G14/3), bâg-ı hüsn (G14/4), bûy-ı âver (G14/5), kâm-ı nigâh-ı 'âşıkân (G14/5), gülzâr-ı 'aşk (G14/7), mihr-i enver (G14/8), leyle-i ğamm (G14/9), meh-i târik-i çeşm- i dil (G14/9), bâl-i bülbül (G15/1), zülf-i semensâ (G15/1), bâg-ı hüsn (G15/2), gül-i rûy-ı dilârâ

(G15/2), medd-i nezzare (G15/3), perde-i zülf (G15/5), hâl-i ruhsâre (G15/6), akd-i Süreyyâ (G15/6), şeb-i vuşlat (G15/7), dâde-i tâli‘ (G15/8), hâle-i şîfat (G15/9), bister-i nâz (G15/10), mâh-ı şeb-ârâ (G15/10), katre-i feyz (G15/11), şems-i dîn (G15/11), gül-i ikbâl-i dehân (G15/12), sîr-i eltâf (G15/13), sofrâ-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ (G15/14), şırr-ı dehr (G16/1), âyîne-i sâğar (G16/1), şûret-i devrân (G16/2), mir’ât-ı İskender (G16/2), âmâç-ı âh-ı inkisâr (G16/3), şerha-yı tîr-i ğamm (G16/4), cism-i meh-i enver (G16/4), mir’ât-ı hüsn (G16/5), gerd-i hıtt (G16/6), gûşe-i dükkânçe-i berber (G16/6), deryâ-yı vişal (G16/7), olta-endâz-ı nigâh (G16/7), cûy-i tegafül (G16/8), nazar-ı çeşm-i ümîd (G16/9), çarh-ı dûn (G16/9), şevk-i feyz (G16/10), şems-i sihri (G16/10), hayâl-i la‘l (G17/1), cây-ı dilkeş (G17/2), ğavvaş-ı ‘aşk (G17/3), ğavta-yı hor-ı baħr-ı hûn (G17/3), sitem-i rûzigâr (G17/4), ümîd-i seyr-i rûz-ı vişâl (G17/5), çeşm-i cân (G17/5), evrak-ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehâr (G17/6), lûlû-yı zıkr (G17/7), dâne-i dendân (G17/7), manzûm-ı rişte-i sühan (G17/8), nigâh-ı şefkat (G17/9), şems-i maħabbet (G17/9), gülzâr-ı deşt-i tab‘ (G17/10), feyz-i bahâr (G17/10), ‘ukde-i zülf-i girih-gîr (G18/1), dil-rişte-i güşâyîş-i sühan (G18/2), kişver-i ‘aşk-ı cânân (G18/3), âyet-i muşhaf-ı ruhsâr (G18/4), çâh-ı zenâhdân (G18/5), karye-i çeşm-i emel (G18/6), nâlezen-i bezm-i şitâ (G18/7), murğ-ı bahâr (G18/7), nezd-i pervâne (G18/8), tişe-i ğamm (G18/9), ‘amûd-ı âh-ı derûn (G18/9), zîr-i kâşâne-i eflâk (G18/10), leyle-i ümmîd (G18/11), necm-i devlet (G18/11), baħt-ı nâ‘im (G18/12), seher-i kâm (G18/12), vaşf-ı ruhsâr (G18/13), pây-ı nigeh (G18/15), rast-rev-i sûy-ı cemâl (G18/15), mevce-i seyl-i sirişk (G18/16), sipeh-i encüm-i baħt (G18/17), esb-i emel (G18/18), deşt-i sipihr (G18/18), serpençe-i ğamze (G19/1), kefi-i mestân (G19/2), câm-ı şarâb (G19/2), menâr-ı mescid-i gülşen (G19/6), leb-i şimşîr-i ğamze (G19/7), hayâl-i zülf-i şeb-gûn (G19/10), ârzû-yı sîm u zer (G20/1), rûy-ı sîm u zer (G20/2), pâymâl-i ceyş-i kudûret (G20/3), sevâd-ı nakş-ı hıtt-ı rûy-ı sîm u zer (G20/4), takrîr-i mâcerâ (G20/5), bâğ-ı emel (G20/6), cûy-ı sîm u zer (G20/6), rûy-ı zerdin (G20/7), hûy-ı sîm u zer (G20/8), ‘aks-i ruħ (G21/1), âyîne-i şahbâ (G21/1), çeh-i Nahşeb (G21/2), dil-i zâr (G21/4), pîr-i muğân (G21/5), sûk-ı emel (G21/7), nakdine-i cân (G21/8), kâle-i vaşl (G21/8), silsile-i zülf (G21/9), dil-i Nûrî (G21/10), hayâl-i la‘l (G22/1), ruhsâr-ı yâr (G22/3), zülf-i rûsiyâh (G22/3), tâb-ı zekâ-yı nühüfte-i târ-ı sehâb (G22/4), ‘ayn-ı vişâl (G22/5), nezzare-i hayâl-i girih-gîr-i zülf (G22/7), silk-i nigâh-ı dil (G22/8), hâk-i der-i sa‘âdet (G22/10), feyz-i cân-baħş (G23/1), dil-i bîmâr (G23/2), kûdek-i ğonca

(G23/3), *sermâye-i hâb-ı nahvet* (G23/3), *zâr-ı bülbül* (G23/4), *hûrî-i şebnem* (G23/4), *teşne-yâb-ı mey-i nâz* (G23/5), *niyâz-ı 'uşşâk* (G23/5), *câm-ı gülgûn* (G23/6), *sâkî-i gül-fem* (G23/6), *zehr-âbe-yi güftâr* (G23/7), *şehd-i leb* (G23/7), *şihhat-i cân* (G23/8), *'abd-ı 'abâ-pûş-ı cenâb-ı hünkâr* (G23/9), *heves-i dağdağa-i manşıb-ı 'âlem* (G23/10) *bezm-i 'irfân* (G24/1), *halvet-serây-ı şâh-ı şâhân-ı muhabbet* (G24/2), *pây-mâl-i haşş u 'âm* (G24/3), *beyt-i dil* (G24/4), *taht-ı Süleymân-ı muhabbet* (G24/4), *haste-i 'aşk* (G24/5), *per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı muhabbet* (G24/6), *râh-ı yâr* (G24/8), *gevher-i efşân-ı muhabbet* (G24/8), *bahâr-ı hüsn* (G24/10), *ebr-i nîsân-ı muhabbet* (G24/10), *âyîne-i cemâl* (G25/1), *tûfî-i 'aşk* (G25/2), *sevâd-ı sehâb* (G25/3), *ruhsâr-ı yâr* (G25/4), *zülfi siyeh-târ* (G25/4), *naqd-ı ziyâ* (G25/5), *şem'-i bezm-i 'aşk* (G25/5), *dest-i bâl* (G25/6), *Haydar-ı nigeşâ-yı kalb* (G25/7), *Rüstem-i hevâ* (G25/7), *bâzû-yı Haydar-ı nigeş-i yâr* (G25/8), *şems-i muhabbet* (G25/9), *nazire-i lutf* (G25/9), *ezhâr-ı feyz* (G25/10), *'âşık-ı zâr* (G26/3), *hûbân-ı peri-peyker* (G26/4), *dil-i âb* (G26/5), *kehvâre-iâyîne-i çeşm* (G26/8), *keyfiyet-i muhabbet* (G27/2), *leb-i yâr* (G27/5), *duhter-i zî* (G27/7), *pistân-ı duhteran* (G27/9), *hevâ-yı kâkül* (G28/1), *berg-i gönca-yı ter* (G28/6), *hâr-ı gamm* (G28/6), *pertev-i hüsn* (G28/7), *murg-ı dil* (G28/10), *hasret-i rûy* (G29/1), *âh-ı şehergâh* (G29/2), *encümen-i ağıâr* (G29/3), *pây-ı hayâl* (G29/5), *Yûsuf-ı gül-pirehen* (G29/6), *gülşen-i 'aşk* (G29/7), *dâğ-ı hûnun-ı dil* (G29/8), *nâle-i cângâh* (G29/8), *Nûrî-i bî-kes* (G29/10), *şerhadâr-ı tîr-i taqdir* (G30/1), *levha-yı âmâç-ı sîne-yi âhenîn* (G30/2), *pây-i hum* (G30/3), *ehl-i tecrid* (G30/3), *çarh-ı çârümîn* (G30/4), *rûy-ı yâr* (G30/6), *eşk-i çeşm* (G30/7), *güzergâh-ı bî-hâre* (G30/8), *sedd-i metîn* (G30/8), *süvâr-ı geşte-i dil* (G30/9), *garîk-ı ka'r-ı deryâ-yı şems-i dîn* (G30/10), *zimâm-ı zabt-ı esb-i tâli'-i bî-dâr* (G31/1), *gûy-ı mihr- i çarh-ı nâ-hem-vâre* (G31/2), *hâk-i bâğ-ı vaşl* (G31/3), *şâh-ı dirâht-ı kâmet-i dil-dâr* (G31/4), *fedâ-yı naqd- ı ârâm* (G31/5), *kumâş-ı mihr-i hüsn-i yâr* (G31/6), *pençe-i âmâl* (G31/7), *deşt- i makşud* (G31/7), *hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâr* (G31/8), *ğubâr-âlûde-i teşnî'-i a'dâ'* (G31/9), *reh-i 'aşk* (G31/10), *dâmen-i inkâr* (G31/10), *mâye-i feyz* (G32/3) *dâ'ire-i 'âlem* (G32/6), *mâcerâ-yı gamm* (G32/7), *ğazel-i şafter* (G32/9), *ehl-i suhan* (G32/9), *gülşen-i dehr* (G33/1), *hûn-ı derd* (G33/2), *berg-i sebz-i gülsitân* (G33/4), *rûy-ı zerdin* (G33/4), *germ u nerm-i zevk* (G33/5), *şevk-ı nevbahâr* (G33/5), *mevsim-i sermâ-yı gamm* (G33/6), *cedelgâh-ı fenâ* (G33/8), *nahl-i ümmîd* (G33/9), *bahr-ı mihnet* (G34/9), *muğ-beçe-i bâde-füruş* (G35/1), *naqd-i cân* (G35/2), *dil-i seng* (G35/3), *'âşık-ı dil-*

sûhte (G35/4), sük-ı hüsn (G35/8), dîde-ihak-bîn (G35/9), şûret-i zâhir (G35/9), mihr-i hakîkat (G35/10), dil-i mi'rât-ı mecâz (G35/10), süzen-i elsine-i nâs (G35/11), turre-i ser rişte-i râz (G35/12), bezm-i zırafâ (G35/13), levha-yı mecmû'a (G35/14), mişl-i nuķat-ı kitâb-ı yıldız (G36/1), rûy-ı hâb (G36/8), reşk-i nâhid (G36/7), tab-âver-i âfitâb (G36/12), güzâr-ı heves (G37/1), dîde-i nezzare (G37/2), gubâr-ı heves (G37/2), yâd-ı haţţ-ı 'ârz (G37/3), büt-i sîmîn-ber (G37/3), levh-i dil (G37/4), pür naķş u nigâr-ı heves (G37/4), tâbiş-i ruhsâr (G37/5), meh-i nâ-mihribân (G37/5), âyîne-dar-ı heves (G37/6), nâil-i bûs-i leb (G37/7), şâh-ı dıraht (G37/8), bâr-ı heves (G37/8), bezm-i vişâl (G37/9), âh-ı derûn (G37/10), şem'-i şu'le-nisâr-ı heves (G37/10), gamze-i dil-dâr (G38/1), nergis-i mest (G38/2), bend-i zülf-i dil-rübâ (G38/3), ehl-i dil (G38/4), reh-i kûy-ı harâbât (G38/5), fülk-i câm (G38/6), baħr-ı istiğfâr (G38/6), 'aks-i hayâl-i mehveşân (G38/7), mir'at-ı derûn (G38/8), tali'-i bîdâr (G38/8), kaba-pûş-ı himem (G38/9), ehl-i dil (G38/10), bende-gân-ı hazret-i hünkâr (G38/10), piyâle-i emel (G39/1), naķş-ı hüsn (G39/3), dâne-i eşk (G39/5), mişl-i mâh (G39/8), giriftâr-ı şest (G39/8), nigîn-i la'l (G39/10), zîb-i dest (G39/10), dil-i seng (G40/2), tîr-i âsâ (G40/2), hâl-i siyeh-kâr (G40/3), 'aşık-ı zâr (G40/3), ser-i dendân (G40/4), reg-i dest (G40/5), rişte-i cân (G40/5), tabîb-i bî-mürüvvet (G40/6), bûsegâh-ı nişter (G40/6), hâne-i hürşîd (G40/8), kaşd-ı sefer (G40/8), gencîne-i eş'âr-ı Şaib (G40/9), silk-i ma'ni (G40/10), nâzm-ı güher (G40/10), dil-i dîvâne (G41/1), mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i fezâ' (G41/3), 'aks-ı leb (G41/4), âyîne-i peymâne (G41/4), gîsû-yı perîşân (G41/6), genc-i muţalsam (G41/8), dil-i vîrâne (G41/8), zîb-i baħş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâ (G42/1), sebzêzâr-ı şahın (G42/2), güzêzâr-ı vefâ (G42/2), merdüm-i çeşm (G42/3), muşhaf-ı ruhsâr (G42/3), tıfl-ı 'aşk (G42/4), fevk-i deşt-i 'aşk (G42/5), evc-i vuşlat (G42/6), hümâ-yı perkeşâ (G42/6), şâhş-ı nezzare (G42/7), pûş-ı firâk (G42/7), gerd-i mir'ât-ı ruħ (G42/8), ser-levha-i furkân (G42/9), vaşl-ı yâr (G42/9), hüccet-i kaţ'-ı kelâm-ı müdde'â (G42/10), seyr-i ruħ-ı yâr (G43/1), ziyâ-yı mâh (G43/2), mişâl-ı seħab (G43/2), rumuz-ı haţţ (G43/3), da'vî-yi 'aşk (G43/4), rûy-ı dilber (G43/5), sevâd-ı hâl (G43/7), sebeb-i tâbiş (G43/7), fîrûğ-ı necm (G43/8), hayâl-i la'l-i leb (G43/9), dûd-ı dil (G44/1), hemrenk-i seħâb (G44/1), seyl-i gamm (G44/2), çeşme-i çeşm (G44/2), târ-ı zülf-i yâr (G44/3), hâl-i zâr (G44/3), tâbiş-i mihr-i ruħ-ı dil-dâr (G44/5), ye's-i rûzigâr (G44/5), mevce-i deryâ-yı ümmîd (G44/6), bend-i hâl (G44/7), çeşm-i cân (G44/7), rûz-ı hesâb (G44/8), perde-i eflâk (G44/9), dûd-ı derûn (G44/9), penbe-i dâğ-ı dil

(G44/10), *şeb-i ğamm* (G45/1), *zülf-i siyeh târ* (G45/1), *şubh-ı ümmîd* (G45/2), *ruhsâr-ı pür-envâr* (G45/2), *sâye-i hançer-i ebrû* (G45/3), *cây-ı penâh* (G45/3), *mest-i bî-ğayret* (G45/4), *dîde-i bimâr* (G45/4), *dil-i pür-hûn* (G45/5), *'aks-i hayâl-i la'l* (G45/5), *bezm-i endişe* (G45/6), *sâgar-ı ser-şâr* (G45/6), *ser-i zülf* (G45/7), *rişte-i ümmîd-i 'aşık* (G45/7), *baht-ı siyeh-kâr* (G45/8), *bâğ-ı ğam* (G45/9), *feyz-i eşk* (G45/10), *mihri-feleg* (G45/12), *nâme-i aḥbâb* (G46/1), *afet-i cân* (G46/3), *reh-i meykede* (G46/7), *fikr-i Nûrî* (G46/9), *hançer-i ğamze* (G47/3), *reg-i hûn-ı gönül* (G47/3), *âyîne-i şemşir-i nigâh* (G47/5), *'aks-i ruḥ-ı mâh* (G47/8), *çâr-ı pâre* (G47/8), *şûh-ı perî-peyker* (G48/4), *mest-i sitiğna* (G48/5), *ğamze-i ğammâz* (G48/6), *fikr-i la'l* (G49/1), *ebr-i bahâr* (G49/1), *feyz-i eşk* (G49/2), *deryâ-yı vişal* (G49/3), *fûlk-i 'ömr* (G49/4), *sîne-dâr-ı rûzigâr* (G49/4), *yâd-ı ḥatt* (G49/5), *zülf-i yâr* (G49/5), *câyğâh-ı mûr u mâr* (G49/6), *endişe-i rûşen-zamîr* (G49/7), *mihri-'aşk* (G49/8), *deşt-i ğamm* (G49/9), *hayâl-i yâr* (G49/10), *yâr-ı ğâr* (G49/10), *sâye-i şems-i Hudâ* (G49/11), *reh-rev-i maḫşûd* (G49/11), *âlûde-i gerd u ğubâr* (G49/12), *levḥa-i ḥâk-i der-i Mollâ-yı Rûmî* (G49/13), *kilk-i müjgân* (G49/14), *düşmen-i ḥirmân-ı 'ömr* (G50/1), *çarḥ-ı felek* (G50/1), *güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm* (G50/3), *nâvek-i âh* (G50/4), *şeh-per-i melek* (G50/4), *zülf-i yâr* (G50/5), *perî-hûy-ı melek-rû* (G50/8), *zevk-i vişal* (G50/9), *bâğ-ı istiğnâ* (G51/5), *serv-i nâz* (G51/5), *feyz-i eşk* (G51/7), *tâb-ı ruhsâr* (G51/7), *mihri-cefâ* (G51/8), *luḫ-ı şems-i dîn* (G51/9), *'âlem-i 'aşk* (G51/10), *berg u ğonca-i gülzâr* (G52/1), *bülbül-i ḥüsn* (G52/2), *vaşl-ı bâğ-ı ḥüsn* (G52/3), *naḫl-i kadd-i yâr* (G52/4), *baht-ı nâ'im* (G52/5), *ebr u necm-i çarḥ-ı ḥüsn-i yâr* (G52/6), *yed-i nezzâre* (G52/7), *merdüm-i çeşm-i emel* (G52/7), *perde-iâyîne-i ruhsâr* (G52/8), *tâbiş-i nezzâre* (G52/9), *naḫş-ı kâlâ-yı ruḥ-ı dil-dâr* (G52/10), *'uḫde-i ḥâtır* (G53/1), *zülf-i siyeh* (G53/2), *ḫıfz-ı râz* (G53/3), *kilk-i kader* (G53/5), *bûs-ı leb* (G53/6), *kaḫ'-ı ser-i rişte* (G53/7), *mâdiḫ-i 'aşk* (G53/7), *muḥabbet-i zülf* (G53/8), *devr-i ḥüsn* (G53/9), *devr-i mihri-ḥüsn* (G54/1), *te'sîr-i nigâh-ı çeşm* (G54/3), *âyîne-i ḥüsn* (G54/4), *baḫş-i zülf ü ḥâl* (G54/5), *zincir-i sühân* (G54/6), *mizân-ı nezzâre* (G54/7), *tîr-i âh* (G54/10), *vaşf-ı zülf-i yâr* (G54/11), *şem'-i cân* (G54/13), *şems-i dîn* (G54/13), *'aks-ı leb u ruhsâr* (G55/1), *zîver-i minâ-yı pür-âb* (G55/2), *kâse-i billûr* (G55/4), *bâlîn-i bâl-i bülbül* (G55/7), *şevk-i ruhsâr* (G55/8), *giry-e mestâne* (G55/9), *bezm-i mey* (G55/10), *ḥâl-i Nûrî-i sermeste* (G55/10), *kâse-i yakût-ı renk-i gül* (G56/1), *câm-ı mey* (G56/1), *nâle-i cângâh-ı bülbül* (G56/2), *şadâ-yı ney* (G56/2), *germiyyet-i ülfet* (56/3), *nev-bahâr-ı ârzû* (G56/4), *ḫânûn-ı 'aşk* (G56/5), *nâle-i dil-*

sûz (G56/6), pertev-i şöhret (G56/7), mestâne-i câm-ı mey (G56/7), efser-i mihr (G56/8), tâc-ı key (G56/8), gönca-i esrâr (G56/9), nükte-i râz-ı fem (G56/10), mâ-ı hayât (G56/11), seng-i gûristân (G56/12), kağıd-ı sîmîn-i şî'r (G56/13), cûd-ı feyz-i tab'-ı Nûrî (G56/14), sehâ-yı Tâyî (G56/14), gerden-i kâfur (G57/1), gülşen-i hüsn (G57/3), leb-i rengin (G57/5), câm-ı Cem' (G57/6), silsile-i âh (G57/8), şeh-i bî-dâd (G57/9), meyhâne-i vuşlat (G57/10), bâğ-ı vuşlat (G58/1), serv-i semen (G58/1), gönca-i dâğ (G58/2), şahn-ı beden (G58/2), hasret-i zülf-i 'izâr (G58/3), perde-i baht-ı siyâh (G58/4), kâkül-i 'ârz (G58/5), tîr-i azâr (G58/10), serv-i cefâ (G58/11), cây-ı ârâm (G58/13), dûzah-ı hecr (G58/13), şahn-ı bihişt (G58/14), yâd-ı ruḥ (G59/5), zülf-i yâr (G59/5), la'l-i leb-i yâr (G59/7), bezm-i 'işret (G59/7), firâk-ı zülf (G59/9), devr-i 'izâr (G59/10), seyr-i gülşen (G59/11), hayâl-i ebrû (G59/13), gamm-ı la'l (G60/4), şu'le-i âh (G60/5), kaṭre-i eşk (G60/5), gönca-ı şem' (G60/6), murğ-ı seher (G60/12), gülşen-i 'âlem (G60/12), tîr-i âh (G60/13), deşt-i muḥabbet (G60/14), manend-i 'itâb (G61/7), ser-i engüşt (G61/8), mebhâs-ı 'aşk (G61/9), baḥr-ı ye's (G62/5), fülk-i dil (G62/6), dil-i nâlân (G62/7), ceys-i müjgân (G63/1), leşker-i Kâvûs (G63/1), hayâl-i gamze-i gammâz (G63/3), ümmîd-i hem-râzî (G63/4), küfr-i zülf (G63/5), deyr-i gam (G63/6), âyîne-i nâmûs (G63/8), sîne-i şaf (G63/9), nâr-ı 'aşk (G63/9), nûr-ı şem' (G63/10), perde-i fânûs (G63/10), çeşm-i dil (G63/11), arz-ı hâcât (G63/12), mir'ât-ı dil (G63/13), dehân-ı şûret-i mâ'kûs (G63/14), revnaḳ-ı ruy (G63/15), naḳş-ı şukûfe (G63/16), kâle-i mebûs (G63/16), tıfl-ı tab' (G63/17), nüşâ-ı ebced (G63/17), ma'nâ-yı rengin (G63/18), tâlib-i vaşl (G64/3), mihr-i felek (G64/6), derd-i derûn (G64/7), kaşr-ı emel (G64/8), ser-pençe-i murğ-ı dil (G64/9), dâm-ı hiyel (G64/10), tişe-i Ferhâd (G65/1), kilik-i semmûr-ı kefi Bihzâd (G65/4), naḳş u nigâr-ı levḫa-i dehr (G65/5), şûret-i feyz-i Hudâ (G65/6), mir'ât-ı istidâd (G65/6), zaḫm-ı sîne (G65/7), ümîd-i merḫamet (G65/8), dil-i sengin-i yâr (G65/9), te'sîr-i âb u bâd (G65/10), dest-i gamze (G65/12), yed-i üstâd (G65/12), zülf-i siyehtâr (G66/1), perde-i ruḫsâr (G66/2), sevdâ-yı zülf (G66/3), çînî-i mû-dâr (G66/4), seyr-i 'aks-i ḫatt' (G66/5), leb-i la'l (G66/5), sâgar-ı ser-şâr (G66/6), murğ-ı hayâl (G66/7), hevâ-yı ḫatt' (G66/7), gülşen-i eş'âr (G66/8), dil-sîr-i ḫân-ı himmet (G66/9), lutf-ı ḫazret-i hünkâr (G66/10), deşne-i cân-sitân (G67/1), âfet-i mülk-i cân (G67/2), burç-ı hüsn (G67/7), mâh-ı nev (G67/7), fitne-i âsumân (G67/8), mültecâ-yı cihân (G67/10), mest-i ḫâb-ı 'işve (G68/1), şevk-ı ruḫ (G68/2), mehtâb-ı 'işve (G68/2), teşne-i âb-ı vişâl (G68/3), serâb-ı 'işve (G68/4), iklim-i ümîd (G68/5),

harâb-ı 'işve (G68/6), nuql-ı la'l (G68/7), şarâb-ı 'işve (G68/8), nihâl-i vaşl-ı yâr (G68/9), sehâb-ı 'işve (G68/10), gül-i piyâle (G68/11), habâb-ı 'işve (G68/12), gerdan-ı şaf (G68/13), şubh-ı ümmîd (G68/13), âfitâb-ı 'işve (G68/14), ma'nâ-yı hatt (G68/15), hadîs-i vuşlat (G68/15), mefhûme-i nev-kitâb-ı 'işve (G68/16), bahşîş-i tekellüm (G68/17), bâb-ı 'işve (G68/18), yâd-ı leb (G68/19), câm-ı pür-hûn (G68/19), ciğer kebâb-ı 'işve (G68/20), ebr-i zülf-i müşkîn (G68/21), gül-âb-ı 'işve (G68/22), yemm-i füyûz-ı şems (G68/23), âb u tâb-ı 'işve (G68/24), Nûrî-i himem (G68/25), cenâb-ı hünkâr (G68/25), kâm-yâb-ı 'işve (G68/26), nakl-i şihhat (G69/1), sâgar-ı leb-rîz-i ülfet (G69/2), kâle-i vaşl-ı yâr (G69/3), sûk-ı hüsn (G69/4), nakd-ı şohbet (G69/4), tîğ-i nigâh-ı yâr (G69/5), râh-ı 'adem (G69/6), deşt-i vuşlat (G69/6), mâcerâ-yı girye (G69/7), serv-i nâz (G69/8), bâğ-ı behcet (G69/8), envâr-ı feyz-i himmet (G69/9), âyîne-dâr-ı kalb (G69/10), şems-i muhabbet (G69/10), fünûn-ı vuşlat (G70/4), pistânçe-i nârenciye (G70/6), terbiyyet-i 'aşk (G70/9), bint-i ineb (G70/12), dürr-i yektâ-yı me'ânî (G70/13), duhter-i nâzım (G70/14), derd-i dil (G71/1), muşhaf-ı hüsn (G71/3), meh-i nâzm (G71/4), dil-i şaf (G71/5), gamze-i hûn-hâr (G71/8), muhabbet-i zülf (G71/10), sebîl-i mey-i gül-reng-i meykede (G72/1), selsebîl-i behîşt-i muhalle (G72/2), kânûn-ı çarh (G72/3), pür-naş-ı 'uşşâk (G72/3), nevâ-yı âvâz-ı ney-sede (G72/4), tıfl-ı ebced (G72/10), gülistân-ı hüsn (G73/1), gönca-i nevreste (G73/1), zülf-i meşk (G73/2), meh-i nâ-mihribân (G73/3), ehl-i dil (G73/4), dâd-ı felek (G73/4), deşt-i rağbet (G73/5), mest-i nazm (G73/5), hâk-ı niyâz (G73/6), sâgar-ı işkeste (G73/6), râh-ı kaşid-ı çâbük-rev-i nezzâre (G73/7), âb-ı tîğ-i gamze (G73/8), mevce-i âheste (G73/8), 'âlem-i âzâde (G73/9), ehl-i dil (G73/10), pistânçe-i nârenci (G74/2), bâğ-ı sakız (G74/2), rişte-i cân (G74/3), dâne-i şebnem (G74/5), derd-i beyâz (G74/5), gerdan-ı şaf (G74/6), resm-i pânâyâ (G74/7), vâ'de-i vuşlat (G74/12), lutf-ı sipihr (G74/15), bâğ-ı hayâl-i hüsn (G74/17), dâğ-ı pinhân (G75/1), zülf-i müjgân (G75/10), dil-i 'uşşâk-ı zâr (G76/2), kâfur-ı gerdan (G76/4), dîde-i Nûrî (G76/9), ocâğ-ı vaşıl (G76/10), cephe-i berrâk (G77/1), zülf-i siyeh (G77/2), leyle-i deycûr (G77/2), Ravza-i cennet (G77/5), turunç-ı mersûm (G77/7), hâme-i vaşf (G77/9), kâkül-i ebrû (G77/10), kand-i leb-i yâr (G78/3), hâhiş-i bâl (G78/4), meclis-i mey (G78/7), vaşf-ı leb-i dilber (G78/9), bezm-i erbâb-ı mezâk (G78/10), zülf-i siyeh (G79/6), hâme-i şirîn (K1/1), râh-ı 'aşk (K1/2), lutf-ı Hudâ (K1/2), nâm-ı Hudâ (K1/3), mâ-i beka (K1/6), çeşm-i taqdîr (K1/7), ebr-i 'atâ (K1/8), pâdişâh-ı bahr u ber (K1/9), iklim-i cân (K1/12), âlâm-ı dehr (K1/14), şalât-ı bî-

hisâb (K1/15), iklim-i vaşl (K1/18), sultân-ı ceşş-i enbiyâ (K1/18), murgân-ı 'aşk (K1/19), bâğ-ı vuşlat (K1/20), verd-i güzlâr-ı vefâ (K1/20), keşf-i hicâb (K1/21), afitâb-ı hak-reh (K1/22), bâb-ı ümîd (K1/23), Rabb-ı Mecîd (K1/24), şeh-râh-ı 'aşk (K1/24), râh-ı emel (K1/25), baht-ı siyâh (K1/25), şahrâ-yı maqşad (K1/26), cân-ı nizâr (K1/28), efkâr-ı dil (K1/28), âlûde-rûy-ı hûn (K1/33), pâmâl-ı gamm (K1/33), püşt-i pâ (K1/34), cevr-i sipihr-i bî-vefâ (K1/36), yâr-ı gâr (K1/39), mânend-i çeşm-i 'andelîb (K1/41), gül-i şabr u şekîb (K1/41), fülk-i dil (K1/43), baht-ı gamm (K1/43), iklim-i elâtâf (K1/44), naqdîne-i rahmet (K1/45), sermâye-i kudret (K1/45), kâle-i şefkat (K1/46), Nûrî-i zâr (K1/47), şubh-ı merâm (K1/47), deşt-i duâ' (K1/48), râh-ı ümîd (K1/49), envâr-ı lutf (K1/50), zahîr-i zu'afâ (K2/1), Hâzret-i Hak (K2/1), dest-gîr-i gürebâ (K2/2), Hudâ-yı müte'âl (K2/2), şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl (K2/4), raqam-ı kudret (K2/5), defter-i hikmet (K2/6), gülşen-i rahmet (K2/7), baht-ı muhiş (K2/7), bülbül-i ni'met (K2/8), lücce-i merhamet (K2/9), şadef-i 'arş-ı azîm (K2/9) dürc-i lutf (K2/10), envâr-ı du'â (K2/10), silk-i la'l (K2/10), kefe-i mizân-ı hayâl (K2/11), şehûşe-i elâtâf (K2/12), ayine-i idrâk (K2/13), zerre-i fikret (K2/14), vaşf-ı mihr-i kerem (K2/15), emr-i muhâl (K2/16), deşt-i keder (K2/19), hor-ı hürmen-i endûh u melâl (K2/20), pâmâl-ı gamm-ı baht-ı siyeh-kâr (K2/21), rahm-ı takrîr (K2/22), hatıra-ı enver (K2/23), 'arşa-i endişe (K2/24), ferş-i zılâl (K2/24), siyeh-ı rûz-ı gamm (K2/25), ayine-i 'âlem (K2/26), 'âlem-i sırr u hafiyât (K2/27), bast-ı mekâl (K2/28), pertev-i lutf (K2/29), çeşm-i Nûrî (K2/30), mânend-i hilâl (K2/30), mest-i hicrân (K3/2), deşt-i mişnet (K3/3), kâşid-ı elâtâf (K3/4), dîde-i cân (K3/5), mevc-ı rengârenk-i mir'ât- fenâ (K3/6), bâb-ı ihsân (K3/9), âsitân-ı dergeh-i lutf (K3/11), cây-ı penâh (K3/11), kanq-ı bâb (K3/12), mişnet-i devrân (K3/16), tîğ-i azâr-ı felek (K3/17), hürmen-i evkât (K3/20), vaşl-ı sâhil (K3/21), baht-ı ye's (K3/21), fülk-i dil (K3/21), feyz-i elâtâf (K3/22), jeng-i mir'ât-ı dil (K3/23), mişl-i âfitâb (K3/23), rüşenger-i lutfin-ı cilâ (K3/24), pençe-i mihr (K3/25), zerre-i ümîd (K3/25), feyz-i ihsân (K3/26), Nûrî-i pür-cürm (K3/27), nûr-ı rahmet (K3/28), dest-i du'â (K3/28), zertâr-ı tevfik (K4/2), hame-i cân (K4/2), râkib-i esb-i tevekkül (K4/3), hücum-ı leşger-i pür-zûr-ı gûlân-ı beyâbân (K4/4), keşt-i tedbir (K4/5), deryâ-yı taqdîr (K4/5), rûzigâr-ı mevc-i tûfân (K4/6), deşt-i devrân (K4/8), mücib-i ibkâ vü ifnâ (K4/9), dîde-i âmâl (K4/10), şem'-i bezm-i ekvân (K4/10), nigâh-ı i'tibâr (K4/12), hevâ-yı nefş (K4/13), cünd-i şeytân (K4/14), kalâ'-ı endişe (K4/15), sipeh-sâlâr-ı mişnet (K4/16), hâne-i pür-bim (K4/17), zimâm-ı esb-i taqdîr (K4/19), deşt-i

tedbîr (K4/19), hâşâk-ı keder (K4/20), sipihr-i dîn (K4/21), cevr-i firâvân (K4/22), afitâb-ı şâd-mân (K4/23), subh-ı maqşad (K4/23), baht-ı hâb (K4/24), niş-i miñnet (K4/25), kand-ı lutf (K4/26), gülistân-ı ten (K4/27), dâğ-ı hûn (K4/27), bahâr-ı miñnet (K4/28), ebr-i nîsân (K4/28), küşte-i isyân (K4/29), mevc-i bahr-ı rahmet (K4/30), rûy-ı niyâz (K4/31), hâk-ı dergeh (K4/31), yed-i lutf (K4/32), eşk-i çeşm-i cân (K4/32), dergeh-i vâlân (K4/33), Nûr-i pür-cürm ü isyân (K4/34), bâr-ı girân (K5/1), dest-i gîr (K5/3), dâmân-ı enfâs (K5/5), pençe-i efgân (K5/5), emân-ı vel-emân (K5/6), tîr-i âh (K5/7), zehr-i qahr-ı miñnet-i eyyâm (K5/9), dirâht-ı bâğ-ı ğamm (K6/1), nihâl-i kam (K6/2), efsar-i eflâk (K6/4), mihr-i tâlim-i rûşen (K6/5), leyle-i baht (K6/6), gül-i ümmîd (K5/7), nihâl-i gülşen (K6/8), sezâ-vâr-ı lutf-ı bî-pâyân (K6/9), tîğ-i cevr (K7/1), naqd-i 'ömr (K7/5), bâzâr-ı fenâ (K7/6), baht-ı siyeh (K7/7), mânend-i âyîne (K7/9), hubb-ı dünyâ (K7/13), dil-i Nûr-i mücrim (K7/14), miyâh-ı cüret (K8/1), mir'ât-ı dünyâ (K8/3), nûkud-ı 'ömr (K8/5), sük-ı fenâ (K8/5), dîde-i cân (K8/9), kenâr-ı vuşlat (K8/9), fülk-i kalb (K8/10), bahr-ı 'aşk (K8/10), âteş-i 'aşk (K9/1), perde-i hürşîd-i hüsn (K9/3), baht-ı hâbîdem (K9/4), sine-i meh (K9/5), tîğ-i 'aşk (K9/6), fitne-i âhîr (K9/7), nebî-yi rehber-i âhîr (K9/8), dergâh-ı lutf (K9/9), mültecâ-yı ins u cân (K9/10), rişte-i âh (Kt1/1), süzen-i vaşl (Kt1/2), va'de-i vaşl (Kt1/3), hasret-i la'l (Kt3/1), ni'met-i vaşl (Kt3/2), ehl-i 'irfân (Kt5/1), vaz'-ı kec-i çarh-ı feleg (Kt5/2), be-haqq-ı nûr-ı cemâl-i Muhammed (Kt6/1), şem'-i şeb-i merâm (Kt6/2), bezm-i intîzar (Kt6/3), Nûr-i bî-kes (Kt6/3), âyîne-i ümmîd (Kt6/4), ma'nâ-yı vefâ (Kt7/1), mekteb-i 'aşk (Kt7/1), tıfl-ı kader (Kt7/2), muşhaf-ı âmâl (Kt7/2), meyhâne-yi 'âlem (Kt7/3), dil-âlude-i dem (Kt7/3), sâki-i devrân (Kt7/4), çeşm-i dil (Kt7/5), meclis-i maqşûd (Kt7/5), bâd-ı ye's (Kt7/6), meş'ale-i âh (Kt7/6), has u hâşâk-ı beyâbân-ı fenâ (Kt7/7), bârân-ı sirişk (Kt7/8), da'vâ-yı baht-ı kara (Kt8/1), haţt-ı 'anber (Kt8/2), turre-i dil-cû (Kt8/2), nergis-i câdû (Kt8/4), nigâh-ı yâr (Kt9/1), 'âşık-ı bî-çâre (Kt9/2), salik-i kişver-i yâr (Kt9/3), 'âşık-ı rûy-ı dil-dâr (Kt9/3), lücce-i nâmûs (Kt9/4), kaatre-i eşk (Kt9/5), 'arşangeh-i devrân (Kt9/5), dâne-i zikr (Kt9/6), hûşe-i maqşud (Kt9/6), tâs-ı mihr u meh (Kt9/8), rûz u mâh u sâl-i sâlîf (Kt10/1), eyyâm-ı pesî (Kt10/2), rûze-i hecr (Kt11/1), meh-i nâzım (Kt11/3), rûze-dâr-ı hasret (Kt12/1), meh-i nev (Kt12/4), serv-i bâğ (Kt13/1), pâmâl-i ihsân (Kt13/1), ta'b-ı meyyal (Kt13/2), sipihr-i 'âţîfet (Kt13/3), hürşîd-i şefkat (Kt13/3), mâh-ı 'ismet (Kt13/3), tâb-ı mihr-i ikbâl (Kt13/4), Semiyy-i Fahr-ı 'Âlem (Kt13/5), zâde-i İlyâs-ı vâlâ-şân (Kt13/5), târ-ı kâle-i lutf (Kt13/7), kaz-ı hamûş

(Kt13/8), zıll-ı zalîl-i devlet (Kt13/9), mest-i zulm (Kt13/9), hümâ-yı evc (Kt13/10), defterhâne-i 'âlem (Kt13/11), zevâl-i mihr-i iclâl (Kt13/14), âgâze-i güftâr (Kt14/1), merd-i merdân-zâde (Kt15/1), dâr-ı fenâ (Kt15/2), ser-i pâl (Kt15/2), çarh-ı hikmet (Kt15/3), hurşîd-i ecel (Kt15/3), mir'ât-ı fenâ (Kt15/4), bâl-i iftirâk (Kt15/5), şahn-ı şahrâ-yı bihişt (Kt15/6), cism-i nâ-tüvân (M1/1), âmâc-ı şahrâ-yı fenâ (M1/1), dest-i kaza (M1/2), tîr-i belâ (M1/2), be-hakk-ı Muştafâ (M1/4), sâ'il-i dergâh (M1/5), câk-ı giribân (M1/7), âb-ı çeşm (M1/8), bâg-ı dehr (M1/8), be-hakk-ı Muştafâ (M1/9), sâ'il-i dergâh (M1/10), keşt-i cism (M1/11), miyâh-ı firât (M1/11), båd-ı belâ suyu (M1/12), diyâr-ı gurbet (M1/12), encâm-ı kâr (M1/13), kenâr-ı zillet (M1/13), be-hakk-ı Muştafâ (M1/14), sâ'il-i dergâh (M1/15), zîr-i çarh (M1/16), resm-i 'âlem (M1/17), be-hakk-ı Muştafâ (M1/19), sâ'il-i dergâh (M1/20), deşt-i tevekkül (M1/21), gülistân-ı dehr (M1/22), mânend-i murğ-ı hazîn (M1/22), be-hakk-ı Muştafâ (M1/24), sâ'il-i dergâh (M1/25), bend-i nukûş- dehr (Mfrd1/1), rind-i kâr-âgâh (Mfrd1/1), âyîne-i şüret-nüvâ-yı dîv (Mfrd1/2), duhter-i tersâ (Mfrd4/2), agyâr-ı segl (Mfrd5/2), şûh-ı sîm-endâm (Mfrd6/1), nûr-ı 'ayn (Mfrd9/1), kaf-ı 'aşk (Mfrd9/2), hümâ-yı dil (Mfrd9/2), şeb-i deycûr (Mfrd11/1), dide-i baht (Msds1/2), meyhâne-i şevk (Msds1/5), seng-i dil (Msds1/6), şîşe-i kalb (Msds1/6), meyhâne-i şevk (Msds1/11), seng-i dil (Msds1/12), şîşe-i kalb (Msds1/12), kâkül-i sünbül-nihâd (Msds1/14), 'ârız-ı âl (Msds1/14), künc-i tahassür (Msds1/16), mânend-i nây (Msds1/16), meyhâne-i şevk (Msds1/17), seng-i dil (Msds1/18), şîşe-i kalb (Msds1/18), mevsim-i zevk u şafâ (Msds1/19), hengâm-ı yaz (Msds1/19), kenâr-ı cüda (Msds1/20), serv-i nâz (Msds1/20), meyhâne-i şevk (Msds1/23), seng-i dil (Msds1/24), şîşe-i kalb (Msds1/24), Nûrî-i mest-i gamm (Msds1/28), meyhâne-i şevk (Msds1/29), seng-i dil (Msds1/30), şîşe-i kalb (Msds1/30), mânend-i piyâle vü sebû (Msds2/6), serv-i sehi (Msds2/8), mânend-i piyâle vü sebû (Msds2/12), ruhsâr-ı hoy efsân (Msds2/15), mânend-i piyâle vü sebû (Msds2/18), nergis-i câdû (Msds2/20), reşk-i zülf (Msds2/21), hayâl-i hançer-i ebrû (Msds2/22), mânend-i piyâle vü sebû (Msds2/24), Nûrî-i gamm-hâr (Msds2/25), haste-i bî-tâb (Msds2/26), gerd-i derd-i sîne-i bî-kîne (Msds2/27), gamm-ı dîrîne (Msds2/28), mânend-i piyâle vü sebû (Msds2/30), 'arz-ı niyâz (Msds3/2), mîzân-ı nigâh (Msds3/3), tıfl-ı nev-sâleler (Msds3/8), mihr-i ecel (Msds3/16), nîk u bed-i 'âlem (Msds3/19), menzil-i 'aşk (Msds3/24), menzil-i hüsn (Msds3/25), halka-ı hasret (Msds3/26), pây-ı dil-i zâr (Msds3/26), pertev-i 'aşk (Msds3/27), rişte-i dūd-ı dil (Msds3/29), şerer-i âh (Msds3/29), sine-i berrâk

(Msds3/33), belîg-i vaşşâf (Msds3/34), pertev-i na'lîn (Msds3/35), âyîne-i şâf (Msds3/35), şûh-ı mümtâz (Msds3/36), vuşlat-ı yâr (Msds3/37), gamz-ı 'adû (Msds3/39), raķîb-i 'akreb (Msds3/40), menzîl-i vaşl (Msds3/41), dil-i sengin-i dilârâ (Msds3/42), duħter-i tersâ (Mstz1/1), mânend-i çelîpâ (Mstz1/2), geh-vâre-i âgûş-ı Pânâyâna (Mstz1/3), mir'ât-ı Frenk (Mstz1/5), ehl-i kilisâ (Mstz1/7), şema'-i cân (Mstz1/9), hüsni-i cihân-sûz (Mstz1/11), mâh-ı şeb-ârâ (Mstz1/11), rûh-ı Hristos (Mstz1/14), rûh-ı revân (Mstz1/17), şeb-i ümmîd (Mstz2/5), nâle-i cângâh (Mstz2/6), tâli'-i ħabîde (Mstz2/7), bûs-ı leb (Mstz2/9), sehv-i lisân (Mstz2/11), gencine-i hüsni (Mstz2/13), gîsû-yı siyeh-kâr (Mstz2/15), dūd-ı siyeh (Mstz2/18), ebr-i emel (Mstz2/21), sâķi-yi devrân (Mstz2/21), erbâb-ı hüner (Mstz2/23), esrâr-ı dil (Mstz2/25), Nûrî-i ġamm-hâr (Mstz2/26), erbâb-ı mu'ârif (Mstz2/27), feryâd-ı şerer (Mstz3/1), baħt-ı siyeh (Mstz3/3), ser-pençe-i bî-dâd (Mstz3/5), hûnî-yi hevesger (Mstz3/5), hûn-ı dil-i bî-vaye (Mstz3/7), murġân-ı emel (Mstz3/9), dâġ-ı ħayâl-i fem-i yâr (Mstz3/9), naķş-ı bahâr (Mstz3/10), ġonca-ı ġülzâr-ı vefâ (Mstz3/11), turre-i sünbüil (Mstz3/13), nesîm-i nigeħ (Mstz3/13), derd-i siyeh (Mstz3/14), târ-ı girih-ġir (Mstz3/15), bâġ-ı elem (Mstz3/17), ġamm-ı murġ-ı dil (Mstz3/17), ser-rişte-i feryâd (Mstz3/19), murġân-ı nazar (N1/1), ġülşen-i ümmîd (N1/1), reh-i 'aşķ (N1/4), envâr-ı cemâl (N2/1), dil-i ġüm-râh (N2/1), hedef-i maķşad-ı ahîr (N2/3), tîr-i emel (N2/4), ġül-i mühr (N3/1), bülbül-i ġülzâr-ı risâlet (N3/2), Nûrî-i bî-çâre (N3/3), meh-i burç-ı mürüvvet (N3/4), der-i esrâr (R1/1), mânend-i şadef (R1/2), rûy-ı niyâz (R1/3), âb-ı rûh (R1/4), germiyyet-i ħammâm (R2/2), meşhur-ı 'avâm (R2/3), germi-i enfâs (R3/1), germ-âbe-i vuşlat (R3/2), taş-ı çeşm (R3/3), ħalvet-i ülfet (R3/4), ehl-i 'aşķ (Ş1/1), İncil-i ħan (Ş1/3), ziyâ-yı dîn-i hüsni (Ş1/7), küfr-i zülf (Ş1/7), ġül-âb-ı vaşl (Ş1/9), cism-i şad çâk (Ş1/9), naķş u nigâr-ı kalb-i ġamnâk (Ş1/10), künişt-i ħahiş-i vaşl (Ş1/13), kitâb-ı vuşlat (Ş1/14), da'vi'-i nâz u niyâz (Ş1/15), Nûrî-i zâr (Ş1/17), rûy-ı sipihr (Ş1/18), dūd-ı şerer (Ş1/18), bang-ı âh (Ş1/19), manende-i neşter (T1/2), hem-ser-i sekine-i berber (T1/3), zengâr-ı hatt-ı yâr (T1/4), cevher-i ħançer (T1/4), tîġ-i ebrû (T1/5), kişver-i vaşl (T1/7), cünbüş-i ebrû (T1/12), küşte-i 'aşķ (T1/15), reh-neverdân-ı ġamm (T1/19), çeşm-i ahû-yı füsûn (T1/20), pençe-i ejder-i ħançer (T1/20), ehl-i suħan (T1/21), sa'y-ı çeşm (T1/26), zaħm-ı dehân-ı şekvâ (T1/29), zincîr-i tegafül (T1/31), tîr-i tegafül (T1/32), te'sîr-i tegafül (T1/33), şimşir-i tegafül (T1/34), cellâd-ı nigeħ (T1/35), ħâne-i fikret (T1/36), raķîb-i kâfir (T1/36), dest-i endişe (T1/38), âġûş-ı ħayâl (T1/39), ma'ni-i misra'-ı berceste (T1/40), dem-i

dâmân-ı gül-i handân (T1/41), reh-güzâr-ı yâr (T1/43), lâle-i gülzâr (T1/45), dâ'ire-i hüsn (T2/1), güher-güster-i elmâs (T2/1), âvîze-i tâb-âver-i elmâs (T2/2), felek-i hüsn (T2/3), Ülker-i elmâs (T2/3), pervîn-i şeb-i zülf (T2/4), ahter-i elmâs (T2/4), ufuğ-ı 'ârz (T2/5), hâver-i elmâs (T2/5), ehl-i başar (T2/6), hûn-ı sirişk (T2/6), ehl-i keder (T2/7), hûn-ı sirişk (T2/7), ehl-i hüner (T2/8), hûn-ı sirişk (T2/8), ehl-i nazar (T2/9), hûn-ı sirişk (T2/9), hançer-i elmâs (T2/10), hûn-ı çâlâk (T2/11), dil-i seng (T2/12), rîze-i billûr (T2/13), hande-i zîr-i leb (T2/14), dil-i şad pâre (T2/15), gül-şeker-i elmâs (T2/15), mihr-i ser-i şöret (T2/16), erbâb-ı şuver (T2/18), ehl-i dil (T2/18), hâtem-i nâm-âver-i elmâs (T2/20), Haydar-ı nigeh (T2/21), kand-ı nebât (T2/21), mâ-i hayât (T2/22), haber-i siyeh (T2/23), kadr-i ruvât (T2/23), cevher-i zât (T2/24), peyker-i elmâs (T2/25), sâkî-i şahbâ (T2/28), 'arağ-ı bâde (T2/29), cilve-i nûr (T2/30), fer-i elmâs (T2/30), dağdağa-i manşib (T2/31), naqdine-i vâfir (T2/31), ehl-i hüner (T2/32), genc-i cevâhir (T2/33), erbâb-ı mekâ (T2/34), pister-i elmâs (T2/35), agyâr-ı seg (T2/39), seng-i reh-i yâr (T2/39), çâsâr-ı Frenk (T2/40), efser-i elmâs (T2/40), hûrşîd-i cihân-sûz (T2/41), hûrşîd-i cihân-sûz (T2/42), hûrşîd-i cihân-sûz (T2/43), hûrşîd-i cihân-sûz (T2/44), bâlâ-yı belâ-hîzûn (T2/45), mahşer-i elmâs (T2/45), 'ârz-ı dil-dâr (T2/46), 'arşa-i gülzâr (T2/47), dürr-i şehvâr (T2/48), âb-ı ter-i elmâs (T2/50), pür-bûy-ı ma'nî (T2/54), ser bezm-i selâtîn (T2/55), micmer-i elmâs (T2/55), heves-i şöret (T2/56), nazar-ı terbiyyet (T2/59), şems-i Hudâ (T2/59), seng-i siyeh (T2/60), gevher-i elmâs (T2/60).

1.3.12.3. Türkçe Tamlamalar

Türkçede tamlamalar isim ve sıfat olmak üzere iki grupta incelenir. İsim tamlamaları, ilgi (tamlayan) ekini alan tamlayan ve iyelik ekini alan tamlanandan oluşmaktadır. Türkçede dil bilimsel bir kural olarak tamlama yapılırken önce tamlayan sonra tamlanan yazılır. Bu kurala uyulmadan yazılan örnekler de bulunmaktadır. Türkçede isim tamlamaları; belirtili isim tamlamaları, belirtisiz isim tamlamaları ve zincirleme isim tamlamaları olmak üzere üç başlıkta incelenir (Karahana, 2017, s. 42).

Nûrî, şiirlerinde çoğunlukla Farsça tamlama kullanmıştır. Bunun yanında belirli miktarda Türkçe tamlama örnekleri de bulunmaktadır. Kullanmış olduğu Türkçe tamlamalarda, Türkçe sözcüklerin yanı sıra Farsça ve Arapça kökenli kelimeler de kullanmıştır.

Türkçede hem tamlayanın hem de tamlananın belirli ekler olarak oluşturduğu tamlama çeşidine belirtili isim tamlaması denir. Tamlayan unsuru ilgi ekini, tamlanan unsuru ise iyelik ekini olarak tamlamayı oluşturur:

***Kâkülün ilmiğine** ben de uzattım elimi
İl değil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (G6/4)*

*Murgân-ı nazar gülşen-i ümmîdi ne bekler
Ol **gül-bedenin rûyına** konmuş kelebekler (N1/1)*

*Alanlar gülbeşeker lezzetin **yârin dudağında**
Şaturlar açılır güller gelince al yanağında (G70/1)*

Belirtisiz isim tamlaması, tamlayan unsurunun ek almadığı, tamlanan unsurunun ise iyelik ekini aldığı tamlama çeşididir:

*Murgân-ı 'aşkın pençesi oldu **gönül eğlencesi**
Ey bâğ-ı vuşlat goncası ey verd-i gülzâr-ı vefâ (K1/10)*

*Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi ol mâh
Çerâğ olmaklığım kaldı fakat **vuşlat ocağında** (G70/5)*

*Ġoncanın gûşına fis geçdi **şaba bülbüli** de
Yine gavğaya tutuşdurdı güli kızdırdı (Kt2/1)*

Zincirleme isim tamlaması en az üç isimden oluşan kelime grubudur. Bu tamlamada belirtili isim tamlamasında olduğu gibi hem tamlayan hem de tamlanan ek almaktadır. Nûrî, şiirlerinde farklı olarak Farsça ve Türkçe ortak tamlama yapısıyla zincirleme isim tamlaması oluşturmuştur:

***Şeyhin kudumunun neyidir** mazhar olduğın
Devran döndürür başımı ki her gün a dede (G72/4)*

'Alem-i azade keyde itdi ol şeh Nûrîya
Dilleri ehl-i dilin gisusunun dil bestesi (G73/5)

Rakam-ı kudretinin noktası mah u hurşid
Defter-i hikmetinin bir varakı ruz u leyal (K2/3)

O mahın pertev-i hüsni cihanı nice tutmaz kim
Yaşı on dördüne varmaksızın mehparelenmişdür (G28/4)

Sıfat tamlaması, bir sıfat ve ismin bir araya gelerek oluşturduğu yapılardır. Tamlamada sıfatlar, niteleme ve belirtme görevinde kullanılır:

Nihal-i kametindir nahl-aşub
Şekerli leblerindir bar-ı firkat (G9/2)

Soguk söz söyleme beyhude dil zülfünden ayrılmaz
Zemistan olsa da murgan elbet aşıyan ister (G19/2)

*Mest değil **o serv kaddim** yana sallanur*
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle dallanur (G27/1)

*Çenar-asa nice canlar yakarken **bî-vefa dünya***
*Dıraht-ı ömri yıkmaz mı **yıkılası fena dünya (G1/1)***

Nûrî Divanı'nda kullanılan diğer isim tamlaması örnekleri aşağıda verilmiştir:

'abdın derdi (G5/7), kâkülün ilmiği (G6/7), rüzigârın şivesi (G12/3), bülbülün dideleri (G18/14), goncanın ağzı (G18/14), pîr-i muğânın dergahı (G21/5), sühanın emeli (G21/6), kâle-i vaşlın bedeli (G21/8), hûr-peykerin pâymâli (G22/9), kendi keyfi (G27/8), mâhın pertev-i hüsni (G28/7), şûhun kaddi (G28/9), şûhun la'li (G28/9), şûhun zülfi (G28/9), zülfünün bârı (G32/1), kişinin sözi (G32/5), gülmenin encamı (G33/3), açılmanın encamı (G33/3), feleğin piyâlesi (G36/3), rüzigârın şivesi

(G38/4), *fûlk-i câmin reh-güzârî* (G38/6), *gice eğlencesi* (G38/7), *senin nabzın* (G40/7), *dizlerinin bağı* (G41/5), *rüzigarın şivesi* (G44/4), *göz ucu* (G46/3), *zâhidin hatırı* (G46/8), *ruhın ‘aksi* (G47/1), *cân evi* (G47/4), *şeytân bezi* (G48/2), *herkesin çeşmi* (G51/4), *ayağın altı* (G51/6), *ruhın levhası* (G53/5), *şems-i dînin ‘aşkı* (G54/13), *bülbülün avâzı* (G56/5), *mâhın hayâl-i ebrûsı* (G59/13), *raķip kâfiri* (G61/6), *‘âlemin naķşı* (G63/7), *söz ümidi* (G63/14), *âhımın imtiyâzı* (G65/1), *anın farkı* (G65/2), *hançer ebrûsı* (G65/11), *gül rûyı* (G68/21), *yârin dudağı* (G70/1), *şakız bâğı* (G70/5), *raķķâşın koynu* (G70/7), *tavşan yatağı* (G70/8), *vuşlat ocâğı* (G70/10), *şeyhin kudûmunun neyi* (G72/7), *şabâ deşti* (G73/2), *sünbül destesi* (G73/2), *felek peyvestesi* (G73/4), *ehl-i dilin gîsûsunun dil-bestesi* (G73/10), *şakız gülü* (G74/1), *şeytân bezi* (G74/14), *incir hırsızı* (G74/18), *şûhun gîsûsu* (G76/1), *‘Âdemin hâtırı* (G77/5), *cihânın mefharı* (K1/17), *iķlim-i vaşlın rehberi* (K1/18), *murgân-ı ‘aşkın pençesi* (K1/19), *gönül eğlencesi* (K1/19), *bâğ-ı vuşlat goncası* (K1/20), *dil pâdişâhı* (K1/37), *raķam-ı kudretinin noķtası* (K2/5), *defter-i hikmetinin varakı* (K2/6), *goncanın gûşı* (Kt2/1), *şabâ bülbülü* (Kt2/1), *âb u tâbı Nûrî* (Kt9/7), *mâzi vü müstaķbelin hâli* (Kt10/3), *şakal dîvânesi* (Kt14/2), *lihye taķlidi* (Kt14/4), *cevherin târîhi* (Kt15/5), *şânına ‘âşıkların* (Mfrd9/1), *yüz suyu* (Msds1/4), *‘arızın gül suyu* (Msds2/9), *mestânın lafı* (Msds2/10), *mestânın hûyü* (Msds2/10), *‘âşıkının kârı* (Mstz2/19), *gül-bedenin rûyü* (N1/2), *zülfi hevesi* (N1/3), *‘âşıkların figân u nâlesi* (Ş1/6), *‘Adem iķlimi* (T1/10), *anın ahvâli* (T1/13), *‘Adem iķlimi* (T1/22), *cân u dilin dili dudağı* (T1/27), *bülbülün didesi* (T1/42), *ehl-i başarın hûn-ı sirişki* (T2/6), *ehl-i kederin hûn-ı sirişki* (T2/7), *ehl-i hünerin hûn-ı sirişki* (T2/8), *ehl-i nazarın hûn-ı sirişki* (T2/9), *kem-mâyelerin cevri* (T2/24), *‘ûd ağacı* (T2/52).

1.3.13. Ünlemler

Arapça “*nida*” sözcüğünün karşılığı olan ünlem, yüksek ses anlamına gelmektedir. Çeşitli duygu, düşünce, arzu, heyecan gibi durumları karşılar. Türkçede sevinç, öfke, korku, şikâyet, yalvarma vb. birçok duyguyu ifade ederken sıklıkla başvurulan kelime türüdür.

Ünlemler biçim olarak iki grupta değerlendirilebilir. Bunlardan birincisi doğrudan ünlem olan kelimelerdir: *ey, hey, âh, of, be* vb. İkincisi ise ünlem olmayan ama cümlede ünlem olarak kullanılan kelimelerdir: *Allah Allah, yazıklar olsun, yürü* vb. (Bilgegil, 2009, s. 223-224).

Nûrî Divanı'nda 210 ünlem kullanılmıştır. Bu ünlemlerin çoğu ünlem olarak yaygın kullanılan kelimelerden oluşmaktadır. “*ey, yâ, a, âh*” Nûrî'nin yaygın ünlem tercihleridir. Ayrıca klasik Türk şiirinde kelime sonuna eklenen “-â” harfiyle ünlem oluşturmak Nûrî tarafından çokça kullanılmıştır. Özellikle mahlas kullandığı 31 şiirinde “Nûrîyâ” biçiminde kullanım bulunmaktadır. Bu kullanım dışında “*Mesîhâ, cânâ*” kullanımları da tercih edilmiştir:

Olur mıydı gönül bir dem-i visal-i yârdan mehcûr
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ dünyâ (G1/5)

Ey bî-gonca-ı neş-güfte-i gülzâr-ı ferah
Haft-ı nev-haşe-i rûy-ı çemenzâr-ı ferah (G13/1)

Asıldı zülfüne mânend-i Manşûr
Bedidâr oldu cânâ dâr-ı firkat (G9/11)

Dûd-ı dil müjgânı hem-renk-i sehâb itdi dirîğ
Seyl-i gamm ser çeşme-i çeşmem harâb itdi dirîğ (G44/1)

Şeb-i gammda o mehiin zülf-i siyeh târına yuf
Şubh-ı ümmidde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (G45/1)

Şahrâ'da a kuzum ben öpdükce gerdeninden
Agyâr-ı segle yan yan zâhid bakar tururdu. (Mfrd5/1)

Dişletmedin turunç memeyi sîb gâbgabı
Dildin dilim dilim dilimi âh portakal (Mfrd10/1)

Nûrî, kaside nazım şekliyle yazmış olduğu münacat ve na‘tlarda “*yâ Kerîm Allâh, yâ Rabbenâ, yâ Resûlullah*” biçiminde ünlemlere yer vermiştir:

*Düşmüşüm kaldır elim sundum sana yâ **Rabbenâ**
Mest-i hicrânım beni bildir bana yâ **Rabbenâ** (K3/1)*

*Ġumûm dehr ise bâr-ı girândır yâ **Kerîm Allâh**
Emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ **Kerîm Allâh** (K5/1)*

*Miyâh-ı cür'et içre yine taldım yâ **Resûlullah**
Yine çeşmim gibi toldum boşaldım yâ **Resûlullah** (K8/1)*

İKİNCİ BÖLÜM

NÛRÎ DİVANI SÖZLÜĞÜ

2.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu

1. Sözlükte yer alan madde başlıkları, altı çizili olarak verilmiştir (Ayar, 2022, s. 178):

a: "Ey" seslenme ünlemi.

Murğ-ı hayâl hevâ-yı hattuñla **a** gül 'izâr

Geşt eylemekde gülşen-i eş'ârı mû-be-mû (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 7*).

[a,]

2. Anlamı verilen kelime, belirginleşsin diye bold (kalın) bir fontla gösterilmiştir (Ayar, 2022, s. 178):

'abd: *Kul, köle, hizmetkar.*

Mâlike râci' dir **'abdiñ** derdi baq

Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 7*). ['abdiñ, -iñ]

3. Sözcük, kök veya gövde hâliyle verilmiş; sözcüğe gelen ekler künye kısmında gösterilmiştir (Ayar, 2022, s.178):

âfitâb: *Güneş.*

Giryende olmaq 'aşkla 'ayn-ı vişâldir

Bahriñ kenâra aldığı da **âfitâbdır** (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 6*).

[âfitâbdır, --dır]

4. Sözlükteki Farsça, Arapça veya Türkçe oluşturulan tamlamaların Türkçe başat anlamları verilmiştir. || işaretleriyle metnin bağlamından hareketle kazandığı anlam da verilmiştir (Ayar, 2022, s.179):

âteş-i 'aşk: *Aşk ateşi. || Aşkın acısı.*

Derûnum âteş-i 'aşkıñla yansın yâ Resûlla' llâh

Cehennem neydügin bilsün inansın yâ Resûlla' llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 10,*

Mısra 1). [âteş-i 'aşk, -iñ, -la]

5. Sözlükteki kelimenin nazım şekli, nazım şeklinin kaçınıcı olduğu, şiirde kaçınıcı mısra da yer aldığı künye kısmında verilmiştir. Buna göre aşağıdaki sözcük 76. Gazel nazım şeklinin 9. mısrasında geçmiştir (Ayar, 2022, s. 179):

ağla-: *Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.*

Kararsa nola yanub **ağlamağdan** dāde-i Nūrī

Ocāğ-ı vaşıl da evvelce çün anlar çerāğlardı (*Nūrī Divanı, Gazel 76, Mısra 9*).
[*ağlamağdan, -mağ, -dan*]

6. Sözlükte, bir sözcüğün herhangi bir anlam başlığında kaç kez kullanıldığının bilgisi numaralandırılarak sırasıyla verilmiştir (Ayar, 2022, s. 179-180):

āb ü tāb: *Güzellik, parlaklık, tarz.*

1. Bu **āb ü tāb** ‘aşğdan almaz mı āfitāb

Ka‘r-ı miyāh-ı sūzişe talmaz mı āfitāb (*Nūrī Divanı, Gazel 7, Mısra 1*). [*āb ü tāb, -ı*]

2. Hevā-yı mihr-i ruyıñla sirişk-efşān olur çeşmim

Bu **āb ü tāb** pek kıanım kırıldı hātırıñ hoş tut (*Nūrī Divanı, Gazel 10, Mısra 6*). [*āb ü tāb,]*

7. Bazı sözcüklerden sonra parantez içerisinde sözcüğün köken bilgisi veya bağlamdan hareketle kazandığı anlama dair ifadeler yer almaktadır:

ādem: (*Ar.*) *insan, kişi.*

Çarpılsa nola **ādem** eger görse ferişte

Ol şūh-ı perī-peykere elbet olur ‘āşık (*Nūrī Divanı, Gazel 48, Mısra 3*).
[*ādem,]*

açıl-: (*çiçek için*) *büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.*

Şafālarla gönül gelsün **açıl sun** gül gibi dirken

Ġamum rūzigāri ile tıaraldım yā Resūlla‘llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 9, Mısra 7*). [*açıl sun, -sun*]

2.2. Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük

A / Ā / ʿA

a: O (3. tekil şahıs).

1. Cān sipār **anın** ğ aḥvāline olmuş āġāh
Ḥunfeşān sitem u nāz degildir billāh
(*Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 13*).
[anınġ, -nın ġ]

a: O II işaret zamiri.

1. Bir iş görüb āḥir **anı** da ḥalka tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37*).
[anı, -nı]

a: " O " İşaret zamiri (nān u niʿmet).

1. Sīnesin gördük ilik tūġmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik **anı** şormaġa tıyudık
Sökeli (*Nūrî Divanı, Gazel 79, Mısra 2*).
[anı, -nı]

a: "Ey!" seslenme ünlemi.

1. Murġ-ı ḥayāl hevā-yı ḥatṭuñla **a** gül ʿizār
Geşt eylemekde gülşen-i eşʿarı mū-be-mū
(*Nūrî Divanı, Gazel 66, Mısra 7*). [a,]
2. Şeyḥiñ kudūmunuñ neyidir mazhar
oldıġıñ
Devrān döndirür başımı ki her gün **a** dede
(*Nūrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8*). [a,]
3. A efendim dest-i ġırım melceʿm Rabbim
zahirimsiñ
Derüñ peşt u penāh bī-kesāndır yā Kerīm
Allah (*Nūrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3*).
[a,]
4. Şeb-i deycürda baġ Aydını gördi Nūrî
A benim zülfi siyāḥım göziñ aydın
dimediñ (*Nūrî Divanı, Müfret 11, Mısra 2*). [a,]
5. Bilmem **a** begim ne bu nümāyiş ne bu
ziver
Erbāb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer
(*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 17*). [a,]
6. Nūrî gibi görse seni ey rüḥ-ı revānım
Billāh **a** cāmım (*Nūrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 18*). [a,]

a: " O " üçüncü tekil şahıs zamiri.

1. Āḥımıñ çok imtiyāzı tişe-i Ferhāddan
Ey lebi Şırın yok farkı **anıñ** ırgaddan
(*Nūrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2*). [anıñ, -nıñ]
2. Āḥımıñ çok imtiyāzı tişe-i Ferhāddan
Ey lebi Şırın yok farkı **anıñ** ırgaddan
(*Nūrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2*). [anıñ, -nıñ]

3. Anıñ zall-ı zalil-i devletinde mest-i zulm
ben
Hümā-yı evc devlet başına çalsun per u
bālin (*Nūrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 9*).
[anıñ, -nıñ]

a: " O " kişi zamiri.

1. Tercümān olmuş **aña** ġamzene söyler
ḥaçner
Saʿy-ı çeşm itme dir āsāyişiniñ şükrin edā
(*Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 25*). [aña, -ña]

a: " O " III. tekil şahıs zamiri.

1. Kırudı cān u diliñ dili dudaġı ammā
Sırların itmediler seyr idüb **anı** ifşā (*Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 28*). [anı, -nı]

a: " O " kişi zamiri.

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver āġyāre
Baġdaşır olma bucāġıñda **aña** ḥarf endāz
(*Nūrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 12*).
[aña, -ña]

a: " O " kişi zamiri.

1. Gelse naʿleyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir **añı** gören mihr-i ecelden yaña rü
(*Nūrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16*).
[añı, -ñı]

a gözüm: Ey gözümün nuru.

1. Şorma pistānlerin iki türünç-ı mersüm
Görmediñ mi **a gözüm** sinesi billür gibi
(*Nūrî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*). [a gözüm, -im]

a kuzum: Sevgi ve samimiyet ifade eden bir ünlem.

1. Bir büse virmediñ baña kurbanıñ oldıġım
ʿİd oldı **a kuzum** idelim gel muʿāyede
(*Nūrî Divanı, Gazel 72, Mısra 6*). [a kuzum, -m]
2. Şahrāda **a kuzum** ben öpdükce
gerdeniñden
Āġyār-ı segle yan yan zāhid baġar tırdurdu
(*Nūrî Divanı, Müfret 5, Mısra 1*). [a kuzum, -m]
3. Kurbanıñ olam ko yine gel **a kuzum** itme
Köç başıñ için bu bereli göñlümü nālān
(*Nūrî Divanı, Müfret 7, Mısra 1*). [a kuzum, -m]

āb: (Fars.) Su.

1. Āşar yemm-i füyüz-ı şemsdir
Gönlümde bu **āb** u táb-ı işve (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 24). [āb,]

āb ü táb: Güzellik, parlaklık, tarz.

1. Bu āb ü tábı 'aşkdan almaz mı āfitāb
Ka'r-ı miyāh-ı sūzişe talmaz mı āfitāb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [āb ü
tāb, -ı]
2. Hevā-yı mihr-i ruyiñla sirişk-efşān olur
çeşmim
Bu **āb ü táb** pek kıanım kıurtdı ĥatırın ĥoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [āb
ü táb,]
3. Feyz-i eşkim táb-ı ruhsānıñ virirdi **āb u
tāb**
Şimdi ey mihr-i cefā bir lālezār oldu gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [āb u
tāb,]
4. Āb u tábı nola Nûrîniñ olursa efvün
Tās-ı mihr u meh ile şubḥ u mesā bāde
içer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 7). [āb u
tāb, -ı]

āb ü tábı: Parlaklık, güzellik.

1. Nûrî şināverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu **āb ü tábı** 'aşkdan almaz mı āfitāb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [āb ü
tābı,]

'abd: Kul, köle, hizmetkar.

1. Mālike rāci'dir '**abdiñ** derdi bak
Esb u tācir bāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 7). ['abdiñ, -iñ]

'abd-ı 'abā-püş-ı cenāb-ı hünkār: Sultan
hazretlerinin derviş kulu.

1. Nûrîyā '**abd-ı 'abā-püş-ı cenāb-ı
hünkār**
Heves-i dağdağa-i manşib-ı 'ālemdə
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 9).
['abd-ı 'abā-püş-ı cenāb-ı hünkār,]

āb-ı çeşm: Gözyaşı.

1. Nice demler gül gibi cāk-ı giribān
eyleyem
Āb-ı çeşmim bāğ-ı dehre nice rīzān
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
8). [āb-ı çeşm, -im]

āb-ı rüh: I. Yanağın suyu, yüz suyu II. Şeref, itibar,
namus.

1. Gül gibi idüb rüy-ı niyāzım aḥmer
Şebnem gibi āb-ı rühümü şaçdırma (Nûrî
Divanı, Rûbai 1, Mısra 4). [āb-ı rüh, -im,
-ı]

āb-ı ter-i elmas: Elmasın yeni akmış suyu.

1. Ḥoy gerde ruh olduğca o mehpāre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola **āb-ı ter-i elmas**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 50). [āb-ı
ter-i elmas,]

āb-ı tığ-ı ğamze: Yan bakış kılıcının suyu II keskin
bakışın etkisi; gösterilen büyük ilginin etkisi.

1. Kesdi rāh-ı kaşid-ı çābük-rev-i nezzāremi
Āb-ı tığ-ı ğamzeniñ her mevce-i āhestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [āb-ı
tığ-ı ğamze, -niñ]

aç: (Çiçek için) Büyüyüp gonca halinden çıkmak,
açmak.

1. Şems-i muḥabbet nazire-i lutf itse Nûrîyā
Ezhār-ı feyz-i kalb çü gülzār **açar** kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [açar,
-ar]

aç: Açmak (sırrını söylemek, açıklamak
bağlamında).

1. Āyīne-i cemālini dil-dār **açar** kapar
Tūtî-i 'aşk rāzımı her bār **açar** kapar (Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [açar, -ar]

aç-: Göstermek.

1. Pāre pāre disem daḥi baqmaz dil-i
nālānıma
Şokıldı çün ağıyār **açub** gösterdiği sâ'at
koyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8).
[açub, -ub]
2. Raqşa çık **açub** o güllü allı fistānımı
Ditresün şevkıyla ditirken gören
pistānımı (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 13). [açub, -ub]

aç-: Örtüsünü veya kapağını kaldırmak.

1. Açmamaktır gönca-i esrârî iş ey gül beden
Nükte-i râz-ı femîñ keşf eylemek bir şey değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [açmamaktır, -ma, -mak, -dır]
2. Nola açsañ gerd-i derd-i sine-i bî-kîneyi
Kim unutmaz rakş idince sen gam-ı dîrîneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 27). [açsañ, -sa, -ñ]

aç-: Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

1. Teşnelikten açıcak zahm-ı dehân-ı şekvâ
Virdi hârcını hemân şuya beraber hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 29). [açıcak, -ıcağ]

aç-: Görür duruma gelmek.

1. Efvün ider haber-i siyeh kâdr-i ruvâtı
Kem-mâyeleriñ cevri açar cevher-i zâtı (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [açar, -ar]

aç-: Yara açmak.

1. Yâre zahm-ı sine açmam gamzesi hün-rîz iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhamet cellâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [açmam, -ma, -m]
2. Yâre zahm-ı sine açmam gamzesi hün-rîz iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhamet cellâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [açmam, -ma, -m]

aç-: Açmak.

1. Tolaşub zihnim açınca bahş-ı zülf u hâlî
Oldı zincir-i sühan böyle müselsel muttaşıl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [açınca, -ınca]

aç-: Açmak(kanat bağlamında).

1. Nağd-ı ziyâ'yı gayre virür şem'-i bezm-i aşk
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [açar, -ar]

aç-: (Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür hale getirmek.

1. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tüfî-i aşk râzını her bâr açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [açar, -ar]
2. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [açar, -ar]
3. Nağd-ı ziyâ'yı gayre virür şem'-i bezm-i aşk
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [açar, -ar]
4. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [açar, -ar]
5. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tüfî-i aşk râzını her bâr açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [açar, -ar]
6. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tüfî-i aşk râzını her bâr açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [açar, -ar]
7. Yâre taratma zülf-i siyeh-târı mü-be-mü
Ey mâh açma perde-i ruhsârı mü-be-mü (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [açma, -ma]
8. Bezm içre nâ-ümîd olan nakl-i şîhate
Ağız açar mı sâğar-ı leb-rîz-i ülfete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [açar, -ar]

aç-: Açmak, açık hale getirmek.

1. 'Uğde-i hâtır açar eylese de lâfî tavîl
Söz içinde götüren zülf-i siyehiñ temşîl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [açar, -ar]

aç-: (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca hâlden çıkmak.

1. Gülistân-ı tenimde güller açdı dâğ-ı hün âlûd
Bahâr-ı miñnetüñ müjgânım oldı ebr-i nîsânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [açdı, -dı]

aç-: (Çiçek için) Büyüyüp tomurcuk ve gonca hâlden çıkmak.

1. Gamîñla güller açdı dâğ-ı cismim
Bu yüzden rü-nümâ ezhâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [açdı, -dı]

aç-: (kitabı) açmak.

1. Bilindi ma'nâ-yı kâdr-i vefâmız
Açıldı muşhaf-ı esrâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 28). [açıldı, -ıldı, -dı]

ac-: Fethetmek.

1. H yber-i g   -y  kalb olamaz Rüstem-i hev 
B z -y  H ydar-ı nigeht-i y r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [açar, -ar]

'acab : Acaba, Őüphe, tereddüt, hayret ifade eden s z.

1. Devr-i h sn nde bu N r  nice günler gördi
 fit bım sa na var mı **'acaba** miş u **'adil**
(N r  Divanı, Gazel 53, Mısra 10). ['acaba,]

açar  apar: (Bir nesneyi) açmak ve kapatmak; nazımda en iyi seviyeye ulaşmak ve ulaŐılan bu seviyeyi sürekli yükseltmek. II Kuran metnini yeryüzünde daha geniş bir coğrafyaya yaymak, Kuran'ın yeryüzünde daha geniş bir alanda tanınmasını sağlamak ve bu alanı sürekli genişletmek (tasavvufi bağlamda).

1.  y ne-i cem lini dil-d r **açar  apar**
T f -i 'aşk r zını her b r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [açar  apar,]
2.  y ne-i cem lini dil-d r **açar  apar**
T f -i 'aşk r zını her b r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [açar  apar,]
3. Setr iden  fit bı sev d-ı Ő h bdır
RuŐs r-ı y ri z lft-i siyeh-t r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [açar  apar,]
4. Na d-ı ziy y   ayre virür Şem'-i bezm-i 'aşk
Perv ne dest-i b lını n - ar **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [açar  apar,]
5. H yber-i g   -y  kalb olamaz Rüstem-i hev 
B z -y  H ydar-ı nigeht-i y r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [açar  apar,]
6. Şems-i muhabbet nazire-i luft itse N r y 
Ezh r-ı feyzi  alb  u g lz r **açar  apar**
(N r  Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [açar  apar,]

'aceb: (Acaba) Őüphe, tereddüt, hayret ve Şaşkınlık ifade eden soru zarfı.

1. Sebeb bilmem nedir  abr ' dem- -dem
' r-z-ı hüsn itmek
'Acab b  -ı vef d  bülbül g y  mıdır

c n  (N r  Divanı, Gazel 2, Mısra 4).
['aceb,]

2. Deh n n küşte-i t  -i  ama bahş-ı hay t eyler
'Acab kim t yinet n hem-m ye-i ' s  mıdır
c n  (N r  Divanı, Gazel 2, Mısra 8).
['aceb,]
3. Nedir b 'is bu r -gerd nl ga bu bezm-i  urbetde
'Acab N r -i edn  t lib-i d ny  mıdır
c n  (N r  Divanı, Gazel 2, Mısra 10).
['aceb,]
4. Şundi zehr- be-i g ft re bedel Şehd-i lebin
ŐiŐhat-ı c n **'aceb** semmde mi merhemde m dir
(N r  Divanı, Gazel 23, Mısra 8).
['aceb,]

'aceb: "Acaba" soru kelimesi.

1. Şalanlar keşti-i tedb rini dery -y  ta dire
'Acab hiçe Şayarlar r zig r-ı mevc-i t f n 
(N r  Divanı, Kaside 4, Mısra 6).
['aceb,]
2. 'Acab bir çala'-yi endişede h ps oldu canım kim
Sipeh-s l r-ı miŐnetdir civ rında nigeht m 
(N r  Divanı, Kaside 4, Mısra 15). ['aceb,]
3. Nigeht-bend olduğum günden berü mir'at-ı d ny ya
'Acab yok yire alındım da  aldım y  Res lla'll h
(N r  Divanı, Kaside 8, Mısra 4). ['aceb,]
4. Meger bend-i nu  Ő-ı dehr olur mı rind-i k r- g h
'Acab  y ne-i Ő ret-n m -y  d vd r dünya
(N r  Divanı, Müfret 1, Mısra 2). ['aceb,]
5. K s ister k sme bu g ft rımaya ey Ő h-ı s m-end m
Tenimde Şerhadan h li **'aceb** bir Ő   nerem  aldı
(N r  Divanı, Müfret 6, Mısra 2). ['aceb,]

'aceb ki: Muhtemelen, muhtemeldir ki.

1. Rum z-ı ha tın ider b se h hiŐe  br z
'Acab ki da v -i 'aşka kit b olur m ni'
(N r  Divanı, Gazel 43, Mısra 4). ['aceb ki,]

'aceb mi: Şaşılır mı.

1. Mu im-i deyr-i 'aşkın ey b t-i n z
'Acab mi ba lasa z nn r-ı fir at
(N r  Divanı, Gazel 9, Mısra 20). ['aceb mi,]
2. 'Acab mi N r y  Ő m-ı emelde
Görünse mihr p r-env r-ı fir at
(N r  Divanı, Gazel 9, Mısra 29). ['aceb mi,]

3. 'Aceb mi bakmasa meyhâne-i dehre
gönül sâkî
Ki ol sermest-i ğam çok kan yutdı hatırın
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 7).
['aceb mi,]
4. Verâ'-yı hattan 'aceb mi görünse hâl-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). ['aceb
mi,]
5. Verâ'-yı hattan 'aceb mi görünse hâl-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). ['aceb
mi,]
6. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzâlansa
Hvâbda sînesi çün berķ tecellâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 3). ['aceb
mi,]
7. Pür eyitdi Nûrî o mâhın hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14). ['aceb
mi,]
8. Pür eyitdi Nûrî o mâhın hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14). ['aceb
mi,]

acı: Elem, sıkıntı, acı çekme.

1. Olmadı hvâhiş-i bâl ile lebin emme naşib
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [acı,]

acı: Tatlı olmayan.

1. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [acı,]
2. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [acı,]

acı: Acı, elem, sıkıntı, üzüntü verici.

1. Yuttuğum kanı şorar hasret-i la'liñle
rakîb
Ni'met-i vaşla kınan bile mi hâl acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [acı,]

acı-: Başkasının durumuna üzülmek.

1. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 3). [acımam, -ma, -
m]

açıl: Açık hale gelmek.

1. Süzen-i elsine-i nâsa geçer şonra ucı
Uzar açılsa eger turre-i ser rişte-i râz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 12).
[açılsa, -sa]

açıl: Ferahlamak, rahatlamak.

1. Gülmeniñ açılmanıñ encâmıdır dil-
hastelik
Berg-i sebz-i gülsitânın rûy-ı zerdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
3). [açılmanıñ, -ma, -mñ]

açıl-: Kapalı, örtülü, kilitle, bağlı, toplu veya katlı
durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek.

1. Sîr-i elţâf ider mâh ile mâhiye bile
Sofra-i himmet-i bî-ğâye-i Monlâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 14).
[açılır, -ur]
2. Eyler lebi bahşiş-i tekellüm
Elbet açılır o bâb-ı işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 18). [açılır, -ur]

açıl: Açık hale gelmek, çiçeklenmek; neşelenmek.

1. Yâ nice gelsün açılsun baş ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ çeşminde hâr oldu
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3).
[açılsun, -sun]

açıl: İçini dökmek, derdini paylaşmak.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb
Açılsa ger o duhtere mädde çatallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [açılsa,
-sa]

açıl: Açık hale gelmek.

1. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lâle 'izârı ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
[açıldığı, -dığ, -ı]
2. Alanlar gülbeşeker lezzetin yârıñ
dudağında
Satırlar açılır güller gelince al yanağında
(Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [açılır,
-ur]

açıl-: Dügümlenmiş, katlanmış, sarılmış, iliklenmiş,
örülmüş bir şeyin bu durumdan kurtulması.

1. Perde-i zülfini tağitsa ol meh ebrāsā
Hāl-i ruḥsāresi çün aqd-i Süreyyā **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [açılır, -ur]
2. 'Ukde-i zülf-i girih-gîr **açılır** söz uzanur
Yoḥsa dil-rişte-i güşâ-i sūḥandan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [açılır, -ur]

açıl-: Aydınlanmak II açık hale gelmek.

1. Şeb-i vuşlatda eger gülse **açıl**sa ol mäh
Dîde-i tâli'-i ḥvâbida şer-a-pâ **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [açıl, -sa]
2. Nûrîyâ hâle-i şıfat koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mäh-ı şeb-ârâ **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [açılır, -ur]

açıl-: Açık hale gelmek.

1. Şeb-i vuşlatda eger gülse açıl

açıl-: Açık halde bulunmak, görünür, aşikar olmak.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzâlansa
Ḥvâbda sînesi çün berķ tecellâ **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [açılır, -ur]

açıl-: (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

1. Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ **açılır**
Bâğ-ı ḥüsn içre gül-i rüy-ı dilâra **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [açılır, -ur]

açıl-: (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

1. Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ **açılır**
Bâğ-ı ḥüsn içre gül-i rüy-ı dilâra **açılır**
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [açılır, -ur]

açıl-: (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

1. Katre-i feyzi düşerse dile şems-i dîniñ
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ **açılır** (Nûrî

Divanı, Gazel 15, Mısra 12). [açılır, -ur]

açıl-: (Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

1. Gül-i ümmîd **açılıb** güldürür beni elbet
Nihâl-i gülşeni çeşmimde hâr iden Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [açılıb, -ub]

açıl-: (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

1. Şafâlarla gönül gelsün **açıl**sun gül gibi
dirken
Ġamum rûzigârı ile şaraldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [açıl, -sun]

'âciz: (عجز) sıf. ve i. (Ar. 'aciz "gücü yetmemek"ten 'âciz)

1. Güçsüz, kudretsiz, zayıf (kimse): 2. Yeteneksiz, beceriksiz, elinden iş gelmez (kimse): 3. Zavallı, bîçâre, hakir (kimse), zebun:.

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rîfine bir emr-i muḥâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15). ['âciz,]
2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rîfine bir emr-i muḥâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15). ['âciz,]

ad: Ad, isim, san.

1. Hevâ-yı kâkülünle çünkü **adım**
kârelenmişdür
Anıñçün sevdiğim neticem daḥi bî-
çârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [adım, -i, -m]

âdem: Adam, insan.

1. Bu siyeh sevdâ nice dîvâne itmez **âdemi**
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gîsū siyeh
(Nûrî Divanı, Kut'a 8, Mısra 3). [âdemi, -i]

âdem: (Ar.) insan, kişi.

1. Çarpılsa nola **âdem** eger görse ferişte
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'aşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [*âdem,*
]

Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [*âfitâbdır, --
dır*]

Âdem: Hz. Âdem.

1. 'Âdemiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra hırâmân olarak hür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 5).
[*'Âdemiñ, -iñ*]

âdem: Ar. Yokluk.

1. Yorulub kan dere batmaz mı muhabbet
kârân
'Adem iklimine bir anda yollar hañçer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 10).
[*'adem,]*
2. Şanma ey dil ki her ehl-i suhan añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 22).
[*'adem,]*

âdil: (Ar.) Adaletli.

1. Devr-i hüsnünde bu Nûrî nice günler
gördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mişl u 'adil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [*'adil,*
]

âfet-i cân: Canın belâsı, can belâsı -güzel, dilber-

1. Göz ucıyla nıgehün kesmesün ol **âfet-i cân**
Cânı kurbân u gönül olsun ol âhüya yatağ
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [*âfet-i cân,*
]

âfet-i mülk-i cân: Can mülküñün âfeti.

1. Deşne-i cân-sitândır ebrü
Âfet-i mülk-i cândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 2). [*âfet-i mülk-i cân, -
dır*]
2. Deşne-i cân-sitândır ebrü
Âfet-i mülk-i cândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 2). [*âfet-i mülk-i cân, -
dır*]

âfitâb: Güneş.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Bañriñ kenâra aldığı da **âfitâbdır** (Nûrî

âfitâb: Güneş II Sevgili, dost.

1. Setr iden **âfitâbı** sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi-ı siyeh-târ açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3).
[*âfitâbı, -ı*]
2. Setr iden **âfitâbı** sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi-ı siyeh-târ açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3).
[*âfitâbı, -ı*]

âfitâb: Güneş (gibi parlak yüzlü sevgili).

1. Bu âb ü tâbı 'aşkıdan almaz mı **âfitâb**
Ka' r-ı miyâh-ı süzişe talmaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [*âfitâb,]*
2. Bu âb ü tâbı 'aşkıdan almaz mı **âfitâb**
Ka' r-ı miyâh-ı süzişe talmaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [*âfitâb,]*
3. Kışver-be-kışver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-bekâda kocalmaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [*âfitâb,]*
4. Mâ'-ı hayât-ı girye sevâd-ı şeb içredir
Mâhî-i Hızır tábını şalmaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [*âfitâb,]*
5. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir gice deşt-i çerhda kalmaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [*âfitâb,]*
6. Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu âb ü tâbı 'aşkıdan almaz mı **âfitâb**
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [*âfitâb,*
]

âfitâb: 1-Far. is. Güneş. 2-Sevgili.

1. Setr iden **âfitâbı** sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi-ı siyeh-târ açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3).
[*âfitâbı, -ı*]
2. Devr-i hüsnünde bu Nûrî nice günler
gördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mişl u 'adil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 10).
[*âfitâbım, -ım*]

âfitâb: (F.) Güneş.

1. Sevâd-ı hâle sebeb-i tâbiş 'izârîndır
Fürüg-ı necme dañi **âfitâb** olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [*âfitâb,*
]
2. Perde-i eflâk iken düd-ı derünüm Nûrîyâ
Penbe-i dâğ-ı dili çarh **âfitâb** itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 10).
[*âfitâb,]*

afitāb-ı hak-ı reh: Hak yolunun güneşi.

1. Dergāhına kim intisāb itse olur keşf-i hicāb
Şaklar gözünde afitāb-ı hak-ı rehüñ cün tütüyā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 22). [afitāb-ı hak-ı reh, -iñ]

afitāb-ı işve: İşveli, cilveli güzel sevgili.

1. Ol gerdan-ı şaf şubh-ı ümmid
Ruhsāresi afitāb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 14). [afitāb-ı işve,]

afitāb-ı şād-mān: Sevinçli, şād, mesrur güneş.

1. Görünstün afitāb-ı şād-mānı subh-ı maşadda
Unutsun baht-ı hāb ālūdımız rüyāda efgāmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 23). [afitāb-ı şād-mān, -ı]

āgāh ol-: Haberdar olmak, uyanık olmak, farkında olmak.

1. Cān sipār anın ğ aḫvāline olmuş āgāh
Ḥunfeşān sitem u nāz degildir billāh (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 13). [āgāh ol-, -muş]

ağar-: Rengi solmak, feri gitmek.

1. Halk içre rüy-ı zerdin ağardır
maḥabbetiñ
Bu yüzce vaşf olursa sezā hūy-ı sīm u zer (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [ağardır, -dır]

āgāz it-: Başlamak.

1. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hū
İpe u ser ki begim itmege lāfa āgāz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 18). [āgāz it-, -meg, -e]

āgāze-i güftār: Söze başlayan.

1. Eylesem āgāze-i güftārdır rişüm gören
Ey şakal dīvānesi söyledigün sidre gibi (Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 1). [āgāze-i güftār, -dır]

ağır ol-: Ağırbaşlı davranmak.

1. Ben seni mizān-ı nezzāremde pek kem
añladım
Ağır ol tartılma ey zāhid baña artık çekil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [ağır ol-,]

ağız: Ağız.

1. Bezm içre nā-ümüd olan nakl-i şıḥhate
Ağız açar mı sāgar-ı leb-riz-i ülfete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [ağız,]

ağız: (Gül goncasının) ağızı.

1. Vaşf-ı ruhsāruñ ile jāle-nisār olsa gönül
Bülbülün dīdeleri goncānıñ ağızı şulanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [ağız, -ı]

ağla-: Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

1. Kararsa nola yanub ağlamakdan dīde-i Nūrī
Ocāğ-ı vaşılta evvelce cün anlar çerāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [ağlamakdan, -mak, -dan]
2. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir billāh
Elinde yağlık ol kāfur-ı gerden yanar ağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4). [ağlardı, -r, -dı]

ağla-: Gözyaşı dökmek | üzülme.

1. Küşte-i aşk olanın ḫaline ağlar ḫançer
Düşdiler bir yola ammā yoğdı tīb u tüvān (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [ağlar, -r]

ağla-: (Acı, keder veya pişmanlıktan) Gözyaşı dökmek, ağlamak.

1. Bahtım siyehler bağladı ahım yürekler
dağladı
Cān-ı nizārım ağladı efkār-ı dil āh u bükā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 28). [ağladı, -dı]

āgūş aç-: I. Kucak açmak, karşılamak II. Korumak, gözetmek.

1. Āgūş açalıdan beri ol duḫter-i tersā
Mānend-i çelipā (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 1). [āgūş aç-, -alı, -dan]

ağüş-ı hayâl: *Hayal kucağı.*

1. Alsa ağüş-ı hayâline miyânîñ şâ`ir
Ma`ni-i mısra`-ı bercestesi lebler hañçer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 39*).
[*ağüş-ı hayâl, -i, -n, -e*]

ağvâr: *Allah'tan başka şeyler, masiva.*

1. Nâm-ı Hudâ`yı yâd it bâbindan istimdâd
it
'Aşkı ile feryâd it ağvâre itme ilticâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 4*).
[*ağvâre, -e*]

ağvâr: (*Âşığa göre*) *Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler.*

1. Toğrısı meyyâlseñ ağvâre ey kaşı kemân
Tîr-i âhim degmesün zinhâr bu yana eğil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 9*).
[*ağvâre, -e*]

ağvâr: (*Ar.*) (*Âşığa göre*) *Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler; başkaları.*

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağvâr kendi keyfine kalsa qaralanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 8*). [ağvâr,
]
2. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cû
Her günüm ağvâr ile rûz-ı hesâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8*). [ağvâr,
]
3. Pâre pâre disem dağı bakmaz dil-i
nâlânıma
Şokıldı çün ağvâr açub gösterdiği sâ`at
koyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8*).
[ağvâr,]
4. Sır virmedi ağvâra dil çün oldu pâre pâre
dil
Sen var iken bî-çâre dil yâ kime itsün
ittikâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29*).
[ağvâra, -a]
5. Eyle var ağvâr ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdikleriñ unutma şu dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 21*).
[ağvâr,]
6. Şakın ağvârı çekme ehl-i `aşka karşı
tenhâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 1*).
[ağvârı, -ı]

ağvâr: (*Ar.*) *Gayrılar, başkaları II. (Âşığa göre) Sevgilisinin dost edindiği kimseler, rakipler.*

1. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağvâre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 4*). [ağvâre, -e]
2. Şad hezârân fitne olurdu bedîd
Virse idim biñde bir ağvâre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 8*). [ağvâre, -e]
3. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağvâre
Bağdaşır olma bucâğında aña harf endâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 11*).
[ağvâre, -e]

ağvâr-ı nâdân: *Cahil, sert ve gönül kırıcı, kaba rakip.*

1. Revâ mı keşf-i sırr la`l-i leb ağvâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı hüsne her kişi dâna mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 5*).
[ağvâr-ı nâdân, -a]

ağvâr-ı seg: *Köpek rakip.*

1. Şahrâda a kuzum ben öpdükce
gerdeniñden
Ağvâr-ı segle yan yan zâhid baqar tururdu
(*Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 2*). [ağvâr-
ı seg, -le]
2. Ağvâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum
Çâsar-ı Frenk oldu giyüb efser-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 39*).
[ağvâr-ı seg,]

ağzı şulan-: *Ağzından su gelmek II yeme, içme isteği artmak; çok imrenmek.*

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efsânını
Gönlünü al eyleme me`yüs gel mestânını
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 15*).
[ağzı şulan-, -sın]

ağzîñ topla-: *Ağzım toplamak, söylediği hoşça gitmeyen sözleri kesmek.*

1. Gürültiyi birağub topla ağzîñ ey vâ`iz
Be böyle boş yere âteşlenüb ne patlarsîñ
(*Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 1*). [ağzîñ
topla-,]

âh: *'Âşğın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi | Âh ederek inlemek.*

1. Dil-i senginine ger âhîñ iderse te`şîr
Nâmîñ ey `âşık-ı dil-sühte var mermere
kaz (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 3*).
[âhîñ, --(i)ñ]
2. Saña encâm ey kaşı kemân âhim neler
itmiş

Dil-i sengüniñe billâh tîr-i âsâ eser imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [âhim,
-im]

âh: 'Aşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi.

1. Bahtım siyehler bağladı **ahım** yürekler
dağladı
Cân-ı nizârım ağladı efkâr-ı dil âh u bükâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 27). [ahım,
-im]
2. Ey zülfi siyeh 'arşa çıkar nâle vü **ahım**
Bu dūd-ı siyâhım (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 17). [âhim, -im]

âh: "Ah!" özlem, sevgi bildiren ünlem.

1. Öyle bir fındıkçı kim görse gelür âteş gibi
Yağdı yandırdı derünüm **ah** ol kâfir kıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [âh,]
2. Dükeli 'aql-ı perîşân o perî şânım **ah**
Tağidub 'arızına zülfi siyâhın dökeli
(Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [âh,]

âh: "Ah!" özlem, sevgi, üzüntü bildiren ünlem.

1. Bir hūnî-i çālāk imiş ol gönca dehen **ah**
İnşâf vire tâ dil-i senginine Allah (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [âh,]

âh: "Ah" acı, özlem ve hasret bildiren ünlem.

1. Bir hūsn-i cihân-süzla ol mâh-ı şeb-ārâ
Âh ol saçı Leylâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 12). [âh,]

âh: İç çekme, figân etme.

1. Âhimüñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1).
[âhimüñ, -im, -in]

âh: 'Aşığın keder ve hüznünün neticesinde feryat ve figân etmesi | Aşığın sinesinde yer alan ve "ah" yazısına benzeyen yaraları.

1. Râh-ı emelde baña **ah** hem-râh iken baht-
ı siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İlâh şahrâ-yı maqşad rû
nümâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 25).
[âh,]

âh: "Ah!" sitem bildiren ünlem.

1. Dışletmediñ türünç memeyi sîb ğabğabı
Dildiñ dilim dilim dilimi **ah** portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 2). [âh,]

âh: Ah etme, ağlayıp inleme, feryat etme.

1. Âhimüñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1).
[âhimüñ, -im, -in]

âh eyle-: Feryat etmek.

1. Hâsret-i ruyñ ile eyledigim âh yeter
Yeter ey meh bu kadar âh-ı şehergâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 1).
[âh eyle-, -dig, -im]

âh eyle-: Feryat etmek, inlemek, sızlanmak.

1. Bed' eyle ismu'llâh ile ey hâme-i şîrîn
edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola lutf-ı
Hudâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 2).
[âh eyle-,]

âh u bükâ: Ah ve ağlama.

1. Bahtım siyehler bağladı ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nizârım ağladı efkâr-ı dil **ah u**
bükâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 28).
[âh u bükâ,]
2. Çünkü sensiñ dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Mihnet-i devrân ile **ah u bükâ** yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
16). [âh u bükâ,]

âh u efgân eyle-: Ah ve feryat etmek.

1. Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ
Nice müddet bülbül âsâ âh u efgân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
6). [âh u efgân eyle-, -y, -em]

âh u enîn it-: Ah edip inlemek.

1. Bî-tevaffuk rüz u şeb itmekteyim âh u
enîn
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakq-ı

Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 23*). [*âh u enîn it-, -mek, -de, -y, -im*]

âh u feryâd: Ağlama, inleme, feryat etme.

1. Ğamîñla âh u feryâdım ‘urûc itdikce eflâke Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 11*). [*âh u feryâd, -im*]

âh u zâr: Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma.

1. Her ne dem gül hâre eyler ittikâ’ Bülbul âh u zâra eyler ittikâ’ (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 2*). [*âh u zâr, -a*]
2. Lû’lû’-yı zikr dâne-i dendâni ol mehûñ Manzûm-ı rişte-i sühân âh u zârdır (*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 8*). [*âh u zâr, -dır*]

âh-ı derûn: Derin âh, içten gelen âh.

1. Bezm-i vişâli hayâliyle olur Nürîyâ Âh-ı derûnem çü şem’-i şu’le-nisâr-ı heves (*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 10*). [*âh-ı derûn, -em*]

âh-ı sehergâh: Seher vakti feryadı, âştğın seher vakti ettiğî âh(lar), feryatlar ve figan etmeler.

1. Hâsret-i ruyîñ ile eyledigim âh yeter Yeter ey meh bu kadar **âh-ı sehergâh** yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 2*). [*âh-ı sehergâh,]*

âhir: "Bir sonu olmayan, her şeyden sonra kalacak olan" anlamında Allah'ın isimlerinden.

1. Bir iş görüb **âhir** anı da halka tıyurdum Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37*). [*âhir,]*

âhir: "En son, sonunda, nihayetinde" anlamında zarf.

1. Pistân-ı duhteranı öpüp oħşa kâkülün Mecûbe Nürî bakma ki **âhir** şakallanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 10*). [*âhir,]*

ahmer: Kırmızı.

1. Gül gibi idüb rüy-ı niyâzım **ahmer** Şebnem gibi âb-ı rûhımı saçdırma (*Nûrî Divanı, Rûbai 1, Mısra 3*). [*aħmer,]*

ahşam: Akşam II akşam vakti.

1. Rûze-i hecr ile öyle kararub dîdelerim Yoğdı görmeye **ahşamı** dañi ümidi (*Nûrî Divanı, Kut'a 11, Mısra 2*). [*aħşamı, -ı*]

ahter-i elmäs: Elmas yıldız.

1. Olmuş felek-i hüsnüñ için Ülker-i elmäs Pervîn-i şeb-i zülfüñ olan **ahter-i elmäs** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 4*). [*aħter-i elmäs,]*

ahü: Ceylan II sevgili.

1. Göz uciyla nigehüñ kesmesün ol âfet-i cân Cânı kurbân u gönül olsun ol **ahüya** yatağ (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [*ahüya, -ya*]

ahvâl: "hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.

1. Heb añaşılan ‘aşkıñın kârı dümândır Ahvâli yamandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 20*). [*aħvâli, -i*]
2. Reh-neverdân-ı ğamîñ göstereñ **ahvâli** yamân Çeşm-i ahü-yı füsün pençe-i ejder-i hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 19*). [*aħvâli, -i*]
3. Cân sipâr anın ğ **ahvâline** olmuş âğâh Hünfeşân sitem u nâz degildir billâh (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 13*). [*aħvâline, -ine*]

ak-: Akmak, (gözyaşı) dökmek.

1. Her ne dem çâh-ı zenaħdânına meylim **aħsa** Karye-i çeşm-i emel kâh tolar kâh boşanur (*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 5*). [*aħsa, -sa*]
2. Giryeme bakma gözüm nurîñi yokdur gözeden Ğam-ı la’liñ ile kan **aħmadıđı** hiçbir dem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4*). [*aħmadıđı, -ma, -dığ, -ı*]

ak-: Su gibi sıvı maddelerin bir yerden bir yere doğru gitmesi.

1. Takrîr-i mâ-cerâ ider idim şakır şakır
Bâğ-ı emelden **ağsa** idi cüy-ı sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 6*). [*ağsa, -sa*]
2. Feryâd iderek gülşen-i hüsnü tolaşırken
Cûlar gibi ol serv kıddiñ pâyına **ağdım**
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4*). [*ağdım, -dı, -m*]

akd-i Süreyyâ: *Süreyya yıldızına bağlı.*

1. Perde-i zülfini tağitsa ol meh ebrâsâ
Hâl-i ruhsâresi çün **akd-i Süreyyâ** açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 6*). [*akd-i Süreyyâ,]*

âkıbet: (Ar.) *Bir şeyin sonu, nihayet, netice, sonuç.*

1. 'Âkıbet bezmiñ qarardır ey meh-i nâ-
mihrîbân
Bir gice ehl-i diliñ düd-ı felek peyvestesi
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 3*). [*'âkıbet,]*

âkıbet: *"Neticede, sonunda, nihayet" anlamında zarf.*

1. Sa'îl-i dergâhuñam senden kerem senden
aâ
Zîr-i çarhda 'âkıbet mesrûr olan giryân
olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 16*). [*'âkıbet,]*

âkıde: *Kuvvetle benimsenen görüş tarzı, inanç, İman, îtikat.*

1. Kandedir kând-i leb-i yâr deyü
şorduguma
Zâhidâ bozma 'âkıdeñ o dadandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 4*). [*'âkıdeñ, -ñ*]

akıt-: *Akmasını sağlamak, dökmek.*

1. Akıtan kanları te'sîr-i teğâfüldür heb
Öldiren 'âşıkı şimşir-i teğâfüldür heb
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 33*). [*akıtan, -an*]

akıt-: (Gözyaşı) *akıtmak.*

1. Yâd itdi dil pâdişâhını çok taşu urdı
başını
Akıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mâ-

cerâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 38*). [*akıtdı, -dı*]

2. Tîğ-i azâr-ı felek **akıtdı** çeşmim yaşını
Kesdi tâbım bir aşısız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 17*). [*akıtdı, -dı*]

'akl: *Akl.*

1. Salik-i kişver-i yâr 'âşık-ı rüy-ı dil-dâr
'Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı geçer
(*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 4*). [*'aqlına, -ına*]

'akl: *"Akal"; düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.*

1. Yağmâya virdi 'aqlımı arzû-yı sîm u zer
Gözden nihân oldı yine rüy-ı sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 1*). [*'aqlımı, -ım, -ı*]
2. Tağıtdı 'aqlımı Nûrî hayâl-i lâ'l-i lebi
Çün ictimâ'ına zihniñ şarâb olur mâni'
(*Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 9*). [*'aqlımı, -ım, -ı*]

'akl: (Ar.) *Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi.*

1. Görünce âyinede naqş-ı hüsnün ol hod-
bîn
Alınmış 'aqlı da şüret-perest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4*). [*'aqlı, -ı*]

'aqlı alın-: *Aklı alınmış, düşünemeyecek duruma gelmek.*

1. Görünce âyinede naqş-ı hüsnün ol hod-
bîn
Alınmış 'aqlı da şüret-perest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4*). [*'aqlı alın-, -mış*]

'aqlı oynat-: *Aklını oynatmak (çıldırmaq, delirmek).*

1. 'Aqlım oynatmış idi sîm-beden bir cân-
bâz
İpucu arar idim eylemege 'arz-ı niyâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 1*). [*'aqlı oynat-, -mış*]

'akl-ı perîşân: *Perişan akıl.*

1. Dükeli **'akl-ı perîşân** o perî şânım âh
Tağdub 'arızına zülf-i siyâhın dökeli
(*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 5*). [*'akl-ı
perîşân,]*

'aklı tolaşık: *Aklı karışık, ne yapacağımi bilememe.*

1. Ebrûsı ile zülf u 'izârın görelî mâh
Beñzi çalık **'aklı tolaşık** sinesi yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 8*). [*'aklı
tolaşık,]*

'akreb-meniş: *Akrep huylu.*

1. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdiği
nâz
Nice **'akreb-meniş** erkânsıza oldı dem-
sâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 6*).
[*'akreb-meniş,]*

'aks: *Bir cismin parlak bir yerde görünen hayali,
görüntüsü.*

1. Şüret bulur **'aksimle** deyü ehl-i kilisâ
Yüz virmedi kaç'â (*Nûrî Divanı,
Müstezad 1, Mısra 7*). [*'aksimle, -im, -le]*

'aksi: *(Ar.) Ters, zıt, aykırı.*

1. Aluñub kendi ruñın **'aksine** bakma şık
şık
Gelmesün hayret ile âyineye alıklık (*Nûrî
Divanı, Gazel 47, Mısra 1*). [*'aksine, -n, -
e]*

'aks-i hayâl-i la'l: *Kırmızı renkli dudak hayalinin
aksi.*

1. Dil-i pür-hündadur 'aks-i hayâl-i la'liñ
Bezmi endişemiziñ sâgar-ı ser-şârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 5*). [*'aks-i
hayâl-i la'l, -iñ]*

'aks-i hayâl-i mehveşân: *Güzellerin hayal aksi.*

1. Her gice eglencesi **'aks-i hayâl-i
mehveşân**
Gör ki mir'ât-ı derünüñ tâli'-i bîdâr imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 7*). [*'aks-i
hayâl-i mehveşân,]*

'aks-i leb: *Dudak yansıması.*

1. Bakma mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i
fezâ'ya
'Aks-i lebiñ âyine-i peymâneye mahşûş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 4*). [*'aks-i
leb, -iñ]*
2. Didede **'aks-i leb** u ruhsârîñ ey nev-reste
gül
Ziver-i mîñâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [*'aks-i
leb,]*

'aks-i ruh: *Yanağın ışıltısı; parlak yanak.*

1. 'Aks-i ruñuñ âyine-i şahbâda celîdir
Bu cehle câma çeh-i Naşeb dimelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 1*). [*'aks-i
ruñ, -uñ]*

'aks-i ruh-ı mâh: *Ay yanağının yansıması.*

1. Bakma âyine-i şemşir-i nigâhuñ çekerek
Korkudan 'aks-i ruñ-ı mâha gelür çalıklık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 6*). [*'aks-i
ruñ-ı mâh, -a]*

'âl: *Kırmızı.*

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gîtmîş
Bürüñmüş idi bir **al** güllü şâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*al,]*
2. Alanlar gülbeşeker lezzetin yâriñ
dudağında
Satırlar açılır güller gelince **al** yanağında
(*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2*). [*al,]*
3. Al cânfesler giyüb ol hür çıkdı qarşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13*).
[*al,]*

'âl: *Kırmızı.*

1. Firâk-ı zülflerle kara giyüb qararmış idi
Değişdi devr-i 'izârında **âle** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10*). [*âle, -
e]*

'âl: *Kırmızı renkli, al.*

1. Firâk-ı zülflerle kara giyüb qararmış idi
Değişdi devr-i 'izârında **âle** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10*). [*âle, -
e]*

'âl: *1) Kırmızı 2) Şarap.*

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir **al** güllü şäle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*al,]*

Satırlar açılır güller gelince al yanağında
(*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 1*).
[*alanlar, -an, -lar]*

al-: Almak.

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi kaydıñ gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ dünya
(*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*). [*alub, -ub]*
2. Ne şüretle **alur** bak çeşm-i cânı
Bugün âyîne-i âzâr-ı fırkat
(*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 13*). [*alur, -ur]*
3. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mænend lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*). [*alınca, -ınca]*
4. Zimâm-ı esb-i tađđri **alaydım** deşt-i tedbire
Bu hâşâk-ı kederden kırtarırdım belki dâmânı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 19*). [*alaydım, -a, -y, -dım]*
5. Bilürken ber-hevâ oldığını evrâk u ezharı
Neden **aldım** nigâh-ı i'tibâre bu gülistanı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 12*). [*aldım, -dı, -m]*
6. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü ifnâsı
Alur mı dide-i âmâle şem'-i bezm-i ekvânı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 10*). [*alur, -ur]*
7. Bir iş görüb âhir anı da hâlka tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 38*). [*aldım, -dı, -m]*
8. Beni mîzân-i nigâha **alub** itdi i'zâz
Gözi bağluları gözlermiş o bî-çare nevâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 3*). [*alub, -ub]*
9. Alsa ağuş-ı hayâline miyânıñ şâ'ir
Ma'ni-i mısra'-ı bercestesi lebler hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 39*). [*alsa, -sa]*

al-: Temin etmek, edinmek.

1. Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu âb ü tâbî 'aşkdan **almaz** mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10*). [*almaz, -maz]*
2. Bu âb ü tâbî 'aşkdan **almaz** mı âfitâb
Ka'r-ı miyâh-ı sūzişe talmaz mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1*). [*almaz, -maz]*
3. Nağş-ı dehre diğkat it her renkten bir örnek **al**
Şâh-râh-ı sūğ-ı devrân içre dervîşâne geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [*al,]*
4. Alanlar gülbeşeker lezzetin yâriñ dudagında

al-: Elde etmek.

1. Alurdu pençe-i âmâle murğ deşt-i mağşudı
Hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâra el irmez
(*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 7*). [*alurdu, -ur, -dı]*

al-: Almak, elde etmek.

1. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mænend lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*). [*alınca, -ınca]*

al-: Almak II çevrelemek (etraf bağlamında).

1. Gönül bülbülentür bâğ-ı emelde
Velî dört yanın **almış** hâr-ı fırkat
(*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 10*). [*almış, -miş]*

al-: Almak II ele geçirmek.

1. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânından **alsaydı** ziyâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 26*). [*alsaydı, --sa, --y, --dı]*

al-: (Bir şeyi) Kullanmak veya gerekeni yapmak üzere yanında bulundurmamak.

1. Bedel nağdine-i cânlar **alurlar**
Kumâş-ı hüsüne dil-dâr-ı fırkat
(*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 25*). [*alurlar, -ur, -lar]*

al-: (Herhangi bir şeyi) Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmamak. II Elde etmek, kazanmak.

1. Perdeyi çâk it de şöra 'âlemiñ **al** nağşını
Bak ne şüretler çıkar âyîne-i nâmüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7*). [*al,]*

'alâka it-: İlgilenmek.

1. İplemezse nola ipsizleri ol bî-insâf
İlişüb kâkülüne itmiş 'alâka eşraf
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 32*). [*'alâka it-, -miş]*

âlâm-ı dehr: *Dünyanın dertleri.*

1. Yâ zü'lcclâlü'l-cemâl kaldım bu yolda bî-mecâl
Âlâm-ı dehre pâyemâl itme be-ḥaḥḥkî
Muşafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 14*). [*âlâm-ı dehr, -e*]

aldat-: *Kandırmak, yoldan çıkarmak, kendine bağlamak.*

1. Cân alub cân virür müşterisin **aldatmaz**
Sûk-ı ḥüsnünde olub ḡamzeye la'li enbâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 7*).
[aldatmaz, -maz]

aldat-: *Kandırmak.*

1. Ḳurduñ ey şüh Ḥalîme menziliñe gehvâre
Tıfl-ı nev-sâleler **aldatmağa** bulduñ çâre
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 8*).
[aldatmağa, -ma, -ğ, -a]

âlem: *Sancak, bayrak.*

1. Şıyt u şöhretle cihân içre ser efrâz oldı
Velveyle ayağın başmağla ḡabl u 'âlem
(*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 10*).
['âlem,]

âlem: (Ar.) *Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren II. Yeryüzü, dünya.*

1. Perdeyi çâk it de soñra 'âlemiñ al naḡşını
Baḡ ne şüretler çıkar âyine-i nâmüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7*).
['âlemiñ, -iñ]
2. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân
Yoğ iken 'âlemi ey Nûrî var iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 10*).
['âlemi, -i]
3. Tiğ-i ebrûya sitemkâr eyler ḡaçer
'Âlemi bir kula şatmaz mı muḡabbet
kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*).
['âlemi, -i]

âlem: (Ar.) *Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.*

1. Zülf-i yâri görelî öyle ḡararmış ki gözüüm
Baḡamam 'âleme mihr u mehi etsem
aynek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 6*).
['âleme, -e]

âlem -i âzâde: *Serbestlik âlemi.*

1. 'Âlem -i âzâde keyde itdi ol şeh Nûrîyâ
Dilleri ehl-i diliñ ḡisüsünüñ dil-bestesi
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 9*). [*'âlem -i âzâde,]*

'âlem-i 'aşk: *Aşk kâinatı, dünyası.*

1. Luḡf-ı şems-i dîne ḡannum na'il olmaḡ
maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî zerre-dâr oldı
ḡönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 10*).
['âlem-i 'aşk,]

'âlem-i sırr u ḡafiyât: *Sır ve ḡiz alemi.*

1. 'Âlem-i sırr u ḡafiyât iken ḡavânım
'unvânıñ
Ne revâ idi baña tâ bu ḡadar bast-ı meḡâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27*).
['âlem-i sırr u ḡafiyât,]
2. 'Âlem-i sırr u ḡafiyât iken ḡavânım
'unvânıñ
Ne revâ idi baña tâ bu ḡadar bast-ı meḡâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27*).
['âlem-i sırr u ḡafiyât,]

alıḡlık: *Budalalık, bönlük, ahmaklık.*

1. Aluñub kendi ruḡıñ 'aksine baḡma şık şık
ḡelmesün ḡayret ile âyineye **alıḡlık** (*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 2*). [alıḡlık,]

alın-: *Gücenmek, darılmak.*

1. Niḡeh-bend oldıḡım ḡünden berü mir'at-ı
dünyâyâ
'Aceb yok yire **alındım** da kaldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 4*). [alındım, -dı, -m]

alın-: *Ele geçirilmek, ulaşılmak.*

1. Görünce âyinede naḡş-ı ḡüsnün ol ḡod-
bîn
Alınmış 'aḡlı da şüret-perest olub ḡalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4*).
[alınmış, -mış]

alışveriş: *Satın alma, çarşıdan, pazardan ihtiyaçlarını temin etme.*

1. Naşıl **alışveriş** bu naḡd-i 'ömrüm ḡitdi
beyhude
Bu bâzâr-ı fenâda derd ḡazandım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 5*). [alışveriş,]

Allāh: Allah (c.c.).

1. Dıraht-ı bāğ-ı gāmi meyve-dār iden **Allah** Nihāl-i kamımı bī-berk u bār iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 1). [Allah,]
2. Dıraht-ı bāğ-ı gāmi meyve-dār iden **Allah** Nihāl-i kamımı bī-berk u bār iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 2). [Allah,]
3. İder ser pür-zemîn murādımı vâsi` Serime efser-i eflâkı tār iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [Allah,]
4. Yarım iderse nola mihr-i tälîm-i rüşen Bugüne leyle-i bahtımı tār iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [Allah,]
5. Gül-i ümmîd açılıb güldürtür beni elbet Nihāl-i gülşeni çeşmimde hâr iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 8). [Allah,]
6. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân Yoğ iken `âlemi ey Nûrî var iden **Allah** (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 10). [Allah,]
7. Bir hûnî-i çâlâk imiş ol gönca dehen âh İnşâf vire tâ dil-i senginine **Allah** (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 12). [Allah,]

Allahdan havf id-: Allah'tan korkmaz, can yakıcı, insafsız.

1. Havf idüb Allahdan itmez misüñ kıldan hicâb Eyledüñ sâgar başına biñ `itâb u bin `azab (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [Allahdan havf id-, -dan-üb]

allı güllü: Göz alıcı renklerle süslenmiş olan.

1. Rakşa çık açub o güllü allı fistânımı Dîresün şevkıyla dîtrerken gören pistânımı (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 13). [allı güllü,]

alt: Alt, alt kısım, aşağı.

1. Nüş iderseñ bāğ-ı istîgnâda sen ey serv-i nâz Ayağın **altında** seyr it cüy-bâr oldı gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [altında, -ı, -(n), -da]

âlûde-i dem: Kana bulanmış.

1. Meyhâne-yi `âlemde dil âlûde-i demdir Ey sâkı-i devrân yeter üstüme sürme

(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 3). [âlûde-i dem, -dir]

âlûde-i gerd: Toza toprağa karışmış.

1. Sāye-i şems-i Hudāda reh-rev-i maşşūd olub Dîde mi **âlûde-i gerd** u gubār etsem gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [âlûde-i gerd,]

âlûde-rüy-ı hûn u gil: Çamur ve kana bulanmış yüz.

1. Âlûde-rüy-ı hûn u gil pāmâl-ı gam bî-çäre dil Dīvāneye sille degil urdı felek şad püşt-i pā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 33). [âlûde-rüy-ı hûn u gil,]

aluñ-: Tutulmak, kapılmak.

1. Aluñub kendi ruñıñ `aksîne bakma şık şık Gelmesün hayret ile âyineye alıklık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [aluñub, -ub]

âmâç-ı âh-ı inksâr: Kırılan(kırılmış gönül) ahın amacı.

1. Zannım olmuşdur felek **âmâç-ı âh-ı inksâr** Şerha-i tîr-i gamı cism-i meh-i enverde gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [âmâç-ı âh-ı inksâr,]

âmâç-ı şahrâ-yı fenâ: Fena çölünün amacı.

1. Oldı cism-i nâ-tüvân **âmâç-ı şahrâ-yı fenâ** Nice demlerdir atar dest-i kaža tîr-i belâ (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 1). [âmâç-ı şahrâ-yı fenâ,]

âmâde: Far. Hazır, hazırlanmış, müheyya.

1. Ney mey gibi şeyler faķat **âmâde** gerekdir Muṭrib de gerek sâkı-i şahbâ da gerekdir (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 27). [âmâde,]

amân: "Dikkat çekme, tembih, uyarı" amacıyla kullanılan bir ünlem.

1. Nürî has u hâşâk-ı beyâbân-ı fenâyı
Bârân-ı sirişkiñle **aman** silme süpürme
(*Nürî Divanı, Kit'a 7, Mısra 8*). [*aman,]*

ammâ: "Ama" bağlacı.

1. Her söyledigin 'aşıkına saçmadır **ammâ**
Söz atma dil-i zârıma çokdan berelidir
(*Nürî Divanı, Gazel 21, Mısra 3*). [*ammâ,]*
2. Egerçi pâyemâl-i hâşş u 'âmmam mürveş
ammâ
Velî beyt-i dilim taht-ı Süleymân-ı
muhabbetdir (*Nürî Divanı, Gazel 24, Mısra 3*). [*ammâ,]*
3. Hâlîde küçükdür o mehûn kendi de
ammâ
Kehvâre-i âyîne-i çeşiminde bebedir
(*Nürî Divanı, Gazel 26, Mısra 7*). [*ammâ,]*
4. Fedâ' -yı naqd-ı ârâm zerreveş âsândır
ammâ
Gücüm yetmez kumâş-ı mihr-i hüsn-i
yâre el irmez (*Nürî Divanı, Gazel 31, Mısra 5*). [*ammâ,]*
5. Beşere beñzedemem hüsnini **ammâ**
diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(*Nürî Divanı, Gazel 50, Mısra 7*). [*ammâ,]*
6. Şıklımış bâğda şalkım saçak câme ile dil
ammâ
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (*Nürî Divanı, Gazel 70, Mısra 11*). [*ammâ,]*
7. Nürî kışa kesmem o bütûn vaşfını **ammâ**
Zihnim tolaşur muhabbet-i zülfü uzanınca
(*Nürî Divanı, Gazel 71, Mısra 9*). [*ammâ,]*
8. İpucu bulamadım vuşlat-ı yâre ne 'aceb
Çırpıdan çıkmadım **ammâ** buña ne oldu
sebeb (*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 38*). [*ammâ,]*
9. Küşte-i 'aşk olanıñ hâline ağlar hançer
Düşdiler bir yola **ammâ** yogıdı tâb u
tüvân (*Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 16*).
[*ammâ,]*
10. Kurudı cân u diliñ dili dudağı **ammâ**
Sırların itmediler seyr idüb anı ifşâ (*Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 27*). [*ammâ,]*

'amüd-ı âh-ı derün: İç ahımın sütunu.

1. Yıkamaz tîşe-i ğam hemçü 'amüd-ı âh-ı
derün
Zir-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem tayanur
(*Nürî Divanı, Gazel 18, Mısra 9*).
[*'amüd-ı âh-ı derün,]*

an-: Hatırlamak, akla getirmek.

1. Sipihr-i düne yâ Râbb keremler eyle gün
göster
Hicâb itsün **anub** bu itdiği cevr-i firāvânı
(*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 22*). [*anub, -ub]*
2. Hâbideligi baht-ı siyeh **ansın** utansın
Çeşmânı şulansın (*Nürî Divanı, Müstezad 3, Mısra 3*). [*ansın, -sın]*

aña: "A-na: o-na". Üçüncü teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem
aña
Yandım ey meh yeriñi söyle disem dir
Yanya (*Nürî Divanı, Gazel 6, Mısra 1*).
[*aña,]*

'anber: 1. Ada balığının bağırsaklarından çıkarılan ve misk gibi kokan madde. 2. Güzel koku.

1. Nokta degil 'anber saçılır çâr cevânib
Pür-büy-ı ma'nî mi devâtum gibi Gâlib
(*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 53*).
[*'anber,]*

ancağ: "Sadece" anlamında zarf.

1. Her yüzce haţâ gönül cânâneye maşşûş
Tel kırmamak **ancağ** dil-i dîvâneye
maşşûş (*Nürî Divanı, Gazel 41, Mısra 2*).
[*ancağ,]*
2. Cân u cihâna hüküm iden kevn u mekâna
hüküm iden
İklîm-i cânâ hüküm iden **ancağ** cenâbıñdır
şehâ (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 12*).
[*ancağ,]*
3. Arttıkcâ artar guşşası taķrîre gelmez
kışşası
Mihnetdir **ancağ** hişşesi gönülüm gibi yok
bî-nevâ (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 32*). [*ancağ,]*
4. Mülk u memlûke **ancağ** enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kıldan haţâ yâ
Rabbenâ (*Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra 13*). [*ancağ,]*
5. Kararmış kalmış **ancağ** âteşinden hubb-ı
dünyâniñ
Dil-i Nürî-i mücrim yandı şandım yâ
Resüllâ'llâh (*Nürî Divanı, Kaside 7, Mısra 13*). [*ancağ,]*

ancağ: "Yalnız, sadece" anlamında zarf.

1. Alub her renkten bir örnek **ancağ** kendi
kaydıñ gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ

dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[ancağ,]

andır-: Benzerliği nedeniyle bir şeyi anımsatmak.

1. Ruḥleri saḳız gülünden hem beyāz hem kırmızı
Añdırır pistānçe-i nārenci bāğ-ı sākızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 2*).
[añdırır, -ır]
2. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin sūḥanım
Bezm-i erbāb-ı mezāk içre çok **andırdı**
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 10*).
[andırdı, -dı]

anıncün: Bu sebepten dolayı, bu nedenle.

1. Hevā-yı kākülünle çünkü adım
karelenmişdür
Anıñcün sevdiğim neticem daḥi bī-
çārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 2*). [anıñcün,]

anıncün: (E.T.) Onun için, bundan dolayı.

1. O şūḥuñ kaddi serv ü la'li gönca zülfi
sünbüldür
Anıñcün böyle Nûrî murğ-ı dil
avārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 10*). [anıñcün,]
2. Zimām-ı zabt-ı esb-i ḥali' -i bī-dāre el
irmez
Anıñcün güy-ı mihr-i çarḥ-ı nā-hem-vāre
el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 2*). [anıñcün,]
3. Nûrīyā bağ dem-i dāmān-ı gül-i ḥandāna
Bülbülün dīdesi mā'ildir **anıñcün** kıana
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 42*).
[anıñcün,]

añla: Akıl erdirmek, idrak etmek, fark etmek.

1. Anlasa la'li leb-i yār bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyāle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*).
[anlasa, -sa]

añla-: Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.

1. İzhār idemem gevherimi **añla** gözümden
Ol genc-i muḥalsam dil-i vīrāneye maḥşūs
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 7*). [añla,]
2. Añlar ol bencileyin zevḳ-i vişali belki
Nûrīyā yāri çeke sineye çekmekde emek

(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 9*). [añlar, -r]

3. Mū-be-mū diḳḳat idüb ebrūna çıkmaz
añladım
Böyle şüret kıl-k-i semmūr-ı kefi
Bihzāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [añladım, -dı, -m]
4. Dilin **añlar** ecelle ülfet iden
Nüktedān revāndır ebrū (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [añlar, -r]
5. Dilin **añlar** ecelle ülfet iden
Nüktedān revāndır ebrū (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [añlar, -r]
6. Şanma ey dil ki her ehl-i suḥan **añlar**
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen **añlar** diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21*).
[añlar, -r]
7. Şanma ey dil ki her ehl-i suḥan **añlar**
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen **añlar** diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 22*).
[añlar, -r]
8. Melekü'l-mevt ile ülfet iden **añlar** diliñi
Eceliyle var ise söyleşen **añlar** diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 23*).
[añlar, -r]
9. Melekü'l-mevt ile ülfet iden **añlar** diliñi
Eceliyle var ise söyleşen **añlar** diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 24*).
[añlar, -r]

añla-: Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak.

1. Añladım gönlüm olunca bend-i zülfi dil-
rubā
Rüzigārīñ şivesi ehl-i dile düşvār imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 3*).
[añladım, -dı, -m]
2. Ben seni mīzān-ı nezzāremde pek kem
añladım
Ağır ol ḥartılma ey zāhid baña artık çekil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 7*).
[añladım, -dı, -m]

añla-: Anlamak, fark etmek, farkına varmak.

1. Anlasa la'li leb-i yār bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyāle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*).
[anlasa, -sa]

añla-: Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

1. Diḳḳatle ḥavırma bağıcağ ol kaşı hilāl
Ey **añladım** meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 4*).
[añladım, -dı, -m]

añla-: Akıl erdirmek, kavramak, bilmek.

1. Mū-be-mū diġkat idūb ebruña çıkmaz
añladım
Böyle şüret kill-i semmūr-ı kef-i
Bihzāddan (*Nūrī Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [*añladım, -di, -m*]

anlar: "O" üçüncü çoğul şahıs zamiri.

1. Kararsa nola yanub ağlamakdan dīde-i
Nūrī
Ocāğ-ı vaşılđa evvelce çün **anlar**
çerāğlardı (*Nūrī Divanı, Gazel 76, Mısra 10*). [*anlar,]*

añlaşıl-: Anlaşılmak, takdir olunmak.

1. Nūrīyā **añlaşılan** ġamz-ı 'adūdandır heb
Vardır ortada çüñkü o raġīb-i 'akreb
(*Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 39*).
[*añlaşılan, -an*]
2. Heb **añlaşılan** 'aşıkınıñ kārı dūmāndır
Aġvāli yamandır (*Nūrī Divanı, Müstezad 2, Mısra 19*). [*añlaşılan, -an*]

añlaşıl-: Ne olduğu bilinmek, kavranılmak; belli olmak.

1. Leb-i şimşir-i ġamzeñ **añlaşılmaz** bir
sūġan söyler
Bu sözde göñlümüz şefkat dindir bir
tercemān ister (*Nūrī Divanı, Gazel 19, Mısra 7*). [*añlaşılmaz, -maz*]

ara-: Bulmaya çalışmak.

1. Tıfl-ı tab 'ıñ nüřa-ı ebced gibi
ġıfzındadır
Nūrīyā ma' nā-yı rengin **arama** kāmūsdan
(*Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra 18*).
[*arama, -ma*]

'arak: Ar. Ter.

1. Bālā-yı belā-ġızūñ idūb maġşer-i elmas
Düşdükke **'arak** 'arız-ı dil-dāre şanursun
(*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 46*).
[*'arak,]*

'arak-ı bāde: Raka.

1. Revnaġ viremez bezme **'arak-ı bāde**
ġürşid iledir cilve-i nūr u fer-i elmas

(*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 29*).
[*'arak-ı bāde,]*

aralan-: Aralık olmak.

1. Her tār-ı girih-ġiri taransın **aralansın**
Levnī ġaralansın (*Nūrī Divanı, Müstezad 3, Mısra 15*). [*aralansın, -sın*]

aramızdan şu sızmaz: Aralarında çok yakın, sıkı fıkı arkadaşlık bulunmak.

1. Aramızdan şu bile sızmaz iken sākīyle
Bir dolāb ile o muğ-beçe beni şızdırdı
(*Nūrī Divanı, Kit'a 2, Mısra 3*).
[*aramızdan şu sızmaz, -maz*]

aran-: Sorulmak, soruşturulmak; ziyarete, hatır sormaya gitmek.

1. Nazīri gelmemişdir işte defterġāne-i
'ālem
Aransun yek-be-yek evrāk u şuġfi māhla
sāhı (*Nūrī Divanı, Kit'a 13, Mısra 12*).
[*aransun, -sun*]

aran-: Kendi kendine bir şeyler aramak.

1. Gül ġonca-i ġülzār-ı vefā şansın **aransın**
ġicrān ġazansın (*Nūrī Divanı, Müstezad 3, Mısra 11*). [*aransın, -sın*]

ardınca: (İyelik ve eşitlik hali eklerinin kalıplaşmasıyla) Arkasından, arkası sıra, peşinden.

1. Nūrī kuluñ **ardınca** ġoşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esīr almaca ey nevres ger isterseñ
oyun (*Nūrī Divanı, Gazel 62, Mısra 9*).
[*ardınca,]*

'arız: Sevgilinin yanağı.

1. Lebin būs eyler iken **'arız** şıyrıldı
rīřimden
O berg-i ġonca-i ter ġār-ı ġamla
yarelenmişdür (*Nūrī Divanı, Gazel 28, Mısra 5*). [*'arızı, -ı*]

'arız: Yanak.

1. Dükeli 'aġl-ı perīřān o perī řānım āġ
Tağıdub **'arızına** zülf-i siyāhın dökeli

(Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 6).
['arızına, -i, -n, -a]

'arız: (Sevgilinin) yanağı.

1. Derle biraz kim boyansın 'arızın gül suyına
Bağma mestânın bugün lafına hây u hüyüne (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 9). ['arızın, -i, -n]

'arız -ı âl: Sevgilinin kırmızı yanağı.

1. Elde lâleyle piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkûl-i sünbül-nihâduñ 'arız -ı âl üzre yay (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 14).
['arız -ı âl,]

'arız -ı dil-dâr: Sevgilinin yanağı.

1. Bâlâ-yı belâ-ñizün idüb mahşer-i elmas
Düşdükke 'arâz 'arız -ı dil-dâre şanursun (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 46).
['arız -ı dil-dâr,]

'arş: (Ar.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

1. Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbenâ
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ñakç-ı Muştafa (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 3). ['arşa, -a]

'arşa çık-: Çok yükselmek, göklere kadar çıkmak.

1. Ey zülfi siyeh 'arşa çıkar nâle vü âhım
Bu düd-ı siyâhım (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 17). ['arşa çık-, -ar]

'arşagâh: Meydan. Dünya.

1. Derünüm 'arşagâh bezm-i 'irfâna muhâbbetdir
Dilim halvet-şerây-ı şâh-ı şâhân-ı muhâbbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 1). ['arşagâh,]

'arşa-i endişe: Endişe yeri.

1. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zilâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24).
['arşa-i endişe, -si, -ne]

2. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zilâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24).
['arşa-i endişe, -si, -ne]

'arşa-i gülzâr: Gül bahçesi arsası.

1. Nisân yağar 'arşa-i gülzâre şanursun
Her katresini bir dürr-i şehvâre şanursun (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 47).
['arşa-i gülzâr, -e]

'arşañ-geh-i devrân: Devran arsası.

1. Kaatre-i eşk saçub 'arşañ-geh-i devrâna
Dâne-i zikri eken hüşe-i maşşudı biçer (Nûrî Divanı, Kut'a 9, Mısra 5). ['arşañ-geh-i devrân, -a]

art-: Fazlalaşmak, çoğalmak.

1. Arttıka artar guşşası takrîre gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönlüm gibi yok
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 31). [arttıka, -tukça]

art-: 1. Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek. 2. Şiddetlenmek, fazlalaşmak, daha etkili duruma gelmek.

1. Arttıka artar guşşası takrîre gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönlüm gibi yok
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 31). [artar, -ar]

artık: "Artık, bundan böyle" anlamında zarf.

1. Ben seni mîzân-ı nezzâremde pek kem
añladım
Ağır ol tartılma ey zâhid baña artık çekil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [artık,]

artık: "Artık, bundan böyle" anlamında zarf.

1. Cihânın tığ-ı cevrenden uşandım yâ
Resûlla 'llâh
Kesildi tākātım artık tayandım yâ
Resûlla 'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 2). [artık,]
2. Bakılır mı rakş iderken Mârğö sağ u şola
Oynayub hōra tepüb yorıldı artık
Yorgōla (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 4). [artık,]

‘arūs-ı ‘ömr: Ömür gelini.

1. Görüb mi’ rāt-ı mihr u māhı çeşm-i cān bakakalmaz
‘Arūs-ı ‘ömr göstermekde çün şubh u mesā dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [‘arūs-ı ‘ömr, -e]

‘arz it-: Arz etmek, sunmak.

1. Var mā-cerā-yı giryeyi it hāk-pāye ‘arz
Ol serv-i nāz başmış ayak bāg-ı behcete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [‘arz it- ,]

‘arz u semā: Kur’an’da altı günde yaratıldığı ifade edilen yer ve gök. (Araf 54).

1. Ey pādīşāh-ı baħr u ber ‘aşkıñ ile şām u seher
Devrān ider şems u kamer kıldur saña
‘arz u semā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 10). [‘arz u semā,]

‘arz u semā: Yer ve Gök.

1. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni‘metiñe **‘arz u semā** dū şebnāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [‘arz u semā,]
2. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni‘metiñe **‘arz u semā** dū şebnāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [‘arz u semā,]

‘arż-ı hācāt: II Arz etmek.

1. Vaşl ümüd itmek hayālini görünce çeşm-i dil
‘Arż-ı hācāt ile istimdāddır maħbūsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 12). [‘arż-ı hācāt,]

‘arż-ı hüsn it-: Güzelliğini takdim etmek, sunmak, göstermek.

1. Sebeb bilmem nedir ğabrā’ dem-ā-dem
‘arż-ı hüsn itmek
‘Aceb bāg-ı vefādā bülbül güyā mıdır cānā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [‘arż-ı hüsn it-, -mek]

‘arż-ı niyāz eyle: Yalvarmak.

1. ‘Aklım oynatmış idi sīm-beden bir cān-bāz
İpucu arar idim eylemege ‘arż-ı niyāz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 2). [‘arż-ı niyāz eyle, -meg, -e]

‘arż-ı sīm u zer: Altın ve gümüş arzusu.

1. Yağmāya virdi ‘aqlımı **‘arż-ı sīm u zer**
Gözden nihān oldu yine rüy-ı sīm u zer (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [‘arż-ı sīm u zer,]

‘as-: Asmak.

1. Cünhası zülfine şarkındılg imiş yarıñ
Dün raķıb kāfirini kendim **‘aşardım**
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [‘aşardım, -ar, -dı, -m]

‘asā: Gibi.

1. Sā’ il-i dergāhuñam senden kerem senden
‘atā
Nice müddet bülbül **‘asā** āh u efgān
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 6). [‘asā,]

‘asā: Ar. Uzun çomak, el değneği.

1. Zāhid geliyor elde ‘aşā başda şarıķ
Şeytān bezi gibi iki yüzlü münāfik (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [‘aşā,]

‘asān: Kolay.

1. Fedā’-yı naķd-ı ārām zerreveş **‘asāndır**
ammā
Gücüm yetmez kumāş-ı mihr-i hüsn-i yāre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [‘asāndır, -dır]

‘asār: 1. Eserler. 2. Belirtiler, izler, alametler.

1. Āşar yemm-i füyüz-ı şemsdir
Gönlümde bu āb u tāb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 23). [‘asār,]

‘asāyiş: Far. 1. Rahat. sükün. 2. Bir memleketin rahat, sükün hâlinde bulunuşu.

1. Tercümān olmuş aña ğamzene söyler
hançer
Sa’y-ı çeşm itme dir **‘asāyişiniñ** şükriñ

edā (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 26).
[âsâyişiniñ, -i, -niñ]

‘âşık: Aşık, seven kişi.

1. Her söylediğin ‘âşıkına saçmadır ammâ
Söz atma dil-i zârıma çokdan berelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 3).
[‘âşıkına, -ın, -a]

‘âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış
kimse(ler): ‘âşık(lar).

1. Nûr-ı ‘aynım şeyn verirmiş şânına
‘âşıkların
Çaf-ı ‘aşka ger hümâ-yı dil tenezzül
eylese (Nûrî Divanı, Müfret 9, Mısra 1).
[‘âşıkların, -lar, -ın]
2. İderseñ ser-fürü idenleri heb gamla
perverde
Fiğân u nâlesi ‘âşıkların şanma kalur
yerde (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 6).
[‘âşıkların, -lar, -ın]

‘âşık: ‘âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış
kimse.

1. Şatıcağ muğ-beçe-i bâde-fürüş ‘âşıkâ nâz
Nağd-i cân kınsa niyâz olunarak sâğara
az (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 1).
[‘âşıkâ, -a]
2. Hatt degil kilik-i kader yazdı ruhuñ
levhasına
‘Âşıkâ bûs-ı lebiñ borc edügiçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [‘âşıkâ,
-a]
3. Akıtan kanları te ‘sîr-i teğâfüldür heb
Öldiren ‘âşıkı şimşir-i teğâfüldür heb
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 34).
[‘âşıkı, -ı]

‘âşık ol-: ‘âşık olmak: Aşka tutulmak, yoğun sevgiye
kapılmak, bağlanmak.

1. Çarpılsa nola âdem eger görse ferişte
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur ‘âşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [‘âşık
ol-, -ur]

‘âşık-ı bî-çâre: Çaresiz, zavallı âşık.

1. Ğayre göz süzdi kıyâs itme nigâh-ı yâri
Nâs içinden seni ey ‘âşık-ı bî-çâre seçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2). [‘âşık-ı
bî-çâre,]

‘âşık-ı dil-sühte: Gönülü yanmış âşık.

1. Dil-i senginine ger âhuñ iderse te ‘sîr
Nâmın ey ‘âşık-ı dil-sühte var mermere
kaz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 4).
[‘âşık-ı dil-sühte,]

‘âşık-ı rûy-ı dil-dâr: Gönül alan sevgilinin
yüzünü aşığı.

1. Salık-i kişver-i yâr ‘âşık-ı rûy-ı dil-dâr
‘Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı geçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 3). [‘âşık-ı
rûy-ı dil-dâr,]

‘âşık-ı zâr: Ağlayan, inleyen âşık.

1. Varını çalub çarpmasalar ‘âşık-ı zârın
Hübân-ı peri-peykere dirdim ki melekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [‘âşık-ı
zâr, -ın]
2. Degil hâl-i siyeh-kârın öperken ‘âşık-ı
zârın
Tokınmış da ser-i dendâni ruhsârında yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 3).
[‘âşık-ı zâr, -ın]

‘âşıkınıñ: ‘âşık: Sevgili'ye gönül bağı ile bağlanmış
kimse.

1. Heb añaşılın ‘âşıkınıñ kârı dümândır
Ahvâli yamandır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 19). [‘âşıkınıñ,]

‘âşıklıg: Aşıklık; âşık olma durumu.

1. Kerrât ile öptürdi baña muşhaf-ı hüsnin
‘Âşıklığıma ol meh-i nâzm inanınca (Nûrî
Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [‘âşıklığıma,
-ım, -a]

asılsız: Doğru olmayan, temelsiz, köksüz,
dayanaksız, yalan; uydurma.

1. Tiğ-i azâr-ı felek ağıttı çeşmim yaşımı
Kesdi tâbım bir asılsız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
18). [asılsız,]

âşinâ: 1. bildik, tanıdık 2. yüzücü.

1. Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ

dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 10).
[âşinâ,]

âşinâ it-: Tanıdık, bildik etmek.

1. Seniñ nabzıñla destin âşinâ itmek
ümîdiyle
Mesihâ hâne-i hürşidden kaçd-ı sefer
itmış (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 7).
[âşinâ it-, -mek]

âsitân-ı dergeh-i lütf: Lütuf dergahının eşği.

1. Âsitân-ı dergeh-i lütfün iken cây-ı penâh
Kañkî bâba eylesün dil ittikâ yâ Râbbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 11).
[âsitân-ı dergeh-i lütf, -uñ]

âşivân: Ev, yuva.

1. Soğuk söz söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân elbet **âşivân**
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[âşivân,]

âşk: 'aşk, candan sevme, gönül verme.

1. Şem'-i cânın kim yakarsa şems-i dîniñ
âşkına
Çarh başında döner pervâneveş firıl firıl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 13).
[âşkına, -i, -n, -a]

âşk: Aşk, sevgi, muhabbet.

1. Nâm-ı Hudâ'yı yâd it bâbindan istimdâd
it
'Aşkı ile feryâd it ağıvâre itme ilticâ (Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 4). [âşkı, -ı]

âşk: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi.

1. Ser çeşm-i takdîre bağ gezme susuz
şoğak şoğak
'Aşkıyla cânın nâra yak rizân ola ebr-i
'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 8).
[âşkıyla, -i, -y, -la]

âşk: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi.

1. Bu âb ü tâbî 'aşkdan almaz mı âfitâb
Ka'r-ı miyâh-ı süzişe ıalmaz mı âfitâb

(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1).
[aşkdan, -dan]

2. Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu âb ü tâbî 'aşkdan almaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10).
[aşkdan, -dan]

âşk: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, muhabbet, sevi.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Bañriñ kenâra aldığı da âfitâbdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [aşkla, -la]

âşk: Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, muhabbet, sevi.

1. Va' de-i vaşlını 'aşkım gibi izhâr itme
İl midir dime rakîbi şağın ey büt İlya
(Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 3). [aşkım, -
ım]

âşk: (Ar.) Bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet II. Şiddetli istek, tutku.

1. Dem-â-dem 'aşk ile şad çâk iden ceyb u
girişânı
İder zertâr-ı tevfiğ ile tezyîn hâme-i cânı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [aşk,]

âşk: (Ar.) Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, muhabbet, sevgi.

1. Ey pâdişâh-ı bañr u ber 'aşkını ile şâm u
seher
Devrân ider şems u kamer kuldur saña arz
u semâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 9).
[aşkını, -iñ]

aslâ: "Hiçbir şekilde" anlamında kullanılan durum zarfı.

1. Şebi rüz rüzî nevrüs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün **aşla** zevâl-i mihr-i
iclâlîn (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 14).
[aşla,]
2. Geh-vâre-i âğüş-ı Pânâyâna Mesihâ
Yaklaşmadı **aşlâ** (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 4). [aşlâ,]

astâr: T. is. Elbisenin altına kaplanan bez.

1. Öyle yırtılmış ki yüzi perdesi
Kaplanılmaz şimdi ol **astäre** yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 6*). [*astäre, -e*]

astonu masu semu: *Astonu masu semu (Adın sonsuza dek yücedir).*

1. Astonu masu semu deyü başlayarak tã
Sırrın ider ifşâ (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 15*). [*astonu masu semu,]*

aşur-: *Daha ileri boyuta taşımak, aşmak.*

1. Biñ fersah **aşurdım** hedef-i maqşad-ı ahır
Tır-i emeli atdım uzak rãha düşürdüm
(*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 3*). [*aşurdım, -dı, -m*]

at-: *Atmak, fırlatmak.*

1. Rûzigâr encâm-ı kâr **atdı** kenâr-ı zillete
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakķ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 13*). [*atdı, -dı*]

at-: *İndirmek, koymak.*

1. Gönül ol dilbere o ħalbe olurken nâzır
Dest-i endişeyi gerdenine **atsa** vâkar
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 38*). [*atsa, -sa*]

at-: *Atmak, fırlatmak.*

1. Biñ fersah aşurdım hedef-i maqşad-ı ahır
Tır-i emeli **atdım** uzak rãha düşürdüm
(*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 4*). [*atdım, -dı, -m*]

at-: *(Ok için) Atmak, fırlatmak.*

1. Oldı cism-i nã-tüvân âmâc-ı şahrâ-yı fenâ
Nice demlerdir **atar** dest-i ħaža tır-i belâ
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 2*). [*atar, -ar*]

'atâ: *(Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış.*

1. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dã'imâ
Pâdişâhından **'atâ** ħuldan ħatâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 14*). [*'atâ,]*

2. Sã'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'**atâ**
Nice müddet bülbül âsâ âh u efgân
eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 5*). [*'atâ,]*
3. Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakķ-ı
Muştafa
Sã'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'**atâ** (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 10*). [*'atâ,]*
4. Sa'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'**atâ**
Zır-i çarħda 'âķıbet mesrûr olan giryân
olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 15*). [*'atâ,]*

'atâ: *Bağış, ihsan, lütuf.*

1. Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakķ-ı
Muştafa
Sã'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'**atâ** (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*'atâ,]*
2. Sã'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'**atâ** (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 25*). [*'atâ,]*

âtes: *1. Ateş. 2. Hiddetli, şiddetli.*

1. Kararmış ħalmış ancak **âtesinden** hubb-ı
dünyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım yâ
Resülâ'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 13*). [*âtesinden, -i, -n, -den*]

âtes: *Yakıcı, parlayıcı madde.*

1. Öyle bir fındıķçı kim görse gelür **âtes**
gibi
Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9*). [*âtes,]*

âtes: *Alev, od. II Gönül yangını, aşk.*

1. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yağdım
Pervâne gibi gönülümü **âteslere** yağdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 2*). [*âteslere, -ler, -e*]

âtes-bâz: *Ateşle oynayan. Hokkabaz.*

1. Rişte-i düd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir ipe çıkmış gibidir **âtes-bâz**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30*). [*âtes-bâz,]*

āteş-i aşk: *Aşk ateşi. // Aşkın acısı.*

1. Derünüm āteş-i aşkıñla yansın yā
Resülla'llāh
Cehennem neydüğün bilsün inansın yā
Resülla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 1*). [*āteş-i aşk, -iñ, -la*]

āteş-i ter: *Far. Kırmızı şarap.*

1. Olmada bûy-ı āver kām-ı niğāh-ı 'āşık-ān
Dūd u 'ūd u āteş-i terdir o zülf u hāl u ruḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [*āteş-i ter, -dir*]

āteslen-: *Coşturmak.*

1. Gürültiyi birağub topla ağzıñ ey vā'iz
Be böyle boş yere **āteslenüb** ne pañlarsıñ
(*Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 2*). [*āteslenüb, -üb*]

āvāre: 1. Boş gezen, işsiz güçsüz (kimse), aylak, başıboş. 2. Kararsız, şaşkın, perişan. 3. Evsiz barksız (kimse), serseri. 4. Başıboş, belli bir düzeni olmayan, düzensiz.

1. Tağıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî **āvāre** delidir (*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 10*). [*āvāre,]*

avārelen-: *Başıboş olmak; perişan olmak.*

1. O şūḥuñ kaddi serv ü la'li gönca zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil
avārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 10*). [*avārelenmişdür, -miş, -dür*]

āvāz: *Ses.*

1. Bülbülün de tondırır **avāzını** kânün-ı 'aşk
Neyleyem ol nāle-i dil-sūzi pey-der-pey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 5*). [*avāzını, -in, -i*]

āvāz-ı ney-sede: *Ney sesinin feryadı.*

1. Kânün-ı çarḥ pür-naqş-ı 'uşşākı inledir
Her dem nevā-yı neyleyem **āvāz-ı ney-sede**
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 4*). [*āvāz-ı ney-sede,]*

āvīze-i tāb-āver-i elmās: *Elmasın ışıık saçan avizesi.*

1. Ey dā'ire-i ḥüsne güher-güster-i elmās
Rüyındaki **āvīze-i tāb-āver-i elmās** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 2*). [*āvīze-i tāb-āver-i elmās,]*

av: 1. Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri 2. (Başlangıç kabul edilen herhangi bir târihten itibaren) Yaklaşık olarak 30 günlük zaman parçası.

1. Rüşen it her gice var encümen-i ağıyārı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mäh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4*). [*ayda, -da*]

āvā: "Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren bir söz.

1. Rāh-ı emelde baña āh hem-rāh iken baht-ı
siyāh
Olmaz mı **āvā** yā İlāh şahrā-yı maqşad rü
nümā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26*). [*āvā,]*

āvā: "Acaba" manasına gelen, şaşkınlık ve merak bildiren bir söz.

1. Nice olur cümle aḥvālim saña mā'lüm
iken
İtmek isti'lāma **āvā** ictirā yā Rabbenā
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 8*). [*āvā,]*

avağ: 1. Ayak.

1. Nüş iderseñ bāğ-ı istiğnāda sen ey serv-i
nāz
Ayağın altında seyr it cüy-bār oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6*). [*ayağın, -in*]
2. Gördüm leb-i rengin u ḥınnālu **ayağımı**
Aldım elime cām-ı Cem'î ḥāke birağdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 5*). [*ayağımı, -i, -n, -i*]
3. Bir **ayağ** üzre dönüb dolaş döküb
gēsüleriñ
Bāde de süz kim süzülsün nergis-i
cādüleriñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19*). [*ayağ,]*
4. Turna **ayağı** gibi kalsa gerek dermānsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek kırmaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23*). [*ayağı, -i*]

avağın baş-: *Girmek, gelmek, uğramak.*

1. Şıyt u şöhretle cihân içre ser efrâz oldı
Velveleyle ayağın başmağla ta-bl u 'alem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 10).
[ayağın baş-, -mağ, -la]

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 25).
[ayağ baş-,]

avağın öp-: Saygı, hürmet, sevgi göstermek
amacıyla bir kimsenin önünde eğilmek,
ayaklarından öpmek.

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
11). [ayağın öp-, -eyim]
2. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 5).
[ayağın öp-, -eyim-in]
3. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
17). [ayağın öp-, -eyim]
4. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
23). [ayağın öp-, -eyim]
5. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
29). [ayağın öp-, -eyim]

ayak: Ayak, bacakların bilekten aşağıda bulunan
ve yere basan bölümü.

1. Ellesem elli **ayağlı** söz olur
Bezmeden nice diyem ağyâre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [ayağlı, -lı]

ayak at-: Adım adım ilerlemek.

1. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir
cânsız
Mıh başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 22). [ayağ at-,
-an]

ayak baş-: Bir yere varmak.

1. Var mâ-cerâ-yı giryeyi it hâk-pâye 'arz
Ol serv-i nâz başmış ayak bâğ-ı behcete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [ayağ
baş-, -mış]
2. Ne revâ menzil-i hüsne güzelim baş da
ayağ
Halkâ-i hâşretiñi pây-ı dil-i zârıma tağ

ayak baş-: Ayak basmak. Ayak diremek, ısrar
etmek, azmetmek (TS, 18); bir yere varmak,
ulaşmak II tekme atmak, ayakla bir yere sertçe
vurmak.

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağyâre
Bağdaşır olma bucâğında aña harf endâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 11).
[ayağ baş-, -sa]

ayakaltı: Ayakaltı, gelip geçenlerin çok olduğu yer
// ortalık.

1. Düşünce ğurbete kalmaz mı **ayakaltında**
Tutunca kendini hempâye-i zemîn garîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7).
[ayakaltında, -n, -da]
2. Düşünce ğurbete kalmaz mı **ayakaltında**
Tutunca kendini hempâye-i zemîn garîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7).
[ayakaltında, -n, -da]

'avân: Belli, açık; ortaya çıkarma.

1. Eksik değil erbâb-ı mu'ârif bu cihândır
Ehline **'ayandır** (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 28). ['ayandır, -dir]

Aydın: Aydın şehri.

1. Şeb-i deycürda bak **Aydını** gördi Nûrî
A benim zülfi siyâhım göziñ aydın
dimediñ (Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra
1). [Aydını, -ı]

âyet-i mushaf-ı ruhsâr: Yanak kitabının ayeti.

1. Kâfiristân değil kişver-i 'aşk-ı cânân
Âyet-i muşhaf-ı ruhsârına uşşâk inanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [âyet-i
muşhaf-ı ruhsâr, -ı, -n, -a]

ayık: (tas.) Gafletten kurtulmuş, manen uyanık,
Hakk'ın maksadını idrak etmiş kişi.

1. Hem çeşmi gibi mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzi gibi fitnede **ayık**
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [ayık,]

âvine: Ayna.

1. Nakşın olamaz mı bu cihānîñ dil-i şafım
Āyine gibi gördüğü renge boyanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [āyine,
]
2. Sürsün yüzini gerd u ğubāre pes bāde
Elbette çün **āyine** olur jengi ğuşāde (Nûrî
Divanı, Tahmîs 2, Mısra 58). [āyine,]

āvine: Ayna.

1. Māye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her şüreti **āyineye** taşvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 4).
[āyineye, -y, -e]
2. Aluñub kendi ruñîñ 'aksîne bakma şık şık
Gelmesün hayret ile **āyineye** alıklık (Nûrî
Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [āyineye, -y, -
e]

āvine: Ayna // Gönül.

1. Görünce **āyinede** nakş-ı hüsñün ol ğod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3).
[āyinede, -de]

āvine: Ayna (Gönül bağlamında).

1. Görünce **āyinede** nakş-ı hüsñün ol ğod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3).
[āyinede, -de]

āvine-dār: Ayna tutucu II ayna tutan.

1. Tūñî endîşe-i rüşen-zamîrim görmesün
Mîhr-i 'aşka ğöñlümü **āyine-dār** etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 8).
[āyine-dār,]

āvine-dar-ı heves: Arzu aynacısı.

1. Tābiş-i ruhsārîña ey meh-i nā-mihribān
Dîdemiz olmaktadır **āvine-dar-ı heves**
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [āyine-
dar-ı heves,]

āvine-dār-ı kalb: Kalp aynacısı.

1. Envār-ı feyz-i himmeti Nûrî bulur olan
Āyine-dār-ı kalb o şems-i muħabbete

(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 10).
[āyine-dār-ı kalb,]

āvine-i 'ālem: Cihanı gösteren ayna.

1. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem **āvine-i 'ālem** içinde eşkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26).
[āyine-i 'ālem,]
2. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem **āvine-i 'ālem** içinde eşkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26).
[āyine-i 'ālem,]

āvine-i 'ālem-nümā: Cihanı gösteren ayna,
İskender'in aynası.

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi
kaydîñ gör
Tutalım olsa da **āvine-i 'ālem-nümā**
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 6).
[āyine-i 'ālem-nümā,]

āvine-i āzār-ı firkat: Ayırlık azarının aynası.

1. Ne şüretle alur bak çeşm-i cāni
Bugün **āvine-i āzār-ı firkat** (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 14). [āyine-i āzār-
ı firkat,]

āvine-i cemāl: Güzelliğin aynası.

1. Āyine-i cemālîni dil-dār açar kıpar
Tūñî-i 'aşk rāzımı her bār açar kıpar (Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [āyine-i
cemāl, -in, -i]

āvine-i cemāl: Yüz aynası.

1. Āyine-i cemālîni dil-dār açar kıpar
Tūñî-i 'aşk rāzımı her bār açar kıpar (Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [āyine-i
cemāl, -in, -i]
2. Āyine-i cemālîni dil-dār açar kıpar
Tūñî-i 'aşk rāzımı her bār açar kıpar (Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [āyine-i
cemāl, -i, -ni]

āvine-i hüsñ: Güzellik aynası, güzelliği yansıtan
ayna.

1. Belki te'şîr-i nigāh-ı çeşm hün-ālüddur
Gösteren āyine-i hüsñün kıvıñ şahbā değil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [āyine-i
hüsñ, -ün]

āvīne'-i idrāk: Anlama/kavrama aynası.

1. Olsa āyīne'-i idrākım eger bir deryā Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [āyīne'-i idrāk, -im]
2. Olsa āyīne'-i idrākım eger bir deryā Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [āyīne'-i idrāk, -im]

āvīne-i nāmūs: Namus aynası.

1. Perdeyi çāk it de soñra 'ālemiñ al naqşını Bağ ne şüretler çıkar āyīne-i nāmūsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [āyīne-i nāmūs, -dan]

āvīne-i peymāne: Şarap kadehi aynası (şarap kadehinin ayna gibi görüntüyü yansıtmayı bağlamında).

1. Bağma mevce-i envār-ı mey-i neş'e-i fezā'ya 'Aks-ı lebiñ āyīne-i peymāneye mağşūs (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [āyīne-i peymāne, -y, -e]

āvīne-i şāf: Saf, temiz ayna.

1. Reşk ider pertev-i na'leynine āyīne-i şāf Yürüdükce resen üstünde o şūh-ı mümtaz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 35). [āyīne-i şāf,]

āvīne-i sāğar: Kadehin aynası veya yansıması.

1. Sırr-ı dehri dilde yā āyīne-i sāğarda gör Şüret-i devrāni gel mir 'āt-ı İskeñderde gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [āyīne-i sāğar, -da]

āvīne-i sahbā: Şarap aynası.

1. 'Aks-i ruñuñ āyīne-i sahbāda celīdir Bu cehle cāma çeh-i Nağşeb dimelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [āyīne-i sahbā, -da]

āvīne-i şemşir-i nigāh: Bakış kılıcının aynası.

1. Bağma āyīne-i şemşir-i nigāhuñ çekerek Korğudan 'aks-i ruñ-ı māha gelür çalıklık

(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [āyīne-i şemşir-i nigāh, -uñ]

āvīne-i şüret-nümā-yı dīv: Dev suretini gösteren ayna.

1. Meger bend-i nuğuş-ı dehr olur mı rind-i kār-āğāh 'Aceb āyīne-i şüret-nümā-yı dīvdür dünya (Nûrî Divanı, Müfret 1, Mısra 2). [āyīne-i şüret-nümā-yı dīv, -dür]

āvīne-i ümmīd: Ümit aynası.

1. Bu bezm-i intızarda Nûr-i bī-kese Āyīne-i ümmīdini yā Rābb revzen it (Nûrî Divanı, Kut'a 6, Mısra 4). [āyīne-i ümmīd, -i, -n, -i]
2. Bu bezm-i intızarda Nûr-i bī-kese Āyīne-i ümmīdini yā Rābb revzen it (Nûrî Divanı, Kut'a 6, Mısra 4). [āyīne-i ümmīd, -i, -ni]

āvīnevi tut-: Ayna tutmak; güzelliğini göstermek.

1. Nûr-i ğamm-ıñ vāra göstermek o sīmin sīneyi Haste-i bī-tāba tutmak gibidir āyīneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 26). [āyīneyi tut-, -mak]

'avn: Göz.

1. Oldı nezzāre-i gülzār-ı ruñuñ şevkıdan 'Aynımız 'ayn-ı 'īn eşkimiz enhār-ı ferağ (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). ['aynımız, -ımız]

'avnek: Gözlük.

1. Zülf-i yāri görelı öyle kararımış ki gözüm Bağmamam 'āleme mihr u mehi etsem 'avnek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). ['avnek,]

'avn-ı 'īn: İri ve siyah göz.

1. Oldı nezzāre-i gülzār-ı ruñuñ şevkıdan 'Aynımız 'avn-ı 'īn eşkimiz enhār-ı ferağ (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). ['avn-ı 'īn,]

'avn-ı visāl: Kavuşma pınarı.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Baħriñ kenâra aldığı da âfitâbdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 5). ['ayn-ı vişâl,
-dir]

ayrıl-: *Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.*

1. Dil nice **ayrılır** ki leb-i yârdan meges
Pervâzdan kalur ne zemân peri ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 5).
[ayrılır, -ur]
2. Göñlüm üzülür **ayrılmam** zülfi telinden
Cân kıla kalur şarmaz isem ince
belinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
1). [ayrılammam, -ama, -m]

ayrıl-: *Ayrımak, ayrı düşürmek, uzaklaştırmak.*

1. Soğuk söz söyleme beyhüde dil
zülfüñden **ayrılmaz**
Zemistân olsa da murğân elbet âşiyân
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3).
[ayrılmaz, -maz]

az: *"Az, azıcık, çok karşıtı" miktar zarfı.*

1. Şatıcağ muğ-beçe-i bâde-fürüş 'âşıkâ nâz
Nağd-i cân kınsa niyâz olunarak sâğara
az (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [az,
]

'azab eyle-: *Azap vermek. Acı çektirmek, üzme.*

1. Hâvf idüb Allahdan itmez misüñ kıldan
hicâb
Eyledüñ sâğar başına biñ 'itâb u bin 'azab
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 26).
['azab eyle-, -dü, -ñ]

B

bâb: *Kapı.*

1. Āsitân-ı dergeh-i lütfüñ iken cây-ı penâh
Kankı **bâba** eylesün dil ittikâ yâ Râbbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [bâba,
-a]

bâb: *(Ar.) Kapı.*

1. Nâm-ı Hudâ'yı yâd it **bâbindan** istimdâd
it
'Aşkî ile feryâd it ağıyâre itme ilticâ (Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [bâbindan, -
iñ, -dan]

bâb-ı ihsân: *Bağış kapısı. // [tas.] Hakk'ın lütfü.*

1. Müznîbine bâb-ı ihsânıñ bugün meftüh
iken
Ġayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Râbbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
9). [bâb-ı ihsân, -iñ]

bâb-ı işve: *Naz kapısı.*

1. Eyler lebi bahşış-i tekellüm
Elbet açılır o **bâb-ı işve** (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 18). [bâb-ı işve,]

bâb-ı ümîd: *Ümit kapısı. II İstenilen, arzu edilen
bir şeyin gerçekleşmesi beklentisiyle özlenen
durum.*

1. Tek fetħ ola **bâb-ı ümîd** 'uşşâka râh
olmaz ba 'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 23). [bâb-ı ümîd,]

bâd: *Rüzgar.*

1. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz tebsîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
10). [bâddan, -dan]

bâd: *Rüzgar.*

1. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz te'bsîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
10). [bâddan, -dan]

ba'd: *Sonra.*

1. Bûs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va 'd
Güş eyleme min **ba'd** (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 10). [ba'd,]

bâde: *(Fars.) Şarap, içki, mey.*

1. Düşdükce baħr-ı ye'se istemdâd eyler
bâdeden
Çok batdı çıkđı fülk-i dil encâm buldurdı
şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 5).
[bâdeden, -den]

bāde: (Fars.) Şarap, içki, mey.

1. Vücüdüm gülşen u dāğım gül-i ra' nā
mıdır cānā
Sirişkim **bāde** çeşmim sāğar-ı şahbā'
mıdır cānā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra
2). [bāde,]
2. Bāde virse eline sāğarı mānend-i 'itāb
Ser-i engüştini bir kerre şıkarđım kordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [bāde,
]
3. Ser bezm-i selātine gelen micmer-i elmas
Virşün heves-i şöhreti vaktimi **bāde** (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 56). [bāde,]
4. Sürsün yüzini gerd u ğubāre pes **bāde**
Elbette çün āyine olur jengi ğüşāde (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 57). [bāde,]
5. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
ġisūlarıñ
Bāde de süz kim süzülşün nergis-i
cādūlarıñ (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 20). [bāde,]

bāde iç-: Şarap içmek.

1. Āb u tābı nola Nûrîniñ olursa efvün
Tās-ı mihr u meh ile şubḥ u mesā bāde
içer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 8).
[bāde iç-, -er]

bāde süz-: Kadehe içki koymak.

1. Yandı cānım nāz ile ref'taruña ey Yanole
Şuflık kalur mı bāde süzer iken Şofole
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2).
[bāde süz-, -er]

bāde vir-: Şarap vermek II zevk vermek.

1. Bir kadeḥ-i Rüm ile rām olıcağ ol Rüm
beçe
Bāde virilse gerek bāde-i Rümüyle Rūma
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [bāde
vir-, -il, -se]

bāde-i Rüm: Rum şarabı.

1. Bir kadeḥ-i Rüm ile rām olıcağ ol Rüm
beçe
Bāde virilse gerek bāde-i Rümüyle Rūma
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [bāde-i
Rüm, -i, -y, -le]

ba`dezā: Bundan sonra.

1. Göñli açılşun rakıḫbūñ de benim ħalbimi
yık
Ba` de zā yüz şuyı dökmez saña bu bağrı
yanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
4). [ba`dezā,]

bād-ı belā: Bela rüzgarı.

1. Keşti-i cismi felek şaldı miyāh-ı firķāte
Sürdi çün **bād-ı belā** suyu diyār-ı ğurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 12).
[bād-ı belā,]

bād-ı ye`s: Üzüntü rüzgarı.

1. Rüşen ola tā çeşm-i dile meclis-i maķşūd
Ey **bād-ı ye`s** meş`ale-i āhım üfürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 6). [bād-ı
ye`s,]

bağ: Bahçe.

1. Ḥayāli gezmek için sine bağ u dāğ idi
göñlüm
Müferriḫ bağ o **bağlar** dil-ġüşā dāğlar o
dāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
8). [bağlar, -lar]

bağ: Bağ II bahçe.

1. Naḫl-i ümmidiñ bu **bağ** içre görünce
meyvesin
Rüzġarıñ Nürîyā çok germ u serdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
9). [bāğ,]
2. Şıkılmış **bāğda** şalkım şaçak cāme ile dil
ammā
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
11). [bāğda, -da]
3. Şakız **bāğında** mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistānce-i nārenciye şolunda
şağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5).
[bāğında, -ın, -da]
4. Ḥayāli gezmek için sine **bağ** u dāğ idi
göñlüm
Müferriḫ **bağ** o bağlar dil-ġüşā dāğlar o
dāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
8). [bāğ,]

bağ u dāğ: Bağ ve dağ.

1. Ḥayāli gezmek için sine **bağ u dāğ** idi
göñlüm
Müferriḫ bağ o bağlar dil-ġüşā dāğlar o

dāğlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 7*). [*bāğ u dāğ,]*

bāğdaş-: *Bağdaş kurmak.*

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağyāre
Bağdaşır olma bucāğında aña harf endāz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 12*). [*bāğdaşır,]*

bāğ-ı behcet: *Güzellik bağı, bahçesi.*

1. Var mā-cerā-yı giryei it hāk-pāye ‘arz
Ol serv-i nāz başmış ayak bāğ-ı behcete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 8*). [*bāğ-ı behcet, -e]*

bāğ-ı dehr: *Dünya bahçesi II meyhane; gönül.*

1. Nice demler gül gibi cāk-ı giribān
eyleyem
Āb-ı çeşmim bāğ-ı dehre nice rīzān
eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 8*). [*bāğ-ı dehr, -e]*

bāğ-ı elem: *Keder/elem bahçesi.*

1. Bāğ-ı eleminde ğam-ı murğ-ı dili Nûrî
Bozuk huzuru (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 17*). [*bāğ-ı elem, -in, -de]*

bāğ-ı emel: *İstek bahçesi II gönül.*

1. Takrîr-i mā-cerā ider idim şakır şakır
Bāğ-ı emelden aksa idi cūy-ı sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 6*). [*bāğ-ı emel, -den]*

bāğ-ı emel: *İstek ve arzu bahçesi.*

1. Gönül bülbüllenür bāğ-ı emelde
Velî dört yanın almış hār-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 9*). [*bāğ-ı emel, -de]*

bāğ-ı ğam: *Gam bahçesi.*

1. Bülbül olsa daği eylerdi gönül bāğ-ı
ğamñ
Feyz-i eşk ile güşāyış bulan ezhārına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 9*). [*bāğ-ı ğam, -iñ]*

bāğ-ı havāl-i hüsn: *Güzellik hayalinin bağı.*

1. Dem-be-dem kullaşdırır bāğ-ı hayāl-i
hüsnini
Nûrîyā ol nāzenîniñ nice incir hırsızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 17*). [*bāğ-ı hayāl-i hüsn, -i, -n, -i]*

bāğ-ı hüsn: *Güzellik bahçesi.*

1. Yāsemîn gibi şarılmış berg-i verd-i rüyına
Bāğ-ı hüsnē zînet-āverdir o zülf u hāl u ruḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [*bāğ-ı hüsn, -e]*
2. Bāl-i bülbül gibi ol zülf-i semensā açılır
Bāğ-ı hüsn içre gül-i rüy-ı dilāra açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 2*). [*bāğ-ı hüsn,]*

bāğ-ı istiğnā: *Tokluk bağı, bahçesi.*

1. Nüş iderseñ bāğ-ı istiğnāda sen ey serv-i
nāz
Ayağın altında seyr it cūy-bār oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [*bāğ-ı istiğnā, -da]*

bāğ-ı sākız: *Sakız bağı.*

1. Ruḥleri sākız gülünden hem beyāz hem
kırmızı
Añdırır pistānce-i nārenci bāğ-ı sākızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 2*). [*bāğ-ı sākız, -ı]*

bāğ-ı vefā: *Vefa bahçesi.*

1. Sebeb bilmem nedir ğabrā` dem-ā-dem
‘arz-ı hüsn itmek
‘Aceb bāğ-ı vefādā bülbül gūyā mıdır
cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 4*). [*bāğ-ı vefā, -dā]*

bāğ-ı vuşlat: *Kavuşma bahçesi.*

1. Bāğ-ı vuşlatda şalındıkca o serv-i
semenüm
Gonca-i dāğ ile zeyn olmada şahn-ı
bedenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 1*). [*bāğ-ı vuşlat, -da]*
2. Murğān-ı ‘aşkıñ pençesi oldı gönül
eglencesi
Ey bāğ-ı vuşlat goncasi ey verd-i gülzār-ı
vefā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 20*). [*bāğ-ı vuşlat,]*

bağla-: Bağlamak.

1. Takılursañ giderek kâkülüne dîl-dârîñ
Seni dîvâne gönül **bağlayayım** kışkıvrak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 6*).
[bağlayayım, -ya, -y, -um]

bağla-: Bağlamak.

1. O şūhuñ kankı dil gîsūsına bağlansa
dağlardı
Dil-i 'uşşāk-ı zārı kendi dağlar kendi
bağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 2*).
[bağlardı, -r, -dı]

bağla-: İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere, diğer bir şeye veyâhut birkaç şeyi birbirine tutturmak, birleştirmek, raptetmek.

1. Muķîm-i deyr-i 'aşkıñ ey büt-i nâz
'Aceb mi **bağlasa** zünnâr-ı firķat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 20*). [bağlasa, -sa]

bağla-: Sarmak, kaplamak, kuşatmak.

1. Bahtım siyehler **bağladı** ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nizārım ağladı efkâr-ı dil āh u bukā
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 27*).
[bağladı, -dı]
2. Beni ol ipsiz ile **bağlama** sen ey meh-rū
Ben kalendar revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[bağlama, -ma]

bağlan-: Bağlanmak, kapanmak.

1. O şūhuñ kankı dil gîsūsına **bağlansa**
dağlardı
Dil-i 'uşşāk-ı zārı kendi dağlar kendi
bağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 1*).
[bağlansa, -sa]

bağlu: Bağlı, bağlanmış durumda.

1. Beni mîzân-i nigāha alub itdi i'zâz
Gözi **bağluları** gözlermiş o bî-çare nevâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 4*).
[bağluları, -lar, -ı]

bağr: Bağır ve göğüs.

1. Bağrın oysun reşk-i zülfün sünbül u
şebülarıñ
Dilleri dönsün hayâl-i hañçer-i ebrülarıñ
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21*).
[bağrın, -ın]

bağrı yanık: Gönlü tutulmuş kişi. // [tas.] Hak âşığı.

1. Gönli açılusun rakîbüñ de benim kâlbimi
yık
Ba'de zâ yüz şuyı dökmez saña bu **bağrı yanık**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 4*). [bağrı yanık,]

bağrıma taş bas-: Beli etmeksizin her türlü acıya katlanmak, razı olmak; uğradığı büyük haksızlığı, felaketi sinesine çekmek.

1. Zülfün oğşat ellere şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım ben bağrıma hasretle taş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 10*). [bağrıma taş baş-, -ayım]

bahâr-ı hüsn: Güzellik baharı.

1. Müjmeden katre katre Nûriyâ eşkim
şaçılusun kim
Bahâr-ı hüsn yâre ebr-i nîsân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 10*). [bahâr-ı hüsn,]

bahâr-ı mihnet: Mihnet baharı.

1. Gülistân-ı tenimde güller açdı dağ-ı hün
âlüd
Bahâr-ı mihnetüñ müjgânım oldı ebr-i
nîsânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 28*).
[bahâr-ı mihnet, -iñ]

bahr: (Ar.) Deniz, deryâ.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Bahriñ kenâra aldığı da âfitâbdır (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 6*). [bahriñ, -iñ]

bahr-ı 'aşk: Aşk denizi.

1. Görünsün dîde-i cāna kenâr-ı vuşlatıñ
Nûrî
Ki fülk-i kâlbî bahr-ı 'aşka şaldım yâ
Resülla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10*). [bahr-ı 'aşk, -a]

bahr-ı ğam: Dert, keder denizi.

1. Fülk-i dile itdik süvâr baħr-ı ğama yok mı kenâr
Göster yeter bu intizâr iklim-i eltfâfiñ
baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 43).
[baħr-ı ğam, -a]

bahr-ı istiġfâr: İstiġfar denizi.

1. Düş reh-i küy-ı ħarâbâta yüri mestâne var
Fülk-ı câmiñ reh-güzârı **baħr-ı istiġfâr**
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 6).
[baħr-ı istiġfâr,]

bahr-ı miħnet: Miħnet denizi.

1. Baħr-ı miħnetde boġulsak çäre ne
Nûrîyâ biz böyle baħtı kara yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [baħr-ı
miħnet, -de]

bahr-ı muħit: Okyanus.

1. Gülşen-i rahmetiñe **baħr-ı muħit** bir
şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ dü şebbâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [baħr-ı
muħit,]
2. Gülşen-i rahmetiñe **baħr-ı muħit** bir
şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ dü şebbâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7). [baħr-ı
muħit,]

bahr-ı ye`s: Keder denizi.

1. Düşükce baħr-ı ye'se istemdâd eyler
bâdeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil encâm buldurdı
şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 5).
[baħr-ı ye's, -e]
2. Vaşl-ı sâhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil
Feyz-i eltfâfiñ olursa nâ-ħudâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [baħr-ı
ye's, -den]

baħs id-: Bir konu üzerinde konuşmak.

1. İncü dişler ile baħs idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5).
[baħs id-, -ince]
2. İncü dişler ile baħs idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub

kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5).
[baħs id-, -ince]

baħs ol-: İhsan edilmek, baġışlanmak.

1. Pertev-i lütfiñi günden güne efzün eyle
Çeşm-i Nûrîyâ ziyâ baħs ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30).
[baħs ol-, -a]
2. Pertev-i lütfiñi günden güne efzün eyle
Çeşm-i Nûrîyâ ziyâ baħs ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30).
[baħs ol-, -a]

baħs-ı havât eyle-: Hayat vermek.

1. Deħâniñ küşte-i tîġ-i ğama baħs-ı hayât
eyler
'Aceb kim tıynetiñ hem-mâye-i 'İsâ mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 7).
[baħs-ı hayât eyle-, -r]

baħs-ı zülf: Zülf konusu.

1. Tolaşub zihnim açınca **baħs-ı zülf** u ħâlî
Oldı zincir-i sülhan böyle müselsel
muttaşıl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
5). [baħs-ı zülf,]

baħs-i tekellüm: Kalam bahşisi.

1. Eyler lebi **baħs-i tekellüm**
Elbet açılır o bâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 17). [baħs-i tekellüm,]

baht: Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kismet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şans.

1. Bahtım siyehler baġladı ahım yürekler
daġladı
Cân-ı nizârım aġladı efkâr-ı dil âh u bükâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 27).
[bahtım, -ım]

baht-ı ħâb âlud: Uykuya dalmış baht.

1. Görünsün afitâb-ı şâd-mâni subħ-ı
maşşadda
Unutsun baht-ı ħâb âludımız rüyâda
efġâmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 24).
[baht-ı ħâb âlud, -ımız]

baht-ı ħâbide: Uyuyakalmış baht.

1. Güşād it perde-i hürşid-i hüsnîñ Bârı rüyâda
Görünce baht-ı hâbîdem uyansın yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 4). [baht-ı hâbîde, -m]

bahtı kara: Bahtı kara: Yazgısı iyi olmayan, yaşamı güçlüklerle dolu olan, mutsuz, talihsiz.

1. Baht-ı miñnetde boğulsak çäre ne
Nûrîyâ biz böyle **bahtı kara** yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [bahtı kara,
]

baht-ı nâ'im: Bolluk bahtı.

1. Rû-nümâ leyle-i ümmîdde necm-i devlet
Baht-ı nâ'im seher-i kâmdır elbet uyanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [baht-
ı nâ'im,]
2. Baht-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarh-ı hüsn-i yârdır gîsü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5).
[baht-ı nâ'im,]

baht-ı sıvâh: Kara baht.

1. Râh-ı emelde baña âh hem-râh iken **baht-
ı sıvâh**
Olmaz mı âyâ yâ llâh şahrâ-yı maşad rû
nümâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 25).
[baht-ı sıvâh,]

baht-ı siyeh: Kötü talih.

1. Hâbideligi **baht-ı siyeh** ansın utansın
Çeşmânı şulansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 3). [baht-ı siyeh,]

baht-ı siyeh-kâr: Kötü talih, kara baht.

1. Ne gündüz ne gece göz açtırır baht-ı
siyeh-kârim
Bu ğafletden nice diyem uyandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 7). [baht-ı siyeh-kâr, -ım]

baht-ı siyeh-kâr: Kara bahtlı, kötü talihli.

1. Ser-i zülfünde iken rişte-i ümmîd-i 'aşık
Bî-hüde eylemesün baht-ı siyeh-kârına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 8).
[baht-ı siyeh-kâr, -ı, -n, -a]

ba'îd ol-: Uzak olmak.

1. Tek feth ola bâb-ı ümîd 'uşşâka râh
olmaz ba'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 23). [ba'îd ol-, -maz]

bâ'is: I. Sebep. II. Vesile. III. Vasıta.

1. Nedir **bâ'is** bu rû-gerdânlığa bu bezm-i
ğurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 9).
[bâ'is,]

bâ'is ol-: Sebep olmak.

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [bâ'is
ol-, -ur]
2. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [bâ'is
ol-, -ur]
3. Zuhûr-ı hañt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [bâ'is
ol-, -ur]
4. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Hürüş-ı bahre dañi rûzigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [bâ'is
ol-, -ur]
5. Verâ'-yı hañtan 'aceb mi görünse hâl-i
rûñı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [bâ'is
ol-, -ur]
6. Şaħîfe-i ğamı pür-nağş eyle ey Nûrî
Ki yâd-ı ma'nâya nağş u nigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [bâ'is
ol-, -ur]

bâ'is ol-: Sebep/vesile olmak.

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [bâ'is
ol-, -ur]
2. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [bâ'is
ol-, -ur]
3. Zuhûr-ı hañt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [bâ'is
ol-, -ur]

4. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Hürüş-ı bahre daği rüzigar olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [bā'is
ol-, -ur]
5. Verā'-yı haţtan 'aceb mi görünse ħal-i
rūhı
Zuhür-ı necme meh-i táb-dâr olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [bā'is
ol-, -ur]
6. Şahîfe-i ğamı pür-naş eyle ey Nûrî
Ki yâd-ı mânîye naş u nigâr olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [bā'is
ol-, -ur]

bak: "Bak işte, fark et" anlamında bir ifade.

1. Mâlike râci' dir 'abdîñ derdi **bağ**
Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 7). [bağ,]
2. Şeb-i deycürda **bağ** Aydını gördi Nûrî
A benim zülf-i siyâhım göziñ aydın
dimediñ (Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra
1). [bağ,]
3. Rişte-i düd-ı dilimle şerer-i âhıma **bağ**
Güyya bir ipe çıkmış gibidir âteş-bâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 29).
[bağ,]

bak-: Bak-, Bakma, bakmak eylemi.

1. Pistân-ı duşteranı öpüp oğşa kâkülün
Mecûbe Nûrî **bakma** ki ahîr şakallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 10).
[bakma, -ma]
2. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakîb
var
Nûrî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 9).
[bakmaz, -maz]
3. Zülf-i yâri görelî öyle kararımış ki gözüüm
Bağamam 'âleme mihr u mehi etsem
'aynek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 6).
[bağamam, -ama, -m]
4. Yâ nice gelsün açılısun **bağ** ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ çeşminde ħâr oldı
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3).
[bağ,]
5. Giry-e-i mestânesi taşkınlık ey gönca
dehen
Bezm-i meyde **bağ** da ħâl-i Nûrî-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 10). [bağ,]
6. Pür-âteş olur rüyına diğkatlice **bağsam**
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 5).
[bağsam, -sa, -m]
7. Bağmadı naş u nigâr-ı levĥa-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Ĥudâ mir'ât-ı isti'dâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5).
[bağmadı, -ma, -dı]

8. Ser çeşm-i takdîre **bağ** gezme susuz
şoğak şoğak
'Aşkıyla cânın nâra yak rizân ola ebr-i
'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7).
[bağ,]
9. Derle biraz kim boyansın 'arziñ gül
suyına
Bağma mestânîñ bugün lafına ħây u
hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
10). [bağma, -ma]

bak-: Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

1. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki **bağcağ** mir'âta
Göremem âyine-i 'âlem içinde eşkâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25).
[bağcağ, -ıcağ]
2. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki **bağcağ** mir'âta
Göremem âyine-i 'âlem içinde eşkâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25).
[bağcağ, -ıcağ]
3. Diğkatle tavırma **bağcağ** ol kaşı hilâl
Ey añladım meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (Nûrî Divanı, Kut'a 12, Mısra 3).
[bağcağ, -ıcağ]

bak-: Seyretmek, temaşa etmek (hikmet dolu gözlerle).

1. Gitdikce nice şem'a-i cânlar yakacakdır
Seyre **bağcağdır** (Nûrî Divanı,
Müstezad 1, Mısra 10). [bağcağdır, -
acağ, -dır]

bak-: Üzerinde durmak, meyl etmek, önem vermek.

1. Pâre pâre disem daği **bağmaz** dil-i
nâlânıma
Şoğıldı çün ağıyâr açub gösterdiği sâ'at
koyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 7).
[bağmaz, -maz]

bak-: Nazar etmek (gözleri bir şey üzerine çevirmek).

1. Bağıldığca yine boş buldular mânend-i
âyine
Niçün kim renkden renge boyandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 9). [bağıldığca, -ıl, -diğca]

bak-: Görmek, dikkat etmek.

1. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlîfi
Bağub eyyâm-ı pesîne çekme ğam (Nûrî
Divanı, Kut'a 10, Mısra 2). [bağub, -ub]

2. Şayma rûz u mâh u sâl-i sâlifi
Bağub eyyâm-ı pesine çekme ğam (Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 2). [bağub, -ub]

bak-: 1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmamak, nazarütibâra almak. 5. İlgiilmek, meşgul olmak.

1. Bağma âyine-i şemşir-i nigâhuñ çekerek
Korkudan 'aks-i ruh-ı mâha gelir çalıklık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 5).
[bağma, --ma]

bak-: 1. Gözleri bir şey üzerine çevirmek. 2. Seyretmek. 3. Görüp incelemek, tetkik etmek. 4. Üzerinde durmak, önem vermek, göz önünde bulundurmamak, nazarütibâra almak.

1. Aluñub kendi ruhıñ 'aksine bağma şık
şık
Gelmesün hayret ile âyineye alıklık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [bağma, --ma]

bak-: Aldırış etmek, ilgiilmek, değer vermek.

1. 'Aceb mi bağmasa meyhâne-i dehre
gönül sâki
Ki ol sermest-i ğam çok kan yutdı hatırıñ
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 7).
[bağmasa, -ma, -sa]

bak-: "Bak, fark et!" anlamında bir ünlem.

1. Bağma mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i
fezâ'ya
'Aks-ı lebiñ âyine-i peymâneye maşşuş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 3).
[bağma, -ma]

bak-: Bakmak, bakışı bir şey üzerine çevirmek.

1. Hicâbdan bağmam rüy-ı dilbere karşı
Bu şüret ile vişâle hicâb olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [bağmam, -a, -ma, -m]

bak-: "Bak işte, fark et" anlamında bir ünlem ifadesi.

1. Ne şüretle alur bağ çeşm-i cânı
Bugün âyine-i âzâr-ı fırkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 13). [bağ,]

2. Zülf u hatıñ ile oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bâza
bağ (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 10).
[bağ,]
3. Perdeyi çäk it de şoñra 'alemiñ al naşını
Bağ ne şüretler çıkar âyine-i nâmüsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [bağ,]
4. O mehüñ cephe-i berrâkıma bağ nûr gibi
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [bağ,]
5. Nûrîyâ bağ dem-i dâmân-ı gül-i ğandâna
Bülbülüñ dîdesi mâ'ildir anıñçün ğana
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 41). [bağ,]

bak-: Aldanma, dikkat etme.

1. Giryeme bağma gözüm nuruñı yokdur
gözeden
Ĝam-ı la'liñ ile ğan akmadıĝı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3).
[bağma, -ma]

bakakal-: Şaşkınlığa uğrayıp ne yapacağını bilmez durumda kalmak.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhi çeşm-i cân
bağakalmaz
'Arüs-ı 'ömre göstermekde cün şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [bağakalmaz, -maz]

bakıl-: Görülmek -incelemek-.

1. Mâ-cerâ-yı ğamı dil şu gibi ezber eyle
Bağılırsa yine çeşmim gibi takrîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 8).
[bağılırsa, -ur, -sa]

bakıl-: Bakma işi yapılmak, nazar edilmek.

1. Bağılır mı rakş iderken Mârĝo sağ u sola
Oynayub ğora tepüb yorıldı artık Yorgola
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 3).
[bağılır, -ır]

bakma-: Bakmamak II yönelmemek.

1. Bağmadı naş u nigâr-ı levha-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir 'ât-ı istidâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5).
[bağmadı, -dı]

bâlâ-vı belâ-hizüñ: Bela, musibet çıkarıcı boy.

1. Bālā-yı belā-ḥīzūn idüb maḥşer-i elmas
Düşdükke 'arāk 'arız-ı dil-dāre şanursun
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 45).
[bālā-yı belā-ḥīzūn, -iün]

bāl-i bülbül: Bülbülün kanadı.

1. Bāl-i bülbül gibi ol zülf-i semensā açılır
Bāğ-ı ḥüsn içre gül-i rüy-ı dilāra açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [bāl-i
bülbül,]

bāl-ı hü mā: Hüma kuşunun kanadı.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger **bāl-ı hü mā**
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 8).
[bāl-ı hü mā,]

bāl-i iftirāk: Ayrılık kanadı.

1. Cevherin tārīhini Nûrî didi **bāl-i iftirāk**
Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrā-yı
bihişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 5).
[bāl-i iftirāk,]

Balıklı: İstanbul'da bir semt.

1. Ço git **Balıklıya** ey sîm ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pūla degmezsem ki cismim
pārelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [Balıklıya, -ya]

bālīn-i bāl-i bülbül: Bülbül kanadının yastığı.

1. Şimdi itmiş ittikā' bālīn-i bāl-i bülbüle
Şevk-i ruḥsarīnla bir yıldır yaturdı ḥaste
gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 7).
[bālīn-i bāl-i bülbül, -e]

bālīş-i zer-kāra: Altın işlemeli yastık.

1. Kimi dergeh-ı Ḥudāya kimisi
Bālīş-i zer-kāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 4). [bālīş-i zer-kāra,]

ballan-: Bala bulanmak.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yārdan meges
Pervāzdan kalur ne zemān peri **ballanur**
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 6).
[ballanur, -ur]

baña: " Ben " birinci tekil şahıs zamirinin yönelme
eki almış hali.

1. Pençe-i tāb-ı ruḥı perde-nümün oldı **baña**
Ḥamle-i nīze-i ḥürşīd zebūn oldı **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [baña,]
2. Pençe-i tāb-ı ruḥı perde-nümün oldı **baña**
Ḥamle-i nīze-i ḥürşīd zebūn oldı **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [baña,]
3. Yok şifāḥāne-i hicrāndan ümīd-i rehā
Zülf-i āşiftesi zincir-i cünün oldı **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 4). [baña,]
4. Cān-lerzende iken ḡamze-i cādū senden
Tār-ı zülfī daḥi ef'ī-yı füsūn oldı **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [baña,]
5. Nazar-ı ḥışmına tākāt getirir mi dil-i zār
Nürīyā zaḥmın nīgeh-i dāğ-ı derūn oldı **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 10).
[baña,]
6. Ben o şāh-ı kişver-sitān-ı ḥarābātım
bugün
Efser u evreng cām u sāye-i Cem'dir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6).
[baña,]
7. Pister-i ḡamda eger çi encüm-şümār-ı
firḳātem
Līk sākī-i kamer-ruḥsār hem-demdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 4).
[baña,]
8. Künc-i ḡam seyrāngāh-ı bāğ-ı 'ālemdir
baña
Dāğ-ı sinem gülşen-i 'ālemler tev'emdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 2).
[baña,]
9. Künc-i ḡam seyrāngāh-ı bāğ-ı 'ālemdir
baña
Dāğ-ı sinem gülşen-i 'ālemler tev'emdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 1).
[baña,]
10. Gerçi ma'nā-yı kitāb-ı ḥüsnī taḥḳīk
eyledim
Nükte-i rāz-ı femīn bir sırr-ı mübhemdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 8).
[baña,]
11. Nürīyā 'işretgeh-i 'ālemler olmam neş'e-
yāb
Sāğar-ı ser-şār-ı şādi lücce-i ḡamdır **baña**
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [baña,
]
12. Bir söz düzüb **baña** ucını çatladır raḳīb
Açılrsa ger o duḡtere mādde çatallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [baña,
]
13. Ben seni mīzān-ı nezzāremde pek kem
añladım
Ağır ol tārılma ey zāhid **baña** artık çekil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [baña,
]
14. Pertev-i şöhret **baña** mestāne-i cām-ı mey
yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tāk-ı key
degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 7).
[baña,]

15. Mebhās-ı 'aşkda Nürî bütün 'uşşakı
bugün
İtmemiş ise de yārim **baña** yardım
yordum (*Nürî Divanı, Gazel 61, Mısra*
10). [*baña,]*
16. Kerrāt ile öptürdi **baña** muşhaf-ı hüsnin
'Aşıklığıma ol meh-i nāzm inanınca (*Nürî*
Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [*baña,]*
17. Bir büse virmediñ **baña** kurbanıñ olduğım
'İd oldu a kuzum idelim gel mu 'āyede
(*Nürî Divanı, Gazel 72, Mısra 5*). [*baña,*
]
18. Fülk-i dile itdik süvār baħr-ı ğama yok mı
kenār
Göster yeter bu intizār iklim-i eltfāñ
baña (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 44*).
[*baña,]*
19. Rāh-ı emelde **baña** āh hem-rāh iken baħt-
ı siyāh
Olmaz mı āyā yā İlāh şahrā-yı maħşad rū
nümā (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 25*).
[*baña,]*
20. 'Aleml-i sırr u ħafiyāt iken ğavānım
'unvānım
Ne revā idi **baña** tā bu kadar bašt-ı mekāl
(*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [*baña,*
]
21. 'Aleml-i sırr u ħafiyāt iken ğavānım
'unvānım
Ne revā idi **baña** tā bu kadar bašt-ı mekāl
(*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [*baña,*
]
22. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yā
Rabbenā
Mest-i hicrānum beni bildir **baña** yā
Rabbenā (*Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra*
2). [*baña,]*
23. Olmada peyveste 'arşa na're yā Rabbenā
Kıl **baña** imdād yā Rābb be-ħaħk-ı
Muştafa (*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
4). [*baña,]*
24. Kıl **baña** imdād yā Rābb be-ħaħk-ı
Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam senden kerem senden
'atā (*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
9). [*baña,]*
25. Rūzigār encām-ı kār atdı kenār-ı zillate
Kıl **baña** imdād yā Rābb be-ħaħk-ı
Muştafa (*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
14). [*baña,]*
26. Kıl **baña** imdād yā Rābb be-ħaħk-ı
Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam senden kerem senden
'atā (*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
19). [*baña,]*
27. Bı-tevaffuħ rüz u şeb itmekdeyim āh u
enñ
Kıl **baña** imdād yā Rābb be-ħaħk-ı
Muştafa (*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
24). [*baña,]*
28. Eyle var āğyār ile nāz u niyāz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutma şu dīvāre yaz
(*Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22*).
[*baña,]*
29. Ben şanurdım ki oyundur **baña** bu itdigi
nāz

Nice 'akreb-meniş erkānsıza oldu dem-sāz
(*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*).
[*baña,]*

baña: " Ben " birinci tekil şahıs zamirinin yönelme
eki almış hali (melîke).

1. Yād-ı la'li ile nüş-ı dem dil mu'tāden
Sāğar-ı bezm-i şafā kāse-i ħün oldu **baña**
(*Nürî Divanı, Gazel 3, Mısra 6*). [*baña,]*

bāng-i āh u nāle vü zār: Ağlama, inleme ve ahın
yüksek tonu.

1. Bülend oldukça her dem bāng-i āh u nāle
vü zārüm
Teşekkī itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nürî Divanı, Şarkı 1, Mısra*
19). [*bāng-i āh u nāle vü zār, -um]*

bar: Yük | keder, ıztırap.

1. Mālike rāci'dir 'abdiñ derdi baħ
Esb u tācir **bāra** eyler ittikā' (*Nürî*
Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [*bāra, -a]*
2. Āyine-i cemālini dil-dār açar kapar
Tūfi-i 'aşk rāzımı her **bār** açar kapar (*Nürî*
Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [*bār,]*

bar: Yük, ağırlık.

1. Feryād-ı şerer **bārımıza** yansın uyansın
Eflākı toıansın (*Nürî Divanı, Müstezad 3,*
Mısra 1). [*bārımıza, -ımız, -a]*

bar: Yük.

1. Ĥıfz-ı rāz eyleyeniñ **bārım** kim olsa
çeker
Bu sözüüm şanma tehī işte güvāhım zenbīl
(*Nürî Divanı, Gazel 53, Mısra 3*). [*bārım,*
-ı, -n, -ı]

bar: Yük (Meyve).

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yār olur bā'ış
Müdām terbiyet-i naħle **bār** olur bā'ış
(*Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 2*). [*bār,]*

bar: Var (Allah).

1. Güşād it perde-i ħürşid-i ħüsniñ **Bārı**
rüyāda
Görünce baħt-ı ħābīdem uyansın yā

Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 3*). [*bârî, -î*]

bar: *Yük, meyve.*

1. Meyve-çini vaşl-ı bâğ-ı hüsn olan kâdrin bilür
Naḥl-i ḳadd-i yâre berg u **bârdır** gîsü vü ḥâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4*). [*bârdır, -dır*]

bar: *1. Yük, ağırlık veren şey, sıklet. 2. Mânevî ağırlık, eziyet, keder, üzüntü.*

1. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar ḳapar
Tûḫ-i aşḳ râzını her **bâr** açar ḳapar (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2*). [*bâr,]*
2. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar ḳapar
Tûḫ-i aşḳ râzını her **bâr** açar ḳapar (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2*). [*bâr,]*
3. Göñül bir ḥâne-i pür-bime dâḥil oldı kim her **bâr**
Keder nâmına bir bed-aḥter eyler idi derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 17*). [*bâr,]*

bar: *Varlık, servet.*

1. Kerem kıl itme cevri Nûrî-i zâre cefâkârım
Şaḳın rûy-ı sipihri tûtmasun düd-ı şerer **bârim** (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 18*). [*bârim, -ım*]

bar: (*Manevi*) *yük, ağırlık. (Hasretin, özlemin yükü, ağırlığı bağlamında).*

1. Zülfünüñ boynumuza **bârim** zincîr idemez
Bizi divânelik ile hele teşhîr idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 1*). [*bârim, -i, -n, -î*]

bar: *Yemiş, meyve, mahsül.*

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i naḥle **bâr** olur bâ'is (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2*). [*bâr,]*

bārān: (باران) *i. (Fars. bāriden "yağmak"tanbārān) Yağmur.*

1. Bārān olur ehl-i nazarıñ ḥün-ı sirişki
Berḳ ursa meyânında ne dem ḥançer-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 9*). [*bārān,]*

bārān-ı sirişk: *Gözyaşı yağmuru.*

1. Nûrî ḥas u ḥāşāk-ı beyābān-ı fenāyı
Bārān-ı sirişkiñle aman silme süpürme (*Nûrî Divanı, Kut'a 7, Mısra 8*). [*bārān-ı sirişk, -iñ, -le*]

bārî: *"Hiç olmazsa, en azından" anlamlarında bağlaç.*

1. Bu ḫālî-i ḥābîdemi sen **barî** uyandır
Pek ḥābî girāndır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 7*). [*barî,]*

bār-ı firkat: *Ayrılık yükü.*

1. Nihāl-i ḳāmetiñdir naḥl-āşüb
Şekerli lebleriñdir **bār-ı firḳat** (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 4*). [*bār-ı firḳat,]*

bār-ı girān: *Ağır yük.*

1. Ğumüm dehr ise bār-ı girāndır yâ Kerîm Allah
Emān bu cism u cānım nâ-tüvāndır yâ Kerîm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 1*). [*bār-ı girān, -dır*]

bār-ı heves: *Arzu meyvesi.*

1. Nâil-i būs-i lebi itmez o serv ḳaddüm
Şāḥ-ı dirāḫt-ı emel virmedi **bār-ı heves** (*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 8*). [*bār-ı heves,]*

barış-: *Barışmak.*

1. Göz dîker luḫf-ı sipihre olarak şeb-zinde-dâr
Zāhidiñ ol mah hele **barışmamışken**
yıldızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16*). [*barışmamışken, -ma, -muş, -ken*]

baş: *Vücutun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

1. Düşmen-i ḥürmān-i 'ömrüñ mimlisiñ ey çarḫ-ı felek
Ne o bir dānem için böyle **başında** dönme (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 2*). [*başında, -ım, -da*]
2. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir cānsız

Mih başı gibice ayak atan cānānsız (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 22). [başı, -ı]

(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [başımı döndir-, -ür]

baş: Baş, kafa.

1. Zāhid geliyor elde 'aşā **başda** şārik
Şeytān bezi gibi iki yüzlü münāfik (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [başda, -da]

bas: Baş, kafa.

1. Hāvf idüb Allahdan itmez misün kıldan
hicāb
Eyledün sāgar **başına** biñ 'itāb u bin
'azab (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [başına, -ı, -n, -a]

bas: Bir şeyin başlangıç noktası.

1. Şem 'i cānın kim yaqarsa şems-i dīniñ
'aşkına
Çarh **başında** döner pervāneves fırl fırl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 14).
[başında, -ı, -n, -da]

baş çık-: Başarmak, üstesinden gelmek, aşmak.

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakīb
Nûrî söyletmeye gör kimse kazımaz o
keli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 9).
[baş çık-, -maz]

baş çıkar-: Başarmak, üstesinden gelmek.

1. Zülfi hevesi yolımızı başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşk içre emekler
(Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 3). [baş çıkar-, -maz]

başım dön-: Baş dönmesi, sersemlemek.

1. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrānı
beyhüde
Gelüb dergāhına düştüm kapandım yā
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 11). [başım dön-, -di]

başımı döndir-: Başımı döndürmek, etkilenmek,
etkisi altında kalmak.

1. Şeyhiñ kudūmunuñ neyidir mazhar
oldıgıñ
Devrān döndirür başımı ki her gün a dede

başına cal-: Bir şeyi öfkeyle, nefretle geri vermek.

1. Anıñ zıll-ı zalil-i devletinde mest-i zulm
ben
Hümā-yı evc devlet başına çalsun per u
bālin (Nûrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 10).
[başına çal-, -sun]

başından şav-: Bir şeyi kendisinden uzaklaştırmak,
-den kurtulmak.

1. Hiç şavaşma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 10).
[başından şav-, -ma]

başını sal-: Rüzgarın etkisiyle sağa sola yatmak,
sallanmak.

1. Kār ber nevbet degil mi sen de kılkiş o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 8).
[başını şal-, -sın]

başını taşa ur-: Üzüntüden kendini harap etmek.

1. Yād itdi dil pādīşāhını çok taşa urdı
başını
Akıtdı çeşimim yaşını bu kâle gelmez mā-
cerā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 37).
[başını taşa ur-, -dı]

başka: "Başka" anlamında belgisiz sıfat.

1. Gönül şāhra-yı nāmūsı unutdı hatırın hoş
tut
Semend-i āh **başka** rāh tutdı hatırın hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[başka,]

başla-: Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir
işe girişmek, şürü etmek.

1. Mest-i nāzm **başlasa** reftāre ger
Nice bir dīvāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 5). [başlasa, -sa]

başla-: Bir işe girişmek, harekete geçmek.

1. Astonu masu semu deyü **başlayarak** tā Sırrın ider ifşā (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 15). [başlayarak, -y, -arak]

bast-ı mekāl: Sözü uzatma.

1. 'Älem-i sırr u hafiyât iken gavânım 'unvânîm
Ne revâ idi baña tā bu kadar **bast-ı mekāl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [bast-ı mekāl,]
2. 'Älem-i sırr u hafiyât iken gavânın 'unvânîm
Ne revâ idi baña tā bu kadar **bast-ı mekāl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [bast-ı mekāl,]

bat-: Gömülmek, içe doğru gömülmek II Yok olmak.

1. Düşdükce baħr-ı ye'se istemdād eyler bādeden
Çok **batdı** çıkdı fülk-i dil encām buldurdı şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [batdı, -dı]

bat-: Saplanmak.

1. Yā nice gelsün açılsun baħ ki **batdı** iltifāt
Bir gül içün herkesiñ çeşminde hār oldu gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3). [batdı, -dı]

bāzār-ı fenā: Yokluk pazarı.

1. Nasıl alışveriş bu naħd-i 'ömrüm gıtdi beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd kazandım yā Resūlla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 6). [bāzār-ı fenā, -da]

bāzū-yı haydar-ı nigeħ-i vār: Sevgilinin aslan(Hz Ali) bakışının gücü.

1. Ĥayber-i güşā-yı kalb olamaz Rüstem-i hevā
Bāzū-yı Ĥaydar-ı nigeħ-i yār açar kâpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [bāzū-yı haydar-ı nigeħ-i yār,]
2. Ĥayber-i güşā-yı kalb olamaz Rüstem-i hevā
Bāzū-yı Ĥaydar-ı nigeħ-i yār açar kâpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [bāzū-yı haydar-ı nigeħ-i yār,]

be: "Bre, ey, behey, yâhu" gibi bir ünlem.

1. Gürültiyi birağub topla ağzıñ ey vā'iz
Be böyle boş yere âteşlenüb ne paħlarsıñ (Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [be,]

bebek: Bebek, meme veya kucak çocuğu.

1. Ĥālîde küçükdür o mehüñ kendi de ammā
Kehvâre-i âyine-i çeşminde **bebekdir** (Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [bebekdir, -dir]

becā: Uygun, yerinde, münasip.

1. Cılvegāh itme ĥayāl-i ģamze-i ģammāzını
Nā **becā** ümmîd-i hem-rāzî gönül cāsüsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [becā,]

bece: Çocuk.

1. Bir kadeħ-i Rüm ile rām olıcaħ ol Rüm **bece**
Bāde virilse gerek bāde-i Rūmiyle Rūma (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [bece,]

bed: Far. Fena, kötü, çirkin.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi **bed**
beyzālansa
Ĥvābda sînesi çün berķ tecellā açılır (Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [bed,]

bed' eyle-: Başlamak.

1. Bed' eyle ismu'llāh ile ey ĥāme-i şirîn edā
Gir rāh-ı 'aşka āh eyle reh-ber ola lutf-ı Ĥudā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 1). [bed' eyle-, -r]

bed-aħter eyle-: Talihsiz eylemek.

1. Gönül bir ĥāne-i pür-bime dāħil oldu kim her bār
Keder nāmına bir bed-aħter eyler idi derbāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 18). [bed-aħter eyle-, -r]

bedel: Karşılık, bir şeyin yerine verilen.

1. Sūk-ı emele desti tehî varma yorulma Naħdîne-i cān kâle-i vaşlıñ **bedelidir** (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [bedelidir, -i, -dir]

bedel: (Ar.) Değer, fiyat.

1. Bedel nakdine-i cânlar alurlar
Kumâş-ı hüsnüne dil-dâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 25). [bedel,]

bedel: Bir şeyin yerine verilen ve yerini tutan şey, karşılık, ivaz.

1. Şundi zehr-âbe-i güftâre **bedel** şehd-i lebin
Şihhat-ı cân 'aceb semmde mi merhemde midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [bedel,]

beden: Beden, vücut, cisim, ten.

1. O gül **bedenle** meger seyr-i gülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [bedenle, -le]
2. O gül **bedenle** meger seyr-i gülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [bedenle, -le]

beden: (Ar.) Vücut, gövde, cisim, ten.

1. Dil-şiken olma gözümden çıkma ey nâzik **beden**
Kâse-i billürini eyler mi hiç işkeşte gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [beden,]
2. Açmamağdır gönca-i esrârî iş ey gül **beden**
Nükte-i râz-ı femîñ keşf eylemek bir şey değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [beden,]

bed-hü: Huyu kötü olan (kimse), huysuz.

1. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol **bed-hü**
İpe un ser ki begim itmege lâfa âgâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17). [bed-hü,]

bedîd: Görünmek, ortaya çıkmak.

1. Şad hezârân fitne olurdu **bedîd**
Virse idim binde bir ağıyâre yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [bedîd,]

bedîdâr ol-: Meydanda, görünür olmak.

1. Aşıldı zülfüne mânend-i Mansûr
Bedîdâr oldu cânâ dâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 22). [bedîdâr ol-, -dı]

beg: Bey ifadesi yüce anlamı kazandırmak amacıyla kullanılmıştır.

1. Kanına kanmış **begim** duhter-i reziñ olmuş lebiñ
Bir kızıl dîvâne bu eşk-i firâvânım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5). [begim, -im]
2. Bilmem a **begim** ne bu nümâyiş ne bu ziver
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [begim, -im]
3. Zâhir **begim** erbâb-ı hüner cur'a-kuşandır
Hep teşne-lebândır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 23). [begim, -im]

begim: Bey, efendi (bir tür hitap şekli).

1. Mâye-i feyz **begim** herkese kendinde gerek
Kimse her şüreti âyîneye taşvir idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [begim,]
2. Zülf u hattîñ ile oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme **begim** cân-bâza bak (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 10). [begim,]
3. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hü
İpe un ser ki **begim** itmege lâfa âgâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 18). [begim,]

be-hakkı: Hakkı için.

1. Yâ zü'lcelâlü'l-cemâl kıldım bu yolda bî-mecâl
Âlâm-ı dehre pâyemâl itme **be-hakkı**
Muştafa (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 14). [be-hakkı,]

be-hakk-ı Mustafa: Hz. Muhammed'in yüzü suyu hürmetine.

1. Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbenâ
Kıl baña imdâd yâ Râbb **be-hakk-ı Mustafa** (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 4). [be-hakk-ı Mustafa,]
2. Kıl baña imdâd yâ Râbb **be-hakk-ı Mustafa**
Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden 'atâ (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 9). [be-hakk-ı Mustafa,]

3. Rūzigār encām-ı kār atdı kenār-ı zillete
 ıl baa imdād yā Rābb **be-a-ı**
Mutafa (*Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra*
14). [*be-a-ı Mutafa,]*
4. ıl baa imdād yā Rābb **be-a-ı**
Mutafa
 Sā' il-i dergāhunam senden kerem senden
 'atā' (*Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra*
19). [*be-a-ı Mutafa,]*
5. Bī-tevaffu rūz u eb itmekdeyim āh u
 enīn
 ıl baa imdād yā Rābb **be-a-ı**
Mutafa (*Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra*
24). [*be-a-ı Mutafa,]*

be-hakk-ı nūr-ı cemāl-i Muhammed: Hz.
 Muhammed'in cemalinin nuru hakkı iin.

1. Yā Rābb be-hakk-ı nūr-ı cemāl-i
 Muammedi
 em' -i eb-i merāmımı lufīnla rūen it
 (*Nūrī Divanı, Kit'a 6, Mısra 1*). [*be-hakk-*
ı nūr-ı cemāl-i Muammed,]

be-hakk-ı nūr-ı cemāl-i Muhammedi: Hz.
 Muhammed'in cemalinin nuru hakkı iin.

1. Yā Rābb **be-hakk-ı nūr-ı cemāl-i**
Muammedi
 em' -i eb-i merāmımı lufīnla rūen it
 (*Nūrī Divanı, Kit'a 6, Mısra 1*). [*be-hakk-*
ı nūr-ı cemāl-i Muammedi, -i]

bekle-: Beklemek, durmak.

1. Murān-ı nazar gūlen-i ūmmīdi ne
bekler
 Ol gūl-bedeni rūyına onmu kelebekler
 (*Nūrī Divanı, Nazm 1, Mısra 1*). [*bekler, -*
r]

bel: Bel, bedenin orta kısmı. II Sevgilinin ince beli.

1. Gōnlūm ūzilūr ayrılamam zūlfi telinden
 Cān ılca alur armaz isem ince
belinden (*Nūrī Divanı, Gazel 64, Mısra*
2). [*belinden, -i, -n, -den]*

belā: Ar. Felaket, afet.

1. Telef itdim nūud-ı ōmrimi sūk-ı fenā
 ire
 Ōlūm ile **belāyı** satun aldım yā
 Resūlla'llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 8,*
Mısra 6). [*belāyı, -y, -ı]*

belā-yı zer u sīm: Altın ve gūmi belası.

1. Feayı gōz gōre kendine māl idinse daı
 Olur belā-yı zer u sīmden emin arīb
 (*Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 4*). [*belā-yı*
zer u sīm, -den]
2. Feayı gōz gōre kendine māl idinse daı
 Olur belā-yı zer u sīmden emin arīb
 (*Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 4*). [*belā-yı*
zer u sīm, -den]

belīg-i vassāf: Gūzel ōvgūler.

1. Olamaz sine-i berrāına hi lāf u gūzāf
 Didi bu mırā' aında **belīg-i vaāf**
 (*Nūrī Divanı, Museddes 3, Mısra 34*).
 [*belīg-i vaāf,]*

belki: "Bir ihtimal" anlamında kullanılan zarf.

1. Der-āgū iylemek mūmkūn midūr bir
 zerre hūrıdi
 Degil ben rūy-ı yāre **belki** endiem arīn
 olmaz (*Nūrī Divanı, Gazel 30, Mısra 6*).
 [*belki,]*
2. Belki bir gūn ola bezm-i zuraā' da
 ounur
 Nūrī bu i' rini de leva-i mecmū' aya yaz
 (*Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 13*). [*belki,*
]]

belki: "Bir ihtimal" anlamında kullanılan zarf.

1. Zimām-ı esb-i tadīri alaydım det-i
 tedbire
 Bu hāāk-ı kederden urtarırdım **belki**
 dāmānı (*Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra*
20). [*belki,]*
2. İtmese aı ile ol meh-i nāzım īmā
 Gōremezdi bu gece **belki** helāl 'ıdi (*Nūrī*
Divanı, Kit'a 11, Mısra 4). [*belki,]*

belki: Olsa olsa, ya...ya, ihtimal anlamında bala
 (TDK).

1. Alar ol bencileyin zev-i viali **belki**
 Nūrīyā yāri eke sineye ekmekde emek
 (*Nūrī Divanı, Gazel 50, Mısra 9*). [*belki,*
]]

belki: Olsa olsa, ya...ya, ihtimal anlamında bala
 (TDK).

1. Belki te'īr-i niāh-ı em hūn-ālūddur
 Gōsteren āyīne-i hūsnūn kızıl ahbā deil

(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [belki,
]

belle-: İyi bilmek, iyice anlamak.

1. Gezdiğiñ gülşeni **bellerler** ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1).
[bellerler, -r, -ler]

ben: Ben, hâl.

1. Püskürme **beniñ** görüb o mihrüñ
İtmez mi hiç ihticâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 5). [beniñ, -iñ]

ben: " Ben" birinci tekil kişi zamiri.

1. Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 10).
[benimle, -im, -le]
2. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ħor-ı ħürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20).
[benem, -em]
3. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ħor-ı ħürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19).
[benem, -em]
4. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ħor-ı ħürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19).
[benem, -em]
5. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ħor-ı ħürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20).
[benem, -em]

ben: " Ben" birinci tekil kişi zamiri.

1. Şeb-i deycürda baĸ Aydını gördi Nûrî
A **benim** zülfi siyâhım göziñ aydın
dimediñ (Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra
2). [benim, -i, -m]

ben: " Ben " birinci tekil kişi zamiri.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı ħarâbâtum
bugün
Efser u evreng câm u sâye-i Cem' dir baña
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [ben,]
2. Kâkülüñ ilmigine **ben** de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [ben,]

3. Ben ol rütbe za'îf u ħaste-i 'aşkıñ ki
püşidem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 5). [ben,]
4. Kõ git Balıklıya ey sîm ten çünkü **ben**
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [ben,]
5. Der-âgüş iylemek mümkün midür bir
zerre ħürşidi
Degil **ben** rüy-ı yâre belki endişem ħarîñ
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 6).
[ben,]
6. Öpünce la'lini **ben** dilde mest olub
kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [ben,]
7. Öpünce la'lini **ben** dilde mest olub
kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [ben,]
8. Deşt-i ħamda tâli' m hem-râh olmazsa ne
var
Ben ħayâl-i yâri câna yâr-ı ħâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 10).
[ben,]
9. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı ħatt u
zülfi-yâr
Ben o deşt-i câyġâh-ı mür u mâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6).
[ben,]
10. Ben seni mîzân-ı nezzâremde pek kem
añladım
Aġır ol tartaılma ey zâhid baña artık çekil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ben,]
11. Ĥasretin **ben** çekerim her gice ġonca
lebimiñ
Saña ey murġ-ı seher gülşen-i 'âlemde
ġam (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11).
[ben,]
12. İktidâ' en **ben** de çignerdim timurdan
leblebi
Çıneseydi vâ' de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [ben,
]
13. Bütün 'uşşâkıma yan çizse de yârim
diseydim **ben**
Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle
şâġlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5).
[ben,]
14. Öyle pâmâl-i ġam-ı baġt-ı siyeh-kârım ki
Bende yok biñde biri hele raġm-ı taġrîre
mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22).
[bende, -de]
15. Müznîbine bâb-ı iġsânıñ bugün meftûġ
iken
ġayri kime eyleyem **ben** ilticâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
10). [ben,]
16. Çünkü sensiñ dâd-res beyhüde **ben**
itmekteyim
Miġnet-i devrân ile âh u bukâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15). [ben,]

17. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddır deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş imiş
(*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 1*). [*ben,]*
18. Anıñ zıll-ı zalil-i devletinde mest-i zulm
ben
Hümâ-yı evc devlet başına çalsun per u
bâlin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 9*).
[*ben,]*
19. Şahrâda a kuzum **ben** öpdükce
gerdeniñden
Ağyâr-ı segle yan yan zâhid bakar tururdu
(*Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 1*). [*ben,]*
20. Zülfün oğşat ellere şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım **ben** bağıma hasretle taş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 10*). [*ben,]*
21. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalendar revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 14*).
[*ben,]*
22. Ben şalıncağ gibi şallanmadayım hem-
vâre
Eyleme gönlümü de reşkle pâre pâre (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 9*). [*ben,]*
23. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdigi
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*).
[*ben,]*
24. Envâr-ı cemâliñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra
2*). [*ben,]*

ben: "Ben" birinci tekil kişi zamiri.

1. Ey Nûrî selâm eyle varub **benden** o mâha
Teşrif ide bu gice bizim hâneye maşşuş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 9*).
[*benden, -den]*
2. Çekerim cân atarak cevriñi ey kaşı kemân
Tîr-i azâr seniñdir nitelim sîne **benim**
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 10*).
[*benim, -im]*
3. Göñli açılun raķibün de **benim** kalbimi
yık
Ba'de zâ yüz şuyı dökmez saña bu bağı
yanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
3*). [*benim, -im]*

ben: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

1. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i güftârñ
Dili senden **beni** cândan şogutdu hâtirñ
hoş tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4*).
[*beni, -i]*
2. Nûrî-i himem cenâb-ı hünkâr
Eyler **beni** kâm-yâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 26*). [*beni, -i]*
3. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh

- Çerâğ olmağlığım kaldı faķať vuşlat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
9*). [*beni, -i]*
4. Derd-i dilimi dün gice ol mâha yanınca
Gezdirdi **beni** gezdigi yerlerde yanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 2*). [*beni, -
i]*
5. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı **beni**
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 1*). [*beni, -
i]*
6. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı **beni**
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 2*). [*beni, -
i]*
7. Kandedir kand-i leb-i yâr deyü
şorduguma
Zâhidâ bozma 'akîdeñ o dadandırdı **beni**
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 4*). [*beni, -
i]*
8. Olmadı h'vâhiş-i bâl ile lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı **beni**
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6*). [*beni, -
i]*
9. Meclis-i meyde yüzüm kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da utandırdı **beni**
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8*). [*beni, -
i]*
10. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin
şuhanım
Bezm-i erbâb-ı mezâk içre çok andırdı
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 10*).
[*beni, -i]*
11. Öyle pâmâl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kârım ki
Bende yok biñde biri hele rahm-ı taķrîre
mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22*).
[*bende, -de]*
12. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım **beni** bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
2*). [*beni, -i]*
13. Gül-i ümmîd açılıb güldürür **beni** elbet
Nihâl-i gülşeni çeşimde hâr iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 7*). [*beni, -i
]*
14. Ne havfüm var **benüm** ki fitne-i âhîr
zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âhîr zamansın Yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 7*). [*benüm, --üm, -]*
15. Aramızdan şu bile sızmaz iken sâķiyle
Bir dolâb ile o muğ-beçe **beni** sızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [*beni, -i]*
16. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalendar revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[*beni, -i]*
17. Beni mizân-i nigâha alub itdi i'zâz
Gözi bağluları gözlermiş o bi-çare nevâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 3*).
[*beni, -i]*

18. Şimdengerü 'uşşâkı işiñ yoğsa inandır
Gel sen **beni** kandır (*Nûrî Divanı,*
Müstezad 2, Mısra 4). [*beni, -i*]
19. Hoy-gerde ten eyle **beni** ey hâmmâmcı
Germiyet-i hâmmâmîni vaşf eylerler
(*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 1*). [*beni, -i*
]

bence: "Bana göre, kendi fikrimce." anlamlarında kullanılan kelime.

1. Küfrdür dil bağlamak **bence** o zülf-i
kâfire
Pertev-i hüsniñ tırırken nûr-ı imânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 7*). [*bence,*
]

bencilevin: Benim gibi.

1. Añlar ol **bencileyin** zevk-i vişali belki
Nûrîyâ yâri çeke sineye çekmekte emek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 9*).
[*bencileyin,*]

bend: (Fars.) Bağlama, bağlanma.

1. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre hâl-i zârımı
Rûzigârîñ şivesi pür-piç-tâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 3*). [*bend,*
]

bend: Bağ II tutsaklık.

1. Olan ya 'ni tevekkültü 'alellâh **bendine**
beste
Tolaşmaz beyhude dîvâneveş bu deşt-i
devramı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 7*).
[*bendine, -i, -n, -e*]

bend id-: Bağlamak, zincirlemek.

1. Bend iden dilleri zincîr-i teğâfüldür heb
İşleyen sinelere tîr-i teğâfüldür heb (*Nûrî*
Divanı, Tahmis 1, Mısra 31). [*bend id-, -*
en]

bende: Kul, köle.

1. Buldurdı şuyun dil-i âb kim aldı hevâsım
Heb **bendeñiziñ** çekdiği beyhüde
kürekdir (*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra*
6). [*bendeñiziñ, -niz, -in*]

bende-gân-ı hazret-i hünkâr: Hünkâr
hazretlerinin köleleri.

1. Nûrîyâ bildim olunca dil kaba-puş-ı
himem
Ehl-i dil heb **bende-gân-ı hazret-i**
hünkâr imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38,*
Mısra 10). [*bende-gân-ı hazret-i hünkâr,*
]

bend-i hâl: Ben(yüzdeki siyah nokta) bendi.

1. Nazra **bend-i hâl** olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cü
Her günüm ağyâr ile rûz-ı hesâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 7*). [*bend-i*
hâl,]

bend-i nukûs-ı dehr: Dünya nakşının bendi.

1. Meger **bend-i nuķûş-ı dehr** olur mı rind-
i kâr-âgâh
'Aceb âyîne-i şüret-nümâ-yı dîvdür
dünya (*Nûrî Divanı, Müfret 1, Mısra 1*).
[*bend-i nuķûş-ı dehr,*]

bend-i zülf-i dil-rubâ: Sevgilinin gönül alan
saçlarının zinciri.

1. Añladım gönlüm olunca **bend-i zülf-i dil-**
rubâ
Rûzigârîñ şivesi ehl-i dile düşvâr imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 3*). [*bend-i*
zülf-i dil-rubâ,]

beniz: 1.Yüz, görünen kısım. 2.Yüzün rengi.

1. Ebrûsı ile zülf u 'izârın görelî mâh
Beñzi çalığ 'aqlı tolaşık sinesi yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 8*). [*beñzi,*
]

beñze-: (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya
şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

1. Beñzerse nola sînesi mir'ât-ı Frenke
Her yanı o renge (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 5). [*beñzerse, -r, -se*]

beñze-: (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya
şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak,
gibi olmak.

1. Bilmem a begim ne bu nümāyış ne bu ziver
Erbāb-ı şuver ehl-i dile şanma ki **beñzer**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[*beñzer, -r*]

beñzed-: Benzetmek.

1. Beşere **beñzedemem** hüsni ammä diyemem
O perî-hüy-ı melek-rü ya perîdir ya melek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 7*).
[*beñzedemem, -eme, -m*]
2. Cidd itse cihil sāl eb ile ceddin öğrenür
Cühhālî Nûrî **beñzedemem** tıfl-ı ebcede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 10*).
[*beñzedemem, -eme, -m*]

ber: Yemiş, meyve, mahsul.

1. Zîb-i naḥl-ı ḳadd-i dilberdir o zülf u ḥāl u ruḥ
Berg-i sebz u şebnem u **berdür** o zülf u ḥāl u ruḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [*berdür, -dür*]
2. Kār **ber** nevbet degil mi sen de ḳalkış o yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu yana
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7*).
[*ber,]*

berāber: Aynı anda, birlikte.

1. Sürünüb taşlara eşkimle **beraber** ḥançer
Eridüb yağını mānende-i neşter ḥançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 1*).
[*beraber,]*
2. Teşnelikten açınca zaḥm-ı dehān-ı şekvā
Virdi ḥarcını hemān şuya **beraber** ḥançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 30*).
[*beraber,]*

bereli: Beresi olan (bere: bir yere çarpma, incitme veya vurma sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük) TDK.

1. Her söyledigin ‘āşıkına şaçmadır ammā
Söz atma dil-i zārıma çokdan **berelidir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 4*).
[*berelidir, -dir*]
2. Ḳurbanıñ olam ko yine gel a ḳuzum itme
Ḳoç başıñ için bu **bereli** gönümü nālān
(*Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 2*). [*bereli,]*

bereli: Beresi olan (bere: bir yere çarpma, incitme veya vurma sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük) TDK.

1. Her söyledigin ‘āşıkına şaçmadır ammā
Söz atma dil-i zārıma çokdan **berelidir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 4*).
[*berelidir, -dir*]

berg: Yaprak.

1. Şanma **berg** u ḡonca-i ḡülzārdur ḡīsü vü ḥāl
Bülbül-i ḡüsne per ü minḳārdır ḡīsü vü ḥāl
(*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1*).
[*berg,]*
2. Meyve-çini vaşl-ı bāḡ-ı ḡüsni olan ḳadrin bilür
Naḥl-i ḳadd-i yāre **berg** u bārdır ḡīsü vü ḥāl
(*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4*).
[*berg,]*

berg-i ḡonca-i ter: Taze ḡonca yaprağı.

1. Lebin būs eyler iken ‘ārızı şıyrıldı rîşimden
O **berg-i ḡonca-i ter** ḡār-ı ḡamla yarelenmişdür
(*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 6*). [*berg-i ḡonca-i ter,]*

berg-i sebz: Yeşil yaprak.

1. Zîb-i naḥl-ı ḳadd-i dilberdir o zülf u ḥāl u ruḥ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u ḥāl u ruḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [*berg-i sebz,]*

berg-i sebz-i ḡülsitān: Gül bahçesinin yeşil yaprağı.

1. ḡülmeniñ açılmanıñ encāmıdır dil-ḡastelik
Berg-i sebz-i ḡülsitānıñ rüy-ı zerdin görmüşüz
(*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 4*). [*berg-i sebz-i ḡülsitān, -iñ*]

berg-i verd-i rüy: Yüz ḡülünün yaprağı.

1. Yāsemīn gibi şarılmış berg-i verd-i rüyına
Bāḡ-ı ḡüsne zinet-āverdir o zülf u ḥāl u ruḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 3*).
[*berg-i verd-i rüy, -i, -n, -a*]

Berhemen: Mecüsilerin ruhanî lideri. Ateşperest ve putprestlerin bilginlerine verilen ad.

1. Künişt-i ḡvāhiş-i vaşlıñda yoḡsa **berhemen** cānā
Cihāndır bulunur elbet kitāb-ı vuşlata

dānā (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 13).
[Berhemen,]

ber-hevâ: Far. Havada. II Boşu boşuna.

1. Bilürken **ber-hevâ** olduğunu evrâk u ezhârî
Neden aldım nigâh-ı i 'tibâre bu gülîstanı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [ber-
hevâ,]

ber-hevâ ol-: Uçup gitmek, boşa gitmek, ziyan ve
hebâ olmak.

1. Rûzîgâr ile nedendir pâyımız bölüşmedik
Hîrmen-i evkâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
20). [ber-hevâ ol-, -dı]

beri: '-dAn beri, -dAn bu yana' anlamlarında
kullanılan bir edattır.

1. Āgûş açalıdan **beri** ol duhter-i tersâ
Mânend-i çelîpâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 1). [beri,]

berk: Ar. is. Şimşek, şimşek parıltısı. seyyâle-i
berkiye elektrik.

1. Bārân olur ehl-i nazârîñ hûn-ı sirişki
Berķ urşa meyânında ne dem hânçer-i
elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
10). [berķ,]

berk: Ar. Şimşek.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzâlansa
Hvâbda sînesi çün **berķ** tecellâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [berķ,]

berü: "-den bu yana" anlamında edat.

1. Nîgeh-bend olduğım günden **berü** mir'at-ı
dünyâya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yâ
Resüllâ' llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 3). [berü,]
2. Gördüğüm günden **berü** zülfini zihnim
tolaşık
Dîde-i bahtım bu yüzden gâh uyur gâh
uyanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
1). [berü,]

beser: Ar. İnsan cinsi, insan.

1. Beşere beizedemem hüsünini ammâ
diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 7).
[beşere, -e]

besle-: Yiyecek ve içeceğini sağlamak.

1. Hânesinde kimi gördün ki gâzanfer
besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe
(Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 3). [besler, -r
]

beslen-: Doyurulmak, yedirilip içirmek;
güçlenmek.

1. Şakız bāğında mı **beslenmiş** ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şagında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5).
[beslenmiş, -miş]

beste: Bağlanmış, bağlı.

1. Olan ya 'ni tevekkültü 'alellâh bendine
beste
Tolaşmaz beyhude dîvâneveş bu deşt-i
devranı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 7).
[beste,]

bey' u şirâ: Alım satım, alış-veriş.

1. Nağdîne-i rahmet seniñ sermâye-i kudret
seniñ
Çün kâle-i şefkat seniñ neyle olur **bey' u
şirâ** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 46).
[bey' u şirâ,]

beyâz: Ak, kara, siyah karşıtı.

1. Ruğleri şakız gülünden hem **beyâz** hem
kırmızı
Añdırır pistânçe-i nârenci bāğ-ı sâkıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 1). [beyâz,
]

beyâz: Ak, beyaz, aydınlık II Nur.

1. Cân yanar göz kamaşur hem de gönül
şevklenür
Paraladıkça o **beyâz** gerdanı kâfur gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [beyâz,
]

bevhüde: (Fars.) Boş, gereksiz, faydasız.

1. Şoğuk söz söyleme **bevhüde** dil zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murgân elbet âşiyân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3).
[bevhüde,]
2. Ol nâzenin çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy sîm u zer (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10).
[bevhüde,]
3. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
bevhüde
Güzergâh-ı bî-hâre sevdiğim sedd-i metîn olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 7).
[bevhüde,]
4. Çünkü sensin dâd-res **bevhüde** ben itmekteyim
Miñnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15).
[bevhüde,]
5. Olan ya 'ni tevekkül'tü 'alellâh bendine beste
Tolaşmaz **bevhude** dîvâneves bu deşt-i devramı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 8).
[bevhude,]
6. Naşıl alışveriş bu nağd-i 'ömrüm gitdi **bevhude**
Bu bâzâr-ı fenâda derd kazandım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 5). [bevhude,]
7. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrânı **bevhüde**
Gelüb dergâhîña düştüm kapandım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 11). [bevhüde,]
8. Zülfî hevesi yolımızı başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşk içre emekler (Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 4).
[bevhüde,]

bevhüde kürek çek-: Boşa kürek çekmek, anlamsız çaba harcamak.

1. Buldurdı şuyun dil-i âb kim aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiği beyhüde kürekdir (Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 6).
[bevhüde kürek çek-,]

bevhüde ol-: Gereksiz olmak.

1. Ğubâr-âlûde-i teşnî' -i a'dâ' olma
beyhüde
Reh-i 'aşk içre Nûrî dâmen-i inkâre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 9).
[bevhüde ol-, -ma]

beyt yapmağ: Beyit yazmak, beyit söylemek.

1. Çalışma beyt yapmağa ebrüsuna Nûrî
Tağ eylemesün tākātünü kim bu felekdir (Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 9). [beyt yapmağ, -a-ma, -ga]

beyt-i dil: Gönül evi.

1. Egerçi pây-mâl-i hâşş u 'ammam mürves ammâ
Velî beyt-i dilim taht-ı Süleymân-ı muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [beyt-i dil, -im]

bevtü'l-ahzân: Hüzünler evi. II Hz. Yakup'un kapandığı ev.

1. Şabavar da 'vet it teşrîf itsün **bevtü'l-ahzânım**
Dü çeşmim râh-ı yâre gevher-i efşân-ı muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [bevtü'l-ahzânım, -im]

bevzâlan-: Beyazlamak.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed **bevzâlansa**
Hvâbda sînesi çün berk tecellâ açılır (Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 3).
[bevzâlansa, -sa]

bez-: Bıkmak, usanmak, bîzar olmak, gınâ gelmek.

1. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağyâre yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [bezmeden, -meden]

bezm: 1-Fa. Sohbet ve muhabbet meclisi, iş ü işret mecmat. 2- İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi.

1. 'Âkıbet **bezmîñ** karardır ey meh-i nâ-mihribân
Bir gice ehl-i diliñ dūd-ı felek peyvestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 3).
[bezmîñ, -in]

bezm: (Fars.) İçkili, eğlenceli yiyip içme ve sohbet meclisi.

1. Bezm içre olursa nuğl-ı la'liñ
Eşkim ola mı şarâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [bezm,]
2. Bezm içre nâ-ümîd olan nağl-i şîhâte
Ağız açar mı sâğâr-ı leb-rîz-i ülfete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [bezm,]

3. Zâhîde kimse eşeklik idiyorsuñ dimedi
Yükünüz boynuma atıñ deyü **bezme**
çökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 8*).
[bezme, -e]
4. Revnağ viremez **bezme** 'arağ-ı bâde
Hürşîd iledir cilve-i nûr u fer-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 29*).
[bezme, -e]

bezme-i endîşe: *Tefekkür, düşünce meclisi.*

1. Dil-i pür-hündadur 'aks-i hayâl-i la'liñ
Bezme-i endîşemiziñ sâğar-ı ser-şârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 6*). [bezme-i
endîşe, -miz, -iñ]

bezme-i erbâb-ı mezâk: *Zevk erbabının meclisi.*

1. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin
sûhanım
Bezme-i erbâb-ı mezâk içre çok andırdı
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 10*).
[bezme-i erbâb-ı mezâk,]

bezme-i gurbet: *Gurbet meclisi.*

1. Nedir bâ'is bu rû-gerdânlığa bu bezm-i
gurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 9*).
[bezme-i gurbet, -de]

bezme-i intîzar: *İntîzar(bekleyiş) meclisi.*

1. Bu bezm-i intîzarda Nûrî-i bî-kese
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [bezme-i
intîzar, -da]

bezme-i intîzarda: *İntîzar(bekleyiş) meclisi.*

1. Bu **bezme-i intîzarda** Nûrî-i bî-kese
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [bezme-i
intîzarda, -da]

bezme-i 'irfân: *Muhabbet, aş ve irfan meclisi.*

1. Derünüm 'arşagâh bezm-i 'irfâna
muhabbetdir
Dilim hâlvat-şerây-ı şâh-ı şâhân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 1*). [bezme-i 'irfân, -a]

bezme-i 'işret: *İçki meclisi.*

1. Anlasa la'1-i leb-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*). [bezme-i
'işret, -de]

bezme-i 'işret: *İşret meclisi II. eğlenme yeri III. İçki
ve eğlence yeri/sohbeti.*

1. Anlasa la'1-i leb-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*). [bezme-i
'işret, -de]

bezme-i mey: *Şarap meclisi.*

1. Girye-i mestânesi taşkınlık ey gönca
dehen
Bezme-i meyde bak da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 10*). [bezme-i mey, -de]

bezme-i selâtin: *Sultanlar meclisi.*

1. Ser bezm-i selâtime gelen micmer-i elmas
Virsün heves-i şöhreti vaktimi bâde (*Nûrî
Divanı, Tahmîs 2, Mısra 55*). [bezme-i
selâtin,]

bezme-i vişâl: *Kavuşma meclisi.*

1. Bezme-i vişâli hayâliyle olur Nûrîyâ
Âh-ı derünem çü şem'-i şu'le-nisâr-ı
heves (*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 9*).
[bezme-i vişâl, -i]

bezme-i zurafâ': *Zarifler meclisi.*

1. Belki bir gün ola bezm-i zurafâ' da
oçunur
Nûrî bu şî'riñi de levha-i mecmû'aya yaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13*).
[bezme-i zurafâ', -da]

bezme-i zurafâ': *Zarifler meclisi.*

1. Belki bir gün ola bezm-i zurafâ' da
oçunur
Nûrî bu şî'riñi de levha-i mecmû'aya yaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13*).
[bezme-i zurafâ', -da]

bī-berk u bār id- *Yapraksız ve meyve etmek.*

1. Dıraht-ı bāğ-ı gāmi meyve-dār iden Allah Nihāl-i kamımı bī-berk u bār iden Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 2*). [*bī-berk u bār id-, -en*]

bic- *Hasat etmek, devşirip toplamak.*

1. Kaatre-i eşk şaçub 'arşān-geh-i devrāna Dāne-i zikri eken hūşe-i maşsüdi **biçer** (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 6*). [*biçer, -er*]

bıçak: *Bıçak.*

1. Pertev-i 'aşkıni da böyle gönüllerde bırak Cān almağsa merāmın ne gerek öyle **bıçak** (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 28*). [*bıçak,]*

bī-çäre: *1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı.*

1. Beni mīzān-i nigāha alub itdi i' zāz Gözi bağluları gözlermiş o **bī-çäre** nevāz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 4*). [*bī-çäre,]*

bī-çäre dil: *Çaresiz, zavallı gönül.*

1. Sır virmedi ağıyara dil çün oldı päre päre dil Sen var iken **bī-çäre dil** yā kime itsün ittikā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 30*). [*bī-çäre dil,]*
2. Ālüde-rüy-ı hūn u gil pāmāl-ı ğam **bī-çäre dil** Dīvāneye sille degil urdı felek şad püşt-i pā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 33*). [*bī-çäre dil,]*

bī-çārelen-: *Çaresiz ve zavallı duruma düşmek.*

1. Hevā-yı kākülünle çünkü adım çārelenmişdür Anıñçün sevdiğim neticem daħi **bī-çārelenmişdür** (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 2*). [*bī-çārelenmişdür, -miş, -dür*]

bī-dār-ı çeşmān: *Göz uyanığı.*

1. Sevād-ı zülf-i şeb-gün u nigāh-ı nergis-i mestin Nice bī-dār-ı çeşmāni uyıtdı hatırın hoş

tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 10*). [*bī-dār-ı çeşmān, -ı*]

bī-ğonca-i neş-güfte-i gülzār-ı ferah: *Ferah gül bahçesinin neşeli şarkısının goncası ile.*

1. Ey **bī-ğonca-i neş-güfte-i gülzār-ı ferah** Hatt-ı nev-ħaşe-i rüy-ı çemenzār-ı ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 1*). [*bī-ğonca-i neş-güfte-i gülzār-ı ferah,]*

bī-hāsse: *Duygusuz.*

1. Bī-ma'ni vü **bī-hāşşedür** yār lebin ekşer Kim gördüğü var hātem-i nām-āver-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 19*). [*bī-hāşşedür, -dür*]

bihışt-i 'Adne: *Adn cenneti.*

1. Bihışt-i 'Adne girmezmiş şeyātın Neden girdi dile efkār-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 15*). [*bihışt-i 'Adne,]*

bī-hüde evle-: *Boşa geçirmek.*

1. Ser-i zülfünde iken rişte-i ümmüd-i 'āşık Bī-hüde eylesün baht-i siyeh-kārına yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 8*). [*bī-hüde evle-, -me, -sin*]

bī-insāf: *İnsafsız, merhametsiz, acıma duygusu olmayan kimse.*

1. İplemezse nola ipsizleri ol **bī-insāf** İlişüb kākülüne itmiş 'alāka eşrāf (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 31*). [*bī-insāf,]*

bī-kesān: *Kimsesizler.*

1. A efendim dest-i gırım melce'm Rabbim zahirimsin Derün peşt u penāh **bī-kesāndır** yā Kerim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 4*). [*bī-kesāndır, -dır*]

bil: *"Anla, kavra, idrak et" anlamında bir söz.*

1. Māzi vü müstakbeliñ **bil** hālını Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem (*Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 3*). [*bil,]*

bil-: İdrak etmek, kavramak.

1. Sebeeb **bilmem** nedir ğabrā` dem-ā-dem
`ārz-ı hüsñ itmek
`Aceb bāğ-ı vefādā bülbül gūyā mıdır
cānā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 3).
[bilmem, -me, -m]
2. Tütınca bir yolu **bilmez** uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [bilmez,
-mez]
3. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lāle `izārı ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 2).
[bilmez, -mez]
4. Baht-ı nā`im **bilse** ger çün dil olur şeb
zinde-dār
Ebr ü necm-i çarh-ı hüsñ-i yârdır gīsü vü
hāl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5).
[bilse, -se]
5. Sözü bir dürr-i yektâ-yı me`ânî oldığın
Nûrî
Bilüb ol duhter-i nâzım küpe eyler
kulağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
14). [bilüb, -üb]
6. Şaçdığın zülfin `izārına o gül fem **bildik**
Kızarıb şerm ile gül boynını sünbül
bükelî (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3).
[bildik, -di, -k]
7. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü
ifnâsı
Alur mı dîde-i âmāle şem`-i bezm-i
ekvānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 9).
[bilen, -en]
8. Bilürken ber-hevâ oldığımı evrāk u ezhârî
Neden aldım nigāh-ı i`tibāre bu gülistanı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 11).
[bilürken, -ür, -ken]
9. Tütub dergahına toğrı yüzüm geldim ki
dünyânın
Yalan oldığımı **bildim** inandım yâ
Resülla`llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 4). [bildim, -di, -m]
10. Derünüm âteş-i `aşkıñla yansın yâ
Resülla`llāh
Cehennem neydüğün **bilsün** inansın yâ
Resülla`llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 2). [bilsün, -sün]
11. Ebrüvânun çatarak çıkmış idi çün ol mäh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına mı itdi nigah
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 12).
[bilmezem, -mez, -em]

bil-: Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.

1. Nürîyâ **bildim** olınca dil kaba-püş-ı
himem
Ehl-i dil heb bende-gân-ı hażret-i hünkâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 9).
[bildim, -di, -m]

bil-: ... bilgisine sahip olmak.

1. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu
ziver
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 17).
[bilmem, -me, -m]

bil-: Bilgi sahibi olmak, öğrenmek.

1. Râh-ı ümîd içre saña **bildim** ki yokdur
reh-nümâ
Envâr-ı luft-ı Kibriyâ hem-râhın olsun
Nürîyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
49). [bildim, -di, -m]

bil-: Anlamak, idrak etmek, akıl erdirmek.

1. Tütınca bir yolu **bilmez** uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [bilmez,
-mez]

bildir-: Bildirmek, haber vermek, anlatmak.

1. Hemnâm idüğün o mehle Nûrî
Bildir k`ola şevk-yâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 14). [bildir,]

bildir-: Herhangi bir şeyi haber vermek, herhangi
bir konuda bilgi vermek.

1. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânüm beni **bildir** baña yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
2). [bildir,]

bile-: "-da, dahi" anlamlarındaki bağlaç.

1. Yuttuğum kanı şorar haşret-i la`liñle
rakîb
Nî`met-i vaşla kanan **bile** mi hāl acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [bile,]

bile-: "-da/-de, dahi" anlamında bir bağlaç.

1. Aramızdan şu **bile** sızmaz iken sākîyle
Bir dolâb ile o muğ-beçe beni şızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 3). [bile,]

bile-: "Bile, dahi, de/da" bağlacı.

1. Sîr-i eltfâf ider mâh ile mâhiye **bile**
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [*bile,*
]

bilin-: Anlaşılmak, idrak edilmek, öğrenilmek.

1. Bilindi ma'nâ-yı kadr-i vefâmız
Açıldı muşhaf-ı esrâr-ı firkat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 27*). [*bilindi, -di*]

billâh: "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin ifadesi.

1. Saña encâm ey kaşı kemân âhım neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe **billâh** tîr-i âsâ eğer imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 2*). [*billâh,*
]
2. Kızlar gibi ferdâya şalar tâlib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 4*). [*billâh,*
]
3. Büt misüñ reşk-âver-i Hızr u Mesihâ-dem
misüñ
Sevdim ey rûh-ı revân **billâh** seni cânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4*).
[*billâh,*]
4. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerden yanar
ağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3*).
[*billâh,*]
5. Nûrî gibi görse seni ey rûh-ı revânım
Billâh a cânım (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 18*). [*billâh,*]
6. Cân sipâr anıñ aḫvâline olmuş âgâh
Ḥunfeşân sitem u nâz degildir **billâh**
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 14*).
[*billâh,*]

billâhi: "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

1. Yutulmaz zehr-i kahr-ı miñnet-i eyyâm
billâhi
Ḳuluñ Nûriye verdiğiñ de cânđır yâ
Keşim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 9*). [*billâhi,*]
2. Zinhâr kıyâs eyleme kim sehv-i lisândır
Billâhi yalandır (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 12*). [*billâhi,*]

billûr: Billûr, şeffaf cam. Şeffaf bir cevher.

1. Şorma pistânlerin iki türünç-ı mersüm
Görmediñ mi a gözüm sînesi **billûr** gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*). [*billûr,*
]

bilün-: Bilmek.

1. Ma'nâ-yı vefâ mekteb-i 'aşk içre
bilünsün
Ey tıfl-ı kader muşhaf-ı âmâlimi dürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 1*).
[*bilünsün, -sün*]

bî-ma'nî: Manasız, anlamsız.

1. Bî-ma'nî vü bî-ḥâşşedür yâr lebin ekşer
Kim gördüğü var ḥâtem-i nâm-âver-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra
19*). [*bî-ma'nî,*]

bimâr: Far. Hasta.

1. Dost şandım gamze-i dil-dârı bir sehḫâr
imiş
Nergis-i mesti o ḥavf ile meger **bimâr**
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 2*).
[*bimâr,*]

bî-mecâl: Dermansız, güçsüz, takatsiz.

1. Yâ zü'lcelâlü'l-cemâl kaldım bu yolda **bî-
mecâl**
Âlâm-ı dehre pâymâl itme be-ḥaḫkı
Muşafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
13*). [*bî-mecâl,*]

biñ: " Bin " sayı sıfatı.

1. Ḥavf idüb Allahdan itmez misüñ ḳuldan
hicâb
Eyledüñ sāğar başına **biñ** 'itâb u bin
'azab (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
26*). [*biñ,*]
2. Ḥavf idüb Allahdan itmez misüñ ḳuldan
hicâb
Eyledüñ sāğar başına biñ 'itâb u **bin**
'azab (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
26*). [*bin,*]
3. Eyler kıyub 'İsâya pereştîş saña cânâ
Biñ cânla papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 20*). [*biñ,*]
4. Biñ fersaḫ aşurdım hedef-i maḫşad-ı aḫîr
Tîr-i emeli atdım uzaḫ râha düşürdüm
(*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 3*). [*biñ,*]

biñde bir: Bin tanede bir, çok az.

1. Şad hezârân fitne olurdu bedîd
Virse idim **biñde bir** ağıyare yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 8*). [*biñde bir,*]

2. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārim ki Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22*). [*biñde bir, -i*]
3. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārim ki Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22*). [*biñde bir, -i*]

bî-nevâ: 1. Nasipsiz. 2. Sessiz sedasız.

1. Arttıķca artar ğuşşası takrîre gelmez kışşası Miħnetdir ancak ħişşesi ğönlüm gibi yok **bî-nevâ** (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 32*). [*bî-nevâ,]*

bint-i 'ineb: (*Üzümün kızı*) şarap.

1. Şıkılmış bāğda şalkım şaçak cāme ile dil amma Tekebbür itmeyüb **bint-i 'ineb** yatmış kucağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 12*). [*bint-i 'ineb,]*

bir: T. Aynı, benzer.

1. Bu dağdağ-a-i mansıb u naķdine-i vāfir Ehl-i hünere olsa da **bir** olmasa da **bir** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32*). [*bir,]*
2. Bu dağdağ-a-i mansıb u naķdine-i vāfir Ehl-i hünere olsa da **bir** olmasa da **bir** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32*). [*bir,]*

bir: Bir, sayı sıfatı.

1. Yā nice gelsün açıl sun baķ ki batdı iltifāt Bir gül içün herkesiñ çeşminde ħār oldu ğönlü (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 4*). [*bir,]*
2. Göz diken çünkü hezār olsa nola gözlerde hār Ğönlümü açmak için gönderdiğin **bir** deste gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 6*). [*bir,]*
3. Şimdi itmiş ittikā' bālīn-i bāl-i bülbüle Şevķ-i ruhsarıñla **bir** yıldır yaturdı ħaste gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 8*). [*bir,]*

bir: Bir kez.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarķ-ı dün Şevķ-i feyzi Nûrîyā şems-i siħr **bir** vir de

gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 10*). [*bir,]*

bir: " Bir " belgisiz sıfat.

1. Olur mıydı ğönlü **bir** dem-i vişāl-i yārdan mehcūr Benimle olmasaydı Nûrîyā ger āşinā dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 9*). [*bir,]*
2. Gerçi ma' nā-yı kitāb-ı ħüsni taħķīķ eyledim Nükte-i rāz-ı femiñ **bir** sırr-ı mübhemdir baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 8*). [*bir,]*
3. Mest-i nāzm başlasa reftāre ger Nice **bir** dīvāra eyler ittikā' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 6*). [*bir,]*
4. Bir kadeħ-i Rüm ile rām olıcaķ ol Rüm beçe Bāde virilse gerek bāde-i Rūmiyle Rūma (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3*). [*bir,]*
5. Tütınca **bir** yolu bilmez uzak yakın ğarīb Yakın görür uzağı hemçü dür-bin ğarīb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1*). [*bir,]*
6. Kulaķ tutuñ neymiş **bir** nefes dimez kimse Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enīn ğarīb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5*). [*bir,]*
7. Kulaķ tutuñ neymiş **bir** nefes dimez kimse Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enīn ğarīb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5*). [*bir,]*
8. Tırma rüy-ı yāre karşı sāyeveş **bir** yana geç Tābiş-i ħürşid-i ruhsarıyla yana yana geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1*). [*bir,]*
9. Ğönlüm ħayāl-i la' liñ ile lālezārdır Çeşmim o cāy-ı dilkeşe **bir** çeşme-sārdır (*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 2*). [*bir,]*
10. Leb-i şimşir-i ğamzeñ añlaşılmaz **bir** sūħan söyler Bu sözde ğönlümüz şefķat dinür **bir** tercemān ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 7*). [*bir,]*
11. Leb-i şimşir-i ğamzeñ añlaşılmaz **bir** sūħan söyler Bu sözde ğönlümüz şefķat dinür **bir** tercemān ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 8*). [*bir,]*
12. Bir söz düzüb baña ucımı çatladır raķīb Açıl sa ger o duħtere mādde çatallanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3*). [*bir,]*
13. Ko ğit Balķlıya ey sim ten çünkü ben 'indiñda Nola **bir** pūla degmezsem ki cismim pārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 4*). [*bir,]*
14. Der-āğuş iylemek mümkün midür **bir** zerre ħürşidi Degil ben rüy-ı yāre belki endişem ķarīn

- olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5*).
[bir,]
15. Gönül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bâğ-ı
vaşl üzere
Bir şâh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez
(*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 4*). [bir,]
16. Kişiniñ geçse sözi bir iki etbâ' nadır
Bir şem' dâ'ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 6*). [bir,]
17. Nûrîyâ bu gazel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme **bir** hâl ile zannım bu ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 10*). [bir,]
18. Belki **bir** gün ola bezm-i zırafâ' da
oğunur
Nûrî bu şî'riñi de levha-i mecmû'aya yaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13*). [bir,]
19. Dost şandım gâmeze-i dil-dârî **bir** sehğâr
imiş
Nergis-i mesti o havf ile meger bimâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1*).
[bir,]
20. Bir gün elbet fevk-i deşt-i 'aşka zıll-
endâz olur
Evc-i vuşlatda hümâ-yı perkeşâdır hâl u
hattı (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 5*).
[bir,]
21. Çıkmadı **bir** dem gönülden yâd-ı hattı u
zülf-i yâr
Ben o deşti câygâh-ı mûr u mâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5*).
[bir,]
22. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârîñ virirdi âb u
tâb
Şimdi ey mihr-i cefâ **bir** lâlezâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8*).
[bir,]
23. Açmamağdır gınca-i esrârî iş ey gül
beden
Nükte-i râz-ı femiñ keşf eylemek **bir** şey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 10*).
[bir,]
24. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi **bir** al güllü şâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [bir,]
25. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi **bir** al güllü şâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [bir,]
26. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu **bir** kemândır ebrü (*Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 4*). [bir,]
27. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu **bir** kemândır ebrü (*Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 4*). [bir,]
28. Sözüñ **bir** dürr-i yektâ-yı me'ânî oldığın
Nûrî
Bilüb ol duhter-i nâzım küpe eyler
kulağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
13*). [bir,]
29. Yine kanamam cevrine kanım dañi içse
Bir demde eger gâmeze-i hün-hârî
kanımca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
8*). [bir,]
30. 'Âkıbet bezmiñ qarardır ey meh-i nâ-
mihribân
Bir gice ehl-i dilin düd-ı felek peyvestesi
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 4*). [bir,]
31. Bir kılın çektikce şanki rişte-i cânlar
çeker
Bir nefes alamadım gitdi elinden cımbızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 4*). [bir,]
32. Öyle **bir** fındıqçı kim görse gelür âteş
gibi
Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9*). [bir,]
33. İktidâ' en ben de çiğnerdim timurdan
leblebi
Çiğneseydi vâ' de-i vuşlat gibi **bir** sakızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 12*). [bir,]
34. Bir kılın çektikce şanki rişte-i cânlar
çeker
Bir nefes alamadım gitdi elinden cımbızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3*). [bir,]
35. Kanına kanmış begim duhter-i rezîñ
olmuş lebiñ
Bir kızıl divâne bu eşk-i firāvânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6*). [bir,]
36. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim **bir** sözle
şağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6*).
[bir,]
37. Lebin emdirmegi va' d eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 2*). [bir,]
38. Bir yâr-ı gârüm kalmadı hiç râz-dârum
kalmadı
Şabr u kararum kalmadı senden meded yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
39*). [bir,]
39. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rifine **bir** emr-i
muğâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*).
[bir,]
40. Olsa ayine'-i idrâkim eger **bir** deryâ
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13*). [bir,]
41. Hâtıra-ı enverine düşsem eger **bir** ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zilâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23*). [bir,]
42. Dânesi kefe'-i mizân-ı hayâle şıgmaz
Gelse de hüşe-i eltâfiñ eger **bir** mişkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12*). [bir,]
43. Raqam-ı kudretiniñ noktası mâh u hürşîd
Defter-i hikmetiniñ **bir** varakı rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6*). [bir,]
44. Gülşen-i rahmetiñe bañr-ı muhit **bir**
şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ dü şehbâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7*). [bir,]
45. Dânesi kefe'-i mizân-ı hayâle şıgmaz
Gelse de hüşe-i eltâfiñ eger **bir** mişkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12*). [bir,]
46. Olsa ayine'-i idrâkim eger **bir** deryâ
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13*). [bir,]

47. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'aciz
kanda
Dil uzatmak hele ta' rifine **bir** emr-i
muḥāl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*).
[bir,]
48. Ḥâtıra-ı enverine düşsem eger **bir** ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23*). [bir,]
49. Gülşen-i rahmetiñe baḥr-ı muhiṭ **bir**
şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semâ dü sehbâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7*). [bir,]
50. Raḳam-ı kudretiniñ noqtası mâh u hürşid
Defter-i hikmetiniñ **bir** varaḳı rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6*). [bir,]
51. Tiğ-i azâr-ı felek aḳıtdı çeşmim yaşını
Kesdi tâbım **bir** aşılız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 18*). [bir,]
52. Bilen çün **bir** nefesdir mücib-i ibkâ vü
ifnâsı
Alur mı dîde-i âmâle şem'-i bezm-i
ekvânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 9*).
[bir,]
53. Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüm **bir**
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i
şeytânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 13*). [bir,]
54. 'Aceb **bir** ḳala'-yi endişede ḥaps oldı
canım kim
Sipeh-sâlâr-ı miḥnetdir civârında
nigehbânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 15*). [bir,]
55. Göñül **bir** ḥâne-i pür-bime dâḥil oldı kim
her bâr
Keder nâmına **bir** bed-aḥter eyler idi
derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 17*). [bir,]
56. Göñül **bir** ḥâne-i pür-bime dâḥil oldı kim
her bâr
Keder nâmına **bir** bed-aḥter eyler idi
derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 18*). [bir,]
57. İki pâre olunca sine-i meh **bir** işâretle
Nice dil tiğ-i 'aşkıña tayansın yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 5*). [bir,]
58. Aramızdan şu bile sızmaz iken sâḳiyle
Bir dolâb ile o muğ-beçe beni sızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [bir,]
59. Çün bıraḳdım **bir** yaña da'vâ-yı baḥt-ı
ḳaramı
Ḥaṭṭ-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cü
siyeh (*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 1*).
[bir,]
60. Olub **bir** serv-i bâğ-ı iffetiñ pâmâl-i
iḥsânı
Ḳararım şimdi gördim **bir** maḥâlde ta'b-ı
meyyalın (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 2*). [bir,]
61. Olub **bir** serv-i bâğ-ı iffetiñ pâmâl-i
iḥsânı
Ḳararım şimdi gördim **bir** maḥâlde ta'b-ı
meyyalın (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 1*). [bir,]
62. Küs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerḥadan ḥâli 'aceb **bir** şâğ
nerem ḳaldı (*Nûrî Divanı, Müfret 6, Mısra 2*). [bir,]
63. Nisân yağar 'arşa-i gülzâre şanursun
Her ḳatresini **bir** dürr-i şehvâre şanursun
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 48*). [bir,]
64. Bir iş görüb âḥir anı da ḥalka tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37*).
[bir,]
65. Bir sîm niğîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir ḥaylice
yordum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 36*). [bir,]
66. Bir sîm niğîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir ḥaylice
yordum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 35*). [bir,]
67. Bir ḥünî-i çâlâk imiş ol gonca dehen âh
İnşâf vire ta dil-i senginine Allah (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 11*). [bir,]
68. Rişte-i düd-ı dilimle şerer-i âhıma baḳ
Güyya **bir** ipe çıkmış gibidir âteş-bâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30*).
[bir,]
69. Bir ḥüsn-i cihân-süzla ol mâh-ı şeb-ârâ
Âh ol saçı Leylâ (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 11*). [bir,]
70. Zân eyleme gîsü-yı siyeh-kâr-ı bütândır
Bir ḳara ylandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 16*). [bir,]
71. Envâr-ı cemâliñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi **bir** câhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 2*). [bir,]
72. Meşhür-ı 'avâm **bir** meşeldir ki dinür
Germ-âbeye dâḥil olan elbet derler (*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 3*). [bir,]
73. Tiğ-i ebrüya sitemkâr eyler ḥançer
'Âlemi **bir** kula şatmaz mı muḥabbet
kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*).
[bir,]
74. Küşte-i 'aşḳ olanıñ ḥaline ağlar ḥançer
Düşdiler **bir** yola ammâ yoğdı tâb u
tüvân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 16*).
[bir,]
75. Ḥavfüm oldur ki çıḳa reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldı bu Ğâlib ki ḥased-kârâna
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 44*). [bir,]
76. Nürîyâ **bir** cevherin târiḥdir kim didiler
Liḥye taḳlidi için biz de taḳındıḳ pösteḳi
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3*). [bir,]

bir: " Bir " sayı sıfat.

1. Alub her renkten **bir** örnek ancak kendi
ḳaydın gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[bir,]

2. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir gece deşt-i çerhda kalmaz mı âfîtab
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 8*). [*bir,]*
3. Naş-ı dehre diğkat it her renkten **bir**
örnek al
Şâh-râh-ı sük-ı devrân içre dervîşâne geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [*bir,]*
4. Bir sille urub dizleriniñ bağını çözdü
Gîsü-yı perîşâne sitem şâneye maşşûş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 5*). [*bir,]*
5. Bir büse virmediñ baña kurbanıñ oldıgım
‘İd oldı a kuzum idelim gel mu ‘âyede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 5*). [*bir,]*
6. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
gîsüleriñ
Bâde de süz kim süzülün nergis-i
câdüleriñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19*). [*bir,]*
7. ‘Aklım oynatmış idi sîm-beden **bir** cân-
bâz
İpucu arar idim eylemege ‘arz-ı niyâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 1*). [*bir,]*

bir an: Çok kısa süre.

1. Yorulub kan dere batmaz mı muhabbet
kârân
‘Adem iklimine bir anda yollar hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 10*). [*bir an, -da]*

bir büse vir-: Bir kez öpmek, öpücüük vermek.

1. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddır deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş imiş
(*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 2*). [*bir büse vir-, -mek]*

bir dânem: Bir tanem, kıymetlim.

1. Düşmen-i hîrmân-i ‘ömrüñ mimlisiñ ey
çarh-ı felek
Ne o **bir dânem** için böyle başımda
dönmek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 2*). [*bir dânem,]*

bir dem: Bir nefeslik zaman, bir an.

1. Bir dem sebîl-i mey-i gül-reng-i
meykede
Degmez mi selsebîl-i behîşt-i muhalledede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 1*). [*bir dem,]*

bir gün: Bir gün, bir zaman.

1. Bu germî-i enfâs ile ey hammâmcı
Bir gün ola germ-âbe-i vuşlat ışınur (*Nûrî Divanı, Rûbai 3, Mısra 2*). [*bir gün,]*

bir hayli: Oldukça, epey.

1. Va ‘d eyleyeli vaşlım **bir hayli** zamandır
Ummaz mı bu cândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 1*). [*bir hayli,]*

bir haylice: Epeyce, oldukça fazla.

1. Bir sîm nigîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi **bir haylice**
yordum (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 36*). [*bir haylice,]*

bir iki: Birkaç.

1. Var ise herkese **bir iki** melâz u melce’
Nûrî-i bî-kese de Hazret-i Allâh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 9*). [*bir iki,]*
2. Kişiniñ geçse sözi **bir iki** etbâ’ nadır
Bir şem ‘dâ’ire-i ‘âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 5*). [*bir iki,]*

bir iki: Birkaç.

1. Bir iş görüb âhîr anı da halka tıyurdum
Aldım elime **bir iki** taş yoluna tırdum
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 38*). [*bir iki,]*

bir iki: Çok az sayıda, birkaç.

1. Hem-meclis olub ol şeh-i bî-dâd ile Nûrî
Meyhâne-i vuşlatda hele **bir iki** çağdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 10*). [*bir iki,]*

bir kaşık şuda boğul-: Bir kaşık şuda boğmak, öldürmek II azıcık mürekkeple pek çok şey yazmak; bir kimseye çok kızmak; kin duymak.

1. Nûrîyâ sâğarı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun ço o kâfir lık lık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 10*). [*bir kaşık şuda boğul-, -da-sun-ul, -sun]*

bir kerre: Bir defa.

1. Rūšen it her gice var encümen-i ağıyârı
Ayda **bir kerre** görün tek bize ey mâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4*).
[bir kerre,]
2. Bâde virse eline sağıarı mânend-i 'itâb
Ser-i engüştini **bir kerre** şıkardım
çordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 8*).
[bir kerre,]

bir kez: Bir defa.

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca
hırâm
Pây-mâl oldı yeter sâye gibi cân u tenim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 11*). [bir
kez,]
2. Gencîne-i hüsne hele **bir kez** nazar eyle
El çek hâzer eyle (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 13*). [bir kez,]

bir ol-: I birlikte olmak, birleşmek II denk olmak.

1. Hâzretiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3*). [bir ol-,
-ur]
2. Hâzretiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3*). [bir ol-,
-ur]

bir ol-: Eş, denk olmak; birlikte olmak.

1. Ne oldı هفته de bir olsa tîr-i âhimûñ her
gün
Nişânı sineye heft asumândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7*).
[bir ol-, -sa]

bir yaştığa baş ko: Evli olmak, beraber olmak.

1. El ayak çekilmede yavaş yavaş
şimdeñgerü
Var rakîb ile ko bir yaştığa baş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 8*). [bir yaştığa baş ko,]

bir yolu tut-: Bir yol tutmak / tutturmak. kendine göre bir tutum izlemek.

1. Tutunca bir yolu bilmez uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1*). [bir yolu
tut-, -i-mca]

bırağ-: Bırakmak, koymak.

1. Gürültiyi **bırağub** topla ağızñ ey vâ'iz
Be böyle boş yere âteslenüb ne pañlarsññ
(*Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 1*).
[bırağub, -ub]

bırak-: Bırakmak, vazgeçmek, elinden çıkarmak.

1. Gördüm leb-i rengin u hınnâlu ayağıñı
Aldım elime câm-ı Cem 'i hâke **bırağdım**
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 6*).
[bırağdım, -dı, -m]
2. Çün **bırağdım** bir yaña da 'vâ-yı baht-ı
çaramı
Hatt-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cû
siyeh (*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 1*).
[bırağdım, -dı, -m]

bırak-: Atmak, bırakmak, koymak.

1. Pertev-i 'aşkıñı da böyle gönüllerde
bırağ
Cân almaksa merâmññ ne gerek öyle
bıçak (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
27*). [bırağ,]

biraz: "Az miktarda" anlamında bir zarf.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*). [biraz,
]
2. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*). [biraz,
]
3. Çalub çarpub **biraz** gencîne-i eş 'âr-ı
Şaibden
Bu silk-i ma 'nîye Nûrî dâhi nâzm-ı güher
itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 9*).
[biraz,]
4. Derle **biraz** kim boyansın 'arızññ gül
şuyına
Bağma mestânññ bugün lafına hây u
hüyuna (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
9*). [biraz,]
5. Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf **biraz**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 42*).
[biraz,]

birbiri: Birbiri ile, karşılıklı olarak.

1. Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüm bir
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem **birbiriyle** cünd-i
şeytânî (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
14*). [birbiriyle, -y, -le]

biri: "Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan belgisiz zamir.

1. Biri diyârına hasret birisi yârine Ğarîb Nûrî-i zâr u dil-i hazîn ğarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*biri,]*
2. Biri diyârına hasret **birisi** yârine Ğarîb Nûrî-i zâr u dil-i hazîn ğarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*birisi, -si]*

biri: "Bir diğeri, bir tanesi" anlamlarında kullanılan belgisiz zamir.

1. Biri diyârına hasret **birisi** yârine Ğarîb Nûrî-i zâr u dil-i hazîn ğarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*birisi, -si]*

biri: "Bir diğeri, bir tanesi" anlamında belgisiz zamir.

1. Biri diyârına hasret birisi yârine Ğarîb Nûrî-i zâr u dil-i hazîn ğarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*biri,]*

bis: Fazla, çok, artık.

1. Nîm mi tölî midir sâğarı yârim şundi Taştamam geldi ki keyfimce ne **bîş** oldu ne kem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8*). [*bîş,]*

bisât: Halı, kilim, keçe, minder gibi yere yayılan şey, yaygı.

1. Virân mahallerde olur genc-i cevâhir Zer-düz **bisât** istemez erbâb-ı mekâdir (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 34*). [*bisât,]*

bister-i nâz: Naz döseği.

1. Nûrîyâ hâle-i şîfat koynına al ört baş it Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır (*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 10*). [*bister-i nâz, -da]*

bî-tevaffuk: Başarısız, muvaffakiyetsiz.

1. Bî-tevaffuk rûz u şeb itmekdeyim âh u enîn Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħağğ-ı Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 23*). [*bî-tevaffuk,]*

bî-vâve: Nasipsiz, kısmetsiz.

1. Gönül **bî-vâvedir** çün sâye ħâk-i bâğ-ı vaşl üzere Bir şâh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 3*). [*bî-vâvedir, -dir]*

bî-vefâ dünyâ: Vefasız dünya.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yağarken **bî-vefâ dünyâ** Dıraht-ı 'ömri yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 1*). [*bî-vefâ dünyâ,]*

biz: "Biz" birinci çokluk şahıs zamiri.

1. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o mâha Teşîf ide bu gice **bizim** hâneye maşşûs (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 10*). [*bizim, -im]*
2. Nûrîyâ bir cevherîn târîhdîr kim didiler Lihye taklîdi için **biz** de tağındıç pösteki (*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 4*). [*biz,]*

biz: "Ben" anlamında birinci çokluk şahıs zamiri. II Aşıklar; şairler.

1. Zülfünüñ boynumuza bârını zincîr idemez Bizi dîvânelik ile hele teşîr idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 2*). [*bizi, -i]*

biz: "Biz" birinci çoğul kişi zamiri.

1. Rûşen it her gice var encümen-i ağvârı Ayda bir kerre görün tek **bize** ey mâh yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4*). [*bize, -e]*
2. Eglence olursa nola şeb tâ-be-sehergâh Ey gönca dehânım **bize** Yıldız size Bülbül (*Nûrî Divanı, Kut'a 4, Mısra 4*). [*bize, -e]*

biz: "Ben" anlamında birinci çoğul şahıs zamiri.

1. Bahr-ı miñnetde boğulsak çâre ne Nûrîyâ **biz** böyle bahtı kara yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 10*). [*biz,]*

bî-câre: Çaresiz.

1. Bî-çâre Haydar-ı niğeh hükemâ kând-ı nebâtı
Zulmetde bulur Hızır daği mâ-i hayâtı
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 21). [bî-çâre,]

boğul-: Nehir, akarsu, deniz gibi yerlerde yüzen kimselerin su içinden çıkamaması sonucu ölmesi.

1. Baħr-ı miñnetde **boğulsak** çâre ne
Nûrîyâ biz böyle baħtı kara yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [boğulsak, -sa, -k]

bölüş-: Paylaşmak.

1. Rûzîgâr ile nedendir pâyımız **bölüşmedik**
Hîrmen-i evkâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [bölüşmedik, -me, -di, -k]

borc: Borç, vecibe.

1. Hattı değil kilk-i kader yazdı ruħiñ
levhasına
‘Aşıkâ bûs-ı lebiñ **borc** edüğüçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [borc,]

boş bul-: İçinde bir şey bulunmamak, boş olmak II dikkatsiz ve dalgın bulunmak; söylenmesi sakıncalı olan bir şeyi söyleyivermek.

1. Bakıldıķca yine boş buldular mânen-d-i
âyîne
Niçün kim renkten rene boyandım yâ
Resûlla’llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 9). [boş bul-, -du, -lar]

boş vere: Hiç gereği yokken, gereksiz yere, boşuna.

1. Gürültiyi birağub topla ağzıñ ey vâ ‘iz
Be böyle **boş vere** âteşlenüb ne paṭlarsıñ
(Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [boş vere, -e]

boşal-: Boş duruma gelmek.

1. Anlasa la ‘l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Ṭolar taşar **boşalur** çün piyâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [boşalur, -ur]
2. Anlasa la ‘l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Ṭolar taşar **boşalur** çün piyâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [boşalur, -ur]

3. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resûlla’llâh
Yine çeşmim gibi taldım **boşaldım** yâ
Resûlla’llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2). [boşaldım, -dı, -m]

boşan-: Dökülmek, akmak.

1. Gönül kim nîş-i miñnet ile çok ṭolmış
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kând-ı lütfiñ ile ol
nemekdâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [boşanmışdur, -muş, -dur]

boşan-: Boşalmak, bitmek.

1. Her ne dem çâh-ı zenaḥdânına meylim
aķsa
Kârye-i çeşm-i emel kâh ṭolar kâh
boşanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [boşanur, -ur]

boyan-: Boyanmak, bulaşmak.

1. Naķşın olamaz mı bu cihâniñ dil-i şafım
Âyîne gibi gördüğü rene **boyanınca**
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [boyanınca, -ınca]
2. Derle biraz kim **boyanısın** ‘arızıñ gül
şuyına
Baķma mestânıñ bugün lafına hây u
hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 9). [boyanısın, -sın]
3. Hün-ı dil-i bî-vayemize yansın uşansın
Kân ile **boyanısın** (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 8). [boyanısın, -sın]

böyle: Bu şekilde, bu tarz, bunun gibi.

1. Resm-i ‘âlem **böyledir** mâ’ mür olan
vîrân olur
Çarḥla her rif’at olsa ḥâk ile yeksân olur
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 17). [böyledir, -dir]

böyle: "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen işaret sıfatı.

1. Mû-be-mû diķķat idüb ebrûña çıkamaz
añladım
Böyle şüret kilk-i semmür-ı kef-i
Biñzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [böyle,]

böyle: "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen işaret sıfatı.

1. Baħr-ı mihnetde boğulsak çäre ne Nürîyâ biz **böyle** bahtı kara yüz (Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [böyle,]
2. Mü-be-mü dikkat idüb ebruña çıkamaz aıladım
Böyle şüret kill-i semmür-ı kef-i Bihzâddan (Nürî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [böyle,]
3. Pertev-i 'aşkıñı da **böyle** gönüllerde bırak Cân almağsa merâmın ne gerek öyle bıçak (Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 27). [böyle,]

böyle: "Böyle, bu şekilde" anlamına gelen bir durum zarfı.

1. Mest değil o serv kıddim yana şallanur Keyfiyet-i muhabbetimiz **böyle** dallanur (Nürî Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [böyle,]
2. O şūhuñ kıddi serv ü la'li gonca zülfi sünbüldür
Anıñçün **böyle** Nürî murğ-ı dil avârelenmişdür (Nürî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [böyle,]
3. Düşmen-i hırmân-i 'ömrün mimlisin ey çarh-ı felek
Ne o bir dānem için **böyle** başımda dönmek (Nürî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [böyle,]
4. Tolaşub zihnim açınca baħs-ı zülf u hālî Oldı zincir-i sühan **böyle** müselsel muttaşıl (Nürî Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [böyle,]
5. Gürültiyi birağub topla ağzın ey vâ'iz Be **böyle** boş yere âteşlenüb ne patlarsın (Nürî Divanı, Müfret 8, Mısra 2). [böyle,]
6. Uzatma da'vî-i nāz u niyāzı **böyle** pervā Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesihāya (Nürî Divanı, Şarkı 1, Mısra 15). [böyle,]

boynını bük-: Boynunu eğik konuma getirmek; acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak. (ADS).

1. Şaçdığın zülfin 'izârına o gül fem bildik Kızarub şerm ile gül boynını sünbül bükeli (Nürî Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [boynını bük-, -eli]

boynını eg-: Boynunu (boyun) bükmek: Mahzun ve acındırarak bir tavır takınmak.

1. Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfān Boynını egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı felege (Nürî Divanı, Kit'a 5, Mısra 2). [boynını eg-, -mez]

boynuma at-: Boynuna atmak (Bir şeyi kendine mal etmek, zimmetine geçirmek).

1. Zāhîde kimse eşeklik idiyorsun dimesi Yükdünüz boynuma atın deyü bezme çökeli (Nürî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [boynuma at-, -in]

boyun: Boyun.

1. Zülfünün **boynumuza** bārını zincir idemez
Bizi dīvānelik ile hele teşhîr idemez (Nürî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [boynumuza, -u, -muz, -a]

boyun igdir-: Boyun eğdirmek.

1. Öptürmege pāmāliñe göstermez iken el etek
Ey serv kıddim rüzigār igdirdi mi yāre boyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [boyun igdir-, -di]

boz-: Bozmak.

1. Kādedir kâd-i leb-i yār deyü şorduguma
Zāhidā **bozma** 'aķideñ o dadandırdı beni (Nürî Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [bozma, -ma]

bozuk: Bozulmuş olan.

1. Bāğ-ı eleminde ğam-ı murğ-ı dili Nürî Bozuk huzurı (Nürî Divanı, Müstezad 3, Mısra 18). [bozuk,]

bu: Bu, işaret zamiri.

1. Çalışma beyt yapmağa ebrüsuna Nürî Taķ eylemesün ũakatünñ kim **bu** felekdir (Nürî Divanı, Gazel 26, Mısra 10). [bu,]
2. Nürîyâ **bu** ğazel-i şafterüm ehl-i suhan Degme bir hāl ile zannım **bu** ki tanzîr idemez (Nürî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [bu,]

bu: Bu, işaret sıfatı.

1. Sebeb **bu** cūşış-i eşke heva-yı zülfündür Hürüş-ı baħre dahı rüzigar olur bā'is (Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [bu,]

2. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i naḥle bâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1*). [bu,]
3. O duḥtere **bu** gice yakıtığım ḥınna Nûrî
Niğın-i la'l gibi zîb-i dest olub ḳalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9*). [bu,]
4. Vaşf-ı mihr-i keremiñ ḳanda **bu** 'âciz
ḳanda
Dil uzatmak hele ta'rîfine bir emr-i muḥâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15*). [bu,]
5. Bu bezm-i intızarda Nûrî-i bî-kese
Âyine-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [bu,]

bu: İşaret sıfatı.

1. Nedir bâ'is **bu** rû-gerdânlığa **bu** bezm-i
ğurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 9*).
[bu,]
2. Nedir bâ'is **bu** rû-gerdânlığa **bu** bezm-i
ğurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 9*).
[bu,]

bu: İşaret zamiri.

1. Yâd itdi dil pâdişâhını çok ḫaşa urdı
başını
Akıtdı çeşmim yaşını **bu** ḳâle gelmez mâ-
cerâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 38*).
[bu,]

bu: Bu, işaret zamiri.

1. Kâğıd-ı sîmîn-i şî're saçdı zerrîn noktalar
Cûd-ı feyz -i ḫab'-ı Nûrî **bu** şehâ-yı Tâyî
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 14*).
[bu,]
2. Kâse-i yakût-ı renk-i gül **bu** câm-ı mey
değil
Nâle-i cāngâh-ı bülbüldür şadâ-yı ney
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 1*).
[bu,]
3. Bu şoğuk sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim **bu** nev-bahâr-ı ârzüdir dey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 4*).
[bu,]

bu: "Bu" işaret zamiri.

1. Ebr-i emele ḳanım ḳurıdır sâķi-i devrân
Olma **buña** ḫayrân (*Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 22*). [buña, -na]

bu: "Bu" işaret sıfatı.

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yâre ne 'aceb
Çırpıdan çıkmadım ammâ **buña** ne oldu
sebeb (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
38*). [buña, -n, -a]

bu: "Bu" işaret sıfatı.

1. Bu âb ü tâbı 'aşḳdan almaz mı âfitâb
Ḳa'r-ı miyâh-ı süzişe ḫalmaz mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1*). [bu,]
2. Kışver-be-kışver seyr-i cihândır
te'emmlü
Bu dehr-i bî-beḳâda ḳocalmaz mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 4*). [bu,]
3. Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu âb ü tâbı 'aşḳdan almaz mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10*). [bu,]
4. Hevâ-yı mihr-i ruyınla sirişk-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek ḳanım ḳurıtdı ḫatırın ḫoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6*). [bu,
]
5. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i naḥle bâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1*). [bu,]
6. Sebeb **bu** cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Ḫurûş-ı bahre daḫi rüzigâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5*). [bu,]
7. Gavvaş-ı 'aşḳ gavḫa-i ḫor-ı bahr-ı ḫûn
olur
Zan itme ey dil **bu** sitem-i rüzigârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 4*). [bu,]
8. Leb-i şimşir-i ḡamzeñ añaşılmaz bir
sûḫan söyler
Bu sözde gönlümüz şefḳat dinür bir
tercemân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 8*). [bu,]
9. Ḫalk içre rûy-ı zerdîn aḡardır maḫabbetin
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ ḫûy-ı sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 8*). [bu,]
10. 'Aks-i ruḫuñ âyine-i şahbâda celîdir
Bu cehle câma çeh-i Naḫşeb dimelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 2*). [bu,]
11. Nûriyâ **bu** ḡazel-i şafterüm ehl-i suḫan
Degme bir ḫâl ile zannım **bu** ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 9*).
[bu,]
12. Naḫl-i ümmîdiñ **bu** bağ içre görünce
meyvesin
Rüzîgârın Nûriyâ çok germ u serdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
9*). [bu,]
13. Ḳalkışan dehr ile uğraşmaḡa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâmın nice merdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
8*). [bu,]
14. Belki bir gün ola bezm-i zurafâ'da
oḡunur
Nûrî **bu** şî'riñi de levḫa-i mecmû'aya yaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 14*). [bu,]

15. Gün gibi dīde-i hak-bīne **bu** şüret-i zāhir
Gösterir mihr-i haḳīḳat dil-i mi'rāt-ı
mecāz (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 9*).
[bu,]
16. O duḡtere **bu** gice yakıtığım ḥinnā` Nûrî
Niġin-i la'l gibi zib-i dest olub kalmıŷ
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9*). [bu,]
17. Çalub çarpub biraz gencīne-i eŷ'ār-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'nıye Nûrî daḡı nāzm-ı güher
itmiŷ (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 10*).
[bu,]
18. Ey Nûrî selām eyle varub benden o māha
Teŷrif ide **bu** gice bizim ḥāneye maḥŷūŷ
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 10*). [bu,]
19. Şāḥŷ-ı nezzārem **bu** ŷüretle siyeh pūŷ-ı
firāk
Gerd-i mir'āt-ı ruḡ pertev-nümādır ḡāl u
ḡaḡḡ (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 7*).
[bu,]
20. Hicābdan baḳamam rûy-ı dilbere karşı
Bu ŷüret ile viŷāle hicāb olur māni` (*Nûrî
Divanı, Gazel 43, Mısra 6*). [bu,]
21. Hıfz-ı rāz eyleyenin bārımı kim olsa çeker
Bu ŷözüm ŷanma teḡi ŷte güvāḡım zenbīl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 4*). [bu,]
22. Devr-i ḡüsnünde **bu** Nûrî nice günler
gördi
Āfitābım saña var mı 'acaba miŷl u 'adīl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9*). [bu,]
23. Devr-i mihr-i ḡüsnünün yandı kararınca
bu dil
Sāyesinde olmadım ol serv ḳaddin
müŷtakil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
1*). [bu,]
24. Toġrısı meyyālseñ aġyāre ey ḳaŷı kemān
Tir-i āḡım degmesün zinhār **bu** yana eġil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10*). [bu,]
25. Bu ŷoġuk ŷözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahār-ı ārzüdir dey
deġil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 3*).
[bu,]
26. Zincirli servi gibi serkeŷ idi yārim
Bu silsile-i āḡımı gerdanına ḡaḳdım (*Nûrî
Divanı, Gazel 57, Mısra 8*). [bu,]
27. Bu gice dūŷde o meh-pāre uyurmuŷ
gördim
O da **bu** vaḳ'ayı görmüŷ uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4*). [bu,]
28. Bu gice dūŷde o meh-pāre uyurmuŷ
gördim
O da bu vaḳ'ayı görmüŷ uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3*). [bu,]
29. Āŷar yemm-i füyüz-ı ŷemsdir
Gönlümde **bu** āb u tāb-ı 'iŷve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 24*). [bu,]
30. Naḳŷın olamaz mı **bu** cihānün dil-i ŷafim
Āyine gibi gördüġü renge boyanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5*). [bu,]
31. Ḳanına ḳanmıŷ begim duḡter-i reziñ
olmuŷ lebin
Bir kızıl divāne **bu** eŷk-i firāvānım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6*). [bu,]
32. Gel ecel ey ġonca-leb **bu** dāġ-ı pinḡānım
gibi
Şaḳ ḡaġıt zülfi siyāḡın ŷabr u sāmanım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1*).
[bu,]
33. Nûrî vaŷf-ı leb-i dilberde **bu** rengin
ŷūḡanım
Bezm-i erbāb-ı mezāk içre çok andırdı
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 9*).
[bu,]
34. Fülk-i dile itdik süvār bahr-ı ġama yok mı
kenār
Göster yeter **bu** inḡizār iḳlim-i elḡāfin
baña (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 44*).
[bu,]
35. Mānend-i çeŷm-i 'andelīb soldı gül-i sabr
u ŷekīb
Bu derde yok özge tabīb olursa sendendir
devā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 42*).
[bu,]
36. Yā zü'lcelālü'l-cemāl ḳaldım **bu** yolda
bī-mecāl
Ālām-ı dehre pāymāl itme be-ḡaḳḳı
Muŷtafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
13*). [bu,]
37. Vaŷf-ı mihr-i keremiñ ḳanda **bu** 'aciz
ḳanda
Dil uzatmaḳ hele ta'rīfine bir emr-i muḡāl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15*). [bu,]
38. Olan ya'ni tevekkültü 'alellāḡ bendine
beste
Tolaŷmaz beyhude divāneveŷ **bu** deŷt-i
devranı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 8*).
[bu,]
39. Bilürken ber-hevā olduġımı evrāk u ezhārı
Neden aldım niġāḡ-ı i'tibāre **bu** gülistanı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 12*). [bu,]
40. Sipihri-düneyā Rābb keremler eyle gün
göster
Hicāb itsün anub **bu** itdiġi cevr-i firāvānı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 22*). [bu,]
41. Zimām-ı esb-i taḳdiri alaydım deŷt-i
tedbire
Bu ḡāŷāk-ı kederden ḳurtarırdım belki
dāmānı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
20*). [bu,]
42. Ğumüm dehr ise bār-ı girāndır yā Kerīm
Allah
Emān **bu** cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerīm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 2*). [bu,]
43. Ne gündüz ne gice göz açtırır baḡt-ı
siyeh-kārım
Bu ġaḡletden nice diyem uyandım yā
Resülla'llāḡ (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 8*). [bu,]
44. Naŷıl alıŷveriŷ bu naḳd-i 'ömrüm gitdi
beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd ḳazandım yā
Resülla'llāḡ (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 6*). [bu,]
45. Naŷıl alıŷveriŷ **bu** naḳd-i 'ömrüm gitdi
beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd ḳazandım yā
Resülla'llāḡ (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 5*). [bu,]

46. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şūhuñ
Söz atdı işitdim **bu** gice Yıldıza Bülbül
(*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2*). [bu,]
47. Bu bezm-i intizarda Nûrî-i bî-kese
Âyine-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [bu,]
48. Bu siyeh sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gîsū siyeh
(*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 3*). [bu,]
49. Çün bıraktım bir yaña da 'vâ-yı baht-ı
karamı
Haft-ı 'anber **bu** siyeh ol turre-i dil-cü
siyeh (*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 2*). [bu,
]
50. Mâzi vü müstakbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at **bu** sâ'at dem **bu** dem
(*Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4*). [bu,]
51. Mâzi vü müstakbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at **bu** sâ'at dem **bu** dem
(*Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4*). [bu,]
52. İtmese kaşı ile ol meh-i nâzım imâ
Göremezdi **bu** gice belki helâl 'îdi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 4*). [bu,]
53. Dikkatle tavırma bakıcağ ol kaşı hilâl
Ey añladım meh-i nevi **bu** görmemiş
dimiş (*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 4*).
[bu,]
54. Niçün kül yutturdu da qor gider o yana
bu yana
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (*Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1*). [bu,]
55. Pistançesin öpmek için üstüne düşdim
Bu vaz'ima ol duhter-i tersâ kâse verdi
(*Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2*). [bu,]
56. Küs ister küsme **bu** güftârıma ey şūh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir sâğ
nerem kaldı (*Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1*). [bu,]
57. Kurbaniñ olam ço yine gel a kuzum itme
Çoç başiñ için **bu** bereli gönümü nâlân
(*Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 2*). [bu,]
58. Bu dağdağa-i manşib u nakdine-i vâfir
Ehl-i hünere olsa da bir olmasa da bir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 31*). [bu,
]
59. Göñli açılson raķtübüñ de benim qalbimi
yık
Ba' de zâ yüz şuyı dökmez saña **bu** bağırı
yanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
4*). [bu,]
60. Eyle var ağıyar ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña **bu** itdükleriñ unutma şu dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22*).
[bu,]
61. Kâr ber nevbet degil mi sen de qalkış o
yana
Reşq idüb serv-i sehi başımı şalsın **bu**
yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 8*).
[bu,]
62. Ben şanurdım ki oyundur baña **bu** itdigi
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*). [bu,
]
63. Olamaz sine-i berrâkına hiç lâf u güzâf
Didi **bu** mışrâ' haqqında belîğ-i vaşşâf
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 34*).
[bu,]
64. Eksik degil erbâb-ı mu'ârif **bu** cihândır
Ehline 'ayândır (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 27*). [bu,]
65. Ey zülfî siyeh 'arşa çıkar nâle vü âhım
Bu düd-ı siyâhım (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 18*). [bu,]
66. Bu tâli '-i hâbîdemi sen bari uyandır
Pek hâbî girândır (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 7*). [bu,]
67. Va' d eyleyeli vaşlını bir hayli zamândır
Ummaz mı **bu** cândır (*Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 2*). [bu,]
68. Bu Nûrî-i bî-çäreye ihsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 3*).
[bu,]
69. Bu germi-i enfâs ile ey hammâmıcı
Bir gün ola germ-âbe-i vuşlat ışınur (*Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 1*). [bu,]
70. Gül-âb-ı vaşlını şaç lutf idüb **bu** cism-i
şad çâke
Dirîğ itme nazar nakş u nigâr-ı kalb-i
ğamnâke (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 9*).
[bu,]
71. Havfüm oldur ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldu **bu** Gâlib ki hased-kârâna
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 44*). [bu,]
72. Hâcî İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı **bu** dâr-i fenâda çün ser-i pâline hışt
(*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 2*). [bu,]

bu: " Bu " işaret zamiri.

1. Her şeb kuluñ Nûrî-i zâr şubh-ı merâma
yol arar
Maţlab **budur** ey Kirdikâr pür-nür ola
deşt-i du'â (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
48*). [budur, -dur]
2. Nûrî-i pür-cürm u 'işyâniñ **budur** kim
maşşadı
Nür-ı rahmetle tola dest-i du'â yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
27*). [budur, -dur]
3. Niçün kül yutturdu da qor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (*Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
2*). [budur, -dur]

bu kadar: Bu denli, bu ölçüde.

1. Hâsret-i ruyiñ ile eyledigim âh yeter
Yeter ey meh **bu kadar** âh-ı sehergâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 2*).
[bu kadar,]
2. 'Âlem-i sır u hafiyât iken gâvânım
'unvânîñ

- Ne revā idi baña tā **bu kadar** baş-ı mekāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [bu kadar,]
3. 'Älem-i sırr u hafiyât iken gavânın 'unvânın
Ne revā idi baña tā **bu kadar** baş-ı mekāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [bu kadar,]

bu kadar: Bunca, bu kadar çok.

1. Ceş-i müjgânın kalur mı leşker-i Kāvüsdan
Sînemîñ **bu kadar** döğölmeklikde farkı kūsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [bu kadar,]

bu yüzden: Bu nedenle.

1. Ğamıñla güller açdı dâğ-ı cismim
Bu yüzden rû-nümâ ezhâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [bu yüzden,]

bu yüzden: Bu sebepten.

1. Gördüğüm günden berü zülfini zihnim tolaşık
Dîde-i bahtım **bu yüzden** gâh uyur gâh uyanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [bu yüzden,]

bucağ: Bucak, kenar, köşe, yer.

1. Düz ayak bassa kolay yan çiziver ağıyere
Bağdaşır olma **bucağıñda** aña harf endâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 12). [bucağıñda, --ın, --da]

bugün: Bu devirde, bu zamanda; bugün.

1. Yarın iderse nola mihr-i tälîm-i rüşen
Bugüne leyle-i bahtımı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [bugüne, -e]

bugün: 1. İçinde bulunulan gün. 2. İçinde bulunulan zaman.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı harâbâtim
bugün
Efser u evreng cām u sâye-i Cem 'dir baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [bugün,]
2. Ne şüretle alur baş çeşm-i cānı
Bugün âyine-i âzâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 14). [bugün,]

3. Mâzi vü müstakbeliñ bil hâlini
Gün **bugün** sâ' at bu sâ' at dem bu dem (Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [bugün,]

bugün: "Bu devirde, bu zamanda, bugün" anlamında zarf.

1. Mebhâs-ı 'aşkda Nûrî bütün 'uşşakı
bugün
İtmemiş ise de yârim baña yardım yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [bugün,]

bugün: "Bu devirde, bu zamanda, bugün" anlamında zarf.

1. Müznîbine bâb-ı ihsânın **bugün** meftûh iken
Ğayri kime eyleyem ben ilticâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [bugün,]
2. Bugün üftân u hîzân dergeh-ı vâlâña gelmişdür
'İnâyet eyle şâd it Nûrî-i pür-cürm ü 'işyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 33). [bugün,]
3. Derle biraz kim boyansın 'arızın gül şuyına
Bağma mestânın **bugün** lafına hây u hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 10). [bugün,]

bul-: Ermek, ulaşmak.

1. Envâr-ı feyz-i himmeti Nûrî **bulur** olan
Âyine-dâr-ı kalb o şems-i muhabbete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [bulur, -ur]
2. Hâkka tevekkül eyleyen çeşmânını gül eyleyen
Cânın yakub kül eyleyen elbet **bulur** mâ-i beğâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 6). [bulur, -ur]
3. Bî-çâre Haydar-ı nigher hükemâ kând-ı nebâti
Zulmetde **bulur** Hızır daği mâ-i hayâtı (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 22). [bulur, -ur]

bul-: Elde etmek, ulaşmak.

1. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber hançer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile cevher-i hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 4). [bulsa, -sa]

bülbül: Güzel sesiyle bilinen kuş II Aşk.

1. Nürîyâ baĥ dem-i dāmān-ı gül-i ĥandāna
Bülbülün dīdesi mâ' ildir anıñcün ĥana
(Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 42).
[bülbülüñ, -iñ]

bülbül: (Fars.) Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş II. Aşık.

1. Sebeb bilmem nedir ġabrā' dem-ā-dem
'ārż-ı ĥüsn itmek
'Aceb bâġ-ı vefādā **bülbül** ġüyā mıdır
cānā (Nürî Divanı, Gazel 2, Mısra 4).
[bülbül,]
2. Her ne dem gül ĥāre eyler ittikā'
Bülbül āh u zāra eyler ittikā' (Nürî
Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [bülbül,]
3. Vaşf-ı ruĥsāruñ ile jāle-nişār olsa ġöñül
Bülbülün dīdeleri ġoncānıñ aġzı şulanur
(Nürî Divanı, Gazel 18, Mısra 14).
[bülbülüñ, -iñ]
4. Geçüb miĥrāba gül şaf bâġlayub sünbül
olub **bülbül**
Mü'ezzindir menār-ı mescid-i ġülşen
ezān ister (Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra
5). [bülbül,]
5. Bülbül olsa daĥi eylerdi ġöñül bâġ-ı
ġamıñ
Feyz-i eşk ile ġüşāyiş bulan ezĥārına yuf
(Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 9).
[bülbül,]
6. Bülbülün de tondırır avāzını kânün-ı 'aşk
Neyleyem ol nāle-i dil-sūzi pey-der-pey
degil (Nürî Divanı, Gazel 56, Mısra 5).
[bülbülüñ, -iñ]
7. Sā'il-i dergāhuñam senden kerem senden
'atā
Nice müddet **bülbül** āsā āh u efġān
eyleyem (Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra
6). [bülbül,]
8. ġoncānıñ ġüşına fıs geçdi şabā **bülbülü**
de
Yine ġavġaya tutuşdurdı ġülü kızdırdı
(Nürî Divanı, Kit'a 2, Mısra 1). [bülbülü, -
i]
9. Gül yüzün **bülbül** ġörüb itsün hezārān
ĥüy u ĥāy
İnlesün künc-i taĥassürde ġöñül mānend-i
nāy (Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra 15).
[bülbül,]

Bülbül: Rakkas (Kişi adı).

1. Ĥālın düşüñüb nāleler eylerdim o şūĥuñ
Söz atdı işitdim bu gice Yıldıza **Bülbül**
(Nürî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2). [Bülbül,
]

Bülbül: Rakkas (Kişi adı).

1. Eglence olursa nola şeb tā-be-seherġāh
Ey ġonca dehānım bize Yıldız size

Bülbül (Nürî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4).
[Bülbül,]

bülbül-i ġülzār-ı risālet: Risalet bahçesinin
bülbülü.

1. Yā Rābb gül-i müĥr nübüvvet için olsun
Ol **bülbül-i ġülzār-ı risālet** için olsun
(Nürî Divanı, Nazm 3, Mısra 2). [bülbül-i
ġülzār-ı risālet,]

bülbül-i ĥüsn: Güzellik bülbülü.

1. Şanma berg u ġonca-i ġülzārdur ġīsü vü
ĥāl
Bülbül-i ĥüсне per ü minkārdır ġīsü vü
ĥāl (Nürî Divanı, Gazel 52, Mısra 2).
[bülbül-i ĥüsn, -e]

bülbül-i ni'met: Nimet bülbülü.

1. ġülşen-i rahmetiñe baĥr-ı muĥiĥ bir
şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semā dū seĥbāl
(Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 8).
[bülbül-i ni'met, -iñ, -e]
2. ġülşen-i rahmetiñe baĥr-ı muĥiĥ bir
şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semā dū seĥbāl
(Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 8).
[bülbül-i ni'met, -iñ, -e]

bülbüllen-: Bülbül gibi davranmak.

1. ġöñül **bülbüllenür** bâġ-ı emelde
Velī dört yanın almış ĥār-ı fırĥat (Nürî
Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [bülbüllenür, -
ür]

buldur-: Bulma işini yapturma.

1. Buldurdı şuyun dil-i āb kim aldı hevāsın
Ĥeb bendeñiziñ çekdiġi beyĥüde kürekdir
(Nürî Divanı, Gazel 26, Mısra 5).
[buldurdı, -dı]
2. Düşdükce baĥr-ı ye'se istemdād eyler
bādeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil encām **buldurdı**
şuyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 6).
[buldurdı, -dı]

bülend ol-: Yükselmek.

1. Bülend olduĥca her dem bâġ-i āh u nāle
vü zārüm
Teşekkī itmesünler ey şanem senden

Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 19*). [*bülend ol-, -duğca*]

bulun-: Var, mevcut olmak, ele geçmek, karşılaşmak.

1. Künişt-i h̄vâhiş-i vaşlında yoğsa berhemen cānā Cihāndır **bulunur** elbet kitāb-ı vuşlata dānā (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 14*). [*bulunur, -ur*]

burc-ı hüsn: Güzellik burcu.

1. Burc-ı hüsnünde mäh-ı nev şanma Fitne-i āsumāndır ebrū (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 7*). [*burc-ı hüsn, -ü, -n, -de*]
2. Burc-ı hüsnünde mäh-ı nev şanma Fitne-i āsumāndır ebrū (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 7*). [*burc-ı hüsn, -ü, -n, -de*]

bürün-: Kaplanmak, bir hāle, bir şeikle girmek, ... gibi görünmek.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene gitmiş Bürünmüş idi bir al güllü şāle didelerim (*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*bürünmüş, -müş*]
2. O gül bedenle meger seyr-i gülşene gitmiş Bürünmüş idi bir al güllü şāle didelerim (*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*bürünmüş, -müş*]

būs: Öpme, öpücük.

1. Zuhūr-ı haṭṭ iledir **būs** u la'le h̄vâhişimiz Ki nüş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā'ış (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [*būs,]*

būs: Öpme, öpücük.

1. Zuhūr-ı haṭṭ iledir **būs** u la'le h̄vâhişimiz Ki nüş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā'ış (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [*būs,]*

būs eyle-: Öpmek.

1. Lebin būs eyler iken 'ārızı şıyrıldı rīşimden O berg-i ğonca-i ter hār-ı ğamla yarelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 5*). [*būs eyle-, -r*]

būs id-: Öpmek.

1. Būs ider muğ-beçeler resm-i Pānāyādur deyü Rüyına sürse kilisāya giderken yāldızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 7*). [*būs id-, -er*]
2. Būs iderken lebiñi sille yisem de acımam Cān ṭathıysa da ol acı da ṭathlı acı (*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 3*). [*būs id-, -er, -ken*]

büse: Öpme, öpücük.

1. Rumüz-ı haṭṭın ider **büse** hāhişe ībrāz 'Aceb ki da'vī-i 'aşka kitāb olur māni' (*Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 3*). [*büse,]*
2. Bir **büse** virmediñ baña kurbanıñ oldı ğım 'İd oldı a kuzum idelim gel mu'āyede (*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 5*). [*büse,]*

büse: Öpme, öpücük. II Sevgilinin öpücüğü.

1. Feyz-i cān-baḥşı Mesihāda mıdır demde midir Dil-i bīmāra revā **büsed**e mi femde midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [*büsed, -de*]

büseğāh-ı nişter: Neşterin öptüğü yer.

1. Reg-i destiñ seniñ ki rişte-i cāndan da nāzūkdür Ṭabīb-i bī-mürüvvet **büseğāh-ı nişter** itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 6*). [*büseğāh-ı nişter,]*

büse-hāh: Öpücük isteyen.

1. Büse-hāh olmak görüb mir'āt-ı dilde la'lini Söz ümīdidir dehān-ı şüret-i mā'küsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 13*). [*büse-hāh,]*

būs-ı leb: Dudağın öpücüğü.

1. Būs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va'd Güş eyleme min ba'd (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 9*). [*būs-ı leb, -in*]

būs-ı leb: Dudağı öpme.

1. Haṭṭ degil kıl-k-i kader yazdı ruḥūñ
levḥasına
‘Aşıkā būs-ı lebiñ borc edüğüçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 6). [būs-ı
leb, -iñ]

büt: Far. is. Put, sanem, dilber. put gibi durmak
lâkardı bilmemek ve tavır ve hareketten mahrum
olmak.

1. Küfr-i zülfün ol **bütüñ** dil yād idüb
feryād ider
Deyr-i ğamda diñle zıkr yā şanem
nâkûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 9).
[bütüñ, -iñ]

büt: Put gibi güzel sevgili.

1. La ‘lin öpmüş ol **bütüñ** zannım ki Nûrî
sâğarıñ
Kanı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9).
[bütüñ, -iñ]

büt: Put II Tapılan, inanılan varlık, cisim.

1. Şakız bağında mı beslenmiş ol **büt**
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5).
[büt,]

büt: Put, güzel sevgili.

1. Kızlar gibi ferdāya şalar t̄alib-i vaşlın
Billāh uşandım o **bütüñ** git de gelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 4). [bütüñ,
-iñ]
2. Nûrî kışa kesmem o **bütüñ** vaşfını ammā
Zihnim tolaşur muḥabbet-i zülfü uzanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [bütüñ,
-iñ]

büt: (Fars. but): Put.

1. Kākülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey **büt** İlya
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [büt,]
2. Büt misüñ reşk-âver-i Hızr u Mesihā-dem
misüñ
Sevdim ey rûḥ-ı revān billāh seni cānım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 3).
[büt,]
3. Va‘de-i vaşlūñ ‘aşkıñ gibi izhār itme
İl midir dime rakîbi şakın ey **büt** İlya
(Nûrî Divanı, Kit‘a 1, Mısra 4). [büt,]

bütan: Putlar (mec. güzeller, sevgili).

1. Gezen elden ele kālā-yı dildir
Bütandır ḥvāce-i bāzār-ı firḳat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 24). [bütandır, -
dır]

büt-i nāz: Nazlı, güzel put II put gibi güzel, nazlı
sevgili.

1. Muḳīm-i deyr-i ‘aşkıñ ey **büt-i nāz**
‘Aceb mi bağlasa zünnār-ı firḳat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [büt-i nāz,]

büt-i simin-ber: Gümüş tenli güzel.

1. Yād-ı ḥaṭṭ-ı ‘arżın ey **büt-i simin-ber**
Levh-i dili itdi pür-naş u nigār-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [büt-i
simin-ber,]

bütün: "Bütün, tüm" anlamında belgisiz sıfat.

1. Mebhās-ı ‘aşkda Nûrî **bütün** ‘uşşākı
bugün
İtmemiş ise de yārim baña yardum
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 9).
[bütün,]
2. Bütün ‘uşşākına yan çizse de yārim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle
şağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5).
[bütün,]

büy-ı âver: Koku taşıyan.

1. Olmada **büy-ı âver** kām-ı nigāh-ı ‘aşık-
ān
Dūd u ‘ūd u âteş-i terdir o zülf u ḥāl u ruḥ
(Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [büy-ı
âver,]

C

cāk-ı giribān evle: Yakası yırtık, perişan etmek.

1. Nice demler gül gibi cāk-ı giribān
eyleyem
Āb-ı çeşmim bāğ-ı dehre nice rīzān
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
7). [cāk-ı giribān eyle, -y, -em]

(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [cām-ı Cem 'i, -i]

cām: Kadeh.

1. 'Aks-i ruhuñ âyine-i şahbâda celîdir
Bu cehle **câma** çeh-i Nahşeb dimelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [câma, -a]

cām: (Ar.) Kadeh.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı harâbâtım
bugün
Efser u evreng **cām** u sâye-i Cem 'dir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6).
[cām,]

câme: Elbise.

1. Her ne dem eylesem ol gönca lebiñ
endîşe
Câme gül gibi şad çâk iderem pîrehenüm
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [câme,]

câme: Libas, elbise.

1. Şıkılmış bâğda şalkım şaçak **câme** ile dil
ammâ
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
11). [câme,]

câme-hâb: Yatak, gecelik.

1. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün **câme-hâba** ol perî ister seni turma
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2).
[câme-hâba, -a]

cām-ı Cem ': Şarabı icat eden Cem 'in sihirli kadehi; [tas.] gönül. Bir kır gezintisi esnasında Cem, ayaklarına yılan dolanmış bir kuş görür. Okuyla kuşu, yılandan kurtarır. Kuşun ağzından yere bıraktığı çekirdekten asma büyür, o asmadan ilk şarap elde edilir. Cem 'in kadehi, üzerinde yedi hikmeti bildiren yazılar bulunan bir kadehtir. İskender 'in aynası gibi mevhum bir nesnedir. Cām-ı Cem, bütün evrendeki durumu, yedi feleğin sırrını açık ve ayrıntılı biçimde gösteren bir kadeh sayılır. Cem, başka bir meziyeti olmadığı hâlde, şarap mucidi olarak edebiyata girmiş ve adını baki kılmıştır.

1. Gördüm leb-i rengin u hınnâlu ayağını
Aldım elime **cām-ı Cem 'i** hâke bıraktım

cām-ı gülgün: Gül renkli kadeh.

1. Teşne-yâb-ı mey-i nâzu niyâz-ı 'uşşâka
Cām-ı gülgünde mey sâkî-i gül-femde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 6).
[cām-ı gülgün, -de]

cām-ı mey: Şarap kadehi.

1. Kâse-i yakût-ı renk-i gül bu **cām-ı mey**
değil
Nâle-i cângâh-ı bülbüldür şadâ-yı ney
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 1).
[cām-ı mey,]

cām-ı pür-hün: Kan dolu kadeh.

1. Dil yâd-ı lebüñle **cām-ı pür-hün**
Hecriñle ciger kebâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 19). [cām-ı pür-hün,]

cām-ı şarâb: Şarap kadehi.

1. Harâmi gözleriñ ser-pençe-i gamzeñde
kan ister
Kef-i mestânda **cām-ı şarâb** ergüvân ister
(Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [cām-ı
şarâb,]

cân: Far. Ruh, asl-ı hayat.

1. Büt misûñ reşk-âver-i Hızır u Mesihâ-dem
misûñ
Sevdim ey rûh-ı revân billâh seni **cânım**
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4).
[cânım, -ım]

cân: Can, ruh, gönül.

1. Olmadı hıvâhiş-i bâl ile lebin emme naşîb
Tatlı **cânımdan** acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6).
[cânımdan, -ım, -dan]
2. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımdan
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [cân,]
3. Öyle yüksekte gezen düşse gerekdir
cânsız
Miñ başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 21). [cânsız, -
sız]

4. Va'd eyleyeli vaşlını bir hayli zamandır
Ummaz mı bu **candır** (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 2*). [*candır, -dır*]

Fünûn-ı vuşlatıñ üstâdlık çokdur
çerâğında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 3*). [*cânıñ, -ı, -n*]

cân: *Hayat, yaşam.*

1. Yutulmaz zehr-i kahr-ı miñnet-i eyyâm
billâhî
Kuluñ Nûriye verdiğiñ de **candır** yâ
Keşim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 10*). [*candır, -dır*]

cân: *Gönül, yürek, kalp, dil.*

1. Deşt-i ğamda tãli'm hem-râh olmazsa ne
var
Ben hayâl-i yâri **câna** yâr-ı ğâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 10*).
[*câna, -a*]

cân: *Beden, ruh, insanın maddi ve manevi varlığı.*

1. Eyler kıyub 'İsāya pereştiş saña cānā
Biñ **cānla** papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 20*). [*cānla, -la*]

cân: (*Aşığıñ*) *canı, ruhu.*

1. 'Aceb bir kıala'-yi endişede ğaps oldı
canım kim
Sipeh-sālār-ı miñnetdir civârında
niĝebbānı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 15*). [*canım, -ım*]

cân: (*Fars.*) *Beden, vücut; gönül, yürek; varlık II. İnsanın duygularını taşıyan iç âlemi, gönül, iç, yürek.*

1. Çenâr-āsā nice **cānlar** yaķarken bî-vefā
dünyā
Dıraĝt-ı 'ömri yıķmaz mı yıķılası fenā
dünyā (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 1*).
[*cānlar, -lar*]
2. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i ğüftârıñ
Dili senden beni **cāndan** soĝutdu ğatırıñ
hoş tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4*).
[*cāndan, -dan*]

cân: (*Aşığıñ*) *canı, varlığı, gönü.*

1. Gönüm üzilür ayrılamam zülfi telinden
Cân kılaç kalur şarmaz isem ince
belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 2*). [*cân,]*
2. Şakın varuñ gidüb pervāneveř **cānıñ**
yanar ey dil

cân: (*Aşığıñ*) *canı, ruhu, gönü.*

1. Ğaķķa tevekkül eyleyen çeřmānını gül
eyleyen
Cānın yaķub kül eyleyen elbet bulur mā-i
beķā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 6*).
[*cānın, -ı, -n*]
2. Ser çeşm-i taķdīre baķ gezme susuz
şoķaķ şoķaķ
'Aşkıyla **cānın** nāra yaķ rizān ola ebr-i
'atā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 8*).
[*cānın, -ı, -n*]

cân al-: *Öldürmek.*

1. Cān alub cān virür müşterisin aldatmaz
Sūķ-ı ğüsnünde olub ğamzeye la'li enbāz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 7*). [*cān al-, -ub*]

cân al-: *Öldürmek; gönül çelmek, aşık etmek.*

1. Pertev-i 'aşkıñı da böyle gönüllerde bırak
Cān almaķsa merāmıñ ne gerek öyle
bıçaķ (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 28*). [*cān al-, -maķ, -sa*]

cân at-: *Şiddetle arzu etmek, çok istemek. II cān, ok gibi düşünülerek kemandan atılması da kastedilmiştir.*

1. Çekerim cān ataraķ cevriñi ey kaşı kemān
Tır-i azār seniñdir nitekim sīne benim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 9*). [*cān at-, -araķ*]

cân evi: *Can evi, gönül.*

1. Seyr için ğançer-i ğamzeñ reg-i hün-ı
gönüm
Cān evi revzenini urur içerden tıķ tıķ
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 4*). [*cān evi,]*

cân it-: *Çok istemek, arzulamak.*

1. Kışver-i vaşla cān itmez mi muĝabbet
kārān
Giceyi ğündüze kıatmaz mı muĝabbet
kārān (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 7*).
[*cān it-, -mez*]

cân sipâr: *Can veren.*

1. Cân sipâr anın ğ aĥvâline olmuş āġâh
Ĥunfeşân sitem u nâz degildir billâh
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 13*). [*cân sipâr,]*

cân u cihân: *Tüm canlılar ve dünya II bütün her şey.*

1. Cân u cihâna ĥükm iden kevn u mekâna
ĥükm iden
İklîm-i câna ĥükm iden ancak cenâbîndir
şehâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 11*).
[*cân u cihân, -a]*

cân u dil: *Can ve gönül.*

1. Kâdrimi pek dün eyledi cân u dili ĥün
eyledi
Ĥâlîm diger gün eyledi cevr-i sipîhr-i bî-
vefâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 35*).
[*cân u dil, -i]*
2. Kırudı cân u dilin dili dudağı ammâ
Sırların itmediler seyr idüb anı ifşâ (*Nûrî
Divanı, Tahmis 1, Mısra 27*). [*cân u dil, -
iñ]*

cân u ten: *Can ve beden.*

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca
ĥırâm
Pâyımâl oldu yeter sâye gibi cân u tenim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 12*). [*cân u
ten, -im]*

cân vir-: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

1. Cân alub cân virür müşterisin aldatmaz
Sûk-ı ĥüsnuinde olub ġamzeye la'li enbâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 7*). [*cân
vir-, -ür]*

cân yan-: *Bir şeyden zarar görmek, zarara uğramak.*

1. Cân yanar göz kamaşur hem de gönül
şevklenür
Paraladıķca o beyâz gerdanı kâfur gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 3*). [*cân
yan-, -ar]*

cânâ: *"Ey can, ey sevgili!" anlamlarında sevgiliye bir hitap şekli.*

1. Vücüdüm ġülşen u dâġım ġül-i ra'nâ
mıdır **cânâ**
Sirişkim bâde çeşmim sâġar-ı şahbâ'
mıdır **cânâ** (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra
1*). [*cânâ,]*
2. Vücüdüm ġülşen u dâġım ġül-i ra'nâ
mıdır **cânâ**
Sirişkim bâde çeşmim sâġar-ı şahbâ'
mıdır **cânâ** (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra
2*). [*cânâ,]*
3. Sebeb bilmem nedir ġabrâ' dem-â-dem
'ârz-ı ĥüsni etmek
'Aceb bâġ-ı vefâdâ bülbül ġüyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 4*).
[*cânâ,]*
4. Revâ mı keşf-i sır la'l-i leb aġyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı ĥüsne her kişi dâna mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*).
[*cânâ,]*
5. Deġânın küşte-i tîġ-i ġama bahş-ı ġayât
eyler
'Aceb kim tıynetin hem-mâye-i 'İsâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 8*).
[*cânâ,]*
6. Nedir bâ'is bu rû-gerdânlığa bu bezm-i
ġurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 10*).
[*cânâ,]*
7. Aşıldı zülfüne mânend-i Manşür
Bedîdar oldu **cânâ** dâr-ı firķat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 22*). [*cânâ,]*
8. Kâkül-i ârzûnî iplemeyüb geçme muġâl
Tutalım gerdene takılsa da **cânâ** resenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 6*). [*cânâ,
]*
9. Eyler kıyub 'İsâya pereştîş saña **cânâ**
Bîñ cânla papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 19*). [*cânâ,]*
10. Künişt-i ġvâġîş-i vaşlında yoġsa
berhemen **cânâ**
Cihândır bulunur elbet kitâb-ı vuşlata
dâna (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 13*).
[*cânâ,]*

cânân: *Gönül verilen, âşık olunan sevgili.*

1. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir
cânsız
Mıġ başı gibice ayak atan **cânânsız** (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 22*).
[*cânânsız, -sız]*

cânâne: *Gönül verilen, âşık olunan sevgili.*

1. Her yüzce ġatâ gönül **cânâneye** maġşûş
Tel kırmamak ancak dil-i divâneye
maġşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 1*).
[*cânâneye, -y, -e]*

cân-bâz: Akrobat.

1. 'Aklım oynatmış idi sîm-beden bir **cân-bâz**
İpucu arar idim eylemege 'arz-ı niyâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 1*).
[cân-bâz,]

cân-bâz: Cantıyla oynayan II İpte yürüyerek maharetini gösteren kimse.

1. Zülf u **haţtîñ** ile oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim **cân-bâza**
bak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 10*).
[cân-bâza, -a]

cânfes: İnce, parlak ve genellikle iki renkli ipek kumaş.

1. Al **cânfesler** giyüb ol hür çıktı karşıma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13*).
[cânfesler, -ler]

cânı çık-: Ölmek, son nefesini vermek.

1. Cânı çıkşun dili dört parça olub hussâdîñ
Çâr-ı pâreñ seniñ ey şüh deyince çık çık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 7*). [cânı
çık-, -sun]

cânı kurbân: Canımı feda etmeye hazır; aşırı sevgi hisseder hâlde.

1. Göz ucıyla nigehtîñ kesmesün ol âfet-i
cân
Cânı kurbân u gönül olsun ol âhüya yatağ
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [cânı
kurbân,]

cân-ı nizâr: Zayıf ve düşkün can.

1. Bahtım siyehler bağladı ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nizârım ağladı efkâr-ı dil âh u bükâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 28*). [cân-ı
nizâr, -ım]

cânım: "Canım, candan öte sevdiğim" anlamına gelen bir hitap şekli.

1. Nûrî gibi görse seni ey rûh-ı revânım
Billâh a **cânım** (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 18*). [cânım,]

cânım yan-: Büyük üzüntü duymak, acı çekmek.

1. Yandı cânım nâz ile reftârına ey Yanole
Şüflük kalur mı bâde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 1*).
[cânım yan-, -dı]

cân-lerzende: Canı titreyen, titrek.

1. Cân-lerzende iken ğamze-i cādū senden
Târ-ı zülfi dağı ef'î-yı füsün oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 7*). [cân-
lerzende,]

câsüs: Sırları araştırmacı, gizli şeyleri öğrenen, çâşıt.

1. Cilvegâh itme hayâl-i ğamze-i ğammâzını
Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî gönül
câsüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
4*). [câsüsdan, -dan]

câygâh-ı mür: Karınca yeri.

1. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı haţt u
zülfi-yâr
Ben o deşti **câygâh-ı mür** u mâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6*).
[câygâh-ı mür,]

cây-ı ârâm: Mesken, oturlan rahat edilen yer.

1. Cây-ı ârâmım ola düzağ-ı hecrî yariñ
Nûrîyâ şahñ-ı bihişte değışürsem vaţanım
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 13*). [cây-ı
ârâm,]

cây-ı dilkeş: Gönlü cezbeden yer.

1. Gönlüm hayâl-i la'liñ ile lâllezârdır
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 2*). [cây-ı
dilkeş, -e]

cây-ı penâh: Sığınacak yer.

1. Sâye-i hañçer-i ebrûyı ider **cây-ı penâh**
Mest-i bî-ğayret imiş dîde-i bimârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 3*). [cây-ı
penâh,]
2. Âsitân-ı dergeh-i lütfuñ iken **cây-ı penâh**
Kankı bâba eylesün dil ittikâ yâ Râbbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 11*). [cây-ı
penâh,]

cedd: Ata, dede.

1. Cidd itse cihil sāl eb ile **ceddin** öğrenür
Cühhālî Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9).
[ceddin, -in]

cedelgāh: Çekişme yeri, mec. dünya.

1. Hevā-yı nefis ile nāgāh düşdüm bir
cedelgāha hem
Cirid oynar dem-ā-dem birbiriyle cünd-i
şeytānî (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
13). [cedelgāha, -a]

cedelgāh-ı fenā: Geçici dünya.

1. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgāh-ı fenānîñ nice merdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
8). [cedelgāh-ı fenā, -nî]

cefākār: Eziyet eden, cefa gösteren. // Sevgili.

1. Kerem kıl itme cevri Nûrî-i zāre
cefākārım
Şakın rüy-ı sipihri tütmasun dūd-ı şerer
bārım (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 17).
[cefākārım, -ım]

cehennem: Ahirette günahkârların azap
göreceklere yer / tamu / duzah.

1. Derünüm âteş-i 'aşkıñla yansın yā
Resūlla'llāh
Cehennem neydüğün bilsün inansın yā
Resūlla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 2). [cehennem,]

cehl: Bilgisizlik, cahillik // Hakikatten uzak olma.

1. 'Aks-i ruḥuñ āyine-i şahbāda celīdir
Bu **cehle** cāma çeh-i Naḥşeb dimelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [cehle,
-e]

celī: Açık, belli, meydanda; aydınlık, parlak.

1. 'Aks-i ruḥuñ āyine-i şahbāda **celīdir**
Bu cehle cāma çeh-i Naḥşeb dimelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 1).
[celīdir, -dir]

cellād: İdama çarptırılan hükümlülerin ve eskiden
örfen katlı iktiza edenlerin ölüm işlemini terine
getiren görevli kimse II Merhametsiz.

1. Yāre zaḥm-ı sīne açmam ğamzesi hūn-rīz
iken
Eylemek olmaz ümīd-i merḥamet
cellāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
8). [cellāddan, -dan]
2. Yāre zaḥm-ı sīne açmam ğamzesi hūn-rīz
iken
Eylemek olmaz ümīd-i merḥamet
cellāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
8). [cellāddan, -dan]

cellād-ı nigeḥ: Bakış celladı.

1. Yoḥsa **cellād-ı nigeḥ** olmasa neyler
ḥançer
Yoğ iken ḥāne-i fikretde rakīb-i kāfir
(Nûrî Divanı, Tahmīs 1, Mısra 35).
[cellād-ı nigeḥ,]

celle celāl: Şanı yüce olan Allah (c.c).

1. Ey zahīr-i zu'afā Ḥazret-i Ḥaḳ **Celle
Celāl**
Dest-gīr-i ğurebā Ḥayy u Ḥudā-yı müte'āl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [celle
celāl,]
2. Ey zahīr-i zu'afā Ḥazret-i Ḥaḳ **Celle
Celāl**
Dest-gīr-i ğurebā Ḥayy u Ḥudā-yı müte'āl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [celle
celāl,]

cenāb: "şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak
kullanılır, hazret.

1. Cān u cihāna ḥükm iden kevn u mekāna
ḥükm iden
İklīm-i cāna ḥükm iden ancak **cenābıñdır**
şehā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 12).
[cenābıñdır, -ıñ, -dır]
2. Nice me'yūs olur dergāh-ı luḫfıñdan kulıñ
Nūrī
Cenābıñ mültecā-yı ins u cānsın Yā
Resūlla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 10). [cenābıñ, -ın]

cenāb-ı ḥünkār: Sultan hazretleri.

1. Nūrī-i himem **cenāb-ı ḥünkār**
Eyler beni kām-yāb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 25). [cenāb-ı ḥünkār,]

(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 24).
[cevrî,]

cephe-i berrâk: *Berrak cephesi.*

1. O mehûn cephe-i berrâkına bak nûr gibi
Gerçi zülfi-i siyehi leyle-i deycür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [cephe-
i berrâk, -i, -n, -a]

cevher: *Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya, gevher.*

1. Cevherin târihîni Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrâ-yı
bihişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 5).
[cevherin, -in]

cevher: *Yaratılıştan gelen değer, fitrî kabiliyet, iyi ve kıymetli maya, değer, kıymet. Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya, gevher.*

1. Nûriyâ bir **cevherîn** târihîdir kim didiler
Lihe taklîdi için biz de taşındık pösteki
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3).
[cevherîn, -în]

cevher-i hançer: *Hançer mücevheri.*

1. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber hançer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile **cevher-i**
hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 4).
[cevher-i hançer,]

cevher-i zât: *Zat'ın cevheri. (Allah'ın varlığı).*

1. Efzûn ider haber-i siyeh qadr-i ruvâtı
Kem-mâyeleriñ cevri açar cevher-i zâtı
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 24).
[cevher-i zât, -ı]

cevr: *Ar. is. Haksızlık edip incitme, eziyet, cefa.*

1. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu bir kemândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 3). [cevrine, -in, -e]
2. Yine kanamam **cevrine** kanım dañi içse
Bir demde eger gamze-i hûn-hârı
kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
7). [cevrine, -in, -e]

cevr: *(Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet, cefâ,
gadr, zulüm.*

1. Efzûn ider haber-i siyeh qadr-i ruvâtı
Kem-mâyeleriñ **cevrî** açar cevher-i zâtı

cevr: *Cefa, elem, eziyet, eza.*

1. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu bir kemândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 3). [cevrine, -i, -(n)e]

cevr-i firāvân: *Çok fazla eziyet etmek, eziyetin dozunu kaçırmak.*

1. Sipihr-i düne yâ Râbb keremler eyle gün
göster
Hiçâb itsün anub bu itdiği cevr-i firāvânı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 22). [cevr-i
firāvân, -ı]

cevrî it-: *Eziyet etmek.*

1. Kerem kıl itme cevrî Nûrî-i zâre
cefâkârım
Şağın rûy-ı sipihri tutmasun düd-ı şerer
bârım (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 17).
[cevrî it-, -me]

cevr-i sipihr-i bî-vefâ: *Vefasız feleğin zulmü.*

1. Qadrîmi pek dün eyledi cân u dili hûn
eyledi
Hâlim diger gün eyledi **cevr-i sipihr-i bî-**
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 36).
[cevr-i sipihr-i bî-vefâ,]

cevrîni çek-: *Sıkıntı çekmek.*

1. Çekerim cân atarak cevrîni ey kaşı kemân
Tîr-i azâr seniñdir nitekim sîne benim
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [cevrîni
çek-, -er, -im]

cevb u giribân: *Cep ve yaka.*

1. Dem-â-dem 'aşk ile şad çâk iden cevb u
giribânı
İder zertâr-ı tevfiğ ile tezyîn hâme-i cânı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [cevb u
giribân, -ı]

cevs-i müjgân: *Kirpik askerleri - Sevgilinin
kirpikleri aşıkları öldürmesi yönünden askere
benzetilmiştir-.*

1. Ceş-i müjgânîñ kalur mı leşker-i Kāvüsdan
Sînemîñ bu kadar döğülmeçlikde farkı kûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 1*). [*ceş-i müjgân, -iñ*]

cibâl: Cebeller, dağlar.

1. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa **cibâl** (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14*). [*cibâl,]*

cibâl: Dağlar.

1. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa **cibâl** (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14*). [*cibâl,]*

cidd it-: Çabalama, uğraşma.

1. Cidd itse cihil sâl eb ile ceddin öğrenür Cühhâli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede (*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9*). [*cidd it-, -se]*

ciger: (Aşığıñ) bağı, yüreği.

1. Dil yâd-ı lebûñle câm-ı pür-hûn Hecrîñle **ciger** kebâb-ı işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 20*). [*ciger,]*

cihân: Dünya, âlem, cihân.

1. Oldur **cihânîñ** mefharı hem sevgüli peygâmberi İklîm-i vaşlın rehberi sultân-ı ceş-i enbiyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 17*). [*cihânîñ, -iñ]*
2. Eksik değıl erbâb-ı mu'ârif bu **cihândır** Ehline 'ayândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 27*). [*cihândır, -dır]*

cihân: 1. Yaradılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat 2. Dünya, yeryüzü.

1. O mâhîñ pertev-i hüsnî **cihânı** nice tutmaz kim Yaşı on dördüne varmağsızın mehpârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 7*). [*cihân, -+i]*

cihân: (Fars.) Yaradılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat II. Dünya, yeryüzü.

1. Fikr-i la'liñle müjem ebr-i bahâr etsem gerek Feyz-i eşkümlle **cihânı** lâlezâr etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 2*). [*cihân, -+i]*
2. Şıyt u şöhetle **cihân** içre ser efrâz oldı Velveyleyle ayağın başmağla tağl u 'âlem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 9*). [*cihân,]*
3. Cihânîñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ Resülla' llâh Kesildi tākātım artıq tayandım yâ Resülla' llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 1*). [*cihânîñ, -in]*
4. Küñişt-i h'vâhiş-i vaşlında yoğsa berhemen cānâ Cihândır bulunur elbet kitâb-ı vuşlata dānâ (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 14*). [*cihândır, -dır]*

cihân: (Fars.) Yaradılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos II. Dünya, yeryüzü.

1. Nağşın olamaz mı bu **cihânîñ** dil-i şafim Ayîne gibi gördüğü renge boyanınca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5*). [*cihânîñ, -iñ]*

cilvegâh: Cilve yeri, cilve edecek yer II eğlenecek, duracak yer.

1. Cilvegâh itme hayâl-i ğamze-i ğammâzını Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî gönül cāsüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 3*). [*cilvegâh,]*

cilve-i nür: Nurun cilvesi.

1. Revnağ viremez bezme 'arağ-ı bâde Hürşîd iledir **cilve-i nür** u fer-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 30*). [*cilve-i nür,]*

cimbız: Kıl vb. ince şeyleri tutmak veya çekmek için kullanılan küçük maşa.

1. Bir kılm çektikçe şanki rişte-i cânlar çeker Bir nefes alamadım gitdi elinden **cimbızı** (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 4*). [*cimbızı, -ı]*

cirid oyna-: Cirit oyununu oynamak.

1. Hevā-yı nefis ile nāgāh düşdüm bir
cedelgāha hem
Cirid oynar dem-ā-dem birbiriyle cünd-i
şeytāni (*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra*
14). [*cirid oynar-, -r*]

cism: "Cisim" Beden, vücut, fizikî görünüş.

1. Kō git Balıklıya ey sım ten çünkü ben
‘indînda
Nola bir pūla degmezsem ki **cismim**
pārelenmişdür (*Nürî Divanı, Gazel 28,*
Mısra 4). [*cismim, -(i)m*]

cism u cān: Beden ve ruh.

1. Ğumūm dehr ise bār-ı girāndır yā Kerīm
Allah
Emān bu cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerīm Allah (*Nürî Divanı, Kaside 5,*
Mısra 2). [*cism u cān, -im*]

cism-i meh-i enver: Parlak ayın cismi.

1. Żannım olmuşdur felek āmāç-ı āh-ı
inkısār
Şerħa-i tır-i ğamı cism-i meh-i enverde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 4*).
[*cism-i meh-i enver, -de*]

cism-i nā-tüvān: Güçsüz, bakımsız ve zayıf vücut
(âşığın bedeni bağlamında).

1. Oldı **cism-i nā-tüvān** āmāç-ı şahrā-yı
fenā
Nice demlerdir atar dest-i kaža tır-i belā
(*Nürî Divanı, Muhammes 1, Mısra 1*).
[*cism-i nā-tüvān,]*

cism-i sad çāk: Yüz parça olmuş cisim.

1. Gül-āb-ı vaşlıñı saç luţf idüb bu cism-i
şad çāke
Diriĝ itme nazar naqş u nigār-ı kalb-i
ĝamnāke (*Nürî Divanı, Şarka 1, Mısra 9*).
[*cism-i şad çāk, -e*]

civār: (Ar.) Yakın yer, çevre, yöre, etraf.

1. ‘Aceb bir kala’-yi endişede haps oldı
canım kim
Sipeh-sālār-ı miñnetdir **civārında**
niĝebbāni (*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra*
16). [*civārında, -i, -n, -da*]

cüdā it-: Ayırmak, ayrı düşürmek, uzaklaştırmak.

1. Tek feth ola bāb-ı ümüd ‘uşşāka rāh
olmaz ba’id
Tā itmesün Rabb-ı Mecīd şeh-rāh-ı
‘aşkıñdan cüdā (*Nürî Divanı, Kaside 1,*
Mısra 24). [*cüdā it-, -me, -sün*]

cüd-ı feyz-i tab’-ı nūrî: Nūr’ın (mahlas) aydınlık
feyzinin cömertliği.

1. Kāĝid-ı sımın-i ş’i re saçdı zerrin noĝtalar
Cüd-ı feyz -i tab’-ı Nūrî bu şehā-yı Tāyî
deĝil (*Nürî Divanı, Gazel 56, Mısra 14*).
[*cüd-ı feyz-i tab’-ı nūrî,]*

cühhāl: Cahiller, bilmeyenler; "câhil" in cem'idir.

1. Cidd itse cihil sāl eb ile ceddin öĝrenür
Cühhālî Nūrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(*Nürî Divanı, Gazel 72, Mısra 10*).
[*cühhālî, -i*]

cümle ahvāl: Bütün halini.

1. Nice olur cümle ahvālîm saña mā’lüm
iken
İtmek isti’lāma āyā ictirā yā Rabbenā
(*Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra 7*). [*cümle*
ahvāl, -im]

cünbiş: Hareket.

1. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksān Nūrî
Mey u mihr-i feleĝin **cünbiş** u etvārına
yuf (*Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 12*).
[*cünbiş,]*

cünbiş: Hareket etmek.

1. Olma deryā-yı vişale olta-endāz-ı nigāh
Cünbişi cüy-ı teĝāfülde o meh-peykerde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 8*).
[*cünbişi, -i*]

cünbiş-i ebrü: Kaşım hareketleri.

1. Ebrüvāñun çatarak çıkmış idi çün ol māh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsina mı itdi nigāh
(*Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 12*).
[*cünbiş-i ebrü, -sı, -na*]

cünd-i şeytāni: Şeytan askeri.

Ç

1. Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüm bir
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle **cünd-i
seytâni** (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
14*). [*cünd-i şeytâni,]*

cünha: Suç, hata.

1. Cünhası zülfine şarkındılığ imiş yârîñ
Dün raķîb kâfirini kendim aşardım
şordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 5*).
[*cünhası, -sı]*

cur'a-kuşân: Yudum çeken.

1. Zâhir begim erbâb-ı hüner **cur'a-
kuşândır**
Hep teşne-lebândır (*Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 23*). [*cur'a-kuşândır, -
dır]*

cüşis-i eşk: Gözyaşının coşması/artması.

1. Sebeb bu cüşis-i eşke heva-yı zülfündür
Hurûş-ı bahre daħi rûzigâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5*). [*cüşis-i
eşk, -e]*
2. Sebeb bu cüşis-i eşke heva-yı zülfündür
Hurûş-ı bahre daħi rûzigâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5*). [*cüşis-i
eşk, -e]*

cüy-bâr: Akarsu, ırmak.

1. Nüş iderseñ bâğ-ı istignâda sen ey serv-i
nâz
Ayağın altında seyr it **cüy-bâr** oldu göntül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6*). [*cüy-
bâr,]*

cüy-ı sîm u zer: Altın ve gümüş ırmağı.

1. Takrîr-i mâ-cerâ ider idim şakır şakır
Bâğ-ı emelden aķsa idi **cüy-ı sîm u zer**
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 6*). [*cüy-ı
sîm u zer,]*

cüy-ı teğafül: Gafllet ırmağı.

1. Olma deryâ-yı vişale olta-endâz-ı nigâh
Cünbişi cüy-ı teğafülde o meh-peykerde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 8*).
[*cüy-ı teğafül, -de]*

çâh: Kuyu, çukur.

1. Envâr-ı cemâlîñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir **çâhe**
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra
2*). [*çâhe, -e]*

çâh: (#-, ,uyuK (heç > hâç .sraF) .i
(#çukur.

1. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlûñ eşkim
Göñlüm ey Yûsuf-ı gül-pîrehenüm **çâh**
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 6*).
[*çâh,]*

çâh-ı zenaħdân: Çene çukuru.

1. Her ne dem çâh-ı zenaħdânına meylim
aķsa
Karye-i çeşm-i emel kâh tolar kâh
boşanur (*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 5*).
[*çâh-ı zenaħdân, -m, -a]*

çâk: İçmek (şarap); çarpmak, tokuşturmak
(kadeh).

1. Hem-meclis olub ol şeyh-i bî-dâd ile Nûrî
Meyhâne-i vuşlatda hele bir iki **çaķdım**
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 10*).
[*çaķdım, -dî, -m]*

çâk id-: Yırtmak, parçalamak.

1. Her ne dem eylesem ol gönca lebiñ
endişe
Câme gül gibi şad çâk iderem pîrehenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 8*). [*çâk id-
, -er, -em]*

çâk it-: Yırtmak, parçalamak.

1. Perdeyi çâk it de şöñra 'âlemiñ al naķşını
Baķ ne şüretler çıkar âyîne-i nâmûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7*). [*çâk it-
,]*

çalık: Kesik, kesilmiş.

1. Ebrûsı ile zülf u 'izârın göñreli mâh
Beñzi **çalık** 'aķlı tolaşık sinisi yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 8*). [*çalık,
,]*

çalıklık gel-: Sakatlanmak, illetli olmak.

1. Bakma āyine-i şemşir-i nigāhuñ çekerek
Korkudan 'aks-i ruh-ı māha gelir çalıklık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 6).
[çalıklık gel-, -ür]

çalıs-: Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.

1. Çalışma beyt yapmağa ebrūsuna Nûrî
Tağ eylesün tākātünü kim bu felekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 9).
[çalısma, -ma]

çalub çarpma: Çalıp çırpmak, hırsızlık yapmak.

1. Varını çalub çarpmasalar 'aşık-ı zārîñ
Hübân-ı peri-peykeri dirdim ki melekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 3). [çalub
çarpma, -ma, -sa, -lar]

çalub çarpub: Çalıp çırpmak, hırsızlık yapmak.

1. Çalub çarpub biraz gencine-i eş'âr-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'niye Nûrî daği nāzm-ı güher
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 9).
[çalub çarpub, -ub]

çār cevānib: Dört taraf.

1. Nokta değil 'anber saçılır çār cevānib
Pür-büy-ı ma'ni mi devātum gibi Gālîb
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 53). [çār
cevānib,]

çāre: (Fars.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol.

1. Hānesinde kimi gördüñ ki gāzanfer besler
Virülür yem yiyecek çāre yok elbet eşeğe
(Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [çāre,]

çāre bul-: Deva bulmak, tedavi etmek; sıkıntıyı çözümlenmek.

1. Kurduñ ey şüh Hālîme menziliñe gehvāre
Tıfl-ı nev-sāleler aldatmağa bulduñ çāre
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 8).
[çāre bul-, -du, -ñ]

çarh: Far. is. Dönen pervaneli tekerlek, çark.
Sema, felek. Baht, talih.

1. Ser rişte-i feryādımız uzansın inansın
Tā çarha tayansın (Nûrî Divanı,
Müstezad 3, Mısra 20). [çarha, -a]

çarh: Baht, felek, dünya.

1. Resm-i 'ālem böyledir mā' mür olan vîrân
olur
Çarhla her rif'at olsa hāk ile yeksân olur
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 18).
[çarhla, -la]

çarh: (Fars.) Gökyüzü, kâinat, felek, âlem, dünya.

1. Perde-i eflāk iken dūd-ı derünüm Nûrîyā
Penbe-i dāğ-ı dili çarh āfîtab itdi dirîg
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [çarh,
]
2. Şem'-i cānım kim yaķarsa şems-i dîniñ
'aşkına
Çarh başında döner pervāneveş fırl fırl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 14). [çarh,
]

çarh-i çārüm: Dördüncü felek. II Güneş. (Hz
İsa'nın göğe yükseldiğinde bu katta kılması
bağlamında).

1. Nola kaldıysa pāy-i hūmda dil her ehl-i
tecridüñ
Mesihāveş nişîmengāhı çarh-i çārümün
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 4).
[çarh-i çārüm, -în]

çarh-ı dūn: Alçak felek.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarh-ı
dūn
Şevk-i feyzi Nûrîyā şems-i silhr bir vir de
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 9).
[çarh-ı dūn,]

çarh-ı felek: Feleğin çarkı, baht, talih, çarkifelek.

1. Düşmen-i hirmān-i 'ömrün mimlisiñ ey
çarh-ı felek
Ne o bir dānem için böyle başımda
dönmek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra
1). [çarh-ı felek,]

çarh-ı hikmet: Hikmet çarkı.

1. Çarh-ı hikmetden tülü' itdikce hürşid-i ecel
Mün' akisdir hâke mi' rât-ı fenâdan hûb u zişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 3). [çarh-ı hikmet, -den]

çâr-ı pâre: Çarpapare (çalpara-çalpare) Parmaklara takılıp çalınan zil veya buna benzer ses çıkarıcı araç.

1. Cānı çıksun dili dört parça olub hussādîñ Çâr-ı pâreñ seniñ ey şüh deyince çık çık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [çâr-ı pâre, -ñ]

çarpıl-: Tutulmak; âşık olmak.

1. Çarpılsa nola âdem eger görse ferişte Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'âşık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [çarpılsa, -sa]

çāsâr-ı Frenk: Frenk kayseri (çasar: Osmanlı döneminde Viyana'daki Alman Nemçe imparatorlarına verilen unvan.

1. Ağyâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum Çāsâr-ı Frenk oldı giyüb efser-i elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 40). [çāsâr-ı Frenk,]

çatallan-: Karışık bir durum almak.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb Açılsa ger o duhtere mādde çatallanur (Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [çatallanur, -ur]

çatla-: Sezdirmek.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb Açılsa ger o duhtere mādde çatallanur (Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [çatladır, -dır]

çeh-i Nahşeb: Nahşeb kuyusu; cadı kuyusu.

1. 'Aks-i ruhuñ âyine-i şahbâda celîdir Bu chehle cāma çeh-i Nahşeb dimelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [çeh-i Nahşeb,]

çek-: Yölendirmek, kanalizasyon yapmak, iletmek.

1. Cevrine sîne germe çek kendîñ Kurulu bir kemândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [çek,]

çek-: Katlanmak, tahammül etmek.

1. Hıfz-ı rāz eyleyeniñ bārını kim olsa çeker Bu sözüm şanma tehî işte güvāhım zenbîl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [çeker, -er]
2. Hâsretin ben çekerim her gice gonca lebimiñ Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde ğam (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [çekerim, -er, -im]

çek-: Çekmek.

1. Bir kılın çektikçe şanki rişte-i cânlar çeker Bir nefes alamadım gitdi elinden cımbızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3). [çektikçe, -tikçe]

çek-: (Bir şeyi bulunduğu yerden) Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak; mec. kendine bağlamak.

1. Cevrine sîne germe çek kendîñ Kurulu bir kemândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [çek,]

çek-: (Bir şeyi bulunduğu yerden veya diğer şeyler arasından) Çıkarmak.

1. Bir kılın çektikçe şanki rişte-i cânlar çeker Bir nefes alamadım gitdi elinden cımbızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3). [çeker, -er]

çek-: (kalıç bağlamında) bir nesneyi yerinden çıkarmak.

1. Bakma âyine-i şemşir-i nigāhuñ çekerek Korqudan 'aks-i ruh-ı māha gelür çalıklık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [çekerek, -erek]

çek-: İçmek, yudumlamak.

1. Nürîyâ sāğarı çek hoş-âb içerken zāhid Bir kaşık şuda boğulsun ço o kâfir lık lık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [çek,]

cek-: Bağlamak II Katlanmak, tahammül etmek.

1. Añlar ol bencileyin zevk-i vişali belki
Nürîyâ yâri çeke sineye **çekmekde** emek
(Nürî Divanı, Gazel 50, Mısra 10).
[çekmekde, -mek, -de]

çekil-: Kendini bir tarafa, bir yere çekmek; gitmek.

1. Ben seni mizân-ı nezzâremde pek kem
añladım
Ağır ol tartılma ey zâhid baña artık **çekil**
(Nürî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [çekil,]

çekil-: (Bir şey bir şeyin) Yanına doğru getirilmek, yaklaştırılmak.

1. Zülfi hevesi yolümüzü başa çıkarmaz
Beyhüde **çekilmiş** reh-i 'aşk içre emekler
(Nürî Divanı, Nazm 1, Mısra 4).
[çekilmiş, -miş]

çenâr-âsâ: Çınar ağacı gibi.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ
dünyâ
Dıraht-ı 'ömri yıkılmaz mı yıkılası fenâ
dünya (Nürî Divanı, Gazel 1, Mısra 1).
[çenâr-âsâ,]

çend: Birkaç II Nice, çok.

1. Her **çend** direklenmededir derd-i
derünem
Kaşr-ı elimim nice yıkılsun temelinden
(Nürî Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [çend,]

çerâğ: Mum, kandil.

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmaklığım kaldı faқаt vuşlat
ocağında (Nürî Divanı, Gazel 70, Mısra
10). [çerâğ,]
2. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânîñ
yanar ey dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstâdlık çokdur
çerâğında (Nürî Divanı, Gazel 70, Mısra
4). [çerâğında, -i, -n, -da]
3. Kararsa nola yanub ağlamakdan dide-i
Nürî
Ocağ-ı vaşılta evvelce çün anlar
çerâğlardı (Nürî Divanı, Gazel 76, Mısra
10). [çerâğlardı, -lar, -dı]

çerh-i atlas püş: Atlas (bir tür kumaş) örten gökyüzü, sema, dünya.

1. Al cânfesler giyüb ol hür çıkdı karşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (Nürî Divanı, Gazel 74, Mısra 14).
[çerh-i atlas püş,]

cesm: Far. Göz, dide, ayn.

1. Yâ nice gelsün açılısun baқ ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ **çesminde** hâr oldı
gönül (Nürî Divanı, Gazel 51, Mısra 4).
[çesminde, -i, -n, -de]

cesm: Göz.

1. Gül-i ümmîd açılıb güldürür beni elbet
Nihâl-i gülşeni **çesminde** hâr iden Allah
(Nürî Divanı, Kaside 6, Mısra 8).
[çesminde, -im, -de]
2. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resülla'llâh
Yine **çesmin** gibi taldım boşaldım yâ
Resülla'llâh (Nürî Divanı, Kaside 8,
Mısra 2). [çesmin, -im]

cesm: (Fars.) Göz.

1. Hem **çesmi** gibi mest-i sitiğnaya gelince
Hem gamze-i gammâzi gibi fitnede ayık
(Nürî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [çesmi,
-i]

cesm: Görme organı göz. II Aşığın gözü.

1. Vücüdüm gülşen u dâğım gül-i ra'nâ
mıdır cânâ
Sirişkim bâde **çesmin** sâğar-ı şahbâ'
mıdır cânâ (Nürî Divanı, Gazel 2, Mısra
2). [çesmin, -i, -m]
2. Hevâ-yı mihr-i ruyuñla sirişik-efşân olur
çesmin
Bu âb ü tâb pek kanım kurıtdı hatırıñ hoş
tut (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 5).
[çesmin, -i, -m]
3. Mâ-cerâ-yı gamı dil şu gibi ezber eyle
Bakılursa yine **çesmin** gibi takrîr idemez
(Nürî Divanı, Gazel 32, Mısra 8).
[çesmin, -i, -m]
4. Yâd itdi dil pâdişâhımı çok taşta urdı
başını
Akıtdı **çesmin** yaşını bu kâle gelmez mâ-
cerâ (Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 38).
[çesmin, -i, -m]

çeşm: Görme organı göz . II Aşığın gözü.

1. Gönlüm hayâl-i la'li ile lâlezârdır
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 2).
[çeşmim, -i, -m]
2. Şabavar da'vet it teşrîf itsün beytü'l-
ahzânım
Dü çeşmim râh-ı yâre gevher-i efsân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 8). [çeşmim, -i, -m]

çeşm: Görme organı, göz. // Aşığın gözü.

1. Çeşmim hayâl-i la'li ile pür-şarâbdır
Gönlüm o keyfiyet ile neş'e-yâbdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [çeşmim, -im
]

çeşmân: Far. Göz, dide, ayn.

1. Hâkka tevekkül eyleyen çeşmânımı gül
eyleyen
Cânın yakub küle eyleyen elbet bulur mâ-i
beķâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 5).
[çeşmânımı, -i, -n, -i]

çeşmân: Gözler.

1. Hâbideliği baht-ı siyeh ansın utansın
Çeşmânı şulansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 4). [çeşmânı, -i]

çeşme-sâr: Çeşmesi, pınarı çok olan yer.
("Çeşme" ve "çeşme başı" anlamında kullanılır).

1. Gönlüm hayâl-i la'li ile lâlezârdır
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 2). [çeşme-
sârdır, -dir]

çeşm-i ahû-yı füsûn: Gizemli ceylanın gözü.

1. Reh-neverdân-ı ğamiñ göstereyin ahvâli
yamân
Çeşm-i ahû-yı füsûn pençe-i ejder-i
hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra
20). [çeşm-i ahû-yı füsûn,]

çeşm-i cân: Gönül pınarı.

1. Ne şüretle alur baķ çeşm-i cânı
Bugün âyine-i âzâr-ı fırkat (Nûrî Divanı,
Gazel 9, Mısra 13). [çeşm-i cân, -i]

2. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cü
Her günüm ağyâr ile rûz-ı hesâb itdi dirîĝ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [çeşm-i
cân,]

çeşm-i cân: Gönül gözü l ibret gözü.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhı çeşm-i cân
baķaķalmaz
'Arûs-ı 'ömr göstermekde cün şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
3). [çeşm-i cân,]
2. Ümîd-i seyr-i rûz-ı vişâliñle çeşm-i cân
Evrâķ-ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 5). [çeşm-i
cân,]

çeşm-i dil: Gönül gözü.

1. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i
dil
'Arz-ı hâcât ile istimdâddır maħbûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 11).
[çeşm-i dil,]
2. Rûşen ola tâ çeşm-i dile meclis-i maķşûd
Ey bād-ı ye's meş'ale-i âhim üfürme
(Nûrî Divanı, Kut'a 7, Mısra 5). [çeşm-i
dil, -e]

çeşm-i Nürîyâ: Ey Nuri'nin(mahlas) gözü.

1. Pertev-i lütfiñi gündün güne efzûn eyle
Çeşm-i Nürîyâ ziyâ baķş ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30).
[çeşm-i Nürîyâ,]
2. Pertev-i lütfiñi gündün güne efzûn eyle
Çeşm-i Nürîyâ ziyâ baķş ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30).
[çeşm-i Nürîyâ,]

çeşm-i taķdir: Takdir gözü.

1. Ser çeşm-i taķdire baķ gezmeye susuz
şoķaķ şoķaķ
'Aşķıyla cânın nâra yaķ rizân ola ebr-i
'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7).
[çeşm-i taķdir, -e]

çeşmim yaşı: Gözyaşı.

1. Tîĝ-i azâr-ı felek aķıtdı çeşmim yaşı
Kesdi tâbım bir aşılsız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
17). [çeşmim yaşı, -n, -i]

çeşmiñe kesdir-: Gözüne kestirmek.

1. Nezzare mir'ât-ı hüsnün sonra kesdir çeşmiñe
Gerd-i hattıñ güşe-i dükkañe-i berberde gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 5).
[çeşmiñe kesdir-,]

cevir-: Bir şeyin yönünü değiştirmek.

1. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16).
[çevirir, -ir]

çicek: Farklı renklerde ve kokularda olabilen kır ve bahçe bitkisi.

1. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lâle 'izârı ne **çiçekdir**
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 2).
[çiçekdir, -dir]

çigne-: Ağızda çiğnemek.

1. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddir deyü
Bir büse virmek gibi şeker **çignemiş** imiş
(Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 2).
[çignemiş, -miş]

çigne-: Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezme, öğütme.

1. İktidâ'en ben de **çignerdim** timurdan
leblebi
Çigneseydi vâ'de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 11).
[çignerdim, -r, -di, -m]
2. İktidâ'en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vâ'de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 12).
[çigneseydi, -se, -y, -di]

çihil: Kırk (sayı).

1. Cidd itse **çihil** sâl eb ile ceddin öğrenür
Cühhâli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [çihil,]

çık-: Görünmek.

1. Perdeyi çâk it de şoñra 'âlemiñ al nağşını
Bağ ne şüretler **çıkar** âyine-i nâmüsdan

(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 8). [çıkar, -ar]

çık-: Yükselmek.

1. Düşdüke bañr-ı ye'se istendâd eyler
bâdeden
Çok batdı **çıkdı** fülk-i dil encâm buldurdı
şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6).
[çıkdı, -dı]

çık-: Yukarı doğru gitmek, yüksekteki bir yere erişmek, tırmanmak.

1. Rişte-i dūd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir ipe **çıkmış** gibidir âteş-bâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30).
[çıkmış, -muş]

çık-: Ayrılmak.

1. Dil-şiken olma gözümde **çıkma** ey nâzik
beden
Kâse-i billürını eyler mi hiç işkeşte gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [çıkma, -ma]
2. Ebrüvâñun çatarak **çıkmış** idi çün ol mâh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsina mı itdi nigah
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 11).
[çıkmış, -muş]

çık-: Ulaşmak.

1. Havfüm oldur ki **çıkça** reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldu bu Gâlib ki hased-kârâna
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 43). [çıkça, -a]

çık-: Ortaya çıkmak.

1. Mû-be-mû diğkat idüb ebrüña **çıkamaz**
añladım
Böyle şüret kilik-i semmür-ı kefi
Bihzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [çıkamaz, -maz]
2. Mû-be-mû diğkat idüb ebrüña **çıkamaz**
añladım
Böyle şüret kilik-i semmür-ı kefi
Bihzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [çıkamaz, -maz]

çık-: Çıkmak.

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yâre ne 'aceb
Çırpıdan **çıkmadım** ammâ buña ne oldu

sebeb (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 38). [çıkmadım, -ma, -dım]

çık çık: "Çık çık" diye ses çıkarmak (çarparenin çıkardığı ses bağlamında).

1. Cānı çıksun dili dört parça olub hussādîñ Çār-ı pāreñ seniñ ey şüh deyince **çık çık** (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [çık çık,]

çıkır-: Çıkarmak.

1. Yāre şarılmıağı dün gice **çıkardım** kurdum Mû-miyān ile tutub la'line şardım şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [çıkardım,]

çinî-i mü-dâr: Saç kavrımı.

1. Sevdā-yı zülfün ile dil-şikeste hâldır Ta' mîr it o çinî-i mü-dârı mü-be-mü (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [çinî-i mü-dâr, -ı]

çırpı: Dal, budak kırıntısı.

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yāre ne 'aceb Çırpidan çıkmadım ammā buña ne oldı sebeb (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 38). [çırpidan, -dan]

çok: Daha fazla.

1. Āhımñ **çok** imtiyāzı tişe-i Ferhâddan Ey lebi Şirîn yok farkı anıñ ırğaddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [çok,]

çok: "Birçok, bir hayli" anlamındaki belgisiz sıfat.

1. Şakın varuñ gidüb pervāneveş cānıñ yanar ey dil Fünün-ı vuşlatıñ üstādlik **çokdur** çerāğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [çokdur, -dur]

çok: "Aşırı bir biçimde" anlamında zarf.

1. 'Aceb mi bakmasa meyhāne-i dehre gönül sākı Ki ol sermest-i ğam **çok** kan yutdı hātırın hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [çok,]

2. Nahl-i ümmidiñ bu bāğ içre görünce meyvesin Rüzīgārın Nüriyā **çok** germ u serdin görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [çok,]
3. Düşdüke baħr-ı ye' se istemdād eyler bādeden Çok batdı çıkdı fülk-i dil encām buldurdı şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [çok,]
4. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin sūhanım Bezm-i erbāb-ı mezāk içre **çok** andırdı beni (Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 10). [çok,]
5. Gönül kim nîş-i miñnet ile **çok** tolmış boşanmışdur Leb-ā-leb eyle kand-ı lütfin ile ol nemekdānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25). [çok,]

çok: "Birçok pek çok, fazla, aşırı" anlamında belgisiz sıfat.

1. Hānçer ebrüsü **çok** işler keser de Nüriyā Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11). [çok,]

çok: "Aşırı bir biçimde" anlamında belgisiz sıfat.

1. Āhımñ **çok** imtiyāzı tişe-i Ferhâddan Ey lebi Şirîn yok farkı anıñ ırğaddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [çok,]
2. Hānçer ebrüsü **çok** işler keser de Nüriyā Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11). [çok,]
3. Yād itdi dil pādişāhını **çok** taşu urdı başını Akıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mā-cerā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 37). [çok,]

çök-: Çökmek.

1. Zāhide kimse eşeklik idiyorsuñ dimesdi Yükdünüz boynuma atıñ deyü bezme **çökeli** (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [çökeli, -eli]

çokdan: "Çok zaman önce, çok zamandan beri, öteden beri, uzun süreden beri" anlamına gelen zarf.

1. Her söyledigin 'aşıkına saçmadır ammā Söz atma dil-i zārıma **çokdan** berelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [çokdan,]

cü: Akarsu, dere, nehir, çay.

1. Feryād iderek gülşen-i hüsnü tolaşırken
Cûlar gibi ol serv kaddiñ pâyına aqđım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [cûlar,
-lar]

cü: "Gibi" anlamında edat.

1. Bezm-i vişâli hayâliyle olur Nürîyâ
Âh-ı derûnem çü şem'-i şu'le-nisâr-ı
heves (Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 10).
[çü,]

cü: "Gibi" edatı.

1. Leyle-i ğamda çü meh-i târki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem Nürî ziyâ verür o zülf u hâl
u ruĥ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 9).
[çü,]
2. Şems-i muhabbet nazîre-i luţf itse Nürîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [çü,]
3. Şems-i muhabbet nazîre-i luţf itse Nürîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [çü,]

cün: Çünkü, nedeniyle.

1. Çün bırađđım bir yaña da'vâ-yı baĥt-ı
karamı
Ĥaţt-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cü
siyeh (Nûrî Divanı, Kıt'a 8, Mısra 1).
[çün,]

cün: Gibi.

1. Perde-i zülfini taĥıtsa ol meh ebrâsâ
Ĥâl-i ruĥsâresi çün aqđ-i Süreyyâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [çün,]
2. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzâlansa
Ĥvâbda sînesi çün berĥ tecellâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [çün,]
3. Gönül bî-vâyedir çün sâye ĥâk-i bâĥ-ı
vaşl üzere
Bir şâĥ-ı dıraĥt-ı kâmet-i dil-dâre el irmez
(Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [çün,]
4. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [çün,]
5. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [çün,]
6. Dîdede 'aks-ı leub u ruĥsârîñ ey nev-reste
gül

Ziver-i mînâ-yı pür-âb olsa çün şalina gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [çün,]

7. Anlasa la'lı leub-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [çün,]
8. Anlasa la'lı leub-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [çün,]
9. Eşkimle tolar gül-i piyâle
Çün jâle olub ĥabâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 12). [çün,]
10. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâĥ olmaĥlıĥım kaldı faĥat vuşlat
ocaĥında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
9). [çün,]
11. Al cânfesler giyüb ol hür çıkdı karşuma
Çerĥ-i aţlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 14).
[çün,]
12. Kararsa nola yanub aĥlamaĥdan dîde-i
Nürî
Ocaĥ-ı vaşılđa evvelce çün anlar
çerâĥlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
10). [çün,]
13. Sürsün yüzini gerd u ĥubâre pes bâde
Elbette çün âyîne olur jengi ĥuşâde (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 58). [çün,]
14. Ĥâcî İbrâĥîm Aĥa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline ĥışt
(Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 2). [çün,]

cün: Ne vakit ki.

1. Kandesîñ ey dil-i pür-yâre ĥan işte yâre
Ĥanayım la'line dirdüñ didi çün ĥan saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [çün,]

cün: "Çünkü" bağlacı.

1. Pâre pâre disem daĥi baĥmaz dil-i
nâlânıma
Şoĥıldı çün aĥyâr açub gösterdiĥi sâ'at
koyn (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8).
[çün,]
2. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-ĥâba ol perî ister seni tırma
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2).
[çün,]

cün: "Çünkü" anlamında edat.

1. Baĥt-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarĥ-ı ĥüsn-i yârdır ĥisû vü
ĥâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5).
[çün,]

çün: "Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında "çünkü" bağlacı.

1. Sır virmedi ağıyara dil **çün** oldu päre päre dil
Sen var iken bî-çäre dil yâ kime itsün
ittikâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29).
[çün,]
2. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürce-i lütfuñda **çün** envâr-ı du 'â silk-i
lâ'1 (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[çün,]

çün: "Çünkü" anlamında bağlaç.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhı çeşm-i cân
bakakalmaz
'Arūs-ı 'ömre göstermekde **çün** şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
4). [çün,]
2. Revnak-ı rüyı kalur mı itmese vaşlın dirîğ
Çün solar naqş-ı şukûfe kâle-i Mebûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 16). [çün,
]
3. Dergâhıña kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar gözünde afitâb-ı hak-ı rehüñ **çün**
tütiyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 22).
[çün,]

çün: "-dığı için" anlamına gelen bağlaç.

1. Naqdîne-i rahmet seniñ sermâye-i kudret
seniñ
Çün kâle-i şefkat seniñ neyle olur bey' u
şirâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 46).
[çün,]
2. Bilen **çün** bir nefesdir mücib-i ibkâ vü
ifnâsı
Alur mı dîde-i âmâle şem'-i bezm-i
ekvânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 9).
[çün,]
3. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firķâte
Sürdi **çün** bād-ı belâ suyu diyâr-ı ğurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 12).
[çün,]

çün: "-dığı için" anlamına gelen edat.

1. Ebrüvâñun çatarak çıkmış idi **çün** ol mâh
Bilmezem cünbiş-i ebrûsına mı itdi nigah
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [çün,
]

çün: "-den dolayı", "-den ötürü" anlamında kullanılan bağlaç.

1. Tağıtdı 'aqlımı Nûrî hayâl-i lâ'-i lebi
Çün ictimâ'ına zihniñ şarâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [çün,
]
2. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürce-i lütfuñda **çün** envâr-ı du 'â silk-i
lâ'1 (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[çün,]
3. Mevsim-i zevk u şâfâdır geldi **çün**
hengâm-ı yaz
Var kenâr-ı cüda 'ıyş u nüş it ey serv-i
nâz (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 19).
[çün,]

çünkü: "Çünkü" anlamında bağlaç.

1. Ol nâzenin **çünkü** saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 9). [çünkü,
]
2. Hevâ-yı kâkülünle **çünkü** adım
karelenmişdür
Anıñçün sevdiğim neticem dañı bî-
çârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 1). [çünkü,]
3. Kõ git Balıklıya ey sîm ten **çünkü** ben
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [çünkü,]
4. Bakmaz yüzüme **çünkü** iki yüzlü raķîb
var
Nûrî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [çünkü,
]
5. Yan gelmek **çünkü** deryâ-yı vişâl içre
muħâl
Fülk-i 'ömrüm sîne-dâr-ı rûzigâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 3).
[çünkü,]
6. Göz diken **çünkü** hezâr olsa nola
gözlerde hâr
Göñlümi açmak için gönderdiğin bir
deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra
5). [çünkü,]
7. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz tebsîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
10). [çünkü,]
8. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz te'bsîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
10). [çünkü,]
9. Çünkü seniñ dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Miħnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15).
[çünkü,]
10. Gelse na'leyn ile **çünkü** uşulatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 15).
[çünkü,]

11. Nûrîyâ añaşılın ğamz-ı 'adūdandır heb
Vardır ortada **çünkü** o rakīb-i 'akreb
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 40).
[çünkü,]

D / Đ

da: "-da,-de" bağlacı.

1. Niğeh-bend oldığım gündün berü mir'at-ı
dünyāya
'Aceb yok yire alındım **da** kaldım yā
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 4). [da,]

da: "-da,-de, dahi" bağlacı.

1. Şoğuk söz söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistān olsa **da** murğān elbet aşıyān
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[da,]
2. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişāldir
Bahriñ kenāra aldığı **da** āfitābdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [da,]
3. Būs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cān tatlıysa **da** ol acı **da** tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [da,]
4. Būs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cān tatlıysa **da** ol acı **da** tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [da,]
5. Niçün küil yutturdu **da** çor gider o yana
bu yana
Budur hem kızdıran hem şoğudan 'uşşākı
dılberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1). [da,]
6. Ney mey gibi şeyler faқаt āmāde gerekdir
Mutrib de gerek sākī-i şahbā **da** gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 28). [da,]
7. Bir iş görüb āhir anı **da** halka tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37). [da,
]
8. Ne revā menzil-i hüsne güzelim baş **da**
ayak
Halka-i hasretiñi pāy-ı dil-i zārma taşk
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 25).
[da,]
9. Pertev-i 'aşkıñı **da** böyle gönüllerde bırak
Cān almaksa merāmıñ ne gerek öyle
bıçak (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
27). [da,]

da: "-da,-de" bağlacı.

1. Görünce āyinede nağş-ı hüsün ol hōd-
bīn
Alınmış 'aklı **da** şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [da,]
2. Görünce āyinede nağş-ı hüsün ol hōd-
bīn
Alınmış 'aklı **da** şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [da,]
3. Degil hāl-i siyeh-kārıñ öperken 'aşık-ı
zārıñ
Tıkınmış **da** ser-i dendānı ruhsārıñda yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 4).
[da,]
4. Reg-i destīñ seniñ ki rişte-i cāndan **da**
nāzūkdür
Tabīb-i bī-mürüvvet büsegāh-ı nişter
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 5).
[da,]
5. Zülf u hātıñ ile oynarsa **da** fikr-i Nūrī
İlişik eyleme kayd itme begim cān-bāza
bak (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9).
[da,]
6. Giryeye-i mestānesi taşkınlık ey gönca
dehen
Bezmi meyde bak **da** hāl-i Nūrī-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 10). [da,]
7. Kākül-i ārzūñi iplemeyüb geçme muhāl
Tıtalım gerdena taşkılsa **da** cānā resenüm
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [da,]
8. Bu gice düşde o meh-pāre uyurmuş
gördüm
O **da** bu vağ'ayı görmüş uyardım yordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [da,]

da: "-da/-de, dahi" bağlacı.

1. Bu dağdağa-i manşib u nağdine-i vāfir
Ehl-i hünere olsa **da** bir olmasa **da** bir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32). [da,
]
2. Bu dağdağa-i manşib u nağdine-i vāfir
Ehl-i hünere olsa **da** bir olmasa **da** bir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32). [da,
]

da: "-da,-de, bile" bağlacı.

1. Hāme-i vaşfın **da** kılı kırk yarar ey Nūrī
Göricek kākül-i ebrusunı semmür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [da,]
2. Meclis-i meyde yüzüm kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı **da** utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [da,]

da: "-da,-de, dahi, yine de" anlamında bağlacı.

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi
kaydıñ gör
Tıtalım olsa **da** āyine-i 'ālem-nümā

dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 6*).
[da,]

dadandır-: Dadandırmak.

1. Kandedir kand-i leb-i yâr deyü şorduguma
Zâhidâ bozma 'aķideñ o **dadandırdı** beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 4*).
[dadandırdı, -dı]

dād-res: Yardımcı.

1. Çünkü sensin **dād-res** beyhüde ben itmekteyim
Miñnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15*). [dād-res,]

dāğ: Yara.

1. Vücüdüm gülşen u **dāğım** gül-i ra'nâ mıdır cānâ
Sirişkim bāde çeşmim sāğar-ı şahbâ' mıdır cānâ
(*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 1*). [dāğım, -ım]

dāğ: Dağ.

1. Hayâli gezmek için sîne bāğ u dāğ idi gönülüm
Müferrih bāğ o bağlar dil-güşâ **dāğlar** o dāğlardı
(*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 8*). [dāğlar, -lar]
2. Hayâli gezmek için sîne bāğ u dāğ idi gönülüm
Müferrih bāğ o bağlar dil-güşâ dāğlar o **dāğlardı**
(*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 8*). [dāğlardı, -lar, -dı]

dağdağa-i mansıb: Memurluk güriültüsü.

1. Bu **dağdağa-i mansıb** u naķdine-i vâfir Ehl-i hünere olsa da bir olmasa da bir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 31*).
[dağdağa-i mansıb,]

dāğ-ı cism: Beden yarası.

1. Ğamıñla güller açdı dāğ-ı cismim
Bu yüzden rû-nümâ ezhar-ı fırkat
(*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 7*). [dāğ-ı cism, -im]

dāğ-ı havâl-i fem-i yâr: Yar dudağının hayal yarası.

1. Murgân-ı emel dāğ-ı hayâl-i fem-i yâri
Ol naķş-ı bahârı
(*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 9*). [dāğ-ı hayâl-i fem-i yâr, -i]

dāğ-ı hün âlud: Kana bulanmış yara.

1. Gülistân-ı tenimde güller açdı **dāğ-ı hün âlud**
Bahâr-ı miñnetün müjgânım oldu ebr-i nîsâmı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 27*).
[dāğ-ı hün âlud,]

dāğ-ı hünin-i dil: Gönlin kanayan yarası.

1. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül revnaķ
Dāğ-ı hünin-i dil u nâle-i cāngâh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 8*). [dāğ-ı hünin-i dil,]

dāğ-ı pinhân: Gizli yara.

1. Gel ecel ey gonca-leb bu dāğ-ı pinhânım gibi
Şaç tağit zülfi siyâhın şabr u sâmanım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1*).
[dāğ-ı pinhân, -ım]

dāğ-ı sine: Gönül yarası, gönül derdi.

1. Künc-i ğam seyrāngâh-ı bāğ-ı 'âlemdir baña
Dāğ-ı sinem gülşen-i 'âlemler tev'emdir baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 2*).
[dāğ-ı sine, -m]

dāğla-: Dağlamak, yaralamak, yakmak.

1. O şūhuñ kankı dil ğisūsına bağlansa dāğlardı
Dil-i 'uşşâķ-ı zârı kendi **dāğlar** kendi bağlardı
(*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 2*). [dāğlar, -r]
2. O şūhuñ kankı dil ğisūsına bağlansa **dāğlardı**
Dil-i 'uşşâķ-ı zârı kendi dāğlar kendi bağlardı
(*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 1*). [dāğlardı, -r, -dı]

dahi: "Bile" anlamında bağlaç.

1. Bî-çâre Haydar-ı nîgeh hükemâ kand-ı nebâti
Zulmetde bulur Hızır **daḥi** mâ-i hayâti
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 22*).
[*daḥi,]*

daḥi: "-da, -de" bağlacı.

1. Hevâ-yı kâkülünle çünkü adım
kârelenmişdür
Anıñçün sevdiğim neticem **daḥi** bî-
çârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 2*). [*daḥi,]*
2. Mişl-i nuqaṭ-ı kitâb-ı yıldız
Olmazsa **daḥi** hisâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 2*). [*daḥi,]*

daḥi: "-da, -de, bile" bağlacı.

1. Nezzare-i ḥayâl-i girih-gîr-i zülfdan
Silk-i nigâh-ı dil **daḥi** pür-pîç u tâbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [*daḥi,]*
2. Ğamze **daḥi** penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır ebrû (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 9*). [*daḥi,]*

daḥi: "-da, -de, bile" bağlacı.

1. Cân-lerzende iken ğamze-i cādū senden
Târ-ı zülfi **daḥi** ef'î-yı füsûn oldu baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 8*). [*daḥi,]*
2. Fezâyı göz göre kendine mâl idinse **daḥi**
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3*). [*daḥi,]*
3. Fezâyı göz göre kendine mâl idinse **daḥi**
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3*). [*daḥi,]*
4. Sebeb bu cüşîş-i eşke heva-yı zülfündür
Ḥurûş-ı bahre **daḥi** rûzigâr olur bâ'îş
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6*). [*daḥi,]*
5. Sebeb bu cüşîş-i eşke heva-yı zülfündür
Ḥurûş-ı bahre **daḥi** rûzigâr olur bâ'îş
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6*). [*daḥi,]*
6. Çalub çarpub biraz gencîne-i eş'âr-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'nîye Nûrî **daḥi** nâzm-ı güher
itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 10*).
[*daḥi,]*
7. Sevâd-ı hâle sebeb-i tâbiş 'izârîndır
Fürûğ-ı necme **daḥi** âfitâb olur mâni'
(*Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 8*). [*daḥi,]*
8. Bülbül olsa **daḥi** eylerdi gönül bağ-ı
ĝamîñ
Feyz-i eşk ile ĝüşâyiş bulan ezharına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 9*). [*daḥi,]*
9. Tîr-i âhim eşer itmez ise ol seng-dile
Nûrîyâ deşt-i muḥabbetde **daḥi** taş
dikemem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 14*). [*daḥi,]*
10. Pâre pâre disem **daḥi** bakmaz dil-i
nâlânıma

Şokıldı çün aĝyâr açub gösterdiği sâ'at
koşun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 7*).
[*daḥi,]*

11. Ğamze **daḥi** penâh ider Nûrî Mültecâ-
yı cihândır ebrû (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 9*). [*daḥi,]*
12. Yine kanamam cevriye kanım **daḥi** içse
Bir demde eger ğamze-i hûn-hârî
kanımca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 7*). [*daḥi,]*

daḥi: " Üstelik, bile " anlamlarına gelen
kuvvetlendirme sözü.

1. Rûze-i hecr ile öyle kararub dîdelerim
Yoĝıdı görmeye aḥşamı **daḥi** ümidi (*Nûrî Divanı, Kit'a 11, Mısra 2*). [*daḥi,]*

dâhil ol-: Dahil olmak. bağlanmak. girmek.

1. Gönül bir hâne-i pür-bime dâhil oldu kim
her bâr
Keder nâmına bir bed-aḥter eyler idi
derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 17*). [*dâhil ol-, -di]*

dâ'im: (Ar.) Daima, devamlı, her zaman, sürekli.

1. Yine dâmân-ı enfâsımı tutdı pençe-i
efĝân
İşim **dâ'im** emân-ı vel-emândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 6*).
[*dâ'im,]*

dâ'ima: (Ar.) Her vakit, her zaman, devamlı
olarak, sürekli.

1. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kuldân ḥatâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 13*). [*dâ'imâ,]*

dâ'ire-i 'âlem: Kainat, var olan herşey.

1. Kişiniñ geçse sözi bir iki etbâ'nadır
Bir şem' dâ'ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 6*). [*dâ'ire-i 'âlem, -i]*

dâ'ire-i hûsn: Güzellik dairesi.

1. Ey dâ'ire-i hûsne güher-güster-i elmâs
Rüyündaki âvîze-i tâb-âver-i elmâs (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 1*). [*dâ'ire-i hûsn, -e]*

dallan- Yayılmak, genişlemek.

1. Mest değil o serv kıddim yana şallanur
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle **dallanur**
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 2*).
[*dallanur, -ur*]

dāmān- (Fars.) Etek, uç, kenar.

1. Zimām-ı esb-i taqdîri alaydım deşt-i
tedbîre
Bu hâşâk-ı kederden kırtarırdım belki
dāmānı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra*
20). [*dāmānı, -ı*]

dāmān-ı enfās- Nefes eteği.

1. Yine dāmān-ı enfāsımı tıtdı pençe-i
efğān
İşim dā'im emān-ı vel-emāndır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 5*).
[*dāmān-ı enfās, -im, -ı*]

dāmen-i inkār- İnkâr eteği.

1. Ğubār-âlûde-i teşnî'-i a'dā' olma
beyhûde
Reh-i 'aşk içre Nûrî dāmen-i inkāre el
irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 10*).
[*dāmen-i inkār, -e*]

dām-ı hivel- Hileler tuzağı.

1. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûrîde eyleydi
Kim kırtula zülfi gibi dām-ı hivelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 10*). [*dām-*
ı hivel, -i, -n, -den]

dānā- Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

1. Künişt-i hıvâhiş-i vaşlırıda yoğsa
berhemen cānā
Cihāndır bulunur elbet kitāb-ı vuşlata
dānā (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 14*).
[*dānā,]*

dānā- (Fars.) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.

1. Revā mı keşf-i sırr la'l-i leb ağyār-ı
nādāna
Nikāt-ı rāz-ı hüsne her kişi **dānā** mıdır
cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*).
[*dānā,]*

dāne- Adet, miktar, tane.

1. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle şıgmaz
Gelse de hūşe-i elţāfiñ eger bir mişkāl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 11*).
[*dānesi, -si*]
2. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle şıgmaz
Gelse de hūşe-i elţāfiñ eger bir mişkāl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 11*).
[*dānesi, -si*]

dāne- Adet, miktar, tane.

1. Benem ol ta'ir pervāz zeni deşt-i keder
Benem ol **dāne** ħor-ı ħırmən-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20*).
[*dāne,]*
2. Benem ol ta'ir pervāz zeni deşt-i keder
Benem ol **dāne** ħor-ı ħırmən-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20*).
[*dāne,]*

dāne-i dendān- Diş tanesi, bir diş.

1. Lū'lū'-yı zıkr dāne-i dendānı ol mehūñ
Manzūm-ı rişte-i sūħan āh u zārdır (*Nûrî*
Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [*dāne-i*
dendān, -ı]

dāne-i esk- Gözyaşı tanesi.

1. İncü dişler ile baħş idince **dāne-i eşk**
Düşüb gözümden o dem kıdri pest olub
kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*).
[*dāne-i eşk,]*
2. İncü dişler ile baħş idince **dāne-i eşk**
Düşüb gözümden o dem kıdri pest olub
kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*).
[*dāne-i eşk,]*

dāne-i şebnem- Çiğ tanesi.

1. Dāne-i şebnem şanur derd-i beyāz üzre
gören
Gerden-i şāfındaki incüsini dizi dizi (*Nûrî*
Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [*dāne-i*
şebnem,]

dāne-i zıkr- Zikir tanesi.

1. Kaṭre-i eşk şaçub 'arşāñ-geh-i devrāna
Dāne-i zıkrı eken hūşe-i maķşūdı biçer
(*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 6*). [*dāne-i*
zıkr, -ı]

dār-ı fenā: Yokluk kapısı:fāni, geçici dünya.

1. Hācī İbrāhīm Ağa ol merd-i merdān-zādenūn
Oldı bu dār-ı fenāda çün ser-i pāline hışt
(Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 2). [dār-ı fenā, -da]

dār-ı firkat: Ayrılık darağacı.

1. Aşıldı zülfüne mānend-i Manşür
Bedīdār oldı cānā **dār-ı firkat** (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 22). [dār-ı firkat,]

da'vā-yı baht-ı kara: Kara bahtın davası.

1. Çün bıraktım bir yaña da'vā-yı baht-ı karamı
Haft-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cū
siyeh (Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 1). [da'vā-yı baht-ı kara, -m, -ı]

da'vet it-: 1. Davet etmek, çağırarak.

1. Şabavar da'vet it teşrīf itsün beytü'l-ahzānım
Dū çeşmim rāh-ı yāre gevher-i efsān-ı muhābbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [da'vet it-,]

da'vī-i 'aşk: Aşk davası.

1. Rumūz-ı haftın ider buse hāhişe İbrāz
'Aceb ki da'vī-i 'aşka kitāb olur māni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [da'vī-i 'aşk, -a]

da'vī-i nāz u niyāz: Naz ve niyaz davası.

1. Uzatma da'vī-i nāz u niyāzı böyle pervā
Teşekkī itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 15). [da'vī-i nāz u niyāz, -ı]

de: "dahi, de (bağlaç)".

1. Kākülün ilmigine ben **de** uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [de,]
2. İdemez rüşen naẓar-ı çeşm-i ümīdi çarh-ı dūn
Şevk-i feyzi Nūrīyā şems-i sihr bir vir **de**

gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [de,]

3. Hālīde küçükdür o mehuūn kendi **de** ammā
Kehvāre-i āyine-i çeşmimde bebedir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [de,]
4. Var ise herkese bir iki melāz u melce'
Nūrī-i bī-kese **de** Hazret-i Allāh yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [de,]
5. Belki bir gün ola bezm-i zūrafā' da okunur
Nūrī bu şī'riñi **de** levha-i mecmū'aya yaz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [de,]
6. 'Ukde-i hātır açar eylese **de** lāfi tavīl
Söz içinde götüren zülf-i siyehiñ temsil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [de,]
7. Bülbülüñ **de** tondırır avāzını kânūn-ı 'aşk
Neyleyem ol nāle-i dil-sūzi pey-der-pey
degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [de,]
8. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle şıgmaz
Gelse **de** hūşe-i eltfāfiñ eger bir mişkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [de,]

de: "-da, -de" bağlacı.

1. Ne oldı hefte **de** bir olsa tūr-i āhımın her gün
Nişāni sineye heft asumāndır yā Kerīm
Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [de,]

de: "-da, -de, dahi" bağlacı.

1. İktidā'en ben **de** çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vā'de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [de,]
2. Bütün 'uşşākına yan çizse **de** yārim
diseydim ben
Yemīn etsem yeridir her işim bir sözle
şağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5). [de,]
3. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle şıgmaz
Gelse **de** hūşe-i eltfāfiñ eger bir mişkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [de,]
4. Goncānıñ gūşına fis geçdi şabā bülbülü **de**
Yine gāvğaya tūtuşdurdı güli kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 1). [de,]
5. Būs iderken lebiñi sille yisem **de** acımam
Cān tathıysa da ol acı da tatlı acı (Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 3). [de,]
6. Ney mey gibi şeyler faķat āmāde gerekdir
Muṭrib **de** gerek sāki-i şahbā da gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 28). [de,]
7. Kār ber nevbet degil mi sen **de** kalkış o yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu yana
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7). [de,]
8. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen **de** çık meydāna mānend-i piyāle vü

- sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 30*). [de,]
9. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen **de** çık meydâna mânend-i piyâle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 12*). [de,]
10. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen **de** çık meydâna mânend-i piyâle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 18*). [de,]
11. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb gisülariñ Bâde **de** süz kim süzülstün nergis-i cādulariñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 20*). [de,]
12. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen **de** çık meydâna mânend-i piyâle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 24*). [de,]
13. Ben şalıncağ gibi şallanmadayım hem-vâre Eyleme gönlimi **de** reşkle pâre pâre (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 10*). [de,]
14. Nûrîyâ bir cevherin târîhdır kim didiler Lihye taqlîdi için biz **de** taķındıķ pösteķi (*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 4*). [de,]

de: "-de, -da, dahi" anlamında kullanılan bağlaç.

1. Hañçer ebrüsü çok işler keser **de** Nûrîyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [de,]
2. Gönli açılson rakîbüñ **de** benim kâlbimi yık Ba`de zâ yüz şuyı dökmez saña bu bağrı yanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 3*). [de,]
3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen **de** çık meydâna mânend-i piyâle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 6*). [de,]
4. Tartamaz nîk u bed-i `âlemi **de** mîzânsız Deve tabanı atar lâfi nice erkânsız (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 19*). [de,]

de: "-da, -de" bağlacı.

1. Mebhâs-ı `aşķda Nûrî bütün `uşşâķı bugün İtmemiş ise **de** yârim baña yardım yordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 10*). [de,]
2. Perdeyi çâk it **de** soñra `âlemiñ al naķsımı Baķ ne şüretler çıkar âyine-i nâmûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7*). [de,]
3. Kızlar gibi ferdâya şalar tâlib-i vaşlın Billâh uşandım o bütün git **de** gelinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 4*). [de,]
4. Hañçer ebrüsü çok işler keser **de** Nûrîyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [de,]

5. Yutulmaz zehr-i kâhr-ı miñnet-i eyyâm billâhi Kuluñ Nûrîye verdiğiñ **de** cândır yâ Kerîm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 10*). [de,]
6. İder seni **de** sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân Yoğ iken `âlemi ey Nûrî var iden Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 9*). [de,]

de-: Söylemek.

1. Bûs ider muğ-beçeler resm-i Pânâyâdur **deyü** Rüyına sürse kilîsâya giderken yâldızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 7*). [deyü, -y, -ü]
2. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddır **deyü** Bir bûse virmek gibi şeker çignemiş imiş (*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 1*). [deyü, -y, -ü]
3. Tuzlı oturur soñra **deyü** ekşime zâhid Hem sirkelenüb meykededen atma kapağı (*Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [deyü, -y, -ü]

de-: Söylemek, söz söylemek.

1. Câmı çıksun dili dört parça olub hussâdiñ Çâr-ı pâreñ seniñ ey şülh **deyince** çık çık (*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8*). [deyince, -y, -ince]

de-: "Diye, diyerek" anlamında bir zarf.

1. Kandedir kând-i leb-i yâr **deyü** sorduguma Zâhidâ bozma `aķideñ o dadandırdı beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 3*). [deyü, -y, -ü]

de-: "Diye, diyerek" anlamında zarf.

1. Zâhide kimse eşeklik idiyorsuñ dimedi Yükünüz boynuma atıñ **deyü** bezme çökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 8*). [deyü, -y, -ü]

dede: 1. Bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba. 2. Büyük babadan önceki ataların her biri, cet, ata. 3. Yaş çok ilerlemiş ihtiyar erkek. 4. Erkek isimlerinden sonra kullanılan unvan sözü: "Hasan Dede." 5. Yatır. 6. Mevlevîlik'te çilesini doldurmuş Mevlevî dervişlerine, diğer tarikatlarda ise şeyh adayı durumundaki dervişlere verilen unvan. 7. Bektaşiler'de eskiden baba yerine mürşide verilen isim ve unvan.

1. Şeyhiñ kudūmunuñ neyidir mazhar oldıgıñ
Devrān döndürür başımı ki her gün a **dede**
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [dede,]

defterhâne-i 'âlem: Alem defterhanesi.

1. Nazîri gelmemişdir işte **defterhâne-i 'âlem**
Aransun yek-be-yek evrāk u şuhfi mähla sālî
(Nûrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 11). [defterhâne-i 'âlem,]

defter-i hikmet: Hikmet defteri.

1. Raqam-ı kudretiniñ noqtası mäh u hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varakı rüz u leyāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [defter-i hikmet, -i, -n, -in]
2. Raqam-ı kudretiniñ noqtası mäh u hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varakı rüz u leyāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [defter-i hikmet, -iniñ]

deg-: Bedel, eş.

1. Kō git Balıklıya ey sim ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pūla **degmezsem** ki cismim
pārelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 4). [degmezsem, -mez, -se, -m]

deg-: Bedel olmak, karşılık gelmek, kıymetinde ve karşılığında olmak. (GTS).

1. Bir dem sebîl-i mey-i gül-reng-i
meykede
Degmez mi selsebîl-i behişt-i muhalledede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [degmez, -mez]

deg-: Değmek, dokunmak.

1. Toğrısı meyyālseñ ağıyāre ey kaşı kemān
Tîr-i āhim **degmesün** zinhār bu yana eğıl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [degmesün, -me, -sün]

degil: Değil; olumsuzluk edatı.

1. Cān sipār anın ğ aḥvāline olmuş āgāh
Hunfeşān sitem u nāz **degildir** billāh
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 14). [degildir, -dir]

degil: "Değil" edatı (bulunduğu cümledeki bir hususu ret anlamında kullanılır).

1. Belki te'şîr-i nigāh-ı çeşm hūn-ālūddur
Gösteren āyîne-i hūsnün kıvıllı şahbā **degil**
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [degil,]
2. Eksik **degil** erbāb-ı mu'ārif bu cihāndır
Ehline 'ayāndır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 27). [degil,]

degil: "Değil" ek filin olumsuzluğu.

1. Nokta **degil** 'anber saçılır çār cevānib
Pür-büy-ı ma'nî mi devātum gibi Gālib
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 53). [degil,]

degil: Bulunduğu cümledeki bir hususu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir bağlaç gibi kullanılır.

1. Degil hāl-i siyeh-kārniñ öperken 'āşık-ı
zārniñ
Tokınmış da ser-i dendānı ruhsārında yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [degil,]

degil: Birincisi tabii, ikincisi umulmadık bir durumu gösteren, tümleçleri ayrı, fakat fiilleri aynı olan, iki cümle arasında ilk cümleden sonra veya ilk cümlelerin başında kullanılır ve bu cümlelerin fiilinin tekrarlanmasını sağlar.

1. Der-āğuş iylemek mümkün midür bir
zerre hürşidi
Degil ben rüy-ı yāre belki endişem karīn
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [degil,]
2. Hatt **degil** kilik-i kader yazdı ruḥniñ
levhasına
'Aşika būs-ı lebiñ borc edügiçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [degil,]
3. Mey **degil** mā-ı hayāt işse dirilmez kalıbı
Seng-i güristāndır nezdimde zāhid hay
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11). [degil,]
4. Ālūde-rüy-ı hūn u gil pāmāl-ı ğam bî-çāre
dil
Divāneye sille **degil** urdı felek şad pūşt-i
pā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [degil,]

degil: Cümleye olumsuzluk anlamı veren edat.

1. Kāse-i yakūt-ı renk-i gül bu cām-ı mey
degil

- Nāle-i cāngāh-ı bülbüldür şadā-yı ney
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 1*).
[değil,]
2. Kāse-i yakūt-ı renk-i gül bu cām-ı mey
değil
Nāle-i cāngāh-ı bülbüldür şadā-yı ney
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 2*).
[değil,]
3. Bu şoguk sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahār-ı ārzüdür dey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 4*).
[değil,]
4. Bülbülün de tondırır avāzını kânün-ı ‘aşk
Neyleyem ol nāle-i dil-süzi pey-der-pey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 6*).
[değil,]
5. Pertev-i şöhret baña mestāne-i cām-ı mey
yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tēc-ı key
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8*).
[değil,]
6. Açmamaktadır gonca-i esrārı iş ey gül
beden
Nükte-i rāz-ı femiñ keşf eylemek bir şey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 10*).
[değil,]
7. Mey değil mā-ı hayāt içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristāndır nezdimde zāhid hay
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 12*).
[değil,]
8. Kāğid-ı simin-i şî‘re saçdı zerrin noktalar
Cüd-ı feyz -i tab‘-ı Nûrî bu şehā-yı Tāyî
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 14*).
[değil,]

değil: Değil, olumsuzluk edati.

1. Mest **değil** o serv kıddim yana şallanur
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle dallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1*). [değil,
]

değil: Değil, olumsuzluk edati.

1. Kāfiristān **değil** kişver-i ‘aşk-ı cānān
Āyet-i muşhaf-ı ruhsārına uşşāk inanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 3*). [değil,
]

değil mi: Değil mi?.

1. Kār ber nevbet **değil mi** sen de kalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7*).
[değil mi,]

değil mi: Herhangi bir durumu teyit etmek için
kullanılan soru ifadesi.

1. Kākülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl **değil mi** ilişen zülfüne ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 8*). [değil
mi,]

değiş-: Değişmek, değiştirmek.

1. Firāk-ı zülfle kara giyüb kararmış idi
Değişdi devr-i ‘izārında āle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10*).
[değişdi, -di]
2. Firāk-ı zülfle kara giyüb kararmış idi
Değişdi devr-i ‘izārında āle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10*).
[değişdi, -di]

değiş-: Başka bir biçim veya duruma girmek.

1. Cāy-ı ārāmım ola düzağ-ı hecrî yariñ
Nürîyā şahn-ı bihişte **değişürsem**
vañanım (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
14*). [değişürsem, -ür, -se, -m]

değme: Bayağı, sıradan.

1. Nürîyā bu gazel-i şafterüm ehl-i suñan
Degme bir hāl ile zannım bu ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra
10*). [degme,]

dehān: (Sevgili'nin) ağzı.

1. Dehānıñ küşte-i tîğ-i ğama bahş-ı hayāt
eyler
‘Aceb kim tıynetin hem-māye-i ‘İsā mıdır
cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 7*).
[dehānıñ, -i, -n]

dehān: (دهان) i. (Fars. dehān > dehen)
Ağız.

1. Eglence olursa nola şeb tā-be-sehergāh
Ey gonca **dehānım** bize Yıldız size
Bülbül (*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4*).
[dehānım, -ım]

dehān-ı süret-i mā‘kūs: Ters suretin ağzı.

1. Būse-ğāh olmak görüb mir‘āt-ı dilde
la‘lini
Söz ümīdidir dehān-ı şüret-i mā‘kūsdan

(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 14).
[dehân-ı şüret-i mâ'kûs, -dan]

dehen: (Far.) Ağz.

1. Giryeye-i mestânesi taşkınlık ey gönca
dehen
Bezm-i meyde bak da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 9). [dehen,]

dehenden dehene: Ağızdan ağıza.

1. Harekât-i deheniñ ile **dehenden dehene**
Dem-be-dem düşümdedir muşhaf-ı esrâr-ı
ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 5).
[dehenden dehene,]

dehr: Ar. 1. Zaman, zaman-ı medîd. 2. Dünya,
cihan.

1. Sürünürse ne 'aceb **dehrde** ehl-i 'irfân
Boynımı egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı
felege (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 1).
[dehrde, -de]

dehr: (Ar.) Dünya, cihan, âlem.

1. Kalkışan **dehr** ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâmî nice merdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
7). [dehr,]
2. Gümüm **dehr** ise bâr-ı girândır yâ Kerîm
Allah
Emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ
Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 1). [dehr,]

dehr-i bî-bekâ: Ebedî olmayan, sonlu dünya. II
Ölümlü dünya.

1. Kışver-be-kışver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-bekâda kocalmaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [dehr-i
bî-bekâ, -da]

dek: Hile, oyun, düzen.

1. Üftâdesine güldüğü açıldığı **dekdir**
Bilmez miyim ol lâle 'izârî ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
[dekdir, -dir]

deli: Akal veya şuuru yerinde olmayan, çılgın,
meccup, mecnun.

1. Takıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî âvâre **delidir** (Nûrî
Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [delidir, -dir
]

dem: Zaman.

1. Feyz-i cân-bağışı Mesihâda mıdır **demde**
midir
Dil-i bîmâra revâ büsedede mi femde midir
(Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 1).
[demde, -de]
2. Nice **demler** gül gibi cāk-ı giribân
eyleyem
Âb-ı çeşmim bāğ-ı dehre nice rîzân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
7). [demler, -ler]

dem: Nefes.

1. Yine kanamam cevriye kanım dañi işse
Bir **demde** eger gamze-i hün-hârî
kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
8). [demde, -de]

dem: (Fars.) An, vakit, zaman.

1. İncü dişler ile bağış idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o **dem** kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[dem,]
2. İncü dişler ile bağış idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o **dem** kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[dem,]
3. Çıkmadı bir **dem** gönülünden yâd-ı hañt u
zülf-i yâr
Ben o deşti cāygâh-ı mür u mâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5).
[dem,]
4. Giryeme bakma gözüm nuriñi yokdur
gözeden
Gam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir **dem**
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [dem,]
5. Mâzi vü müstağbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at **dem** bu **dem**
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [dem,]
6. Mâzi vü müstağbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at **dem** bu **dem**
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [dem,]

dem bu dem: Zaman bu zaman, an bu an.

1. Mâzi vü müstağbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at **dem bu dem**

(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [dem bu dem,]

dem-â-dem: (Fars.) Her vakit, dâima, her an.

1. Sebeb bilmem nedir gâbrâ' **dem-â-dem**
'ârz-ı hüsn itmek
'Aceb bâğ-ı vefâdâ bülbül güyâ mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 3).
[dem-â-dem,]
2. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn
garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6).
[dem-â-dem,]
3. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn
garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6).
[dem-â-dem,]
4. Yıkamaz tîşe-i ğam hemçü 'amûd-ı âh-ı
derûn
Zîr-i kâşâne-i eflâke **dem-â-dem** tayanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [dem-
â-dem,]
5. Dem-â-dem 'aşk ile şad çâk iden ceyb u
gîribânı
İder zertâr-ı tevfiğ ile tezyîn hâme-i câmı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [dem-â-
dem,]
6. Hevâ-yı nefis ile nâğâh düşdüm bir
cedelgâha hem
Cîrid oynar **dem-â-dem** birbiriyle cünd-i
şeytânî (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
14). [dem-â-dem,]

dem-be-dem: Anbean, her zaman, daima.

1. Hârekât-i deheniñ ile dehenden dehene
Dem-be-dem düşümdedir muşhaf-ı esrâr-ı
ferâh (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 6).
[dem-be-dem,]
2. Leyle-i ğamda çü meh-i târîki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf u hâl
u ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10).
[dem-be-dem,]

dem-be-dem: (Fars.) Her vakit, dâima, her an.

1. Dem-be-dem kullaşdırır bâğ-ı hayâl-i
hüsnini
Nûrîyâ ol nâzenîniñ nice incir hırsız
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 17). [dem-
be-dem,]

dem-i dâmân-ı gül-i handân: Gülen gül eteğinin
vakti.

1. Nûrîyâ bağ dem-i dâmân-ı gül-i handâna
Bülbülün dâdesi mâ'ildir anıñçün kana
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 41). [dem-
i dâmân-ı gül-i handân, -a]

dem-i dil: Gönül vakti.

1. Dem-i dilden tolar ey mest-i nâzm
Gözümdür sağar-ı ser-şâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [dem-i dil, -
den]

dem-i vişâl-i yâr: Sevgiliden ayrılma vakti.

1. Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 9).
[dem-i vişâl-i yâr, -dan]

dem-sâz ol-: Dost olmak, sırdaş olmak.

1. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdigi
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldı dem-sâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 6).
[dem-sâz ol-, -dı]

denil: Demek, söylemek, dile getirmek.

1. İtme ğurbetde gönül nâme-i aħbâbî merâk
Olan olur **denilür** gözden uzak dilden
uzak (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 2).
[denilür, -, -ür]

der-âğuş iyle-: Kucaklamak.

1. Der-âğuş iylemek mümkün midür bir
zerre hürşîdi
Degil ben rüy-ı yâre belki endişem qarîn
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5).
[der-âğuş iyle-, -mek]

derbâni: Kapıcı, bekçi.

1. Gönül bir hâne-i pür-bime dâhil oldı kim
her bâr
Keder nâmına bir bed-ahter eyler idi
derbâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
18). [derbâni,]

derd: Keder, acı, zahmet.

1. Mālike rāci'dir 'abdiñ **derdi** bağ
Esb u tācir bāra eyler ittikā' (Nūrī Divanı,
Gazel 5, Mısra 7). [derdi, -i]

derd: (Fars) İnsana ıstırap veren her türlü hal,
sıkıntı, zorluk, üzüntü.

1. Gülşen-i dehrin gülerken nice **derdin**
görmüşüz
Dīdesinde nem dilinde hūn-ı **derdin**
görmüşüz (Nūrī Divanı, Gazel 33, Mısra
1). [derdin, -in]
2. Mānend-i çeşm-i 'andelib soldı gül-i sabr
u şekīb
Bu **derde** yok özge tabīb olursa sendendir
devā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 42).
[derde, -e]

derd kazan-: Dert, sıkıntı sahibi olmak.

1. Nasıl alışveriş bu nağd-i 'ömrüm gitdi
beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd kazandım yā
Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 7,
Mısra 6). [derd kazan-, -di, -m]

derd-i beyāz: Beyaz dert.

1. Dāne-i şebnem şanur **derd-i beyāz** üzre
gören
Gerden-i şāfındaki incüsini dizi dizi (Nūrī
Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [derd-i
beyāz,]

derd-i derūn: Gönül derdi.

1. Her çend direklenmededir derd-i derūnem
Kaşr-ı emelim nice yıkılsun temelinden
(Nūrī Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [derd-i
derūn, -em]

derd-i dil: Gönül derdi.

1. Derd-i dilimi dün gice ol māha yanınca
Gezdirdi beni gezdiği yerlerde yanınca
(Nūrī Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [derd-i
dil, -im, -i]

derd-i siyeh: Kara dert.

1. Ol turre-i sūnbül ki nesīm-i nighimle
Derd-i siyehimle (Nūrī Divanı, Müstezad
3, Mısra 14). [derd-i siyeh, -im, -le]

dergāh: Dergah. II Aşk dergahi.

1. Başım döndi dönüb dolaşmadan devrānı
beyhüde
Gelüb **dergāhıña** düştüm kapandım yā
Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 7,
Mısra 12). [dergāhıña, -in, -a]

dergāh: 1. Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibadet
ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde
yaşadıkları yer, tekke. 2. Bir büyüğün, büyük bir
yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzūru,
eşiği.

1. Olsun şalāt-ı bī- hisāb elbette eyler kām-
yāb
Dergāhıdır hüsni'l-me'āb oldur şeh-i
mülk-i şafā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra
16). [dergāhıdır, -i, -dır]

dergāh: (Der-geh) f. Cenab-ı Hakk'a ibadet edilen
yer. Büyük bir huzura girilecek kapı. Kapı.
Padişahların kapısı. Şeyhlerin tekkesi.

1. Yüzler sürelim **dergāhına** pīr-i muğānīñ
Mihrāba perestiş hele sūhānīñ emelidir
(Nūrī Divanı, Gazel 21, Mısra 5).
[dergāhına, -in, -a]
2. Tütüb **dergāhıña** toğrı yüzüm geldim ki
dünyānīñ
Yalan olduğunu bildim inandım yā
Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 7,
Mısra 3). [dergāhıña, -in, -a]

dergāh-ı lutf: Lütuf dergahi, kapısı, eşiği.

1. Nice me'yūs olur dergāh-ı lutfīñdan kulūñ
Nūrī
Cenābın mültecā-yı ins u cānsın Yā
Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 9,
Mısra 9). [dergāh-ı lutf, -in, -dan]

dergāhına: (Der-geh) f. Cenab-ı Hakk'a ibadet
edilen yer. Büyük bir huzura girilecek kapı. Kapı.
Padişahların kapısı. Şeyhlerin tekkesi.

1. Dergāhıña kim intisāb itse olur keşf-i
hicāb
Şaqlar gözünde afitāb-ı hāk-ı rehūñ çün
tütüyā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 21).
[dergāhıña, -in, -a]

dergeh-i Hudā: Huda'nın, Allahın makamı.

1. Kimi dergeh-i Hüdāya kimisi
Bâliş-i zer-kāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 3). [dergeh-i Hüdā, -ya]

muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 1). [derünüm, -(u)m]

dergeh-i vâlâ: Yüksek makam.

1. Bugün üftân u hîzân dergeh-i vâlâna
gelmişdür
İnâyet eyle şād it Nûrî-i pür-cürm ü
İşyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 33).
[dergeh-i vâlâ, -ñ, -a]

dervişâne: Bir tarikata girip ilim gören talebeye
yakışır tarzda, dervişe yakışır şekilde.

1. Nağş-ı dehre dikkat it her renkden bir
örnek al
Şâh-râh-ı sük-ı devrân içre **dervişâne** geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 6).
[dervişâne,]

der-i esrâr: Sırların kapısı.

1. Yâ Râbb der-i esrârımı izhâr itme
Mânend-i şâdef kimseye el açdırma (Nûrî
Divanı, Rübâi 1, Mısra 1). [der-i esrâr, -
ım, -ı]

dervâ: (Far.) Deniz.

1. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir **deryâ**
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13).
[deryâ,]
2. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir **deryâ**
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13).
[deryâ,]

derle-: Terlemek.

1. Derle biraz kim boyansın 'arızñ gül
şuyına
Bağma mestânıñ bugün lafına hây u
hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
9). [derle,]

dervâ-yı takdîr: Takdir denizi.

1. Şalanlar keşti-i tedbirini deryâ-yı takdîre
'Aceb hiçe şayarlar rüzigâr-ı mevc-i
tûfânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 5).
[deryâ-yı takdîr, -e]

dermân: Deva, şifa, çare.

1. Turna ayağı gibi kalsa gerek **dermânsız**
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek kırnaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23).
[dermânsız, -sız]

dervâ-yı vişal: Kavuşma deryası.

1. Olma deryâ-yı vişale olta-endâz-ı nigâh
Cünbişi cüy-ı teğafülde o meh-peykerde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 7).
[deryâ-yı vişal, -e]
2. Yan gelmek çünkü **dervâ-yı vişal** içre
muḥâl
Fülk-i 'ömrüm sîne-dâr-ı rüzigâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 3).
[deryâ-yı vişal,]

derun: 1. gönül 2. iç 3. arka 4. bağır, göğüs.

1. Öyle bir findıkçı kim görse gelür âteş gibi
Yağdı yandırdı **derünüm** âh ol kâfir kıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10).
[derünüm, -um]
2. A efendim dest-i gîrim melce'm Rabbim
zahirimsiñ
Derün peşt u penâh bî-kesândır yâ Kerîm
Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 4).
[derün,]
3. Derünüm âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resûlla'llâh
Cehennem neydüğün bilsün inansın yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 1). [derünüm, -um]

deşne-i cân-sitân: Can alıcı hançer.

1. Deşne-i cân-sitândır ebrû
Âfet-i mülk-i cândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 1). [deşne-i cân-sitân, -
dır]
2. Deşne-i cân-sitândır ebrû
Âfet-i mülk-i cândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 1). [deşne-i cân-sitân, -
dır]

derun: (Âşığın) gönlü.

1. Derünüm 'arşagâh bezm-i 'irfâna
muhabbetdir
Dilim ḥalvet-şerây-ı şâh-ı şâhân-ı

dest: Bozkır, ova, sahrâ, çöl.

1. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı haṭṭ u zülf-i yâr
Ben o **deṣṭi** cāygāh-ı mūr u mār etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6*). [*deṣṭi, -i*]
2. Gülistân-ı hüsniñ ey gül gönca-i nevestesi
Zülf-i meşkiniñ şabâ **deṣṭinde** sünbül destesi (*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 2*). [*deṣṭinde, -i, -n, -de*]

dest: *El.*

1. Seniñ nabzıñla **destin** âşinâ itmek ümîdiyle
Mesihâ hâne-i hürşidden kaşd-ı sefer itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 7*). [*destin, -iñ*]

deste: *Demet.*

1. Göz diken çünkü hezâr olsa nola gözlerde hâr
Gönlümi açmak için gönderdiğin bir **deste** gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 6*). [*deste,]*
2. Gülistân-ı hüsniñ ey gül gönca-i nevestesi
Zülf-i meşkiniñ şabâ **deṣṭinde** sünbül **destesi** (*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 2*). [*destesi, -si*]

dest-gîr-i ğurebâ: *Gariplerin elinden tutan.*

1. Ey zahîr-i zu'afâ Hâzret-i Haḫ Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ Hây u Hudâ-yı müte'âl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 2*). [*dest-gîr-i ğurebâ,]*
2. Ey zahîr-i zu'afâ Hâzret-i Haḫ Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ Hây u Hudâ-yı müte'âl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 2*). [*dest-gîr-i ğurebâ,]*

dest-i bâl: *Kanat eli.*

1. Naḫd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6*). [*dest-i bâl, -i, -n, -ı*]
2. Naḫd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6*). [*dest-i bâl, -i, -n, -ı*]
3. Naḫd-ı ziyâyı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk

Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6*). [*dest-i bâl, -i, -n*]

deṣṭ-i cerh: *Dünya bozkırı.*

1. Devr eylemekte rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir gice deṣṭ-i çerhda kıalmaz mı âfitâb (*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 8*). [*deṣṭ-i çerh, -da*]

deṣṭ-i devran: *Devran çölü.*

1. Olan ya'ni tevekkülü 'alellâh bendine beste
Tolaşmaz beyhude dîvâneveş bu deṣṭ-i devranı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 8*). [*deṣṭ-i devran, -ı*]

deṣṭ-i du'â: *Dua eli.*

1. Nûr-i pür-cürm u 'işyâniñ budur kim maḫşadı
Nûr-ı rahmetle tola **deṣṭ-i du'â** yâ Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 28*). [*deṣṭ-i du'â,]*

deṣṭ-i du'â: *Dua ovası, bozkırı.*

1. Her şeb kuluñ Nûr-i zâr şubh-ı merâma yol arar
Maṭlab budur ey Kırdikâr pür-nür ola **deṣṭ-i du'â** (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 48*). [*deṣṭ-i du'â,]*

deṣṭ-i endişe: *Düşüncenin eli.*

1. Gönül ol dilbere o kıalbe olurken nâzır
Dest-i endişeyi gerdenine atsa vâkar (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 38*). [*dest-i endişe, -y, -i*]

deṣṭ-i ğam: *Gam Çölü.*

1. Deṣṭ-i ğamda tâli'm hem-râh olmazsa ne var
Ben hayâl-i yâri câna yâr-ı ğâr etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 9*). [*deṣṭ-i ğam, -da*]

deṣṭ-i ğamze: *Gamze eli. II Sevgilinin eli.*

1. Hâncer ebrüsü çok işler keser de Nûriyâ
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan

(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [dest-i gamze, -si]

2. Hâncer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ Geçse dest-i gamzesi gibi yed-i üstâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [dest-i gamze, -si]

dest-i gîr: Elinden tutan.

1. A efendim dest-i gîrim melce' m Rabbim zahirimsiñ Derüñ peşt u penâh bî-kesândır yâ Keřim Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3). [dest-i gîr, -im]

dest-i kaža: Kaza eli (takdir-i İlahi).

1. Oldı cism-i nâ-tüvân âmâc-ı şahrâ-yı fenâ Nice demlerdir atar **dest-i kaža** tîr-i belâ (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 2). [dest-i kaža,]

dest-i keder: Keder çölü.

1. Benem ol ta'ir pervâz zeni **deşt-i keder** Benem ol dâne ĥor-ı ĥürmen-i endüh u melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19). [deşt-i keder,]
2. Benem ol ta'ir pervâz zeni **deşt-i keder** Benem ol dâne ĥor-ı ĥürmen-i endüh u melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19). [deşt-i keder,]

dest-i maksud: Gaye, amaç, maksat ovası.

1. Alurdu pençe-i âmâle murğ deşt-i maķşudı Hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâra el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 7). [deşt-i maķşud, -ı]

deşt-i miñnet: Sıkıntı çölü. II Dert, keder, eziyet, cefa.

1. Dil şaşırđı kaldı **deşt-i miñnet** içre rāhını Kāşid-ı eltāfiñ eyle reh-nümâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 3). [deşt-i miñnet,]

deşt-i muħabbet: Muħabbet çölü / ovası.

1. Tîr-i āhim eķer itmez ise ol seng-dile Nûrîyâ deşt-i muħabbetde daĥı taş dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 14). [deşt-i muħabbet, -de]

deşt-i rağbet: Rağbet ovası.

1. Deşt-i rağbetden düşürdi mest-i nâzm gönlümi Yüz sürer ĥâk-ı niyâza sâgar-ı işkestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [deşt-i rağbet, -den]

deşt-i sipih: Feleğın ovası.

1. Sipeh-i encüm-i bahtım nola pāmâl olsa Nûrîyâ esb-i emel deşt-i sipihri tolanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 18). [deşt-i sipih, -i]

deşt-i tedbîr: Tedbir çölü.

1. Zimâm-ı esb-i taķđiri alaydım deşt-i tedbîre Bu ĥâşâk-ı kederden ĥurtarırdım belki dāmânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 19). [deşt-i tedbîr, -e]

desti tehî var-: Eli boş gitmek, hiçbir şey götürmemek, elinde bir şey bulunmamak.

1. Sük-ı emele desti tehî varma yorulma Naķđine-i cân kale-i vaşlıñ bedelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [desti tehî var-, -ma]

deşt-i tevekkül: Tevekkül çölü.

1. Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekküle meķin Gülistân-ı dehrde mānend-i murğ-ı ĥazîn (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 21). [deşt-i tevekkül, -de]

deşt-i vuslat: Kavuşma ovası.

1. Tîğ-ı nigāh-ı yârdan itmez dil ictināb Kesdirme yoldur rāh-ı 'adem deşt-i vuslata (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [deşt-i vuslat, -a]

dest-māl: Far. El mendili, yağlık.

1. Kesilmez eķk-i çeşmim **dest-mālñ** beyhüde Güzergāh-ı bî-hāre sevdiğim sedd-i metñ olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [dest-mālñ, -ñ]

devā ol-: Çare olmak.

1. Mānend-i çeşm-i 'andelīb soldı gül-i sabr u şekīb
Bu derde yok özge tabīb olursa sendendir devā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 42).
[devā ol-, -ur, -sa]

devāt: Divit, içine mürekkep konan ufak hokka, kap.

1. Nokta değil 'anber saçılır çār cevānib Pür-büy-ı ma'nî mi devātum gibi Gālib (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 54).
[devātum, -um]

deve tabanı: Ayaklı büyük kadeh.

1. Tırtamaz nîk u bed-i 'ālemi de mîzānsız Deve tabanı atar lāfî nice erkānsız (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 20). [deve tabanı,]

devlet: (Ar.) Belli bir toprakta bir hükümet idâresi altında teşkilâtlanmış bulunan bağımsız siyâsî topluluk, milletin hukukî şahsiyet kazanmış şekli II. Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam.

1. Anıñ zıll-ı zālil-i devletinde mest-i zulm ben
Hümā-yı evc devlet başına çalsun per u bālin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 10).
[devlet,]

devlet-i rif'at: Yüce makam.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bāl-ı hümā dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 8).
[devlet-i rif'at, -le]

devr evle-: Devretmek, dönmek, dolaşmak.

1. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi Bir gice deşt-i çerhda kalmaz mı āfītāb (Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [devr eyle-, -mek, -de]

devrān: (Ar.) Devir, çağ, dünya.

1. Şeyhiñ kudūmunuñ neyidir mazhar oldığıñ

Devrān döndürür başımı ki her gün a dede (Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8).
[devrān,]

2. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrānı beyhüde
Gelüb dergāhına düştüm kapandım yā Resūlla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 11). [devrānı, -ı]

devrān: 1. Dünya, felek. 2. mec. Kader, tâlih, baht. 3. Zaman, çağ.

1. Düşmüş yola mestāne o hürşid-i cihān-süz
Girmiş yine devrāne o hürşid-i cihān-süz (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 42).
[devrāne, -e]

devrān id-: Dönmek, dolaş-, tavaf et-, dolan-.

1. Ey pādīşāh-ı baħr u ber 'aşkıñ ile şām u seher
Devrān ider şems u kamer kuldur saña arz u semā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 10). [devrān id-, -er]

devr-i hüsñ: Güzellik zamanı; gençlik, güzellik, tazelik çağı.

1. Devr-i hüsñünde bu Nûrî nice günler gördü
Āfītābım saña var mı 'acaba mışl u 'adıl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [devr-i hüsñ, -üñ, -de]

devr-i izār: Yanağının devri, zamanı.

1. Firāk-ı zülfle kara giyüb kararmış idi Değişdi devr-i 'izārında āle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [devr-i 'izār, -iñ, -da]
2. Firāk-ı zülfle kara giyüb kararmış idi Değişdi devr-i 'izārında āle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 10). [devr-i 'izār, -iñ, -da]

devr-i mihr-i hüsñ: Güzellik güneşinin devri.

1. Devr-i mihr-i hüsñünüñ yandı kararınca bu dil
Sāyesinde olmadım ol serv kaddiñ müştākil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [devr-i mihr-i hüsñ, -ü, -nüñ]

dev: Kış, soğuk.

1. Bu şoguk sözler nedir germiyet-i ülfet gerek
Sevdiğim bu nev-bahâr-ı ârzüdür **dey**
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 4*).
[*dey,]*

devr-i ğam: *Gam, keder kilisesi.*

1. Küfr-i zülfün ol bütüñ dil yâd idüb feryâd ider
Deyr-i ğamda diñle zıkr yâ şanem
nâķūsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6*).
[*deyr-i ğam, -da]*

devü: "*Diye, diyerek*" anlamında zarf.

1. Astonu masu semu **devü** başlayarak tâ
Sırrın ider ifşâ (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 15*).
[*devü,]*

devü: "*Diye*"; *olduğunu söyleyerek.*

1. Şüret bulur 'aksimle **devü** ehl-i ķilisâ
Yüz virmedi kaç'â (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 7*).
[*devü,]*

di-: *Söylemek.*

1. 'Aks-i ruķuñ âyine-i şahbâda celîdir
Bu cehle câma çeh-i Nahşeb **dimelidir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 2*).
[*dimelidir, -me, -li, -dir]*
2. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice **diyem** aġyâre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 4*).
[*diyem, -y, -em]*
3. Beşere beñzedemem ħüsniñi ammâ
diyemem
O perî-ĥüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 7*).
[*diyemem, -y, -eme, -m]*
4. Pâre pâre **disem** daġı bakmaz dil-i
nâlânıma
Şokıldı çün aġyâr açub gösterdiği sâ'at
ķoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 7*).
[*disem, -se, -m]*
5. Bütün 'uşşâķına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle
şâġlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5*).
[*diseydim, -se, -y, -di, -m]*
6. Zâhîde kimse eşeklik idiyorsuñ **dimedi**
Yükünüz boynuma atıñ deyü bezme
çökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 7*).
[*dimedi, -me, -di]*
7. Ne gündüz ne gice göz açtırır baġt-ı
siyeh-kârim
Bu ġafletten nice **diyem** uyandım yâ

- Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 8*).
[*diyem, -y, -em]*
8. Va'de-i vaşlıñı 'aşķım gibi izhâr itme
İl midir **dime** rakîbi şaķın ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*).
[*dime, -me]*
9. Şeb-i deycürda bak Aydını gördi Nûrî
A benim zülfî siyâhım göziñ aydın
dimediñ (*Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra 2*).
[*dimediñ, -me, -di, -ñ]*
10. Olamaz sine-i berrâķına hiç lâf u ġüzâf
Didi bu mışrâ' hakkında belîġ-i vaşşâf
(*Nûrî Divanı, Müsessedes 3, Mısra 34*).
[*dididi, -di]*
11. Tercümân olmuş aña ġamzene söyler
hañçer
Sa'y-ı çeşm itme **dir** âsâyişiniñ şükriñ
edâ (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 26*).
[*dir, -r]*
12. Nûriyâ bir cevherin târiġdir kim **didiler**
Liġye taķlidi için biz de taķındıķ pösteki
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3*).
[*didiler, -di, -ler]*
13. Cevherin târiġini Nûrî **dididi** bâl-i iftirâķ
Medd feni olsun hemîşe şaġn-ı şaġrâ-yı
biġişt (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 5*).
[*dididi, -di]*

di-: 1. *Demek, söylemek.*

1. Nûrî o ġülistâna ġönül oldu ki râġib
Her mışrâ'ı 'üd ağacı **dinse** münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 52*).
[*dinse, -nse]*

di-: *Demek, söylemek.*

1. Ķandesin ey dil-i pür-yâre ķan işte yâre
Ķanayım la'line **dirdüñ** didi çün ķan
saña (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6*).
[*dirdüñ, -r, -dü, -ñ]*
2. Varını çalub çarpmasalar 'âşık-ı zârîñ
Ĥübân-ı peri-peykeri **dirdim** ki melekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 4*).
[*dirdim, -r, -di, -m]*

di-: "*Söylemek, anlatmak, ifade etmek*" anlamına gelir.

1. Leb-i şimşir-i ġamzeñ añlaşılma bir
süġhan söyler
Bu sözde ġöñlümüz şefķat **dinür** bir
tercemân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 8*).
[*dinür, -n, -ür]*
2. Meşhür-ı 'avâm bir meġeldir ki **dinür**
Germ-âbeye dâġil olan elbet derler (*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 3*).
[*dinür, -n, -ür]*

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Kandesin ey dil-i pür-yäre kan işte yäre Kanayım la'line dirdün **didî** çün kan saña (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [didî, -- di, -]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim **dirse** rakîb Nûrî söyletmeye gör kimse kazımaz o keli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [dirse, -r, -se]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes **dimez** kimse Dem-â-dem eylese mánend-i nāya enñ garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [dimez, -mez]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña Yandım ey meh yerini söyle disem **dir** Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [dir, -r]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş **disem** aña Yandım ey meh yerini söyle **disem** dir Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [disem, -se, -m]
2. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş **disem** aña Yandım ey meh yerini söyle **disem** dir Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [disem, -se, -m]
3. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes **dimez** kimse Dem-â-dem eylese mánend-i nāya enñ garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [dimez, -mez]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Dikkatle tavırma bakıcağ ol kaşı hilâl Ey añladım meh-i nevi bu görmemiş **dimiş** (Nûrî Divanı, Kıt'a 12, Mısra 4). [dimiş, -miş]

di-: "Söylemek, anlatmak, ifade etmek" anlamına gelir.

1. Şafâlarla gönül gelsün açılısun gül gibi **dirken** Gamum rûzigârı ile taraldım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 7). [dirken, -r, -ken]

di-: Demek, söylemek, diye adlandırmak.

1. Şekker **didigi** rîze-i billür imiş eyvâh Pür-zehri kılub hânde-i zîr-i lebin ol mâh (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [didigi, -dig, -i]

diide: Göz.

1. Tâbiş-i ruhsârın ey meh-i nâ-mihribân Dîdemiz olmağdadır âyine-dar-ı heves (Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [dîdemiz, -miz]

diide: Görme organı, göz, çeşm.

1. Vaşf-ı ruhsârın ile jâle-nişâr olsa gönül Bülbülün **dideleri** goncânın ağzı şulanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [dideleri, -ler, -i]
2. Sâye-i şems-i Hudâda reh-rev-i maşşud olub Dîde mi âlûde-i gerd u ğubâr etsem gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 12). [dîde,]
3. Dîdede 'aks-ı leb u ruhsârın ey nev-reste gül Zîver-i mînâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [dîdede, -de]

diide: Göz.

1. Gülşen-i dehrin gülerken nice derdin görmüşüz Dîdesinde nem dilinde hûn-ı derdin görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [dîdesinde, -si, -n, -de]

diide: Göz II Aştığın gözü.

1. Pür eyitdi Nürî o mâhîñ hayâl-i ebrûsı
‘Aceb mi hâlelenürse hilâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[didelerim, -ler, -im]
2. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 12).
[didelerim, -ler, -im]
3. Firâk-ı zülflerle kara giyüb qararmış idi
Değişdi devr-i ‘izârînda âle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 10).
[didelerim, -ler, -im]
4. Anlasa la’l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 8).
[didelerim, -ler, -im]
5. Ne ‘ayb yâd-ı ruḥ u zülf-i yârdan gayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 6).
[didelerim, -ler, -im]
6. Niḥâl kaddiñe ey gonca dik dik itdi niḡâh
Eger dönerse yeridir sıfâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 4).
[didelerim, -ler, -im]
7. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 2).
[didelerim, -ler, -im]
8. Alınca leblerüñ ey gül hayâle **didelerim**
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 1).
[didelerim, -ler, -im]

diğe: (Fars.) Görme organı, göz, çeşm.

1. Nürîyâ baḡ dem-i dāmân-ı gül-i ḡandâna
Bülbülün **diğesi** mâ’ildir anıñçün kana
(Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 42).
[diğesi, -si]

diğe: (Fars.) Göz.

1. Anlasa la’l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 8).
[didelerim, -ler, -im]
2. Pür eyitdi Nürî o mâhîñ hayâl-i ebrûsı
‘Aceb mi hâlelenürse hilâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[didelerim, -ler, -im]
3. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 12).
[didelerim, -ler, -im]
4. Firâk-ı zülflerle kara giyüb qararmış idi
Değişdi devr-i ‘izârînda âle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 10).
[didelerim, -ler, -im]
5. Ne ‘ayb yâd-ı ruḥ u zülf-i yârdan gayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle **didelerim**

(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 6).
[didelerim, -ler, -im]

6. Niḡâl kaddiñe ey gonca dik dik itdi niḡâh
Eger dönerse yeridir sıfâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 4).
[didelerim, -ler, -im]
7. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle **didelerim**
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 2).
[didelerim, -ler, -im]
8. Alınca leblerüñ ey gül hayâle **didelerim**
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 1).
[didelerim, -ler, -im]
9. Rûze-i hecr ile öyle kararub **didelerim**
Yoḡıdı görmeye aḡşamı daḡı ümidi (Nürî
Divanı, Kit’a 11, Mısra 1). [didelerim, -
ler, -im]

diğe-i âmâl: Emeller gözü.

1. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü
ifnâsı
Alur mı diğe-i âmâle şem‘-i bezm-i
ekvâmı (Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 10).
[diğe-i âmâl, -e]

diğe-i baht: Baht, talih gözü.

1. Gördüğüm gündün berü zülfini zihnim
tolaşık
Diğe-i bahtım bu yüzden ḡâh uyur ḡâh
uyanıḡ (Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra
2). [diğe-i baht, -im]

diğe-i bimâr: Hasta gözü.

1. Sâye-i ḡançer-i ebrûyı ider cây-ı penâh
Mest-i bî-ḡayret imiş diğe-i bimârına yuf
(Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [diğe-i
bimâr, -ı, -n, -a]

diğe-i cân: Gönül gözü.

1. Diğe-i cânâ ne şüretler ne günler gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir‘ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra
5). [diğe-i cân, -a]

diğe-i cân: Can gözü.

1. Görünsün diđe-i cânâ kenâr-ı vuşlatıñ
Nürî
Ki fülk-i kalbi baḡr-ı ‘aşḡa şaldım yâ
Resülla’llâh (Nürî Divanı, Kaside 8,
Mısra 9). [diğe-i cân, -a]

dīde-i ḥak-bīne: *Hak gören göz.*

1. Gün gibi **dīde-i ḥak-bīne** bu şüret-i zāhir Gösterir mihr-i ḥaḳīḳat dil-i mi`rāt-ı mecāz (*Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 9*). [*dīde-i ḥak-bīne,]*

dīde-i nezzāre: *Bakanların gözü.*

1. Eyledi ol şeh-levend geşt u güzār-ı heves Dīde-i nezzāreme tōldi ğubār-ı heves (*Nūrī Divanı, Gazel 37, Mısra 2*). [*dīde-i nezzāre,]*

dīde-i nūrī: *Nūrī'nin (mahlas) gözü.*

1. Kararsa nola yanub ağlamakdan **dīde-i Nūrī** Ocāğ-ı vaşılđa evvelce çün anlar çerāğlardı (*Nūrī Divanı, Gazel 76, Mısra 9*). [*dīde-i nūrī,]*

dīde-i tāli'-i ḥvāb: *Uykuya dalmış talihin gözü.*

1. Şeb-i vuşlatda eger ğülse açılđa ol māh Dīde-i tāli'-i ḥvābida şer-a-pā açılır (*Nūrī Divanı, Gazel 15, Mısra 8*). [*dīde-i tāli'-i ḥvāb,]*
2. Şeb-i vuşlatda eger ğülse açılđa ol māh Dīde-i tāli'-i ḥvābida şer-a-pā açılır (*Nūrī Divanı, Gazel 15, Mısra 8*). [*dīde-i tāli'-i ḥvāb, -i, -da]*

dīde-i tāli'-i ḥvāb: *Uykuya dalmış talihin gözü.*

1. Şeb-i vuşlatda eger ğülse açılđa ol māh Dīde-i tāli'-i ḥvābida şer-a-pā açılır (*Nūrī Divanı, Gazel 15, Mısra 8*). [*dīde-i tāli'-i ḥvāb,]*

diger ğün eyle-: *Diğer renk etmek.*

1. Kādrimi pek dūn eyledi cān u dili ḥūn eyledi Hālim dige ğün eyledi cevr-i sipihr-i bī-vefā (*Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 36*). [*diger ğün eyle-, -di]*

dik dik: *Sert sert, öfkeli öfkeli bakmak.*

1. Nihāl ḳaddiñe ey ğonca **dik dik** itdi niğāh Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim (*Nūrī Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*dik dik,]*

2. Nihāl ḳaddiñe ey ğonca **dik dik** itdi niğāh Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim (*Nūrī Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*dik dik,]*

dikkat: *Bir nokta, bir konu üzerinde yoğunlaştırma.*

1. Dikḳatle tavrıma baḳıcağ ol ḳaşı hilāl Ey añladım meh-i nevi bu ğörmemiş dimiş (*Nūrī Divanı, Kit'a 12, Mısra 3*). [*dikḳatle, -le]*

dikkat id-: *Dikkat etmek.*

1. Mū-be-mū dikḳat idüb ebruña çıḳmaz añladım Böyle şüret kilḳ-i semmūr-ı kef-i Biḳzāddan (*Nūrī Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [*dikḳat id-, -üb]*
2. Mū-be-mū dikḳat idüb ebruña çıḳmaz añladım Böyle şüret kilḳ-i semmūr-ı kef-i Biḳzāddan (*Nūrī Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [*dikḳat id-, -üb]*

dikkat it-: *Düşüncelerini bir nokta üzerinde toplamak, bir şeyin üzerinde itinâ ile durmak.*

1. Naḳş-ı dehre dikḳat it her renkten bir örneḳ al Şāh-rāh-ı sūḳ-ı devrān içre dervīşāne ğeç (*Nūrī Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [*dikḳat it-,]*

dikkatlice: *Dikkatli bir biçimde.*

1. Pür-āteş olur rüyına **dikḳatlice** baḳsam Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım elinden (*Nūrī Divanı, Gazel 64, Mısra 5*). [*dikḳatlice,]*

dil: *Gönül.*

1. Sırr-ı dehri **dilde** yā āyīne-i sāğarda ğör Şüret-i devrāni gel mir'āt-ı İskeñderde ğör (*Nūrī Divanı, Gazel 16, Mısra 1*). [*dilde, -de]*
2. Nola ḳaldıysa pāy-i ḥumda **dil** her ehl-i tecridüñ Mesihāveş nişimengāhı çarḳ-i çārümīn olmaz (*Nūrī Divanı, Gazel 30, Mısra 3*). [*dil,]*
3. Dilinde şerḫadār-ı tūr-i taḳdiriñ enīn olmaz Niçün kim levḫa-i āmāc-ı sīne-i āhenin

- olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 1*).
[*dilinde, -in, -de*]
4. Gülşen-i dehrîñ gülerken nice derdin görmüşüz
Dîdesinde nem **dilinde** hûn-ı derdin görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 2*). [*dilinde, -i, -n, -de*]
 5. ‘Âlem -i âzâde keyde itdi ol şeh Nûrîyâ
Dilleri ehl-i diliñ gîsûsunuñ dil-bestesi (*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 10*).
[*dilleri, -leri*]
 6. Dîşletmediñ türünç memeyi sîb gâbgabı
Dildiñ dilim dilim **dilimi** âh portakal (*Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 2*).
[*dilimi, -im, -i*]

dil: (*Aşığın*) gönü.

1. Katre-i feyzi düşerse **dile** şems-i dîniñ
Gül-i iqbâl-i dehân şâdef-âsâ açılır (*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 11*). [*dile, -e*]

dil: Dil, ifade etme, söyleme.

1. Şarâb-ı âteşin la‘liñi şun serd-i güftârîñ
Dili senden beni cāndan şogutdu hâtırîñ
hoş tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4*).
[*dili, -i*]

dil: (*Aşığın*) gönü.

1. Derûnum ‘arşagâh bezm-i ‘irfâna muhabbetdir
Dilim hâlvat-şerây-ı şâh-ı şâhân-ı muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 2*). [*dilim, -im*]

dil: (*Aşığın*) gönü, kalbi.

1. Sâgar-ı devrândan ger neş‘e-yâb olmazsa **dil**
Nûrîyâ ser-halka-i ‘işretgeh-i rindâne geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 9*). [*dil,]*
2. Gāvvaş-ı ‘aşk gāvta-i hor-ı baħr-ı hûn olur
Zan itme ey **dil** bu sitem-i rüzigârdır (*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 4*). [*dil,]*
3. Şoğuk söz söyleme beyhüde **dil**
zülfüñden ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân elbet âşiyân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3*). [*dil,]*
4. Dil nice ayrılır ki leb-i yârdan meges
Pervâzdan kalur ne zemân peri ballanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 5*). [*dil,]*
5. Virmeseñ ol iki yüzlü yâre yüz
Sende ey **dil** olmaz idi yâre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [*dil,]*

6. Öpünce la‘lini ben **dilde** mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1*). [*dilde, -de*]
7. Öpünce la‘lini ben **dilde** mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1*). [*dilde, -de*]
8. Baħt-ı nâ‘im bilse ger çün **dil** olur şeb zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarħ-ı hüsni-yârdır gîsü vü hâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5*). [*dil,]*
9. Devr-i mihr-i hüsününñ yandı kararınca bu **dil**
Sâyesinde olmadım ol serv kıddiñ müştâkil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 1*). [*dil,]*
10. Ey **dil** sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma şoyun
Çün cāme-hāba ol perî ister seni turma şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1*). [*dil,]*
11. Küfr-i zülfüñ ol bütün **dil** yâd idüb feryâd ider
Deyr-i gamda diñle zikr yâ şanem nâkûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 5*). [*dil,]*

dil: Dil II Gönül.

1. Bend iden **dilleri** zincîr-i teğâfüldür heb
İşleyen sinelere tîr-i teğâfüldür heb (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 31*). [*dilleri, -ler, -i*]

dil: (*Fars.*) Gönül, yürek.

1. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [*dilin, -iñ*]
2. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [*dilin, -iñ*]

dil: Dil, lisan.

1. Melekü‘l-mevt ile ülfet iden añlar **diliñi**
Eceliyle var ise söyleşen añlar **diliñi**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 24*). [*diliñi, -i, -n, -i*]
2. Melekü‘l-mevt ile ülfet iden añlar **diliñi**
Eceliyle var ise söyleşen añlar **diliñi**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 23*). [*diliñi, -i, -n, -i*]
3. Şanma ey dil ki her ehl-i suħan añlar **diliñi**
‘Adem iklimini geşt eyleyen añlar **diliñi**

(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 22).
[diliñi, -i, -n, -i]

4. Şanma ey dil ki her ehl-i suhan añlar **diliñi**
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar **diliñi**
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21).
[diliñi, -i, -n, -i]

dil: (Fars. i.) Gönül, yürek.

1. Rişte-i âhim uzatdñ **dili** şad çäk itdiñ
Süzen-i vaş ile virseñ ileyim mi İlya
(Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 1). [dili, -i]

dil: (Âşığın) gönü, kalbi.

1. Bihişt-i 'Adne girmezmiş şeyâfîn
Neden girdi **dile** efkâr-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 16). [dile, -e]

dil: (Far.) Gönül.

1. Ey teşne-i âb-ı vişâl olan **dil**
Mevc-âver olur serâb-ı 'işve (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [dil,]
2. Dil yâd-ı lebünle câm-ı pür-hün
Hecriñle ciğer kebâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 19). [dil,]
3. Tiğ-ı niğâh-ı yârdan itmez **dil** ictinâb
Kesdirme yoldur râh-ı 'adem deşt-i
vuslata (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 5).
[dil,]
4. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânîñ
yanar ey **dil**
Fünün-ı vuslatiñ üstâdlık çokdur
çerâğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
3). [dil,]
5. Şıklımuş bâğda şalkım şaçak câme ile **dil**
ammâ
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
11). [dil,]
6. O şuluñ kankı **dil** gîsûsına bağlansa
dâğlardı
Dil-i 'uşşâk-ı zârı kendi dağlar kendi
bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
1). [dil,]
7. Yâd itdi **dil** pâdişâhını çok taşu urdı
başını
Akıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mâ-
cerâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 37).
[dil,]
8. Sır virmedi âğyâra **dil** çün oldı pâre pâre
dil
Sen var iken bî-çâre **dil** yâ kime itsün
ittikâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29).
[dil,]
9. Sır virmedi âğyâra **dil** çün oldı pâre pâre
dil
Sen var iken bî-çâre **dil** yâ kime itsün

ittikâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29).
[dil,]

10. Âsitân-ı dergeh-i lütfuñ iken cây-ı penâh
Kankı bâba eylesün **dil** ittikâ yâ Râbbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [dil,]
11. Dil şaşırđı kıldı deşt-i miñnet içre râhını
Kâşid-ı eltäfîñ eyle reh-nümâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 3). [dil,]
12. İki pâre olunca sine-i meh bir işâretle
Nice **dil** tiğ-ı 'aşkıña tayansın yâ
Resüllâ'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 6). [dil,]
13. Meyhâne-yi 'âlemde **dil** âlûde-i demdir
Ey sâki-i devrân yeter üstüme sürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 3). [dil,]
14. Bûs-ı lebin ey **dil** saña dün itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 9). [dil,]

dil: (Âşığın) gönü, yüreği, kalbi.

1. Yâd-ı la'li ile nûş-ı dem **dil** mu'tâden
Sâğar-ı bezm-i şafâ kâse-i hün oldı baña
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [dil,]
2. Mâ-cerâ-yı ğamı **dil** şu gibi ezber eyle
Bakılursa yine çeşmim gibi takır idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [dil,]
3. Nûrîyâ bildim olunca **dil** kaba-puş-ı
himem
Ehl-i **dil** heb bende-gân-ı hażret-i hünkâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 9).
[dil,]

dil: (Fars. i.) Gönül, yürek II Ey gönül!!

1. Şanma ey **dil** ki her ehl-i suhan añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [dil,]

dil bağlamak: Gönül bağlamak, severek
bağlanmak, içten sevmek, aşık olmak.

1. Küfrdür **dil bağlamak** bence o zülf-i
kâfire
Pertev-i hüsniñ tırırken nûr-ı imânım gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [dil
bağlamak,]

dil eyle-: Gönül eylemek.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mışl-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [dil
eyle-, -miş]
2. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mışl-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [dil
eyle-, -ş, -miş]

dil uzat-: *Kötü söz söylemek, kötülemek.*

1. Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yokdur haṭâ uzatma kıl u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12*).
[dil uzat-, -ma]

dil uzatmak: *Kınamak, dilini uzatmak II bir kimse veya bir şey için kötü, ayıplayıcı söz söylemek.*

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu ‘âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta‘rîfine bir emr-i muḥâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*). [dil
uzatmak,]
2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu ‘âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta‘rîfine bir emr-i muḥâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*). [dil
uzatmak,]

dilber: *Güzel (gönlü kendine çeken) I sevgili.*

1. Göñül ol **dilbere** o kâlbe olurken nâzır
Dest-i endîşeyi gerdenine atsa vâkar
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 37*).
[dilbere, -e]

dilber: *Gönlü alıp götüreren, gönlü kendine çeken güzel. II Sevgili.*

1. Niçün kül yutturdu da çor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şoğudan ‘uşşâkı
dilberden (*Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
2*). [dilberden, -den]

dilber: (*Fars.*) *Gönlü kendine çeken, güzel.*

1. Ey dil sevüb ol **dilberi** ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-ḥâba ol perî ister seni turma
şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1*).
[dilberi, -i]

dil-beste: *Göñül bağlamış, göñül vermiş.*

1. ‘Âlem -i âzâde keyde itdi ol şeh Nûrîyâ
Dilleri ehl-i diliñ gîsûsunuñ **dil-bestesi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 10*). [dil-
bestesi, -si]

dil-dâr: *Güzel I sevgili.*

1. Âyîne-i cemâlini **dil-dâr** açar kâpar
Tûṭî-i ‘aşk râzımı her bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1*). [dil-dâr,]

dil-dâr: *Birinin gönlüne malik olan maşuka: güzel I sevgili.*

1. Âyîne-i cemâlini **dil-dâr** açar kâpar
Tûṭî-i ‘aşk râzımı her bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1*). [dil-dâr,]
2. Âyîne-i cemâlini **dil-dâr** açar kâpar
Tûṭî-i ‘aşk râzımı her bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 1*). [dil-dâr,]
3. Taḫılursañ giderek kâkülüne **dil-dârîñ**
Seni dîvâne göñül bağlayayım kışkıvrak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 5*). [dil-
dârîñ, -iñ]

dil-dâr-ı firkat: *Ayrılık sevgilisi.*

1. Bedel naḫdine-i cânlar alurlar
Kumâş-ı hüsnüne **dil-dâr-ı firkat** (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 26*). [dil-dâr-ı
firkat,]

dil-güşâ: *Far. göñül açan, iç açan.*

1. Ḥayâli gezmek için sîne bâğ u dâğ idi
göñlüm
Müferriḫ bâğ o bağlar **dil-güşâ** dâğlar o
dâğlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
8*). [dil-güşâ,]

dil-hastelik: *Hasta göñül.*

1. Gülmeniñ açılmanıñ encâmıdır **dil-
hastelik**
Berg-i sebzi gülsitânîñ rüy-ı zerdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
3*). [dil-hastelik,]

dil-i âb: *Su gönlü.*

1. Buldurdı şuyun **dil-i âb** kim aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiği beyhüde kürekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 5*). [dil-i
âb,]

dil-i bîmâr: *Hasta göñül; aşık, tutkun göñül.*

1. Feyz-i cân-baḫşı Mesihâda mıdır demde
midir
Dil-i bîmâra revâ büsede mi femde midir
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [dil-i
bîmâr, -a]

dil-i divâne: *Deli gönül.*

1. Rûzigârîñ şivesi kârîñ perişân itmesün
Zülf-i dil-dâre ilişme ey **dil-i divâne** geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 4*). [*dil-i divâne,]*

dil-i divâne: *Divane gönül (âşık için).*

1. Her yüzce hañâ gönül cânâneye mañşûş
Tel kırmamak ancak dil-i divâneye
mañşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 2*).
[*dil-i divâne, -y, -e]*

dili dört parça ol-: *"Gönlü dört parçaya ayrılışın"
anlamında beddua ifadesi.*

1. Cânı çıksun dili dört parça olub hussâdîñ
Çâr-ı pâreñ seniñ ey şûh deyince çık çık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 7*). [*dili dört parça ol-, -ub]*

dili dudağı kuru-: *Dili dudağı kurumak.*

1. Kurudı cân u diliñ dili dudağı ammâ
Sırların itmediler seyr idüb anı iñşâ (*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 27*). [*dili dudağı kuru-, -dı]*

dil-i güm-râh: *Yolunu şaşırılmış gönül.*

1. Envâr-ı cemâlîñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 1*). [*dil-i güm-râh, -a]*

dil-i hazîn: *Hüzünlü gönül.*

1. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr u **dil-i hazîn** Ġarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [*dil-i hazîn,]*
2. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr u **dil-i hazîn** Ġarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [*dil-i hazîn,]*

dil-i mi`rât-ı mecâz: *Mecaz aynasının gönül.*

1. Gün gibi dîde-i hak-bîne bu şüret-i zâhir
Gösterir mihr-i hañîkat **dil-i mi`rât-ı mecâz**
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 10*). [*dil-i mi`rât-ı mecâz,]*

dil-i nâlân: *İnleyen gönül.*

1. Pâre pâre disem dañi bañmaz dil-i
nâlânıma
Soñıldı çün ağıyar açub gösterdiği sâ`at
koyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 7*).
[*dil-i nâlân, -ım, -a]*

dil-i Nûrî: *Nuri'nin (mahlas) gönül.*

1. Tañıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki **dil-i Nûrî** âvâre delidir (*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 10*). [*dil-i Nûrî,]*

dil-i nûrî-i mücrim: *Günahkar Nuri'nin(mahlas)
gönül.*

1. Kararmış kalmış ancak âteşinden hubb-ı
dünyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım yâ
Resûlla`lîlah (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 14*). [*dil-i nûrî-i mücrim,]*

dil-i pür-hûn: *Kan dolu gönül. II Gönül aşk
derdiyle dolu olan âşık.*

1. Dil-i pür-hûndadır `aks-i hayâl-i la`lîñ
Bezm-i endişemiziñ sâğar-ı ser-şârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 5*). [*dil-i pür-hûn, -da, -dır]*

dil-i pür-yâre: *Yara dolu gönül. II Aşığın yaralı
gönül.*

1. Kandesîñ ey **dil-i pür-yâre** kan işte yâre
Kanayım la`line dirdüñ didi çün kan saña
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 5*). [*dil-i pür-yâre,]*

dil-i sad pâre: *Yüz parçaya bölünmüş gönül.*

1. Virdi dil-i sad pâreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şöhrete efser
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 15*). [*dil-i sad pâre, -y, -e]*

dil-i saf: *Saf gönül.*

1. Nağşın olamaz mı bu cihânîñ dil-i şafım
Âyîne gibi gördüğü renge boyanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5*). [*dil-i saf, -ım]*

dil-i seng: *Taşın gönül, kalbi.*

1. Dil-i senginine ger âhîñ iderse te'sîr
Nâmûñ ey 'aşık-ı dil-sülhte var mermere
kâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 3).
[dil-i seng, -i, -n, -i, -n, -e]

dil-i seng: Taş kalpli. II Acımasız, merhametsiz.

1. Saña encâm ey kaşı kemân âhım neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eşer imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [dil-i
seng, -iñ, -i, -n, -e]
2. Bir hûñi-i çalâk imiş ol gönca dehen âh
İñşâf vire tâ dil-i senginine Allah (Nûrî
Divanı, Tahmîs 2, Mısra 12). [dil-i
seng, -in, -i, -ne]

dil-i sengin-i dilârâ: Gönül alan taş bağırlı.

1. Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 42).
[dil-i sengin-i dilârâ, -y, -a]

dil-i sengin-i vâ: Sevgilinin katı, merhametsiz
gönlü.

1. Germ olur mı eşk u âh ile **dil-i sengin-i
yâr**
Çünkü hârâ yumuşamaz tebşîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9).
[dil-i sengin-i yâr,]
2. Germ olur mı eşk u âh ile **dil-i sengin-i
yâr**
Çünkü hârâ yumuşamaz te'bsîr-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9).
[dil-i sengin-i yâr,]

dil-i 'uşşâk-ı zâr: Inleyen aşıkların gönlü.

1. O şûhuñ kankı dil gîsûsına bağlansa
dağlardı
Dil-i 'uşşâk-ı zârı kendi dağlar kendi
bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
2). [dil-i 'uşşâk-ı zâr, -ı]

dil-i vîrâne: Yıkık, harap gönlü; üzgün gönlü.

1. İzhâr idemem gevherimi aña gözümdeñ
Ol genc-i muñalsam dil-i vîrâneye mahşûş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [dil-i
vîrâne, -y, -e]

dil-i zâr: Ağlayan, inleyen gönlü.

1. Nazar-ı hışmına tākāt getirür mi **dil-i zâr**
Nûrîyâ zaħmın nîgeh-i dâğ-ı derûñ oldu
baña (Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 9).
[dil-i zâr,]
2. Her söyledigin 'aşıkına saçmadır ammâ
Söz atma dil-i zârıma çokdan berelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [dil-i
zâr, -ım, -a]

dilim dilim dil-: Parça parça etmek.

1. Dışletmediñ türünç memeyi sîb ğabğabı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 2). [dilim
dilim dil-, -di, -ñ]

dilleri dön-: Amacını, isteğini iyi anlatmak.

1. Bağrın oysun reşk-i zülfüñ sünbül u
şebülarıñ
Dilleri dönsün hayâl-i hañçer-i ebrularıñ
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 22).
[dilleri dön-, -sün]

dil-rişte-i güşâ-i sühan: Söz açan gönlü bağı.

1. 'Ukde-i zülfi-girih-gîr açılır söz uzanur
Yoħsa dil-rişte-i güşâ-i sühandan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [dil-
rişte-i güşâ-i sühan, -dan]

dil-şiken ol-: Gönül kırıcı olmak.

1. Dil-şiken olma gözümdeñ çıķma ey nâzik
beden
Kâse-i billürüm eyler mi hiç işkeşte gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [dil-
şiken ol-, -ma]

dil-şikeste: Far. Gönlü kırık.

1. Sevdâ-yı zülfüñ ile **dil-şikeste** hâldır
Ta'mîr it o çîñi-i mü-dârı mü-be-mü
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [dil-
şikeste,]

dil-sîr-i hVân-ı himmet: İhsan sofrasında gönlü
doymuş Nuri.

1. Dil-sîr-i hVân-ı himmeti olmaķda Nûrîyâ
Yâd eyle lutf-ı hażret-i hünkârı mü-be-mü
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [dil-sîr-
i hVân-ı himmet, -ı]

dinle- *İşitmek için kulak vermek, isteyerek duymak. // Söylenen sözü dikkate alıp ona göre davranmak, kabul etmek, uymak, itâat etmek.*

1. Küfr-i zülfün ol bütüñ dil yâd idüb feryâd ider
Deyr-i ğamda **dinle** zikr yâ şanem
nâkûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6*). [*dinle,]*

dıraht-ı bağ-ı ğām: *Gam bağının ağacı.*

1. Dıraht-ı bağ-ı ğāmı meyve-dâr iden Allah
Nihâl-i kamımı bî-berk u bâr iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 1*). [*dıraht-ı bağ-ı ğām, -ı]*

dıraht-ı 'ömri: *Ömür ağacı.*

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ dünyâ
Dıraht-ı 'ömri yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ
(*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 2*). [*dıraht-ı 'ömri,]*

dırâz kıl-: *Uzatmak.*

1. Mû-miyânında şarub ince hayâle zihniñ
Kışa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dırâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 6*). [*dırâz kıl-,]*

direklen-: *Sağlamlaştırmak.*

1. Her çend **direklenmededir** derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice yıkılsun temelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 7*). [*direklenmededir, -me, -de, -dir]*

dirîĝ: *"Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.*

1. Dūd-ı dil müjĝanı hem-renk-i şehâb itdi **dirîĝ**
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 1*). [*dirîĝ,]*
2. Dūd-ı dil müjĝanı hem-renk-i şehâb itdi **dirîĝ**
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 2*). [*dirîĝ,]*
3. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre hâl-i zârımı
Rûzigârıñ şivesi pür-pîç-tâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 4*). [*dirîĝ,]*

4. Tâbiş-i mihr-i ruĝ-ı dil-dâr u ye's-i rûzigâr
Mevce-i deryâ-yı ümmîdim serâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 6*). [*dirîĝ,]*
5. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol fitne-cû
Her günüm aĝyâr ile rûz-ı hesâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8*). [*dirîĝ,]*
6. Perde-i eflâk iken dūd-ı derünüm Nûrîyâ
Penbe-i dâĝ-ı dili çarĝ âfitâb itdi **dirîĝ**
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 10*). [*dirîĝ,]*

dirîĝ it-: *Korumak, himaye etmek.*

1. Revnaĝ-ı rûyî kalur mı itmese vaşlın dirîĝ
Çün şolar naĝş-ı şukûfe kâle-i Mebûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 15*). [*dirîĝ it-, -me, -se]*

dirîĝ it-: *Esirgemek, sakınmak.*

1. Gül-âb-ı vaşlını şaç lutf idüb bu cism-i şad çâke
Dirîĝ itme nazar naĝş u nigâr-ı kalb-i ğamnâke
(*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 10*). [*dirîĝ it-, -me]*

diril-: *Canlanmak. mec. Kuvvet ve taravet gelmek, taze hayat bulmak.*

1. Mey degil mâ-ı hayât içse **dirilmez** kalıbı
Seng-i güristândır nezdimde zâhid hay degil
(*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11*). [*dirilmez, -mez]*

diş: *Diş.*

1. İncü **dişler** ile baĝş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*). [*dişler, -ler]*
2. İncü **dişler** ile baĝş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*). [*dişler, -ler]*

dişlet-: *Isırtmak, öptürmek.*

1. Dişletmediñ türunç memeyi sîb ğabĝabı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(*Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 1*). [*dişletmediñ, -me, -di, -ñ]*

ditre-: Titremeye neden olmak, hafifsallandırmak.

1. Rakşa çık açub o güllü allı fistânımı
Ditresün şevkıyla **ditrerken** gören
pistânımı (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 14). [ditrerken, -r, -ken]
2. Rakşa çık açub o güllü allı fistânımı
Ditresün şevkıyla ditrerken gören
pistânımı (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 14). [ditresün, -sün]

dīvāne: 'aşk ile kendinden geçmiş (kimse), 'aşk delisi.

1. Kanına kanmış begim duhter-i reziñ
olmuş lebiñ
Bir kızıl **dīvāne** bu eşk-i firāvânım gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6).
[dīvāne,]
2. Ālüde-rüy-ı hün u gil pāmāl-ı gam bî-çäre
dil
Dīvāneye sille degil urdı felek şad püşt-i
pā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34).
[dīvāneye, -ye]

dīvāne: Aşk ile kendinden geçmiş,deli, mecnun.

1. Eylesem āgāze-i güftārdır rişüm gören
Ey şakal **dīvānesi** söylediğün sidre gibi
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2).
[dīvānesi, -si]

dīvāne gönül: Deliye dönmüş gönül. II Aşğın kalbi.

1. Taqılursañ giderek kākülüne dıl-dārñ
Seni **dīvāne gönül** bağlayayım kışkıvrak
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [dīvāne
gönül,]

dīvāne it-: Çılgına çevirmek, deli etmek, mecnuna çevirmek.

1. Bu siyeh sevdā nice dīvāne itmez ādemi
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gīsū siyeh
(Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 3). [dīvāne
it-, -mez]

dīvānelik: Çılgınlık, delilik.

1. Zülfünñ boynumuza bārını zincir
idemez
Bizi **dīvānelik** ile hele teşhür idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 2).
[dīvānelik,]

dīvāneves: Deli, çılgın gibi.

1. Olan ya 'ni tevekkültü 'alellāh bendine
beste
Tolaşmaz beyhude **dīvāneves** bu deşt-i
devranı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 8).
[dīvāneves,]

dīvār: Duvar.

1. Mest-i nāzm başlasa reftāre ger
Nice bir **dīvāra** eyler ittikā' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 6). [dīvāra, -a]
2. Eyle var ağıyar ile nāz u niyāz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutmā şü **dīvāre** yaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22).
[dīvāre, -e]

dīvār: Ar. memleket, ülke.

1. Biri **diyārına** hasret birisi yārine
Ġarib Nūr-i zār u dil-i hāzīn Ġarib (Nûrî
Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [diyārına, -ı, -
n, -a]
2. Biri **diyārına** hasret birisi yārine
Ġarib Nūr-i zār u dil-i hāzīn Ġarib (Nûrî
Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [diyārına, -ı, -
n, -a]

dīvār-ı Ġurbet: Yabancı memleket.

1. Keşti-i cismi felek şaldı miyāh-ı firkāte
Sürdi çün bād-ı belā suyu diyār-ı Ġurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 12).
[diyār-ı Ġurbet, -e]

dizi dizi: Sıra sıra anlamında ikileme.

1. Dāne-i şebnem şanur derd-i beyāz üzre
gören
Gerden-i şāfındaki incüsini **dizi dizi**
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [dizi
dizi,]

dizleriniñ bağını çöz-: Ne yapacağımı bilememek,
aşırı üzölmek, heyecanlanmak.

1. Bir sille urub dizleriniñ bağını çözdü
Gīsū-yı perişāne sitem şāneye maşşūs
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 5).
[dizleriniñ bağını çöz-, -di]

dögölmeklik: Dövmeklik, vurmak,.

1. Ceş-i müjgânîñ kalur mı leşker-i Kāvüsdan
Sînemîñ bu kadar **dögülmeklikde** farkı kūsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 2*). [*dögülmeklikde, -de*]

Feyz-i ihsânîñdan alsaydı ziyâ yâ Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 25*). [*dönerdi, -er, -di*]

dök-: Akıtmak, dökmek.

1. Göñli açılson raķībūñ de benim ħalbimi yıķ
Ba' de zâ yüz şuyı **dökmez** saña bu bağrı yanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 4*). [*dökmez, -mez*]
2. Dökdukce şıcaķ şuları tās-ı çeşmim
Elbet şoğumaz ħalvet-i ülfet ışıñur (*Nûrî Divanı, Rübai 3, Mısra 3*). [*dökdukce, -dukce*]

dök-: Saçmak, dağıtmak.

1. Dükeli 'aķl-ı perîşân o perî şânım âĥ
Tağıdub 'arızına zülf-i siyâhım **dökeli**
(*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 6*). [*dökeli, -eli*]
2. Bir ayağ üzre dönüb dolaş **döküb**
ğisülarıñ
Bâde de süz kim süzülsün nergis-i cādülarıñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19*). [*döküb, -üb*]

dolāb: Hile, oyun (argo).

1. Aramızdan şu bile şızmaz iken sākīyle
Bir **dolāb** ile o muğ-beçe beni şızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [*dolāb,]*

dön-: Dönmek, kendi etrafında hareket etmek.

1. Düşmen-i ĥırmân-i 'ömrüñ mimlisiñ ey
çarĥ-ı felek
Ne o bir dānem için böyle başımda
dönmek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 2*). [*dönmek, -mek*]
2. Şem'-i cânın kim yakarsa şems-i dñiñ
aşķına
Çarĥ başımda **döner** pervâneveş firl firl
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 14*). [*döner, -er*]
3. Niĥâl ħaddiñe ey ĥonca dik dik itdi niğāĥ
Eger **dönerse** yeridir sıfale didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4*). [*dönerse, -er, -se*]

dön-: Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.

1. Peñçe-i mihre **dönerdi** zerre-i
ümmîdimiz

dön-: Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek,... haline gelmek.

1. Niĥâl ħaddiñe ey ĥonca dik dik itdi niğāĥ
Eger **dönerse** yeridir sıfale didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4*). [*dönerse, -er, -se*]

dönüb dolaş-: Dönüp dolaşmak.

1. Başım döndi dönüb dolaşmadan devrāni
beyhüde
Gelüb dergāĥıña düştüm ħapandım yâ
Resülla'llāĥ (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 11*). [*dönüb dolaş-, -madan*]
2. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
ğisülarıñ
Bâde de süz kim süzülsün nergis-i cādülarıñ
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19*). [*dönüb dolaş-,]*

dört: "Dört" sayı sıfatı.

1. Göñül bülbülennür bāğ-ı emelde
Velî **dört** yanın almış ĥār-ı firķat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 10*). [*dört,]*

döşe-: Düzmek, hazırlamak.

1. Ĥāĥıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılāl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24*). [*döşenür, -n, -ür*]
2. Ĥāĥıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılāl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24*). [*döşenür, -n, -ür*]

dost: Dost II Sevgili.

1. Dost şandım ĥamze-i dil-dārı bir seĥĥār
imiş
Nergis-i mesti o ĥavf ile meger bimār
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1*). [*dost,]*

dü: " İki " sayı sıfatı.

1. Şabavar da'vet it teşrîf itsün beytü'l-
aĥzānım
Dü çeşmim rāĥ-ı yāre gevher-i efşān-ı

muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [dû,]

2. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ **dû** sehbâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [dû,]
3. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ **dû** sehbâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8). [dû,]

dūd: (kara) duman.

1. Olmada bŷy-ı āver kām-ı nigāh-ı 'āşık-ān
Dūd u 'ūd u āteş-i terdir o zülf u hāl u ruħ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [dūd,]

dudağ: Dudak.

1. Alanlar gülbeşeker lezzetin yāriñ
dudağında
Satırlar açılır güller gelince al yanağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 1).
[dudağında, -ı, -n, -da]

dūd-ı derŷn: Gönülden çıkan duman. II Gönül acısı.

1. Perde-i eflāk iken dūd-ı derŷnum Nūrīyā
Penbe-i dāğ-ı dili çarħ āfitāb itdi dirēğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [dūd-ı derŷn, -um]

dūd-ı dil: Gönül dumanı.

1. Dūd-ı dil müjgānı hem-renk-i şehāb itdi dirēğ
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem ħarāb itdi dirēğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 1).
[dūd-ı dil,]

dūd-ı felek: Felek dumanı.

1. 'Āķıbet bezmiñ qarardır ey meh-i nā-
mihribān
Bir gice ehl-i diliñ **dūd-ı felek** peyvestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [dūd-ı felek,]

dūd-ı şerer: Kıvılcım dumanı.

1. Kerem kıl itme cevri Nūrī-i zāre
cefākārım
Şakın rŷy-ı sipihri tŷtmasun **dūd-ı şerer**
bārım (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 18).
[dūd-ı şerer,]

dūd-ı siyāh: Kara duman.

1. Ey zülfi siyeh 'arşa çıkar nāle vŷ āħım
Bu dūd-ı siyāħım (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 18). [dūd-ı siyāh, -ım]

duhter: Kız.

1. Bir söz düzŷb baña ucını çatladır raķīb
Açılsa ger o **duhtere** mādde çatallanur (Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4).
[duhtere, -e]

duhter: Kız çocuğu.

1. O **duhtere** bu gice yaķtıđım ħınnā' Nūrī
Nigin-i la' l gibi zīb-i dest olub ħalmıř (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9).
[duhtere, -e]
2. O **duhtere** bu gice yaķtıđım ħınnā Nūrī
Nigin-i la' l gibi zīb-i dest olub ħalmıř (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9).
[duhtere, -e]

duhter-i nāzım: Nazım kızı.

1. Sözü bir dürr-i yektā-yı me'ānī oldığın
Nūrī
Bilüb ol **duhter-i nāzım** küpe eyler
ħulağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [duhter-i nāzım,]

duhter-i rez: Üzüüm kızı ll şarap.

1. Ķanına ħanmıř begim duhter-i reziiñ
olmuş lebiñ
Bir kıızıl divāne bu eşk-i firāvānım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5).
[duhter-i rez, -iñ]

duhter-i tersā: Hristiyan kız.

1. Pistānçesin öpmek için üstüne düřđim
Bu vaz'ıma ol **duhter-i tersā** kāse verdi (Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2).
[duhter-i tersā,]
2. Āğŷ açalıdan beri ol **duhter-i tersā**
Mānend-i çelipā (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 1). [duhter-i tersā,]

duht-ı rez: Üzüüm, şarap kızı.

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızı Frenk
Āğyār kendi keyfine ħalsa ħaralanur

(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [duht-i rez, -i]

dük-: Dökmek.

1. Dükeli 'aql-ı perîşân o perî şânım âh
Tağıdub 'arızına zülf-i siyâhın dökeli
(Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [dükelî,
-elî]

duman: Duman.

1. Heb añlaşılın 'aşkıñın kârî **dümândır**
Aşvâli yamandır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 19). [dümândır, -dır]

dün: T. e. İçinde bulunulan günden evvelki gün.

1. Būs-ı lebin ey dil saña **dün** itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 9). [dün,]

dün: 1. İçinde bulunulan günden bir önceki gün 2.
Kısa bir zaman önce.

1. Yâre şanlımağı **dün** gice çıkardım
kurdum
Mû-miyân ile tutub la'line şardım şordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [dün,]
2. Cünhası zülfine şarkındılığ imiş yârîñ
Dün raqîb kâfirini kendim aşardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 6).
[dün,]
3. Derd-i dilimi **dün** gice ol mâha yanınca
Gezdirdi beni gezdiği yerlerde yanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [dün,]

dün eyle-: Aşağılamak.

1. Kâdrimi pek dñn eyledi cân u dili hñn
eyledi
Hâlim diger gñn eyledi cevr-i sipîhr-i bî-
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 35).
[dñn eyle-, -di]

dünyâ: Âlem, yeryüzü; dünyaya ait her şey.

1. Tutub dergahına toğrı yüzüm geldim ki
dünyânîñ
Yalan oldığımı bildim inandım yâ
Resüllâ'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 3). [dünyânîñ, -nîñ]

dünyâ: (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü,
yer küresi, arz, cihan.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhi çeşm-i cân
bağağalmaz
'Arūs-ı 'ömre göstermekde çün şubh u
mesâ **dünyâ** (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
4). [dünyâ,]
2. Alub her renkden bir örnek ancak kendi
kaydîñ gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ
dünyâ (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 6).
[dünyâ,]
3. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hü mâ
dünyâ (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 8).
[dünyâ,]
4. Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nürîyâ ger âşinâ
dünyâ (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 10).
[dünyâ,]
5. Meger bend-i nukûş-ı dehr olur mı rind-i
kâr-âğâh
'Aceb âyîne-i şüret-nümâ-yı dîvdür
dünyâ (Nûrî Divanı, Müfret 1, Mısra 2).
[dünyâ,]

dür-: Buruşturmak.

1. Ma'nâ-yı vefâ mekteb-i 'aşk içre bilünstün
Ey tıfl-ı kader muşhaf-ı âmâlimi **dürme**
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 2). [dürme, -
me]

dür-bîn: Uzağı gösteren alet.

1. Tutunca bir yolu bilmez uzağ yakın ğarîb
Yağın görür uzağı hemçü **dür-bîn** ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [dür-bîn,
]]
2. Tutunca bir yolu bilmez uzağ yakın ğarîb
Yağın görür uzağı hemçü **dür-bîn** ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [dür-bîn,
]]

dürç-i lütf: Lütfün mücevher kutusu.

1. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürç-i lütfüñda çün envâr-ı du'â silk-i
lâ'l (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[dürç-i lütf, -uñ, -da]
2. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürç-i lütfüñda çün envâr-ı du'â silk-i
lâ'l (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[dürç-i lütf, -uñ, -da]

dürr-i şehvâr: Şahlara layık olan iri taneli inci.

1. Nîsân yağar 'arşa-i gülzâre şanursun
Her katresini bir dürr-i şehvâre şanursun
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 48).
[dürr-i şehvâr, -e]

dürr-i yektâ-yı me'ânî: Manaların biricik incisi.

1. Sözümler bir **dürr-i yektâ-yı me'ânî** oldıgım
Nûrî
Bilüb ol duhter-i nâzım küpe eyler
kulağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
13). [dürr-i yektâ-yı me'ânî,]

düs: Uyurken zihinde beliren hayaller ve
düşünceler, rüyâ.

1. Harekât-i dehenîñ ile dehenden dehene
Dem-be-dem **düşümedir** muşhaf-ı
esrâr-ı ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13,
Mısra 6). [düşümedir, -üm, -de, -dir]

düs: Düş, hayal, rüyâ.

1. Bu gice **düşde** o meh-pâre uyurmuş
gördüm
O da bu vak'ayı görmüş uyardım yordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [düşde,
-de]

düs: Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihitiyâr
inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

1. Bâlâ-yı belâ-ñizün idüb mahşer-i elmas
Düşdükce 'arâk 'arız-ı dil-dâre şanursun
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 46).
[düşdükce, -dükçe]

düş: Düşmek, sendelemek.

1. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
1). [düşmüşüm, -müş, -üm]
2. Hevâ-yı nefis ile nâgâh **düşdüm** bir
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i
şeytânî (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
13). [düşdüm, -dü, -m]
3. Öyle yüksekte gezen **düşse** gerekdir
cânsız
Mıh başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 21). [düşse, -
se]

düs: Uğramak, rast gelmek.

1. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrâmı
beyhüde
Gelüb dergâhına **düştüm** kapandım yâ
Resüllâ'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 12). [düştüm, -tü, -m]

düs: Damlamak | meyletmek.

1. Katre-i feyzi **düşerse** dile şems-i dîniñ
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ açılır (Nûrî
Divanı, Gazel 15, Mısra 11). [düşerse, -
erse]

düs: Gelmek, ulaşmak, varmak.

1. Hâtırâ-ı enverine **düşsem** eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23).
[düşsem, -se, -m]

düs: Bulunmak, ortaya çıkmak, görünmek.

1. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempâye-i zemîn garîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7).
[düşünce, -ünce]
2. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempâye-i zemîn garîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7).
[düşünce, -ünce]

düs: Düşmek II varmak, gelmek.

1. Hâtırâ-ı enverine **düşsem** eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23).
[düşsem, -m, -se]

düs: (yol bağlamında) girmek, koyulmak,
yürümek, katetmek.

1. Düş reh-i küy-ı ħarâbâta yüri mestâne var
Fülk-ı câmîñ reh-güzârı bañr-ı istiğfâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 5).
[düş,]

düs: İçine düşmek.

1. Düşdükce bañr-ı ye'se istemded eyler
bâdeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil encâm buldurdı

şuyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 5).
[düşdükce, -dükce]

düşmen-i hirmân-i 'ömr: Ömür ümitsizliğinin düşmanı.

1. Düşmen-i hirmân-i 'ömrün mimlisin ey çarh-ı felek
Ne o bir dânem için böyle başımda dönmek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [düşmen-i hirmân-i 'ömr, -ün]

düşün-: Aklından geçirmek, göz önüne getirmek.

1. Hâlin **düşünüb** nâleler eylerdim o şühûn
Söz atdı işitdim bu gece Yıldız Bülbul (Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 1). [düşünüb, -üb]

düşür-: Yukarıdan aşağı indirmek II Kaybetmek.

1. Deşt-i rağbetden **düşürdi** mest-i nâzm gönlümü
Yüz sürer hâk-ı niyâza sâğar-ı işkestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [düşürdi, -di]

düşür-: Gönlünü düşürmek II âşık olmak.

1. Envâr-ı cemâlin dil-i güm-râha **düşürdüm**
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe **düşürdüm** (Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 1). [düşürdüm, -dü, -m]

düşür-: Düşmesine yol açmak, düşmesine sebep olmak.

1. Biñ fersah aşurdım hedef-i maşad-ı ahîr
Tîr-i emeli atdım uzak râha **düşürdüm** (Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 4). [düşürdüm, -dü, -m]

düşür-: Düşürmek II bırakmak.

1. Envâr-ı cemâlin dil-i güm-râha **düşürdüm**
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe **düşürdüm** (Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 2). [düşürdüm, -dü, -m]

düşvâr: Güç, müşkül, zor.

1. Añladım gönlüm olunca bend-i zülf-i dil-rubâ
Rûzigârın şivesi ehl-i dile **düşvâr** imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [düşvâr,]

düz: Aynı, benzer şekilde.

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağıyâre
Bağdaşır olma bucâğında aña harf endâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 11). [düz,]

düzağ-ı hecrî: Ayrılık cehennemini.

1. Cây-ı ârâmım ola **düzağ-ı hecrî** yariñ
Nûrîyâ şahñ-ı bihişte değışürsem vañamın (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 13). [düzağ-ı hecrî,]

E

eb: Baba.

1. Cidd itse cihil sâl **eb** ile ceddin öğrenür
Cühhâli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede (Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9). [eb,]

ebr: Bulut.

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [ebr,]
2. Baht-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarh-ı hüsn-i yârdır gîsü vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [ebr,]

ebrâsâ: Bulut gibi.

1. Perde-i zülfini tağıtsa ol meh **ebrâsâ**
Hâl-i ruhsâresi çün aqd-i Süreyyâ açılır (Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [ebrâsâ,]

ebr-i 'atâ: Bağış, ihsan bulutu.

1. Ser çeşm-i tağdîre bağ gezme susuz
şoğak şoğak
'Aşkıyla cânın nâra yağ rizân ola **ebr-i 'atâ** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 8). [ebr-i 'atâ,]

ebr-i bahār: Bahar bulutu.

1. Fikr-i la'liñle müjem **ebr-i bahār** etsem gerek
Feyz-i eşkümlle cihānı lālezār etsem gerek
(Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [ebr-i bahār,]

ebr-i emel: İstek bulutu.

1. Ebr-i emele kânim kûrîdır sâkî-i devrân
Olma buña hayrân (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 21). [ebr-i emel, -e]

ebr-i nîsân: Nisan bulutu (Nisan yağmurları bağlamında).

1. Gülistân-ı tenimde güller açdı dâğ-ı hûn
âlûd
Bahâr-ı miñnetûñ müjgânım oldu ebr-i
nîsânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 28).
[ebr-i nîsân, -ı]

ebr-i nîsân-ı muhabbet: Muhabbetin nisan bulutu.

1. Müjemden katre katre Nûrîyâ eşkim
şaçlısun kim
Bahâr-ı hûsn yâre ebr-i nîsân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 10). [ebr-i nîsân-ı muhabbet, -diir
]

ebr-i zülf-i müşkîn: Meşk zülfünün bulutu.

1. Gül rüyına **ebr-i zülf-i müşkîn**
Efşân ider gül-âb-ı işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 21). [ebr-i zülf-i müşkîn,
]

ebrü: Kaş.

1. Mû-be-mû dikkât idüb **ebrüña** çıkmaz
añladım
Böyle şüret kill-i semmür-ı kef-i
Bihzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
3). [ebrüña, -n, -a]
2. Mû-be-mû dikkât idüb **ebrüña** çıkmaz
añladım
Böyle şüret kill-i semmür-ı kef-i
Bihzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
3). [ebrüña, -n, -a]

ebrü: Hilale benzeyen kaş.

1. Çalışma beyt yapmağa **ebrüsuna** Nûrî
Tağ eylesün tākātūñ kim bu felekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 9).
[ebrüsuna, -su, -n, -a]

ebrü: Göziñ üzerindeki siyah ve kalın kemerli
kallar, kaş.

1. Ebrüsü ile zülf u 'izârın görelî mâh
Beñzi çalıķ 'aqlı tolaşık sinesi yanık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [ebrüsü,
-sı]
2. Hânçer **ebrüsü** çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11).
[ebrüsü, -sı]
3. Hânçer **ebrüsü** çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11).
[ebrüsü, -sı]

ebrü: Far. Kaş.

1. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulı bir kemândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 4). [ebrü,]
2. Ğamze dahî penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 10). [ebrü,]
3. Burc-ı hûsnünde mâh-ı nev şanma
Fitne-i âsumândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 8). [ebrü,]
4. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 6). [ebrü,]
5. Deşne-i cân-sitândır **ebrü**
Āfet-i mülk-i cândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 2). [ebrü,]
6. Deşne-i cân-sitândır **ebrü**
Āfet-i mülk-i cândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 1). [ebrü,]
7. Bu siyeh sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādü siyeh **ebrü** siyeh ğsü siyeh
(Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 4). [ebrü,]

ebrü: (Sevgilinin) kaşı.

1. Deşne-i cân-sitândır **ebrü**
Āfet-i mülk-i cândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 1). [ebrü,]
2. Deşne-i cân-sitândır **ebrü**
Āfet-i mülk-i cândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 2). [ebrü,]
3. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulı bir kemândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 4). [ebrü,]
4. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır **ebrü** (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 6). [ebrü,]

5. Burc-ı hüsünde mäh-ı nev şanma
Fitne-i âsumandır **ebrü** (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 8*). [*ebrü,]*
6. Ğamze daği penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır **ebrü** (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 10*). [*ebrü,]*

ebrüvâñun çat-: Kaşlarını çatmak.

1. Ebrüvâñun çatarak çıkmış idi çün ol mäh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına mı itdi nigah
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 11*).
[*ebrüvâñun çat-, -arak]*

ecel: Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.

1. Dilin añlar **ecelle** ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [*ecelle, -le]*
2. Dilin añlar **ecelle** ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (*Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 5*). [*ecelle, -le]*

ecel: Ecel, hayatın sonu, ölüm.

1. Melekü'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var ise söyleşen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 24*).
[*eceliyle, -i, -y, -le]*

ecel: Ar. Ölüm.

1. Gel **ecel** ey gönca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağıt zülf-i siyâhıñ şabr u sâmanım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1*).
[*ecel,]*

edâ it-: Yerine getirme, yapma, îfâ etme, icrâ etme.

1. Tercümân olmuş aña ğamzene söyler
hançer
Sa'y-ı çeşm itme dir âsâyişiniñ şükrin edâ
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 26*). [*edâ it-, -me]*

edügiçün: Ettiği için.

1. Hattı degil kilk-i kader yazdı ruhıñ
levhasına
'Âşıka būs-ı lebiñ borc **edügiçün** tahvîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 6*).
[*edügiçün,]*

efendim: "Ey Allah'ım!" anlamında sesleniştir.

1. A **efendim** dest-i ğirim melce'm Rabbim
zahirimsiñ
Derüñ peşt u penâh bî-kesândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3*).
[*efendim,]*

efğan: Acı ile bağırıp çağırma, inleme, feryat etme.

1. Görünsün afitâb-ı şâd-mâni subh-ı
maşşadda
Unutsun baht-ı hâb âlüdümüz rüyâda
efğanı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 24*).
[*efğanı, -ı]*

ef'î-vı füsün: Büyülü, sihirli, tılsımlı yılan.

1. Cân-lerzende iken ğamze-i cādū senden
Târ-ı zülf-i daği **ef'î-vı füsün** oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 8*). [*ef'î-vı füsün,]*

efkâr-ı dil: Gönlin fikri, gönül düşüncesi.

1. Bahtım siyehler bağladı ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nızârım ağladı **efkâr-ı dil** âh u bükâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 28*).
[*efkâr-ı dil,]*

efkâr-ı firkat: Ayrılık fikri.

1. Bihişt-i 'Adne girmezmiş şeyâfîn
Neden girdi dile **efkâr-ı firkat** (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 16*). [*efkâr-ı firkat,]*

eflâk: Felekler; gökyüzü.

1. Feryâd-ı şerer bārımıza yansın uyansın
Eflâkı tolansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 2*). [*eflâkı, -ı]*

eflâk: 1-Felekler; gökyüzü. 2-Baht, talih.

1. Ğamıñla âh u feryâdım 'urüc itdikce
eflâke
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 11*). [*eflâke, -e]*

efsân id-: Saçmak, yaymak.

1. Gül rüyına ebr-i zülf-i müşkîn
Efşân ider gül-âb-ı işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 22). [efşân id-, -er]

efser: Padişah tacı, hükümdarlığı simgeleyen taç.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı hârâbâtım
bugün
Efser u evreng cām u sâye-i Cem´dir baña
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6). [efser,]

efser: Far. Taç.

1. Virdi dil-i şad pâreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şöhrete
efser (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
16). [efser,]

efser-i eflâk: Felekler tacı.

1. İder ser pür-zemîn murâdımı vâsi´
Serime efser-i eflâkı târ iden Allah (Nûrî
Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [efser-i eflâk,
-ı]

efser-i elmas: Elmas taç.

1. Ağyâr-ı seğı seng-i reh-i yârla urdum
Çäsâr-ı Frenk oldu giyüb **efser-i elmas**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 40).
[efser-i elmas,]

efser-i mihr: Güneş tacı.

1. Pertev-i şöhet baña mestâne-i cām-ı mey
yeter
İstemem ger **efser-i mihr** olsa tãc-ı key
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8).
[efser-i mihr,]

efzûn: Artmak, çoğaltmak.

1. Âb u tâbı nola Nûrîniñ olursa **efzûn**
Tãs-ı mihr u meh ile şubh u mesâ bade
içer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 7).
[efzûn,]

efzûn evle-: Çoğaltmak, artırmak.

1. Pertev-i lütfîni günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nûrîyâ ziyâ bahş ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 29).
[efzûn eyle-,]

2. Pertev-i lütfîni günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nûrîyâ ziyâ bahş ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 29).
[efzûn eyle-,]

efzûn id-: Artırmak, çoğaltmak.

1. Efzûn ider haber-i siyeh kadr-i ruvâtı
Kem-mâyelerin cevri açar cevher-i zâtı
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 23).
[efzûn id-, -er]

efzûn id-: Artırmak, çoğaltmak, fazlalaştırmak.

1. Sipihri-ı 'atıfret hürşid-i şefkat mâh-ı
'işmetdir
Hudâ gün günden efzûn ide tãb-ı mihr-i
ikbalin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 4).
[efzûn id-, -e]

eger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimidir.
// "Eğer, şayet" anlamındaki şart edati.

1. Olsa ayîne' -i idrâkim **eger** bir deryâ
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [eger,
]

eger: "Eğer, şayet" bağlacı.

1. Şeb-i vuşlatda **eger** gülse açılma ol mâh
Dide-i tâli' -i hvâbida şer-a-pâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [eger,]
2. Kaydırur ise **eger** pây-ı hayâlün eşkim
Gönlüm ey Yûsuf-ı gül-pîrehenüm çâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 5).
[eger,]
3. Süzen-i elbine-i nâsa geçer sonra ucı
Uzar açılma **eger** turre-i ser rişte-i râz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [eger,
]

eger: "Eğer" şayet, koşul anlamı veren bağlaç.

1. Çarpılma nola âdem **eger** görse ferişte
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'aşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [eger,]

eger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan
biçimidir; "eğer, şayet" anlamındaki şart edati.

1. Dânesi kefe' -i mizân-ı hayâle şıgmaz
Gelse de hüşe-i eltâfiñ **eger** bir miskâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [eger,
]

eger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimidir II "Eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.

1. Niḥāl kaddiñe ey ḡonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfale didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [eger,]
2. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [eger,]

eger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimi olup "Eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.

1. Yine kıanamam cevrine kıanım daḡi içse
Bir demde eger ġamze-i hûn-hârı
kıanımcı (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [eger,]

eger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimi olup "Eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.

1. Niḥāl kaddiñe ey ḡonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfale didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [eger,]

eger: "Eğer" bağlacı.

1. Dānesi kefe'-i mizān-ı ḡayāle şıġmaz
Gelse de ḡūşe-i eltāfiñ eger bir mişķāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [eger,]
2. Olsa ayiñe'-i idrākim eger bir deryā
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13). [eger,]
3. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23). [eger,]

eger çi: Gerçi, her ne kadar... ise de.

1. Pister-i ġamda eger çi encüm-şümār-ı
firķātem
Līk sākī-i kıamer-ruḡsār hem-demdir baña
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 3). [eger çi,]

egerçi: Her ne kadar.

1. Egerçi pāymāl-i ḡāşş u 'āmmam mürveş
ammā
Velī beyt-i dilim taḡt-ı Süleymān-ı
muḡabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 3). [egerçi,]

eġil-: Yönelmek, dönmek.

1. Ṭoġrısı meyyālseñ aġyāre ey kaşı kemān
Tır-i āhım degmesün zinhār bu yana eġil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [eġil,]

eglence: Gönül eğlendirecek, hoş vakit geçirecek şey.

1. Eglence olursa nola şeb tā-be-seherġāh
Ey ḡonca dehānım bize Yıldız size
Bülbül (Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 3).
[eglence,]

ehl: (Ar.) Ehil, bir işten anlayan.

1. Eksik deġil erbāb-ı mu'ārif bu cihāndır
Ehline 'ayāndır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 28). [ehline, -i, -n, -e]

ehl-i 'aşk: Aşk erbabı.

1. Şaķın aġyāri çekme ehl-i 'aşķa karşı
tenhāya
Teşekkī itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 1).
[ehl-i 'aşķ, -a]

ehl-i basar: Görmekte hassas olan kişiler.

1. Eyle ufuk-ı 'ārızın ḡāver-i elmas
Nīsān olur ehl-i basarın hûn-ı sirişķi
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 6).
[ehl-i basar, -n]

ehl-i dil: Aşıklar, gönül adamları, ârifler.

1. Añladım gönlüm olunca bend-i zülfi dil-
rubā
Rüzigārın şivesi ehl-i dile düşvār imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [ehl-i
dil, -e]

ehl-i dil: Aşıklar | gönül adamları, ârifler.

1. Nüriyā bildim olunca dil kıaba-püş-ı
himem
Ehl-i dil heb bende-ġān-ı ḡazret-i ḡünkār
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 10).
[ehl-i dil,]
2. Bilmem a beġim ne bu nümāyiş ne bu
zīver
Erbāb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer

(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 18).
[ehl-i dil, -e]

ehl-i dil: Aşıklar, gönül insanları.

1. 'Âkıbet bezmiñ karardır ey meh-i nâ-mihribân
Bir gice ehl-i diliñ dūd-ı felek peyvestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [ehl-i dil, -iñ]
2. 'Älem -i äzâde keyde itdi ol şeh Nürîyâ
Dilleri ehl-i diliñ gīsūsunuñ dil-bestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [ehl-i dil, -iñ]

ehl-i hüner: Hüner sahipleri, marifetliler.

1. 'Ummân olur ehl-i kederiñ hün-ı sirişki
Virân olur ehl-i hüneriñ hün-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 8).
[ehl-i hüner, -iñ]
2. Bu dağdağa-i manşib u naqdine-i vâfir
Ehl-i hünere olsa da bir olmasa da bir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32).
[ehl-i hüner, -e]

ehl-i 'irfân: İrfan sahibi, bilgili.

1. Sürünürse ne 'aceb dehrde **ehl-i 'irfân**
Boynını egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı
felege (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 1).
[ehl-i 'irfân,]

ehl-i keder: Keder ehli.

1. 'Ummân olur ehl-i kederiñ hün-ı sirişki
Virân olur ehl-i hüneriñ hün-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 7).
[ehl-i keder, -iñ]

ehl-i kilisâ: Kilise ehli.

1. Şüret bulur 'aksimle deyü **ehl-i kilisâ**
Yüz virmedi kaç'â (Nûrî Divanı,
Müstezad 1, Mısra 7). [ehl-i kilisâ,]

ehl-i nazâr: Bakış ehli, bakanlar.

1. Bārân olur ehl-i nazârîñ hün-ı sirişki
Berķ ura meyânında ne dem hançer-i
elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
9). [ehl-i nazâr, -iñ]

ehl-i suhan: Söz sahipleri.

1. Nürîyâ bu gazel-i şafterüm **ehl-i suhan**
Degme bir hâl ile zannım bu ki tanzîr
idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 9).
[ehl-i suhan,]

ehl-i suhan: Söz sahipleri.

1. Şanma ey dil ki her **ehl-i suhan** añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [ehl-i
suhan,]

ehl-i tecrid: Dünyaya ait şeylerden vazgeçerek
gönlünü Allah'a bağlayanlar; dervişler, arifler.

1. Nola kaldıysa pây-i hümde dil her ehl-i
tecridiñ
Mesihâveş nişmengâhı çarh-ı çärümün
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 3).
[ehl-i tecrid, -iñ]

ek-: Toprağa tohum atmak veya gömmek.

1. Kaatre-i eşk saçub 'arşân-geh-i devrâna
Dâne-i zikri **eken** hüşe-i maksûdı biçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 6). [eken, -en
]

ekser: Çoğu zaman, genellikle, çoklukla.

1. Bî-ma'ni vü bî-hâşşedür yâr lebin **ekser**
Kim gördüğü var hâtem-i nâm-âver-i
elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
19). [ekser,]

ekşi-: Öfke veya hoşnut olmama duygularını ifade
eden sıfat (yüz için).

1. Tuzlu oturur soñra deyü **ekşime** zâhid
Hem sirkelenüb meykededen atma kapağı
(Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1).
[ekşime, -me]

eksik: Ayıp, kusur, noksanlık.

1. Eksik degil erbâb-ı mu'ârif bu cihândır
Ehline 'ayândır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 27). [eksik,]

el: El.

1. Zâhid geliyor **elde** 'aşâ başda şârık
Şeytân bezi gibi iki yüzlü münâfık (*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 1*). [*elde, -de*]
2. Bâde virse **eline** sağırı mânend-i 'itâb
Ser-i engüştini bir kerre şıkardım kordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 7*). [*eline, -i, -n, -e*]
3. Pür-âteş olur rûyına diğkâtlice bakşam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 6*).
[*elinden, -i, -n, -den*]
4. Bir kılin çektikçe şanki rişte-i cânlar
çeker
Bir nefes alamadım gitdi **elinden** cınbızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 4*).
[*elinden, -i, -n, -den*]
5. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerden yanar
ağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4*).
[*elinde, -i, -n, -de*]
6. Bir iş görüb âhir anı da halka tuyurdum
Aldım **elime** bir iki taş yoluna tırdum
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 38*).
[*elime, -im, -e*]
7. Elde lâleyle piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkül-i sünbül-nihâduñ 'arız -i âl üzre
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 13*).
[*elde, -de*]

el: İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

1. Kâkülün ilmigine ben de uzatdım **elimi**
İl değil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 7*). [*elimi, -im, -i*]

el: Başkaları, ağyar.

1. Zülfün oğşat **ellere** şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım ben bağırama hasretle taş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 9*). [*ellere, -ler, -e*]

el: Bedenin bir uzvu, el.

1. Düşmüşüm kaldır **elim** şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 1*). [*elim, -im*]

el açdır-: Yardım istemek.

1. Yâ Râbb der-i esrârımı izhâr itme
Mânend-i şadef kimseye el açdırma (*Nûrî Divanı, Rübâi 1, Mısra 2*). [*el açdır-, -ma*]

el avak çekil-: Kimse kalmamak, sessizleşmek.

1. El ayak çekilmeye yavaş yavaş
şimdeñgerü
Var rakıb ile ko bir yaştığa baş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 7*). [*el ayak çekil-, -me, -de*]

el çek-: İlgisini kesmek, vazgeçmek.

1. Gencine-i hüsn hele bir kez nazar eyle
El çek hâzer eyle (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 14*). [*el çek-,*]

el etek öptür-: El etek öptürmek.

1. Öptürmege pâmâliñe göstermez iken el
etek
Ey serv kıddim rûzigâr igdirdi mi yâre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 3*).
[*el etek öptür-, -mek, -e*]

el ir-: "Elden, elinden bir şey gelmez" manasında çaresizlik anlatır.

1. Zimâm-ı zabt-ı esb-i tali ' -i bî-dâre el
irmez
Anıñcün güy-ı mihr-i çarh-ı nâ-hem-vâre
el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 1*). [*el ir-, -mez*]
2. Zimâm-ı zabt-ı esb-i tali ' -i bî-dâre el
irmez
Anıñcün güy-ı mihr-i çarh-ı nâ-hem-vâre
el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 2*). [*el ir-, -mez*]
3. Gönül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bâğ-ı
vaşl üzere
Bir şâh-ı dirâht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez
(*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 4*). [*el ir-, -mez*]
4. Fedâ'-ı naqd-ı ârâm zerreveş âsândır
ammâ
Gücüm yetmez kumâş-ı mihr-i hüsn-i
yâre el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 6*). [*el ir-, -mez*]
5. Alurdu pençe-i âmâle murğ deşt-i
mağşudı
Hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâra el
irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 8*).
[*el ir-, -mez*]
6. Gubâr-âlûde-i teşnî ' -i a 'dâ' olma
beyhüde
Reh-i 'aşk içre Nûrî dâmen-i inkâre el
irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 10*).
[*el ir-, -mez*]
7. Mümkün mü olmağ nâ' il kâle-ı vaşl-ı
yâre
Sük-ı hüsn de irmedi el naqd-i şoğbete

(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [el ir-,
-me, -di]

elâ ey: Şimdi, bilmiş ol ki!

1. Elâ ey gonca-i gülzâr-ı fırkat
Hatt-ı ruhsârı sünbülzâr-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [elâ ey,]

elbet: Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

1. Hânesinde kimi gördün ki gâzanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok **elbet** eşeğe
(Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [elbet,]

elbet: "Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

1. Olamaz nâlezen-i bezm-i şitâ murğ-ı
bahâr
Nezd-i pervâne sūzânda **elbet** utanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [elbet,
]
2. Rû-nümâ leyle-i ümmîdde necm-i devlet
Baht-ı nâ'im seher-i kâmdır **elbet** uyanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [elbet,
]
3. Şoğuk söz söyleme beyhüde dil
zulfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân **elbet** âşiyân
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[elbet,]
4. Kalkışan dehr ile uğraşmağa **elbet** yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâmî nice merdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
7). [elbet,]
5. Bir gün **elbet** fevk-i deşt-i 'aşka zıll-
endâz olur
Evc-i vuşlatda hümâ-yı perkeşâdır hâl u
hatt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 5).
[elbet,]
6. Çarpılsa nola âdem eger görse ferişte
Ol şüh-ı perî-peykere **elbet** olur 'âşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [elbet,
]

elbet: Elbette, mutlaka, şüphesiz, muhakkak.

1. Eyler lebi bahşiş-i tekellüm
Elbet açılır o bâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 18). [elbet,]

elbet: "Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

1. Hakkâ tevekkül eyleyen çeşmânını gül
eyleyen

Cânın yakub kül eyleyen **elbet** bulur mâ-i
beķâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 6).
[elbet,]

2. Gül-i ümmîd açılıb güldürür beni **elbet**
Nihâl-i gülşeni çeşmimde hâr iden Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [elbet,]
3. Dökdükce sıcağ şuları tās-ı çeşmim
Elbet şoğumaz halvet-i ülfet ışınur (Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 4). [elbet,]
4. Künişt-i h'vâhiş-i vaşlînda yoğsa
berhemen cānâ
Cihândır bulunur **elbet** kitâb-ı vuşlata
dānâ (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 14).
[elbet,]

elbette: "Mutlaka, hiç şüphesiz" anlamlarında
kullanılan kelime.

1. Olsun şalât-ı bî- hisâb **elbette** eyler kām-
yâb
Dergâhıdır hüsnü'l-me'âb oldur şeh-i
mülk-i şafâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
15). [elbette,]
2. Sürsün yüzini gerd u gubâre pes bāde
Elbette çün âyîne olur jengi güşāde (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 58). [elbette,]

elden ele: Elden ele (dolaşma).

1. Gezen **elden ele** kâlâ-yı dildir
Bütandır h'vâce-i bāzâr-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 23). [elden ele,]

ele al-: Elinde tutmak, eline almak.

1. Ele almaz yine olma tatalım kim olmuş
Feyz-i la'liyle gönül sāğar-ı ser-şâr-ı
ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3).
[ele al-, -maz]

elim al-: Elini almak, tutmak.

1. Elim al rāh-ber ol menzil-i vaşla yâ Rābb
Dil-i sengin-i dilārāya vir inşāf biraz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 41).
[elim al-,]

elime al-: Eline almak.

1. Gördüm leb-i rengin u hınnâlu ayağını
Aldım elime cām-ı Cem 'i hâke bıraktım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [elime
al-, -di, -m]

elle-: Dokunmak, uğraşmak.

1. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağıyâre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 3*). [*ellesem, -se, -m*]

elli: "Elli" sayı sıfatı.

1. Ellesem **elli** ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağıyâre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 3*). [*elli,]*

em-: Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.

1. Olmadı hıvâhiş-i bâl ile lebin **emme** naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 5*). [*emme, -me*]

emân: Aman dileme.

1. Ğumûm dehr ise bâr-ı girândır yâ Kerîm
Allah
Emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ
Kerîm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 2*). [*emân,]*

emân-ı vel-emân: Aman dileme, yardım isteme.

1. Yine dâmân-ı enfâsımı tıtdı pençe-i
eġġân
İşim dâ'im emân-ı vel-emândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 6*).
[*emân-ı vel-emân, -dır*]

emdir-: Emdirmek II öptürmek.

1. Lebin **emdirmeġi** va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yoġ yere inandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 1*).
[*emdirmeġi, -meg, -i*]

emek: Bir iş uğruna gayret ve çaba sarfetmek.

1. Añlar ol bencileyin zevġ-i vişali belki
Nûrîyâ yâri çeke sineye çekmekte **emek**
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 10*).
[*emek,]*
2. Zülfi hevesi yolımızı başa çıkarırmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşġ içre **emekler**
(*Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 4*).
[*emekler, -ler*]

emel: Ar. is. Şiddetli arzu. Ümit. tûl-i emel bitmez
tükenmez hırs.

1. Şeb u rûz **emelüm** eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleġiñ cünbiş u eţvârına
yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 11*).
[*emelüm, -üm*]

emel: İstek, arzu.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muġânîñ
Mihrâba perestîş hele sühânîñ **emelidir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 6*).
[*emelidir, -i, -dir*]

emin ol-: Emniyette olmak; şüphesi kalmamak;
inanmak, güvenmek II kurtulmak, uzaklaşmak.

1. Fezâyı göz göre kendine mâl idinse daġı
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ġarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 4*). [*emin
ol-, -ur*]
2. Fezâyı göz göre kendine mâl idinse daġı
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ġarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 4*). [*emin
ol-, -ur*]

emr-i muhâl: Gerçekleşmesi mümkün olmayan,
imkansız buyruk.

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ ġanda bu 'âciz
ġanda
Dil uzatmaġ hele ta'rîfine bir **emr-i
muhâl** (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*).
[*emr-i muhâl,]*
2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ ġanda bu 'âciz
ġanda
Dil uzatmaġ hele ta'rîfine bir **emr-i
muhâl** (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16*).
[*emr-i muhâl,]*

emsâl: Eş, benzer, misal.

1. Semiyy-i Fahr-ı 'Âlem zâde-i İlyâs-ı
vâlâ-şân
İder maġsüd nice nice 'unvân ile **emsalin**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 6*).
[*emsalin, -in*]

enbâz ol-: Ortak olmak, bir şeyi paylaşmak veya
bir şeye katılmak.

1. Cân alub cân virür müşterisin aldatmaz
Sûġ-ı hüsnünde olub ġamzeye la'li enbâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 8*). [*enbâz
ol-, -ub*]

encam: *Far. is. Son, akabet: encamı, sonu hayırlı.*

1. Saña **encām** ey kaşı kemān āhim neler itmiş
Dil-i sengüñiñe billāh tır-i āsā eşer imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1*).
[*encām,]*
2. Düşdükce baħr-ı ye 'se istemdād eyler bādeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil **encām** buldurdı şuyun
(*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6*).
[*encām,]*

encam: *Son, nihayet.*

1. Gülmeniñ açılmanıñ **encāmıdır** dil-ħastelik
Berg-i sebz-i gülsitāniñ rüy-ı zerdin görmüşüz
(*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 3*). [encāmıdır, -ıdır]

encām-ı kār: *Işin sonunda.*

1. Rūzigār **encām-ı kār** atdı kenār-ı zillete
Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaĸĸ-ı Muşafa
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 13*). [encām-ı kār,]

encüm şümār: *Yıldız sayan.*

1. Göñlüñ fikr eyleyüb şeb zinde-dār oldı göñül
Ĥālîñi yād eyledi **encüm şümār** oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 2*). [encüm şümār,]

encümen-i aġyār: *Yabancı mesclisi.*

1. Rüşen it her gice var encümen-i aġyārı
Ayda bir kerre görün tek bize ey māh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 3*). [encümen-i aġyār, -ı]

encüm-şümār-ı firĸāt: *Ayrılığın yıldız sayanı.*

1. Pister-i ġamda eger çi encüm-şümār-ı firĸātem
LİK sākī-i kamer-ruhsār hem-demdir baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 3*). [encüm-şümār-ı firĸāt, -em]

endise: *Düşünce, fikir.*

1. Der-āġüş iylemek mümkün midür bir zerre Ĥürşidi
Deġil ben rüy-ı yāre belki **endişem** ĸarın olmaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 6*). [endişem, -m]

endise evle-: *Tasaya kapılmak, kaygılanmak; düşünmek II istemek.*

1. Her ne dem eylesem ol ġonca lebiñ endişe
Cāme gül gibi şad ĸāk iderem pīrehenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 7*). [endişe eyle-, -se, -m]

endise-i rüşen-żamir: *Kalp aydınlığının fikri.*

1. Tütü endişe-i rüşen-żamirim görmesün
Mihr-i 'aşka göñlüñü āyine-dār etsem gerek
(*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 7*). [endişe-i rüşen-żamir, -im]

enhār-ı ferah: *Ferah nehirler.*

1. Oldı nezzāre-i gülzār-ı rūhuñ şevĸından
'Aynımız 'ayn-ı 'ın eşkimiz **enhār-ı ferah**
(*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 8*). [enhār-ı ferah,]

enhār-ı firĸat: *Ayrılık ırmağı.*

1. Ĥayāl-i ĸaddüñ özge mā-cerādır
Sirişkim eyledi **enhār-ı firĸat**
(*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 6*). [enhār-ı firĸat,]

enin evle-: *İnlemek.*

1. ĸulak tutuñ neymiş bir nefes dimez kimse
Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enin ġarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6*). [enin eyle-, -se]
2. ĸulak tutuñ neymiş bir nefes dimez kimse
Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enin ġarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6*). [enin eyle-, -se]

enin ol-: *İnlemek.*

1. Dilinde şerħadār-ı tır-i taĸdiriñ enin olmaz
Niçün kim levħa-i āmāc-ı sīne-i āhenin olmaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 1*). [enin ol-, -maz]

enseb: Daha, pek, en münasip.

1. Mülk u memlûke ancak **enseb** oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kuldân hâṭâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 13*). [*enseb,]*

envâr-ı cemâl: Nurlu yüzü.

1. Envâr-ı cemâlîñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı Yûsuf gibi bir câhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 1*). [*envâr-ı cemâl, -iñ]*

envâr-ı du'â: Dua nurları, ışıkları.

1. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürce-i lütfüñda çün **envâr-ı du'â** silk-i
lâ'î (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10*).
[*envâr-ı du'â,]*
2. Lücce-i merhâmetüñ içre şâdef-i 'arş-ı
azîm
Dürce-i lütfüñda çün **envâr-ı du'â** silk-i
lâ'î (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10*).
[*envâr-ı du'â,]*

envâr-ı feyz-i himmet: Lütfun bereketli ışığı.

1. Envâr-ı feyz-i himmeti Nûrî bulur olan
Âyîne-dâr-ı kalb o şems-i muhâbbete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 9*). [*envâr-ı feyz-i himmet, -i]*

envâr-ı lutf-ı Kibriyâ: Allah lütfunun aydınlığı.

1. Râh-ı ümîd içre saña bildim ki yokdur
reh-nümâ
Envâr-ı lutf-ı Kibriyâ hem-râhîñ olsun
Nûrîyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 50*). [*envâr-ı lutf-ı Kibriyâ,]*

erbâb-ı hüner: Hüner sahibi || Aşık.

1. Zâhir begim **erbâb-ı hüner** cur'a-
kuşandır
Hep teşne-lebândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 23*). [*erbâb-ı hüner,]*

erbâb-ı mekâdir: Miktarlar erbabı.

1. Virân mahallerde olur genc-i cevâhir
Zer-düz bisât istemez **erbâb-ı mekâdir**

(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 34*).
[*erbâb-ı mekâdir,]*

erbâb-ı mu'ârif: Tarif erbabı.

1. Eksik değil **erbâb-ı mu'ârif** bu cihândır
Ehline 'ayândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 27*). [*erbâb-ı mu'ârif,]*

erbâb-ı suver: Suretler erbabı.

1. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu
zîver
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 18*).
[*erbâb-ı şuver,]*

ergüvân: Erguvan çiçeği.

1. Harâmi gözleriñ ser-peñçe-i gamzeñde
kan ister
Kef-i mestânda câm-ı şarâb **ergüvân** ister
(*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 2*).
[*ergüvân,]*

eri-: Erimek, saflaştırmak.

1. Ne kara günlere kaldık görüb yağım **erir**
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerdan yanar
ağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3*).
[*erir, -r]*

erid-: Eritmek, tüketmek.

1. Sürünüb taşlara eşkimle beraber hâncer
Eridüb yağımı mânende-i neşter hâncer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 2*).
[*eridüb, -üb]*

erkân: İleri gelenler.

1. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdiği
nâz
Nice 'akreb-meniş **erkânsıza** oldu dem-
sâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 6*).
[*erkânsıza,]*

erkân: Yol, yöntem, usul, adap.

1. Tartamaz nîk u bed-i 'âlemi de mîzânsız
Deve ṭabanı atar lâfi nice **erkânsız** (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 20*).
[*erkânsız, -sız]*

es-: Esmek.

1. Hiç savaşıma ki **eser** şavurur o sen şavuş Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [eser, -er]

esb: At, beygir.

1. Mâlike râci 'dir 'abdîñ derdi bak Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [esb,]

esb-i emel: İstek ve arzu atı.

1. Sipeh-i encüm-i bahtım nola pâmâl olsa Nûrîyâ **esb-i emel** deşt-i sipihri tolanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 18). [esb-i emel,]

esb-i pertev: Işık, parlaklık atı.

1. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi Bir gice deşt-i çerhda qalmaz mı âfitâb (Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [esb-i pertev, -i]

eseg: Eşek, merkep.

1. Hânesinde kimi gördüñ ki gâzanfer besler Virülür yem yiyecek çare yok elbet **eşeğe** (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [eşeğe, -e]

eseklik id-: Eşeklik etmek (hatalı davranmak, yanlış yapmak, düşüncesizce davranmak).

1. Zâhide kimse eşeklik idiyorsuñ dimedi Yükünüz boynuma atıñ deyü bezme çökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [eşeklik id-, -i, -yor, -suñ]

eser: (Ar.) Sarf edilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt II Mefâtihu'l-Gayb.

1. Saña encâm ey kaşı kemân âhim neler itmiş Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ **eser** imiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [eser,]

eser it-: Etkilemek, tesir etmek.

1. Tîr-i âhim eser itmez ise ol seng-dile Nûrîyâ deşt-i muhabbetde dalî taş dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [eser it-, -mez]

esir almaca: Bir oyun adı.

1. Nûrî kuluñ ardıñca koşsun hiç mayna virmeyüb İşte **esir almaca** ey nevres ger isterseñ oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [esir almaca,]

esk: Far. Göz yaşı, dem'.

1. Müjmeden katre katre Nûrîyâ **eşkim** saçılusun kim Bahâr-ı hüsñ yâre ebr-i nîsân-ı muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [eşkim, -im]

esk: Göz yaşı.

1. Oldı nezzâre-i gülzâr-ı rûhuñ şevkıñdan 'Aynımız 'ayn-ı 'tñ **eşkimiz** enhâr-ı ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [eşkimiz, -imiz]
2. Bezm içre olursa nuql-ı la 'liñ Eşkim ola mı şarâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 8). [eşkim, -im]
3. Sürünüb taşlara **eşkimle** beraber hançer Eridüb yağmı mânende-i neşter hançer (Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 1). [eşkimle, -im, -le]

esk: Gözyaşı.

1. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlün **eşkim** Göñlüm ey Yûsuf-ı gül-pîreñem çâh yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [eşkim, -im]
2. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-yâb Nûrî-i mest-i gâmem göñlüm kebâb **eşkim** şarâb (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 28). [eşkim, -im]

esk-: Gözyaşı.

1. Eşkimle tolar gül-i piyâle Çün jâle olub habâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 11). [eşkimle, --(i)m, --le]

esk u âh: Gözyaşı ve üzüntü.

1. Germ olur mı **eşk u ah** ile dil-i sengin-i yār
Çünkü hārā yumuşamaz tebşir-i āb u bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[eşk u ah,]
2. Germ olur mı **eşk u ah** ile dil-i sengin-i yār
Çünkü hārā yumuşamaz te'bsir-i āb u bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[eşk u ah,]

eşkâl: Ar. şekiller, suretler.

1. O siyeh-i rüz-ı gamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem āyine-i 'ālem içinde **eşkâl**
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26*). [eşkâl,
]

eşkâl: (Ar.) Şekiller.

1. O siyeh-i rüz-ı gamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem āyine-i 'ālem içinde **eşkâl**
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26*). [eşkâl,
]

eşk-i çeşm: Gözyaşı.

1. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mālîñ
beyhüde
Güzergāh-ı bî-hāre sevdiğim sedd-i metīn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 7*).
[eşk-i çeşm, -im]

eşk-i çeşm-i cān-ı nālān: İnleyen canının gözyaşı.

1. Sürüb rüy-ı niyāzı hāk-ı dergāhıña kan
ağlar
Yed-i luftīñ ile sil eşk-i çeşm-i cān-ı
nālānı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 32*).
[eşk-i çeşm-i cān-ı nālān, -ı]

eşk-i firāvān: Bol gözyaşı.

1. Kanına kanmış begim duhter-i rezin
olmuş lebiñ
Bir kızıl dīvāne bu eşk-i firāvānım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6*). [eşk-i
firāvān, -ım]

eşraf: Ar. 1. Şerifler, şeref sahibi olan adamlar,.

1. İplemezse nola ipsizleri ol bî-insāf
İlişüb kākülüne itmiş 'alāka **eşraf** (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 32*). [eşraf,]

esrār-ı dil: Gönül surları.

1. Nādāne sen esrār-ı dilin eyleme ezhār
Ey Nûrî-i gāmm-hār (*Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 25*). [esrār-ı dil, -iñ]

et-: Etmek, eylemek.

1. Zülf-i yāri görelî öyle kararımış ki gözüm
Başamam 'āleme mihr u mehi **etsem**
'aynek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 6*).
[etsem, -se, -m]

etbā': Ar. 1. Hizmetkârlar. 2. Tâbiler.

1. Kişinin geçse sözi bir iki **etbā' nadır**
Bir şem' dā'ire-i 'ālemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 5*).
[etbā' nadır, -n, -a, -dır]

etsem gerek: Yapmalı, etmeli, haline getirmek.

1. Fikr-i la'liñle müjem ebr-i bahār **etsem
gerek**
Feyz-i eşkümler cihānı lālezār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 1*).
[etsem gerek,]
2. Fikr-i la'liñle müjem ebr-i bahār **etsem
gerek**
Feyz-i eşkümler cihānı lālezār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 2*).
[etsem gerek,]
3. Yan gelmek çünkü deryā-yı vişāl içre
muḥāl
Fülk-i 'ömrüm sīne-dār-ı rüzigār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 4*).
[etsem gerek,]
4. Çıkmadı bir dem gönülden yād-ı ḥaṭṭ u
zülf-i yār
Ben o deşti cāygāh-ı mūr u mār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6*).
[etsem gerek,]
5. Tūṭī endīşe-i rüşen-zamīrim görmesün
Mihr-i 'aşka gönülümü āyine-dār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 8*).
[etsem gerek,]
6. Deşt-i gāmda tāli'm hem-rāh olmazsa ne
var
Ben ḥayāl-i yāri cāna yār-ı gār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 10*).
[etsem gerek,]
7. Sāye-i şems-i Ḥudāda reh-rev-i maḫşūd
olub
Dīde mi ālüde-i gerd u gubār **etsem
gerek** (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 12*).
[etsem gerek,]
8. Levḥa-i hāk-i der-i Mollā-yı Rümî Nürîyā
Kilk-i müjgānımla pür-naḫş u nigār

etsem gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 14). [etsem gerek,]

çerâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 10). [evvelce,]

etvâr: Hal ve hareketler, işler, tarzlar.

1. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleğîñ cünbiş u **etvârına**
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12).
[etvârına, -i, -n, -a]

evc-i vuslat: Kavuşma yüksekliği.

1. Bir gün elbet fevķ-i deşt-i 'aşka zıll-
endâz olur
Evc-i vuslatda hümâ-yı perkeşâdır hâl u
hâtt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 6).
[evc-i vuslat, -da]

evrâk: Kağutlar.

1. Nazîri gelmemişdir işte defterhâne-i
'âlem
Aransun yek-be-yek **evrâk** u şuhfi mâhla
sâhî (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 12).
[evrâk,]

evrâk u ezhâr: Yapraklar ve çiçekler.

1. Bilürken ber-hevâ oldıgım evrâk u ezhârı
Neden aldım nigâh-ı i' tibâre bu gülistanı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 11). [evrâk
u ezhâr, -ı]

evrâk-ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehâr: Gece ve gündüz defterinin hesap evrağı.

1. Ümîd-i seyr-i rüz-ı vişâliñle çeşm-i cân
Evrâk-ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 6). [evrâk-
ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehâr, -dır]

evreng: Taht.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı harâbâtum
bugün
Efser u **evreng** câm u sâye-i Cem'dir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6).
[evreng,]

evvelce: Daha önceden.

1. Kararsa nola yanub ağlamakdan dîde-i
Nûrî
Ocâğ-ı vaşılđa **evvelce** çün anlar

ey: " Bir " varlığa seslenme ünlemi (Ey!)".

1. Yine **ey** murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hümâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7).
[ey,]
2. Yan çizer yanıma **ey** Yani yanaş disem
aña
Yandım **ey** meh yerini söyle disem dir
Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 1).
[ey,]
3. Yan çizer yanıma **ey** Yani yanaş disem
aña
Yandım **ey** meh yerini söyle disem dir
Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2).
[ey,]
4. Kandesin **ey** dil-i pür-yâre kan işte yâre
Kanayım la'line dirdün didi çün kan saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [ey,]
5. Kâkülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi işen zülfüne **ey** büt İlya (Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [ey,]
6. Dem-i dilden tolar **ey** mest-i nâzm
Gözümdür sağar-ı ser-şâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 11). [ey,]
7. Muķim-i deyr-i 'aşkıñ **ey** büt-i nâz
'Aceb mi bağlasa zünnâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [ey,]
8. Şahife-i gamı pür-naķş eyle **ey** Nûrî
Ki yâd-ı ma'nâya naķş u nigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [ey,]
9. Şahife-i gamı pür-naķş eyle **ey** Nûrî
Ki yâd-ı mâniye naķş u nigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [ey,]
10. Rüzigârın şivesi kârın perişân itmesün
Zülf-i dil-dâre işleme **ey** dil-i divâne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [ey,]
11. İtme gönlün nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubh u şâm-ı ye'si **ey** nür-i başar mestâne
geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [ey,
]
12. Ey bî-gonca-i neş-güfte-i gülzâr-ı feraħ
Hatt-ı nev-ħaşe-i rüy-ı çemenzâr-ı feraħ
(Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [ey,]
13. Gavvaş-ı 'aşķ gavta-i ħor-ı baħr-ı ħün
olur
Zan itme **ey** dil bu sitem-i rüzigârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 4). [ey,]
14. Kõ git Balıkhya **ey** sîm ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârelenmişdir (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [ey,]
15. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlün eşkim
Gönlüm **ey** Yûsuf-ı gül-pirehenüm çâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 6).
[ey,]
16. Virmeseñ ol iki yüzlü yâre yüz
Sende **ey** dil olmaz idi yâre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [ey,]

17. Dil-i senginine ger âhîñ iderse te'sîr
Nâmîñ **ey** 'aşık-ı dil-sûhte var mermere
kâz (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 4*). [ey,]
18. Yâd-ı hañt-ı 'ârzın **ey** büt-i sîmîn-ber
Levh-i dili itdi pür-naş u nigâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 3*). [ey,]
19. Tâbiş-i ruhsârîña **ey** meh-i nâ-mihribân
Dîdemiz olmağdadır âyine-dar-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 5*). [ey,]
20. Saña encâm **ey** kaşî kemân âhim neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eşer imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1*). [ey,]
21. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o mâha
Teşrîf ide bu gice bizim hâneye maşşûş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 9*). [ey,]
22. Câmî çıkşun dili dört parça olub hussâdîñ
Çâr-ı pâreñ seniñ **ey** şüh deyince çık çık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8*). [ey,]
23. Düşmen-i hîrmân-i 'ömrüñ mimlisîñ **ey**
çarlı-ı felek
Ne o bir dânem için böyle başımda
dönmek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 1*). [ey,]
24. Nüş iderseñ bâğ-ı istiğnâda sen **ey** serv-i
nâz
Ayağın altında seyr it cüy-bâr oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [ey,]
25. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârîñ virirdi âb u
tâb
Şimdi **ey** mihr-i cefâ bir lâlezâr oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8*). [ey,]
26. Çek yed-i nezzâreyi **ey** merdüm-i çeşm-i
emel
Perde-i âyine-i ruhsârdır gîsü vü hâl (*Nûrî
Divanı, Gazel 52, Mısra 7*). [ey,]
27. Kağ' -ı ser-i rişte tafşîl it **ey** mâdîh-i 'aşk
Muhabbet-i zülfine şıgmaz o mehûñ kâl
ile kâl (*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 7*).
[ey,]
28. Ben seni mîzân-ı nezzâremde pek kem
añladım
Ağır ol tartılma **ey** zâhid baña artık çekil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8*). [ey,]
29. Toğrısı meyyâlseñ âğyâre **ey** kaşî kemân
Tîr-i âhim degmesün zinhâr bu yana eğil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 9*). [ey,]
30. Dîdede 'aks-ı leb u ruhsârîñ **ey** nev-reste
gül
Zîver-i mînâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [ey,]
31. Dil-şiken olma gözümde çıkma **ey** nazik
beden
Kâse-i billürim eyler mi hiç işkeşte gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3*). [ey,]
32. Girye-i mestânesi taşkınlık **ey** gonca
dehen
Bezm-i meyde bak da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 9*). [ey,]
33. Açmamaktadır gonca-i esrârî iş **ey** gül
beden
Nükte-i râz-ı femîñ keşf eylemek bir şey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 9*).
[ey,]
34. Çekerim cân atarak cevriñi **ey** kaşî kemân
Tîr-i azâr seniñdir nitekim sîne benim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 9*). [ey,]
35. Bir kez **ey** serv-i cefâ eyle merâmıma
hîrâm
Pâymal oldı yeter sâye gibi cân u benim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 11*). [ey,]
36. Alınca leblerüñ **ey** gül hayâle dîdelerim
Kızardı serimle mânend lâle dîdelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*). [ey,]
37. Niğâl kaddiñe **ey** gonca dik dik itdi niğâl
Eger dönerse yeridir sifâle dîdelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [ey,]
38. Alınca leblerüñ **ey** gül hayâle dîdelerim
Kızardı serimle mânend lâle dîdelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*). [ey,]
39. Niğâl kaddiñe **ey** gonca dik dik itdi niğâl
Eger dönerse yeridir sifâle dîdelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [ey,]
40. Gezdiğîñ gülşeni bellerler ise **ey** gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1*).
[ey,]
41. Hâsretin ben çekerim her gice gonca
lebimiñ
Saña **ey** murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde
ğam (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 12*).
[ey,]
42. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba ol perî ister seni turma
şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1*).
[ey,]
43. Öptürmege pâmâliñe göstermez iken el
etek
Ey serv kaddim rûzîgâr igdirdi mi yâre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 4*).
[ey,]
44. Nûrî kuluñ ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esîr almaca **ey** nevres ger isterseñ
oyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 10*).
[ey,]
45. Âhimîñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2*). [ey,]
46. Âhimîñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2*). [ey,]
47. Yâre taratma zülf-i şiyetârî mü-be-mü
Ey mâh açma perde-i ruhsârî mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 2*). [ey,]
48. Ey gamzesi mest-i hîvâb-ı 'işve
Şevk-i ruñ mehtâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 1*). [ey,]
49. Ey teşne-i âb-ı vişâl olan dil
Mevc-âver olur serâb-ı 'işve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 3*). [ey,]
50. Şakın varuñ gidüb pervâneveş câniñ
yanar **ey** dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstâdlık çokdur
çerâğında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
3*). [ey,]
51. Gülistân-ı hîsmiñ **ey** gül gonca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkiniñ şabâ deşinde sünbül

- destesi (*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 1*).
[ey,]
52. 'Âkıbet bezmiñ karardır ey meh-i nâ-
mihribân
Bir gece ehl-i dilin dūd-ı felek peyvestesi
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 3*). [ey,]
53. Gel ecel ey gonca-leb bu dāğ-ı pinhānım
gibi
Şaç tağit zūlf-i siyāhūñ şabr u sāmānım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1*).
[ey,]
54. Büt misūñ reşk-āver-i Hızr u Mesihā-dem
misūñ
Sevdim ey rūh-ı revān billāh seni cānım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4*).
[ey,]
55. Hāme-i vaşfın da kılı kırk yarar ey Nūrî
Göricek kākül-i ebrūsımı semmūr gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 9*). [ey,]
56. Bed' eyle ismu'llāh ile ey hāme-i şirīn
edā
Gir rāh-ı 'aşka āh eyle reh-ber ola lutf-ı
Hudā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 1*).
[ey,]
57. Ey pādīşāh-ı baħr u ber 'aşkıñ ile şām u
seher
Devrān ider şems u kamer kuldur saña arz
u semā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 9*).
[ey,]
58. Murğān-ı 'aşkıñ pençesi oldı gönül
eglencesi
Ey bāğ-ı vuşlat goncasi ey verd-i gülzār-ı
vefā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 20*).
[ey,]
59. Murğān-ı 'aşkıñ pençesi oldı gönül
eglencesi
Ey bāğ-ı vuşlat goncasi ey verd-i gülzār-ı
vefā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 20*).
[ey,]
60. Her şeb kuluñ Nūrî-i zār şubh-ı merāma
yol arar
Maṭlab budur ey Kırdikār pūr-nūr ola
deşt-i du'ā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
48*). [ey,]
61. Ey zahīr-i zu'afā Hāzret-i Hāq Celle
Celāl
Dest-gīr-i ğurebā Hāyy u Hudā-yı müte'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1*). [ey,]
62. Ey zahīr-i zu'afā Hāzret-i Hāq Celle
Celāl
Dest-gīr-i ğurebā Hāyy u Hudā-yı müte'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1*). [ey,]
63. İder seni de sezā-vār-ı lütf-ı bī-pāyān
Yoğ iken 'ālemi ey Nūrî var iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 10*). [ey,]
64. Va'de-i vaşlıñı 'aşkıñ gibi izhār itme
İl midir dime rakībi şaķın ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*). [ey,]
65. Eglence olursa nola şeb tā-be-sehergāh
Ey gonca dehānım bize Yıldız size
Bülbül (*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4*).
[ey,]
66. Ma'nā-yı vefā mekteb-i 'aşk içre bilünsün
Ey tıfl-ı kader muşḫaf-ı āmālīmı dürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 2*). [ey,]
67. Meyhāne-yi 'ālemde dil ālūde-i demdir
Ey sākı-i devrān yeter üstüme sürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 4*). [ey,]
68. Rūşen ola tā çeşm-i dile meclis-i maķşūd
Ey bād-ı ye's meş'ale-i āhım üfürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 6*). [ey,]
69. Ğayre göz süzdü kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās içinden seni ey 'aşık-ı bī-çāre seçer
(*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2*). [ey,]
70. Dikkatle tavrıma bakıcaķ ol kaşı hilāl
Ey ānladım meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 4*).
[ey,]
71. Kūs ister küsme bu güftārıma ey şūh-ı
sīm-endām
Tenimde şerhadan hāli 'aceb bir şāğ
nerem kaldı (*Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1*). [ey,]
72. Gürültiyi birağub topla ağzın ey vā'iz
Be böyle boş yere āteşlenüb ne paṭlarsın
(*Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 1*). [ey,]
73. Ey dā'ire-i hūsne güher-güster-i elmās
Rüyındaki āvize-i tāb-āver-i elmās (*Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 1*). [ey,]
74. Git öpeyim ayağın meyhāne-i şevķim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şīşe-i kālbum
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6*).
[ey,]
75. Git öpeyim ayağın meyhāne-i şevķim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şīşe-i kālbum
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
12*). [ey,]
76. Git öpeyim ayağın meyhāne-i şevķim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şīşe-i kālbum
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
18*). [ey,]
77. Mevsim-i zevk u şafādır geldi çün
hengām-ı yaz
Var kenār-ı cūda 'ıyş u nüş it ey serv-i
nāz (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 20*).
[ey,]
78. Git öpeyim ayağın meyhāne-i şevķim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şīşe-i kālbum
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
24*). [ey,]
79. Git öpeyim ayağın meyhāne-i şevķim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şīşe-i kālbum
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
30*). [ey,]
80. Yandı cānım nāz ile reftrāruña ey Yanole
Şufflik kalur mı bāde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 1*). [ey,
]
81. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü
sebü (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 5*).
[ey,]
82. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü
sebü (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
11*). [ey,]

83. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mänend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra*
17). [ey,]
84. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mänend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra*
23). [ey,]
85. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mänend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra*
29). [ey,]
86. Kurduñ ey şüh Halîme menziliñe gehvâre
Tıfl-ı nev-sâleler aldatmağa bulduñ çâre
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 7*). [ey,
]
87. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rü
Ben kâleder revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[ey,]
88. Görse seni papas çıkarır idi sitavros
Ey rûh-ı Hristos (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 14). [ey,]
89. Nûrî gibi görse seni ey rûh-ı revânım
Billâh a cânım (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,*
Mısra 17). [ey,]
90. Göstermedi kendin şeb-i ümmîdde ol mâh
Ey nâle-i cângâh (*Nûrî Divanı, Müstezad*
2, Mısra 6). [ey,]
91. Bûs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (*Nûrî Divanı,*
Müstezad 2, Mısra 9). [ey,]
92. Ey zülfî siyeh 'arşa çıkar nâle vü âhım
Bu düd-ı siyâhım (*Nûrî Divanı, Müstezad*
2, Mısra 17). [ey,]
93. Nâdâne sen esrâr-ı diliñ eyleme ezhâr
Ey Nûrî-i ğamm-hâr (*Nûrî Divanı,*
Müstezad 2, Mısra 26). [ey,]
94. Hıoy-gerde ten eyle beni ey hammâmçı
Germiyet-i hammâmıñı vaşf eylerler
(*Nûrî Divanı, Rübai 2, Mısra 1*). [ey,]
95. Bu germî-i enfâs ile ey hammâmçı
Bir gün ola germ-âbe-i vuşlat ışınur (*Nûrî*
Divanı, Rübai 3, Mısra 1). [ey,]
96. Şakın ağıyarı çekme ehl-i 'aşka karşı
tenhâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 2*).
[ey,]
97. Terahhum eyle kim İncil-i hanı vir
sevdâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 4*).
[ey,]
98. Ziyâ-yı dîn-i hüsne küfr-i zülfüñ eyleme
perde
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 8*).
[ey,]
99. Gamıñla âh u feryâdım 'uruc itdikce
eflâke
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra*
12). [ey,]
100. Uzatma da 'vî-i nâz u niyâzı böyle pervâ
Teşekkî itmesünler ey şanem senden

- Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra*
16). [ey,]
101. Bülend oldukça her dem bâng-i âh u nâle
vü zârum
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra*
20). [ey,]
102. Şanma ey dil ki her ehl-i suhan añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21*). [ey,]
103. Eylesem âgâze-i güftârdır rîşüm gören
Ey şakal dîvânesi söyledigiñi sidre gibi
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2*). [ey,]

ey mâh: *Ey ay gibi olan sevgili.*

1. Rüşen it her gice var encümen-i ağıyarı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4*).
[ey mâh,]

ey meh: *Ey ay, sevgili.*

1. Hâsret-i ruyñ ile eyledigim âh yeter
Yeter ey meh bu kadar âh-ı şehergâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 2*).
[ey meh,]

eyle-: *Etmek, yapmak.*

1. Hıfz-ı râz eyleyenîñ barmı kim olsa çeker
Bu sözüm şanma tehî işte güvâhım zenbîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 3*).
[eyleyenîñ, -y, -en, -iñ]

eyle-: *"Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.*

1. Hâyâl-i kaddüñ özge mâ-cerâdır
Sirişkim eyledi enhâr-ı fırkat (*Nûrî*
Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [eyledi, --di, -
]
2. Eyledi ol şeh-levend geşt u güzâr-ı heves
Dîde-i nezzâreme taldı gubâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 1*). [eyledi,
--di, -]
3. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlım kaldı faķat vuşlat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra*
9). [eyledi, --di, -]

eyle-: *"Etmek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.*

1. Eylesem âgâze-i güftârdır rîşüm gören
Ey şakal dîvânesi söyledigiñi sidre gibi

(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 1).
[eyleşem, -se, -m]

cellâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [eylemek,]

eyle-: "Etmek, eylemek" anlamından kullanılan yardımcı fiildir.

1. Dil-şiken olma gözümünden çıkma ey nâzik beden
Kâse-i billürini **eyler** mi hiç işkeşte gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [eyler, -r]
2. Eyley lebi bahşış-i tekellüm
Elbet açılır o bâb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 17). [eyler, -r]
3. Nûrî-i himem cenâb-ı hünkâr
Eyley beni kâm-yâb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 26). [eyler, -r]

eyle-: "Etmek" anlamında yardımcı fiil.

1. Eyle ufuk-ı ârzîni hâver-i elmas
Nîsân olur ehl-i başarıñ hûn-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 5).
[eyle,]

eyle-: "Etmek, eylemek" anlamına gelen yardımcı fiil.

1. Bülbül olsa dañi **eylerdi** gönül bâğ-ı gamıñ
Feyz-i eşk ile güşâyiş bulan ezhârına yuf
(Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 9).
[eylerdi, -r, -di]
2. Jeng-i mir'ât-ı dili **eylerdi** mişl-i âfitâb
Virse ger rüşenger-i lutfîñ-ı cilâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 23). [eylerdi, -r, -di]

eyle-: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

1. Hâlin düşünüb nâleler **eylerdim** o şūhuñ
Söz atdı işitdim bu gice Yıldıza Bülbül
(Nûrî Divanı, Kut'a 4, Mısra 1).
[eylerdim, -r, -di, -m]

eylemek: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiil.

1. Yâre zañm-ı sine açmam gamzesi hün-rîz iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhamet
cellâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [eylemek,]
2. Yâre zañm-ı sine açmam gamzesi hün-rîz iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhamet

eyleş-: Eylemek, yapmak.

1. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûrîde **eyleşdi**
Kim kurtula zülfi gibi dâm-ı hiyelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 9).
[eyleşdi, -di]

eyvâh: Beklenmedik, kötü, hoş gitmeyen bir haber veya olay karşısında duyulan acınma, üzülmeye sözü.

1. Şekker didiği rîze-i billür imiş **eyvâh**
Pür-zehri kılub hânde-i zir-i lebin ol mâh
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 13).
[eyvâh,]

evvâm-ı pesî: Son günler.

1. Şayma rûz u mâh u sâl-i sâlîfi
Bağub eyyâm-ı pesîne çekme gam (Nûrî Divanı, Kut'a 10, Mısra 2). [eyyâm-ı pesî, -n, -e]
2. Şayma rûz u mâh u sâl-i sâlîfi
Bağub eyyâm-ı pesîne çekme gam (Nûrî Divanı, Kut'a 10, Mısra 2). [eyyâm-ı pesî, -ne]

ezan: Ar. Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırma için müezzin tarafından genellikle minareden yüksek sesle yapılan davet; ezan.

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen
ezân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ezân,]

ezber eyle-: Ezberlemek.

1. Mâ-cerâ-yı gamı dil şu gibi ezber eyle
Bağılursa yine çeşmim gibi taqrîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [ezber eyle-,]

ezhâr: Çiçekler.

1. Bülbül olsa dañi eylerdi gönül bâğ-ı gamıñ
Feyz-i eşk ile güşâyiş bulan **ezhârına** yuf
(Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 10).
[ezhârına, -i, -ña]

ezhâr eyle-: Açık etmek.

1. Nâdâne sen esrâr-ı diliñ eyleme ezhâr
Ey Nûrî-i ğamm-hâr (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 25). [ezhâr eyle-, -me
]

ezhâr-ı feyz: İhsan çiçekleri.

1. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10).
[ezhâr-ı feyz, -i]

ezhâr-ı fevzi: İhsan çiçekleri.

1. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10).
[ezhâr-ı fevzi, -i]

ezhâr-ı firkat: Ayrılık çiçeği.

1. Ğamîñla güller açdı dâĝ-ı cismim
Bu yüzden rû-nümâ **ezhâr-ı firkat** (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [ezhâr-ı firkat,
]

F

fakat: "Ama, ancak" anlamlarında bağlaç.

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâĝ olmağlıĝım kaldı **fakať** vuşlat
ocağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
10). [fakať,]
2. Ney mey gibi şeyler **fakať** âmâde
gerekdir
Muťrib de gerek sâkî-i şahbâ da gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 27).
[fakať,]

fark: Fark, başkalık, ayırım.

1. Āhimñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok **farķı** anñ ırĝaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [farķı, -
ı]

fark: Ayrılık, başkalık.

1. Āhimñ çok imtiyâzı tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok **farķı** anñ ırĝaddan

(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [farķı, -
ı]

fark: Ayırma, seçme, ayırt etme.

1. Ceş-i müjĝanıñ kalur mı leşker-i
Kāvûsdan
Sînemiñ bu kadar dögülmeklikde **farķı**
kûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 2).
[farķı, -ı]

fark id-: Ayırt etmek, seçmek, deĝişmek.

1. Giryeden farķ idemezler idi pes u pîş u
yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [farķ
id-, -e, -mez, -ler]

faşl-ı bahâr: Bahar mevsimi.

1. Zuhûr-ı haťt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâĝara **faşl-ı bahâr** olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [faşl-ı
bahâr,]

faşl-ı bahâr: Bahar mevsimi, ilkbahar.

1. Zuhûr-ı haťt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâĝara **faşl-ı bahâr** olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [faşl-ı
bahâr,]

fedâ'-yı nakd-ı ârâm: Huzur akçesinin kaybı.

1. Fedâ'-yı nakd-ı ârâm zerreveş âsânder
ammâ
Gücüm yetmez kumâş-ı mihr-i hüsn-i
yâre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31,
Mısra 5). [fedâ'-yı nakd-ı ârâm,]

felek: Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) | dünya.

1. Çalışma beyt yapmaĝa ebrûsuna Nûrî
Taķ eylemesün tâķatüñü kim bu **felekdir**
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 10).
[felekdir, -dir]

felek: 1. devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih
(olumsuz bağlamda) | dünya 2. gökyüzü.

1. Tüt kim **felegiñ** piyâlesinde
Olmuş sayıla habâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 3*). [felegiñ, -in]

felek: (Ar.) Gökyüzü, semâ II. Dünya, âlem, devran.

1. Zannım olmuşdur **felek** âmâç-ı âh-ı
inkisâr
Şerha-i tîr-i ğamı cism-i meh-i enverde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 3*).
[felek,]
2. Keşti-i cismi **felek** şaldı miyâh-ı firķâte
Sürdi çün bād-ı belâ suyu diyâr-ı ğurbete
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 11*).
[felek,]

felek: (Ar.) Gökyüzü, sema. II Dünya, âlem, devran.

1. Ālüde-rüy-ı hûn u gil pāmāl-ı ğam bî-çäre
dil
Dīvâneye sille degil urdı **felek** şad püşt-i
pā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34*).
[felek,]

felek kadr: Makamı felekler kadar yüce olan.

1. Şebi rüz rûzı nevrüs ola Nûrî ol felek
ķadriñ
Hudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13*).
[felek kadr, -iñ]

felek-i hüsn: Güzellik dünyası.

1. Olmuş felek-i hüsnüñ için Ülker-i elmâs
Pervîn-i şeb-i zülfüñ olan aħter-i elmâs
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 3*).
[felek-i hüsn, -iñ]

fem: Ağız.

1. Feyz-i cān-baħşı Mesihâda mıdır demde
midir
Dil-i bīmāra revā büsede mi **femde** midir
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [femde,
-de]
2. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey gül **fem**
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1*).
[fem,]
3. Şaçdığıñ zülfün 'izârına o gül **fem** bildik
Kızarub şerm ile gül boynını sünbül
bükeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3*).
[fem,]

fen: İlim.

1. Cevherin târihini Nûrî didi bāl-i iftirāk
Medd **feni** olsun hemişe şahın-ı şahırâ-yı
bihişt (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 6*).
[feni, -i]

fenâ dünya: Geçici, fani dünya.

1. Çenâr-āsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ
dünyâ
Dıraħt-ı 'ömri yıkılmaz mı yıkılası **fenâ
dünya** (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 2*).
[fenâ dünya,]

ferd: Kişi, insanlardan her biri.

1. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir **ferdiñ**
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23*).
[ferdiñ, -iñ]

ferd: Ar. Kişi.

1. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir **ferdiñ**
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23*).
[ferdiñ, -iñ]

ferdâ: 1. Ertesi gün, yarın. 2. Gelecek, gelecek zaman.

1. Kızlar gibi **ferdâya** şalar tâlib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 3*).
[ferdâya, -ya]

fer-i elmas: Elmasın parlaklığı, nuru.

1. Revnaķ viremez bezme 'araķ-ı bāde
Hürşid iledir cilve-i nür u **fer-i elmas**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 30*).
[fer-i elmas,]

feriste: Far. Melek.

1. Çarpılsa nola âdem eger görse **ferište**
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'aşık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3*). [ferište,
]

fersah: 12000 adıma veya 4 saatlik yola denk geldiği kabul edilen eski ölçü birimidir.

1. Biñ **fersaḥ** aşurdım hedef-i maḫṣad-ı ahır
Tır-i emeli atdım uzaḫ rāḥa düşürdüm
(Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 3). [fersaḥ,
]

ḫaṭṭ (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 5).
[fevḳ-i deşt-i 'aşḫ, -a]

fers-i zılāl: Gölgelerden oluşan örtü.

1. Ḥāṭıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine **fers-i zılāl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [fers-i
zılāl,]
2. Ḥāṭıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine **fers-i zılāl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 24). [fers-i
zılāl,]

Feryād id-: Bağırıp çağırarak, haykırmak.

1. Feryād iderek gülşen-i ḫüsnü tolaşırken
Cûlar gibi ol serv ḳaddiñ pâyına aḳdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [feryād
id-, -erek]
2. Küfr-i zülflün ol bütüñ dil yād idüb feryād
ider
Deyr-i ḡamda diñle zıkr yā şanem
nāḳüsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
5). [feryād id-, -er]

feryād it-: Bağırıp çağırarak, yüksek sesle
haykırmak.

1. Nām-ı Ḥudā'yı yād it bābindan istimdād
it
'Aşḳı ile feryād it aḡyāre itme ilticā (Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 4). [feryād it-,]

feryād-ı şerer: Kivılcımlı feryat.

1. Feryād-ı şerer bārimıza yansın uyansın
Eflākı tolasın (Nûrî Divanı, Müstezad 3,
Mısra 1). [feryād-ı şerer,]

feth ol-: Fethetmek, ele geçirmek.

1. Tek feth ola bāb-ı ümīd 'uşşāḳa rāḥ
olmaz ba'īd
Tā itmesün Rabb-ı Mecīd şeh-rāḥ-ı
'aşḳıñdan cüdā (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 23). [feth ol-, -a]

fevḳ-i deşt-i 'aşḳ: Aşḳ ovasının üstü.

1. Bir gün elbet fevḳ-i deşt-i 'aşḳa zıll-
endāz olur
Evc-i vuşlatda ḫümā-yı perkeşadır ḫāl u

fevz-i bahār: Baharın bereketi.

1. Nûrî nigāḥ-ı şefḳati şems-i maḫabbetiñ
Gülzār-i deşt-i ṭab'ıma fevz-i bahārdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 10). [fevz-i
bahār, -dır]

fevz-i cān-baḫş: Can bahşeden, mutluluk veren.

1. Fevz-i cān-baḫşı Mesihāda mıdır demde
midir
Dil-i bīmāra revā büsede mi femde midir
(Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [fevz-i
cān-baḫş, -ı]

fevz-i eltāf: İhsanların bolluk ve bereketi.

1. Vaşl-ı sāḫil olur baḫr-ı ye'sden fülk-i dil
Fevz-i eltāfiñ olursa nā-ḫudā yā Rabbenā
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [fevz-i
eltāf, -iñ]

fevz-i eşḳ: Gözyaşının fevzi.

1. Bülbül olsa daḫi eylerdi gönül bāḡ-ı
ḡamiñ
Fevz-i eşḳ ile ḡüşāyiş bulan ezḫārına yuf
(Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [fevz-i
eşḳ,]
2. Fıkr-i la'liñle müjem ebr-i bahār etsem
gerek
Fevz-i eşḳümle cihānı lālezār etsem gerek
(Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [fevz-i
eşḳ, -im, -le]
3. Fevz-i eşḳim tāb-ı ruḫsārıñ virirdi āb u
tāb
Şimdi ey mihr-i cefā bir lālezār oldı gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [fevz-i
eşḳ, -im]

fevz-i eşḳ: Gözyaşının fevzi.

1. Bülbül olsa daḫi eylerdi gönül bāḡ-ı
ḡamiñ
Fevz-i eşḳ ile ḡüşāyiş bulan ezḫārına yuf
(Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [fevz-i
eşḳ,]

fevz-i ihsān: Lütüf bereketi.

1. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmidimiz
Fevz-i ihsānıñdan alsaydı ziyā yā

Rabbenā (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [feyz-i ihsân, -iñ, -dan]

feyz-i la'l: Yanağının ihsanı.

1. Ele almaz yine olma tütalım kim olmuş
Feyz-i la'liyle gönül sāğar-ı ser-şār-ı
ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 4).
[feyz-i la'l, -i, -y, -le]

fezâ: Görülen ve görülmeyen bütün gök cisimlerini içine alan uçsuz bucaksız boşluk, uzay.

1. Fezâyı göz göre kendine māl idinse daħi
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [fezâyı,]
2. Fezâyı göz göre kendine māl idinse daħi
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [fezâyı,]

fiğân u nâle: Feryat ve inilti.

1. İderseñ ser-fürü idenleri heb ğamla
perverde
Fiğân u nâlesi 'aşıkların şanma kalur
yerde (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 6).
[fiğân u nâle, -s, -i]

fikr eyle-: Düşünmek; teşebbüs etmek.

1. Gönülün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldı
gönül
Hâliñi yâd eyledi encüm şümâr oldı gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [fikr
eyle-, -y, -üb]

fikr-i la'l: (Sevgilinin) kırmızı dudağının hayali.

1. Fikr-i la'liñle müjem ebr-i bahâr etsem
gerek
Feyz-i eşkümlle cihâni lâlezâr etsem gerek
(Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [fikr-i
la'l, -iñ, -le]

fikr-i Nürî: Nürî' (mahlas) nin fikri, düşüncesi.

1. Zülf u haññ ile oynarsa da **fikr-i Nürî**
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bâza
bağ (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9).
[fikr-i Nürî,]

fındıkcı: Cilveli, işveli kadın (argo).

1. Öyle bir **fındıkcı** kim görse gelür âteş
gibi
Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9).
[fındıkcı,]

fırâk-ı zülf: Sevgilinin -siyah- saçlarından ayrı olmak (Sevgiliden ayrı düşmek).

1. Fırâk-ı zülfle kıra giyüb kıararmış idi
Değişdi devr-i 'izârında âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [fırâk-ı
zülf, -le]
2. Fırâk-ı zülfle kıra giyüb kıararmış idi
Değişdi devr-i 'izârında âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [fırâk-ı
zülf, -le]

fırl fırl: Sürekli ve hızlı bir biçimde.

1. Şem'-i cânın kim yaķarsa şems-i dîniñ
'aşkına
Çarh başında döner pervâneveş **fırl fırl**
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 14). [fırl
fırl,]

fis geç-: Fısıldamak, sessizce söylemek.

1. Gönçânın ğuşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine ğavğaya tutuşdurdı güli kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kıt'a 2, Mısra 1). [fis geç-,
-di]

fistân: Çeşitli biçimde kırmalı ve süslü kadın entarisi.

1. Raķsa çık açub o güllü allı **fistânını**
Ditresün şevkıyla ditirken gören
pistânını (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 13). [fistânını, -i, -n, -ı]

fitne: Ara bozuculuk.

1. Hem çeşmi gibi mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzi gibi **fitnede** ayık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 6).
[fitnede, --de]

fitne ol-: Ortalık karıştıran olmak.

1. Şad hezârân fitne olurdu bedîd
Virse idim biñde bir ağyâre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [fitne ol-, -ur,
-dı]

fitne-cü ol-: Karışıklık çıkarmak için fırsat aramak, fitneci olmak.

1. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol fitne-cü
Her günüm ağıyar ile rüz-ı hesâb itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [fitne-cü ol-,]

fitne-i âhir zamân: Ahir zaman fitnesi.

1. Ne havfüm var benim ki fitne-i âhir zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âhir zamansın Yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 7). [fitne-i âhir zamân, -da]

fitne-i âsumân: Gökyüzünün fitnesi.

1. Burc-ı hüsnünde mâh-ı nev şanma
Fitne-i âsumândır ebrû (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [fitne-i âsumân, -dur]
2. Burc-ı hüsnünde mâh-ı nev şanma
Fitne-i âsumândır ebrû (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 8). [fitne-i âsumân, -dur]

Frenk: Anglosakson, Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse.

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağıyar kendi keyfine kalsa çaralanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [Frenk,]

fülk-ı cām: Kadeh gemisi.

1. Düş reh-i küy-ı harâbâta yüri mestâne var
Fülk-ı cāmıñ reh-güzârı baħr-ı istiğfâr imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [fülk-ı cām, -iñ]

fülk-i dil: Gönül gemisi.

1. Düşdükce baħr-ı ye'se istemdâd eyler bâdeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil encâm buldurdı şuyun
(Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [fülk-i dil,]

fülk-i dil: Gönül kayığı.

1. Fülk-i dile itdik süvâr baħr-ı gama yok mı kenâr
Göster yeter bu intizâr iklim-i eltfâñ

baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [fülk-i dil, -e]

2. Vaşl-ı sâhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil
Feyz-i eltfâñ olursa nâ-hudâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [fülk-i dil,]

fülk-i kalb: Kalp gemisi.

1. Görünsün dîde-i cânâ kenâr-ı vuşlatıñ Nûrî
Ki fülk-i kalbi baħr-ı 'aşka şaldım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10). [fülk-i kalb, -i]

fülk-i 'ömr: Ömür gemisi.

1. Yan gelmek çünkü deryâ-yı vişâl içre muhâl
Fülk-i 'ömrüm sîne-dâr-ı rûzigâr etsem gerek
(Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [fülk-i 'ömr, -üm]

fünün-ı vuşlat: Vuslat feneri.

1. Şakin varuñ gidüb pervâneveş cânıñ yanar ey dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstâdlık çokdur çerâğında
(Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [fünün-ı vuşlat, -iñ]

fürüg-ı necm: Yıldızın parlaklığı, ışığı.

1. Sevâd-ı hâle sebeb-i tâbiş 'izârıñdır Fürüg-ı necme daħi âfitâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [fürüg-ı necm, -e]

G / Ğ

ğabğab: Ar. Çene altı.

1. Dişletmediñ türunç memeyi sîb ğabğabi
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [ğabğabi, -i]

ğabrâ: Yer, yeryüzü.

1. Sebeb bilmem nedir ğabrâ' dem-â-dem 'arz-ı hüsn itmek
'Aceb bâğ-ı vefâdâ bülbül güyâ mıdır

cānā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 3).
[ğabrā',]

ğaflet: (Ar.) Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak, sehv.

1. Ne gündüz ne gece göz açtırır baht-ı siyeh-kârim
Bu **ğafletden** nice diyem uyandım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 8). [ğafletden, -den]

gâh gâh: Vakit vakit, ara sıra, zaman zaman. Cümlelerde "bazen öyle, bazen böyle" anlamını sağlamak için kullanılmıştır.

1. Gördüğüm gündün berü zülfini zihnim tolaşık
Dîde-i bahtım bu yüzden gâh uyur gâh uyanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 2). [gâh gâh,]

Ġalib: 1. Şairin mahlası. 2. XVIII. asır klasik Türk şiirin meşhur şairi.

1. Nokta degil 'anber saçılır çâr cevâ nib
Pür-büy-ı ma'nî mi devâtum gibi **Ġalib**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 54). [Ġalib,]
2. Havfüm olur ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldu bu **Ġalib** ki hased-kârâna
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 44). [Ġalib,]

Ġalib: Şeyh Galib (d. 1757/1171 - ö. 1799/1213), divan şairi.

1. Zemîn-i tâzesinde **Ġalibiñ** Nûrî olur peyrev
Gönül şahra-yı nâmûsı unudı hatırın hoş tüt
(Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 11). [Ġalibiñ, -iñ]

ğam: Acı, dert, keder, üzüntü.

1. Şafâlarla gönül gelsün açıl sun gül gibi dirken
Ğamum rûzigârı ile taraldım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [ğamum, -um]

ğam: Acı, dert, keder, üzüntü. II Aşışın sevgiliden dolayı çektiği acı, keder.

1. Ġamiñla güller açdı dâğ-ı cismim
Bu yüzden rû-nümâ ezhâr-ı firkat (Nûrî

Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [ğamiñla, -iñla]

2. Ġamiñla âh u feryâdım 'urüc itdikce eflâke
Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 11). [ğamiñla, -iñla]

ğam: (Ar.) Acı, dert, keder, üzüntü.

1. Hâsretin ben çekerim her gice gönca lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde **ğam**
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 12). [ğam,]

ğam: Acı, dert, keder, üzüntü.

1. İderseñ ser-fürü idenleri heb **ğamla** perverde
Fiğân u nâlesi 'âşıkların şanma kalur yerde
(Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 5). [ğamla, -la]

ğam çek-: Tasalanmak, üzölmek.

1. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlıfî
Bağub eyyâm-ı pesîne çekme ğam (Nûrî Divanı, Kut'a 10, Mısra 2). [ğam çek-, -me]
2. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlıfî
Bağub eyyâm-ı pesîne çekme ğam (Nûrî Divanı, Kut'a 10, Mısra 2). [ğam çek-, -me]

ğam-ı dîrîne: Eskiden beri var olan keder II eski gam.

1. Nola açsañ gerd-i derd-i sîne-i bî-kîneyi
Kim unutmaz rağs idince sen ğam-ı dîrîneyi
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 28). [ğam-ı dîrîne, -y, -e]

ğam-ı la'l: Sevgilinin dudaklarının verdiği gam.

1. Giryeme bakma gözüm nuriñi yokdur gözeden
Ğam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [ğam-ı la'l, -iñ]

ğam-ı murğ-ı dil: Gönül kuşunun gamı.

1. Bâğ-ı elemde ğam-ı murğ-ı dili Nûrî
Bozuk huzurı (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 17). [ğam-ı murğ-ı dil,]

ğamze: Dilberlerin gözleri ucunda görülen hareket-i dil-firib, nazlı nazlı göz kapama, kirpik süzme.

1. Cān alub cān virür müşterisin aldatmaz Sūk-ı hüsnünde olub **ğamzeye** la'li enbāz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [ğamzeye, -y, -e]

ğamze: (Sevgilinin) süzerek göz ucu ile yan bakışı.

1. Ser-pençe-i bî-dādın o hūnî-i hevesger Ol **ğamzesi** hançer (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 6). [ğamzesi, -s, -i]

ğamze: (Sevgilinin) can alıcı yan bakışı,.

1. Ğamze daħi penāh ider Nûrî Mültecā-yı cihāndır ebrû (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [ğamze,]
2. Ğamze daħi penāh ider Nûrî Mültecā-yı cihāndır ebrû (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 9). [ğamze,]
3. Tercümān olmuş aña **ğamzene** söyler hançer Sa'y-ı çeşm itme dir āsāyişiniñ şükürin edā (Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 25). [ğamzene, -ñ, -e]

ğamze: (Sevgilinin) göz ucu ile bakışı.

1. Yāre zaħm-ı sīne açmam **ğamzesi** hūn-rîz iken Eylemek olmaz ümîd-i merhamet cellāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [ğamzesi, -s, -i]
2. Yāre zaħm-ı sīne açmam **ğamzesi** hūn-rîz iken Eylemek olmaz ümîd-i merhamet cellāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [ğamzesi, -s, -i]
3. Ey **ğamzesi** mest-i h'vāb-ı işve Şevk-i ruħı mehtāb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 1). [ğamzesi, -s, -i]

ğamze-i cādū: Büyüleyen gamze (süzgün bakış).

1. Cān-lerzende iken **ğamze-i cādū** senden Tār-ı zülfi daħi ef'î-yı füsün oldı baña (Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 7). [ğamze-i cādū,]

ğamze-i dil-dār: Sevgilinin yan bakışı.

1. Dost şandım **ğamze-i dil-dārı** bir sehħār imiş

Nergis-i mesti o havf ile meger bimār imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [ğamze-i dil-dār, -ı]

ğamze-i ğammāz: Gammaz bakış.

1. Hem çeşmi gibi mest-i sitiğnaya gelince Hem **ğamze-i ğammāzı** gibi fitnede ayık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [ğamze-i ğammāz, -ı]

ğamze-i hūn-hār: Kan içici yan bakış.

1. Yine kanamam cevriye kanım daħi içse Bir demde eger **ğamze-i hūn-hārı** kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [ğamze-i hūn-hār, -ı]

ğamz-ı 'adū: Düşman işareti.

1. Nûrîyā añaşılın **ğamz-ı 'adūdandır** heb Vardır ortada çünkü o rakīb-i 'akreb (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 39). [ğamz-ı 'adū, -dan, -dır]

ğarīb: Düşkün, zavallı, biçare || Aşık.

1. Tütınca bir yolu bilmez uzak yakın **ğarīb** Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [ğarīb,]
2. Tütınca bir yolu bilmez uzak yakın **ğarīb** Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [ğarīb,]
3. Fezayı göz göre kendine māl idinse daħi Olur belā-yı zer u sîmden emin **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ğarīb,]
4. Biri diyārına hasret birisi yārine Ğarīb Nûrî-i zār u dil-i hāzîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ğarīb,]
5. Biri diyārına hasret birisi yārine Ğarīb Nûrî-i zār u dil-i hāzîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ğarīb,]
6. Tütınca bir yolu bilmez uzak yakın **ğarīb** Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [ğarīb,]
7. Tütınca bir yolu bilmez uzak yakın **ğarīb** Yakın görür uzağı hemçü dūr-bîn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [ğarīb,]
8. Fezayı göz göre kendine māl idinse daħi Olur belā-yı zer u sîmden emin **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ğarīb,]
9. Kulak tutuñ neymiş bir nefes dimez kimse Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enīn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [ğarīb,]
10. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında Tütunca kendini hempāye-i zemīn **ğarīb** (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [ğarīb,]

11. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr u dil-i ħazîn ġarîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ġarîb,]
12. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr u dil-i ħazîn ġarîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ġarîb,]

ġarîb: Düşkün, zavallı, biçare // Âşık.

1. Tütınca bir yolu bilmez uzağ yakın ġarîb
Yağın görür uzağı hemçü dür-bîn ġarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [ġarîb,]
2. Kulağ tütüñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn
ġarîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6).
[ġarîb,]

ġarîb: Çaresiz, düşkün, zavallı, bî-çare.

1. Düşünce ġurbete kalmaz mı ayakaltında
Tütunca kendini hempâye-i zemîn ġarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [ġarîb,]

ġarîk-i ka' r-ı deryâ-yı sems-i dîn: Din güneşinin deryasının kazancına boğulmuş.

1. Sûvâr-ı geşte-i dil olmayanlar şevkle Nûrî
Ġarîk-i ka' r-ı deryâ-yı sems-i dîn olmaz
(Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 10).
[ġarîk-i ka' r-ı deryâ-yı sems-i dîn,]

ġavâ: Zenginlik, mal mülk sahibi olmak.

1. 'Âlem-i sırr u ħafiyât iken ġavânım
'unvânım
Ne revâ idi baña tâ bu kadar baş-ı mekâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27).
[ġavânım, -nun]

ġavânım: Zenginlik, ganimet.

1. 'Âlem-i sırr u ħafiyât iken ġavânım
'unvânım
Ne revâ idi baña tâ bu kadar baş-ı mekâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27).
[ġavânım,]

ġavğâ: Çekişme, anlaşamama, dövüş; aşık ile rakip arasındaki anlaşmazlık.

1. Ġoncânım ġuşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine ġavğaya tutuşdurdu ġülü kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 2). [ġavğaya,
-y, -a]

ġavta-i hor-ı bahr-ı hün: Kan denizinin değersiz çukuru.

1. Ġavvaş-ı 'aşğ ġavta-i hor-ı bahr-ı hün
olur
Zan itme ey dil bu sitem-i rüzigârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 3). [ġavta-
i hor-ı bahr-ı hün,]

ġavvas-ı 'aşk: Aşk dalgıcı.

1. Ġavvaş-ı 'aşğ ġavta-i hor-ı bahr-ı hün
olur
Zan itme ey dil bu sitem-i rüzigârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 3).
[ġavvas-ı 'aşk,]

ġavr: Başkası, başkaları; rakip.

1. Nağd-ı ziyâ'ı ġayre virür şem'-i bezm-i
'aşğ
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [ġayre,
-e]
2. Nağd-ı ziyâ'ı ġayre virür şem'-i bezm-i
'aşğ
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [ġayre,
-e]

ġavr: (≠) i. (Ar. ġayr) Başka bir kimse, başkası, yabancı.

1. Ġayre göz süzdi kıyâs itme nigâh-ı yâri
Nâs içinden seni ey 'âşık-ı bî-çare seçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 1). [ġayre, -e
]

ġayre vir-: Başka kimseye vermek.

1. Nağd-ı ziyâyı ġayre virür şem'-i bezm-i
'aşğ
Pervâne dest-i bälını nâ-çâr açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [ġayre
vir-, -ür]

ġavrî: Başka, diğer.

1. Müznîbine bâb-ı ihsânın bugün meftüh
iken
Ġayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
10). [ġayri,]

ġavrî: Ayı, başka, diğer.

1. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yârdan **ğayri** Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [ğayri,]

ğavri: "-den başka" edatı.

1. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yârdan **ğayri** Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [ğayri,]

ğazanfer: Aslan II cesur, yiğit kimse.

1. Hânesinde kimi gördüñ ki **ğazanfer** besler Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 3). [ğazanfer,]

ğazel-i safter: Çok taze gazel.

1. Nürîyâ bu **ğazel-i şafterüm** ehl-i suḥan Degme bir hâl ile zannım bu ki tanzîr idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [ğazel-i şafter, -iim]

geç-: Gitmek, uzaklaşmak.

1. Salik-i kişver-i yâr 'âşık-ı rüy-ı dil-dâr 'Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı **geçer** (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 4). [geçer, -er]

geç-: Bir yerden başka bir yere gitmek.

1. Kākül-i ârzûñı iplemeyüb **geçme** muḥâl Tutaım gerdene taķılsa da cānâ resenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [geçme, -me]

geç-: Yaşanmak, hissedilmek.

1. Hānçer ebrûsı çok işler keser de Nürîyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [geçse, -se]
2. Hānçer ebrûsı çok işler keser de Nürîyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [geçse, -se]

geç-: Bir yere kurulmak.

1. Turma rüy-ı yâre karşı sāyeveş bir yana **geç** Tâbiş-i hürşid-i ruḥsarıyla yana yana **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [geç,]
2. Sāgar-ı devrândan ger neş'e-yâb olmazsa dil Nürîyâ ser-ḥalka-i 'işretgeh-i rindâne **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [geç,]
3. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül olub bülbül Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen ezân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [geçüb, -üb]

geç-: Geçmek.

1. Turma rüy-ı yâre karşı sāyeveş bir yana **geç** Tâbiş-i hürşid-i ruḥsarıyla yana yana **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [geç,]

geç-: Bir yerden başka bir yere gitmek. || Bir şeyin önünden geçmek.

1. Naķş-ı dehre diķkat it her renkden bir örnek al Şâh-râh-ı sūk-ı devrân içre dervîşâne **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [geç,]

geç-: (bir şeyden) vazgeçmek, (bir şeye) yüz çevirmek.

1. Rüzigârîñ şivesi kârîñ perişân itmesün Zülf-i dil-dâre ilişme ey dil-i divâne **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [geç,]

geç-: Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek II takılmak, dizilmek.

1. İtme göñlün nazra-bend rişte-i tül-ı emel Şubḥ u şâm-ı ye' si ey nür-i başar mestâne **geç** (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [geç,]

geç-: (Bir şey) Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

1. Süzen-i elsine-i nâsa **geçer** sonra ucı Uzar açılma eger turre-i ser rişte-i râz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [geçer, -er]

gehvâre kur-: Beşik kurmak.

1. Kurduñ ey şuḥ Hâlime menziliñe gehvâre Tıfl-ı nev-sâleler aldatmağa bulduñ çâre

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 7).
[gehvâre kur-, -du, -n]

geh-vâre-i âgûş-ı Pânâyâna: Meryem Ana'nın
kucak beşiği.

1. Geh-vâre-i âgûş-ı Pânâyâna Mesîhâ
Yağlaşmadı aşlâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 3). [geh-vâre-i âgûş-ı Pânâyâna,
]

gel: (bir maksatla) bir yere uğramak, gelmek,
ziyaret etmek.

1. Mû-miyânında şarub ince hayâle zihniñ
Kışa kesme **gelicek** zülfüne kıl lâfi dırâz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 6).
[gelicek, -icek]

gel: "Buyur, haydi gel!".

1. Hiç şavaşma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma **gel** Nûrî-i sermesti başından Şava
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [gel,]

gel: "Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve
çağırma sözü.

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efşânımı
Gönlünü al eyleme me' yüs **gel** mestânımı
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 16).
[gel,]

gel-: Gelmek.

1. Zâhid **geliyor** elde 'aşâ başda şarık
Şeytân bezi gibi iki yüzlü münâfik (Nûrî
Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [geliyor, -i, -
yor]
2. Ne 'ayb yâd-ı ruğ u zülf-i yârdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6).
[gelmemiş, -me, -miş]
3. Nîm mi tolı midir sâgarı yârim şundi
Tastamam **geldi** ki keyfimce ne bîş oldi
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8).
[geldi, -di]
4. Alanlar gülbeşeker lezzetin yâriñ
dudağında
Satırlar açılır güller **gelince** al yanağında
(Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2).
[gelince, -ince]
5. Bir bûse virmediñ baña kurbanıñ oldıgım
'Id oldı a kuzum idelim **gel** mu 'âyede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 6). [gel,]
6. Öyle bir findıkçı kim görse **gelür** âteş
gibi

Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9). [gelür,
-ür]

7. Gel ecel ey gönca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağıt zülf-i siyâhıñ şabr u sâmanım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1).
[gel-,]
8. Dânesi kefe' -i mizân-ı hayâle şığmaz
Gelse de hûşe-i eltâfiñ eger bir mişkâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [gelse,
-se]
9. Dânesi kefe' -i mizân-ı hayâle şığmaz
Gelse de hûşe-i eltâfiñ eger bir mişkâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12). [gelse,
-se]
10. Bugün üftân u hîzân dergeh-ı vâlâña
gelmişdür
'İnâyet eyle şâd it Nûrî-i pür-cürm ü
'işyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 33).
[gelmişdür, -miş, -dür]
11. Tütüb dergâhına toğrı yüzüm **geldim** ki
dünyânıñ
Yalan oldıgını bildim inandım yâ
Resülla' llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 3). [geldim, -di, -m]
12. Başım döndi dönüb dolaşmadan devrânı
beyhüde
Gelüb dergâhına düştüm kapandım yâ
Resülla' llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 12). [gelüb, -üb]
13. Şafâlarla gönül **gelsün** açılısun gül gibi
dirken
Gamum rûzigârı ile taraldım yâ
Resülla' llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 7). [gelsün, -sün]
14. Nazîri **gelmemişdir** işte defterhâne-i
'âlem
Aransun yek-be-yek evrâk u şuhfi mâhla
sâh (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 11).
[gelmemişdir, -me, -miş, -dir]
15. Kurbanıñ olam ço yine **gel** a kuzum itme
Koç başıñ için bu bereli gönülümü nâlân
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 1). [gel,]
16. Ser bezm-i selâtine **gelen** micmer-i elmas
Virsün heves-i şöreti vaqtimi bâde (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 55). [gelen,
-en]
17. Mevsim-i zevk u şafâdır **geldi** çün
hengâm-ı yaz
Var kenâr-ı cûda 'ıyş u nüş it ey serv-i
nâz (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 19).
[geldi, -di]
18. Gelse na' leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 15).
[gelse, -se]

gel-: Uğramak.

1. 'Âdemiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra hîrâmân olarak hür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [gelse,
-se]

gel-: Gelmek, ortaya çıkmak.

1. Aluñub kendi ruñuñ 'aksine bakma şık şık
Gelmesün hayret ile äyineye alıklık (*Nürî Divanı, Gazel 47, Mısra 2*). [*gelmesün, -me, -sün*]
2. Artıkça artar guşşası taķrîre **gelmez**
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönüm gibi yok
bî-nevâ (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 31*). [*gelmez, -mez*]

gel-: Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

1. Sırr-ı dehri dilde yâ äyine-i sağarda gör
Şüret-i devrânı **gel** mir'ât-ı İskeñderde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 2*). [*gel,]*
2. Hem çeşmi gibi mest-i sitignaya **gelince**
Hem gamze-i gammâzi gibi fitnede ayık
(*Nürî Divanı, Gazel 48, Mısra 5*). [*gelince, -ince*]

gel-: (Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyaret etmek.

1. Yâ nice **gelsün** açılsun bak ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ çeşminde hâr oldu
gönül (*Nürî Divanı, Gazel 51, Mısra 3*). [*gelsün, -sün*]

gel-: (Bir kimse üzerinde) belli bir durum veya sıfatın etkisi görünür, hissedilir olmak.

1. 'Ädemiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi **gelür**
Gelse gülzâra hırâmân olarak hür gibi
(*Nürî Divanı, Gazel 77, Mısra 5*). [*gelür, -ür*]

gel-: "Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve çağırma sözü.

1. Şimdengerü 'uşşâkı işiñ yoğsa inandır
Gel sen beni kandır (*Nürî Divanı, Müstezad 2, Mısra 4*). [*gel,]*

gel berü: Yakınlaşmak.

1. Ey Hıristola Hırostosu severseñ **gel berü**
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebü (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 5*). [*gel berü,]*
2. Ey Hıristola Hırostosu severseñ **gel berü**
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebü (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 11*). [*gel berü,]*

3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ **gel berü**
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebü (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 17*). [*gel berü,]*
4. Ey Hıristola Hırostosu severseñ **gel berü**
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebü (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 23*). [*gel berü,]*
5. Ey Hıristola Hırostosu severseñ **gel berü**
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebü (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 29*). [*gel berü,]*

gelgit: Boşuna gidip gelme.

1. Kızlar gibi ferdâya şalar tälîb-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden
(*Nürî Divanı, Gazel 64, Mısra 4*). [*gelgit,]*

gelme-: Gelmemek, bulunmamak, karşılaşmamak.

1. Ne 'ayb yâd-ı ruñ u zülfi-yârdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim
(*Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 6*). [*gelmemiş, -miş*]

genc-i cevâhir: Mücevherden oluşan hazinesi. II Ömür.

1. Virân mahallerde olur **genc-i cevâhir**
Zer-düz bisâť istemez erbâb-ı mekâdir
(*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 33*). [*genc-i cevâhir,]*

genc-i muťalsam: Tılsımlı, büyüü hazine.

1. İzhâr idemem gevherimi aña gözümden
Ol **genc-i muťalsam** dil-i vîrâneye
mahşüş (*Nürî Divanı, Gazel 41, Mısra 8*). [*genc-i muťalsam,]*

gencine-i eş'âr-ı Saib: Saib'in (divan şairi) şiirlerinin hazinesi.

1. Çalub çarpub biraz gencine-i eş'âr-ı
Saibden
Bu silk-i ma'nîye Nürî dahi nâzm-ı güher
itmiş (*Nürî Divanı, Gazel 40, Mısra 9*). [*gencine-i eş'âr-ı Saib, -den*]

gencine-i hüsn: Güzellik hazinesi.

1. Gencine-i hüsn hele bir kez nazar eyle
El çek hâzer eyle (*Nürî Divanı, Müstezad 2, Mısra 13*). [*gencine-i hüsn, -e*]

ger: "Eğer" bağlacı.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle **ger** bāl-ı hü mā dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 8*).
[ger,]
2. Olur mıydı gönül bir dem-i vişâl-i yârdan mehcür
Benimle olmasaydı Nürîyâ **ger** âşinâ dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 10*).
[ger,]
3. Mest-i nâzm başlasa refîre **ger**
Nice bir dîvâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 5*). [ger,]
4. Sâğar-ı devrândan **ger** neş'e-yâb olmazsa dil
Nürîyâ ser-ğalka-i 'işretgeh-i rindâne geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 9*). [ger,]
5. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb
Açılrsa **ger** o duhtere mādde çatalanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4*). [ger,]
6. Dil-i senginine **ger** âhîñ iderse te'sîr
Nâmiñ ey 'âşık-ı dil-sülhte var mermere kız (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 3*).
[ger,]
7. Baht-ı nâ'im bilse **ger** çün dil olur şeb zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarğ-ı hüsn-i yârdır gîsü vü hâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5*).
[ger,]
8. Pertev-i şöhret baña mestâne-i cām-ı mey yeter
İstemem **ger** efser-i mihr olsa tâc-ı key değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8*).
[ger,]
9. Nûrî kuluñ ardiñca koşsun hiç mayna virmeyüb
İşte esir almaca ey nevres **ger** isterseñ oyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 10*).
[ger,]
10. Ger seyr-i 'aks-i hañt leb-i la'ise merâm
Gözden düşürme sâğar-ı ser-şarı mü-be-mü (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 5*).
[ger,]
11. Nür-ı 'aynım şeyn verirmiş şânına 'âşıklarıñ
Kaf-ı 'aşka **ger** hü mā-yı dil tenezzül eylese (*Nûrî Divanı, Müfret 9, Mısra 2*).
[ger,]

ger: "Eğer" anlamında bağlacı.

1. Jeng-i mir'ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse **ger** rüşenger-i luñfîñ-ı cilâ yâ Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 24*). [ger,]
2. Olsa **ger** hem-ser-i sekine-i berber hañçer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile cevher-i hañçer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 3*).
[ger,]

gerci: "Aslına bakılırsa" anlamında zarf.

1. Gerçi ma'nâ-yı kitâb-ı hüsnî tañkîk eyledim
Nükte-i râz-ı femiñ bir sırr-ı mübhemdir baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 7*).
[gerçi,]

gerci: "Her ne kadar, ...ise de" anlamlarında zarf.

1. O mehûñ cephe-i berrâkına bak nür gibi
Gerçi zülfi siyehi leyle-i deycür gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 2*). [gerçi,]

gerd u gubâr: Toz toprak.

1. Sürsün yüzünü gerd u gubâre pes bâde
Elbette çün âyîne olur jengi güşâde (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 57*). [gerd u gubâr, -e]

gerdân: Boyun, gerdan.

1. Zincirli servi gibi serkeş idi yârim
Bu silsile-i âhımı **gerdanına** tağdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 8*).
[gerdanına, -ı, -n, -a]

gerdân: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ön bölümü.

1. Cân yanar göz kamaşur hem de gönül şevklenür
Paraladıķca o beyâz **gerdanı** kâfur gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 4*).
[gerdanı, -ı]

gerdan-ı saf: Sevgilinin temiz, duru gerdanı.

1. Ol **gerdan-ı saf** şubh-ı ümmîd
Ruhsâresi âfitâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 13*). [gerdan-ı saf,]

gerden: Boyun, gerdan.

1. Kâkül-i arzûñi iplemeyüb geçme muhâl
Tutalım **gerdena** taķılsa da cānâ resenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 6*).
[gerdena, -a]
2. Gönül ol dilbere o kalbe olurken nâzır
Dest-i endişeyi **gerdenine** atsa vâkar (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 38*).
[gerdenine, -ine]

gerden: (Fars.) Boyun, gerdan.

1. Şahrâda a kuzum ben öpdükce
gerdeniñden
Ağyâr-ı segle yan yan zâhid bakar tururdu
(Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 1).
[gerdeniñden, -in, -den]

gerden-i kâfûr: (sevgilinin) kafur kokulu, bembeyaz boyun.

1. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yakdım
Pervâne gibi gönülümü âteşlere yakdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 1).
[gerden-i kâfûr, -i, -n, -a]

gerden-i şâf: Temiz, saf gerdan/boyun.

1. Dâne-i şebnem şanur derd-i beyâz üzre
gören
Gerden-i şâfındaki incüsini dizi dizi (Nûrî
Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [gerden-i şâf,
-i, -n, -da, -ki]

gerden-ı şâfi: Temiz, saf gerdanlık.

1. Nûriyâ hâil olur perde-i zülf-i şeb-gün
Gerden-ı şâfi imiş şubh-ı pür-envâr-ı
ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 10).
[gerden-ı şâfi,]

gerd-i derd-i sîne-i bî-kîne: Kinsiz gönlün dert toprağı.

1. Nola açsañ gerd-i derd-i sîne-i bî-kîneyi
Kim unutmaz rakş idince sen ğam-ı
dîrîneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
27). [gerd-i derd-i sîne-i bî-kîne, -e]

gerd-i hatt: Gençlerde yeni beliren ayva tüylerin tozu (Yüzdeki sakal veya bıyığın belirginleşmesi artması bağlamında).

1. Nezzare mir'ât-ı hüsnün sonra kesdir
çeşmiñe
Gerd-i hattıñ güşe-i dükkance-i berberde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 6).
[gerd-i hatt,]

gerd-i mir'ât-ı ruh: Yüz aynasının tozu.

1. Şâhş-ı nezzârem bu şüretle siyeh püş-ı
firâk
Gerd-i mir'ât-ı ruh pertev-nümâdır hâl u

hatt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 8).
[gerd-i mir'ât-ı ruh,]

gerek: Olmalı.

1. Mâye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her şüreti âyîneye taşvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [gerek,
]

gerek: Elzem, lazım, olmalı.

1. Üsrüple tirâşide olur peyker-i elmâs
Meyhânedede ne sübhâ ne seccâde
gerekdir (Nûrî Divanı, Tahmis 2,
Mısra 26). [gerekdir, -dir]
2. Ney mey gibi şeyler faķat âmâde
gerekdir
Mutrib de gerek sâkî-i şahbâ da **gerekdir**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 27).
[gerekdir, -dir]
3. Ney mey gibi şeyler faķat âmâde
gerekdir
Mutrib de gerek sâkî-i şahbâ da **gerekdir**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 28).
[gerekdir, -dir]
4. Öyle yüksekde gezen düşse **gerekdir**
cânsız
Mıh başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 21).
[gerekdir, -dir]

gerek: Bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek.

1. Bir kadeh-i Rüm ile râm olıcaķ ol Rüm
beçe
Bâde virilse **gerek** bâde-i Rümüyle Rûma
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [gerek,]

gerek: "Olmalı" anlamında kullanılan bir söz, lazım.

1. Turna ayağı gibi kalsa **gerek** dermânsız
Menzil-i aşka varan olmalıdır pek kırnaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23).
[gerek,]

gerek: "Olmalı, icap, gerekli" anlamında kullanılan bir söz.

1. Bu şoğuk sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdigim bu nev-bahâr-ı ârzûdır dey

degil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 3*).
[*gerek,]*

gerek: "Gerek ... gerek ..." bağlacı.

1. Ney mey gibi şeyler faķať amāde gerekdir
Muťrib de **gerek** sākî-i řahbā da gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 28*).
[*gerek,]*

germ: (*İklim*) Sıcak.

1. Germ u nerm-i zevķ u řevķ-ı nevbahār
vuřlatıñ
Mevsim-i sermā-yı ğamda serd ü berđin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 5*). [*germ,]*
2. Germ olur mı eşk u āh ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü ħārā yumuşamaz tebsîr-i āb u
bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[*germ,]*

germ ol-: Coşmak; ısınmak, ateşli olmak,
harareetlenmek.

1. Germ olur mı eşk u āh ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü ħārā yumuşamaz te'bsîr-i āb u
bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[*germ ol-, -ur]*

germ u serdin: Sıcaklık ve soĝukluk.

1. Naĥl-i ümmîdiñ bu bāĝ içre görünce
meyvesin
Rüzġarîñ Nürîyā çok **germ u serdin**
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 10*). [*germ u serdin,]*

germ-ābe-i vuşlat: *Vuşlat hamamı.*

1. Bu germî-i enfās ile ey ħammāmcı
Bir ġün ola **germ-ābe-i vuşlat** ışınur
(*Nûrî Divanı, Rûbai 3, Mısra 2*). [*germ-
ābe-i vuşlat,]*

germ-ābeye dāhil olan elbet derler: "Hamama
giren terler" atasözü.

1. Meşhür-ı 'avām bir meşeldir ki dinür
Germ-ābeye dāhil olan elbet derler (*Nûrî
Divanı, Rûbai 2, Mısra 4*). [*germ-ābeye
dāhil olan elbet derler,]*

germî-i enfās: *Nefes sıcaĝı.*

1. Bu **germî-i enfās** ile ey ħammāmcı
Bir ġün ola germ-ābe-i vuşlat ışınur (*Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 1*). [*germî-i enfās,
]*

germivvet-i hammām: *Kaplıca hamamı.*

1. Ħoy-gerde ten eyle beni ey ħammāmcı
Germiyyet-i ħammāmıñı vaşf eylerler
(*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 2*).
[*germiyyet-i ħammām, -ıñ, -ı]*

germivvet-i ülfet: *Dostluĝun sıcaklıĝı.*

1. Bu soĝuk sözler nedir **germiyyet-i ülfet**
gerek
Sevdiğim bu nev-bahār-ı ārzûdir dey
degil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 3*).
[*germiyyet-i ülfet,]*

gest evle-: *Dolaşmak, gezmek.*

1. Murĝ-ı ħayāl hevā-yı ħaťtuñla a ġül 'izār
Geşt eylemekde ġülřen-i eş'arı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 8*). [*geşt
eyle-, -mek, -de]*
2. şanma ey dil ki her ehl-i suĥan añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 22*). [*geşt
eyle-, -y, -en]*

gest u ġüzār-ı heves: *Arzu gezisi.*

1. Eyledi ol şeh-levend **geşt u ġüzār-ı heves**
Dide-i nezzāreme taldı ġubār-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 1*). [*geşt u
ġüzār-ı heves,]*

gevher: *Far. Mücevher, elmas.*

1. İzhār idemem **gevherimi** añla ġözümden
Ol genc-i mutalsam dil-i vîrāneye maĥřüş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 7*).
[*gevherimi, -im, -i]*

gevher-i eřřān-ı muĥabbet: *Muĥabbet saćan
cevher.*

1. şabavar da 'vet it teşşif itsün beytû 'l-
aĥzānım
Dü çeşmim rāh-ı yāre gevher-i eřřān-ı

muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [gevher-i efsân-ı muhabbet, -dir]

gevher-i elmas: Elmas cevher.

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudâda Vaktiyle olur seng-i siyeh **gevher-i elmas** (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 60). [gevher-i elmas,]

gez-: Dolaşmak.

1. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey gül fem Göz diken saña hezâr ölmesine yok şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [gezdiğiñ, -dig, -iñ]
2. Derd-i dilimi dün gice ol mâha yanınca Gezdirdi beni **gezdigi** yerlerde yanınca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [gezdigi, -dig, -i]
3. Ser çeşm-i takdîre bak **gezme** susuz şokak şokak 'Aşkıyla cânın nâra yaq rızân ola ebr-i 'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [gezme, -me]
4. Öyle yüksekde **gezen** düşse gerekdir cânsız Mıh başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 21). [gezen, -en]

gez-: (Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

1. Hayâli **gezmek** için sine bāğ u dāğ idi gönlüm Müferrih bāğ o bağlar dil-güşâ dāğlar o dāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [gezmek, -mek]

gez-: Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

1. Gezen elden ele kâlâ-yı dildir Bütandır h̄vâce-i bāzâr-ı fırkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 23). [gezen, -en]

gezdir-: Her hangi sebepten dolayı bir yerden başka bir yere sürekli hareket ettirmek.

1. Derd-i dilimi dün gice ol mâha yanınca Gezdirdi beni gezdigi yerlerde yanınca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [gezdirdi, -di]

gibi: "-e benzer bir şekilde" anlamında kullanılan bir benzetme edati.

1. Nûrî-i gamm-h̄Vâra göstermek o sîmin sîneyi Haste-i bî-tâba tutmak **gibidir** âyineyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 26). [gibidir, -dir]
2. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir cânsız Mıh başı **gibice** ayak atan cânânsız (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 22). [gibice, -ce]
3. Rişte-i dūd-ı dilimle şerer-i âhıma bak Güyya bir ipe çıkmış **gibidir** âteş-bâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30). [gibidir, -dir]

gibi: "-e benzer" anlamında kullanılan benzetme edati.

1. Gül **gibi** gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u ruh (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 7). [gibi,]
2. Yâsemîn **gibi** şarılmış berg-i verd-i rûyına Bâğ-ı hüsne zînet-âverdir o zülf u hâl u ruh (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 3). [gibi,]
3. Bâl-i bülbül **gibi** ol zülf-i semensâ açılır Bâğ-ı hüsne içre gül-i rûy-ı dilâra açılır (Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [gibi,]

gibi: "- e benzer" anlamında edat.

1. Mâ-cerâ-yı gamı dil şu **gibi** ezber eyle Bakılursa yine çeşmim **gibi** takrîr idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [gibi,]
2. Mâ-cerâ-yı gamı dil şu **gibi** ezber eyle Bakılursa yine çeşmim **gibi** takrîr idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [gibi,]
3. Gün **gibi** dîde-i hak-bîne bu şüret-i zâhir Gösterir mihr-i hakikat dil-i mi'rât-ı mecâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [gibi,]
4. O duhtere bu gice yaqtığım hınnâ' Nûrî Nigin-i la'l **gibi** zîb-i dest olub kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [gibi,]
5. O duhtere bu gice yaqtığım hınnâ Nûrî Nigin-i la'l **gibi** zîb-i dest olub kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [gibi,]
6. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakîb var Nûrî **gibi** yüz virmesem ol mehveşe layık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [gibi,]

7. Zâhid geliyor elde 'aşâ başda şarık
Şeytân bezi **gibi** iki yüzlü münâfık (*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 2*). [gibi,]
8. Hem çeşmi **gibi** mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzı **gibi** fitnede ayık (*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 5*). [gibi,]
9. Hem çeşmi **gibi** mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzı **gibi** fitnede ayık (*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 6*). [gibi,]
10. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yakdım
Pervâne **gibi** gönlümü âteşlere yakdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 2*). [gibi,]
11. Feryâd iderek gülşen-i hüsünü tolaşırken
Cûlar **gibi** ol serv kaddiñ pâyına akdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4*). [gibi,]
12. Zincirli servi **gibi** serkeş idi yârim
Bu silsile-i âhımı gerdanına taqdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [gibi,]
13. Her ne dem eylesem ol ğonca lebiñ
endîşe
Câme gül **gibi** şad çâk iderem pîrehenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 8*). [gibi,]
14. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca
hıram
Pâymal oldu yeter sâye **gibi** cân u tenim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 12*). [gibi,]
15. Tıfl-ı tab 'în nüshâ-ı ebced **gibi**
hıfzındadır
Nûrîyâ ma' nâ-yı rengin arama kâmüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 17*). [gibi,]
16. Kızlar **gibi** ferdâya şalar tâlib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 3*). [gibi,]
17. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûrîde eyleşdi
Kim kırtula zülfi **gibi** dâm-ı hiyelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 10*). [gibi,]
18. Hâncer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi **gibi** yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12*). [gibi,]
19. Hâncer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi **gibi** yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12*). [gibi,]
20. Nakşın olamaz mı bu cihânîñ dil-i şafım
Âyine **gibi** gördüğü reнге boyanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 6*). [gibi,]
21. Öyle bir findıkçı kim görse gelür âteş **gibi**
Yakdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9*). [gibi,]
22. İktidâ'en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vâ'de-i vüslat **gibi** bir sakızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 12*). [gibi,]
23. Gel ecel ey ğonca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağit zülf-i siyâhîñ şabr u sâmanım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1*). [gibi,]
24. Gel ecel ey ğonca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağit zülf-i siyâhîñ şabr u sâmanım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2*). [gibi,]
25. Büt misüñ reşk-âver-i Hızr u Mesihâ-dem
misüñ
Sevdim ey rûh-ı revân billâh seni cânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4*). [gibi,]
26. Kânına kânmış begim duhter-i reziñ
olmuş lebiñ
Bir kızıl dîvâne bu eşk-i firâvânım **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6*). [gibi,]
27. Küfrdür dil bağlamak bence o zülf-i
kâfire
Pertev-i hüsniñ tırırken nûr-ı imânım **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 8*). [gibi,]
28. La'lin öpmüş ol bütüñ zannım ki Nûrî
sâğarıñ
Kânımı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 10*). [gibi,]
29. O mehûñ cephe-i berrâkına bak nûr **gibi**
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycür **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1*). [gibi,]
30. O mehûñ cephe-i berrâkına bak nûr **gibi**
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycür **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 2*). [gibi,]
31. Cân yanar göz kamaşur hem de gönül
şevklenür
Paraladıkça o beyâz gerdanı kâfur **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 4*). [gibi,]
32. 'Âdemiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra hıramân olarak hür **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 6*). [gibi,]
33. Şorma pistânlerin iki türünç-ı mersüm
Görmediñ mi a gözüm sinesi billür **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*). [gibi,]
34. Hâme-i vaşlın da kılı kırk yarar ey Nûrî
Göricek kâkül-i ebrûsunı semmür **gibi**
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 10*). [gibi,]
35. Arttıķca artar ğuşşası takrîre gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönülüm **gibi** yok
bî-nevâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 32*). [gibi,]
36. Nice demler gül **gibi** câk-ı giribân
eyleyem
Âb-ı çeşmim bâğ-ı dehre nice rîzân
eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 7*). [gibi,]
37. Şafâlarla gönül gelsün açılson gül **gibi**
dirken
Ġamum rüzigârı ile taraldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 7*). [gibi,]
38. Mîyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resülla'llâh
Yine çeşmim **gibi** taldım boşaldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2*). [gibi,]
39. Va'de-i vaşlını 'aşkıñ **gibi** izhâr itme
İl midir dime rakîbi şakın ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 3*). [gibi,]
40. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddir deyü
Bir büse virmek **gibi** şeker çignemiş imiş
(*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 2*). [gibi,]

41. Nokta değil 'anber saçılır çār cevānib
Pür-büy-ı ma' nī mi devātum **gibi** Gālīb
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 54*).
[gibi,]
42. Ney mey **gibi** şeyler fakat âmāde gerekdir
Mutrib de gerek sākî-i şahbā da gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 27*). [gibi,
]
43. Turna ayağı **gibi** kalsa gerek dermānsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek kırnaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23*).
[gibi,]
44. Ben şalıncağ **gibi** şallanmadayım hem-
vāre
Eyleme gönlimi de reşkle pāre pāre (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 9*). [gibi,]
45. Nûrî **gibi** görse seni ey rûh-ı revānım
Billāh a cāmım (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 17*). [gibi,]
46. Envār-ı cemālîñ dil-i güm-rāha düşürdüm
Ben māhımı Yūsuf **gibi** bir cāhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra
2*). [gibi,]
47. Gül **gibi** idüb rüy-ı niyāzım aḥmer
Şebnem **gibi** āb-ı rûhımı saçdırma (*Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 4*). [gibi,]
48. Gül **gibi** idüb rüy-ı niyāzım aḥmer
Şebnem **gibi** āb-ı rûhımı saçdırma (*Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 3*). [gibi,]
49. Eylesem āgāze-i güftārdır rīşüm gören
Ey şakal dīvānesi söylediğîñ sidre **gibi**
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2*). [gibi,]

gice: Gece.

1. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir **gice** deşt-i çerḥda kalmaz mı āfītāb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 8*). [gice,]
2. Rūşen it her **gice** var encümen-i aḡyārı
Ayda bir kerre görün tek bize ey māh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 3*).
[gice,]
3. O duḡtere bu **gice** yaqtığım ḥinnā' Nûrî
Niğın-i la'l gibi zīb-i dest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9*). [gice,]
4. O duḡtere bu **gice** yaqtığım ḥınna Nûrî
Niğın-i la'l gibi zīb-i dest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9*). [gice,]
5. Ey Nûrî selām eyle varub benden o māha
Teşrif ide bu **gice** bizim ḥāneye maḥşüş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 10*). [gice,
]
6. Ḥasretin ben çekerim her **gice** ḡonca
lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'ālemd
ḡam (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11*).
[gice,]
7. Yāre şarıлмаğı dün **gice** çıkardım kırdum
Mü-miyān ile tutub la' line şardım şordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1*). [gice,]
8. Bu **gice** düşde o meh-pāre uyurmuş
gördüm
O da bu vaḡ' ayı görmüş uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3*). [gice,]

9. Derd-i dilimi dün **gice** ol māha yanınca
Gezdirdi beni gezdiği yerlerde yanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 1*). [gice,]
10. 'Ākıbet bezmiñ kararır ey meh-i nā-
mihribān
Bir **gice** ehl-i diliñ dūd-ı felek peyvestesi
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 4*). [gice,]
11. Ne gündüz ne **gice** göz açtırır baht-ı
siyeh-kārım
Bu ḡafletden nice diyem uyandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 7*). [gice,]
12. Ḥālîñ düşünüb nāleler eylerdim o şūḡn
Söz atdı işitdim bu **gice** Yıldıza Bülbül
(*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2*). [gice,]
13. İtmese kaşı ile ol meh-i nāzım imā
Göremezdi bu **gice** belki helāl 'ıdi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 4*). [gice,]

gice eglencesi: Gece eglencesi.

1. Her **gice eglencesi** 'aks-i ḡayāl-i
mehveşān
Gör ki mir'āt-ı derunuñ ḡālî'-i bīdār imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 7*). [gice
eglencesi,]

gicevi gündüze kat-: Aralıksız, gece gündüz
çalışmak, büyük çaba göstermek.

1. Kışver-i vaşla cān itmez mi muḡabbet
kārān
Giceyi gündüze katmaz mı muḡabbet
kārān (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 8*).
[giceyi gündüze kat-, -e-maz]

gid-: Uzaklaşmak, terk etmek.

1. Şakın varuñ **gidüb** pervāneveş cānıñ
yanar ey dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstādlık çokdur
çerāğında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
3*). [gidüb, -üb]

gid-: Yönelmek, yol almak.

1. Būs ider muḡ-beçeler resm-i Pānāyādur
deyü
Rüyına sürse kilīsāya **giderken** yāldızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 8*).
[giderken, -er, -ken]

gid-: (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek,
yürümek, ilerlemek.

1. Taḡılursañ **giderek** kākülüne dīl-dārıñ
Seni dīvāne gönül bağlayayım kışkıvrak

(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 5).
[giderek, -erek]

gir-: 1. Girmek, dahil olmak.

1. Bihişt-i 'Adne **girmezmiş** şeyâfîn
Neden girdi dile efkâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 15). [girmezmiş, -
mez, -miş]
2. Bed' eyle ismu'llâh ile ey hâme-i şirîn
edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola luţf-ı
Hudâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 2).
[gir,]
3. Düşmüş yola mestâne o hürşid-i cihân-
süz
Girmiş yine devrâne o hürşid-i cihân-süz
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 42).
[girmiş, -miş]

gir-: (Dışarıdan içeriye) Geçmek, (içeriye) varmak.

1. Bihişt-i 'Adne girmezmiş şeyâfîn
Neden **girdi** dile efkâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 16). [girdi, -di]

girân: Ağır, sert.

1. Bu tâli 'i hâbîdemi sen bari uyandır
Pek hâbı **girândır** (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 8). [girândır, -dır]

giriftâr-ı şest: Olaya takılmış.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Miş-i mâhı **giriftâr-ı şest** olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8).
[giriftâr-ı şest,]

giriftâr-ı şest olub kal-: Olaya takılıp kalmak.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Miş-i mâhı giriftâr-ı şest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8).
[giriftâr-ı şest olub kal-, -miş]

giryân ol-: Ağlamak.

1. Sa'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ
Zir-i çarhda 'akıbet mesrûr olan giryân
olur (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
16). [giryân ol-, -ur]

girve: Ağlama, gözyaşı.

1. Giryeme bakma gözüm nuriñi yokdur
gözeden
Gam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3).
[giryeme, -m, -e]

girve: Ağlama, ağlayış, gözyaşı.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u piş u
yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 17).
[giryeden, -den]

girve: Ağlama, ağlayış, gözyaşı.

1. Bu **giryeye** heves-i vaşl-ı yâr olur bâ' is
Müdâm terbiyet-i nahle bâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1).
[giryeye, -y, -e]
2. Bu **giryeye** heves-i vaşl-ı yâr olur bâ' is
Müdâm terbiyet-i nahle bâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1).
[giryeye, -y, -e]

girve-i mestâne: Sarhoşun ağlaması.

1. Giryeye-i mestânesi taşkınlık ey gonca
dehen
Bezm-i meyde bak da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 9). [giryeye-i mestâne, -si]

giryende ol-: Ağlayan olmak.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Bahriñ kenâra aldığı da âfitâbdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [giryende ol-,
-mağ]

gîsü: Omuz üstüne dökülen saç.

1. 'Âlem -i âzâde keyde itdi ol şeh Nûriyâ
Dilleri ehl-i dilin **gîsüsünüñ** dil-bestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 10).
[gîsüsünüñ, -su, -nuñ]

gîsü: (Sevgilinin) omuza dökülen siyah uzun saçı,
kakkül.

1. Şanma berg u gonca-i gülzârdur **gîsü** vü
hâl

- Bülbül-i hüsnə per ü minkârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [gîsü,]
2. Şanma berg u gönca-i gülzârdur **gîsü** vü hâl
Bülbül-i hüsnə per ü minkârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [gîsü,]
3. Meyve-çini vaşl-ı bağ-ı hüsn olan kâdrin bilür
Naḥl-i kâdd-i yâre berg u bârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [gîsü,]
4. Baḥt-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarḥ-ı hüsn-i yârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [gîsü,]
5. Çek yed-i nezzâreyi ey merdüm-i çeşm-i emel
Perde-i âyîne-i ruḥsârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [gîsü,]
6. Nûriyâ gözler karardır tâbiş-i nezzâresi
Naḫş-ı kalâ-yı ruḥ-ı dil-dârdır **gîsü** vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [gîsü,]
7. Bu siyeh sevdâ nice dîvâne itmez âdemi Nergis-i cādü siyeh ebrü siyeh **gîsü** siyeh (Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 4). [gîsü,]
8. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb **gîsüleriñ**
Bâde de süz kim süzülün nergis-i cādüleriñ (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19). [gîsüleriñ, -lar, -ın]

gîsü: (Far.) Omuza dökülen uzun saç.

1. O şūḥuñ kanḫı dil **gîsüsına** bağlansa dağlardı
Dil-i 'uşşâḫ-ı zârı kendi dağlar kendi bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [gîsüsına, -sı, -n, -a]

gîsü-vı perîşân: Dağmık saç.

1. Bir sille urub dizleriniñ bağını çözdü
Gîsü-yı perîşâne sitem şâneye maḫşüş (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 6). [gîsü-yı perîşân,]

gîsü-vı siyeh-kâr-ı bütân: Putların siyah saçları.

1. Zân eyleme gîsü-yı siyeh-kâr-ı bütândır
Bir kara yilandır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 15). [gîsü-yı siyeh-kâr-ı bütân, -dır]

gît: "Gît, var, ulaş" anlamında kullanılan bir ifade.

1. Gît öpeyim ayağın meyḥâne-i şevḫim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 11). [gît,]
2. Gît öpeyim ayağın meyḥâne-i şevḫim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [gît,]
3. Gît öpeyim ayağın meyḥâne-i şevḫim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [gît,]
4. Gît öpeyim ayağın meyḥâne-i şevḫim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [gît,]

gît: Sona ermek.

1. Naşıl alışveriş bu naḫd-i 'ömrüm **gîtđi** beyhude
Bu bâzâr-ı fenâda derd kazandım yâ Resülla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 5). [gîtđi, -di]

gît: Gitmek.

1. Bir kılın çektikce şanki rişte-i cânlar çeker
Bir nefes alamadım **gîtđi** elinden cımbızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [gîtđi, -di]

gît: Gitmek, varmak.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene **gîtmiş**
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [gîtmiş, -miş]

gît: (Bellî bir maksat için) bir yerde bulunmak; yönelmek, meyletmek.

1. Gît öpeyim ayağın meyḥâne-i şevḫim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 5). [gît,]

gît: (Bir şeyden bir şeye, bir kimseden bir kimseye) gitmek, geçmek, intikal etmek; uzaklaşmak.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11).
[gitmiş, -miş]

git-: Artan bir şekilde, giderek artan bir biçimde, zaman ilerledikçe.

1. Meclis-i meyde yüzüm kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı **gitdikce** kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8).
[gitdikce, -dikce]

gitdikce: Artan bir şekilde, giderek artan bir biçimde, zaman ilerledikçe.

1. Gitdikce nice şem'a-i cânlar yakacakdır
Seyre bakacakdır (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 9). [gitdikce,]

giv-: Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

1. Al cânfesler **giyüb** ol hür çıktı karşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13).
[giyüb, -üb]
2. Ağyâr-ı seğı seng-i reh-i yârla urdum
Çäsâr-ı Frenk oldu **giyüb** efser-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 40).
[giyüb, -üb]

gizle-: Gizlemek.

1. Sîne-i şafımda gücdür nâr-ı aşkı
gizlemek
Nûr-ı şem' olur nümâyân perde-yi
fânüsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
9). [gizlemek, -mek]

gonca: Far. Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek. Gül tomsuğında istimali galiptir:
"Gonce-i nev-şüküfte-i bâg-ı bahâdır sevdiğim".

1. Vaşf-ı ruhsârûn ile jâle-nişâr olsa gönül
Bülbülün dideleri **goncânîñ** ağzı şulanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 14).
[goncânîñ, -nîñ]

gonca: Yaprakları henüz açılmamış veya az açılmış çiçek.

1. Murgân-ı aşkıñ pençesi oldu gönül
eglencesi

Ey bâg-ı vuşlat **goncasi** ey verd-i gülzâr-ı
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 20).
[goncasi, -s, -i]

gonca: (Fars.) Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk II. Edebiyatımızda sevgili ve sevgilinin ağzı için kullanılmıştır.

1. O şühûñ kaddi serv ü la'li **gonca** zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil
avârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 9). [gonca,]
2. Girye-i mestânesi taşkınlık ey **gonca**
dehen
Bezm-i meyde bak da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 9). [gonca,]
3. Niğâl kaddiñe ey **gonca** dik dik itdi niğâh
Eger dönerse yeridir sıfâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [gonca,
]
4. Niğâl kaddiñe ey **gonca** dik dik itdi niğâh
Eger dönerse yeridir sıfâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [gonca,
]
5. Hasretin ben çekerim her gice **gonca**
lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde
gam (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11).
[gonca,]
6. Eglence olursa nola şeb tâ-be-sehergâh
Ey **gonca** dehânım bize Yıldız size
Bülbül (Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4).
[gonca,]

gonca: 1. Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk. 2. Edebiyatımızda sevgili ve sevgilinin ağzı için kullanılmıştır.

1. Goncânîñ güşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine gavgaya tutuşdurdu güli kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 1).
[goncânîñ, -nîñ]

gonca dehen: Ağzı gonca gibi (olan sevgili).

1. Bir hünî-i çâlâk imiş ol **gonca dehen** âh
İnşâf vire tâ dil-i senginine Allah (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [gonca
dehen,]

gonca leb: Gonca dudak. // Gonca gibi küçük dudaklı sevgili.

1. Her ne dem eylesem ol gonca lebiñ
endîşe
Câme gül gibi şad çäk iderem pîrehenüm

(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [ğonca-
leb, -iñ]

ğonca-i dâğ: Gönül yarasının goncası.

1. Bâğ-ı vuşlatda şalındıķca o serv-i
semenüm
Ğonca-i dâğ ile zeyn olmada şahñ-ı
bedenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
2). [ğonca-i dâğ,]

ğonca-i esrâr: Sırlar goncası.

1. Açmamaķdır ğonca-i esrârı iş ey gül
beden
Nükte-i râz-ı femiñ keşf eylemek bir şey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 9).
[ğonca-i esrâr, -ı]

ğonca-i gülzâr: Gül bahçesinin goncası.

1. Şanma berg u ğonca-i gülzârdur ğisü vü
hâl
Bülbül-i hüsne per ü minkârdır ğisü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1).
[ğonca-i gülzâr, -dur]

ğonca-i gülzâr-ı firķat: Ayrılığın gül bahçesinin
goncası.

1. Elâ ey ğonca-i gülzâr-ı firķat
Hatt-ı ruhsârı sünbülzâr-ı firķat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [ğonca-i
gülezâr-ı firķat,]

ğonca-i gülzâr-ı vefâ: Vefa bahçesinin goncası.

1. Gül ğonca-i gülezâr-ı vefâ şansın aransın
Hicrân kazansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 11). [ğonca-i gülezâr-ı vefâ,]

ğonca-i nevreste: Yeni yetişmiş, taze gonca II genç
sevgili.

1. Gülistân-ı hüsniñ ey gül ğonca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkiniñ şabâ deşinde sünbül
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 1).
[ğonca-i nevreste, -si]

ğonca-i şem': Mum goncası.

1. Şu' le-i âh görünse kesilür ķatre-i eşķ
Nice üftâde olur ğonca-i şem'a şebnem

(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [ğonca-
i şem', -a]

ğonca-leb: Dudakları gonca gibi olan (küçük ağızlı
sevgili).

1. Gel ecel ey ğonca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağıt zülf-i siyâhıñ şabr u sâmanım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 1).
[ğonca-leb,]

ğönder-: Yollamak, ulaşmasını, gitmesini
sağlamak.

1. Göz diken çünkü hezâr olsa nola gözlerde
hâr
Gönlümi açmak için ğönderdiğñ bir
deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra
6). [ğönderdiğñ, -dig, -iñ]

ğönl: (Aşığın) duygu merkezi.

1. Arttıķca artar ğuşşası takrîre gelmez
ķışşası
Mihnetdir ancak hişşesi ğönlüm gibi yok
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
32). [ğönlüm, -(ü)m]

ğönl: (Aşığın) gönlü, yüreği.

1. Āşar yemm-i füyüz-ı şemsdir
Ğönlümde bu âb u tâb-ı 'işve (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 24). [ğönlümde,
-(ü)m, -de]

ğönl: Aşığın aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin
algılandığı yer; insanın duygu merkezi, yüreğın
manevi yönü, kalp, dil.

1. Ben şalıncaķ gibi şallanmadayım hem-
vâre
Eyleme ğönlümi de reşķle pâre pâre (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 10). [ğönlümi,
-im, -i]

ğönlü açıl-: Gönlü ferahlamak, içi açılmak.

1. Gönlü açılson rakîbün de benim ķalbimi
yık
Ba' de zâ yüz suyu dökmez saña bu bağrı
yanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
3). [ğönlü açıl-, -sun]

gönlümi aç-: İnsanın iç sıkıntısını gidermek, iç açmak.

1. Göz diken çünkü hezâr olsa nola gözlerde hâr
Gönlümi açmak için gönderdiğin bir deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 6). [gönlümi aç-,]

gönlümi al-: Gönlünü ele geçirmek II sevindirmek; kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efşânım
Gönlünü al eyleme me'yûs gel mestânım (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 16). [gönlünü al-,]

gönlül: İnsanın duydu merkezi, yüreğin manevi yönü.

1. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlün eşkim
Gönlüm ey Yûsuf-ı gül-pîrehenüm çâh yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [gönlüm, -üm]
2. Gönlül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bâğ-ı vaş üzere
Bir şâh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [gönlül,]
3. Hayâli gezmek için sîne bâğ u dâğ idi
gönlüm
Müferrih bâğ o bağlar dil-güşâ dâğlar o dâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [gönlüm, -üm]

gönlül: 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı.

1. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yaqdım
Pervâne gibi **gönlümü** âteşlere yaqdım (Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [gönlümü, -üm, -i]

gönlül: (Aşığın) gönlü.

1. Deşt-i rağbetden düşürdi mest-i nâzm
gönlümü
Yüz sürer hâk-ı niyâza sâğar-ı işkestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [gönlümü, -üm, -i]

gönlül: Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.

1. Pertev-i 'aşkıni da böyle **gönlüllerde**
bırak

Cân almağsa merâmîñ ne gerek öyle bıçağ (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 27). [gönlüllerde, -ler, -de]

gönlül: (aşığın) gönlü, yüreği.

1. Leb-i şimşir-i gamzeñ anlaşılmaz bir sūhan söyler
Bu sözde **gönlümüz** şefkat dinür bir tercemân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [gönlümüz, -ümüz]

gönlül: (Aşığın) gönlü, yüreği.

1. İtme **gönlün** nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubh u şâm-ı ye'si ey nür-i başar mestâne geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [gönlün, -ün]
2. Gönlün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldu gönlül
Hâliñi yâd eyledi encüm şümâr oldu gönlül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [gönlün, -ün]

gönlül: (Aşığın) gönlü, yüreği.

1. Hevâ-yı haft u zülfünle olurlar
Gönlüller küt-ı mür u mâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [gönlüller, -ler]

gönlül: (Aşığın) gönlü, yüreği, kendisi.

1. Gönlül ol dilbere o kalbe olurken nâzır
Dest-i endîşeyi gerdenine atsa vâkar (Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 37). [gönlül,]

gönlül: (Aşığın) gönlü, yüreği.

1. Olur mıydı **gönlül** bir dem-i vişâl-i yârdan mehcür
Benimle olmasaydı Nürîyâ ger âşinâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [gönlül,]
2. Gönlül bülbüllenür bâğ-ı emelde
Velî dört yanın almış hâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [gönlül,]
3. 'Aceb mi bakmasa meyhâne-i dehre
gönlül sâkî
Ki ol sermest-i gam çok kan yutdı hatırıñ hoş tüt (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [gönlül,]
4. Zemîn-i tâzesinde Gâlibiñ Nürî olur peyrev
Gönlül şahra-yı nâmûsı unutdı hatırıñ hoş

- tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 12*).
[gönül,]
5. Gönül şahrâ-yı nâmûsı unuttı hatırın hoş
tut
Semend-i âh başka râh tutdı hatırın hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 1*).
[gönül,]
6. Ele almaz yine olma tütalım kim olmuş
Feyz-i la'liyle **gönül** sâgar-ı ser-şâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 4*).
[gönül,]
7. Vaşf-ı ruhsârûn ile jâle-nişâr olsa **gönül**
Bülbülün dideleri goncânın ağzı şulanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 13*).
[gönül,]
8. Her yüzce hatâ **gönül** cânâneye maşşûş
Tel kırmamak ancak dil-i divâneye
maşşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 1*).
[gönül,]
9. Bülbül olsa dahi eylerdi **gönül** bâğ-ı
ğamın
Feyz-i eşk ile güşâyış bulan ezharına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 9*). [gönül,
]
10. İtme gurbetde **gönül** nâme-i ahhâbı
merâk
Olan olur denilir gözden uzak dilden
uzak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 1*).
[gönül,]
11. Göz ucıyla nıgehün kesmesün ol âfet-i
cân
Cânı kurbân u **gönül** olsun ol âhüya yatak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [gönül,
]
12. Luţf-ı sems-i dîne zannum na'il olmak
maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî zerre-dâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 10*).
[gönül,]
13. Nüş iderseñ bâğ-ı istıgnâda sen ey serv-i
nâz
Ayağın altında seyr it cüy-bâr oldı **gönül**
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6*). [gönül,
]
14. Yâ nice gelsün açılson bağ ki batdı iltifât
Bir gül için herkesin çeşminde hâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 4*).
[gönül,]
15. Gönülün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldı
gönül
Hâliñi yâd eyledi encüm şümâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 2*).
[gönül,]
16. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârın virirdi âb u
tâb
Şimdi ey mihr-i cefâ bir lâlezâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8*).
[gönül,]
17. Gönülün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldı
gönül
Hâliñi yâd eyledi encüm şümâr oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 1*). [gönül,
]
18. Cilvegâh itme hayâl-i gamze-i gammâzını
Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî **gönül**

- câsüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
4*). [gönül,]
19. Cân yanar göz kamaşur hem de **gönül**
şevklenür
Paraladıkca o beyâz gerdanı kâfur gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 3*). [gönül,
]
20. Gönül kim niş-i miñnet ile çok tolmış
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kand-ı lütfün ile ol
nemekdâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
25*). [gönül,]
21. Gönül bir hâne-i pür-bime dâhil oldı kim
her bâr
Keder nâmına bir bed-ahter eyler idi
derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
17*). [gönül,]
22. Şafâlarla **gönül** gelsün açılson gül gibi
dirken
Gamum rüzigârı ile taraldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 7*). [gönül,]
23. Nûrî o gülistâna **gönül** oldu ki râğıb
Her mısra'ı 'üd ağacı dinse münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*).
[gönül,]
24. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezârân hüy
u hây
İnsün künc-i taħassürde **gönül** mânend-
i nây (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
16*). [gönül,]

gönül: Aşğın gönlü. || Aşk ve sevginin kaynağı,
yürek, kalp.

1. Tütü endişe-i rüşen-zamîrim görmesün
Mihr-i 'aşka **gönülümü** âyine-dâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 8*).
[gönülümü, -üm, -ü]
2. Kurbânın olam ço yine gel a kuzum itme
Koç başın için bu bereli **gönülümü** nâlân
(*Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 2*).
[gönülümü, -üm, -ü]

gönül: (Aşğın) gönlü, kalbi, yüreği.

1. Gönülüm hayâl-i la'liñ ile lâlezârdır
Çeşmim o cây-i dilkeşe bir çeşme-sârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 1*).
[gönülüm, -ü, -m]
2. Perişân oldı hâlim Nürîyâ seyyâreveş ol
mâh
Hayâl-i zülf-i şeb-güñuyla **gönülüm** yan-
be-yân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 10*). [gönülüm, -ü, -m]
3. Çeşmim hayâl-i la'liñ ile pür-şarâbdır
Gönülüm o keyfiyet ile neş'e-yâbdır (*Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 2*). [gönülüm, -ü, -
m]
4. Añladım **gönülüm** olunca bend-i zülf-i dil-
rubâ
Rüzigârın şivesi ehl-i dile düşvâr imiş

(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 3).
[gönlüm, -ü, -m]

5. Gönlüm üzülür ayrılamam zülfi telinden
Cân kılcak kalur şarmaz isem ince
belinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
1). [gönlüm, -ü, -m]
6. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-
yâb
Nûrî-i mest-i gamem **gönlüm** kebâb
eşkim şarâb (Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 28). [gönlüm, -ü, -m]

gönül eglencesi: Gönülü hoş eden çalışma, uğraş;
mutlu, neşeli vakit geçirme vasıtası (ADS).

1. Murgân-ı aşkıñ pençesi oldu **gönül**
eglencesi
Ey bâğ-ı vuşlat gönçasi ey verd-i gülzâr-ı
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 19).
[gönül eglencesi,]

gönülden çık-: Gönülden çıkmak. II Varlığını
sürdürmemek.

1. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı hatt u
zülfi-yâr
Ben o deşti câygâh-ı mûr u mâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5).
[gönülden çık-, -ma, -dı]

gör: Görmek.

1. Hânesinde kimi **gördün** ki gâzanfer
besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe
(Nûrî Divanı, Kıt'a 5, Mısra 3). [gördün,
-dü, -ñ]

gör-: Görmek.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhi çeşm-i cân
baķaķalmaz
'Arûs-ı 'ömre göstermekde çün şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
3). [görüb, -üb]
2. Ebrûsı ile zülf u 'izârın **görelî** mâh
Beñzi çalıķ 'aklı ıolaşık sinesi yanık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [görelî,
-elî]
3. Çarpılsa nola âdem eğer **görse** ferişte
Ol şüb-ı perî-peykere elbet olur 'aşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [görse,
-se]
4. Tûñ endişe-i rüşen-zamirim **görmesün**
Mihr-i 'aşka gönlümü âyine-dâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 7).
[görmesün, -me, -sün]
5. Zülf-i yârî **görelî** öyle kararımış ki gözüm
Baķamam 'âleme mihr u mehi etsem

'aynek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 5).
[görelî, -elî]

6. Devr-i hüsnünde bu Nûrî nice günler
gördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mişl u 'adîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [gördi,
-di]
7. Gördüm leb-i rengin u hınnâlu ayağını
Aldım elime câm-ı Cem 'i hâke bıraķdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 5).
[gördüm, -dü, -m]
8. Baķmadı naķş u nigâr-ı levha-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı isti'dâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [gören,
-en]
9. Baķmadı naķş u nigâr-ı levha-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı istidâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [gören,
-en]
10. Şakız bâğında mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârençiyeye şolunda
şâğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 6).
[gören, -en]
11. Dâne-i şebnem şanur derd-i beyâz üzre
gören
Gerden-i şâfındaki incüsini dizi dizi (Nûrî
Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [gören, -en]
12. Öyle bir fındıķçı kim **görse** gelür âteş
gibi
Yaķdı yandırdı derûnum âh ol kâfir kıızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9). [görse,
-se]
13. Ne kara günlere kâldık **görüb** yağım erir
billâh
Elinde yağlıķ ol kâfur-ı gerden yanar
ağları (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3).
[görüb, -üb]
14. Hâme-i vaşfin da kılı kırık yarar ey Nûrî
Göricek kâkül-i ebrûsunı semmür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 10).
[göricek, -icek]
15. Sînesin **gördük** ilik tüğmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduķ
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1).
[gördük, -dü, -k]
16. İtmese kaşı ile ol meh-i nâzım îmâ
Göremezdi bu gice belki helâl 'idi (Nûrî
Divanı, Kıt'a 11, Mısra 4). [göremezdi, -
e, -mez, -di]
17. Rûze-i hecr ile öyle kararub dîdelerim
Yoğdı **görmeye** aķşamı dağı ümidi (Nûrî
Divanı, Kıt'a 11, Mısra 2). [görmeye, -
me, -y, -e]
18. Diķkatle tavrıma baķıcaķ ol kaşı hilâl
Ey ânladım meh-i nevi bu **görmemiş**
dimiş (Nûrî Divanı, Kıt'a 12, Mısra 4).
[görmemiş, -me, -miş]
19. Olub bir serv-i bâğ-ı iffetiñ pâmâl-i ihsânı
Kararın şimdi **gördim** bir maħâlde ta'b-ı
meyyalin (Nûrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra
2). [gördim, -di, -m]

20. Şeb-i deycürda bak Aydını **gördi** Nürî
A benim zülfi siyahım göziñ aydın
dimediñ (*Nürî Divanı, Müfret 11, Mısra 1*). [gördi, -di]
21. Gül yüzün bülbül **görüb** itsün hezārān
hüy u hāy
İnlesün künc-i taħassürde gönül mānend-i
nāy (*Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra 15*).
[görüb, -üb]
22. Ağzı şulansın **gören** ruħsār-ı hoy efşānını
Göñlüni al eyleme me'yūs gel mestānını
(*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 15*).
[gören, -en]
23. Raķşa çık açub o güllü allı fistānını
Ditresün şevķıyla ditrerken **gören**
pistānını (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 14*). [gören, -en]
24. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añı **gören** mihr-i ecelden yaña rü
(*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16*).
[gören, -en]
25. Görse seni papas çıkarır idi sitavros
Ey rüħ-i Hristos (*Nürî Divanı, Müstezad 1, Mısra 13*). [görse, -se]
26. Nürî gibi **görse** seni ey rüħ-ı revānım
Billāh a cānım (*Nürî Divanı, Müstezad 1, Mısra 17*). [görse, -se]
27. Eylesem āğāze-i güftārdır rişüm **gören**
Ey şaķal dīvānesi söyledigiñ sidre gibi
(*Nürî Divanı, Tarih 1, Mısra 1*). [gören, -en]

gör-: Görmek, idrak etmek, düşünmek.

1. Olma deryā-yı vişale olta-endāz-ı nigāh
Cünbişi cüy-ı teğāfülde o meh-peykerde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 8*).
[gör,]
2. Zānım olmuşdur felek āmāç-ı āh-ı
inkısār
Şerħa-i fīr-i ğamı cism-i meh-i enverde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 4*).
[gör,]
3. Sırr-ı dehrî dilde yā āyine-i sāğarda **gör**
Şüret-i devrānı gel mir'āt-ı İskeñderde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 2*).
[gör,]
4. Sırr-ı dehrî dilde yā āyine-i sāğarda **gör**
Şüret-i devrānı gel mir'āt-ı İskeñderde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 1*).
[gör,]
5. Şorma pistānlerin iki türunç-ı mersüm
Görmediñ mi a gözüm sīnesi billür gibi
(*Nürî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*).
[görmediñ, -me, -di, -ñ]

gör-: Görmek.

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi
ķaydıñ **gör**
Tutalım olsa da āyine-i 'ālem-nümā

dünya (*Nürî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[gör,]

gör-: Yaşamak, tecrübe etmek.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümīdi çarħ-ı
dün
Şevķ-i feyzi Nürīyā şems-i sıhr bir vir de
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 10*).
[gör,]
2. Naħl-i ümmīdiñ bu bāğ içre görünce
meyvesin
Rüzīgārīñ Nürīyā çok germ u serdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 10*). [görmüşüz, -müş, -üz]
3. Gülşen-i dehrīñ gülerken nice derdin
görmüşüz
Dīdesinde nem dilinde hūn-ı derdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 1*). [görmüşüz, -müş, -üz]
4. Gülşen-i dehrīñ gülerken nice derdin
görmüşüz
Dīdesinde nem dilinde hūn-ı derdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 2*). [görmüşüz, -müş, -üz]
5. Gülmeniñ açılmanīñ encāmıdır dil-
ħastelik
Berg-i sebz-i gülsitānīñ rüy-ı zerdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 4*). [görmüşüz, -müş, -üz]
6. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgāh-ı fenānīñ nice merdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 8*). [görmüşüz, -müş, -üz]
7. Germ u nerm-i zevķ u şevķ-ı nevbahār
vuşlatīñ
Mevsim-i sermā-yı ğamda serd ü berdin
görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 6*). [görmüşüz, -müş, -üz]

gör-: Görmek, farketmek.

1. 'Acab mi Nürīyā şām-ı emelde
Görünse mihr pür-envār-ı firkat (*Nürî Divanı, Gazel 9, Mısra 30*). [görünse, --ü, --n, --n]

gör-: Bir şeyin vaziyetini gör-, tanım ol-.

1. Nezzare mir'āt-ı hüsnün sonra kesdir
çeşmiñe
Gerd-i ħaţtīñ güşe-i dükkançe-i berberde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 6*).
[gör,]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

1. Bî-ma'ni vü bî-hâşşedür yâr lebin ekşer
Kim **gördüğü** var hâtem-i nâm-âver-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 20*). [gördüğü, -düğ, -i]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek.

1. Bu gice düşde o meh-pâre uyurmuş
gördim
O da bu vaķ'ayı **görmüş** uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4*).
[görmüş, -müş]
2. O siyeh-i rûz-ı ğamem ki bakıcaķ mir'âta
Göremem âyîne-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26*).
[göremem, -e, -me, -m]
3. O siyeh-i rûz-ı ğamem ki bakıcaķ mir'âta
Göremem âyîne-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26*).
[göremem, -e, -me, -m]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak.

1. Gördüğüm günden berü zülfini zihnim
tolaşık
Dîde-i baķtım bu yüzden ğâh uyur ğâh
uyanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 1*). [gördüğüm, -düğ, -üm]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

1. Naķşın olamaz mı bu cihânın dil-i şafım
Âyîne gibi **gördüğü** renge boyanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 6*).
[gördüğü, -düğ, -ü]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak.

1. Duĥt-ı rezi **görünce** olur kıpkızıl Frenk
Aġyâr kendi keyfine ķalsa ķaralanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 7*).
[görünce, -ünce]
2. Naĥl-i ümmîdiñ bu bāġ içre **görünce**
meyvesin
Rûzîġarın Nûrîyâ çok germ u serdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 9*). [görünce, -ünce]
3. Görünce âyinede naķş-ı ĥüsnün ol ĥod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub ķalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3*).
[görünce, -ünce]
4. Görünce âyinede naķş-ı ĥüsnün ol ĥod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub ķalmış

(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3*).
[görünce, -ünce]

5. Vaşl ümîd itmek ĥayâlini **görünce** çeşm-i
dil
'Arz-ı ĥacât ile istimdâddır maĥbûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 11*).
[görünce, -ünce]
6. Güşâd it perde-i ĥürşîd-i ĥüsnîñ Bârı
rüyâda
Görünce baĥt-ı ĥâbîdem uyansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 4*). [görünce, -ünce]

gör-: (rüyada) görmek.

1. Bu gice düşde o meh-pâre uyurmuş
gördim
O da bu vaķ'ayı görmüş uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3*).
[gördim, -di, -m]

gör-: Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) şâhit olmak.

1. Bûse-ĥâh olmak **görüb** mir'ât-ı dilde
la'lini
Söz ümîdidir dehân-ı şüret-i mâ'ķûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 13*).
[görüb, -üb]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

1. Püskürme benün **görüb** o mihrün
İtmez mi ĥiç iĥticâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 5*). [görüb, -üb]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

1. Gözin dikedîñ o mâha her şeb
ĥiç **görmedi** rüy-ı ĥvâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 8*). [görmedi, -me, -di]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

1. Gözin dikedîñ o mâha her şeb
ĥiç **görmedi** rüy-ı ĥvâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 8*). [görmedi, -me, -di]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şâhit olmak, müşâhede etmek, tanık olmak. II Yaşamak, tecrübe etmek.

1. Gözin dikedirñ o mâha her şeb
Hiç **görmedi** rüy-ı h'vâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [görmedi, -me, -di]

gör ki: (gel) gör ki.

1. Her gice eglencesi 'aks-i hayâl-i
mehveşân
Gör ki mir'ât-ı derünüñ tâli' -i bîdâr imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [gör ki,
]

görün-: Görünmek II İştirilmek, fark edilmek.

1. Verâ' -yı haţtan 'aceb mi **görünse** hal-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7).
[görünse, -se]
2. Rüşen it her gice var encümen-i ağıyarı
Ayda bir kerre **görün** tek bize ey mâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4).
[görün,]
3. Şu' le-i âh **görünse** kesilür kaţre-i eşk
Nice üftâde olur gonca-i şem'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 5).
[görünse, -se]
4. Görünsün afitâb-ı şâd-mâni subh-ı
maşşadda
Unutsun baht-ı hâb âlûdımız rüyâda
efğâmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 23).
[görünsün, -sün]
5. Görünsün dîde-i câna kenâr-ı vuşlatıñ
Nûrî
Ki fülk-i kalbi baħr-ı 'aşka şaldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 9). [görünsün, -sün]

görün-: Görünmek II gözükmek.

1. Verâ' -yı haţtan 'aceb mi **görünse** hâl-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7).
[görünse, -se]

göster-: T. Gördürmek, izhar, ibraz etmek.

1. Görüb mi' rât-ı mihr u mâhı çeşm-i cân
bakakalmaz
'Arûs-ı 'ömre **göstermekde** çün şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
4). [göstermekde, -mek, -de]

2. Pâre pâre disem daħi bakmaz dil-i
nâlânıma
Şokıldı çün ağıyar açub **gösterdiği** sâ' at
koyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8).
[gösterdiği, -dig, -i]
3. Öptürmege pâmâliñe **göstermez** iken el
etek
Ey serv kıddim rûzigâr igdirdi mi yâre
boyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 3).
[göstermez, -mez]
4. Şebi rûz rûzı nevrûs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ **göstermesün** aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (Nûrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 14).
[göstermesün, -me, -sün]
5. Nûrî-i gamm-h'vâra **göstermek** o şimin
sîneyi
Haste-i bî-tâba tutmak gibidir âyineyi
(Nûrî Divanı, Müsveddes 2, Mısra 25).
[göstermek, -mek]
6. Göstermedi kendin şeb-i ümmîdde ol mâh
Ey nâle-i cângâh (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 5). [göstermedi, -me, -di]

göster-: Görülmesini sağlamak, görmesine yol
açmak.

1. Belki te' sîr-i nigâh-ı çeşm hün-âlûddur
Gösteren âyine-i hüsün kızıl şahbâ değıl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 4).
[gösteren, -en]
2. Reh-neverdân-ı gamıñ **göstersin** ahvâli
yamân
Çeşm-i ahû-yı füsün pençe-i ejder-i
hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra
19). [göstersin, -sin]

göster-: Açığa çıkarmak, görünüir hale getirmek.

1. Fülk-i dile itdik süvâr baħr-ı gama yok mı
kenâr
Göster yeter bu inîzâr iklim-i el'tâfiñ
baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 44).
[göster,]

göster-: (Bir hâlini, bir niteliğini) Ortaya koyacak
tarzda davranmak.

1. Gün gibi dîde-i hak-bîne bu şüret-i zâhir
Gösterir mihr-i haķıķat dil-i mi' rât-ı
mecâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 10).
[gösterir, -ir]
2. Dîde-i câna ne şüretler ne günler **gösterir**
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
5). [gösterir, -ir]

gütür-: -Mesajı- iletmek.

1. 'Ukde-i hâtır açar eylese de lâfi tavîl
Söz içinde **götüren** zülf-i siyehiñ temsîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 2).
[götüren, -en]

göz: T. Görme organı.

1. İzhâr idemem gevherimi aña **gözüm**den
Ol genc-i muñalsam dil-i vîrâneye mahşûş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 7).
[gözüm, -üm, -den]
2. Nûrîyâ **gözler** kararır tâbiş-i nezzâresi
Naşş-ı kalâ-yı ruñ-ı dil-dârdır gîsü vü hâl
(Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [gözler,
-ler]
3. Giryeme bakma **gözüm** nuriñi yokdur
gözeden
Gam-ı la'liñ ile kan akmadıñı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3).
[gözüm, -üm]
4. Beni mîzân-i nigâha alub itdi i'zâz
Gözi bağluları gözlermiş o bî-çare nevâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 4).
[gözi, -i]

göz: Görme uzvu, ayn, çeşm.

1. Göz diken çünkü hezâr olsa nola
gözlerde hâr
Gönlümi açmak için gönderdiğin bir
deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra
5). [gözlerde, -ler, -de]

göz: Bakış, nazar.

1. Dergâhıña kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar **gözünde** afitâb-ı hak-ı rehûñ çün
tütiyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 22).
[gözünde, -ün, -de]

göz: Görme organı, göz.

1. Hârâmi **gözleriñ** ser-pençe-i gamzeñde
kan ister
Kef-i mestânda câm-ı şarâb erguvân ister
(Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 1).
[gözleriñ, -ler, -i, -n]

göz: (Âşığm) gözü.

1. Dil-şiken olma **gözüm**den çıkma ey
nâzik beden
Kâse-i billürümi eyler mi hiç işkeşte gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3).
[gözüm, -(ü)m, -den]

göz: Görme organı, göz.

1. Dem-i dilden tolar ey mest-i nâzm
Gözümdür sağâr-ı ser-şâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 12). [gözümdür, -
üm, -dür]

göz açtır-: Dinlenmesine fırsat vermemek, çok
çalıştırmak.

1. Ne gündüz ne gice göz açtırır baht-ı
siyeh-kârım
Bu ğafletden nice diyem uyandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 7). [göz açtır-, -ır]

göz dik-: Göz koymak.

1. Göz diker lutf-ı sipihre olarak şeb-zinde-
dâr
Zâhidiñ ol mah hele barışmamışken
yıldızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 15).
[göz dik-, -er]

göz dik-: Göz koymak.

1. Göz diken çünkü hezâr olsa nola gözlerde
hâr
Gönlümi açmak için gönderdiğin bir
deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra
5). [göz dik-, -en]
2. Gezdiğin gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2).
[göz dik-, -en]

göz göre: Göz göre göre.

1. Fezâyı **göz göre** kendine mâl idinse dañı
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [göz
göre,]

göz göre: Göz göre göre; belli ve apaçık olarak,
herkesin gözü önünde.

1. Fezâyı **göz göre** kendine mâl idinse dañı
Olur belâ-yı zer u sîmden emin ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [göz
göre,]

göz kamaş-: Kuvvetli ışık veya parlaklık, kısa bir
zaman için görüşü bulandırmak; çok beğenip
etkilenmek.

1. Cān yanar göz kamaşur hem de gönül şevklenür
Paraladıkça o beyâz gerdanı kâfur gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [göz kamaş-, -ur]

göz süz-: Süzgün bakış atmak, başını tam çevirmeden bakmak.

1. Ğayre göz süzdi kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās içinden seni ey 'aşık-ı bî-çāre seçer
(Nûrî Divanı, Kıt'a 9, Mısra 1). [göz süz-, -di]

göz ucu: Göz kenarı. II Gamze.

1. Göz ucuyla nige hüñ kesmesün ol āfet-i cān
Cāni kurbān u gönül olsun ol āhüya yatağ
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [göz ucu, -, -la]

gözden düş-: Daha önce duyulan sevgi ve ilgiyi kaybetmek, rağbet görmemek ya da değerini yitirmek.

1. Al cānfesler giyüb ol hür çıktı karşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytān
bezi (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 14).
[gözden düş-, -di]

gözden düşür-: Bir kimsenin gözünde başka birinin değerini düşürmek, bir kimsenin rağbet görmemesine, sevilmemesine neden olmak.

1. Ger seyr-i 'aks-i haṭṭ leb-i la'l ise merām
Gözden düşürme sāğar-ı ser-şarı mü-be-mū
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 6).
[gözden düşür-, -me]

gözden nihān ol-: Gözden uzak olmak, Uzaklarda bulunan, görünmeyen.

1. Yağmāya virdi 'aqlımı ārzū-yı sīm u zer
Gözden nihān oldu yine rüy-ı sīm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 2).
[gözden nihān ol-, -dı]

gözden uzak olan dilden uzak olur: "Ayrı düşenlerin arasındaki sevgi de zamanla azalır." anlamında atasözü.

1. İtme ğurbetde gönül nāme-i aḥbābı merāk
Olan olur denilür gözden uzak dilden uzak
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 2).
[gözden uzak olan dilden uzak olur,]

gözet-: Kollamak, dikkat etmek.

1. Giryeme bakma gözüm nurıñı yokdur
gözeden
Ğam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3).
[gözeden, -en]

göziñ aydın: Gözün aydın II müjdeli bir haber için söylenen söz.

1. Şeb-i deycūrda bak Aydını gördi Nūrī
A benim zülfi siyāhım **göziñ aydın**
dimediñ (Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra 2).
[göziñ aydın,]

gözün dik-: Dikkatlice bakmak.

1. Gözün dikedirdiñ o māha her şeb
Hiç görmedi rüy-ı ḥvāb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [gözün dik-, -er, -di, -ñ]

gözle-: Gözetmek, bir duruma tüm dikkatini sevk etmek.

1. Beni mizān-i nigāha alub itdi i'zāz
Gözi bağluları **gözlermiş** o bî-çāre nevāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 4).
[gözlermiş, -r, -miş]

gözüm karar-: Aşırı bir istek ya da öfkelenme nedeniyle saldıracak durumda olmak, ne yaptığını bilmemek.

1. Zülfi-yāri görelü öyle kararımış ki gözüm
Bağamam 'āleme mihr u mehî etsem
'aynek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 5).
[gözüm karar-, -miş]

gözümdeñ düş-: İtibarını, değerini yitirmek.

1. İncü dişler ile baḥş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümdeñ o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[gözümdeñ düş-, -üb]
2. İncü dişler ile baḥş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümdeñ o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[gözümdeñ düş-, -üb]

ğubār: 1) Toz, toprak 2) sürme.

1. Sāye-i şems-i Hüdāda reh-rev-i maqşūd olub
Dīde mi ālūde-i gerd u **ġubār** etsem gerek (*Nūrī Divanı, Gazel 49, Mısra 12*).
[ġubār,]

ġubār-ālūde-i teşnī'-i a' dā': Rakiplerin toza topraġa bulaşmış kusurları.

1. Ğubār-ālūde-i teşnī'-i a' dā' olma beyhūde
Reh-i aşk içre Nūrī dāmen-i inkāre el irmez (*Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 9*).
[ġubār-ālūde-i teşnī'-i a' dā',]

ġubār-ı heves: Arzu tozu.

1. Eyledi ol şeh-levend geşt u ġüzār-ı heves
Dīde-i nezzāreme taldı **ġubār-ı heves** (*Nūrī Divanı, Gazel 37, Mısra 2*). [ġubār-ı heves,]

ġüç: Ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül, kolay karşıtı.

1. Sīne-i şafımda **ġücdür** nār-ı aşkı gizlemek
Nūr-ı şem' olur nümāyān perde-yi fānūsdan (*Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra 9*). [ġücdür, -dür]

ġüçüm yet-: Gücü yetmemek (ġüçlük çekmek): Çok zor yapabilmek.

1. Fedā'-yı naġd-ı ārām zerreveş āsāndır ammā
ġüçüm yetmez kumāş-ı mihr-i ġüsn-i yāre el irmez (*Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 6*). [ġüçüm yet-, -mez]

ġüftār: Söz, kelam.

1. Kūs ister kūsme bu **ġüftārıma** ey şūġ-ı sīm-endām
Tenimde şerhadan ġālī 'aceb bir şāġ nerem kaldı (*Nūrī Divanı, Müfret 6, Mısra 1*). [ġüftārıma, -ım, -a]

ġüher-ġüster-i elmās: Elmas cevherini döşeyen.

1. Ey dā'ire-i ġüsn-i **ġüher-ġüster-i elmās**
Rūyındaki āvīze-i tāb-āver-i elmās (*Nūrī Divanı, Tahmīs 2, Mısra 1*). [ġüher-ġüster-i elmās,]

ġül: Far. Çiçeklerin ser-firāzı olan maruf hoş-bü çiçek, verd.

1. Ğamīnla **ġüller** açdı dāġ-ı cismim
Bu yüzden rū-nümā ezhār-ı firġat (*Nūrī Divanı, Gazel 9, Mısra 7*). [ġüller, -ler]
2. O ġül bedenle meger seyr-i ġülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir al **ġüllü** şāle didelerim (*Nūrī Divanı, Gazel 59, Mısra 12*).
[ġüllü, -lü]
3. Ruġleri saġız **ġülünden** hem beyāz hem kırmızı
Āndırır pistānçe-i nārenci bāġ-ı saġızı (*Nūrī Divanı, Gazel 74, Mısra 1*).
[ġülünden, -ü, -n, -den]

ġül: "ġül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeġi" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.

1. Geçüb mihrāba **ġül** şaf bāġlayub sünbül olub bülbül
Mü'ezzindir menār-ı mescid-i ġülşen ezān ister (*Nūrī Divanı, Gazel 19, Mısra 5*). [ġül,]
2. Yā nice gelsün açılun baġ ki batdı iltifāt
Bir **ġül** için herkesiñ çeşminde ġār oldı gönül (*Nūrī Divanı, Gazel 51, Mısra 4*).
[ġül,]
3. Şimdi itmiş ittikā' bālīn-i bāl-i bülbüle
Şevġ-i ruġsarīnla bir yıldır yaturdı ġaste **ġül** (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 8*).
[ġül,]
4. Göz diken çünkü hezār olsa nola gözlerde hār
Ğönlümi açmak için gönderdigiñ bir deste **ġül** (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 6*). [ġül,]
5. Dil-şiken olma gözümden çıkma ey nāzik beden
Kāse-i billürümi eyler mi hiç işkeşte **ġül** (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 4*). [ġül,]
6. Dīdede 'aks-ı leb u ruġsarīñ ey nev-reste **ġül**
Zīver-i mīnā-yı pür-āb olsa çün şalına **ġül** (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [ġül,]
7. Dīdede 'aks-ı leb u ruġsarīñ ey nev-reste **ġül**
Zīver-i mīnā-yı pür-āb olsa çün şalına **ġül** (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 2*). [ġül,]
8. Açmamaġdır ġonca-i esrārı iş ey **ġül** beden
Nükte-i rāz-ı femiñ keşf eylemek bir şey deġil (*Nūrī Divanı, Gazel 56, Mısra 9*).
[ġül,]
9. Her ne dem eylesem ol ġonca lebiñ endişe
Cāme **ġül** gibi şad çāk iderem pīrehenüm (*Nūrī Divanı, Gazel 58, Mısra 8*). [ġül,]
10. O **ġül** bedenle meger seyr-i ġülşene gitmiş

- Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [gül,]
11. Alınca leblerün ey **gül** hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [gül,]
 12. O **gül** bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [gül,]
 13. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey **gül** fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şühem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1).
[gül,]
 14. Gülistân-ı hüsnîñ ey **gül** gonca-ı
nevrestesi
Zülf-i meşkinîñ şabâ deştinde sünbül
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 1).
[gül,]
 15. Şaçdıñ zülfin 'izârına o **gül** fem bildik
Kızarub şerm ile **gül** boynını sünbül
bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3).
[gül,]
 16. Şaçdıñ zülfin 'izârına o **gül** fem bildik
Kızarub şerm ile **gül** boynını sünbül
bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 4).
[gül,]
 17. Nice demler **gül** gibi cäk-ı giribân
eyleyem
Âb-ı çeşmim bâğ-ı dehre nice rîzân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
7). [gül,]
 18. Şafâlarla gönül gelsün açıl sun **gül** gibi
dirken
Gamum rûzîğârı ile taraldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 7). [gül,]
 19. Goncânîñ güşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine gâvğaya tutuşdurdı **güli** kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 2). [güli, -i]
 20. Gül gonca-ı gülzâr-ı vefâ şansın aransın
Hicrân kazansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 11). [gül,]
 21. Gül gibi idüb rûy-ı niyâzım aħmer
Şebnem gibi âb-ı rûhımı saçdırma (Nûrî
Divanı, Rübâi 1, Mısra 3). [gül,]

gül: "Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir. || Gül, tazelik, incelik, narinlik, nazlılık onun özelliğidir, aynı zamanda sevgilinin boyu, yanağı, yüzü de olur.

1. Her ne dem **gül** hâre eyler ittikâ'
Bülbül âh u zâra eyler ittikâ' (Nûrî
Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [gül,]

gül: "Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir. Gül, tazelik, incelik, narinlik, nazlılık onun özelliğidir, aynı zamanda sevgilinin boyu, yanağı, yüzü de olur.

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u
ruh (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 7).
[gül,]
2. Alınca leblerün ey **gül** hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [gül,]

gül: "Gül ağacının katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği" olmakla birlikte bu kelimeyle "sevgili" de kastedilir.

1. Alanlar gülbeşeker lezzetin yârîñ
dudağında
Satırlar açılır **güller** gelince al yanağında
(Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2). [güller,
-ler]
2. Gülistân-ı tenimde **güller** açdı dâğ-ı hün
âlud
Bahâr-ı miñnetün müjgânım oldı ebr-i
nîsânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 27).
[güller, -ler]

gül-: Gülmek.

1. Giry-e-i mestânesi taşkınlık ey gonca
dehen
Bezm-i meyde bağ da hâl-i Nûrî-i
sermeste **gül** (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 10). [gül,]

gül-: Gülmek, mutlu olmak.

1. Gülmeniñ açılmanîñ encâmıdır dil-
hastelik
Berg-i sebz-i gülsitânîñ rûy-ı zerdîñ
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
3). [gülmeniñ, -me, -niñ]

gül-: Tebessüm etmek.

1. Gülşen-i dehrîñ **gülerken** nice derdin
görmüşüz
Didesinde nem dilinde hün-ı derdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
1). [gülerken, -er, -ken]

gül-: Gülmek.

1. Üftâdesine **güldüğü** açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lâle 'izârı ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
[güldüğü, -dük, -i]

gül-: Gülmek | ağlamanın zıddı bağlamında mutlu ve mesrûr olmak.

1. Şeb-i vuşlatda eger **gülse** açılsa ol mäh
Dîde-i tâli 'i h'vâbida ser-a-pâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [gülse,
-se]

gül eyle-: Güzelletirmek, güzel hale getirmek; gül ile donatmak, çiçeklendirmek.

1. Hakkâ tevekkül eyleyen çeşmânını gül eyleyen
Cânın yaqub küle eyleyen elbet bulur mâ-i beqâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 5). [gül eyle-, -y, -en]

gül 'izâr: Gül yanaklı. // Sevgili.

1. Murğ-ı hayâl hevâ-yı hattuñla a **gül 'izâr**
Geşt eylemekde gülşen-i eş'ârı mû-be-mû
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [gül 'izâr,]

gül rûy: Gül yüzlü.

1. Gül rûyına ebr-i zülf-i müşkîn
Efşân ider gül-âb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 21). [gül rûy, -i, -n, -a]

gül şuyı: Gül suyu.

1. Derle biraz kim boyansın 'arızın gül şuyına
Bağma mestânın bugün lafına hây u hüyüne
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 9). [gül şuyı, -n, -a]

gül u bülbül: Gül ve bülbül II sevgili ve âşık.

1. Viremez gülşen-i 'aşka **gül u bülbül**
revnağ
Dâğ-ı hünm-ı dil u nâle-i cângâh yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [gül u bülbül,]

gül yüzün: (Sevgilinin) gül(e) benzeyen yüzü/yanacağı.

1. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezârân hü u hây
İnlesün künc-i tağassürde gönül mânend-i nây
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [gül yüzün,]

gül-âb-ı 'işve: Nazın gül suyu.

1. Gül rûyına ebr-i zülf-i müşkîn
Efşân ider **gül-âb-ı 'işve** (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 22). [gül-âb-ı 'işve,]

gül-âb-ı vasl: Vaslın gül suyu.

1. Gül-âb-ı vaslın şaç lutf idüb bu cism-i şad çâke
Dirîğ itme nazar naqş u nigâr-ı kalb-i gamnâke
(Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 9). [gül-âb-ı vasl, -n, -i]

gül-beden: Gül bedenli, vücûdu gül gibi zarif, ince ve güzel olan.

1. Murğân-ı nazar gülşen-i ümmîdi ne bekler
Ol **gül-bedeniñ** rûyına konmuş kelekler
(Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 2). [gül-bedeniñ, -in]

gül-berg: Gül yaprağı.

1. Høy gerde ruğ olduça o mehpâre şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 50). [gül-bergine, -in, -e]

gülbeşeker: Far. Gül yaprağından yapılan tatlı, gül reçeli.

1. Alanlar **gülbeşeker** lezzetin yâriñ dudâğında
Satırlar açılır güller gelince al yanağında
(Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 1). [gülbeşeker,]

güldür-: Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.

1. Gül-i ümmîd açılıb **güldürür** beni elbet
Nihâl-i gülşeni çeşmimde hâr iden Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [güldürür, -ür]

gül-i ikbâl-i dehân: Dudak ikbalinin gülü.

1. Katre-i feyzi düşerse dile şems-i dîniñ
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 12). [gül-i ikbâl-i dehân,]
2. Katre-i feyzi düşerse dile şems-i dîniñ
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 12). [gül-i ikbâl-i dehân,]

göl-i mühr: Mühür gülü.

1. Yâ Râbb **göl-i mühr** nübüvvet için olsun
Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için olsun
(Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 1). [göl-i mühr,]

göl-i piyâle: Kadeh gülü.

1. Eşkimle tolar **göl-i piyâle**
Çün jâle olub habâb-ı 'işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 11). [göl-i piyâle,]

göl-i ra'nâ: Güzel görünen gül | Sevgili.

1. Vücüdüm gülşen u dâğım **göl-i ra'nâ**
mıdır cânâ
Sirişkim bâde çeşmim sâğâr-ı şahbâ'
mıdır cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [göl-i ra'nâ,]

göl-i rüy-ı dilâra: Gönlü süsleyen sevgilinin yanağının gülü.

1. Bâl-i bülbül gibi ol zülf-i semensâ açılır
Bâğ-ı hüsn içre **göl-i rüy-ı dilâra** açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [göl-i rüy-ı dilâra,]

göl-i sabr u şekîb: Tahammül ve sabır gülü.

1. Mânend-i çeşm-i 'andelîb soldı **göl-i sabr u şekîb**
Bu derde yok özge tabîb olursa sendendir
devâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 41). [göl-i sabr u şekîb,]

göl-i ümmîd: Ümit gülü.

1. Gül-i ümmîd açılıb güldürür beni elbet
Nihâl-i gülşeni çeşmimde hâr iden Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 7). [göl-i ümmîd,]

gölîstân: Bahçe, gül bahçesi.

1. Bilürken ber-hevâ oldığımı evrâk u ezhârî
Neden aldım nigâh-ı i' tibâre bu **gölîstânı**
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 12). [gölîstânı, -ı]

gölîstân: Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

1. Nûrî o **gölîstâna** gönül oldu ki râğîb
Her mısrâ'ı 'ûd ağacı dinse münâsîb
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51). [gölîstâna, -a]

gölîstân-ı dehr: Dünyanın gül bahçesi.

1. Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde
mekîn
Gölîstân-ı dehrde mânend-i murğ-ı hâzîn
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 22). [gölîstân-ı dehr, -de]

gölîstân-ı hüsn: Güzelliğın gül bahçesi.

1. Gölîstân-ı hüsnîñ ey gül gonca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkinîñ şabâ deştinde sünbül
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [gölîstân-ı hüsn, -iñ]

gölîstân-ı ten: Tenin gül bahçesi.

1. Gölîstân-ı tenimde güller açdı dâğ-ı hün
âlûd
Bahâr-ı miñnetüñ müjgânım oldı ebr-i
nîsânî (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 27). [gölîstân-ı ten, -im, -de]

göllü: Çiçekli II. Alacalı bulacalı; renkli; desenli.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al **göllü** şâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12). [göllü,]

göl-şeker-i elmas: Elmasın gül şekeri.

1. Virdi dil-i şad pâreye **göl-şeker-i elmas**
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şöhrete efser
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 15). [göl-şeker-i elmas,]

gülşen: Bahçe, gül bahçesi.

1. Gezdiğin **gülşeni** bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [gülşeni, -i]

gülşen: (Fars.) Gül bahçesi, gülîstân, gülzar.

1. Vücüdüm **gülşen** u dāğım gül-i ra'nā mıdır cānā
Sirişkim bāde çeşmim sāğar-ı şahbā'
mıdır cānā (*Nūrī Divanı, Gazel 2, Mısra 1*). [gülşen,]

gülşen-i 'ālem: *Dünyanın gül bahçesi; dünya.*

1. Künc-i ğam seyrāngāh-ı bāğ-ı 'ālemdir baña
Dāğ-ı sinem gülşen-i 'ālemler tev'emdir baña (*Nūrī Divanı, Gazel 4, Mısra 2*).
[gülşen-i 'ālem, -le]

gülşen-i 'ālem: *Dünyanın gül bahçesi.*

1. Hāsetin ben çekerim her gice ğonca lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'ālemler ğam (*Nūrī Divanı, Gazel 60, Mısra 12*).
[gülşen-i 'ālem, -de]

gülşen-i 'aşk: *Aşkın gül bahçesi.*

1. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül revnağ
Dāğ-ı hūmın-ı dil u nāle-i cāngāh yeter (*Nūrī Divanı, Gazel 29, Mısra 7*).
[gülşen-i 'aşk, -a]

gülşen-i dehr: *Dünya bahçesi.*

1. Gülşen-i dehrin gülerken nice derdin görmüşüz
Dīdesinde nem dilinde hūn-ı derdin görmüşüz (*Nūrī Divanı, Gazel 33, Mısra 1*). [gülşen-i dehr, -in]

gülşen-i eş'ār: *Şiirlerin gül bahçesi.*

1. Murğ-ı hayāl hevā-yı hātūnla a gül 'izār
Geşt eylemekde gülşen-i eş'ārı mū-be-mū (*Nūrī Divanı, Gazel 66, Mısra 8*). [gülşen-i eş'ār,]

gülşen-i hüsn: *Güzelliğin gül bahçesi; sevgilinin mekanı.*

1. Feryād iderek gülşen-i hüsnü tolaşırken
Cūlar gibi ol serv kaddin pāyına akdım (*Nūrī Divanı, Gazel 57, Mısra 3*).
[gülşen-i hüsn, -ü]

gülşen-i rahmet: *Rahmetin gül bahçesi.*

1. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semā dū şehbāl (*Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 7*).
[gülşen-i rahmet, -in, -e]
2. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiť bir şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semā dū şehbāl (*Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 7*).
[gülşen-i rahmet, -in, -e]

gülşen-i ümmīd: *Umut gül bahçesi.*

1. Murğān-ı nazar gülşen-i ümmīdi ne bekler
Ol gül-bedeniñ rüyına konmuş kelebekler (*Nūrī Divanı, Nazm 1, Mısra 1*). [gülşen-i ümmīd, -i]

gülzār: *Bahçe, gül bahçesi.*

1. Şems-i muhabbet nazire-i luť itse Nüriyā
Ezhār-ı feyzi kalb çü **gülzār** açar kapar (*Nūrī Divanı, Gazel 25, Mısra 10*).
[gülzār,]
2. Şems-i muhabbet nazire-i luť itse Nüriyā
Ezhār-ı feyzi kalb çü **gülzār** açar kapar (*Nūrī Divanı, Gazel 25, Mısra 10*).
[gülzār,]

gülzār: *Gül bahçesi | bahçe.*

1. 'Ademiñ hātırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse **gülzāra** hürāmān olarak hür gibi (*Nūrī Divanı, Gazel 77, Mısra 6*).
[gülzāra, -a]

gülzār: *Bahçe, gül bahçesi.*

1. Elde lāyleyle piyāyleyle başub **gülzāra** pāy
Kākül-i sünbül-nihāduñ 'arız -ı āl üzre yay (*Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 13*).
[gülzāra, -a]

gülzār-ı 'aşk: *'aşkın gülbahçesi.*

1. Gül gibi **gülzār-ı 'aşk** içre güşāde hātür ol
Ebr u jāle mihr-i enverdir o zülf u hāl u ruħ (*Nūrī Divanı, Gazel 14, Mısra 7*).
[gülzār-ı 'aşk,]

gülzār-i dest-i tab': *Yaradılış ovasının gülbahçesi.*

1. Nūrī nigāh-ı şefkati şems-i maħabbetiñ
Gülzār-i dest-i tab'ıma feyz-i bahārdir

(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 10).
[gülzâr-i deşt-i tab', -im, -a]

gülzâr-ı vefâ: Vefa bahçesi.

1. Zîb-i bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâdır hâl u
hâtt
Sebzezâr-ı şaḥn gülzâr-ı vefâdır hâl u hâtt
(Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [gülzâr-
ı vefâ, -dır]

ğumûm: Gamlar, kederler.

1. Ğumûm dehr ise bâr-ı girândır yâ Kerîm
Allah
Emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ
Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 1). [ğumûm,]

gün: An, zaman.

1. Dîde-i cânâ ne şüretler ne **günler** gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
5). [günler, -ler]

gün: Gün.

1. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cû
Her **günüm** ağıyâr ile rûz-ı hesap itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8).
[günüüm,]

gün: 1) Gündüz, 2) Yirmi dört saatlik zaman dilimi.

1. Mâzi vü müstaḳbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [gün,]

gün: An, vakit, zaman.

1. Nîgeh-bend oldığım **günden** berü mir'at-ı
dünyâya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 3). [günden, -den]
2. Gördüğüm **günden** berü zülfini zihnim
tolaşık
Dîde-i baḥtım bu yüzden gâh uyur gâh
uyanıḳ (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
1). [günden, -den]

gün: Gün, zaman, vakit, an.

1. Devr-i hüsnüñde bu Nûrî nice **günler**
gördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mişl u 'adîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9).
[günler, -ler]

gün: (Bir) Gün II. Belirsiz zaman dilimi.

1. Gün gibi dîde-i ḥak-bîne bu şüret-i zâhir
Gösterir mihr-i ḥaḳîḳat dil-i mi'rât-ı
mecâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 9).
[gün,]
2. Belki bir **gün** ola bezm-i zuraḫâ' da
oḳunur
Nûrî bu şî'riñi de levḫa-i mecmû'aya yaz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [gün,
]
3. Bir **gün** elbet fevḳ-i deşt-i 'aşḳa zıll-
endâz olur
Evc-i vuşlatda hümâ-yı perkeşâdır hâl u
hâtt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 5).
[gün,]

gün bugün: O gün bugündür.

1. Mâzi vü müstaḳbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [gün
bugün,]

gün göster-: Bolluk, gönül rahatlığı, mutluluk
içinde günler yaşamak; mutlu etmek, huzura
kavuşturmak.

1. Sipîhr-i düne yâ Râbb keremler eyle gün
göster
Hiçâb itsün anub bu itdiği cevri firâvânı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 21). [gün
göster-,]

günden gün: Gün geçtikçe, her gün biraz daha,
gün günden.

1. Sipîhr-i 'ârifet hürşid-i şefḳat mâh-ı
'işmetdir
Ḥudâ gün günden efzün ide tâb-ı mihr-i
ikbalin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 4).
[günden gün,]

günden güne: Gün geçtikçe, her gün biraz daha,
gün günden.

1. Pertev-i lütfiñi **günden güne** efzün eyle
Çeşm-i Nûriyâ ziyâ bahş ola mânend-i
hilal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 29).
[günden güne,]

günden güne: *Gün geçtikçe, gittide.*

1. Pertev-i lütfiñ **günden güne** efzün eyle
Çeşm-i Nürîyâ zîyâ baħş ola mânend-i
hilal (*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 29*).
[*günden güne,]*

gündüz: *Gündüz.*

1. Ne **gündüz** ne gice göz açtırır baħt-ı
siyeh-kârim
Bu ğafletden nice diyem uyandım yâ
Resülla'llâh (*Nürî Divanı, Kaside 7,
Mısra 7*). [gündüz,]

ğurbet: (Ar.) *Yabancı memleket, yad el II.
Memleketinden uzak olma, vatanından ayrı yaşama
hâlinin verdiği duygu, gariplik, yabancılık.*

1. Düşünce **ğurbete** kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempäye-i zemîn ğarîb
(*Nürî Divanı, Gazel 8, Mısra 7*).
[ğurbete, -e]
2. Düşünce **ğurbete** kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempäye-i zemîn ğarîb
(*Nürî Divanı, Gazel 8, Mısra 7*).
[ğurbete, -e]

ğurbet: *Ar. Yabancı memleket, yad el.*

1. İtme **ğurbetde** gönül nâme-i aħbâbı
merâk
Olan olur denilür gözden uzak dilden
uzak (*Nürî Divanı, Gazel 46, Mısra 1*).
[ğurbetde, -de]

gürültü: *Gürültü.*

1. Gürültüyü birağub topla ağzın ey vâ'iz
Be böyle boş yere âteşlenüb ne paħlarsın
(*Nürî Divanı, Müfret 8, Mısra 1*).
[gürültüyü, -y, -i]

güs: *1. Kulak, üz. 2. İşitme, kulak verme.*

1. Ğoncânın **güşına** fis geçdi şabâ bülbülü
de
Yine ğavğaya tutuşdurdı güli kızdırdı
(*Nürî Divanı, Kit'a 2, Mısra 1*). [güşına, -
ı, -n, -a]

güs evle-: *Dinlemek, kulak vermek.*

1. Būs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (*Nürî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 10*). [güş eyle-, -me]

güşad it-: *Açmak. II ferahlatmak.*

1. Güşad it perde-i hürşid-i hüsniñ Bârı
rüyâda
Görünce baħt-ı hâbîdem uyanısın yâ
Resülla'llâh (*Nürî Divanı, Kaside 9,
Mısra 3*). [güşad it-,]

güşade: *Açık, açılmış.*

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre **güşade** hâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u
ruħ (*Nürî Divanı, Gazel 14, Mısra 7*).
[güşade,]
2. Sürsün yüzini gerd u ğubäre pes bâde
Elbette çün âyine olur jengi **güşade** (*Nürî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 58*). [güşade,]

güşâvis bul-: *Açılmak; ferahlamak, rahatlamak II
isteğine kavuşmak.*

1. Bülbül olsa daħi eylerdi gönül bâğ-ı
ğamıñ
Feyz-i eşk ile güşâviş bulan ezhârına yuf
(*Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 10*).
[güşâviş bul-, -an]

güşe-i dükkance-i berber: *Berber dükkânının
köşesi.*

1. Nezzare mir'ât-ı hüsün sonra kesdir
çeşmiñe
Gerd-i haħtın güşe-i dükkance-i berberde
gör (*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 6*).
[güşe-i dükkance-i berber, -de]

ğussa: (Ar.) *Sıkıntı, kaygı, tasa.*

1. Arttıkça artar **ğuşşası** takrîre gelmez
kışşası
Miħnetdir ancak hişşesi gönlüm gibi yok
bî-nevâ (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 6*).
[ğuşşası, -sı]

ğüvâh: *Şahit, tanık; delil.*

1. Hıfz-ı râz eyleyeniñ bârını kim olsa çeker
Bu sözüm şanma tehî işte **ğüvâhım**
zenbül (*Nürî Divanı, Gazel 53, Mısra 4*).
[ğüvâhım, -ım]

güyâ: *Söyleyen, söyleyici.*

1. Sebeb bilmem nedir ğabrâ' dem-â-dem
'ârz-ı hüsni itmek
'Aceb bâğ-ı vefâdâ bülbül **güyâ** mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 4*).
[güyâ,]

güy-yı mihr-i çarh-ı nâ-hem-vâr: *Çarpık feleğin güneş topu.*

1. Zimâm-ı zabt-ı esb-i tali' -i bî-dâre el
irmez
Anıñcün güy-yı mihr-i çarh-ı nâ-hem-vâre
el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 2*). [güy-yı mihr-i çarh-ı nâ-hem-vâr, -e]

güvyâ: *Güya, sanki, sözde.*

1. Rişte-i düd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir ipe çıkmış gibidir âteş-bâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30*).
[güyya,]

güzâr-ı hedef-i dest-i merâm: *Meram çölinin hedefini geçmek.*

1. Olamaz sîne **güzâr-ı hedef-i dest-i merâm**
Nâvek-i âhıma şeh-per-i melek olsa yelek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 3*). [güzâr-ı hedef-i dest-i merâm,]

güzelim: *Beğenilen, sevilen kimselere hitap sözü olarak kullanılır.*

1. Ne revâ menzil-i hüsne **güzelim** baş da
ayak
Halka-i hasretiñi pây-ı dil-i zârıma tak
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 25*).
[güzelim,]

güzergâh-ı bî-hâr: *Dikensiz güzergah.*

1. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
beyhüde
Güzergâh-ı bî-hâre sevdigim sedd-i metîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 8*).
[güzergâh-ı bî-hâr, -e]

H / Ĥ / Ħ

hāb: Uyku.

1. O ŧeb ki seyr-i ruĥ-ı yāre **hāb** olur māni‘
Žiyā-yı māha miŧāl-ı seĥāb olur māni‘
(Nūrī Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [hāb,]
2. Bu ŧālī‘-i ĥābīdemi sen bari uyandır
Pek **hābī** girāndır (Nūrī Divanı, Müstezad
2, Mısra 8). [hābī, -ı]

habāb: 1. Su üzerinde oluşan hava kabarcığı 2.
Kadehin üzerinde oluşan hava kabarcığı , şarap
köpüğü.

1. ŧut kim feleğīn piyālesinde
Olmuş ŧayıla **habāb** yıldız (Nūrī Divanı,
Gazel 36, Mısra 4). [habāb,]

habāb-ı işve: Su hababı (Su üzerinde peyda olan
hava kabarcığı).

1. Eŧkimle ŧolar gül-i piyāle
Çün jāle olub **habāb-ı işve** (Nūrī Divanı,
Gazel 68, Mısra 12). [habāb-ı işve,]

haber-i siyeh: Kara haber.

1. Efvn ider **haber-i siyeh** kadr-i ruvātı
Kem-māyeleriñ cevri açar cevher-i zātı
(Nūrī Divanı, Tahmīs 2, Mısra 23).
[haber-i siyeh,]

hābidelig: Uyuma, uyuklama, uyuşukluk.

1. Hābideligi baĥt-ı siyeh ansın utansın
Çeŧmānı ŧulansın (Nūrī Divanı, Müstezad
3, Mısra 3). [hābideligi, -ı]

Hācı İbrāhīm Aġa: Hācı İbrāhīm Aġa (kiŧi adı).

1. Hācı İbrāhīm Aġa ol merd-i merdān-
zādenüñ
Oldı bu dār-ı fenāda çün ser-i pāline ĥıŧ
(Nūrī Divanı, Tarih 2, Mısra 1). [Hācı
İbrāhīm Aġa,]

hadd u pāyān: Sınır ve son.

1. Hudāya küŧte-i ‘isyānımız müstaġnık
olsun tā
Kı yokdur mevc-i baĥr-ı raĥmetiniñ hadd
u pāyānı (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra
30). [hadd u pāyān, -ı]

hadis-i vuslat: Vuslat hadisi.

1. Ma‘nā-yı ĥattı **hadis-i vuslat**
Mefhūme-i nev-kitāb-ı ‘işve (Nūrī
Divanı, Gazel 68, Mısra 15). [hadis-i
vuslat,]

hāhiş: Arzu, istek.

1. Rumüz-ı ĥattın ider büse **hāhişe** İbrāz
‘Aceb ki da‘vī-i ‘aşka kitāb olur māni‘
(Nūrī Divanı, Gazel 43, Mısra 3).
[hāhişe, -e]

hāil ol-: Görünmesine engel olmak, perde çekmek,
araya girmek.

1. Nūrīyā hāil olur perde-i zülf-i ŧeb-gün
Gerden-ı ŧāfi imiş ŧubĥ-ı pür-envār-ı
ferah (Nūrī Divanı, Gazel 13, Mısra 9).
[hāil ol-, -ur]

hāk: (Fars.) Toprak.

1. Gördüm leb-i rengin u ĥınnālu ayaġını
Aldım elime cām-ı Cem‘i **hāke** bıraktım
(Nūrī Divanı, Gazel 57, Mısra 6). [hāke, -
e]
2. Çarĥ-ı ĥikmetden ŧülü‘ itdikce ĥūrŧid-i
ecel
Mün‘akisdir **hāke** mi‘rāt-ı fenādan ĥüb u
ziŧ (Nūrī Divanı, Tarih 2, Mısra 4).
[hāke, -e]

hāk: Toprak.

1. Resm-i ‘ālem böyledir mā‘mūr olan vīrān
olur
Çarĥla her rif‘at olsa **hāk** ile yeksān olur
(Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra 18).
[hāk,]

hāk-i bāġ-ı vaşl: Vuslat baġının toprağı.

1. Gönül bī-vāyedir çün sāye **hāk-i bāġ-ı
vaşl** üzere
Bir ŧāĥ-ı dıraĥt-ı kāmēt-i dil-dāre el irmez
(Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [hāk-i
bāġ-ı vaşl,]

hāk-ı dergāh: Dergahın toprağı.

1. Sürüb rüy-ı niyāzı hāk-ı dergāhına kan
aġlar
Yed-i luħfīñ ile sil eŧk-i çeŧm-i cān-ı

nālānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 31).
[hāk-ı dergāh, -tñ, -a]

hāk-i der-i sa'âdet: Saadet kapısının eşiği.

1. Sen Nûrî pâymalı ol ol hür-peykerin
Hāk-i der-i sa'âdeti hüs-nül me'âbdır
(Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [hāk-i
der-i sa'âdet, -i]

hāk-ı niyâz: Dua yolu.

1. Deşt-i rağbetden düşürdi mest-i nâzm
gönlümi
Yüz sürer hāk-ı niyâza sâgar-ı işkestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [hāk-ı
niyâz, -a]

hakk: " Allah (c.c.)".

1. Hakkta tevekkül eyleyen çeşmânını gül
eyleyen
Cânın yakub küll eyleyen elbet bulur mâ-i
bekâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 5).
[hakk, -a]

hakkında: (Ar.) Bir şeye ilişkin, üzerine.

1. Olamaz sine-i berrâkına hiç lâf u güzâf
Didi bu mışrâ' **hakkında** belîğ-i vaşşâf
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 34).
[hakkında,]

hāk-pāv: (Sevgilinin) ayağının tozu, toprağı.

1. Var mâ-cerâ-yı giryeyi it **hāk-pāye** 'arz
Ol serv-i nâz başmış ayak bāğ-ı behcete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [hāk-
pāye, -e]

hāl: Oluş, buluş, suret, keyfiyet.

1. Küs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan **hâli** 'aceb bir şâğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 2). [hâli, -i]

hâl: Hâl, durum.

1. Sevdâ-yı zülfün ile dil-şikeste **hâldir**
Ta' mîr it o çîni-i mü-dârı mü-be-mü
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [hâldir,
-dir]

hâl: 1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum. 2. Davranış, tutum, tavır. 3. Geçmiş ile gelecek arasındaki içinde bulunulan, yaşanmakta olan zaman.

1. Küşte-i 'aşk olanın **hâline** ağlar hânçer
Düşdiler bir yola ammâ yoğıdı táb u
tüvân (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 15).
[hâline, -i, -ne]

hâl: (Sevgilinin) vücudundaki siyah nokta, ben.

1. Leyle-i gamda çü meh-i târîki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf u **hâl**
u ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10).
[hâl,]
2. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u **hâl** u
ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8).
[hâl,]
3. Olmada büy-ı âver kâm-ı nigâh-ı 'âşık-ân
Düd u 'üd u âteş-i terdir o zülf u **hâl** u ruğ
(Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [hâl,]
4. Yâsemîn gibi şarılmış berg-i verd-i rüyına
Bâğ-ı hüsne zînet-âverdir o zülf u **hâl** u
ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4).
[hâl,]
5. Zîb-i nağl-ı kıdd-i dilberdir o zülf u **hâl** u
ruğ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u
hâl u ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra
2). [hâl,]
6. Zîb-i nağl-ı kıdd-i dilberdir o zülf u **hâl** u
ruğ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u
hâl u ruğ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra
1). [hâl,]
7. Şanma berg u gonca-i gülzârdur gîsü vü
hâl
Bülbül-i hüsne per ü minkârdır gîsü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1).
[hâl,]
8. Şanma berg u gonca-i gülzârdur gîsü vü
hâl
Bülbül-i hüsne per ü minkârdır gîsü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 2).
[hâl,]
9. Meyve-çini vaşl-ı bāğ-ı hüs-n olan kıdrin
bilür
Nağl-ı kıdd-i yâre berg u bârdır gîsü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4).
[hâl,]
10. Baht-ı nâ' im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarğ-ı hüs-n-i yârdır gîsü vü
hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 6).
[hâl,]
11. Çek yed-i nezzâreyi ey merdüm-i çeşm-i
emel
Perde-i âyine-i ruhsârdır gîsü vü **hâl**
(Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [hâl,]

12. Nürîyâ gözler karardır tâbiş-i nezzâresi
Nağş-ı kâlâ-yı ruğ-ı dil-dârdır gîsü vü **hâl**
(Nürî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [hâl,]

vefâ (Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 36).
[hâlim, -im]

hâl: (Âşğın bedeninin) durumu, vaziyeti.

1. Gönlün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldı
gönül
Hâlini yâd eyledi encüm şümâr oldı gönül
(Nürî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [hâlini,
-i, -ni]

hâl: (Ar.) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

1. Mâzi vü müstakbeliñ bil **hâlini**
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem
(Nürî Divanı, Kit'a 10, Mısra 3). [hâlini, -
in, -i]

hâl: (Sevgilinin yanağındaki) ben.

1. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şühuñ
Söz atdı işitdim bu gece Yıldız Bülbul
(Nürî Divanı, Kit'a 4, Mısra 1). [hâlin, -i,
-n]

hâl u hatt: (sevgilinin) beni ve ayva tüyleri.

1. Zîb-i bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâdır **hâl u hatt**
Sebezâr-ı şahñ gülzâr-ı vefâdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 1).
[hâl u hatt,]
2. Zîb-i bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâdır **hâl u hatt**
Sebezâr-ı şahñ gülzâr-ı vefâdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 2).
[hâl u hatt,]
3. Merdüm-i çeşmi qarardur muşhaf-ı ruhsârî lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nâz u edâdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 4).
[hâl u hatt,]
4. Bir gün elbet fevç-i deşt-i 'aşka zıll-endâz olur
Evc-i vuşlatda hümâ-yı perkeşâdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 6).
[hâl u hatt,]
5. Şâhs-ı nezzârem bu şüretle siyeh püş-ı firâk
Gerd-i mir'ât-ı ruğ pertev-nümâdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 8).
[hâl u hatt,]
6. Nürîyâ ser-levha-i furkân vaşl-ı yârdır
Hüccet-i kat'-ı kelâm-ı müdde'âdır **hâl u hatt** (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 10).
[hâl u hatt,]

hâl: (Sevgilinin) beni.

1. Hâli kararır rûhından olmaz
Tab-âver-i âfitâb yıldız (Nürî Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [hâli, -i]

hâl: (Ar.) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

1. Nürîyâ bu gazel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme bir **hâl** ile zannım bu ki tanzîr
idemez (Nürî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [hâl,]
2. Yuttuğum kanı şorar hasret-i la'liñle
rakîb
Ni'met-i vaşla kânan bile mi **hâl** acı (Nürî Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [hâl,]

hâl: (Sevgilinin) vücudundaki siyah nokta iz, ben.

1. Tolaşub zihnim açınca bahş-ı zülf u **hâli**
Oldı zincir-i sühân böyle müselsel
muttaşıl (Nürî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [hâli, -i]

hâl: (Ar.) Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

1. Perîşân oldı **hâlim** Nürîyâ seyyâreves ol
mâh
Hayâl-i zülf-i şeb-güñuyla gönülüm yan-
be-yân ister (Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [hâlim, -im]
2. Qadrimi pek dün eyledi cân u dili hün
eyledi
Hâlim diger gün eyledi cevri-siphr-i bî-

hâle-i sıfat: Sıfat halesi (parlak ışıık).

1. Nürîyâ **hâle-i sıfat** koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır
(Nürî Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [hâle-i sıfat,]
2. Nürîyâ **hâle-i sıfat** koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır
(Nürî Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [hâle-i sıfat,]

hâlelen-: Zarar gelmek, zarara uğramak.

1. Pür eyitdi Nürî o mâhın hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi **hâlelenürse** hilâle didelerim

(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[hâlelenürse, -ür, -se]

2. Pür eyitdi Nûrî o mâhîñ hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi **hâlelenürse** hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[hâlelenürse, -ür, -se]

hâl-i Nûrî-i sermeste: Sarhoş Nuri'nin (mahlas)
hali.

1. Girye-i mestânesi taşkınlık ey gonca
dehen
Bezî-i meyde bağ da **hâl-i Nûrî-i**
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 10). [hâl-i Nûrî-i sermeste,]

hâl-i rûh: Yanak beni.

1. Verâ'-yı haţtan 'aceb mi görünse hâl-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'îş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [hâl-i
rûh, -i]

hâl-i rûh: (Sevgilinin) yanağındaki ben.

1. Verâ'-yı haţtan 'aceb mi görünse hâl-i
rûhı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'îş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [hâl-i
rûh, -i]

hâl-i ruhsâre: Yanağında bulunan ayva tüyleri.

1. Perde-i zülfini tağıtsa ol meh ebrâsâ
Hâl-i ruhsâresi çün akd-i Süreyyâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [hâl-i
ruhsâre, -si]

hâl-i siyeh-kâr: Günahkar ben.

1. Degil hâl-i siyeh-kârñ öperken 'aşığ-ı
zârîñ
Tokınmış da ser-i dendâni ruhsârînda yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [hâl-i
siyeh-kâr, -iñ]

hâl-i zâr: Ağlayan, inleyen hal.

1. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre hâl-i zârımı
Rûzîgârñ şivesi pür-piç-tâb itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [hâl-i
zâr, -im, -i]

hâlîde: Saplanmış, batırılmış. II Bela içine batmış,
sıkıntı içine düşmüş âşik.

1. Hâlîde küçükdür o mehûñ kendi de ammâ
Kehvâre-i âyîne-i çeşmimde bebedir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [hâlîde,
]

Halîme: Halîme (kişi adı).

1. Kırduñ ey şüh **Halîme** menziliñe gehvâre
Tıfl-ı nev-sâleler aldatmağa bulduñ çâre
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 7).
[Halîme,]

hâlini bil-: Durumunu anlamak, kendi değer ve
yeteneğini olduğundan üstün görmemek.

1. Mâzi vü müstağbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 3). [hâlini
bil-,]

halk: (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan
topluluğu.

1. Bir iş görüb âhîr anı da **halka** tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37).
[halka, -a]

halk: (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan
topluluğu.

1. Halk içre rüy-ı zerdîñ ağardır mağabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ hüy-ı sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [halk,]

halka-i hasret: Hasret halkası.

1. Ne revâ menzil-i hüsne güzelim baş da
ayak
Halka-i hasretiñi pây-ı dil-i zârıma tağ
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 26).
[halka-i hasret, -iñ, -i]

halvet-i ülfet: Alışma halveti(Hamamlarda
bulunan bir bölüm).

1. Dökdükce şıcağ şuları tās-ı çeşmim
Elbet şogumaz **halvet-i ülfet** ışıñur (Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 4). [halvet-i ülfet,
]

halvet-serây-ı şâh-ı şâhân-ı muhabbet: *Muhabbet Padişahlarının şahının halvet sarayı.*

1. Derünüm 'arşagâh bezm-i 'irfâna muhabbetdir
Dilim halvet-serây-ı şâh-ı şâhân-ı muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 2*). [*halvet-serây-ı şâh-ı şâhân-ı muhabbet, -dir*]

hâme-i cân: *Can kalemi.*

1. Dem-â-dem 'aşk ile şad çâk iden ceyb u giribânı
İder zertâr-ı tevfiğ ile tezyîn hâme-i cânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 2*). [*hâme-i cân, -i*]

hâme-i şirîn edâ: *Tatlı cilvelinin kalemi.*

1. Bed' eyle ismu'llâh ile ey hâme-i şirîn edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola lutf-ı Hudâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 1*). [*hâme-i şirîn edâ,]*

hâme-i vaşf: *Vasf kalemi.*

1. Hâme-i vaşfin da kılı kırk yarar ey Nûrî Göricek kâkül-i ebrûsumı semmûr gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 9*). [*hâme-i vaşf, -in*]

hamle-i nîze-i hürşîd: *Güneş süngüsünün hamlesi.*

1. Peñçe-i tâb-ı ruhı perde-nümün oldu baña
Hamle-i nîze-i hürşîd zebûn oldu baña (*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 2*). [*hamle-i nîze-i hürşîd,]*

hammâmcı: *Hamam işleyen kimse.*

1. Hoy-gerde ten eyle beni ey hammâmcı
Germiyet-i hammâmîni vaşf eylerler (*Nûrî Divanı, Rübâi 2, Mısra 1*). [*hammâmcı,]*
2. Bu germî-i enfâs ile ey hammâmcı
Bir gün ola germ-âbe-i vuşlat ışınur (*Nûrî Divanı, Rübâi 3, Mısra 1*). [*hammâmcı,]*

hançer: *(Ar.) Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.*

1. Hançer ebrûsı çok işler keser de Nûriyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [*hançer,]*
2. Hançer ebrûsı çok işler keser de Nûriyâ Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [*hançer,]*
3. Ser-peñçe-i bî-dâdın o hûnî-i hevesger Ol ğamzesi hançer (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 6*). [*hançer,]*
4. Sürünüb taşlara eşkimle beraber hançer Eridüb yağını mânende-i neşter hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 1*). [*hançer,]*
5. Sürünüb taşlara eşkimle beraber hançer Eridüb yağını mânende-i neşter hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 2*). [*hançer,]*
6. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber hançer Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile cevher-i hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 3*). [*hançer,]*
7. Tîğ-i ebrûya sitemkâr eyler hançer 'Âlemi bir kula şatmaz mı muhabbet kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 5*). [*hançer,]*
8. Yorulub kan dere batmaz mı muhabbet kârân 'Adem iklimine bir anda yollar hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 10*). [*hançer,]*

hançer: *1. Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak. 2. Sevgilinin kaşı, kirpiği ve bakışı için kullanılırdı.*

1. Küşte-i 'aşk olanın haline ağlar hançer Düşdiler bir yola ammâ yoğdı tâb u tüvân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 15*). [*hançer,]*
2. Tercümân olmuş aña ğamzene söyler hançer Sa'y-ı çeşm itme dir âsâyişiniñ şükürin edâ (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 25*). [*hançer,]*
3. Teşnelikden açıcak zağm-ı dehân-ı şekvâ Virdi hârcını hemân şuya beraber hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 30*). [*hançer,]*
4. Yohsa cellâd-ı nîgeh olmasa neyler hançer Yoğ iken hâne-i fikretde rakîb-i kâfir (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 35*). [*hançer,]*
5. Alsa ağuş-ı hayâline miyânın şâ'ir Ma'ni-i mısra'-ı bercestesi lebler hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 40*). [*hançer,]*
6. Süsen ü lâl-e-i gülzârı ser-â-ser hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 45*). [*hançer,]*

hançer-i elmas: *Elmas hançeri veya kılıcı.*

1. Bārān olur ehl-i nazārīn hūn-ı sirişki
Berķ ursa meyānında ne dem **hançer-i elmas** (*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 10*). [*hançer-i elmas,]*

hançer-i ğamze: *Sevgilinin yan bakış hançeri.*

1. Seyr için hançer-i ğamzeñ reg-i hūn-ı
gönülüm
Cān evi revzenini urur içerden tıķ tıķ
(*Nūrī Divanı, Gazel 47, Mısra 3*).
[*hançer-i ğamze, -ñ]*

hande-i zīr-i leb: *Dudağın altındaki gülüş.*

1. Şekker didiği rīze-i billūr imiş eyvāh
Pür-zehri kılub hande-i zīr-i lebin ol māh
(*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 14*).
[*hande-i zīr-i leb, -in]*

hāne: *Ev, mesken.*

1. Hānesinde kimi gördün ki ğazanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe
(*Nūrī Divanı, Kit'a 5, Mısra 3*).
[*hānesinde, -si, -n, -de]*

hāne: *Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, ev; gönül.*

1. Ey Nūrī selām eyle varub benden o māha
Teşrīf ide bu gice bizim hāneye maḥşūş
(*Nūrī Divanı, Gazel 41, Mısra 10*).
[*hāneye, -y, -e]*

hāne-i fikret: *Fikret (düşünce, fikir) hanesi.*

1. Yoḥsa cellād-ı nıgeh olmasa neyler
hançer
Yoğ iken hāne-i fikretde raķīb-i kāfir
(*Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra 36*).
[*hāne-i fikret, -de]*

hāne-i hürşid: *Güneşin evi.*

1. Seniñ nabzıñla destin āşınā itmek
ümīdiyle
Mesihā hāne-i hürşiddin kaşd-ı sefer
itmiş (*Nūrī Divanı, Gazel 40, Mısra 8*).
[*hāne-i hürşid, -den]*

hāne-i pür-bim: *Tehlike dolu hane.*

1. Gönül bir hāne-i pür-bime dāḥil oldı kim
her bār
Keder nāmına bir bed-aḥter eyler idi
derbāni (*Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra 17*). [*hāne-i pür-bim, -e]*

haps ol-: *Hapsolmak.*

1. 'Aceb bir kala' -yi endişede haps oldı
canım kim
Sıpeh-sālār-ı miḥnetdir civārında
niĝehbāni (*Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra 15*). [*haps ol-, -dı]*

hār: *Far. Diken.*

1. Her ne dem gül hāre eyler ittikā'
Bülbül āh u zāra eyler ittikā' (*Nūrī Divanı, Gazel 5, Mısra 1*). [*hāre, -e]*
2. Göz diken çünkü hezār olsa nola gözlerde
hār
Gönülümü açmak için gönderdiğin bir
deste gül (*Nūrī Divanı, Gazel 55, Mısra 5*). [*hār,]*

hār: *Çalı, diken.*

1. Yā nice gelsün açılun baķ ki batdı iltifāt
Bir gül için herkesiñ çeşminde hār oldı
gönül (*Nūrī Divanı, Gazel 51, Mısra 4*).
[*hār,]*

hār id-: *Diken etmek.*

1. Gül-i ümmīd açılıb güldürür beni elbet
Nihāl-i gülşeni çeşmimde hār iden Allah
(*Nūrī Divanı, Kaside 6, Mısra 8*). [*hār id-, -en]*

hārā: *Çok sert bir mermer veya taş.*

1. Germ olur mı eşk u āh ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü hārā yumuşamaz te'bsir-i āb u
bāddan (*Nūrī Divanı, Gazel 65, Mısra 10*). [*hārā,]*

hārā: *Çok sert taş, mermer.*

1. Germ olur mı eşk u āh ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü hārā yumuşamaz tebsir-i āb u

bāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [hārā,]

harāb it-: Yıkamak, viran etmek.

1. Dūd-ı dil müjgānı hem-renk-i şehāb itdi dirîğ
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harāb itdi dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [harāb it-, -di]

harāb-ı işve id-: İşve ile harap etmek.

1. İklīm-i ümīdi ol Hülā-gū
Ser-tā-ser ider harāb-ı işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [harāb-ı işve id-, -er]

harāmī: Ar. Haydut, serseri.

1. Harāmi gözleriñ ser-pençe-i ğamzeñde kan ister
Kef-i mestānda cām-ı şarāb ergüvān ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [harāmi,]

harc: Bir iş için harcanan para, masraf; resmî işlerde devlet veznesine ödenen para II karşılık.

1. Teşnelikten açılacak zaħm-ı dehān-ı şekvā Virdi **harcını** hemān şuya beraber hançer (Nûrî Divanı, Tahmīs 1, Mısra 30). [harcını, -ı, -nı]

harekāt-i dehen: Ağzının hareketi.

1. Harekāt-i deheniñ ile dehenden dehene Dem-be-dem düşümedir muşhaf-ı esrār-ı ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 5). [harekāt-i dehen, -iñ]

harf endāz: Söz atan.

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver aġyāre Bağdaşır olma bucāġiñda aña **harf endāz** (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 12). [harf endāz,]

hār-ı firkat: Ayrılık diken.

1. Göñül bülbüllenür bāġ-ı emelde Velî dört yanın almış **hār-ı firkat** (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [hār-ı firkat,]

hār-ı ğam: Üzüntü diken.

1. Lebin būs eyler iken ‘ārızı şıyrıldı rīşimden
O berg-i ğonca-i ter hār-ı ğamla yarelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 6). [hār-ı ğam, -la]

has u hāşāk-ı bevābān-ı fenā: Yokluk çöliünün çerçöpü.

1. Nūrī has u hāşāk-ı beyābān-ı fenāyı Bārān-ı sirişkiñle aman silme süpürme (Nûrî Divanı, Kit’a 7, Mısra 7). [has u hāşāk-ı beyābān-ı fenā, -y, -ı]

hāşāk-ı keder: Keder çöpü.

1. Zimām-ı esb-i taqdiri alaydım deşt-i tedbire
Bu hāşāk-ı kederden kırtarırdım belki dāmānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 20). [hāşāk-ı keder, -den]

hased-kārān: Haset edenler, kıskananlar, çekemeyenler.

1. Havfüm oldur ki çıka reh-güzār-ı yārāna Bir zemīn oldı bu Gālib ki **hased-kārāna** (Nûrî Divanı, Tahmīs 1, Mısra 44). [hased-kārāna, -a]

hasret: Ayrı kalınan bir kimseye veya bir şeye karşı duyulan özlem. II Aşıġım sevgiliye duyduğu hasret.

1. Zülfün oħşat ellere şarmaş dolaş şimdeñgerü
Başayım ben baġrıma **hasretle** taş şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [hasretle, -le]

hasret: (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştihak.

1. Biri diyārına **hasret** birisi yārine Ğarīb Nūrī-i zār u dil-i ħazīn ġarīb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [hasret,]
2. Hasretin ben çekerim her gice ğonca lebimiñ
Saña ey murġ-ı seher gülşen-i ‘ālemde ğam (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [hasretin, -iñ]

hasret: *Ayrı kalınan bir kimseye karşı duyulan özlem.*

1. Biri diyârına **hasret** birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr u dil-i ħazîn ġarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 9*). [*hasret,]*

hasret-i la'l: *Sevgilinin lal taşı gibi kırmızı olan dudağının özlemi.*

1. Yuttuğum kanı şorar **hasret-i la'l**inle
rakîb
Nî'met-i vaşla kınan bile mi ħâl acı (*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 1*). [*hasret-i la'l, -iñ, -le]*

hasret-i ruy: *Yüzünün hasreti.*

1. Ĥasret-i ruyîñ ile eyledigim âh yeter
Yeter ey meh bu kadar âh-ı seġergâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 1*). [*hasret-i ruy, -iñ]*

hasret-i zülf-i 'izâr: *Yanağına düştüğü zülfünün hasreti.*

1. Ĥasret-i zülf-i 'izârüñla ölüsem yetişür
Perde-i baġt-ı siyâhımdan olursa kefenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 3*). [*hasret-i zülf-i 'izâr, -uñ, -la]*

haste: *Aşk derdiyle hasta düştüğü, âşık.*

1. Şimdi itmiş ittikâ' bâlîm-i bâl-i bülbüle
Şevġ-i ruġsarîñla bir yıldır yaturdı **haste**
gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 8*). [*haste,]*

haste-i 'aşk: *Aşk hastası.*

1. Ben ol rütbe za'îf u **haste-i 'aşk**ım ki
püşîdem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muġabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 5*). [*haste-i 'aşk, -ım]*

haste-i bî-tâb: *Güçsüz hasta.*

1. Nûrî-i ġamm-ġvâra göstermek o sîmin
sîneyi
Ĥaste-i bî-tâba tutmak gibidir âyineyi
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 26*). [*haste-i bî-tâb, -a]*

ġatâ: *(Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış, yanlışlık.*

1. Her yüzce **ġatâ** gönül cânâneye maġşûş
Tel kırmamak ancak dil-i dîvâneye
maġşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 1*). [*ġatâ,]*
2. Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yokdur **ġatâ** uzatma kıl u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [*ġatâ,]*
3. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kuldân **ġatâ** yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 14*). [*ġatâ,]*

ġâtem-i nâm-âver-i elmas: *Elmasın meşhur mührü.*

1. Bî-ma'ni vü bî-ġâşşedür yâr lebin ekşer
Kim gördüğü var **ġâtem-i nâm-âver-i elmas**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 20*). [*ġâtem-i nâm-âver-i elmas,]*

ġâtır: *Ar. Gönül, gönülde olan his.*

1. Gönül şâġra-yı nâmûsı unuttı **ġâtırîñ** hoş
tut
Semend-i âh bâşka râh tutdı **ġâtırîñ** hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 1*). [*ġâtırîñ, -ım]*
2. Gönül şâġra-yı nâmûsı unuttı **ġâtırîñ** hoş
tut
Semend-i âh bâşka râh tutdı **ġâtırîñ** hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 2*). [*ġâtırîñ, -ım]*
3. Hevâ-yı mihr-i ruyîñla sirişk-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek kınam kırıttı **ġâtırîñ** hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6*). [*ġâtırîñ, -iñ]*
4. 'Aceb mi bakmasa meyġâne-i dehre
gönül sâķî
Ki ol sermest-i ġam çok kınam yuttı **ġâtırîñ**
hoş tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8*). [*ġâtırîñ, -iñ]*
5. Sevâd-ı zülf-i şeb-gün u nigâh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bî-dâr-ı çeşmâni uyıttı **ġâtırîñ** hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 10*). [*ġâtırîñ, -iñ]*
6. Zemîn-i tâzesinde Ġalibiñ Nûrî olur pey-
rev
Gönül şâġra-yı nâmûsı unuttı **ġâtırîñ** hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 12*). [*ġâtırîñ, -iñ]*
7. Pâymañ itdiği 'uşşâķı reh-i meykedede
Zâhidiñ **ġâtırına** kınmaya tek toz toprak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 8*). [*ġâtırına, -i, -n, -a]*

8. 'Ädemiñ **hâtırına** Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra hırâmân olarak hür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 5).
[hâtırına, -ı, -n, -a]

hâtır ol: Kadri ve kıymeti yüksek olma.

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde **hâtır ol**
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u
ruh (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 7).
[hâtır ol,]

hâtıra-ı enver: Nurlu, ışıklı hatıra.

1. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23).
[hâtıra-ı enver,]
2. Hâtıra-ı enverine düşsem eger bir ferdiñ
Döşenür 'arşa-i endişesine ferş-i zılâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 23).
[hâtıra-ı enver, -ı, -ne]

hâturuñ: Gönül, gönülde olan his.

1. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i güftârñ
Dili senden beni cândan şoğutdu **hâturuñ**
hoş tüt (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4).
[hâturuñ, -uñ]

hatt: (Sevgili'nin) yüzündeki ayva tüyleri.

1. Zülf u **hattıñ** ile oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bâza
bak (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9).
[hattıñ, -ın]
2. Hatt degil kilk-i kader yazdı ruhuñ
levhasına
'Aşıkâ bûs-ı lebiñ borc edügiçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [hatt,]

hatt-ı 'anber: Sevgilinin güzel kokan ayva tüyleri.

1. Çün bıraktım bir yaña da 'vâ-yı baht-ı
karamı
Hatt-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cû
siyeh (Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 2).
[hatt-ı 'anber,]

hatt-ı nev-haşe-i rüy-i çemenzâr-ı ferah: Ferah
çemen bahçesinin yanağının yeni otlarının hattı.

1. Ey bî-gonca-i neş-güfte-i gülzâr-ı ferah
Hatt-ı nev-haşe-i rüy-i çemenzâr-ı ferah

(Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [hatt-ı
nev-haşe-i rüy-i çemenzâr-ı ferah,]

hatt-ı ruhsâr: Yanaktaki ayva tüyleri.

1. Elâ ey gonca-i gülzâr-ı firkat
Hatt-ı ruhsârı sünbülzâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [hatt-ı ruhsâr,
-ı]

hâver-i elmas: Elmasın doğması.

1. Eyle ufuk-ı 'arzıñı **hâver-i elmas**
Nisân olur ehl-i başarıñ hûn-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 5).
[hâver-i elmas,]

havf: Korku, endişe.

1. Ne **havfüm** var benim ki fitne-i âhîr
zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âhîr zamansın Yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 7). [havfüm, -um]
2. Havfüm oldur ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldı bu Gâlib ki hâsed-kârâna
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 43).
[havfüm, -um]

havf: (Ar.) Korku II. Kulun amellerinin ve
ibâdetlerinin Hak katında makbul olup olmama
endişesinden doğan Allah'ın sevgisini kaybetme
korkusu, Hakk'ın azameti karşısında kendi hâlden
hayâ etme ve çekinme durumu.

1. Dost şandım gamze-i dil-dârı bir sehğâr
imiş
Nergis-i mesti o **havf** ile meger bimâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 2).
[havf,]

hay: 1. Diri, canlı, hayat sâhibi 2. Bütün varlıkların
hayat kaynağı, ebedî ve hakîki hayat sâhibi"
anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel
isimlerinden)dir. 3. Başına geldiği kelime veya
cümlelerin anlamını kuvvetlendirir (ünlem).

1. Mey degil mâ-ı hayât içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristândır nezdimde zâhid **hay**
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 12).
[hay,]

hây u hüy: Gürültü.

1. Derle biraz kim boyansın 'arzıñ gül
suyına

Bakma mestânîñ bugün lafına hây u hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 10). [hây u hüy, -i, -n, -a]

hayâl: 1. Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş 2. Bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sûreti.

1. Hayâlî gezmek için sîne bāğ u dāğ idi gönlüm Müferrih bāğ o bağlar dil-güşā dāğlar o dāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 7). [hayâlî, -i]

hayâl: Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş II bir kişi, olay veya nesnenin zihinde canlanan, biçimlenen sûreti II geçmişte yaşanmış bir şeyi zihinde canlandırma, hatırlama.

1. Mû-miyânında şarub ince hayâle zihniñ Kışa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dırâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [hayâle, -e]
2. Bezm-i vişâli hayâliyle olur Nürîyâ Âh-ı derûnem çü şem'-i şu'le-nisâr-ı heves (Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [hayâliyle, -i, -y, -le]
3. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim Kızardı serimle mânend lâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [hayâle, -e]
4. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim Kızardı serimle mânend lâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [hayâle, -e]
5. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i dil 'Arz-ı hâcât ile istimdâddır mahbûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 11). [hayâlini, -i, -n, -i]

hayâl-i ebrü: Kaşların hayali.

1. Pür eyitdi Nürî o mâhiñ hayâl-i ebrüsü 'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13). [hayâl-i ebrü, -sı]
2. Pür eyitdi Nürî o mâhiñ hayâl-i ebrüsü 'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13). [hayâl-i ebrü, -sı]

hayâl-i ğamze-i ğammâz: İftiracı gamzenin hayali.

1. Cilvegâh itme hayâl-i ğamze-i ğammâzını Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî gönül cäsüsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [hayâl-i ğamze-i ğammâz, -i, -n, -i]

hayâl-i hançer-i ebrü: Sevgilinin kaşlarının hançerinin hayali. II Sevgilinin hançer gibi keskin bakışının hayali.

1. Bağrın oysun reşk-i zülfüñ sünbül u şebüleriñ Dilleri dönsün hayâl-i hançer-i ebrüleriñ (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 22). [hayâl-i hançer-i ebrü, -lar, -iñ]

hayâl-i kadd: (sevgilinin) boyunun hayali.

1. Hayâl-i kaddüñ özge mâ-cerâdır Sırışkim eyledi enhâr-ı fırkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [hayâl-i kadd, -iñ]

hayâl-i la'l: (Sevgilinin) lal taşı gibi kırmızı dudağının hayali.

1. Gönlüm hayâl-i la'liñ ile lâlezârdır Çeşmim o cāy-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır (Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 1). [hayâl-i la'l, -iñ]

hayâl-i la'l: (Sevgilinin) lal taşı gibi kırmızı dudağının hayali.

1. Çeşmim hayâl-i la'liñ ile pür-şarâbdır Gönlüm o keyfiyet ile neş'e-yâbdır (Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [hayâl-i la'l, -iñ]

hayâl-i lâ'l-i leb: Kırmızı dudağının hayali.

1. Tağıtdı 'aqlımı Nürî hayâl-i lâ'l-i lebi Çün ictimâ'ına zihniñ şarâb olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [hayâl-i lâ'l-i leb, -i]

hayâl-i yâr: Yarin hayali.

1. Deşt-i ğamda tâli'm hem-râh olmazsa ne var Ben hayâl-i yâri cāna yâr-ı ğâr etsem gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [hayâl-i yâr, -i]

hayâl-i zülf-i şeb-ğün: Kara zülfünün hayali.

1. Perişân oldı hâlim Nürîyâ seyyâreveş ol mâh Hayâl-i zülf-i şeb-ğünüyla gönlüm yan-be-yân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19,

Mısra 10). [hayāl-i zülf-i şeb-gūñ, -u, -y, -la]

hayber-i güşâ-vı kalb: Kalp Hayber'ini açan.

1. Hayber-i güşâ-yı kalb olamaz Rüstem-i hevâ
Bâzû-yı Haydar-ı nıgeh-i yâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7).
[hayber-i güşâ-yı kalb,]
2. Hayber-i güşâ-yı kalb olamaz Rüstem-i hevâ
Bâzû-yı Haydar-ı nıgeh-i yâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7).
[hayber-i güşâ-yı kalb,]

Haydar-ı nıgeh: Bakış Haydar'ı (Hz Ali).

1. Bî-çâre **Haydar-ı nıgeh** hükemâ kand-ı nebâti
Zulmetde bulur Hızır daği mâ-i hayâtı
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 21).
[Haydar-ı nıgeh,]

hayrân: (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

1. Ebr-i emele kıanım kırıdır sâkî-i devrân
Olma buña **hayrân** (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 22). [hayrân,]

hayret: (Ar.) Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık.

1. Aluñub kendi ruñın 'aksine bakma şık şık
Gelmesün **hayret** ile âyineye ahıklık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 2).
[hayret,]

hayy u Hudâ-yı müte'âl: Çok yüce Allah.

1. Ey zahîr-i zu'afâ **Hayret-i Hağ** Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ **Hayy u Hudâ-yı müte'âl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [hayy u Hudâ-yı müte'âl,]
2. Ey zahîr-i zu'afâ **Hayret-i Hağ** Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ **Hayy u Hudâ-yı müte'âl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 2). [hayy u Hudâ-yı müte'âl,]

hazer eyle-: Sakınmak, kaçınmak.

1. Gencîne-i hüsne hele bir kez nazar eyle
El çek hâzer eyle (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 14). [hâzer eyle-,]

hâzet: (Ar.) Huzur, kat.

1. Hâzetiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3).
[hâzetiñde, -inde]
2. Hâzetiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3).
[hâzetiñde, -inde]

hazret-i Allâh: Yüce ALLAH.

1. Var ise herkese bir iki melâz u melce'
Nûrî-i bî-kese de **Hazret-i Allâh** yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 10).
[hazret-i Allâh,]

Hazret-i Hağ: Yüce Allah.

1. Ey zahîr-i zu'afâ **Hazret-i Hağ** Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ **Hayy u Hudâ-yı müte'âl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [Hâzet-i Hağ,]
2. Ey zahîr-i zu'afâ **Hazret-i Hağ** Celle Celâl
Dest-gîr-i ğurebâ **Hayy u Hudâ-yı müte'âl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1). [Hâzet-i Hağ,]

heb: Bütün, tüm, hepsi.

1. Buldurdı şuyun dil-i âb kim aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiği beyhüde kürekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [heb,]
2. Heb añaşılın 'âşıkımñ kârî dümândır
Ağvâli yamandır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 19). [heb,]

heb: Bütün, tüm, hepsi, tamamen.

1. Nûrîyâ bildim olunca dil kaba-püş-ı himem
Ehl-i dil **heb** bende-gân-ı hâzet-i hünkâr imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 10).
[heb,]
2. Nûrîyâ añaşılın ğamz-ı 'adūdandır **heb**
Vardır ortada çünkü o rakîb-i 'akreb
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 39).
[heb,]
3. İderseñ ser-fürü idenleri **heb** ğamla perverde

Fiğân u nâlesi 'aşıkların şanma kalur yerde (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 5). [heb,]

4. Bend iden dilleri zincir-i teğâfüldür **heb** İşleyen sinelere tîr-i teğâfüldür **heb** (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 31). [heb,]
5. Bend iden dilleri zincir-i teğâfüldür **heb** İşleyen sinelere tîr-i teğâfüldür **heb** (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 32). [heb,]
6. Akıtan kanları te'sîr-i teğâfüldür **heb** Öldiren 'aşığı şimşir-i teğâfüldür **heb** (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 33). [heb,]
7. Akıtan kanları te'sîr-i teğâfüldür **heb** Öldiren 'aşığı şimşir-i teğâfüldür **heb** (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 34). [heb,]

hecr: (Ar.) Ayrılık.

1. Dil yâd-ı lebüñle câm-ı pür-hûn Hecriñle ciğer kebâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 20). [hecriñle, -iñ, -le]

hedef-i maqsad-ı ahir: Son maksadın hedefi.

1. Biñ fersah aşurdım **hedef-i maqsad-ı ahir** Tîr-i emeli atdım uzak râha düşürdüm (Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 3). [hedef-i maqsad-ı ahir,]

heft asumân: Yedi gök.

1. Ne oldı hefte de bir olsa tîr-i âhımın her gün Nişâni sineye heft asumândır yâ Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 8). [heft asumân, -dır]

hefte: Birbiri arkasına gelen yedi gündün ibâret zaman bölümü.

1. Ne oldı **hefte** de bir olsa tîr-i âhımın her gün Nişâni sineye heft asumândır yâ Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [hefte,]

helâl: Ar. Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.

1. İtmese kaşı ile ol meh-i nâzım îmâ Göremezdî bu gice belki **helâl** 'îdi (Nûrî Divanı, Kit'a 11, Mısra 4). [helâl,]

hele: "Ayrıca, bunun yanında, özellikle" anlamında bir bağlaç.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muğânın Mihrâba perestîş **hele** sühânın emelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [hele,]
2. Zülfünün boynumuza bârını zincir idemez Bizi dîvânelik ile **hele** teşhîr idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 2). [hele,]
3. Hem-meclis olub ol şeh-i bî-dâd ile Nûrî Meyhâne-i vuşlatda **hele** bir iki çakdım (Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [hele,]
4. Göz diker lutf-ı sipihre olarak şeb-zinde-dâr Zâhidiñ ol mah **hele** barışmamışken yıldızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16). [hele,]
5. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz kanda Dil uzatmak **hele** ta'rifine bir emr-i muhâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [hele,]
6. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârım ki Bende yok biñde biri **hele** rahm-ı takrîre mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [hele,]
7. Gencine-i hüsne **hele** bir kez nazar eyle El çek hâzer eyle (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 13). [hele,]

hele: "Ayrıca, bunun yanında" anlamında bağlaç.

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz kanda Dil uzatmak **hele** ta'rifine bir emr-i muhâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16). [hele,]
2. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârım ki Bende yok biñde biri **hele** rahm-ı takrîre mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [hele,]

hem: "Bir de" anlamında bağlaç.

1. Tuzlu oturur soñra deyü ekşime zâhid Hem sirkelenüb meykedenen atma kapağı (Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [hem,]

hem: "Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

1. Oldur cihânın mefhârı **hem** sevgülü peygâmberi İklîm-i vaşlın rehberi sultân-ı ceşş-i enbiyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [hem,]

hem: "Aynı zamanda , ayrıca, üstelik"
anlamlarında bağlaç.

1. Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüm bir cedelgâha **hem**
Cürid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i şeytânî (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 13). [hem,]

hem de: Ayrıca, üstelik, bir de anlamında bağlaç.

1. Cân yanar göz kamaşur **hem de** gönül şevklenür
Paraladıka o beyâz gerdanı kâfur gibi (Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [hem de,]

hem hem: Her ikisi de geçerli olan iki durumu anlatan bağlaç.

1. Hem çeşmi gibi mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzı gibi fitnede ayık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [hem hem,]
2. Ruğleri saķız gülünden hem beyâz hem kırmızı
Añdırır pistânçe-i nârenci bāĝ-ı sâķızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 1). [hem hem,]

hem hem: Bağlaç (hem...hem).

1. Niçün kül yutturdu da ķor gider o yana bu yana
Budur hem kızdıran hem soĝudan 'uşşâķı dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra 2). [hem hem,]

hemân: "Derhal, çabucak, hemen, birden"
anlamlarında zarf.

1. Teşnelikten açıcak zaķm-ı dehân-ı şekvâ
Viridi ģarcını **hemân** şuya beraber ģançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 30). [hemân,]

hemçü: "Gibi" anlamına gelen edat.

1. Tütunca bir yolu bilmez uzak yakın ģarib
Yakın görür uzaĝı **hemçü** dūr-bîn ģarib (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [hemçü,]
2. Tütunca bir yolu bilmez uzak yakın ģarib
Yakın görür uzaĝı **hemçü** dūr-bîn ģarib (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [hemçü,]

3. Yıķamaz tîşe-i ĝam **hemçü** 'amūd-ı âh-ı derün
Zîr-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem tayanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [hemçü,]

hem-dem: Dost, arkadaş.

1. Pister-i ĝamda eger çi encüm-şümâr-ı firķâtem
Lîk sâķî-i kamer-ruĝsâr **hem-demdir** baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [hem-demdir,]

hemîşe: "Daima, her zaman, sürekli, hep"
anlamında zarf.

1. Cevherin târîĝini Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun **hemîşe** şahn-ı şahrâ-yı bihişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 6). [hemîşe,]

hem-mâve-i 'İsâ: 'İsâ peygamberin gücü, mayası, kudreti ('İsâ peygamberin ölüleri diriltmesi).

1. Dehânîñ küşte-i tîĝ-i ĝama bahş-ı ģayât eyler
'Aceb kim tıynetîñ **hem-mâve-i 'İsâ** mıdır cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [hem-mâve-i 'İsâ,]

hem-meclis: Meclis arkadaşı.

1. Hem-meclis olub ol şeh-i bî-dâd ile Nûrî
Meyĝâne-i vuşlatda hele bir iki çakdım (Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [hem-meclis,]

hemnâm idüĝin: Adaş olmak.

1. Hemnâm idüĝin o mehle Nûrî
Bildir k'ola şevķ-yâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [hemnâm idüĝin, -düg, -i, -n]

hempâve-i zemîn: Zeminle bir, eşit.

1. Düşünce ĝurbete ķalmaz mı ayakaltında
Tütunca kendini **hempâve-i zemîn** ģarib (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [hempâve-i zemîn,]
2. Düşünce ĝurbete ķalmaz mı ayakaltında
Tütunca kendini **hempâve-i zemîn** ģarib (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [hempâve-i zemîn,]

hem-râh: *Far. Yoldaş, refik-i tarîk.*

1. Deşt-i ğamda t̄ali' m **hem-râh** olmazsa ne var
Ben hayâl-i yâri cāna yâr-ı ğâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 9*).
[*hem-râh,]*
2. Râh-ı emelde baña âh **hem-râh** iken
baht-ı siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İllâh şahrâ-yı maqsad rû
nümâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 25*).
[*hem-râh,]*

hem-râh ol-: *Yol arkadaşı olmak, arkadaşlık etmek.*

1. Râh-ı ümîd içre saña bildim ki yokdur
reh-nümâ
Envâr-ı luţf-ı Kibriyâ hem-râhîñ olsun
Nûriyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 50*).
[*hem-râh ol-, -sun]*

hem-renk-i şehâb: *Renkleri bir olan bulut.*

1. Dûd-ı dil müjġanı **hem-renk-i şehâb** itdi
dirîġ
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi
dirîġ (*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 1*).
[*hem-renk-i şehâb,]*

hem-ser-i sekine-i berber: *Berber sakinlerinin arkadaşı.*

1. Olsa ger **hem-ser-i sekine-i berber**
hançer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile cevher-i
hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 3*).
[*hem-ser-i sekine-i berber,]*

hem-vâre: *Daima, devamlı.*

1. Ben şalıncaġ gibi şallanmadayım **hem-
vâre**
Eyleme gönlimi de reşkle pâre pâre (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 9*). [i>hem-vâre,
]

hengâm-ı yaz: *Yaz mevsimi.*

1. Mevsim-i zevk u şafâdır geldi çün
hengâm-ı yaz
Var kenâr-ı cûda 'ıyş u nüş it ey serv-i
nâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 19*).
[*hengâm-ı yaz,]*

hep: *"Bütün, hepsi" anlamında belgesiz zamir.*

1. Zâhir begim erbâb-ı hüner cur'a-kuşandır
Hep teşne-lebândır (*Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 24*). [i>hep,]

her: *Hep, bütün, herkes.*

1. Revâ mı keşf-i sırr la'l-i leb aġyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı hüsne **her** kişi dâna mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*).
[i>her,]

her: *"Bütün" anlamında belgisiz sıfat.*

1. Alub **her** renkten bir örnek ancak kendi
kaydın gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[i>her,]
2. Nağş-ı dehre diġkat it **her** renkten bir
örnek al
Şâh-râh-ı sük-ı devrân içre dervîşâne geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [i>her,]
3. Her söylediġin 'aşıkına saçmadır ammâ
Söz atma dil-i zârıma çokdan berelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 3*). [i>her,]
4. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûtî-i 'aşk râzını **her** bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 2*). [i>her,]
5. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûtî-i 'aşk râzını **her** bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 2*). [i>her,]
6. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûtî-i 'aşk râzını **her** bâr açar kâpar (*Nûrî
Divanı, Gazel 25, Mısra 2*). [i>her,]
7. Rüşen it **her** gice var encümen-i aġyârı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 3*).
[i>her,]
8. Nola kaldıysa pâ-y-i hümde dil **her** ehl-i
tecridiñ
Mesihâveş nişimengâhı çarh-ı çârümîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 3*).
[i>her,]
9. Mâye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse **her** şüreti âyîneye taşvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 4*). [i>her,]
10. Gözin dikedirñ o mâha **her** şeb
Hiç görmedi rûy-ı hÿvâb yıldız (*Nûrî
Divanı, Gazel 36, Mısra 7*). [i>her,]
11. Her gice eglencesi 'aks-i hayâl-i
mehveşân
Gör ki mir'ât-ı derünuñ t̄ali' -i bîdâr imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 7*). [i>her,]
12. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cü
Her günüm aġyâr ile rûz-ı hesâb itdi dirîġ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8*). [i>her,]

13. Hasetin ben çekerim **her** gice gönca lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde gam (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11). [her,]
14. Her çend direklenmededir derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice yıkılsun temelinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 7). [her,]
15. Kesdi rāh-ı kaşid-ı çābük-rev-i nezzāremi
Āb-ı tiğ-ı gāmenin **her** mevce-i āhestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [her,]
16. Bütün 'uşşākına yan çizse de yārim diseydım ben
Yemīn etsem yeridir **her** işim bir sözle şağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [her,]
17. Her şeb kuluñ Nûr-i zār şubh-ı merāma yol arar
Maṭlab budur ey Kirdikār pür-nūr ola deşt-i du 'ā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [her,]
18. Gönül bir hāne-i pür-bime dāhil oldı kim **her** bār
Keder nāmına bir bed-aḫter eyler idi derbāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 17). [her,]
19. Resm-i 'ālem böyledir mā' mūr olan vīrān olur
Çarḫla **her** rif at olsa ḫāk ile yeksān olur (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 18). [her,]
20. Nûrî o gülistāna gönül oldu ki rāğib
Her mısrā'ı 'ūd ağacı dinse münāsib (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 52). [her,]
21. Nīsān yağar 'arşa-i gülzāre şanursun
Her kaṭresini bir dürr-i şehvāre şanursun (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 48). [her,]
22. Beñzerse nola sīnesi mir'āt-ı Frenke
Her yanı o renge (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 6). [her,]
23. Her tār-ı girih-gīri ṭaransın aralansın
Levnî qaralansın (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 15). [her,]
24. Şanma ey dil ki **her** ehl-i suḫan añlar diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21). [her,]

her biri: Her bir tanesi.

1. Olsa ayīne'-i idrākım eger bir deryā
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [her biri, -si]

her biri: Her biri, ayrı ayrı hepsi.

1. Olsa ayīne'-i idrākım eger bir deryā
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibāl

(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14). [her biri, -si]

her dem: Her zaman.

1. Kānūn-ı çarḫ pür-naqş-ı 'uşşākı iñledir
Her dem nevā-yı neyleyem āvāz-ı ney-sede (Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 4). [her dem,]
2. Bülend oldukça **her dem** bāng-i āh u nāle vü zārum
Teşekkī itmesünler ey şanem senden Mesihāya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 19). [her dem,]

her gün: Her gün.

1. Şeyhiñ kudūmunuñ neyidir mazhar olduñ
Devrān döndürir başımı ki **her gün** a dede (Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [her gün,]
2. Ne oldı hefte de bir olsa tır-i āhımın **her gün**
Nişānı sineye heft asumāndır yā Kerīm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7). [her gün,]

her ne dem: Her ne zaman.

1. Her ne dem gül hāre eyler ittikā'
Bülbül āh u zāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [her ne dem,]
2. Her ne dem çāh-ı zenaḫdānına meylim aḫsa
Kārye-i çeşm-i emel kāh ṭolar kāh boşanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [her ne dem,]
3. Her ne dem eylesem ol gönca lebiñ endişe
Cāme gül gibi şad çāk iderem pīrehenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [her ne dem,]

her yüzce: Yüzlerce.

1. Her yüzce ḫatā gönül cānāneye maḫşūş
Tel kırmamaḫ ancak dil-i divāneye maḫşūş (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [her yüzce, -ce]

herkes: Belgesiz zamir.

1. Māye-i feyz begim **herkese** kendinde gerek
Kimse her şüreti āyīneye taşvīr idemez

(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 3).
[herkese, -e]

herkes: Belgisiz zamir. II İnsanların tümü, cümle âlem.

1. Yâ nice gelsün açılson bak ki batdı iltifât
Bir gül için **herkesiñ** çeşminde hâr oldı
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 4).
[herkesiñ, -in]

herkes: Mevcut bulunan kimseler. (belgisiz zamir).

1. Var ise **herkese** bir iki melâz u melce'
Nûrî-i bî-kese de Hazret-i Allâh yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 9).
[herkese, -e]

hevâsın al-: Hevesini almak.

1. Buldurdı şuyun dil-i âb kim aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiği beyhüde kürekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 5).
[hevâsın al-, -dı]

hevâ-yı hatt: Ayva tüyün arzusu. II sevgilinin ayva tüylerine olan özlem, istek.

1. Murğ-ı hayâl hevâ-yı hattıñla a gül 'izâr
Geşt eylemekte gülşen-i eş'arı mü-be-mü
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [hevâ-yı hatt, -uñ, -la]

hevâ-yı hatt u zülf: Saç lülesinin sınır hevesi.

1. Hevâ-yı hatt u zülfüñle olurlar
Gönüller küt-ı mür u mâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 17). [hevâ-yı hatt
u zülf, -üñ, -le]

hevâ-yı kâkül: Sevgilinin alınna dökülen saçının arzusu.

1. Hevâ-yı kâkülüñle çünkü adım
kârelenmişdür
Anıñçün sevdiğim neticem dañı bî-
çârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 1). [hevâ-yı kâkül, -üñ, -le]

hevâ-yı mihr-i ruy: (Sevgilinin) yanağının güneşinin arzusu. II Sevgilinin güneş gibi parlak yanağının arzusu.

1. Hevâ-yı mihr-i ruyıñla sirişk-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek kıanım kırtdı hatırıñ hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 5).
[hevâ-yı mihr-i ruy, -üñ, -la]

hevâ-yı nefis: Nefis istekleri.

1. Hevâ-yı nefis ile nâgâh düşdüñ bir
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i
şeytâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
13). [hevâ-yı nefis,]

heva-yı zülf: Saç hevesi II sevgilinin saçına karşı duyulan heves.

1. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfüñdür
Hürüş-ı bahre dañı rûzigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [heva-
yı zülf, -üñ, -dür]
2. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfüñdür
Hürüş-ı bahre dañı rûzigâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [heva-
yı zülf, -üñ, -dür]

heves: Arzu ve heves, istek.

1. Zülfi **hevesi** yolımız başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşk içre emekler
(Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 3). [hevesi, -
i]

heves-i dağdağa-i mansıb-ı 'âlem: Dünya memurlarının telaşlı isteği.

1. Nûrîyâ 'abd-ı 'abâ-püş-ı cenâb-ı hünkâr
Heves-i dağdağa-i mansıb-ı 'âlemde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 10).
[heves-i dağdağa-i mansıb-ı 'âlem, -de]

heves-i şöhret: Şöhret hevesi.

1. Ser bezm-i selâfîne gelen micmer-i elmas
Virsün heves-i şöhreti vaqtimi bâde (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 56). [heves-i
şöhret, -i]

heves-i vaşl-ı yâr: Sevgiliye kavuşma isteği.

1. Bu giryeye **heves-i vaşl-ı yâr** olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [heves-
i vaşl-ı yâr,]
2. Bu giryeye **heves-i vaşl-ı yâr** olur bâ'is
Müdâm terbiyet-i nañle bâr olur bâ'is

(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [heves-i vaşl-ı yâr,]

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 33). [hiç,]

hezâr: Bülbül.

1. Göz diken çünkü **hezâr** olsa nola gözlerde hâr
Gönlümi açmak için gönderdiğin bir deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [hezâr,]
2. Gezdiğin gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña **hezâr** ölmesine yok şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [hezâr,]

hezârân: "Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.

1. Gül yüzün bülbül görüb itsün **hezârân**
hüy u hây
İnlesün künc-i taḥassürde gönül mænend-i nây (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 15). [hezârân,]

hiç: "Asla" anlamında zarf.

1. Püskürme benün görüb o mihrün
İtmez mi **hiç** ihticâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [hiç,]
2. Gözin dikedin o mâha her şeb
Hiç görmedi rüy-ı ḥvâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [hiç,]

hiç: "Asla" anlamına gelen zarf.

1. Dil-şiken olma gözümden çıkma ey nâzik beden
Kâse-i billürini eyler mi **hiç** işkeşte gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [hiç,]
2. Ne 'ayb yâd-ı ruḥ u zülf-i yârdan ḡayri
Gelmemiş ise **hiç** kıl u kâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [hiç,]
3. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi **hiç** şorma şoyun
Çün câme-ḥâba ol perî ister seni tırma şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [hiç,]
4. Nûrî kuluñ ardınca koşsun **hiç** mayna virmeyüb
İşte esîr almaca ey nevre ger isterseñ oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [hiç,]
5. Bir yâr-ı ḡarum kalmadı **hiç** râz-dârum kalmadı
Şabr u kararum kalmadı senden meded yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [hiç,]
6. Olamaz sine-i berrâkına **hiç** lâf u güzâf
Didi bu mısra' ḥaḳkında belîḡ-i vaşşâf

hiç: "Asla, hiçbir zaman" anlamında bir zarf.

1. Hiç şavaşma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [hiç,]

hiç: "Asla" anlamında zarf.

1. Ne 'ayb yâd-ı ruḥ u zülf-i yârdan ḡayri
Gelmemiş ise **hiç** kıl u kâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [hiç,]

hicâb: Perde, örtü, engel.

1. Hicâbdan baḳamam rüy-ı dilbere karşı
Bu şüret ile vişâle **hicâb** olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [hicâbdan, -dan]

hicâb: Ar. Utanma, sıklma. II Perde, engel.

1. Hicâbdan baḳamam rüy-ı dilbere karşı
Bu şüret ile vişâle **hicâb** olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [hicâb,]

hicâb it-: Utanmak.

1. Ḥavf idüb Allahdan itmez misün kıldan hicâb
Eyledün sāḡar başına biñ 'itâb u bin 'azab (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [hicâb it-, -mez]

hicâb it-: Utanmak, sıklmak, mahçup olmak.

1. Sipihr-i düne yâ Râbb keremler eyle gün göster
Hicâb itsün anub bu itdiği cevri-i firâvânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 22). [hicâb it-, -sün]

hiçbir: "Herhangi bir" anlamında kullanılan belgisiz sıfat.

1. Giryeme baḳma gözüm nurîñi yokdur gözeden
Gam-ı la' liñ ile kan aḳmadığı **hiçbir** dem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [hiçbir,]

hiçe şay-: Önemsememek, önem vermemek.

1. Şalanlar keşti-i tedbîrini deryâ-yı takdîre
'Aceb hiçe şayarlar rûzîgâr-ı mevc-i
tûfâm (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 6).
[hiçe şay-, -ar, -lar]

hicrân: Ayırlık | ayırlık acısı.

1. Gül gönca-i gülzâr-ı vefâ şansın aransın
Hicrân kazansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 12). [hicrân,]

hıfz: Ezber | Kur'an-ı Kerim'i bütünüyle ezberleme.

1. Tıfl-ı tab'ın nüsha-ı ebced gibi
hıfzındadır
Nûrîyâ ma'nâ-yı rengin arama kâmüsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 17).
[hıfzındadır, -m, -da, -dır]

hıfz-ı râz: Sır ezberleyen.

1. Hıfz-ı râz eyleyenin bârını kim olsa çeker
Bu sözüm şanma tehî işte güvâhım zembîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [hıfz-ı
râz,]

hilâl: (Kaşun) hilale benzer hali.

1. Pür eyitdi Nûrî o mâhiñ hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi hâlelenürse **hilâle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[hilâle, -e]
2. Pür eyitdi Nûrî o mâhiñ hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi hâlelenürse **hilâle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 14).
[hilâle, -e]

hinnâ: Kına.

1. Gördüm leb-i rengin u **hinnâlu** ayağını
Aldım elime câm-ı Cem'i hâke bıraktım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 5).
[hinnâlu, -lu]

hınna yak-: Renklendirip, süsleme amacıyla kına sürmek.

1. O duhtere bu gice yaqtığım hınna Nûrî
Nigin-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [hınna
yak-, -tığ, -ım]

hinnâ' yak-: Kına yakmak.

1. O duhtere bu gice yaqtığım hinnâ' Nûrî
Nigin-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [hinnâ'
yak-, -tığ, -ım]

hırâm evle-: Salınarak yürümek.

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca
hırâm
Pâyımâl oldu yeter sâye gibi cân u benim
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 11).
[hırâm eyle-,]

hırâmân: (Fa.) Salınan, salınarak yürüyen.

1. 'Ademiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra **hırâmân** olarak hür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 6).
[hırâmân,]

Hıristola Hirostos: 1. Kişi adı 2.
Kutsanmış Hıristola.

1. Ey Hıristola Hirostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 5).
[Hıristola Hirostos, -u]
2. Ey Hıristola Hirostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
11). [Hıristola Hirostos, -u]
3. Ey Hıristola Hirostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
17). [Hıristola Hirostos, -u]
4. Ey Hıristola Hirostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
23). [Hıristola Hirostos, -u]
5. Ey Hıristola Hirostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
29). [Hıristola Hirostos, -u]

hirmen-i evkât: Vakıt harmanı.

1. Rûzîgâr ile nedendir pâyımız bölüşmedik
Hirmen-i evkâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
20). [hirmen-i evkât, -ım]

hırsız: Başkasına ait olan bir şeyi çalan kişi.

1. Dem-be-dem kullaşdırır bağ-ı hayâl-i hüsnini
Nürîyâ ol nâzenîniñ nice incir **hırsızı**
(Nürî Divanı, Gazel 74, Mısra 18).
[hırsızı, -ı]

hisâb: Ar. Hesap, ölçü.

1. Mişl-i nuqaţ-ı kitâb-ı yıldız
Olmazsa dağı **hisâb** yıldız (Nürî Divanı,
Gazel 36, Mısra 2). [hisâb,]

hisse: Ar. Pay.

1. Arttıķca artar guşşası takrîre gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak **hişşesi** gönüm gibi yok
bî-nevâ (Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra
32). [hişşesi, -si]

hişt: Far. Kerpiç, tuğla.

1. Hâcî İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline **hişt**
(Nürî Divanı, Tarih 2, Mısra 2). [hişt,]

Hızır: Âb-ı hayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine,
bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına
yetiştiiğine inanılan peygamber veya velî olan zat.

1. Bî-çâre Haydar-ı nîgeh hükemâ kand-ı
nebâtı
Zulmetde bulur **Hızır** dağı mâ-i hayâtı
(Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 22).
[Hızır,]

hod-bîn: Bencil II Mağrur, kibirli.

1. Görünce âyinede naķş-ı hüsnün ol **hod-
bîn**
Alınmış ‘aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [hod-
bîn,]
2. Görünce âyinede naķş-ı hüsnün ol **hod-
bîn**
Alınmış ‘aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [hod-
bîn,]

hora tep-: Ayaklarını vurarak güriültü çıkarmak.

1. Bakılır mı rakş iderken Mârĝo sağ u şola
Oynayub ĝora tepüb yorıldı artık Yorgola
(Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 4).
[ĝora tep-, -üb]

hor-ı ĝurmen-i endüh u melal: Hüzün ve gam
harmannın güneşi.

1. Benem ol ta’ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne **hor-ı ĝurmen-i endüh u
melal** (Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 20).
[ĝor-ı ĝurmen-i endüh u melal,]
2. Benem ol ta’ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne **hor-ı ĝurmen-i endüh u
melal** (Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 20).
[ĝor-ı ĝurmen-i endüh u melal,]

hoş tut: Hoş tutmak, karamsarlığa yer vermemek.

1. Gönül şaĝra-yı nâmüsü unuttı ĝatırın **hoş
tut**
Semend-i âh bâşka râh tutdı ĝatırın **hoş
tut** (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 1).
[hoş tut,]
2. Gönül şaĝra-yı nâmüsü unuttı ĝatırın **hoş
tut**
Semend-i âh bâşka râh tutdı ĝatırın **hoş
tut** (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[hoş tut,]
3. Şarâb-ı âteşin la’lîni şun serd-i güftârın
Dili senden beni cândan şoğutdu ĝatırın
hoş tut (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 4).
[hoş tut,]
4. Hevâ-yı mihr-i ruyınla sirişķ-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek kanım kurıttı ĝatırın **hoş
tut** (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 6).
[hoş tut,]
5. ‘Aceb mi bakmasa meyĝâne-i dehre
gönül sâķi
Ki ol sermest-i ĝam çok kan yuttı ĝatırın
hoş tut (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 8).
[hoş tut,]
6. Sevâd-ı zülf-i şeb-gün u nigâh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bî-dâr-ı çeşmânı uyıttı ĝatırın **hoş
tut** (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 10).
[hoş tut,]
7. Zemîn-i tâzesinde Ğalibin Nürî olur pey-
rev
Gönül şaĝra-yı nâmüsü unuttı ĝatırın **hoş
tut** (Nürî Divanı, Gazel 10, Mısra 12).
[hoş tut,]

hoş-âb iç-: Hoşaf içmek.

1. Nürîyâ sâĝarı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun ķo o kâfir lıķ lıķ
(Nürî Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [hoş-âb
iç-, -er, -ken]

hoş gerde: Terlemiş.

1. Høy gerde ruḥ olduḡca o mehpāre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola āb-ı ter-i elmas
(Nūrī Divanı, Tahmīs 2, Mısra 49). [høy
gerde,]

hov-gerde: Terlemiş, terli.

1. Høy-gerde ten eyle beni ey hammāmci
Germiyet-i hammāmıñı vaşf eylerler
(Nūrī Divanı, Rübai 2, Mısra 1). [høy-
gerde,]

hüb u zıst: Güzel ve çirkin.

1. Çarḡ-ı hikmetden tülū' itdikce hürşid-i
ecel
Mün'akisdir hāke mi'rāt-ı fenādan **hüb u**
zıst (Nūrī Divanı, Tarih 2, Mısra 4). [hüb
u zıst,]

hübān-ı peri-peyker: Peri yüzlü güzeller.

1. Varını çalub çarpmasalar 'āşık-ı zārīñ
Hübān-ı peri-peykeri dirdim ki melekdir
(Nūrī Divanı, Gazel 26, Mısra 4).
[hübān-ı peri-peyker, -i]

hubb-ı dünyā: Dünya sevgisi.

1. Kararmış ḡalmış ancak āteşinden hubb-ı
dünyāñıñ
Dil-i Nūrī-i mücrim yandı şandım yā
Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 7,
Mısra 13). [hubb-ı dünyā, -nıñ]

hüccet-i kat'-ı kelām-ı müdde'ā: İddia sözünün
karar senedi, belgesi.

1. Nūrīyā ser-levḡa-i furkān vaşl-ı yārdır
Hüccet-i kat'-ı kelām-ı müdde'adır ḡāl u
ḡaḡḡ (Nūrī Divanı, Gazel 42, Mısra 10).
[hüccet-i kat'-ı kelām-ı müdde'ā, -dır]

hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı ḡülān-ı bevyān: Çöl
güllerinin uydurma dolu askerlerinin hücumu.

1. Olanlar rākib-i esb-i tevekkül kavle
almazlar
Hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı ḡülān-ı
beyyānı (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra
4). [hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı ḡülān-ı
beyyān, -ı]

Hudā: Allah.

1. Hudāya küşte-i 'isyānımız müstaḡrik
olsun tā
Ki yoḡdur mevc-i baḡr-ı rahmetiniñ ḡadd
u pāyānı (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra
29). [Hudāya, -y, -a]

Hudā: Allah (c.c).

1. Sipihr-i 'āḡifet hürşid-i şefkat mäh-ı
'işmetdir
Hudā gün günden efzün ide tāb-ı mihr-i
ikbalin (Nūrī Divanı, Kit'a 13, Mısra 4).
[Hudā,]
2. Şebi rüz rüzü nevrüs ola Nūrī ol felek
kadrīñ
Hudā göstermesün aşla zevāl-i mihr-i
iclālīn (Nūrī Divanı, Kit'a 13, Mısra 14).
[Hudā,]

hükemā: Alimler, bilginler.

1. Bī-çāre Haydar-ı nigh **hükemā** ḡand-ı
nebātı
Zulmetde bulur Hızır daḡi mā-i ḡayātı
(Nūrī Divanı, Tahmīs 2, Mısra 21).
[hükemā,]

hük id-: Hükmetmek, hakim olmak.

1. Cān u cihāna hük iden kevn u mekāna
hük iden
İklīm-i cāna hük iden ancak cenābıñdır
şehā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 11).
[hük id-, -en]
2. Cān u cihāna hük iden kevn u mekāna
hük iden
İklīm-i cāna hük iden ancak cenābıñdır
şehā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 11).
[hük id-, -en]
3. Cān u cihāna hük iden kevn u mekāna
hük iden
İklīm-i cāna hük iden ancak cenābıñdır
şehā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 12).
[hük id-, -en]

Hülāḡū: Cengiz Han'ın torunu ve İlhanlılar
devletinin kurucusu olan, ordusunun acımasızlığı
ve yağmacılığı ile bilinen Moḡol Hanı.

1. İklīm-i ümīdi ol **Hülāḡū**
Ser-tā-ser ider ḡarāb-ı 'işve (Nūrī Divanı,
Gazel 68, Mısra 5). [Hülāḡū,]

hümā-pervāz-ı bāz-ı ‘ālem-i esrār: *Sırlar aleminin doğanının uçan hüması.*

1. Alurdı pençe-i āmale murğ deşt-i maşudı
Hümā-pervāz-ı bāz-ı ‘ālem-i esrāra el irmez (*Nūrî Divanı, Gazel 31, Mısra 8*).
[*hümā-pervāz-ı bāz-ı ‘ālem-i esrār,]*

hümā-yı dil: *Gönül Hümā’sı, gönül kuşu.*

1. Nūr-ı ‘aynım şeyn verirmiş şānma ‘aşıklarıñ
Kāf-ı ‘aşka ger **hümā-yı dil** tenezzül eylese (*Nūrî Divanı, Müfret 9, Mısra 2*).
[*hümā-yı dil,]*

hümā-yı evc: *Zirvedeki Hüma kuşu.*

1. Anıñ zıll-ı zālil-i devletinde mest-i zulm ben
Hümā-yı evc devlet başına çalsun per u bālin (*Nūrî Divanı, Kit’a 13, Mısra 10*).
[*hümā-yı evc,]*

hümā-yı perkeşā: *Kanat çırpan hüma.*

1. Bir gün elbet fevķ-i deşt-i ‘aşka zıll-endāz olur
Evc-i vuşlatda hümā-yı perkeşādır hāl u haṭṭ (*Nūrî Divanı, Gazel 42, Mısra 6*).
[*hümā-yı perkeşā, -dır]*

hün eyle-: *Kana bulamak.*

1. Kādrimi pek dūn eyledi cān u dili hün eyledi
Hālīm diger gün eyledi cevr-i sipihr-i bī-vefā (*Nūrî Divanı, Kaside 1, Mısra 35*).
[*hün eyle-, -di]*

hün-ālūd: *Kana bulanmış.*

1. Belki te’şir-i nigāh-ı çeşm **hün-ālūddur**
Gösteren āyine-i hūsnün kızıl şahbā değil (*Nūrî Divanı, Gazel 54, Mısra 3*). [hün-ālūddur, -dur]

hunfeşān: *Kan saçıcı, kan dökücü.*

1. Cān sipār anın ğ aḥvāline olmuş āgāh
Hunfeşān sitem u nāz degildir billāh (*Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 14*).
[*hunfeşān,]*

hün-ı derd: *Dert kanı.*

1. Gülşen-i dehrin gülerken nice derdin görmüşüz
Didesinde nem dilinde hün-ı derdin görmüşüz (*Nūrî Divanı, Gazel 33, Mısra 2*). [hün-ı derd, -in]

hün-ı dil-i bī-vaye: *Nasipsiz gönül kanı.*

1. Hün-ı dil-i bī-vayemize yansın uşansın
Kān ile boyansın (*Nūrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 7*). [hün-ı dil-i bī-vaye, -miz, -e]

hün-ı sirişk: *Kanlı gözyaşı.*

1. Eyle ufuk-ı ‘arzıñ hāver-i elmas
Nisān olur ehl-i başarıñ hün-ı sirişki (*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 6*).
[hün-ı sirişk, -i]
2. ‘Ummān olur ehl-i kederin hün-ı sirişki
Virān olur ehl-i hünerin hün-ı sirişki (*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 7*).
[hün-ı sirişk, -i]
3. ‘Ummān olur ehl-i kederin hün-ı sirişki
Virān olur ehl-i hünerin hün-ı sirişki (*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 8*).
[hün-ı sirişk, -i]
4. Bārān olur ehl-i nazarıñ hün-ı sirişki
Berķ ura meyānında ne dem hañçer-i elmas (*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 9*). [hün-ı sirişk, -i]

hün-i çālāk: *Hareketli, çevik katil.*

1. Bir **hün-i çālāk** imiş ol ğonca dehen āh
İnşāf vire tā dil-i senginine Allah (*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 11*). [hün-i çālāk,]

hün-i hevesger: *Hevesli katil.*

1. Ser-pençe-i bī-dādın o **hün-i hevesger**
Ol ğamzesi hañçer (*Nūrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 5*). [hün-i hevesger,]

hün-riz: *Far. Kan dökücü.*

1. Yāre zaḥm-ı sīne açmam ğamzesi **hün-riz** iken
Eylemek olmaz ümīd-i merḥamet cellāddan (*Nūrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7*). [hün-riz,]
2. Yāre zaḥm-ı sīne açmam ğamzesi **hün-riz** iken
Eylemek olmaz ümīd-i merḥamet

cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7*). [*hün-rîz,]*

hür: *Ar. Cennet kıızı, cennet mahlûku.*

1. 'Âdemiñ hâtırına Ravza-ı cennet mi gelür Gelse gülzâra hırâmân olarak **hür** gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 6*). [*hür,]*

hür: *Cennet kıızı, huri, güzel, dilber.*

1. Al cânfesler giyüb ol **hür** çıkdı qarşuma Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân bezi (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13*). [*hür,]*

hürî-i şebnem: *Şebnem hurisi.*

1. Küdek-i gönçaya sermâye-i hâb-ı naḥvet Zâr-ı bülbülde leben hürî-i şebnemde midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 4*). [*hürî-i şebnem, -de]*

hür-peyker: *Huri yüzlü.*

1. Sen Nûrî pâymalı ol ol **hür-peykeriñ** Hâk-i der-i sa'âdeti hüs-n-ül me'âbdır (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 9*). [*hür-peykeriñ, -iñ]*

hürşid: *Güneş.*

1. Der-âgüş iylemek mümkün midür bir zerre **hürşidi** Degil ben rûy-ı yâre belki endişem qarîn olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5*). [*hürşidi, -i]*

hürşid: *Güneş.*

1. Revnaḥ viremez bezme 'araḫ-ı bâde Hürşid iledir cilve-i nûr u fer-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 30*). [*hürşid,]*

hürşid-i cihân-süz: *Cihân aydımlatan, yakan güneş.*

1. Düşmüş yola mestâne o **hürşid-i cihân-süz** Girmiş yine devrâne o **hürşid-i cihân-süz** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 41*). [*hürşid-i cihân-süz,]*

2. Düşmüş yola mestâne o **hürşid-i cihân-süz** Girmiş yine devrâne o **hürşid-i cihân-süz** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 42*). [*hürşid-i cihân-süz,]*
3. Mâ'ildir iki yana o **hürşid-i cihân-süz** Çıkmış yine meydâna o **hürşid-i cihân-süz** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 43*). [*hürşid-i cihân-süz,]*
4. Mâ'ildir iki yana o **hürşid-i cihân-süz** Çıkmış yine meydâna o **hürşid-i cihân-süz** (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 44*). [*hürşid-i cihân-süz,]*

hürşid-i ecel: *Ecel güneşi.*

1. Çarḫ-ı hikmetden tülû' itdikce **hürşid-i ecel** Mün'akisdır hâke mi' rât-ı fenâdan hüb u zîst (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 3*). [*hürşid-i ecel,]*

hürşid-i sefkat: *Merhamet güneşi.*

1. Sipîhr-i 'âtıfet **hürşid-i şefkat** mâh-ı 'işmetdir Hudâ gün günden efzün ide tâb-ı mihr-i ikbalin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 3*). [*hürşid-i şefkat,]*

hurüş-ı bahr: *Denizin coçması.*

1. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür Hurüş-ı bahre daḫi rüzigâr olur bâ'is (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6*). [*hurüş-ı bahr, -e]*
2. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür Hurüş-ı bahre daḫi rüzigar olur bâ'is (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6*). [*hurüş-ı bahr, -e]*

hüşe-i eltâf: *Lütuf salkımı.*

1. Dânesi kefe'-i mizân-ı hayâle şıgmaz Gelse de hüşe-i eltâfiñ eger bir mişkâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12*). [*hüşe-i eltâf, -iñ]*
2. Dânesi kefe'-i mizân-ı hayâle şıgmaz Gelse de hüşe-i eltâfiñ eger bir mişkâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12*). [*hüşe-i eltâf, -iñ]*

hüşe-i maksüd: *Maksat buğdayı.*

1. Kaṭre-i eşk saçub 'arşañ-geh-i devrâne Dâne-i zikri eken hüşe-i maksüdi biçer

(Nûrî Divanı, Kıt'a 9, Mısra 6). [hüşe-i maşûd, -ı]

hüsn: Ar. Güzellik.

1. Beşere beñzedemem **hüsnini** ammâ diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 7).
[hüsnini, -i, -ni]

hüsn-i cihân-süz: Dünyayı yakan güzel.

1. Bir hüsn-i cihân-süzla ol mâh-ı şeb-ârâ
Âh ol saçı Leylâ (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 11). [hüsn-i cihân-süz, -la]

hüsn-ül me'âb: Geri dönülecek güzel yer.

1. Sen Nûrî pâymalı ol ol hür-peykeriñ
Hâk-i der-i sa'âdeti hüsn-ül me'âbdır
(Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 10). [hüsn-ül me'âb, -dır]

hüsnü'l-me'âb: Stıgnılacak güzellik.

1. Olsun şalât-ı bî- hisâb elbette eyler kâm-yâb
Dergâhıdır **hüsnü'l-me'âb** oldur şeh-i mülk-i şafâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 16). [hüsnü'l-me'âb,]

hussâd: Hasetçiler, kıskanç kimseler.

1. Cânı çıkşun dili dört parça olub **hussâdın**
Çâr-ı päreñ seniñ ey şüh deyince çık çık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 7).
[hussâdın, -ın]

hüy u hây it-: İnildemek, muhtelif sesler çıkararak gürültü yapmak.

1. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezârân hüy u hây
İnlesün künc-i taḥassürde gönül mânend-i nây
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 15).
[hüy u hây it-, -sün]

hüy-ı sîm u zer: Altın ve gümüş huyu.

1. Hâlk içre rüy-ı zerdin ağardır maḥabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ **hüy-ı sîm u zer**
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 8).
[hüy-ı sîm u zer,]

huzur: Huzur, rahat.

1. Bâğ-ı elemde gam-ı murğ-ı dili Nûrî
Bozuk **huzuru** (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 18). [huzuru, -ı]

hväb: Uyku II rüya, düş.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed beyzâlansa
Hväbda sînesi çün berķ tecellâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 4).
[hväbda, -de]

hväce-i bâzâr-ı firķat: Ayırlık pazarının hocası.

1. Gezen elden ele kâlâ-yı dildir Bütandır **hväce-i bâzâr-ı firķat**
(Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 24). [hväce-i bâzâr-ı firķat,]

hvähiş: İstek, isteyiş, arzu; rica.

1. Zuhür-ı haṭṭ iledir būs u la'le **hvähişimiz**
Ki nüş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3).
[hvähişimiz, -imiz]
2. Zuhür-ı haṭṭ iledir būs u la'le **hvähişimiz**
Ki nüş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3).
[hvähişimiz, -imiz]

hvähiş-i bâl: Bal isteği.

1. Olmadı **hvähiş-i bâl** ile lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 5).
[hvähiş-i bâl,]

I / 'I

ırğad: İşçi II emektar.

1. Âhımın çok imtiyâzi tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok farkı anıñ **ırğaddan**
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2).
[ırğaddan, -dan]
2. Âhımın çok imtiyâzi tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok farkı anıñ **ırğaddan**
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2).
[ırğaddan, -dan]

ışın-: Sıcak duruma gelmek; yadırgamaz olmak, hoşlanır olmak, alışmak, benimsemek.

1. Bu germi-i enfās ile ey hammāmıcı
Bir gün ola germ-ābe-i vuşlat **ışınur**
(Nûrî Divanı, Rûbai 3, Mısra 2). [ışınur, -ur]
2. Dökdükce sıcağ şuları tās-ı çeşmim
Elbet şoğumaz hālvēt-i ülfet **ışınur** (Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 4). [ışınur, -ur]

ıvş u nüş it-: Yeyip içmek, eğlenmek, safa sürmek.

1. Mevsim-i zevk u şafādır geldi çün
hengām-ı yaz
Var kenār-ı cūda 'ıvş u nüş it ey serv-i
nāz (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 20).
[ıvş u nüş it-,]

İ / İ / 'İ

î: "-i" ek fiili (duyulan geçmiş zaman çekimi).

1. Nûrîyā hāil olur perde-i zülfi-i şeb-gün
Gerden-i şāfi **imîş** şubh-ı pür-envār-ı
ferah (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 10).
[imîş, -miş]
2. Cünhası zülfine şarkındılığ **imîş** yāriñ
Dün rakīb kâfirini kendim aşardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 5).
[imîş, -miş]

î: "-i" ek fiili.

1. Şad hezārān fitne olurdu bedîd
Virse **idim** biñde bir ağıyāre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [idim, -di, -m
]

î: I- ek fiili.

1. Nûrîyā bildim olunca dil kaba-püş-ı
himem
Ehl-i dil heb bende-gān-ı hāzret-i hünkār
imîş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 10).
[imîş, -miş]
2. Her gice eglencesi 'aks-i hayāl-i
mehveşān
Gör ki mir'āt-ı derünüñ tālî'-i bîdār **imîş**
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [imîş, -
miş]
3. Düş reh-i küy-ı hārābāta yūri mestāne var
Fülk-ı cāmñ reh-güzārı bahr-ı istiğfār
imîş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 6).
[imîş, -miş]
4. Añladım gönülüm olunca bend-i zülfi-i dil-
rubā
Rüzigārñ şivesi ehl-i dile düşvār **imîş**

(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [imîş, -
miş]

5. Dost şandım gamze-i dil-dāri bir sehğār
imîş
Nergis-i mesti o havf ile meger bimār
imîş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1).
[imîş, -miş]
6. Dost şandım gamze-i dil-dāri bir sehğār
imîş
Nergis-i mesti o havf ile meger bimār
imîş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 2).
[imîş, -miş]
7. Saña encām ey kaşı kemān āhım neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe billāh tır-i āsā eşer **imîş**
(Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [imîş, -
miş]

î: "-i" ek-fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi.

1. 'Ālem-i sırr u hafiyāt iken gāvānım
'unvāññ
Ne revā **idi** baña tā bu kadar bast-ı mekāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [idi, -
di]

î: "-i" ek fiili (duyulan geçmiş zaman çekimi).

1. Zincirli servi gibi serkeş **idi** yārim
Bu silsile-i āhımı gerdanına tağdım (Nûrî
Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [idi, -di]

î: Basit çekimli fiilleri birleşik çekimli yapan i-, ek fiil. (Ek fiilin hikaye birleşik zamanı).

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gütmüş
Bürünmüş **idi** bir al güllü şāle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12). [idi, -
di]
2. Fırāk-ı zülfe kara giyüb kararmış **idi**
Değişdi devr-i 'izārında āle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [idi, -di
]

î: "-i" ek fiili.

1. Takrîr-i mā-cerā ider idim şakır şakır
Bāğ-ı emelden akşa **idi** cüy-ı sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 6). [idi, -di
]
2. Hayālî gezmek için sine bāğ u dāğ **idi**
gönülüm
Müferrih bāğ o bağlar dil-güşā dāğlar o
dāğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
7). [idi, -di]
3. 'Ālem-i sırr u hafiyāt iken gāvānım
'unvāññ
Ne revā **idi** baña tā bu kadar bast-ı mekāl

(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28). [idi, -di]

4. Gönül bir hâne-i pür-bime dâhil oldı kim her bār
Keder nāmına bir bed-ahter eyler **idi**
derbāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 18). [idi, -di]
5. 'Aqlım oynatmış **idi** sīm-beden bir cān-bāz
İpucu arar idim eylemege 'arz-ı niyāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 1). [idi, -di]
6. Görse seni papas çıkarır **idi** sitavros
Ey rûh-ı Hristos (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 13). [idi, -di]
7. Giryeden fark idemezler **idi** pes u piş u yan
Tutdı şahrāları ucdan uca zehr-ābe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [idi, -di]
8. Ebrüvāñun çatarak çıkmış **idi** çün ol māh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına mı itdi nigah
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 11). [idi, -di]

İ: "İ-" ek fiili.

1. Sāye-i hançer-i ebrüyı ider cāy-ı penāh
Mest-i bī-ğayret **imiş** dīde-i bimārına yuf
(Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [imiş, -miş]
2. Ben rûze-dār-ı hasret idim İddır deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş **imiş**
(Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 2). [imiş, -miş]
3. Şekker didiği rīze-i billür **imiş** eyvāh
Pür-zehri kılub hānde-i zīr-i lebin ol māh
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 13). [imiş, -miş]
4. Bir hūn-ı çālāk **imiş** ol gonca dehen āh
İnşāf vire tā dil-i senginine Allah (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 11). [imiş, -miş]

İ: "i-" ek fiilinin görülen geçmiş zaman çekimi;
mevcut, bulunan.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gıtmiş
Bürünmüş **idi** bir al güllü şāle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12). [idi, -di]

İ: "i" ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi.

1. Firāk-ı zülflerle kara giyüb kararışmış **idi**
Değişdi devr-i 'izārında āle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [idi, -di]

İbrāz id-: Ortaya koymak, göstermek.

1. Rumüz-ı hatıñ ider büse hāhişe İbrāz
'Aceb ki da vī-i 'aşka kitāb olur māni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [İbrāz id-, -er]

İc: İç, dahil.

1. 'Ukde-i hātır açar eylese de lāfı tavil
Söz **içinde** götüren zülfi siyehiñ temsil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [içinde, -i, -n, -de]

İc: "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade;
bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

1. Ğayre göz süzdi kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās **içinden** seni ey 'aşık-ı bī-çāre seçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2). [içinden, -i, -(n)den]

İc-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

1. Mey degil mā-ı hayāt **içse** dirilmez kalıbı
Seng-i güristāndır nezdimde zāhid hay
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11).
[içse, -se]

İcer: İç yan, iç bölüm, dışarı karşıtı.

1. Seyr için hançer-i gamzeñ reg-i hūn-ı
gönlüm
Cān evi revzenini urur **içerden** tıx tıx
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 4).
[içerden, -den]

İçinde: "İçinde, arasında" anlamlarına gelen bir ifade.

1. O siyeh-i rüz-ı gamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem āyine-i 'ālem **içinde** eşkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26).
[içinde,]

İçinde: "İçinde, arasında" anlamlarına gelen ve "-de/-da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

1. O siyeh-i rüz-ı gamem ki bakıcağ mir'āta
Göremem āyine-i 'ālem **içinde** eşkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 26).
[içinde,]

ıcre: "İçinde" anlamında kullanılan kelime.

1. Mā'-ı hayāt-ı girye sevād-ı şeb **ıcredir**
Māhī-i Hızır tābını şalmaz mı āfītāb (*Nūrī Divanı, Gazel 7, Mısra 5*). [*ıcredir, -dir*]

ıcre: "İçinde" anlamına gelen ve "-de/-da" bulunma halı eki görevinde de kullanılan bir ifade.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş **ıcre** yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bāl-ı hümā
dünya (*Nūrī Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[*ıcre,]*
2. Nağş-ı dehre dıkkat it her renkten bir
örnek al
Şāh-rāh-ı sūk-ı devrān **ıcre** dervīşāne geç
(*Nūrī Divanı, Gazel 12, Mısra 6*). [*ıcre,]*
3. Gül gibi gülzār-ı 'aşk **ıcre** güşāde hātır ol
Ebr u jāle mihr-i enverdir o zülf u hāl u
ruğ (*Nūrī Divanı, Gazel 14, Mısra 7*).
[*ıcre,]*
4. Bāl-i bülbül gibi ol zülf-i semensā açılır
Bāğ-ı hüs'n **ıcre** gül-i rüy-ı dilāra açılır
(*Nūrī Divanı, Gazel 15, Mısra 2*). [*ıcre,]*
5. Halk **ıcre** rüy-ı zerdīn ağardır maḥabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezā hüy-ı sīm u zer
(*Nūrī Divanı, Gazel 20, Mısra 7*). [*ıcre,]*
6. Ğubār-ālūde-i teşnī'-i a' dā' olma
beyhūde
Reh-i 'aşk **ıcre** Nūrī dāmen-i inkāre el
irmez (*Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 10*).
[*ıcre,]*
7. Naḥl-i ümmīdiñ bu bāğ **ıcre** görünce
meyvesin
Rūzīgārīñ Nūrīyā çok germ u serdin
görmüşüz (*Nūrī Divanı, Gazel 33, Mısra 9*).
[*ıcre,]*
8. Yan gelmek çünkü deryā-yı vişāl **ıcre**
muḥāl
Fülk-i 'ömrüm sīne-dār-ı rūzigār etsem
gerek (*Nūrī Divanı, Gazel 49, Mısra 3*).
[*ıcre,]*
9. Luṭf-ı şems-i dīne zannum na'il olmak
maksadı
'Ālem -i 'aşk **ıcre** Nūrī zerre-dār oldı
gönül (*Nūrī Divanı, Gazel 51, Mısra 10*).
[*ıcre,]*
10. Şıyt u şöhretle cihān **ıcre** ser efrāz oldı
Velveyle ayağın başmağla ṭabl u 'alem
(*Nūrī Divanı, Gazel 60, Mısra 9*). [*ıcre,]*
11. Bezm **ıcre** olursa nuql-ı la'liñ
Eşkim ola mı şarāb-ı 'işve (*Nūrī Divanı,
Gazel 68, Mısra 7*). [*ıcre,]*
12. Bezm **ıcre** nā-ümīd olan naql-i şıḥhate
Ağız açar mı sāğar-ı leb-rız-i ülfete (*Nūrī
Divanı, Gazel 69, Mısra 1*). [*ıcre,]*
13. Nūrī vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin
sūḥanım
Bezm-i erbāb-ı mezāk **ıcre** çok andırdı
beni (*Nūrī Divanı, Gazel 78, Mısra 10*).
[*ıcre,]*

14. Rāh-ı ümīd **ıcre** saña bildim ki yoçdur
reh-nümā
Envār-ı luṭf-ı Kibriyā hem-rāhıñ olsun
Nūrīyā (*Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra
49*). [*ıcre,]*
15. Lücce-i merḥametüñ **ıcre** şadef-i 'arş-ı
azīm
Dürc-i lütfüñda çün envār-ı du'ā silk-i
lā'l (*Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 9*).
[*ıcre,]*
16. Lücce-i merḥametüñ **ıcre** şadef-i 'arş-ı
azīm
Dürc-i lütfüñda çün envār-ı du'ā silk-i
lā'l (*Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 9*).
[*ıcre,]*
17. Dil şaşırđı kaldı deşt-i miñnet **ıcre** rāhını
Kāşid-ı eltāfiñ eyle reh-nümā yā Rabbenā
(*Nūrī Divanı, Kaside 3, Mısra 3*). [*ıcre,]*
18. Telef itdim nükd-ı ömrimi sūk-ı fenā
ıcre
Ölüm ile belāyı satun aldım yā
Resülla'llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 8,
Mısra 5*). [*ıcre,]*
19. MİYāh-ı cüret **ıcre** yine ṭaldım yā
Resülla'llāh
Yine çeşmim gibi ṭoldım boşaldım yā
Resülla'llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 8,
Mısra 1*). [*ıcre,]*
20. Ma'nā-yı vefā mekteb-i 'aşk **ıcre**
bilünsün
Ey tıfl-ı kader muşḥaf-ı āmālimi düreme
(*Nūrī Divanı, Kut'a 7, Mısra 1*). [*ıcre,]*
21. Zülfi hevesi yolımızı başa çıkarmaz
Beyhūde çekilmiş reh-i 'aşk **ıcre** emekler
(*Nūrī Divanı, Nazm 1, Mısra 4*). [*ıcre,]*

ıctimā': Ar. Birleşmek, toplanmak; bir yere, bir araya gelmek.

1. Ṭağıtdı 'aqlımı Nūrī ḥayāl-i lā'l-i lebi
Çün **ıctimā'ına** zihniñ şarāb olur māni'
(*Nūrī Divanı, Gazel 43, Mısra 10*).
[*ıctimā'ına, -i, -n, -a*]

ıctināb it-: Kaçınmak, uzak durmak, sakınmak.

1. Tığ-ı nigāh-ı yārdan itmez dil ıctināb
Kesdirme yoldur rāh-ı 'adem deşt-i
vuslata (*Nūrī Divanı, Gazel 69, Mısra 5*).
[*ıctināb it-, -mez*]

ıctirā it-: Cesaret göstermek.

1. Nice olur cümle aḥvālim saña mā'lüm
iken
İtmek isti'lāma āyā ıctirā yā Rabbenā
(*Nūrī Divanı, Kaside 3, Mısra 8*). [*ıctirā
it-, -mek*]

icün: "amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

1. Nürîyâ bir cevherin târîhidir kim didiler
Liheye taqlîdi **icün** biz de taķındık pösteķi
(Nürî Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [icün,]

icün: "Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

1. Seyr **icün** ĥançer-i ġamzeñ reg-i hün-ı
göñlüm
Cân evi revzenini urur içerden tıķ tıķ
(Nürî Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [icün,]
2. Göz diken çüñkü hezâr olsa nola gözlerde
hâr
Göñlümi açmak **icün** gönderdiġin bir
deste gül (Nürî Divanı, Gazel 55, Mısra
6). [icün,]

icün: "Amacıyla maksadıyla" anlamında edat.

1. Ĥayâli gezmek **icün** sîne bâġ u dâġ idi
göñlüm
Müferriĥ bâġ o baġlar dil-güşâ dâġlar o
dâġlardı (Nürî Divanı, Gazel 76, Mısra
7). [icün,]
2. Pistânçesin öpmek **icün** üstüne düşdim
Bu vaz'ima ol duĥter-i tersâ kâse verdi
(Nürî Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [icün,]

icün: "...için, ... uğruna" anlamlarında edat.

1. Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet **icün** olsun
Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet **icün** olsun
(Nürî Divanı, Nazm 3, Mısra 1). [icün,]

icün: "-den dolayı, -den ötürü" anlamlarında edat.

1. Yâ nice gelsün açılson baķ ki batdı iltifât
Bir gül **icün** herkesin çeşminde ĥâr oldı
gönül (Nürî Divanı, Gazel 51, Mısra 4).
[icün,]

icün: "...için, ... uğruna" anlamlarında edat.

1. Düşmen-i ĥırmân-i 'ömrün mimlisin ey
çarĥ-ı felek
Ne o bir dânem **icün** böyle başımda
dönmek (Nürî Divanı, Gazel 50, Mısra
2). [icün,]
2. Olmuş felek-i ĥüsnün **icün** Ülker-i elmâs
Pervin-i şeb-i zülfün olan aĥter-i elmâs
(Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 3).
[icün,]
3. Bir sîm nigîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir **icün** kendümi bir ĥaylice

yordum (Nürî Divanı, Tahmis 2,
Mısra 36). [icün,]

4. Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet **icün** olsun
Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet **icün** olsun
(Nürî Divanı, Nazm 3, Mısra 2). [icün,]
5. Bu Nürî-i bî-çâreye iĥsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet **icün**
olsun (Nürî Divanı, Nazm 3, Mısra 4).
[icün,]

id: Bayram.

1. Ben rûze-dâr-ı ĥasret idim **iddir** deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş imiş
(Nürî Divanı, Kut'a 12, Mısra 1). [iddir, -
dir]

id-: Etmek, eylemek.

1. Zülfünün boynumuza bârını zincir
idemez
Bizi dîvânelik ile hele teřĥir **idemez**
(Nürî Divanı, Gazel 32, Mısra 1).
[idemez, -emez]
2. İderseñ ser-fürü **idenleri** heb ġamla
perverde
Fiġân u nâlesi 'âşıkların şanma kalur
yerde (Nürî Divanı, Şarkı 1, Mısra 5).
[idenleri, -en, -leri]

id-: "Etmek, eylemek yapmak" anlamında
kullanılan yardımcı fiildir.

1. Taķrîr-i mâ-cerâ **ider** idim şakır şakır
Bâġ-ı emelden aķsa idi cüy-ı sîm u zer
(Nürî Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [ider, --
er]
2. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân
Yoġ iken 'âlemi ey Nürî var iden Allah
(Nürî Divanı, Kaside 6, Mısra 9). [ider, --
er]
3. Yarı **iderse** nola mihr-i tâlim-i rüşen
Bugüne leyle-i baĥtımı târ iden Allah
(Nürî Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [iderse,
-er, -se]

id-: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen
yardımcı fiildir.

1. Sâye-i ĥançer-i ebrüyü **ider** cây-ı penâh
Mest-i bî-gayret imiş dîde-i bimârna yuf
(Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [ider, -
er]

id-: "Etmek, eylemek yapmak" anlamında
kullanılan yardımcı fiil.

1. Bālā-yı belā-hīzūn **idüb** maşşer-i elmas
Düşdükce 'arāk 'arız-ı dil-däre şanursun
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 45*).
[idüb, -üb]
2. Gül gibi **idüb** rüy-ı niyâzım aħmer
Şebnem gibi âb-ı rûhımı şaçdırma (*Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 3*). [idüb, -üb]

'id: Bayram.

1. Bir bûse virmediñ baña kurbanıñ oldıgım
'Id oldı a kuzum idelim gel mu 'âyede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 6*). ['id,]

'id: Bayram.

1. İtmese kaşı ile ol meh-i nâzım imâ
Göremezdi bu gice belki helâl **'idi** (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 4*). ['idi, -i]

idi: "i-" Ekfülinin görülen geçmiş zaman çekimi.

1. O rakķâşın vaķt ulaşıdırub ķoynuna
girdikce
Kıyâs eylerler **idi** taş yatur taşşan
yatağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
8*). [idi,]

ifşâ id-: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarma,
yayma.

1. Astonu masu semu deyü başlayarak tâ
Sırrın ider ifşâ (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 16*). [ifşâ id-, -er]

ifşâ it-: Gizli bir şeyi veya konuyu açığa çıkarma,
yayma.

1. Kırudı cân u diliñ dili dudağı ammâ
Sırların itmediler seyr idüb anı ifşâ (*Nûrî
Divanı, Tahmis 1, Mısra 28*). [ifşâ it-, -
me, -di, -ler]

ihsân eyle-: Bağışlamak, armağan etmek, vermek,
bahşetmek.

1. Bu Nûrî-i bî-çäreye ihsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 3*).
[ihsân eyle-,]

ihticâb it-: Saklanmak, örtünmek.

1. Püskürme benüñ görüb o mihrüñ
İtmez mi hiç ihticâb yıldız (*Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 6*). [ihticâb it-, -mez]

iken: " ...-dığı / -diğı hâlde, ...-dığı / -diğı zaman"
anlamlarında kullanılan zarf.

1. Cân-lerzende **iken** ğamze-i cādū senden
Târ-ı zülfi daħı ef'î-yı füsün oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 7*). [iken,]
2. Lebin bûs eyler **iken** 'arızı şıyrıldı
rîşimden
O berg-i ğonca-i ter hâr-ı ğamla
yarelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 5*). [iken,]
3. Perde-i eflâk **iken** dūd-ı derünüm Nûriyâ
Penbe-i dağ-ı dili çarħ âfitâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 9*). [iken,]
4. Ser-i zülfünde **iken** rişte-i ümmid-i 'aşık
Bî-hüde eylemesün baht-i siyeh-kârma
yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 7*).
[iken,]
5. Öptürmege pâmâliñe göstermez **iken** el
etek
Ey serv kıddim rûziğâr igdirdi mi yâre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 3*).
[iken,]
6. Yâre zaħm-ı sîne açmam ğamzesi hün-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merħamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
7*). [iken,]
7. Yâre zaħm-ı sîne açmam ğamzesi hün-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merħamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
7*). [iken,]
8. Râh-ı emelde baña âh hem-râh **iken** baht-
ı siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İlâh şahrâ-yı maķşad rû
nümâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 25*).
[iken,]
9. 'Âlem-i sırr u ħafiyât **iken** ğavânım
'unvânıñ
Ne revâ idi baña tâ bu kadar bast-ı meķâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27*). [iken,
]
10. 'Âlem-i sırr u ħafiyât **iken** ğavânım
'unvânıñ
Ne revâ idi baña tâ bu kadar bast-ı meķâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27*). [iken,
]
11. Nice olur cümle aħvâlim saña mâ'lüm
iken
İtmek isti'lâma âyâ ictirâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 7*). [iken,]
12. Âsitân-ı dergeh-i lütfüñ **iken** cây-ı penâh
Kankı bâba eylesün dil ittikâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 11*). [iken,
]
13. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân
Yoğ **iken** 'âlemi ey Nûrî var iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 10*). [iken,
]

14. Aramızdan şu bile şızmaz **iken** sākīyle
Bir dolāb ile o muğ-beçe beni şızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 3*). [*iken,]*
15. Yandı cânım nāz ile ref'taruña ey Yanole
Şuflik kalur mı bāde süzer **iken** Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2*).
[*iken,]*

iken: "Durumunda olmak" anlamında, ek fiil.

1. Müznübine bāb-ı ihsān'ın bugün meftūh
iken
Ġayri kime eyleyem ben ilticā yā
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 9*). [*iken, -ken]*

iki: " İki " sayı sıfatı.

1. Şorma pistānlerin **iki** türunç-ı mersüm
Görmediñ mi a gözim sīnesi billūr gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 7*). [*iki,]*
2. Mā'ildir **iki** yana o hürşid-i cihān-süz
Çıkmış yine meydāna o hürşid-i cihān-
süz (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 43*). [*iki,]*

iki yüzlü: İki yüzlü. II Riyakar.

1. Virmeseñ ol **iki yüzlü** yāre yüz
Sende ey dil olmaz idi yāre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 1*). [*iki yüzlü,]*
2. Zāhid geliyor elde 'aşā başda şarık
Şeytān bezi gibi **iki yüzlü** münāfik (*Nûrî
Divanı, Gazel 48, Mısra 2*). [*iki yüzlü,]*
3. Bakmaz yüzüme çünkü **iki yüzlü** rakīb
var
Nûrî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 9*). [*iki
yüzlü,]*

iklim: İklim II Diyar.

1. Yorulub kıan dere batmaz mı muhabbet
kārān
'Adem **iklimine** bir anda yollar hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 10*).
[*iklimine, -i, -(n)e]*

iklim: Memleket, diyar, ülke.

1. Şanma ey dil ki her ehl-i suhan añlar
diliñi
'Adem **iklimini** geşt eyleyen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 22*).
[*iklimini, -i, -n, -i]*

iklim-i eltāf: Lütuf memleketi.

1. Fülk-i dile itdik süvār bahr-ı ğama yoğ mı
kenār
Göster yeter bu inñizār iklim-i eltāf'ın
baña (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 44*).
[*iklim-i eltāf, -iñ]*

il: El, yabancı.

1. Va 'de-i vaşlıñı 'aşkıñ gibi izhār itme
İl midir dime rakīb'i şakın ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*). [*il,]*

il: El.

1. Kākülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (*Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 8*). [*il,]*

il-: İlmek, dokunmak, ilişmek.

1. Rişte-i āhım uzatdın dili şad çāk itdiñ
Süzen-i vaşl ile virseñ **ileyim** mi İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [*ileyim, -
eyim]*

ilāh: Allah, Rab.

1. Rāh-ı emelde baña āh hem-rāh iken baht-ı
siyāh
Olmaz mı āyā yā **İlah** şahrā-yı maqşad rü
nümā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26*).
[*ilāh,]*

ile: " birlikte, beraber" anlamlarında edat.

1. Yād-ı la 'li **ile** nüş-ı dem dil mu 'tāden
Sāgar-ı bezm-i şafā kāse-i hūn oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 5*). [*ile,]*
2. Zuhūr-ı hañt **iledir** būs u la 'le h'vāhişimiz
Kı nüş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā 'iş
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [*iledir,
-dir]*
3. Zuhūr-ı hañt **iledir** būs u la 'le h'vāhişimiz
Kı nüş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā 'iş
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [*iledir,
-dir]*
4. Revnağ viremez bezme 'arağ-ı bāde
Hürşid **iledir** cilve-i nūr u fer-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 30*).
[*iledir, -dir]*

ile: " Araç, vasıta" anlamında edat.

1. İncü dişler **ile** bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*).
[ile,]

ile: " Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

1. Çeşmim hayâl-i la'liñ **ile** pür-şarâbdır
Gönlüm o keyfiyet **ile** neş'e-yâbdır (*Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 2*). [ile,]
2. Çeşmim hayâl-i la'liñ **ile** pür-şarâbdır
Gönlüm o keyfiyet **ile** neş'e-yâbdır (*Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 1*). [ile,]
3. Hicâbdan bakamam rûy-ı dilbere karşı
Bu şüret **ile** vişâle hicâb olur mâni' (*Nûrî
Divanı, Gazel 43, Mısra 6*). [ile,]
4. Aluñub kendi ruñuñ 'aksine bakma şık şık
Gelmesün hayret **ile** âyineye alıklık (*Nûrî
Divanı, Gazel 47, Mısra 2*). [ile,]
5. Sevdâ-yı zülfün **ile** dil-şikeste hâldır
Ta' mîr it o çîni-i mü-dârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 3*). [ile,]
6. İtmese kaşı **ile** ol meh-i nâzım imâ
Göremezdi bu gice belki helâl 'tdi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 3*). [ile,]
7. El ayak çekilmede yavaş yavaş
şimdeñgerü
Var rakîb **ile** ko bir yaştığa baş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 8*). [ile,]
8. Eyle var ağıyar **ile** nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdüklerin unutma şu dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 21*).
[ile,]
9. Gelse na'leyn **ile** çünkü uşlatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 15*).
[ile,]

ile: " İle" bağlacı.

1. Sîr-i el'tâf ider mâh **ile** mâhîye bile
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [ile,]
2. Ebrûsı **ile** zülf u 'izârın görelî mâh
Beñzi çalık 'aklı tolaşık sinesi yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7*). [ile,]
3. Cidd itse cihil sâl eb **ile** ceddin öğrenür
Cühhâli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9*). [ile,]
4. Telef itdim nûkud-ı ömrimi sük-ı fenâ
içre
Ölüm **ile** belâyı satun aldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 6*). [ile,]

ile: " Araç, vasıta, birlikte" anlamında edat.

1. Bir kadeh-i Rûm **ile** râm olıcağ ol Rûm
beçe

- Bâde virilse gerek bâde-i Rûmiyle Rûma
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3*). [ile,]
- Nûrî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems **ile**
Bu âb ü tâbı 'aşkıdan almaz mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 9*). [ile,]
- Harekât-i deheniñ **ile** dehenden dehene
Dem-be-dem düşümdedir muşhaf-ı esrâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 5*).
[ile,]
- Gönlüm hayâl-i la'liñ **ile** lâlezârdır
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 1*). [ile,]
- Vaşf-ı ruhsârûñ **ile** jâle-nîsâr olsa gönül
Bülbülün dîdeleri goncânîñ ağız şulanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 13*). [ile,]
- Hasret-i ruyñ **ile** eyledigim âh yeter
Yeter ey meh bu kadar âh-ı sehğâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 1*).
[ile,]
- Nûrîyâ bu gâzel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme bir hâl **ile** zannım bu ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra
10*). [ile,]
- Zülfünün boynumuza bârını zincîr
idemez
Bizi dîvânelik **ile** hele teşhîr idemez (*Nûrî
Divanı, Gazel 32, Mısra 2*). [ile,]
- Kalkışan dehr **ile** uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâniñ nice merdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
7*). [ile,]
- Dost şandım gamze-i dil-dârı bir sehğâr
imiş
Nergis-i mesti o havf **ile** meger bimâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 2*).
[ile,]
- İncü dişler **ile** bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5*).
[ile,]
- Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cü
Her günüm ağıyar **ile** rûz-ı hesâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8*). [ile,]
- Bülbül olsa dañi eylerdi gönül bağ-ı
gamıñ
Feyz-i eşk **ile** güşâyış bulan ezhârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 10*). [ile,]
- Zülf u hâttıñ **ile** oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bâza
bak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9*).
[ile,]
- Hem-meclis olub ol şeh-i bî-dâd **ile** Nûrî
Meyhâne-i vuşlatda hele bir iki çakdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 9*). [ile,]
- Bâğ-ı vuşlatda şalındıkça o serv-i
semenüm
Gonca-i dâğ **ile** zeyn olmada şahñ-ı
bedenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
2*). [ile,]
- Giryeme bakma gözüm nuriñi yokdur
gözeden
Gam-ı la'liñ **ile** kan akmadığı hiçbir dem
(*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4*). [ile,]

18. Yäre şarılmağı dün gice çıkardım kurdum
Mü-miyân **ile** tutub la'line şardım şordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 2*). [ile,]
19. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i
dil
'Arz-ı hâcât **ile** istimdâddır maḥbûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 12*). [ile,]
20. Germ olur mı eşk u âh **ile** dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz tebşîr-i âb u
bâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[ile,]
21. Germ olur mı eşk u âh **ile** dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz te'bsîr-i âb u
bâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[ile,]
22. Beni terbiyyet-i 'aşkı **ile** çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlığım kaldı faqat vuslat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 9*).
[ile,]
23. Şıkılmış bâğda şalkım şaçak câme **ile** dil
ammâ
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 11*).
[ile,]
24. Kerrât **ile** öptürdi baña muşhaf-ı ḥüsnin
'Aşıklığıma ol meh-i nâzm inanınca (*Nûrî
Divanı, Gazel 71, Mısra 3*). [ile,]
25. Olmadı ḥvâhiş-i bâl **ile** lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 5*). [ile,]
26. Saçdığın zülfin 'izârına o gül fem bildik
Kızarub şerm **ile** gül boynını sünbül
bükeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 4*).
[ile,]
27. Bed' eyle ismu'llâh **ile** ey ḥâme-i şirîn
edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola lutf-ı
Ḥudâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 1*).
[ile,]
28. Nâm-ı Ḥudâ'yı yâd it bâbından istimdâd
it
'Aşkı **ile** feryâd it âğyäre itme ilticâ (*Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 4*). [ile,]
29. Ey pâdişâh-ı baḥr u ber 'aşkıñ **ile** şâm u
seher
Devrân ider şems u kamer kuldur saña arz
u semâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 9*).
[ile,]
30. Rûzigâr **ile** nedendir pâyımız bölüşmedik
Ḥirmen-i evkâtım oldı ber-hevâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 19*).
[ile,]
31. Çünkü sensin dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Miḥnet-i devrân **ile** âh u bükâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 16*). [ile,]
32. Stürüb rüy-ı niyâzı ḥâk-ı dergâhına kan
ağlar
Yed-i lutfîñ **ile** sil eşk-i çeşm-i cân-ı
nâlânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 32*).
[ile,]
33. Gönül kim niş-i miḥnet **ile** çok tolmış
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kand-ı lutfîñ **ile** ol
nemekdâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 26*).
[ile,]
34. Gönül kim niş-i miḥnet **ile** çok tolmış
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kand-ı lutfîñ **ile** ol
nemekdâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25*).
[ile,]
35. Hevâ-yı nefis **ile** nâgâh düşdüm bir
cedelgâha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i
şeytânî (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 13*).
[ile,]
36. Dem-â-dem 'aşk **ile** şad çäk iden ceyb u
giribânı
İder zertâr-ı tevfiḳ **ile** tezyîn ḥâme-i cânı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 2*). [ile,]
37. Dem-â-dem 'aşk **ile** şad çäk iden ceyb u
giribânı
İder zertâr-ı tevfiḳ **ile** tezyîn ḥâme-i cânı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 1*). [ile,]
38. Resm-i 'âlem böyledir mâ'mûr olan vîrân
olur
Çarḥla her rif'at olsa ḥâk **ile** yeksân olur
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 18*). [ile,]
39. Şafâlarla gönül gelsün açılısun gül gibi
dirken
Ġamum rûzigârı **ile** şaraldım yâ
Resulla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 8*).
[ile,]
40. Rişte-i âhım uzatdın dili şad çäk itdiñ
Süzen-i vaşl **ile** virseñ ileyim mi İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [ile,]
41. Aramızdan şu bile şızmaz iken sâkıyle
Bir dolâb **ile** o muğ-beçe beni şızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [ile,]
42. Âb u tâbı nola Nürîñin olursa efzûn
Tâs-ı mihr u meh **ile** şubḥ u mesâ bâde
içer (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 8*). [ile,]
43. Rûze-i hecr **ile** öyle kararub dîdelerim
Yoğdı görmeye aḥşamı daḥî ümidi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 1*). [ile,]
44. Semiyy-i Fahr-ı 'Âlem zâde-i İlyâs-ı
vâlâ-şân
İder maḥsûd nice nice 'unvân **ile** emsalin
(*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 6*). [ile,]
45. Yandı cânım nâz **ile** refitârına ey Yanole
Şuffilîk kalur mı bâde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 1*). [ile,
]
46. Beni ol ipsiz **ile** bağlama sen ey meh-rû
Ben kalender revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[ile,]
47. Ḥûn-ı dil-i bî-vayemize yansın uşansın
Kan **ile** boyansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 8*).
[ile,]
48. Bu germî-i enfâs **ile** ey ḥammâmçı
Bir gün ola germ-âbe-i vuslat ışınur (*Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 1*). [ile,]
49. Melekü'l-mevt **ile** ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var ise söyleşen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 23*). [ile,]
50. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber ḥançer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr **ile** cevher-i

hançer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 4*).
[ile,]

ilik: *Elbisenin düğme geçmeye mahsus deliği.*

1. Sinesin gördük **ilik** tüğmesin ol meh sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduğ
Sökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1*).
[ilik,]

ilis-: *Dokunmak, temas etmek.*

1. Kâkülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi **ilişen** zülfüne ey büt İlya (*Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 8*). [ilişen, -en]
2. Rûzigârın şivesi kârın perişân itmesün
Zülf-i dil-dâre **ilişme** ey dil-i divâne geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 4*). [ilişme,
-me]

ilmik: *İlmek, düğüm.*

1. Kâkülün **ilmigine** ben de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (*Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 7*). [ilmigine, -i, -
n, -e]

ilticâ evle: *Sığınmak.*

1. Müznîbine bâb-ı ihsânın bugün meftûh
iken
Gayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
10*). [ilticâ evle, -y, -em]

ilticâ it-: *Sığınmak. II Hakk'a yönelmek.*

1. Nâm-ı Hudâ'ı yâd it bâbindan istimdâd
it
'Aşkî ile feryâd it âgyâre itme ilticâ (*Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 4*). [ilticâ it-, -me
]

iltifât: *Ar. Övgü.*

1. Yâ nice gelsün açılısun bak ki batdı **iltifât**
Bir gül için herkesin çeşminde hâr oldu
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3*).
[iltifât,]

iltifât it-: *Bakmak, ilgilenmek.*

1. Ol nâzenin çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 9*). [iltifât
it-, -mez]

ilva: *Özel ad, İlya.*

1. Kâkülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt **İlya**
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 8*). [İlya,]
2. Rişte-i âhım uzatdın dili şad çâk itdin
Süzen-i vaşl ile virseñ ileyim mi **İlya**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [İlya,]
3. Va' de-i vaşlıñ 'aşkıñ gibi izhâr itme
İl midir dime rakîbi şakın ey büt **İlya**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*). [İlya,]

imâ it-: *İşaret etmek, dolaylı olarak anlatmak.*

1. İtmese kaşı ile ol meh-i nâzım imâ
Göremezdi bu gice belki helâl 'idi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 3*). [imâ it-, -me, -
se]

imdâd kıl-: *Yardım etmek.*

1. Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbenâ
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħaĸĸ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
4*). [imdâd kıl-,]
2. Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħaĸĸ-ı
Muştafa
Sâ' il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
9*). [imdâd kıl-,]
3. Rûzigâr encâm-ı kâr atdı kenâr-ı zillete
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħaĸĸ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
14*). [imdâd kıl-,]
4. Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħaĸĸ-ı
Muştafa
Sâ' il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
19*). [imdâd kıl-,]
5. Bî-tevaffuĸ rûz u şeb itmekdeyim âh u
enîn
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħaĸĸ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
24*). [imdâd kıl-,]

imtiyâz: *Ayrıcalık II seçkinlik.*

1. Âhımın çok **imtiyâzı** tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok farkı anıñ ırğaddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1*).
[imtiyâzı, -ı]
2. Âhımın çok **imtiyâzı** tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrin yok farkı anıñ ırğaddan

(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1).
[imtiyâzı, -ı]

belinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
2). [ince,]

inan-: İnanmak, inanma işi.

1. Ser rişte-i feryādımız uzansın **inansın**
Tâ çarha tayansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 19). [inansın, -sın]

inan-: İnanmak, güvenmek, (bir kimsenin veya bir
şeyin) doğruluğundan emin olmak.

1. Kâfiristân degil kişver-i 'aşk-ı cānān
Āyet-i muşhaf-ı ruhsârına uşşâk **inanur**
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 4).
[inanur, -ur]
2. Kerrât ile öptürdi baña muşhaf-ı hüsün
'Āşıklığıma ol meh-i nāzm **inanınca**
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 4).
[inanınca, -ınca]
3. Şimdengerü 'uşşâkı işiñ yoğsa **inandır**
Gel sen beni kandır (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 3). [inandır, -dır]

inan-: Bir şeyi doğru olarak benimsemek; bir şeyin
varlığını, doğruluğunu kabul etmek; güvenmek.

1. Derūnum âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resūlla' llāh
Cehennem neydüğün bilsün **inansın** yâ
Resūlla' llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 2). [inansın, -sın]

inan-: Bir şeyi doğru olarak benimsemek; bir şeyin
varlığını, doğruluğunu kabul etmek; güvenmek.

1. Tütub dergahıña toğrı yüzüm geldim ki
dünyāññ
Yalan oldığımı bildim **inandım** yâ
Resūlla' llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 4). [inandım, -dı, -m]

inandır-: Bir kimseyi bir konunun doğru olduğuna
inandırmak, ikna etmek.

1. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yok yere **inandırdı** beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 2).
[inandırdı, -dı]

ince: (Bedenin) ince olma durumu, zayıflık.

1. Göñlüm üzülür ayrılamam zülfi telinden
Cān kılaç kalur şarmaz isem **ince**

ince: Hassas, özen gösterilmesi gereken.

1. Mü-miyānında şarub **ince** hayāle zihniñ
Kısa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dırāz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [ince,]

incel-: Incelmek.

1. Vaşf-ı zülf-i yārla **inceldi** Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yoğdur haṭā uzatma kıl u kâle
dil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 11).
[inceldi, -di]

incir: (Far.) Yaprakları geniş bir ağaç ve bunun
meyvesi, incir. (figus carica).

1. Dem-be-dem kullaşdırır bāğ-ı hayāl-i
hüsniñ
Nûriyā ol nāzeniniñ nice **incir** hırsızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 18). [incir,
]

incü: 1. İstiridyeye cinsinden deniz hayvanlarının
içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan
küçük, yuvarlak, sert, sedefli tâne 2. teşmil.
Kıymetli, güzel, zarif, az bulunur şeyler için
kullanılır.

1. Dāne-i şebnem şanur derd-i beyāz üzre
gören
Gerden-i şāfındaki **incüsini** dizi dizi
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 6).
[incüsini, -si, -ni]

incü: "İnci"; değerli bir taş // Değerli, kıymetli.

1. İncü dişler ile baḥş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5).
[incü,]
2. İncü dişler ile baḥş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 5).
[incü,]

ind: Ar. Yan, nezd, kat, huzur.

1. Kō git Balıklıya ey sım ten çünkü ben
'**indiñda**
Nola bir pūla degmezsem ki cismim
pārelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [indiñda, -iñ, -da]

inşâf vir-: *İnsaf vermek.*

1. Elim al rāh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 42*).
[*inşâf vir-,]*

intisâb it-: *İntisap etmek, katılmak, bağlanmak.*

1. Dergâhına kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar gözünde afitâb-ı hak-ı rehûn çün
tütüiyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 21*).
[*intisâb it-, -se]*

intizâr: *Bekleme, aşğın sevgiliye duyduğu arzu.*

1. Fülk-i dile itdik süvâr baır-ı gama yok mı
kenâr
Göster yeter bu **intizâr** iklim-i eltâfiñ
baña (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 44*).
[*intizâr,]*

ipe: *Bağ, ip.*

1. Rîşte-i dūd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir **ipe** çıkmış gibidir âteş-bâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 30*).
[*ipe, -e]*

iple-: *Değer vermek, önemsemek (argo).*

1. Kâkül-i ârzûñı **iplemeyüb** geçme muhâl
Tutalım gerdena tağılsa da cânâ resenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 5*).
[*iplemeyüb, -me, -yüb]*

ipsiz: *Haylaz, serseri, hayta.*

1. Beni ol **ipsiz** ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kâlemler revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[*ipsiz,]*
2. İplemezse nola **ipsizleri** ol bî-insâf
İlişüb kâkülüne itmiş 'alâka eşrâf (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 31*). [*ipsizleri,
-ler, -i]*

is: *1. Amel, eylem, durum, vaziyet, hal. 2.
Meşguliyet.*

1. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her **işim** bir sözle

şâglardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6*).
[*işim, -im]*

2. Yine dâmân-ı enfâsımı tıtdı pençe-i
efğân
İşim dâ'im emân-ı vel-emândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 6*).
[*işim, -im]*

is: *Amaç, gaye, iş, amel, vazife, görev.*

1. Hâncer ebrûsı çok **işler** keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i gamzesi gibi yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [*işler,
-ler]*

is: *Amel, davranış, iş, fiil, eylem.*

1. Hâncer ebrûsı çok **işler** keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i gamzesi gibi yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*). [*işler,
-ler]*

is: *(Hayırlı) Faaliyet / davranış / eylem.*

1. Açmamağdır gönca-i esrârı **iş** ey gül
beden
Nükte-i râz-ı femiñ keşf eylemek bir şey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 9*).
[*iş,]*

iş gör-: *İş yapmak, çalışmak; yararlı olmak.*

1. Bir iş görüb âhîr anı da halka tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna tırdum
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37*). [*iş
gör-, -üb]*

İsâ: *Hz. İsa peygamber.*

1. Eyler kıyub 'İsâya pereştîş saña cânâ
Biñ cânla papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 19*). [*İsâya, -y, -a]*

işâret: *Alamet, belirti, gösterge.*

1. İki pâre olunca sine-i meh bir **işâretle**
Nice dil tîğ-ı 'aşkıña tayansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 5*). [*işâretle, -le]*

ise: *"-e rağmen" anlamında edat.*

1. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yârdan ğayri
Gelmemiş **ise** hiç kıl u kâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ise,]

ise: "i" ek fîlinin şart eki (-sA) almış şekli.

1. Kaydırur **ise** eger pây-ı hayâlûñ eşkim
Gönlüm ey Yûsuf-ı gül-pîrehenüm çâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 5).
[ise,]
2. Gönlüm üzülür ayrılamam zülfî telinden
Cân kılca kalur şarmaz **isem** ince
belinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
2). [isem, -m]

ise: "i" ek fîlinin şart eki (-sA) almış şekli II. Koşul edatı.

1. Melekü'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var **ise** söyleşen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 24). [ise,]

ise: "i" ek fîlinin şart eki "se" almış hali.

1. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yârdan ğayri
Gelmemiş **ise** hiç kıl u kâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6). [ise,]
2. Gezdiğiñ gülşeni bellerler **ise** ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 1).
[ise,]
3. Ğumûm dehr **ise** bār-ı girândır yâ Kerîm
Allah
Emân bu cism u cāmım nâ-tüvândır yâ
Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 1). [ise,]

ise: "i" ek fîlinin koşul eki (-sA) almış hali.

1. Var **ise** herkese bir iki melâz u melce'
Nûrî-i bî-kese de Hazret-i Allâh yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [ise,]
2. Tîr-i âhım eşer itmez **ise** ol seng-dile
Nûrîyâ deşt-i muḥabbetde daḡı taş
dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra
13). [ise,]
3. Mebhâs-ı 'aşkda Nûrî bütün 'uşşâkı
bugün
İtmemiş **ise** de yârim baña yardım
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
10). [ise,]
4. Ger seyr-i 'aks-i ḡaṭṭ leb-i la' **ise** merâm
Gözden düşürme sâġar-ı ser-şârı mû-be-
mû (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 5).
[ise,]

işîñ yoġsa: Yapılması zor, uğraştırıcı (konuşma dili).

1. Şimdengerü 'uşşâkı **işîñ yoġsa** inandır
Gel sen beni kandır (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 3). [işîñ yoġsa,]

işit-: Duymak, haber almak.

1. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şühuñ
Söz atdı **işitdim** bu gice Yıldıza Bülbül
(Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2). [işitdim, -
di, -m]

iştekte: Kırgın (Gönlü kırgın).

1. Dil-şiken olma gözümden çıkma ey nâzik
beden
Kâse-i billürümü eyler mi hiç **iştekte** gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 4).
[işekte,]

İsmu'llâh: Cenabıhakkın en büyük ismi, Allah.

1. Bed' eyle **İsmu'llâh** ile ey hâme-i şîrîn
edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola lutf-ı
Ḥudâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 1).
[İsmu'llâh,]

'işretgeh-i 'âlem: Dünya meyhanesi.

1. Nûrîyâ 'işretgeh-i 'âlemde olmam neş'e-
yâb
Sâġar-ı ser-şâr-ı şâdi lücce-i ğamdır baña
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 9).
['işretgeh-i 'âlem, -de]

iste: (Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

1. Virân mahallerde olur genc-i cevâhir
Zer-düz bisâṭ **istemmez** erbâb-ı mekâdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 34).
[istemmez, -mez]

iste: 1. Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır. 2. Dikkati çekmek için kullanılır.

1. Hıfz-ı râz eyleyenîñ bārını kim olsa çeker
Bu sözüüm şanma tehî **iste** güvâhım zenbîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [işte,]

iste: Anlatılan bir sözün sonucuna geldiğini gösterir.

1. Nürî kuluñ ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esîr almaca ey nevres ger isterseñ
oyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 10).
[işte,]

iste: "Burada, bak" anlamında edat.

1. Nażri gelmemişdir işte defterhâne-i
‘âlem
Aransun yek-be-yek evrāk u şuhfi mähla
sâhı (Nürî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 11).
[işte,]

iste: Edat. Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

1. Kandesîñ ey dil-i pür-yäre kan işte yäre
Kanıyım la'line dirdüñ didi çün kan saña
(Nürî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [işte,]

iste-: Talep etmek.

1. Harâmi gözleriñ ser-pençe-i ğamzeñde
kan **ister**
Kef-i mestânda cäm-ı şarâb erġuvân **ister**
(Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [ister, -r]
2. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen
ezân **ister** (Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ister, -r]
3. Leb-i şimşir-i ğamzeñ añaşılmaz bir
sühan söyler
Bu sözde gönlümüz şefkat dinür bir
tercemân **ister** (Nürî Divanı, Gazel 19,
Mısra 8). [ister, -r]
4. Perişân oldu hâlim Nürîyâ seyyäreveş ol
mâh
Hayâl-i zülf-i şeb-güñuyla gönlüm yan-
be-yân **ister** (Nürî Divanı, Gazel 19,
Mısra 10). [ister, -r]
5. Nürî kuluñ ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esîr almaca ey nevres ger **isterseñ**
oyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 10).
[isterseñ, -r, -se, -ñ]

iste-: (Bir kişiye karşı) İstek duymak, (o kişiyi) arzulamak, arzu etmek.

1. Ey dil sevüb ol dilberi **ister** mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba ol perî **ister** seni turma
şoyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 1).
[ister, -r]
2. Ey dil sevüb ol dilberi **ister** mi hiç şorma
şoyun

Çün câme-hâba ol perî **ister** seni turma
şoyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 2).
[ister, -r]

iste-: (Bir şeye karşı) istek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.

1. Şoġuk söz söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murġân elbet aşıyân
ister (Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[ister, -r]

istemdâd evle-: Yardım dilemek.

1. Düşdükke baħr-ı ye'se istemdâd eyler
bâdeden
Çok batdı çıkdı fülk-i dil encâm buldurdı
şuyun (Nürî Divanı, Gazel 62, Mısra 5).
[istemdâd eyle-, -r]

ister: İsterister (bağlaç).

1. Küs **ister** küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir sağ
nerem kaldı (Nürî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1). [ister,]

isti'lâm: Bilgi edinme.

1. Nice olur cümle aħvâlim saña mâ'lüm
iken
İtmek **isti'lâma** âyâ ictirâ yâ Rabbenâ
(Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra 8).
[isti'lâma, -a]

istimdâd: Medet ve yardım isteme.

1. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i
dil
'Arz-ı hâcât ile **istimdâddır** maħbûsdan
(Nürî Divanı, Gazel 63, Mısra 12).
[istimdâddır, -dır]

istimdâd it-: Yardım istemek.

1. Nâm-ı Hudâ'yı yâd it bābından istimdâd
it
'Aşkı ile feryâd it aġyäre itme ilticâ (Nürî
Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [istimdâd it-,
]

it-: Etmek, eylemek.

1. Nâil-i bûs-i lebi **itmez** o serv kıddüm
Şâh-ı dıraht-ı emel virmedi bâr-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [itmez,
-mez]
2. Çünkü seniñ dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Miñnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15).
[itmekteyim, -mek, -te, -y, -im]
3. Eyle var ağıyar ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu **itdikleriñ** unutma şu dîvâre yaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22).
[itdikleriñ, -dük, -ler, -iñ]

it-: *Yapmak.*

1. Sipih-i düne yâ Râbb keremler eyle gün
göster
Hicâb itsün anub bu **itdigi** cevri firâvânı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 22).
[itdigi, -dig, -i]

it-: *"Etmek, eylemek, yapmak " anlamında kullanılan yardımcı fiildir.*

1. İtme gönülün nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubh u şâm-ı ye 'si ey nür-i başar mestâne
geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 7).
[itme, -me]
2. Nazra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cû
Her günüm ağıyar ile rüz-ı hesâb **itdi** dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [itdi, -
di]
3. Cilvegâh **itme** hayâl-i gamze-i
gammâzını
Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî gönül
câsûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
3). [itme, -me]

it-: *"Etmek, eylemek, yapmak" anlamında kullanılan yardımcı fiil.*

1. Reg-i destin seniñ ki rişte-i cândan da
nâzûkdür
Tabîb-i bî-mürüvvet büsegâh-ı nişter
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 6).
[itmiş, -miş]
2. Seniñ nabzîñla destin âşinâ itmek
ümîdiyle
Mesihâ hâne-i hürşiddin kaşd-ı sefer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 8).
[itmiş, -miş]
3. Çalub çarpub biraz gencine-i eş'âr-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'nıye Nûrî dañi nâzm-ı güher
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 10).
[itmiş, -miş]

it-: *"Etmek" yardımcı fiili, "... duruma getirmek" anlamı katar.*

1. Yâd-ı hâtt-ı 'arzın ey büt-i sîmîn-ber
Levh-i dili **itdi** pür-naqş u nigâr-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [itdi, -
di]
2. Dûd-ı dil müjgâni hem-renk-i şehâb **itdi**
dirîğ
Seyl-i gam ser çeşme-i çeşmem harâb **itdi**
dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 1).
[itdi, -di]
3. Perde-i eflâk iken dūd-ı derünüm Nûrîyâ
Penbe-i dâğ-ı dili çarh âfitâb **itdi** dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [itdi, -
di]
4. Niñâl kıddiñe ey gonca dik dik **itdi** nigâh
Eger dönerse yeridir sifâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [itdi, -
di]

'itâb: *Ar. Azarlama.*

1. Hâvf idüb Allahdan itmez misün kıldan
hicâb
Eyledün sāğar başına biñ **'itâb** u bin
'azab (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
26). ['itâb,]

ittikâ eyle-: *Dayanma, yaslanma.*

1. Âsitân-ı dergeh-i lütful iken cây-ı penâh
Kankı bāba eylesün dil ittikâ yâ Râbbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12). [ittikâ
eyle-, -sün]

ittikâ' eyle-: *Dayanma, yaslanma.*

1. Her ne dem gül hâre eyler ittikâ'
Bülbül âh u zâra eyler ittikâ' (Nûrî
Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [ittikâ' eyle-, -
r]
2. Her ne dem gül hâre eyler ittikâ'
Bülbül âh u zâra eyler ittikâ' (Nûrî
Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [ittikâ' eyle-, -
r]
3. Kimi dergeh-ı Hudāya kimisi
Bâliş-i zer-kâra eyler ittikâ' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 4). [ittikâ' eyle-, -r]
4. Mest-i nâzm başlasa refâre ger
Nice bir dîvâre eyler ittikâ' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 6). [ittikâ' eyle-, -r]
5. Mâlike râci' dir 'abdñ derti bak
Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 8). [ittikâ' eyle-, -r]
6. Nûr-i dil-sîr-i h'vân-ı himmeti
Matbah-ı hünkâra eyler ittikâ' (Nûrî
Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [ittikâ' eyle-,
-r]

ittikā it-: Dayanmak, yaslanmak.

1. Sır virmedi ağyāra dil çün oldı pāre pāre dil
Sen var iken bī-çāre dil yā kime itsün
ittikā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 30).
[ittikā it-, -sün]

ittikā' it-: Dayanmak, yaslanmak.

1. Şimdi itmiş ittikā' bālīn-i bāl-i bülbüle
Şevk-i ruhsarıñla bir yıldır yaturdı haste
gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 7).
[ittikā' it-, -miş]

'izār: Ar. Yanak.

1. Ebrûsı ile zülf u 'izārın görelî mäh
Beñzi çalıklar aklı tolaşık sinesi yanık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7).
['izārın, -ın]

'izār: Yüz, yanak.

1. Sevād-ı hāle sebeb-i tâbiş 'izārındır
Fürûğ-ı necme dañi āfitāb olur māni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 7).
['izārındır, -nñ, -dır]

'izār: Yanak.

1. Şaçdığın zülfin 'izārına o gül fem bildik
Kızarub şerm ile gül boynını sünbül
bükelî (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3).
['izārına, -ı, -n, -a]

i'zāz it-: Hüürmet etmek, saygı göstermek.

1. Beni mīzān-i nigāha alub itdi i'zāz
Gözi bağluları gözlermiş o bī-çāre nevāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 3).
[i'zāz it-, -di]

izhār id-: (رأهظا) i. (Ar. zühür "açığa çıkmak, âşikâr olmak"tan izhār) Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikâr etme. Karşıtı: İZMAR.

1. izhār idemem gevherimi añla gözümden
Ol genc-i muñalsam dil-i vīrāneye mahşüş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 7). [izhār id-, -eme, -m]

izhār it-: Göstermek, açığa vurma.

1. Va'de-i vaşlıñı 'aşkıñ gibi izhār itme
İl midir dime raqıbi şağın ey büt İlya
(Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 3). [izhār it-, -me]
2. Yā Rābb der-i esrārımı izhār itme
Mānend-i şādef kimseye el açdırma (Nûrî Divanı, Rübai 1, Mısra 1). [izhār it-, -me]

i-: "-i" ek fiili.

1. Takrīr-i mā-cerā ider **idim** şakır şakır
Bāğ-ı emelden akşa idi cüy-ı sım u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [idim, -di, -m]
2. Nüriyā olmuş **idim** deş-i tevekkülde
mekīn
Gülistān-ı dehrde mānend-i murğ-ı hāzīn
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 21). [idim, -di, -m]
3. Ben rüze-dār-ı hāşret **idim** iddir deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş imiş
(Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 1). [idim, -di, -m]
4. 'Aqlım oynatmış idi sım-beden bir cān-
bāz
İpucu arar **idim** eylemege 'arż-ı niyāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 2).
[idim, -di, -m]

iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak, içmek.

1. Yine kıanamam cevriñe kıanıñ dañi **içse**
Bir demde eger ğamze-i hün-hārı
kıanıñca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [içse, -se]

id-: "Etmek, eylemek yapmak" anlamında kullanılan yardımcı fiildir.

1. İderseñ ser-fürü idenleri heb ğamla
perverde
Fiğān u nālesi 'aşıklarıñ şanma kalur
yerde (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 5).
[iderseñ, -er, -se, -ñ]

iki pāre ol-: İki parçaya bölünmek.

1. İki pāre olunca sine-i meh bir işaretle
Nice dil tīg-ı 'aşkıña tayansın yā
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 5). [iki pāre ol-, -unca]

iklīm-i cān: Cān ülkesi.

1. Cān u cihāna hüküm iden kevn u mekāna
hüküm iden

İklīm-i cāna hükm iden ancak cenābıdır
şehā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 12).
[iḳlīm-i cān, -a]

İklīm-i ümīd: Ümit memleketi.

1. İklīm-i ümīdi ol Hülā-gū
Ser-tā-ser ider ḫarāb-ı 'işve (Nūrī Divanı,
Gazel 68, Mısra 5). [iḳlīm-i ümīd, -i]

İklīm-i vaşl: Vuslat memleketi.

1. Oldur cihānıñ mefḫarı hem sevgüli
peygāmberi
İklīm-i vaşlın rehberi sultān-ı ceşş-i
enbiyā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 18).
[iḳlīm-i vaşl, -ın]

İktidā'en: Uyarak, tabi olarak.

1. İktidā'en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vā'de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nūrī Divanı, Gazel 74, Mısra 11).
[iḳtidā'en,]

İliş-: Dokunmak, temas etmek.

1. İplemezse nola ipsizleri ol bī-insāf
İlişüb kākülüne itmiş 'alāka eşrāf (Nūrī
Divanı, Müseddes 3, Mısra 32). [ilişüb, -
üb]

İlişik eyle-: Elini sürmek, dokunmak, müdahale etmek.

1. Zülf u ḫatṭıñ ile oynarsa da fıkır-i Nūrī
İlişik eyleme kayd itme begim cān-bāza
bak (Nūrī Divanı, Gazel 46, Mısra 10).
[ilişik eyle-, -me]

İnāyet eyle-: Lutfetmek, ihsan etmek.

1. Bugün üftān u hīzān dergeh-ı vālāña
gelmişdür
'Ināyet eyle şād it Nūrī-i pür-cürm ü
'işyānı (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra 34).
[ināyet eyle-,]

İncil-i ḫan: Yüce İncil.

1. Terahḫum eyle kim İncil-i ḫanı vir
sevdāya
Teşekkī itmesünler ey şanem senden

Mesihāya (Nūrī Divanı, Şarka 1, Mısra 3).
[İncil-i ḫan, -ı]

İnle-: İlemek II yakınmak.

1. Kānūn-ı çarḫ pür-naḳş-ı 'uşşākı **İNLEDİR**
Her dem nevā-yı neyleyem āvāz-ı ney-
sede (Nūrī Divanı, Gazel 72, Mısra 3).
[İNLEDİR, -dir]
2. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezārān hūy
u hāy
İnlesün künc-i taḫassürde gönül mānend-i
nāy (Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 16).
[inlesün, -sün]

İnsāf vir-: Acıma, vicdan duygusu vermek,
acımasını sağlamak.

1. Bir ḫūnī-i çālāk imiş ol gönca dehen āh
İnsāf vire tā dil-i senginine Allah (Nūrī
Divanı, Tahmis 2, Mısra 12). [inşāf vir-,
-e]

İpe un ser-: Bir isteği yerine getirmemek, bir işi yapmamak.

1. Zānider vaşlı kolay yan gelür ol bed-ḫū
İpe un ser ki begim itmege lāfa āğāz
(Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 18).
[ipe un ser-,]

İple-: Değer vermek, önemsemek (argo).

1. İplemezse nola ipsizleri ol bī-insāf
İlişüb kākülüne itmiş 'alāka eşrāf (Nūrī
Divanı, Müseddes 3, Mısra 31).
[iplemezse, -mez, -se]

İpucu ara-: İpucu aramak.

1. 'Aqlım oynatmış idi sīm-beden bir cān-
bāz
İpucu arar idim eylemege 'arż-ı niyāz
(Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 2).
[ipucu ara-, -r]

İpucu bul-: İpucu bulmak.

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yāre ne 'aceb
Çırpıdan çıkmadım ammā buña ne oldı
sebeb (Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra
37). [ipucu bul-, -ama, -di, -m]

İşle-: Tesir etmek.

1. Bend iden dilleri zincir-i tegâföldür heb
İşleyen sinelere tır-i tegâföldür heb (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 32*). [*işleyen, -y, -en*]

iste-: Talep etmek.

1. Pertev-i şöhret baña mestâne-i cām-ı mey
yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tāt-ı key
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8*).
[*istemem, -me, -m*]
2. Gît öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6*).
[*istemem, -me, -m*]
3. Gît öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 12*). [*istemem, -me, -m*]
4. Gît öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 18*). [*istemem, -me, -m*]
5. Gît öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 24*). [*istemem, -me, -m*]
6. Gît öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 30*). [*istemem, -me, -m*]

it-: Etmek, eylemek, bir hâle getirmek, bir özelliği kazandırmak.

1. Ben şanurdım ki oyundur baña bu **itdigi**
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*).
[*itdigi, -dig, -i*]

J

jâle: Çiğ (Sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.).

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol
Ebr u **jâle** mihr-i enverdir o zülûf u hâl u
ruh (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*).
[*jâle,]*

jâle: Çiğ tanesi.

1. Eşkimle tolar gül-i piyâle
Çün **jâle** olub habâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 12*). [*jâle,]*

jâle-nisâr: Çiy saçan. II Taze; körpe.

1. Vaşf-ı ruhsârûn ile **jâle-nisâr** olsa gönül
Bülbülün dideleri gönçânın ağzı sulanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 13*). [*jâle-nisâr,]*

jeng: Pas, kir.

1. Sürsün yüzünü gerd u gubâre pes bâde
Elbette çün âyîne olur **jengi** güşâde (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 58*). [*jengi, -i*]

jeng-i mir'ât-ı dil: Gönül aynasının pası.

1. Jeng-i mir'ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse ger rüşenger-i luftîñ-ı cilâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 23*). [*jeng-i mir'ât-ı dil, -i*]

K / K

kaba-püş-ı himem: Gayret kaftanı.

1. Nûrîyâ bildim olunca dil **kaba-püş-ı himem**
Ehl-i dil heb bende-gân-ı hâzret-i hünkâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 9*).
[*kaba-püş-ı himem,]*

kadar: "Ölçüsünde, derecesinde, gibi" manasına gelip nitelik ve nicelik karşılaştırmasında eşitlik, denklik ilgisi kurar.

1. Vaşf-ı zülûf-i yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl **kadar** yokdur hâta uzatma kıl u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12*).
[*kadar,]*

kadd: Boy II Sevgilinin boyu.

1. Nihâl **kaddiñe** ey gönca dik dik itdi nigâh
Eger dönerse yeridir sifâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*).
[*kaddiñe, -i, -n, -e*]

kadd: Ar. Boy.

1. O şūhuñ **kaddi** serv ü la'li gönca zülfi sünbüldür
Anıñçün böyle Nürî murğ-ı dil avârelenmişdür (*Nürî Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [*kaddi, -i*]

kadd: (Ar.) Boy.

1. Niñâl **kaddiñe** ey gönca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfale didelerim (*Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*kaddiñe, -iñ, -e*]

kadeh-i rüm: Rum kadehi.

1. Bir **kadeh-i Rüm** ile rām olıcağ ol Rüm beçe
Bāde virilse gerek bāde-i Rūmiyle Rūma (*Nürî Divanı, Gazel 6, Mısra 3*). [*kadeh-i rüm,]*

kadr: Ar. Değer, itibar, haysiyet.

1. İncü dişler ile bahş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümden o dem **kadri** pest olub
kalmış (*Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 6*). [*kadri, -i*]
2. Kadrimi pek dün eyledi cān u dili hūn eyledi
Hālim diger gün eyledi cevr-i sipihr-i bī-vefā (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 35*). [*kadrimi, -im, -i*]

kadr: (Ar.) Değer, kıymet.

1. İncü dişler ile bahş idince dāne-i eşk
Düşüb gözümden o dem **kadri** pest olub
kalmış (*Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 6*). [*kadri, -i*]

kadr-i ruvāt: Rivayetçilerin kadri.

1. Ezfūn ider haber-i siyeh kadr-i ruvātu
Kem-māyeleriñ cevri açar cevher-i zātı (*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 23*). [*kadr-i ruvāt, -i*]

kadrin bil-: Kadrini bilmek, hak ettiği değeri vermek.

1. Meyve-çini vaşl-ı bāğ-ı hūsn olan kadrin bilür

Nahl-i kadd-i yāre berg u bārdır gīsū vü hāl (*Nürî Divanı, Gazel 52, Mısra 3*). [*kadrin bil-, -ür*]

Kaf-ı 'aşk: 1-Aşkın kafi, aşk kelimesindeki kaf harfi. 2-Kaf dağına ulaşma aşkı, arzusu bağlamında.

1. Nür-ı 'aynım şeyn verirmiş şānına 'aşıklarıñ
Kaf-ı 'aşka ger hümā-yı dil tenezzül eylese (*Nürî Divanı, Müfret 9, Mısra 2*). [*Kaf-ı 'aşk, -a*]

kafir: Allah'ın varlığını inkar eden. II Sevgili.

1. Cünhası zūlfine şarkındılığ imiş yāriñ
Dün raķīb **kafirini** kendim aşardım şordum (*Nürî Divanı, Gazel 61, Mısra 6*). [*kafirini, -i, -n, -i*]

kafir: (Ar.) Allah 'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah 'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkâr eden kimse.

1. Nüriyā sāğarı çek hoş-āb içerken zāhid
Bir kaşık şuda boğulsun ko o **kafir** lık lık (*Nürî Divanı, Gazel 47, Mısra 10*). [*kafir,]*
2. Öyle bir fındıççı kim görse gelür āteş gibi
Yağdı yandırdı derūnum āh ol **kafir** kıızı (*Nürî Divanı, Gazel 74, Mısra 10*). [*kafir,]*
3. Bir sīm nigīndān yetişür pister-i elmas
Bir **kafir** için kendümi bir haylice yordum (*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 36*). [*kafir,]*

kafiristān: Kâfirler ülkesi.

1. Kâfiristān degil kişver-i 'aşk-ı cānān
Āyet-i muşhaf-ı ruhsārına uşşāk inanur (*Nürî Divanı, Gazel 18, Mısra 3*). [*kafiristān,]*

kafur: 1.Beyaz ve sert kokulu cāmîd bir darıdır ki Hindistan taraflarında nebat, bir nevi ağaçtan istihsal olunur zamktır. 2. Cennette bir pınar.

1. Cān yanar göz kamaşur hem de gönül sevkenür
Paraladıkça o beyāz gerdanı **kafur** gibi (*Nürî Divanı, Gazel 77, Mısra 4*). [*kafur,]*

kafur-ı gerdan: Beyaz gerdan.

1. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol **kâfur-ı gerden** yanar
ağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4*).
[*kâfur-ı gerden,]*

kâğıd-ı sîmîn-i şî r: Şiirin gümüş kağıdı.

1. Kâğıd-ı sîmîn-i şî re saçdı zerrîn noktalar
Cûd-ı feyz -i tab'-ı Nûrî bu sevhâ-yı Tâyî
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 13*).
[*kâğıd-ı sîmîn-i şî'r, -e]*

kâh kâh: Bazen....bazen de.

1. Her ne dem çâh-ı zenahtânna meylim
akşa
Çarye-i çeşm-i emel kâh tolar kâh
boşanur (*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 6*).
[*kâh kâh,]*

kâkül: Alın üzerine ya da yüze dökülen, sarkıtılan
kısaca saç demeti; perçem.

1. Pistân-ı duhteranı öpüp ohşa **kâkülün**
Mecûbe Nûrî bakma ki ahîr şakallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 9*).
[*kâkülün, -ün]*

kâkül: Alna düşen kısaca kesimli saç, perçem. II
Sevgilinin saçı.

1. Takılırsañ giderek **kâkülüne** dîl-dârîñ
Seni dîvâne gönül bağlayayım kışkırak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 5*).
[*kâkülüne, -ü, -ñ, -e]*
2. İplemezse nola ipsizleri ol bî-insâf
İlişüb **kâkülüne** itmiş 'alâka eşraf (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 32*).
[*kâkülüne, -ü, -ñ, -e]*

kâkül: (Sevgilinin) alnına düşen kısaca saç demeti,
perçem.

1. Kâkülün ilmigine ben de uzatdım elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (*Nûrî
Divanı, Gazel 6, Mısra 7*). [kâkülün, -(ü)ñ
]

kâkül-i ârzü: Arzulanan kakül.

1. Kâkül-i ârzüñi iplemeyüb geçme muhâl
Tutalım gerdena takılsa da cânâ resenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 5*). [kâkül-i
ârzü, -ñ, -ı]

kâkül-i ebrü: Kaşların üzerine düşen kakülü.

1. Hâme-i vaşfın da kılı kırk yarar ey Nûrî
Göricek kâkül-i ebrüsünü semmür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 10*).
[*kâkül-i ebrü, -su, -nı]*

kâkül-i sünbül-nihâd: Yaradılışından sümbül olan
kakül.

1. Elde lüleyle piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkül-i sünbül-nihâduñ 'ârız -ı âl üzre
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 14*).
[*kâkül-i sünbül-nihâd, -uñ]*

kal: T. Durmak, hareket etmemek.

1. Turna ayağı gibi **kal**sa gerek dermânsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek kurnaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23*).
[*kal*sa, -sa]

kal: Bir durum oluşmak, bir hale girmek.

1. Gönülüm üzülür ayrılamam zülfi telinden
Cân kılcak **kal**ur şarmaz isem ince
belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
2*). [kalur, -ur]
2. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlım **kal**dı faqat vuşlat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
10*). [kaldı, -dı]
3. Kûs ister kûsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir şâğ
nerem **kal**dı (*Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 2*). [kaldı, -dı]

kal: Durumunu korumak, bir halde bulunmaya
devam etmek, sürmek II Olduğu yerde durmak.

1. Ne kara günlere **kaldık** görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerden yanar
ağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3*).
[*kaldık, -dı, -k]*

kal: Elde bulunmak.

1. Revnak-ı rüyî **kal**ur mı itmese vaşlın
dirğ
Çün şolar naqş-ı şukûfe kâle-i Mebûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 15*).
[kalur, -ur]

2. Bir yār-ı ğārum **ķalmadı** hiĉ rāz-dārum **ķalmadı**
Şabr u ķararum **ķalmadı** senden meded
yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 1,
Mısra 39). [ķalmadı, -ma, -dı]
3. Bir yār-ı ğārum **ķalmadı** hiĉ rāz-dārum **ķalmadı**
Şabr u ķararum **ķalmadı** senden meded
yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 1,
Mısra 39). [ķalmadı, -ma, -dı]
4. Bir yār-ı ğārum **ķalmadı** hiĉ rāz-dārum **ķalmadı**
Şabr u ķararum **ķalmadı** senden meded
yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 1,
Mısra 40). [ķalmadı, -ma, -dı]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. Nıgeh-bend olduğım gündən berü mir'at-ı dünyāya
'Aceb yok yire alındım da **ķaldım** yā
Resülla'lilāh (Nūrī Divanı, Kaside 8,
Mısra 4). [ķaldım, -dı, -m]

ķal-: Sabit durmak, değişmemek.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yārdan meges
Pervāzdan **ķalır** ne zemān peri ballanur
(Nūrī Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [ķalır,
-ur]

ķal-: Bir durumunda içinde olmak, bulunmak.

1. Düşünce ğurbete **ķalmaz** mı ayakaltında
Tutunca kendini hempāye-i zemīn garīb
(Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [ķalmaz,
-maz]
2. Duĥt-ı rezi görünce olur kıp kızıl Frenk
Ađyār kendi keyfine **ķalsa** ķaralanur
(Nūrī Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [ķalsa,
-sa]
3. Yā zü'lcelālü'l-cemāl **ķaldım** bu yolda
bī-mecāl
Ālām-ı dehre pāymāl itme be-ħakķı
Muşafa (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra
13). [ķaldım, -dı, -m]

ķal-: Bir durumun içinde olmak, bulunmak.

1. Ceşş-i müjgānıñ **ķalır** mı leşker-i
Kāvüsdan
Sınemiñ bu ķadar döğülmeķlikde farkı
küşdan (Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra 1).
[ķalır, -ur]

ķal-: Bir durumun içinde bulunmak, bir hāle girmek.

1. Düşünce ğurbete **ķalmaz** mı ayakaltında
Tutunca kendini hempāye-i zemīn garīb
(Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [ķalmaz,
-maz]

ķal-: (Bir yerde) Olmak veya bulunmak.

1. Devr eylemekte rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir gice deşt-i çerĥda **ķalmaz** mı āfıtāb
(Nūrī Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [ķalmaz,
-maz]

ķal-: Elde bulunmak, kalmak.

1. Nola **ķaldıysa** pāy-i ĥumda dil her ehl-i
tecridüñ
Mesihāves nişīmengāhı çarĥ-i çārümīn
olmaz (Nūrī Divanı, Gazel 30, Mısra 3).
[ķaldıysa, -dı, -y, -sa]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub
ķalmış
Piyāle-i emelim çün şikest olub **ķalmış**
(Nūrī Divanı, Gazel 39, Mısra 1).
[ķalmış, -mış]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub
ķalmış
Piyāle-i emelim çün şikest olub **ķalmış**
(Nūrī Divanı, Gazel 39, Mısra 2).
[ķalmış, -mış]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. Görünce āyinede naķş-ı ĥüsün ol ĥod-
bīn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub **ķalmış**
(Nūrī Divanı, Gazel 39, Mısra 4).
[ķalmış, -mış]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi

yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. İncü dişler ile bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[kalmış, -muş]

kal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhî giriftâr-ı şest olub **kalmış**
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8).
[kalmış, -muş]

kal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceği yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

1. O duhtere bu gice yağıtığım hınnâ` Nûrî
Nigin-i la`l gibi zîb-i dest olub **kalmış**
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10).
[kalmış, -muş]

kāl ile kıl: Dedikodu, boş söz.

1. Kağ`-ı ser-i rişte tafşil it ey mâdih-i `aşk
Muhabbet-i zülfüne şıgmaz o mehûn **kāl**
ile kıl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 8).
[kāl ile kıl,]

kālâ-yı dil: Gönül kumaşı.

1. Gezen elden ele kālâ-yı dildir
Bütandır hıvâce-i bāzâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 23). [kālâ-yı dil, -
dir]

kala`-yi endişe: Endişe kalesi.

1. `Aceb bir kala`-yi endişede haps oldı
canım kim
Sipeh-sālâr-ı miñnetdir civârında
niğebâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
15). [kala`-yi endişe, -de]

kalb: Yürek, gönül.

1. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi **kalb** çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [kalb,
]

2. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi **kalb** çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [kalb,
]

kalb: Gönül | insanın iç âlemi.

1. Gönül ol dilbere o **kalbe** olurken nâzır
Dest-i endişeyi gerdenine atsa vâkar
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 37).
[kalbe, -e]

kalb: Gönül, âşığın gönlü.

1. Gönlü açılson rakîbûn de benim **kalbimi**
yık
Ba`de zâ yüz şuyı dökmez saña bu bağrı
yanık (Nûrî Divanı, Müessedes 1, Mısra
3). [kalbimi, -(i)m, -i]

kaldır-: Bir şeyi bulunduğu yerden yükseğe veya başka bir yere taşımak; yukarı doğru hareket ettirmek.

1. Düşmüşüm **kaldır** elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
1). [kaldır,]

käle gel-: Söz ile anlatılabilir olmak.

1. Yâd itdi dil pâdişâhını çok taşa urdı
başını
Ağıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mâ-
cerâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 38).
[kâle gel-, -mez]

käle-i mebûs: Mebus(gönderilmiş, nebi, resul)
kumaşı.

1. Revnağ-ı rûyî kalur mı itmese vaşlın dirîğ
Çün şolar nağş-ı şükûfe kâle-i Mebûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 16). [kâle-i
mebûs, -dan]

kâle-i şefkat: Şefkat kalesi.

1. Nağdîne-i rahmet seniñ sermâye-i kudret
seniñ
Çün **kâle-i şefkat** seniñ neyle olur bey` u
şirâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 46).
[kâle-i şefkat,]

kāle-i vaşl: *Kavuşma sözü.*

1. Sük-ı emele desti tehî varma yorulma
Nağdîne-i cân kâle-i vaşlîñ bedelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 8*). [*kâle-i vaşl, -iñ*]

kāle-ı vaşl-ı vār: *Sevgiliye kavuşma sermayesi.*

1. Mümkün mü olmak nâ' il kâle-ı vaşl-ı
yâre
Sük-ı hüsnde irmedi el nağd-i şoşbete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 3*). [*kâle-ı vaşl-ı yâr, -e*]

kalender reviş: *Kalender huylu (alçak gönüllü).*

1. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalender revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 14*).
[*kalender reviş, -im*]

kalıb: *Kalıp, şekil. (Belirli bir biçim, tek sûret).*

1. Mey değil mâ-ı hayât içşe dirilmez **kalıbı**
Seng-i güristandır nezdimde zâhid hay
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11*).
[*kalıbı, -ı*]

kalkış-: *Girişmek, başlamak.*

1. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâniñ nice merdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 7*). [*kalkışan, -an*]
2. Kâr ber nevbet değil mi sen de **kalkış** o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başımı şalsın bu
yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7*).
[*kalkış,*]

kalur mı: *Kalmaz. Olmaz.*

1. Yandı cânım nâz ile refârûña ey Yanole
Şufilîk **kalur mı** bâde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2*).
[*kalur mı,*]

kām-ı nigāh-ı 'aşık-ân: *Aşıkların bakma arzusu.*

1. Olmada büy-ı âver **kām-ı nigāh-ı 'aşık-ân**
Dūd u 'ūd u âteş-i terdir o zülf u hâl u ruğ

(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 5*). [*kām-ı nigāh-ı 'aşık-ân,*]

kāmüs: *Sözlük, lügat.*

1. Tıfl-ı tab 'iñ nüşha-ı ebced gibi
hıfzındadır
Nürîyâ ma' nâ-yı rengin arama **kāmüsdan**
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 18*).
[*kāmüsdan, -dan*]

kām-yāb eyle-: *Bahtiyar olmak.*

1. Olsun şalât-ı bî- hisâb elbette eyler kām-
yāb
Dergâhdır hüsni'l-me' âb oldur şeh-i
mülk-i şafâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 15*). [*kām-yāb eyle-, -r*]

kām-yāb-ı 'işve: *Cilve/naz isteğine kavuşma/muradına erme.*

1. Nür-i himem cenâb-ı hünkâr
Eyler beni **kām-yāb-ı 'işve** (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 26*). [*kām-yāb-ı 'işve,*]

kan: *Vücuttaki hayati sıvı.*

1. Kanına kanmış begim duşter-i reziñ
olmuş lebiñ
Bir kızıl dīvâne bu eşk-i firāvānım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5*).
[*kanına, -ı, -n, -a*]
2. Yuttuğum **kanı** şorar hasret-i la' liñle
rakîb
Ni' met-i vaşla kınan bile mi hâl acı (*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 1*). [*kanı, -ı*]
3. Hün-ı dil-i bî-vayemize yansın uşansın
Kan ile boyansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 8*). [*kan,*]
4. Giryeden farğ idemezler idi pes u pîş u yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü
kan (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 18*).
[*kan,*]

kan: *1. Vücuttaki kırmızı renkli sıvı: 2. Soy, nesil, 3. Mec. İçi kan ağlamak.*

1. Hevâ-yı mihr-i ruyñla sirişk-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek **kanım** kırıldı hatırıñ hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6*).
[*kanım, -ım*]
2. Ebr-i emele **kanım** kırıldı sâkî-i devrân
Olma buña hayrân (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 21*). [*kanım, -ım*]

(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6).
[kanayım, -ayım]

kan: 1. Vücuttaki kırmızı renkli sıvı, kan.

1. Kandesîñ ey dil-i pür-yâre **kan** işte yâre
Kanayım la'line dirdüñ didi çün **kan** saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [kan,]
2. Kandesîñ ey dil-i pür-yâre **kan** işte yâre
Kanayım la'line dirdüñ didi çün **kan** saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [kan,]
3. Giryeme bakma gözüm nuriñi yoçdur
gözeden
Gam-ı la'liñ ile **kan** akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 4). [kan,]
4. Nûriyâ bak dem-i dāmān-ı gül-i ħandāna
Bülbülün ddesi mā'ildir anıñçün **kana**
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 42).
[kana, -a]
5. Akıtan **kanları** te'sir-i teğāfüldür heb
Öldiren 'aşığı şimşir-i teğāfüldür heb
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 33).
[kanları, -ları]

kan: Atardamar ve toplardamarların içinde
dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama
görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan
oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

1. Yine kanamam cevrine **kanım** dañi içse
Bir demde eger gamze-i hün-hārı
kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
7). [kanım, -ım]

kan-: T. 1. Doymak 2. Tuzağa düşmek, oyuna
gelmek.

1. Kanına **kanmış** begim duñter-i reziñ
olmuş lebiñ
Bir kızıl dīvāne bu eşk-i firāvānım gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5).
[kanmış, -mış]

kan-: İnanmak.

1. Yine **kanamam** cevrine kanım dañi içse
Bir demde eger gamze-i hün-hārı
kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
7). [kanamam, -ama, -m]
2. Yuttuğum kanı şorar ħasret-i la'liñle
rakīb
Ni'met-i vaşla **kanan** bile mi hāl acı
(Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 2). [kanan, -
an]

kan-: Daha fazlasına ihtiyaç hissettirmeyecek
kadar yemek veya içmek suretiyle doymak, yeme
veya içme isteğini doyusıya karşılamak.

1. Kandesîñ ey dil-i pür-yâre kan işte yâre
Kanayım la'line dirdüñ didi çün kan saña

kan ağla-: Kanlı gözyaşı dökmek; büyük bir sıkıntı
ve keder içinde olmak, çok üzölmek.

1. Sürüb rüy-ı niyāzı ħāk-ı dergāñına kan
ağlar
Yed-i lutfiñ ile sil eşk-i çeşm-i cān-ı
nālāmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 31).
[kan ağla-, -r]

kan dere bat-: Kan ter içinde kalmak II Çok
yorulmak.

1. Yorulub kan dere batmaz mı muħabbet
kārān
'Adem iklimine bir anda yollar ħançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 9). [kan
dere bat-, -maz]

kan iste-: Öldürmek istemek.

1. Ħarāmi gözleriñ ser-pençe-i gamzeñde
kan ister
Kef-i mestānda cām-ı şarāb erğuvān ister
(Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [kan
iste-, -r]

kan vut-: Pek çok sıkıntı, azap, ızdırap çekmek ve
bunlara tahammül etmek, dayanmak, katlanmak.

1. 'Aceb mi bakmasa meyhāne-i dehre
gönül sākı
Ki ol sermest-i gam çok kan yutdı ħatırıñ
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8).
[kan yut-, -dı]

kanda: "Nerede" anlamında soru zamiri.

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ **kanda** bu 'āciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rifine bir emr-i muħāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15).
[kanda,]
2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ **kanda** bu 'āciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rifine bir emr-i muħāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15).
[kanda,]
3. Vaşf-ı mihr-i keremiñ **kanda** bu 'āciz
kanda
Dil uzatmak hele ta'rifine bir emr-i muħāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15).
[kanda,]
4. Vaşf-ı mihr-i keremiñ **kanda** bu 'āciz
kanda

Dil uzatmak hele ta'rifine bir emr-i muhāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15).
[kanda,]

kande: Nerede.

1. Kandesin ey dil-i pür-yäre kan işte yäre
Kanıym la'line dirdün didi çün kan saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 5).
[kandesin, -sin]
2. Kandedir kand-i leb-i yâr deyü
şorduguma
Zâhidâ bozma 'aķideñ o dadandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 3).
[kandedir, -dir]

kand-i leb-i yâr: Sevgilinin dudağının şekeri.

1. Kandedir **kand-i leb-i yâr** deyü
şorduguma
Zâhidâ bozma 'aķideñ o dadandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [kand-i
leb-i yâr,]

kand-ı lütf: İyilik, ihsan şekeri (İyilik, ihsanda
bulunma bağlamında).

1. Göñül kim niş-i miñnet ile çok tolmuş
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kand-ı lütfi ile ol
nemekdâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
26). [kand-ı lütf, -iñ]

kand-ı nebât: Beyaz şeker.

1. Bî-çäre Haydar-ı nigh hûkemâ kand-ı
nebâti
Zulmetde bulur Hızır dañi mâ-i hayâti
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 21).
[kand-ı nebât, -ı]

kandır-: Kanmasını sağlamak, doyurmak, tatmin
etmek.

1. Şimdengerü 'uşşâķı işiñ yoğsa inandır
Gel sen beni **kandır** (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 4). [kandır,]

kandır-: Kanmasını sağlamak, inandırmak,
aldatmak.

1. Lebin emdirmegi va'd eyledi **kandırdı**
beni
Bir yalan söyledi yoğ yere inandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 1).
[kandırdı, -dı]

kanı: İnanç, düşünce, kanaat.

1. Yine kanamam cevriñe kanım dañi işse
Bir demde eger ğanze-i hün-hârı
kanımca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
8). [kanımca, -m, -ca]

kanımı dök-: Öldürmek.

1. La'lin öpmüş ol bütün zannım ki Nûrî
sâğarıñ
Kanımı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 10).
[kanımı dök-, -üb]

kankı: "Hangi" soru sıfatı.

1. O şūhuñ **kankı** dil ğisūsına bağlansa
dâğlardı
Dil-i 'uşşâķ-ı zârı kendi dağlar kendi
bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
1). [kankı,]
2. Āsitân-ı dergeh-i lütfi iken cāy-ı penâh
Kankı bāba eylesün dil ittikâ yâ Râbbenâ
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12).
[kankı,]

kânün-ı 'aşk: Aşk kanunu, aşkın kuralları.

1. Bülbülün de tondırır avâzını **kânün-ı**
'aşk
Neyleyem ol nâle-i dil-süzi pey-der-pey
degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 5).
[kânün-ı 'aşk,]

kânün-ı çarh: Feleğın kanunu.

1. Kânün-ı çarh pür-nağş-ı 'uşşâķı iñledir
Her dem nevâ-yı neyleyem âvâz-ı ney-
sede (Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 3).
[kânün-ı çarh,]

kapa-: Kapatmak.

1. Āyine-i cemâlini dil-dâr açar **kapar**
Tüti-i 'aşk râzımı her bâr açar **kapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [kapar,
-r]
2. Āyine-i cemâlini dil-dâr açar **kapar**
Tüti-i 'aşk râzımı her bâr açar **kapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [kapar,
-r]
3. Setr iden âfitâbi sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar **kapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [kapar,
-r]

4. Naqd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk
Pervâne dest-i bālını nâ-çâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [ķapar, -r]
5. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [ķapar, -r]
6. Naqd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk
Pervâne dest-i bālını nâ-çâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [ķapar, -r]
7. Hâyber-i ğüşâ-yı ħalb olamaz Rüstem-i hevâ
Bâzû-yı Hâydar-ı nigeħ-i yâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 8). [ķapar, -r]
8. Şems-i muħabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi ħalb çû ğülzâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 10). [ķapar, -r]

ķapa-: Gizleme.

1. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar **ķapar**
Tûfî-i 'aşk râzını her bâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [ķapar, -r]

ķapa-: Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek.

1. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar **ķapar**
Tûfî-i 'aşk râzını her bâr açar **ķapar**
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [ķapar, -r]

ķapağı at-: Sıkıntısız, rahat bir yere sığınmak, kaçıp kurtulmak.

1. Tuzlı oturur şoñra deyü ekşime zâhid
Hem sirkelenüb meykedenen atma ķapağı
(Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 2). [ķapağı at-, -ma]

ķapan-: Çalışamaz, etkinliğini sürdüremez duruma gelmek.

1. Olamaz pây-ı nigeħ râst-rev-i süy-ı cemâl
Mevce-i seyl-i sirişkimle tarîķi **ķapanur**
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [ķapanur, -ur]

ķapan-: Yüzü, gövdesi bir yere gelecek biçimde eğilmek.

1. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrânı beyhüde
Ēelüb dergâhına düştüm **ķapandım** yâ
Resüllâ'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 12). [ķapandım, -dı, -m]

ķaplan-: Kaplanmak.

1. Öyle yurtılmış ki yüzi perdesi
Ēaplanılmaz şimdi ol astâre yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [ķaplanılmaz, -ıl, -maz]

ķâr: Fayda, kazanç.

1. Rûzigârîñ şivesi **ķârîñ** perişân itmesün
Zülf-i dil-dâre ilişme ey dil-i dîvâne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [ķârîñ, -iñ]

ķâr: (Fars.) Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

1. Ēâr ber nevbet deĒil mi sen de ħalkış o yana
Reşķ idüb serv-i sehi başını şalsın bu yana
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7). [ķâr,]

ķâr: (Fars.) Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

1. Heb añlaşılın 'aşıkınıñ **ķârî** dümândır
Aħvâli yamandır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 19). [ķârî, -ı]

ķara: Siyah.

1. Zan eyleme Ēisü-yı siyeh-ķâr-ı bütândır
Bir **ķara** ylandıır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 16). [ķara,]

ķara giy-: Siyah giyinmek.

1. Firâķ-ı zülfle ķara giyüb ķararmış idi
DeĒişdi devr-i 'izârînda âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [ķara giy-, -üb]
2. Firâķ-ı zülfle ķara giyüb ķararmış idi
DeĒişdi devr-i 'izârînda âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9). [ķara giy-, -üb]

ķara Ēün: Kara Ēün; sıkıntılı, zor Ēün.

1. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerden yanar
ağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3).
[kara gün, -ler, -e]

Divanı, Kit'a 11, Mısra 1). [kararub, -ub
]

karalan-: Karalanmak.

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağyâr kendi keyfine kalsa **karalanur**
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 8).
[karalanur, -ur]

karalan-: Kara duruma gelmek, lekelenmek.

1. Her târ-ı girih-gîri taransın aralansın
Levnî **karalansın** (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 16). [karalansın, -sın]

karar: Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek
verilen kesin yargı.

1. Devr-i mihr-i hüsnünün yandı **kararınca**
bu dil
Sâyesinde olmadım ol serv kaddiñ
müstakîl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
1). [kararınca, -ın, -ca]

karar: Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek
verilen kesin yargı.

1. Olub bir serv-i bâğ-ı iffetiñ pâmâl-i ihsânı
Kararın şimdi gördüm bir mañâlde ta'b-ı
meyyalin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra
2). [kararın, -ın]

karar-: Kararmak, siyahlaşmak.

1. Hâli **kararır** rûhından olmaz
Tab-âver-i âfitâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 11). [kararır, -ır]
2. Firâk-ı zülfler kara giyüb **kararmış** idi
Değişdi devr-i 'izârînda âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9).
[kararmış, -mış]
3. Firâk-ı zülfler kara giyüb **kararmış** idi
Değişdi devr-i 'izârînda âle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 9).
[kararmış, -mış]
4. Kararsa nola yanub ağlamakdan dîde-i
Nûrî
Ocâğ-ı vaşılta evvelce çün anlar
çerâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
9). [kararsa, -sa]
5. Rûze-i hecr ile öyle **kararub** dîdelerim
Yoğıdı görmeye aḥşamı daḥî ümidi (Nûrî

karard-: Karartmak, aydınlıktan karanlık hale
getirmek.

1. Merdüm-i çeşmi **karardur** muşhaf-ı
ruḥsârî lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nâz u edâdir ḥâl u
ḥatt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 3).
[karardur, -ur]

kararmış kal-: Kararıp kalmak.

1. Kararmış kalmış ancak âteşinden hubb-ı
dünyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 13). [kararmış kal-, -miş]

karart-: Karartmak.

1. Nûrîyâ gözler **karardır** tâbiş-i nezzâresi
Naḫş-ı kâlâ-yı ruḥ-ı dil-dârdır gîsü vü ḥâl
(Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 9).
[karardır, -ır]
2. 'Âkıbet bezmiñ **karardır** ey meh-i nâ-
mihribân
Bir gice ehl-i diliñ dūd-ı felek peyvestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 3).
[karardır, -ır]

karelen-: Karalanmış.

1. Hevâ-yı kâkülünle çünkü adım
karelenmişdür
Anıñçün sevdiğim neticem daḥî bî-
çârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 1). [karelenmişdür, -miş, -dür]

ka'r-ı miyâh-ı süziş: Yürük yanıḡımın su kuyusu.

1. Bu âb ü tâbî 'aşkdan almaz mı âfitâb
Ka'r-ı miyâh-ı süzişe talmaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [ka'r-ı
miyâh-ı süziş, -e]

karîn ol-: Yakın olmak; bir şeye nail olmak, bir
şeye sahip olmak.

1. Der-âḡuş iylemek mümkün midür bir
zerre ḥurşîdi
Degil ben rüy-ı yâre belki endîšem karîn
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 6).
[karîn ol-, -maz]

karşu: "-e doğru" anlamına gelen edat.

1. Şakın ağıyârı çekme ehl-i 'aşka **karşu** tenhâya Teşekkî itmesünler ey şanem senden Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 1). [karşu,]

karsu: -e doğru.

1. Turma rûy-ı yâre **karşu** sâyeveş bir yana geç Tâbiş-i hürşîd-i ruhsârıyla yana yana geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [karşu,]

karsu: Karşı, e- doğru anlamında zarf.

1. Hicâbdan bakamam rûy-ı dilbere **karşu** Bu şüret ile vişâle hicâb olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [karşu,]

karsuma çık-: Karşılaşmak.

1. Al cânfesler giyüb ol hür çıkdı **karşuma** Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân bezi (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [karşuma çık-, -dı]

karve-i cesm-i emel: İstek gözüniün köyü.

1. Her ne dem cāh-ı zenaḥdânına meylim aḳsa **karve-i cesm-i emel** kâh tolar kâh boşanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [karve-i cesm-i emel,]

kaş: Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri killarla kaplı çıkıntı.

1. İtmese **kaş** ile ol meh-i nâzım imâ Göremezdi bu gice belki helâl 'tdi (Nûrî Divanı, Kit'a 11, Mısra 3). [kaş, -ı]

kaş: (Sevgilinin) kaşı.

1. Saña encâm ey **kaş** kemân âhim neler itmiş Dil-i sengüniine billâh tîr-i âsâ eşer imiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [kaş, -ı]

kaşd-ı sefer: Sefer, yolculuk niyetiyle.

1. Seniñ nabzîñla destin âşinâ itmek ümîdiyle Mesihâ hâne-i hürşîdden **kaşd-ı sefer** itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [kaşd-ı sefer,]

kâse: Kadeh.

1. Pistânçesin öpmek için üstüne düşdim Bu vaz' ima ol duḫter-i tersâ **kâse** verdi (Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [kâse,]

kâse-i billür: Camdan kase, kadeh.

1. Dil-şiken olma gözümünden çıkma ey nâzik beden **kâse-i billür**ı eyler mi hiç işkeşte gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [kâse-i billür, -ı, -n, -ı]

kâse-i hün: Kanlı kadeh II kırmızı şarap kadehi.

1. Yâd-ı la'li ile nüş-ı dem dil mu'tâden Sâgar-ı bezm-i şafâ **kâse-i hün** oldu baña (Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [kâse-i hün,]

kâse-i yaküt-ı renk-i gül: Gül renkli yakut kasesi.

1. **kâse-i yaküt-ı renk-i gül** bu cām-ı mey degil Nâle-i cāngāh-ı bülbüldür şadâ-yı ney degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [kâse-i yaküt-ı renk-i gül,]

kaş hilâl: Kaşı hilal gibi kavisli olan (sevgili).

1. Diḳkatle tavrıma bakıcaḳ ol **kaş hilâl** Ey añladım meh-i nevi bu görmemiş dimiş (Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 3). [kaş hilâl,]

kaş kemân: Kaşı yay gibi kavisli olan. // Sevgili.

1. Toḡrısı meyyâlseñ ağıyâre ey **kaş kemân** Tîr-i âhim degmesün zinhâr bu yana eḡil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [kaş kemân,]
2. Çekerim cān atarak cevriñi ey **kaş kemân** Tîr-i azâr seniñdir nitekim sine benim (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [kaş kemân,]

kāşıd-ı eltāf: *Lütuf postacısı.*

1. Dil şaşırdı kaldı deşt-i miñnet içre rāhımı
Kāşıd-ı eltāfın eyle reh-nümā yā Rabbenā
(*Nūrî Divanı, Kaside 3, Mısra 4*). [*kāşıd-ı
eltāf, -ıñ*]

kaşr-ı emel: *Emel, arzu veya istek köşkü.*

1. Her çend direklenmededir derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice yıkılın temelinden
(*Nūrî Divanı, Gazel 64, Mısra 8*). [*kaşr-ı
emel, -im*]

kaţ'ā: *"Hiçbir şekilde" anlamında kullanılan
durum zarfı.*

1. Şüret bulur 'aksimle deyü ehl-i kilişā
Yüz virmedi kaţ'ā (*Nūrî Divanı,
Müstezad 1, Mısra 8*). [*kaţ'ā,*]

kaţ'-ı ser-i rişte: *İpucunu kesme.*

1. Kaţ'-ı ser-i rişte tafşil it ey mādiğ-i 'aşk
Muhabbet-i zülfine şıgmaz o mehün kâl
ile kâl (*Nūrî Divanı, Gazel 53, Mısra 7*).
[*kaţ'-ı ser-i rişte,*]

katre: *(Ar.) Damla.*

1. Nīsān yağar 'arşa-i gülzāre şanursun
Her kaţresini bir dürr-i şehvāre şanursun
(*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 48*).
[*kaţresini, -sin, -i*]

katre katre: *Damla damla.*

1. Müjmeden katre katre Nūrīyā eşkim
şaçılın kim
Bahār-ı hüsn yāre ebr-i nīsān-ı
muhabbetdir (*Nūrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 9*). [*katre katre,*]

katre-i eşk: *Göz yaşı damlası.*

1. Şu'le-i āh görünse kesilür katre-i eşk
Nice üftāde olur gonca-i şem'a şebnem
(*Nūrî Divanı, Gazel 60, Mısra 5*). [*katre-i
eşk,*]

katre-i eşk: *Gözyaşı damlası.*

1. Kaţre-i eşk şaçub 'arşān-geh-i devrāna
Dāne-i zikri eken hüşe-i maşşūdı biçer
(*Nūrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 5*). [*kaţre-i
eşk,*]

katre-i fevz: *Bereket damlası.*

1. Kaţre-i feyzi düşerse dile şems-i dīniñ
Gül-i iķbāl-i dehān şādef-āsā açılır (*Nūrî
Divanı, Gazel 15, Mısra 11*). [*kaţre-i
fevz, -i*]

kavle al-: *Sözünü etmek.*

1. Olanlar rākib-i esb-i tevekkül kavle
almazlar
Hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı gülān-ı
beyābānı (*Nūrî Divanı, Kaside 4, Mısra
3*). [*kavle al-, -maz, -lar*]

kayd: *Kaydetme II Bağ, zincir, fark.*

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi
kaydın gör
Tutalım olsa da āyine-i 'ālem-nümā
dünya (*Nūrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[*kaydın, -ın*]

kayd it-: *Bağlamak.*

1. Zülf u haţtın ile oynarsa da fikr-i Nūrī
İlişik eyleme kayd itme begim cān-bāza
bak (*Nūrî Divanı, Gazel 46, Mısra 10*).
[*kayd it-, -me*]

kaydır-: *Kaymasını sağlamak, kaymasına yol
açmak.*

1. Kaydırur ise eger pāy-ı hayālün eşkim
Gönlüm ey Yūsuf-ı gül-pirehenüm çāh
yeter (*Nūrî Divanı, Gazel 29, Mısra 5*).
[*kaydırur, -ur*]

kazan-: *Kazanç sağlamak; olumlu bir sonuç elde
etmek.*

1. Gül gonca-i gülzār-ı vefā şansın aransın
Hicrān kazansın (*Nūrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 12*). [*kazansın, -sın*]

kazı-: *İzi kalmayacak şekilde çıkarmak, silmek,
temizlemek.*

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakīb
Nürî söyletmeye gör kimse **kazımaz** o
keli (*Nürî Divanı, Gazel 79, Mısra 10*).
[*kazımaz, -maz*]

kaz-ı hamûş: *Suskunluk kazı.*

1. Kılınsa mû-be-mû ta 'dâd târ-ı kâle-i lu'fî
Keser kaz-ı hamûşî riştesini kıl ile kâlin
(*Nürî Divanı, Kit'a 13, Mısra 8*). [*kaz-ı
hamûş, -ı*]

kebâb: *Yanık, acılı, yakıcı.*

1. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-
yâb
Nürî-i mest-i gamem gönüm **kebâb**
eşkim şarâb (*Nürî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 28*). [*kebâb,]*

kebâb-ı işve: *Naz kebabi.*

1. Dil yâd-ı lebüñle câm-ı pür-hûn
Hecriñle ciğer **kebâb-ı işve** (*Nürî
Divanı, Gazel 68, Mısra 20*). [*kebâb-ı
işve,]*

keder: *Acı, üzüntü, dert.*

1. Gönül bir hâne-i pür-bime dâhil oldu kim
her bâr
Keder nâmına bir bed-ahter eyler idi
derbâni (*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra
18*). [*keder,]*

kefe' -i mizân-ı havâl: *Hayal terazisinin kefesi.*

1. Dânesi kefe' -i mizân-ı hayâle şıgmaz
Gelse de hûşe-i el'tâfiñ eğer bir mişkâl
(*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 11*). [*kefe' -
i mizân-ı hayâl, -e*]
2. Dânesi kefe' -i mizân-ı hayâle şıgmaz
Gelse de hûşe-i el'tâfiñ eğer bir mişkâl
(*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 11*). [*kefe' -
i mizân-ı hayâl, -e*]

kefen: *Ar. Ölüye sarılan bez.*

1. Hâsret-i zülf-i 'izâruñla ölürsem yetişür
Perde-i baht-ı siyâhımdan olursa
kefenüm (*Nürî Divanı, Gazel 58, Mısra
4*). [*kefenüm, -üm*]

keff-i müjgân: *Kirpiklerinin eli.*

1. La 'lîn öpmüş ol bütün zannım ki Nürî
sâğarıñ
Kanı döküb saçardı keff-i müjgânım
gibi (*Nürî Divanı, Gazel 75, Mısra 10*).
[*keff-i müjgân, -ım*]

kef-i mestân: *Şarap köpüğü.*

1. Harâmi gözleriñ ser-pençe-i gamzeñde
kan ister
Kef-i mestânda câm-ı şarâb erğuvân ister
(*Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 2*). [*kef-i
mestân, -da*]

kehvâre-i âyine-i çeşm: *Göz aynasının beşiği.*

1. Hâlîde küçükdür o mehûñ kendi de ammâ
Kehvâre-i âyine-i çeşmimde bebedir
(*Nürî Divanı, Gazel 26, Mısra 8*).
[*kehvâre-i âyine-i çeşm, -im, -de*]

kel: *Saçları, tüyleri dökülmüş.*

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakīb
Nürî söyletmeye gör kimse kazımaz o
keli (*Nürî Divanı, Gazel 79, Mısra 10*).
[*keli, -i*]

kelebek: *Pul kanatlılardan, vücudu, kanatları ince
pullarla ve türlü renklerle örtülü, dört kanatlı, çok
sayıda türleri olan böceklere verilen genel ad.*

1. Murgân-ı nazar gülşen-i ümmîdi ne
bekler
Ol gül-bedeniñ rüyına konmuş
kelebekler (*Nürî Divanı, Nazm 1, Mısra
2*). [*kelebekler, -ler*]

kem: *Az, eksik.*

1. Nîm mi tolu mıdır sâğarı yârim şundi
Taştamam geldi ki keyfimce ne biş oldu
ne **kem** (*Nürî Divanı, Gazel 60, Mısra 8*).
[*kem,]*

kem: *(Fars.) Kötü, fena, değersiz.*

1. Ben seni mizân-ı nezzâremde pek **kem**
añladım
Ağır ol tartılma ey zâhid baña artık çekil
(*Nürî Divanı, Gazel 54, Mısra 7*). [*kem,]*

Resülla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 9). [kenâr-ı vuslat, -iñ]

kenân: Yay. II Sevgilinin yaya benzeyen kaşları.

1. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Çurulu bir **kemândır** ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [kemândır, -dır]
2. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Çurulu bir **kemândır** ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [kemândır, -dır]

kenân: Eğri, kavisli, yay gibi ince II. Sevgilinin kaşı.

1. Saña encâm ey kaşı **kemân** âhım neler itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eşer imiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [kemân,]

kem-mâve: Kötü maya, mayası bozuk.

1. Efzûn ider haber-i siyeh qâdr-i ruvâtı
Kem-mâyeleriñ cevri açar cevher-i zâtı (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 24). [kem-mâyeleriñ, -ler, -iñ]

kenâr: 1. Kıyı, çevre. 2. Deniz kıyısı. 3. Uc, köşe.

1. Fülk-i dile itdik süvâr bañr-ı gama yok mî
kenâr
Göster yeter bu intizâr iklim-i eltfâñ
baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 43). [kenâr,]

kenâra al-: Kıymet ver(me)me.

1. Giryende olmak 'aşkla 'ayn-ı vişâldir
Bañriñ kenâra aldığı da âfitâbdır (Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [kenâra al-, -dığı, -i]

kenâr-ı cüda: Akarsu kenarı.

1. Mevsim-i zevk u şafâdır geldi çün
hengâm-ı yaz
Var **kenâr-ı cüda** 'ıyş u nüş it ey serv-i
nâz (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 20). [kenâr-ı cüda, -da]

kenâr-ı vuslat: Kavuşma kıyısı -Gönül gemisinin ulaşmak istediği nihai nokta-.

1. Görünsün dîde-i cânâ kenâr-ı vuslatñ
Nûrî
Ki fülk-i kalbi bañr-ı 'aşka şaldım yâ

kenâr-ı zillet: Düşkünlük kenarı.

1. Rüzigâr encâm-ı kâr atdı kenâr-ı zillete
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakq-ı
Muştafa (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [kenâr-ı zillet, -e]

kendi: "Kendi" dönüşlülük zamiri (Kişinin öz varlığı / zâtı).

1. Mâye-i feyz begim herkese **kendinde**
gerek
Kimse her şüreti âyineye taşvir idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [kendinde, -ñ, -de]

kendi: "Kendi" dönüşlülük zamiri (Kişinin öz varlığı / zâtı).

1. Cünhası zulfine şarkındılığ imiş yâriñ
Dün rakîb kâfirini **kendim** aşardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [kendim, -m]

kendi: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

1. Alub her renkten bir örnek ancak **kendi**
kaydñ gör
Tutalım olsa da âyine-i 'âlem-nümâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [kendi,]
2. Hâlîde küçükdür o mehûñ **kendi** de
ammâ
Kehvâre-i âyine-i çeşimde bebektir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [kendi,]
3. Duñt-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağyâr **kendi** keyfine kalsa karalanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [kendi,]
4. Aluñub **kendi** ruññ 'aksîne bañma şık
şık
Gelmesün hayret ile âyineye alıklık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [kendi,]
5. Cevrine sîne germe çek **kendiñ**
Çurulu bir kemândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [kendiñ, -n]
6. Cevrine sîne germe çek **kendiñ**
Çurulu bir kemândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [kendiñ, -n]
7. O şühuñ kankı dil gîsüsina bağlansa
dağlardı
Dil-i 'uşşâk-ı zârî **kendi** dağlar **kendi**
bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 2). [kendi,]

8. O şūhuñ kankı dil gīsūsına bağlansa
dağlardı
Dil-i 'uşşāk-ı zārı **kendi** dağlar **kendi**
bağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra*
2). [*kendi,]*
9. Göstermedi **kendin** şeb-i ümmidde ol
māh
Ey nāle-i cāngāh (*Nûrî Divanı, Müstezad*
2, Mısra 5). [*kendin, -n]*

kendi: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

1. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca **kendini** hempāye-i zemīn ğarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8*). [*kendini,*
-n, -i]
2. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca **kendini** hempāye-i zemīn ğarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8*). [*kendini,*
-n, -i]

kendine māl idin-: Benimsemek veya saymak.

1. Fezayı göz göre kendine māl idinse daħı
Olur belā-yı zer u sīmden emin ğarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3*). [*kendine*
māl idin-, -se]
2. Fezayı göz göre kendine māl idinse daħı
Olur belā-yı zer u sīmden emin ğarīb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 3*). [*kendine*
māl idin-, -se]

kendü: "Kendi" dönüşlülük zamiri.

1. Bir sīm nigīndān yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için **kendümi** bir haylice
yordum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2,*
Mısra 36). [*kendümi, -m, -i]*

kerem: (Ar.) Cömertlik, iyilik, bağış, ihsan.

1. Sā'il-i dergāhuñam senden **kerem** senden
'atā
Nice müddet bülbül āsā āh u efgān
eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
5). [*kerem,]*
2. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı
Muşafa
Sā'il-i dergāhuñam senden **kerem** senden
'atā (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
10). [*kerem,]*
3. Sa'il-i dergāhuñam senden **kerem** senden
'atā
Zir-i çarħda 'ākıbet mesrūr olan giryān
olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
15). [*kerem,]*
4. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı
Muşafa
Sā'il-i dergāhuñam senden **kerem** senden

- 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 20*).
[*kerem,]*
5. Sā'il-i dergāhuñam senden **kerem** senden
'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra*
25). [*kerem,]*

kerem kıl-: Lutfet, cömertlik göster.

1. Kerem kıl itme cevri Nûrî-i zāre
cefākārim
Şaķın rüy-ı sipihri tütmasun dūd-ı şerer
bārim (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 17*).
[*kerem kıl-,]*

keremler eyle-: Cömertlik etmek, iyilik etmek,
lütfetmek, ihsanda bulunmak.

1. Sipih-i düne yā Rābb keremler eyle gün
göster
Hicāb itsün anub bu itdiği cevri-i firāvāni
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 21*).
[*keremler eyle-,]*

kerim Allah: Kerem ve cömertlik sahibi Allah C.C.

1. Ğumüm dehr ise bār-ı girāndır yā **Kerim**
Allah
Emān bu cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,*
Mısra 1). [*kerim Allah,]*
2. Ğumüm dehr ise bār-ı girāndır yā **Kerim**
Allah
Emān bu cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,*
Mısra 2). [*kerim Allah,]*
3. A efendim dest-i ğirim melce'm Rabbim
zahirimsiñ
Derüñ peşt u penāh bī-kesāndır yā **Kerim**
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 4*).
[*kerim Allah,]*
4. Yine dāmān-ı enfāsımı tıtdı pençe-i
efgān
İşim dā'im emān-ı vel-emāndır yā **Kerim**
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 6*).
[*kerim Allah,]*
5. Ne oldu hefte de bir olsa tır-i āhumiñ her
gün
Nişānı sineye heft asumāndır yā **Kerim**
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 8*).
[*kerim Allah,]*
6. Yutulmaz zehr-i kahr-ı miñnet-i eyyām
billāhi
Kuluñ Nûrīye verdiğiñ de cāndır yā
Kerim Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,*
Mısra 10). [*kerim Allah,]*

kerrāt: Ar. Defalarca.

1. Kerrât ile öptürdi baña muşhaf-ı hüsnin
‘Aşıklığıma ol meh-i nâzm inanınca (Nûrî
Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [kerrât,]

kes-: T. Kesici bir aletle ayırmak.

1. Hañçer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11).
[keser, -er]
2. Hañçer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11).
[keser, -er]

kes-: Bırakmak, vaz geçmek.

1. Göz ucıyla nıgehûn kesmesün ol âfet-i
cân
Câni ħurbân u gönül olsun ol âhüya yatağ
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 3).
[kesmesün, -me, -sün]

kes-: Bitirmek, sona erdirmek.

1. Tîğ-i azâr-ı felek akıtdı çeşmim yaşını
Kesdi tâbım bir aşısız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
18). [kesdi, -di]

kes-: Durdurmak.

1. Kesdi râh-ı kaşid-ı çâbük-rev-i nezzâremi
Âb-ı tîğ-ı ğamzenin her mevce-i âhestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [kesdi,
-di]

kes-: (Bıçak, makas, balta vb. bir aletle) İkiye
ayırmak, kat 'etmek.

1. Kılınsa mü-be-mü ta‘dâd târ-ı kâle-i luţfi
Keser kaz-ı ħamûşî riştesini kıl ile kâlin
(Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 8). [keser, -
er]

kesdirme yol: Kestirme yol, kısa yol.

1. Tîğ-ı nigâh-ı yârdan itmez dil ictinâb
Kesdirme yoldur râh-ı ‘adem deşt-i
vuslata (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 6).
[kesdirme yol, -dur]

keşf evle-: Ortaya çıkarmak, açmak, meydana
çıkarmak.

1. Açmamakdır gönca-i esrânî iş ey gül
beden
Nükte-i râz-ı femiñ keşf eylemek bir şey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 10).
[keşf eyle-, -mek]

keşf-i hicâb ol-: Örtünün, engelin kalkması.

1. Dergâhına kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar gözünde afitâb-ı ħak-ı rehûn çün
tütüyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 21).
[keşf-i hicâb ol-, -ur]

keşf-i sırr: Sırların ortaya çıkması.

1. Revâ mı keşf-i sırr la‘l-i leb ağıyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı ħüsne her kişi dâna mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 5).
[keşf-i sırr,]

kesil-: Kesmek, kesilmek.

1. Şu‘le-i âh görünse kesilür katre-i eşk
Nice üfâde olur gönca-i şem‘a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 5).
[kesilür, -ür]

kesil-: Akışı durmak, sona ermek, bitmek.

1. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
beyhüde
Güzergâh-ı bî-hâre sevdiğim sedd-i mefîn
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 7).
[kesilmez, -mez]

keşti-i cism: Vücut gemisi.

1. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firķâte
Sürdi çün bād-ı belâ suyu diyâr-ı ğurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 11).
[keşti- i cism, -i]

keşti-i tedbîr: Tedbir gemisi.

1. Şalanlar keşti-i tedbîrini deryâ-yı taķdire
‘Aceb hiçe şayarlar rûzigâr-ı mevc-i
tûfânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 5).
[keşti-i tedbîr, -i, -n, -i]

kevn u mekân: Varlık, kâinat, mevcudiyet.

1. Cān u cihāna hūkm iden kevn u mekāna hūkm iden
İklīm-i cāna hūkm iden ancak cenābıdır
şehā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 11).
[kevn u mekān, -a]

keyde it-: Oyun etmek, oynamak.

1. 'Ālem -i āzāde keyde itdi ol şeh Nûrîyā
Dilleri ehl-i diliñ gīsusunun dil-bestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [keyde
it-, -di]

keyf: Ferahlık, rahatlık, huzur duygusu, gönül
açıklığı.

1. Nīm mi tolı mıdır sāğarı yārim şundi
Tastamam geldi ki **keyfimce** ne bîş oldı
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8).
[keyfimce, -imce]

keyf: Neşe; huzur.

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağyār kendi **keyfine** kılsa karalanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 8).
[keyfine,]

keyfivet: Sarhoş etme özelliği.

1. Çeşmim hayāl-i la'liñ ile pür-şarābdır
Gönlüm o **keyfivet** ile neş'e-yābdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [keyfivet,]

keyfivet-i muhabbet: Muhabbet keyfi.

1. Mest degil o serv kıddim yana şallanur
Keyfivet-i muhabbetimiz böyle dallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 2).
[keyfivet-i muhabbet, -imiz]

ki: " Ki bağlacı".

1. Hiç savaşma **ki** eser şavurur o sen şavuş
Şayma gel Nûrî-i sermesti başıñdan Şava
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [ki,]
2. 'Aceb mi bakmasa meyhāne-i dehre
göñül sākī
Ki ol sermest-i gam çok kan yutdı hatırıñ
hoş tüt (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8).
[ki,]
3. Şahife-i gamı pür-naqş eyle ey Nûrî
Ki yād-ı māniye naqş u nigār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [ki,]

4. Zuhūr-ı haţţ iledir būs u la'le h'vāhişimiz
Ki nūş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [ki,]
5. Şahife-i gamı pür-naqş eyle ey Nûrî
Ki yād-ı ma'nāya naqş u nigār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [ki,]
6. Zuhūr-ı haţţ iledir būs u la'le h'vāhişimiz
Ki nūş-ı sāğara faşl-ı bahār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [ki,]
7. Takıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım **ki** dil-i Nûrî āvāre delidir (Nûrî
Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ki,]
8. Ben ol rütbe za'if u haste-i 'aşqım **ki**
pūşidem
Per-i pervāne-i şem'-i şebistān-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 5). [ki,]
9. Varımı çalub çarpmasalar 'aşık-ı zārīñ
Hübān-ı peri-peykeri dirdim **ki** melekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 4). [ki,]
10. Pistān-ı duhteranı öpüp oşşa kākülün
Mecūbe Nûrî bakma **ki** ahir şakallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [ki,]
11. Dil nice ayrılır **ki** leb-i yārdan meges
Pervāzdan kalur ne zemān peri ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [ki,]
12. Ko git Balıklıya ey sīm ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pūla degmezsem **ki** cismim
pārenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 4). [ki,]
13. Nûrîyā bu gazel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme bir hāl ile zannım bu **ki** tanzir
idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra
10). [ki,]
14. Öyle yırtılmış **ki** yüzi perdesi
Kaplanılmaz şimdi ol astāre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [ki,]
15. Reg-i destīñ seniñ **ki** rişte-i cāndan da
nāzūkdür
Tabīb-i bī-mürüvvet büsegāh-ı nişter
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 5).
[ki,]
16. O şeb **ki** seyr-i ruḥ-ı yāre hāb olur māni'
Ziyā-yı māha mişāl-ı şehāb olur māni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [ki,]
17. Zülf-i yāri görelü öyle kararmış **ki** gözüm
Bakamam 'āleme mihr u mehi etsem
'aynek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 5).
[ki,]
18. Yā nice gelsün açılun bak **ki** batdı iltifāt
Bir gül için herkesiñ çeşminde hār oldı
göñül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3).
[ki,]
19. Nīm mi tolı mıdır sāğarı yārim şundi
Tastamam geldi **ki** keyfimce ne bîş oldı
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8).
[ki,]
20. Şeyhiñ kudümünüñ neyidir mazhar
oldıñ
Devrān döndirür başımı **ki** her gün a dede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 8). [ki,]
21. La'lin öpmüş ol bütüñ zannım **ki** Nûrî
sāğarıñ
Kanı döküb şaçardı keff-i müjgānım

- gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9*). [ki,]
22. Râh-ı ümîd içre saña bildim **ki** yokdur reh-nümâ
Envâr-ı lutf-ı Kibriyâ hem-râhûn olsun
Nûrîyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 49*). [ki,]
23. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârim **ki**
Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*). [ki,]
24. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârim **ki**
Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*). [ki,]
25. O siyeh-i rüz-ı gamem **ki** bakıcağ mir`âta
Göremem âyîne-i `âlem içinde eşkâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*). [ki,]
26. O siyeh-i rüz-ı gamem **ki** bakıcağ mir`âta
Göremem âyîne-i `âlem içinde eşkâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*). [ki,]
27. Hüdâya küşte-i `isyânımız müstağrıñ
olsun tâ
Ki yokdur mevc-i baħr-ı raħmetiniñ hadd
u pâyânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 30*). [ki,]
28. Tütüb dergahıña toğrı yüzüm geldim **ki**
dünyânın
Yalan oldıgımı bildim inandım yâ
Resülla`llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 3*). [ki,]
29. Görünsün dîde-i cânâ kenâr-ı vuşlatıñ
Nûrî
Ki fülk-i kalbi baħr-ı `aşka şaldım yâ
Resülla`llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10*). [ki,]
30. Ne havfüm var benüm **ki** fitne-i âħir
zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âħir zamansın Yâ
Resülla`llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 7*). [ki,]
31. Hânesinde kimi gördün **ki** gâzanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğ
(*Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 3*). [ki,]
32. Nûrî o gülistâna gönül oldu **ki** râğıb
Her mışrâ`ı `ud ağacı dinse münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*). [ki,]
33. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu
zîver
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma **ki** beñzer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 18*). [ki,]
34. Žannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hû
İpe un ser **ki** begim itmege lâfa ağâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 18*). [ki,]
35. Ben şanurdım **ki** oyundur baña bu itdigi
nâz
Nice `akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*). [ki,]
36. Ol turre-i sünbül **ki** nesim-i nigeħimle
Derd-i siyehimle (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 13*). [ki,]

37. Meşhür-ı `avâm bir meşeldir **ki** diniür
Germ-âbeye dâhîl olan elbet derler (*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 3*). [ki,]
38. Şanma ey dil **ki** her ehl-i suħan añlar
diliñi
`Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21*). [ki,]
39. Havfüm oldur **ki** çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldu bu Ğâlib **ki** ħased-kârâna
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 44*). [ki,]
40. Havfüm oldur **ki** çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldu bu Ğâlib **ki** ħased-kârâna
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 43*). [ki,]

ķil: Saç teli.

1. Vaşf-ı zülfi-yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yokdur ħaťâ uzatma ķil u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [kıl,]

ķil: Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantı, kıl.

1. Bir **ķılın** çektikce şanki rişte-i cânlar
çeker
Bir nefes alamadım gitdi elinden cımbızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3*). [ķılın, -in]

ķil ile kâl: Dedikodu, boş söz konuşmak.

1. Kılınsa mü-be-mü ta`dâd târ-ı kâle-i lutfı
Keser kaz-ı ħamüşî riştesini ķil ile kâlin
(*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 8*). [ķil ile kâl, -i, -n]

ķil u kâl: Boş/ esassız söz.

1. Ne `ayb yâd-ı ruħ u zülfi-yârdan ħayri
Gelmemiş ise hiç ķil u kâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6*). [ķil u kâl, -e]

ķil u kâl: Dedikodu.

1. Vaşf-ı zülfi-yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yokdur ħaťâ uzatma ķil u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12*). [ķil u kâl, -e]
2. Ne `ayb yâd-ı ruħ u zülfi-yârdan ħayri
Gelmemiş ise hiç ķil u kâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 6*). [ķil u kâl, -e]

kılca: 1- Kıl kadar 2- Azıcık.

1. Gönlüm üzülür ayrılamm zülfi telinden
Cân **kılca** kalur şarmaz isem ince
belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 2*). [*kılca,]*

kılı kırk yar-: Titiz ve ayrıntılı bir biçimde incelemek, önemle üstünde durmak.

1. Hâme-i vaşfin da kılı kırk yarar ey Nûrî
Göricek kâkül-i ebrüsünü semmür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 9*). [*kılı kırk yar-, -ar]*

kilisâ: Kilise, Hristiyan mabedi.

1. Bûs ider muğ-beçeler resm-i Pânâyâdur
deyü
Rûyına sürse **kilisâya** giderken yâldızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 8*).
[*kilisâya, -ya]*

kilk-i kader: Kader kalemi.

1. Hattı degil **kilk-i kader** yazdı ruhın
levhasına
‘Âşıkâ bûs-ı lebiñ borc edügiçün tahvîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5*). [*kilk-i kader,]*

kilk-i müjgân: Kirpik kalemi, (kalem gibi kirpik).

1. Levha-i hâk-i der-i Mollâ-yı Rûmî Nûriyâ
Kilk-i müjgânımla pür-naqş u nigâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 14*).
[*kilk-i müjgân, -ım, -la]*

kilk-i semmür-ı kef-i Bihzâd: Bihzad'ın (16. yy yaşamış bir ressam) elindeki semur kalem.

1. Mû-be-mû diğkât idüb ebrûña çıkmaz
añladım
Böyle şüret kilk-i semmür-ı kef-i
Bihzâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 4*). [*kilk-i semmür-ı kef-i Bihzâd, -dan]*
2. Mû-be-mû diğkât idüb ebruña çıkmaz
añladım
Böyle şüret kilk-i semmür-ı kef-i
Bihzâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 4*). [*kilk-i semmür-ı kef-i Bihzâd, -dan]*

kim: Soru zamiri.

1. Hıfz-ı râz eyleyeniñ bārını **kim** olsa çeker
Bu sözüüm şanma tehî işte güvâhım zenbîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 3*). [*kim,]*
2. Şem‘-i cânın **kim** yağarsa şems-i dîniñ
‘aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fırıl fırıl
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 13*). [*kim,]*

kim: "hangi kişi" anlamında soru zamiri.

1. Hânesinde **kimi** gördün ki gâzanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe
(*Nûrî Divanı, Kut'a 5, Mısra 3*). [*kimi, -i]*

kim: "Hangi kimse" anlamında soru zamiri.

1. Dergâhıña **kim** intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şağlar gözünde afitâb-ı hâk-ı rehûñ çün
tütüiyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 21*).
[*kim,]*
2. Sır virmedi ağıyâra dil çün oldı päre päre
dil
Sen var iken bî-çäre dil yâ **kime** itsün
ittikâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 30*).
[*kime, -e]*

kim: "Hangi kimse" anlamında soru zamiri.

1. Bî-ma‘ni vü bî-hâşşedür yâr lebin ekşer
Kim gördüğü var hâtem-i nâm-âver-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 20*). [*kim,]*

kim: "Ki" bağlacı.

1. Dehâniñ küşte-i tîğ-i ğama bahş-ı hayât
eyler
‘Aceb **kim** tıynetin hem-mâye-i ‘İsâ
mıdır cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 8*). [*kim,]*
2. Ele almaz yine olma tatalım **kim** olmuş
Feyz-i la‘liyle gönül sāğar-ı ser-şâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3*).
[*kim,]*
3. Müjemden katre katre Nûriyâ eşkim
şaçılısun **kim**
Bahâr-ı hûsn yâre ebr-i nîsân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 9*). [*kim,]*
4. Buldurdı şuyun dil-i âb **kim** aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiği beyhüde kürekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 5*). [*kim,]*
5. Çalışma beyt yapmağa ebrüsuna Nûrî
Tağ eylemesün tākātünü **kim** bu felekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 10*). [*kim,]*

6. O mâhiñ pertev-i hüsni cihâni nice tıtmaz
kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 7*). [kim,]
7. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûrîde eyleşdi
Kim kırtula zülfi gibi dâm-ı hıyelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 10*). [kim,]
8. Öyle bir findıççı **kim** görse gelür âteş
gibi
Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9*). [kim,]
9. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
gösüleriñ
Bâde de süz **kim** süzilsün nergis-i
câdüleriñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 20*). [kim,]
10. Derle biraz **kim** boyansın 'arızın gül
şuyına
Bağma mestâniñ bugün lafına hây u
hüyına (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 9*). [kim,]
11. Zinhâr kıyâs eyleme **kim** sehv-i lisândır
Billâhi yalandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 11*). [kim,]
12. Terahhum eyle **kim** İncil-i hanı vir
sevdâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarki 1, Mısra 3*). [kim,]
13. Nûriyâ bir cevherin târîhdür **kim** didiler
Lihye taklîdi için biz de taķındıķ pösteķi
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3*). [kim,]

kim: "Hangi kişi" anlamında zamir.

1. Nola açsañ gerd-i derd-i sine-i bî-kineyi
Kim unutmaz raķş idince sen ğam-ı
dîrîneyi (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 28*). [kim,]

kim: "Ki" bağlacı.

1. Mâlikü'l-mülk şahâ muķtedire **kim**
sensiñ
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*). [kim,]
2. Nûrî-i pür-cürüm u 'işyâniñ budur **kim**
maķşadı
Nûr-ı rahmetle tola dest-i du'â yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 27*). [kim,]
3. Göñül **kim** nîş-i miñnet ile çok tolmış
boşanmışdır
Leb-â-leb eyle ķand-ı lütfiñ ile ol
nemekdâmi (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25*). [kim,]
4. Göñül bir hâne-i pür-bime dâhil oldu **kim**
her bâr
Keder nâmına bir bed-aķter eyler idi

derbâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 17*). [kim,]

5. 'Aceb bir ķala'-yi endişede ħaps oldu
canım **kim**
Sipeh-sâlâr-ı miñnetdir civârında
niğebâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 15*). [kim,]
6. Baķıldıkça yine boş buldular mânend-i
âyine
Niçün **kim** renkden renge boyandım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 10*). [kim,]

kim: "Ki" bağlacı.

1. Mâlikü'l-mülk şahâ muķtedire **kim**
sensiñ
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*). [kim,]

kim ile olur iseñ ol: Kim ile olursan ol (umursamamak, ilgilenmemek).

1. Vaz geldim **kim ile olur iseñ ol** var neşeyâb
Nûrî-i mest-i ğamem göñlüm kebâb
eşkim şarâb (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 27*). [kim ile olur iseñ ol,]

kime: "Hangi kimse" anlamında kullanılan soru zamiri.

1. Müznîbine bâb-ı ihsânın bugün meftüh
iken
Ğayri **kime** eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 10*). [kime,]

kimi: "Bazıları" anlamında belgisiz zamir.

1. Kimi dergeh-ı Ħudâya kimisi
Bâliş-i zer-kâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 3*). [kimi,]

kimi: "Bazıları" anlamında belgisiz zamir.

1. Kimi dergeh-ı Ħudâya **kimisi**
Bâliş-i zer-kâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 3*). [kimisi, -si]

kimse: "Hiç kimse" anlamında belgisiz zamir.

1. Kulaķ tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enin

- garīb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5*).
[kimse,]
2. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîñ
garīb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5*).
[kimse,]

kimse: "Her kimse, herhangi biri" anlamında belgisiz zamir. II Hiç kimse.

1. Yâ Râbb der-i esrârımı izhâr itme
Mânend-i şadef **kimseye** el açdırma (*Nûrî Divanı, Rübai 1, Mısra 2*). [kimseye, -y, -e]

kimse: "Her kimse, biri" anlamında belgisiz zamir.

1. Mâye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her şüreti âyîneye taşvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 4*). [kimse,]
2. Zâhîde **kimse** eşeklik idiyorsuñ dimedi
Yükünüz boynuma atıñ deyü bezme
çökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 7*).
[kimse,]
3. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakîb
Nûrî söyletmeye gör **kimse** kazıamaz o
keli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 10*).
[kimse,]

kıpkızıl ol-: Kıpkırmızı olmak; âşık olmak; şarap rengine boyanmak.

1. Duht-ı rezi görünce olur kıpkızıl Frenk
Ağyâr kendi keyfine kalsa qaralanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 7*).
[kıpkızıl ol-,]

Kirdikâr: Yaratan, meydana getiren, yaratıcı.
Tanrı.

1. Her şeb kuluñ Nûrî-i zâr şubh-ı merâma
yol arar
Mañlab budur ey **Kirdikâr** pür-nür ola
deşt-i du'â (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 48*). [Kirdikâr,]

kırık: Kırık, kırılmış.

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6*). [kırık,]

2. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 12*). [kırık,]
3. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 18*). [kırık,]
4. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 24*). [kırık,]
5. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 30*). [kırık,]

kırmızı: Al, kızıl renk.

1. Ruñleri sağız gülünden hem beyâz hem
kırmızı
Añdırır pistânçe-i nârenci bāğ-ı sâkıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 1*).
[kırmızı,]

kısa kes-: Sözü uzatmamak.

1. Nûrî kışa kesmem o bütüñ vaşfını ammâ
Zihnim tolaşur muñabbet-i zülfü uzanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 9*). [kışa kes-, -me, -m]

kişi: Adam, insan, kimse.

1. Kişiniñ geçe sözi bir iki etbâ' nadır
Bir şem' dâ'ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 5*).
[kişiniñ, -niñ]

kişi: Adam, insan, şahıs, kimse, fert, birey.

1. Revâ mı keşf-i sırr la'l-i leb ağyâr-ı
nādâna
Nikât-ı râz-ı hüsne her **kişi** dānā mıdır
cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*).
[kişi,]

kışkıvrak: Çözilemeyecek veya kurtulamayacak bir biçimde.

1. Tağılursuñ giderek kākülüne dil-dārıñ
Seni dīvâne gönül bağlayayım **kışkıvrak**

(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 6).
[kışkavrak,]

kıssa: Ar. hikaye, rivayet.

1. Arttıkça artar guşşası takrire gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönüm gibi yok
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
31). [kışşası,]

kişver-be-kişver: Ülkeden ülkeye.

1. Kişver-be-kişver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-beķāda kocalmaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [kişver-
be-kişver,]

kişver-i 'aşk-ı cānān: Sevgilinin memleketi.

1. Kāfiristān degil **kişver-i 'aşk-ı cānān**
Āyet-i muşhaf-ı ruşsārına uşşāk inanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [kişver-
i 'aşk-ı cānān,]

kişver-i vasl: Vuslat memleketi.

1. Kişver-i vasla cān itmez mi muħabbet
kārān
Giceyi gündüze katmaz mı muħabbet
kārān (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 7).
[kişver-i vasl, -a]

kitāb: Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı
yapraklardan meydana gelen bütün // Herhangi bir
konuda yazılmış manzum veya mensur eser.

1. Rumüz-ı haţtın ider büse hāhişe ibrāz
'Aceb ki da'vî-i 'aşka **kitāb** olur mānî'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [kitāb,
]

kitāb-ı vuslat: Vuslat kitabı.

1. Kūnişt-i h'vāhiş-i vaşlıñda yoğsa
berhemen cānā
Cihândır bulunur elbet kitāb-ı vuslata
dānā (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 14).
[kitāb-ı vuslat, -a]

kıy-: Zarar vermek.

1. Eyler **kıyub** 'İsāya pereştîş saña cānā
Biñ cānla papa (Nûrî Divanı, Müstezad 1,
Mısra 19). [kıyub, -ub]

kıyās evle-: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

1. Zinhār kıyās eyleme kim sehv-i lisāndır
Billāhi yalandır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 11). [kıyās eyle-, -me]

kıyās evle-: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

1. O rakķāşıñ vaķt ulaşdırub ķoynuna
girdikce
Kıyās eylerler idi taş yatur tavşan
yatağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
8). [kıyās eyle-, -r, -ler]

kıyās it-: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

1. Ğayre göz süzdi kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās içinden seni ey 'āşık-ı bî-çāre seçer
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 1). [kıyās it-
-me]

kız: Dişi cinsten olan genç kimseler için kullanılan
hitap sözü.

1. Öyle bir fındıkçı kim görse gelür âteş gibi
Yaķdı yandırdı derünüm āh ol kāfir **kızı**
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [kızı, -
ı]

kız: Dişi cinsten çocuk yaşta kimse; bir erkekle
ilişkide bulunmamış dişi, bakire.

1. Kızlar gibi ferdāya şalar tālib-i vaşlın
Billāh uşandım o bütüñ git de gelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [kızlar,
-lar]

kız-: Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek.

1. Meclis-i meyde yüzim kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [kızdı, -
dı]

kızar-: Yüzü veya yanakları kızarmak.

1. Meclis-i meyde yüzim kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce **kızardı** da utandırdı beni

(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8).
[kızardı, -dı]

2. Şaçdığın zülfin 'izârına o gül fem bildik
Kızarıub şerm ile gül boynını sünbül
bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 4).
[kızarıub, -ub]

kızarı-: Kızarmak, utanmak, kızarıp bozarmak.

1. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2).
[kızardı, -dı]
2. Alınca leblerüñ ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2).
[kızardı, -dı]

kızdır-: Hararetlendirmek, şehvetlendirmek.

1. Meclis-i meyde yüzim **kızdırub** öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 7).
[kızdırub, -ub]

kızdır-: Sinirlendirmek.

1. Niçün kül yutturdu da kor gider o yana bu
yana
Budur hem **kızdırın** hem şoğudan
'uşşâkı dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2,
Mısra 2). [kızdırın, -an]

kızdır-: Kızdırmak.

1. Goncânîñ güşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine gavğaya tutuşdurdu güli **kızdırdı**
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 2). [kızdırdı,
-dı]

kızıl: 1. Kızıl, al, kırmızı.

1. Belki te'sîr-i nigâh-ı çeşm hün-âlüddur
Gösteren âyîne-i hüsnün **kızıl** şahbâ değil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [kızıl,]
2. Kanına kanmış begim duhter-i reziñ
olmuş lebiñ
Bir **kızıl** divâne bu eşk-i firāvânım gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [kızıl,]

ko: Bir şeyi belli bir yere bırakmak, belli bir yere
yerleştirmek.

1. Bâde virse eline sağırı mânend-i 'itâb
Ser-i engüştini bir kerre şıkardım

kırdum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
8). [kırdum, -r, -, -m]

ko: "Bırak ! Boşver!" anlamına gelir.

1. Nürîyâ sağırı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun **ko** o kâfir lık lık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [ko,]
2. Kırbaniñ olam **ko** yine gel a kızum itme
Kıo başıñ için bu bereli gönümü nâlân
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 1). [ko,]

ko git: Bırak gitsin, varsın gitsin.

1. Kıo git Balıklıya ey sîm ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [ko git,]

koç başıñ için: Yemin veya yalvarma sözü.

1. Kırbaniñ olam ko yine gel a kızum itme
Kıo başıñ için bu bereli gönümü nâlân
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 2). [koç
başıñ için,]

kocal-: Kocamak, ihtiyarlamak.

1. Kışver-be-kışver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-bekâda **kocalmaz** mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 4).
[kocalmaz, -maz]

k'ola: Ki ola.

1. Hemnâm idüğün o mehle Nürî
Bildir **k'ola** şevk-yâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 14). [k'ola,]

kolay: Basit.

1. Düz ayak başsa **kolay** yan çiziver ağıyâre
Bağdaşır olma bucâğıñda aña harf endâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 11).
[kolay,]
2. Zannider vaşlı **kolay** yan gelür ol bed-hü
İpe un ser ki begim itmege lâfa ağâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17).
[kolay,]

kon-: Konmak (kuş ve sinek bağlamında).

1. Murgān-ı nazar gülşen-i ümmîdi ne bekler
Ol gül-bedeniñ rûyına **konmuş**
kelebekler (*Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 2*). [*konmuş, -muş*]

kon-: Konaklamak, bir yerde kalmak.

1. Şatıcak muğ-beçe-i bâde-fürüş 'âşıkā nâz
Nağd-i cân **konşa** niyâz olunarak sâğara
az (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 2*).
[*konşa, -sa*]

kon-: (Toz) konması.

1. Pâymañ itdiği 'uşşâkı reh-i meykedede
Zâhidîñ hâtırına **konmaya** tek toz toprak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 8*).
[*konmaya, -ma, -y, -a*]

kor gid-: Koyup gitmek, bırakmak.

1. Niçün kül yutturdu da kor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (*Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra 1*). [*kor gid-, -er*]

korku: Bir tehlike veya tehlike düşüncesi
karşısında duyulan kaygı.

1. Bakma âyine-i şemşir-i nigâhuñ çekerek
Korkudan 'aks-i ruğ-ı mâha gelir çalıklık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 6*).
[*korkudan, -dan*]

koş-: Yetişmek.

1. Nûrî kuluñ ardınca **koşsun** hiç mayna
virmeyüb
İşte esir almaca ey nevreñ ger istersen
oyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9*).
[*koşsun, -sun*]

kovnına al-: (Bir şey) koynuna koymak.

1. Nûrîyâ hâle-i şıfat koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 9*).
[*koynuna al-,*]

kovnuna gir-: Kucağa girmek.

1. O rakķâşñ vakt ulaşıdırub koynuna
girdikce
Kıyâs eylerler idi taş yatur tavşan
yatağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 7*). [*koynuna gir-, -dikce*]

kovun: Koyun.

1. Pâre pâre disem dañi baķmaz dil-i
nâlanıma
Şokıldı çün ağıyar açub gösterdiği sâ'at
kovun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8*).
[*kovun,*]

kucağ: Kucak; açık kollarla göğüs arasındaki
bölüm, ağış.

1. Şıķılmış bāğda şalkım şacak cāme ile dil
ammā
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 12*). [*kucağında, -i, -n, -da*]

küçük: Küçük.

1. Hâlîde **küçükdür** o mehün kendi de
ammā
Kehvâre-i âyine-i çeşiminde bebedir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 7*).
[*küçükdür, -dür*]

küdek-i gonca: Gonca çocuğu.

1. Küdek-i goncaya sermâye-i hâb-ı nahvet
Zâr-ı bülbülde leben hürî-i şebnemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 3*).
[*küdek-i gonca, -ya*]

kudüm: Bir makama gelme, göreve başlama.

1. Şeyhiñ **kudümunuñ** neyidir mazhar
oldığıñ
Devrân döndürür başımı ki her gün a dede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 7*).
[*kudümunuñ, -unuñ*]

küfr: Dinsizlik, küfür.

1. Küfrdür dil bağlamak bence o zülf-i
kâfire
Pertev-i hüsnîñ tırırken nûr-ı imānım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 7*).
[*küfrdür, -dür*]

küfr-i zülf: Saç karalığı; sevgilinin siyah saç.

1. Küfr-i zülfün ol bütüñ dil yād idüb feryād ider
Deyr-i ğamda diñle zıkr yā şanem
nāküsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [küfr-i zülf, -ün]
2. Ziyâ-yı dîn-i hüsne küfr-i zülfün eyleme perde
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 7). [küfr-i zülf, -üñ]

kul: Köle, esir, tutsak.

1. Nûrî **ķuluñ** ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esir almaca ey nevres ger isterseñ
oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [ķuluñ, -uñ]

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

1. Ey pâdişâh-ı baħr u ber ‘aşkıñ ile şâm u seher
Devrân ider şems u kamer **ķuldur** saña
arż u semâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 10). [ķuldur, -dur]

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd, ademoğlu, kişioğlu.

1. Nice me’yüs olur dergâh-ı luţfiñdan **ķuluñ**
Nûrî
Cenâbıñ mültecâ-yı ins u cânsın Yâ
Resûlla’llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 9). [ķuluñ, --ın]

kul: Abd, kul, yaratılan.

1. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ’imâ
Pâdişâhından ‘atâ **ķuldun** ħaţâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 14). [ķuldun, -dan]

kul: 1. Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.
2. Hürriyetine sâhip olmayıp başkasının hükmü altında olan kimse.

1. Her şeb **ķuluñ** Nûrî-i zâr şubħ-ı merâma
yol arar
Maţlab budur ey Kırdikâr pür-nür ola
deşt-i du’â (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [ķuluñ, -uñ]

2. Tîĝ-i ebrüya sitemkâr eyler ħançer
‘Alemler bir **ķula** şatmaz mı muĥabbet
ķarân (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6). [ķula, -a]

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan / abd.

1. Ħavf idüb Allahdan itmez misüñ **ķuldun**
hicâb
Eyledüñ sâĝar başına biñ ‘itâb u bin ‘azab
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 25). [ķuldun, -dan]

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

1. Yutulmaz zehr-i ħahr-ı miĥnet-i eyyâm
billâhi
Ķuluñ Nûrîye verdiğiñ de cândır yâ
Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 10). [ķuluñ, -un]

ķül vuttur-: Kandırmak, oyuna getirmek.

1. Niçün ķül vutturdu da ħor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şoĝudan ‘uşşâkı
dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra 1). [ķül vuttur-, -du]

ķulaĝında küpe eyle-: Kulaĝına küpe etmek (başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak).

1. Sözüñ bir dürr-i yektâ-yı me’ânî olduĝun
Nûrî
Bilüb ol duĥter-i nâzım küpe eyler
ķulaĝında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [ķulaĝında küpe eyle-, -r]

ķulak tut-: İyi anlamak üzere dinlemek.

1. Ķulak tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn
garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [ķulak tut-, -uñ]
2. Ķulak tutuñ neymiş bir nefes dimez
kimse
Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn
garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [ķulak tut-, -uñ]

ķullaşdır-: Kullaştırmak.

1. Dem-be-dem **ķullaşdırır** bāĝ-ı ħayâl-i
ĥüsnini
Nûrîyâ ol nâzeniniñ nice incir ħırsızı

(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 17).
[kullaşdırır, -ır]

kumâş-ı hüsn: *Güzellik kumaşı II güzel görünüşü.
beden.*

1. Bedel naqdine-i cânlar alurlar
Kumâş-ı hüsnüne dil-dâr-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 26). [kumâş-ı
hüsn, -ü, -n, -e]

kumâş-ı mihr-i hüsn-i yâr: *Yarin güzellik
güneşinin kumaşı.*

1. Fedâ'-yı naqd-ı ârâm zerreveş âsândır
ammâ
Gücüm yetmez kumâş-ı mihr-i hüsn-i
yâre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31,
Mısra 6). [kumâş-ı mihr-i hüsn-i yâr, -e]

künc-i ğam: *Üzüntü köşesi.*

1. Künc-i ğam seyrāngāh-ı bāġ-ı 'ālemdir
baña
Dāġ-ı sinem gülşen-i 'ālemler tev'emdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 1).
[künc-i ğam,]

künc-i tahassür: *Tahassür (hasret çekme) köşesi.*

1. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezārān hüy
u hây
İnlesün künc-i tahassürde gönül mænend-i
nây (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 16).
[künc-i tahassür, -de]

künişt-i hvâhiş-i vasl: *Vuslat isteğinin havrası.*

1. Künişt-i hvâhiş-i vaslında yoġsa
berhemen cânâ
Cihândır bulunur elbet kitâb-ı vuşlata
dânâ (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 13).
[künişt-i hvâhiş-i vasl, -iñ, -da]

kur-: *Düzenlemek, planını yapmak.*

1. Yâre şarılmaġı dün gece çıkardım
kurdum
Mû-miyân ile tutub la'line şardım şordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1).
[kurdum, -du, -m]

kurbanıñ ol-: *Bir amaç için canını esirgememek,
kendini feda etmek.*

1. Kurbanıñ olam ço yine gel a kuzum itme
Koç başıñ için bu bereli gönülümü nālān
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 1).
[kurbanıñ ol-, -am]

kurbanıñ oldıġım: *Bir amaç için canını
esirgememek, kendini feda etmek.*

1. Bir büse virmediñ baña **kurbanıñ
oldıġım**
'İd oldı a kuzum idelim gel mu'âyede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 5).
[kurbanıñ oldıġım, -diġ, -ım]

kurıd-: *Kurutmak.*

1. Ebr-i emele kânım **kurıdır** sâkî-i devrân
Olma buña hayrân (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 21). [kurıdır, -ır]

kurıt-: *Suyunu ve ıslaklıġını giderip kuru duruma
getirmek.*

1. Hevâ-yı mihr-i ruyıñla sirişk-efşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb pek kânım **kurıtdı** hatırıñ hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6).
[kurıtdı, -dı]

kurnaz: *Far. Kolay kanmayan, başkalarını
kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına
erişmesini beceren, açıkğöz, II Bir özel ad.*

1. Turna ayaġı gibi kalsa gerek dermânsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek
kurnaz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
24). [kurnaz,]

kurtar-: *Kurtulmasını sağlamak, tehlikeli veya zor
durumdan uzaklaştırmak.*

1. Zimâm-ı esb-i takdîri alaydım deşt-i
tedbîre
Bu hâşâk-ı kederden **kurtarırdım** belki
dâmâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
20). [kurtarırdım, -ır, -dı, -m]

kurtul-: *Kurtulmak II özgür olmak.*

1. Ser-pençe-i murġ-ı dil Nürîde eyleşdi
Kim **kurtula** zülfi gibi dâm-ı hiyelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 10).
[kurtula, -a]

kurulı: Kurulmuş olan, yerleşmiş.

1. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu bir kemandır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [kurulı,]
2. Cevrine sîne germe çek kendiñ
Kurulu bir kemandır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [kurulı,]

küs: Kös, büyük davul.

1. Ceş-i müjgânîñ kalur mı leşker-i
Kāvüsdan
Sinemiñ bu kadar döğülmeklikde farkı
küsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 2).
[küsdan, -dan]

küs: Darılmak; gücenmek.

1. Küs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli ‘aceb bir şâğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1). [küs,]

küsme-: I. Darılmak, gücenmek. II. Küs- fiiline olumsuzluk edatı "ma-me" getirilmiştir.

1. Küs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli ‘aceb bir şâğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1). [küsme,]

küşte-i ‘aşk: Aşk maktulü, aşk şehidi.

1. Küşte-i ‘aşk olanıñ haline ağlar hançer
Düşdiler bir yola ammâ yoğdı tâb u
tüvân (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 15).
[küşte-i ‘aşk,]

küşte-i ‘isyân: İsyânımızın maktulu, cesedi.

1. Hudāya küşte-i ‘isyânımız müstağrıq
olsun tâ
Ki yokdur mevc-i baħr-ı rahmetiniñ hadd
u pâyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
29). [küşte-i ‘isyân, -ımız]

küşte-i tiğ-i ğam: Gam kılıcından ölmüş(kimse).

1. Dehāniñ küşte-i tiğ-i ğama baħş-ı hayāt
eyler
‘Aceb kim tıynetniñ hem-māye-i ‘İsā mıdır

cānā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 7).
[küşte-i tiğ-i ğam, -a]

küt-ı mür: Karıncaların gıdası.

1. Hevā-yı haṭṭ u zülfünle olurlar
Gönüller **küt-ı mür** u mār-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [küt-ı mür,]

L

lâf: Söz.

1. Derle biraz kim boyansın ‘arızniñ gül
suyına
Bağma mestāniñ bugün **lafına** hāy u
hüyına (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
10). [lafına, -ına]

lâf: Söz, lakırdı.

1. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hü
İpe un ser ki begim itmege **lâfa** ağāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 18).
[lâfa, -a]

lâf: Laf, söz.

1. ‘Uğde-i hâṭır açar eylese de **lâfi** ṭavîl
Söz içinde götüren zülf-i siyehiñ temşîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [lâfi, -ı
]

lâf u güzâf: Boş söz, dedikodu.

1. Olamaz sine-i berrākına hiç **lâf u güzâf**
Didi bu mışrā ‘ haḳkında belîğ-i vaşşâf
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 33). [lâf
u güzâf,]

lâfi at-: Söyleşmek, konuşmak.

1. Tartamaz nîk u bed-i ‘ālemi de mîzānsız
Deve ṭabanı atar lâfi nice erkānsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 20). [lâfi at-, -
ar]

lâfi kısa kes-: Sözü uzatmamak.

1. Mû-miyânında şarub ince hayāle zihniñ
Kışa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dirāz

(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [lâfi
kışa kes-, -me]

la'li: I. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. II. Sevgili
dudağı.

1. Meclis-i meyde yüzim kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [la'lin,
--in]

la'li: I. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. 2. (Divan
edebiyatında) Sevgilinin kırmızı dudağı.

1. Şarâb-ı âteşin **la'li** şun serd-i güftârîñ
Dili senden beni cândan şoğutdu hâtırîñ
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 3).
[la'liñi, -i, -n, -i]
2. Öpünce **la'li** ben dilde mest olub
kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [la'lini,
-i, -n, -i]
3. Öpünce **la'li** ben dilde mest olub
kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [la'lini,
-i, -n, -i]
4. Büse-hâh olmak görüb mir'ât-ı dilde
la'li
Söz ümididir dehân-ı şüret-i mâ'kûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 13).
[la'lini, -i, -n, -i]

la'li: (kırmızı ve değerli bir taş) 2(mec) II Sevgili
dudağı.

1. Kandesin ey dil-i pür-yâre kan işte yâre
Kanayım **la'line** dirdüñ didi çün kan saña
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [la'line,
-ine]
2. Zuhûr-ı hañt iledir bûs u **la'le** h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâgara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [la'le, -
e]
3. Zuhûr-ı hañt iledir bûs u **la'le** h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâgara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [la'le, -
e]
4. Cân alub cân virür müşterisin aldatmaz
Sûk-ı hüsnünde olub gâmezeye **la'li** enbâz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [la'li, -
+i]
5. Yâre şarılmağı dün gice çıkardım kurdum
Mû-miyân ile tutub **la'line** şardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 2).
[la'line, -ine]

la'li: (Sevgilinin) kırmızı dudağı.

1. O şühuñ kaddi serv ü **la'li** gonca zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil
avârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 9). [la'li, -i]

la'li: Dudak. II Sevgilinin lal taşı gibi kırmızı ve
değerli dudağı.

1. La'lin öpmüş ol bütün zannım ki Nûrî
sâğarıñ
Kanım döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9).
[la'lin, -i, -ñ]

lâle: Lale çiçeği.

1. Elde **lâleyle** piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkül-i sünbül-nihâduñ 'arız -ı âl üzre
yay (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 13).
[lâleyle, -y, -le]

lâle: I. Zambakgiller familyasından, Asya menşeli
olduğu sanılan, çok değişik türleri bulunan, mızrak
biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki. 2.
Bu bitkinin, yapraklarının ortasından çıkan bir sap
üzerinde bir tâne açan kadeh biçimindeki çiçeği.

1. Alınca leblerüñ ey gül hayâle dîdelerim
Kızardı serimle mânend **lâle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [lâle,]
2. Alınca leblerüñ ey gül hayâle dîdelerim
Kızardı serimle mânend **lâle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [lâle,]

lâle 'izâr: Lale yanaklı. II Sevgilinin kırmızı
yanakları.

1. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdür
Bilmez miyim ol lâle 'izârı ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 2). [lâle
'izâr, -i]

lâle-i gülzâr: Gül bahçesinin lalesi.

1. Süsen ü lâle-i gülzârı ser-â-ser hañçer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 45). [lâle-i
gülezâr, -i]

lâlezâr: 1. lale bahçesi 2. lale bahçesi | kan gölü.

1. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârîñ virirdi âb u tâb
Şimdi ey mihr-i cefâ bir **lâlezâr** oldu
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8*).
[lâlezâr,]

lâlezâr: Lale bahçesi.

1. Gönülüm hayâl-i la'liñ ile **lâlezârdır**
Çeşmim o cây-ı dilkeşe bir çeşme-sârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 1*).
[lâlezârdır, -dır]

lâlezâr: Far. Lale bahçesi.

1. Fikr-i la'liñle müjem ebr-i bahâr etsem
gerek
Feyz-i eşkülme cihânı **lâlezâr** etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 2*).
[lâlezâr,]

la'li-leb: Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

1. Revâ mı keşf-i sırr **la'li-leb** ağıyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı hüsne her kişi dâñ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 5*).
[la'li-leb,]

la'li-leb-i yâr: Sevgilinin kırmızı dudağı.

1. Anlasa **la'li-leb-i yâr** bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*). [la'li-leb-i yâr,]
2. Anlasa **la'li-leb-i yâr** bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 7*). [la'li-leb-i yâr,]

lâyık: (Ar.) Uygun, yaraşır.

1. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakîb
var
Nûrî gibi yüz virmesem ol mehveşe **lâyık**
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 10*). [lâyık,
]

leb: F. Dudak.

1. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 1*). [lebin,
-in]

2. Būs iderken **lebiñi** sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (*Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 3*). [lebiñi, -iñ, -i]

leb: Dudak.

1. Alınca **lebleriñ** ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*).
[lebleriñ, -ler, -iñ]
2. Alınca **lebleriñ** ey gül hayâle didelerim
Kızardı serimle mânend lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 1*).
[lebleriñ, -ler, -iñ]

leb: Dudak.

1. Hâsretin ben çekerim her gece gönca
lebimiñ
Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde
ğam (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 11*).
[lebimiñ, -im, -in]

leb: Dudak II sevgilinin dudağı.

1. Alsa ağış-ı hayâline miyânîñ şâ'ir
Ma'ni-i mısra'ı bercestesi **lebler** hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 40*).
[lebler, -ler]

leb: (≠) i. (Fars. leb) I. Dudak.

1. Eyler **lebi** bahşış-i tekellüm
Elbet açılır o bâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 17*). [lebi, -i]

leb: (Fars.) Dudak.

1. Nihâl-i kâmetiñdir nahl-âşüb
Şekerli **lebleriñdir** bâr-ı fırkat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 4*). [lebleriñdir, -
ler, -iñ, -dir]

leb: (Fars.) Dudak.

1. Lebin būs eyler iken 'ârîzî şıyrıldı
rişimden
O berg-i gönca-i ter hâr-ı gamla
yarelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 5*). [lebin, -iñ]
2. Kanına kanmış begim duşter-i reziñ
olmuş **lebiñ**
Bir kızıl divâne bu eşk-i firāvânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5*). [lebiñ,
-iñ]

3. Olmadı h̄vāhiş-i bāl ile **lebin** emme naşīb
Tatlı cānımdan acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 5). [lebin,
-iñ]
4. Bî-ma'ni vü bî-hāşşedür yār **lebin** ekşer
Kim gördüğü var hâtem-i nām-āver-i
elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
19). [lebin, -iñ]

leb-ā-leb eyle-: Ağzına kadar doldurmak.

1. Göñül kim niş-i miñnet ile çok tolmış
boşanmışdur
Leb-ā-leb eyle kâd-ı lütfn̄ ile ol
nemekdānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
26). [leb-ā-leb eyle-,]

leben: Ar. Süt.

1. Kūdek-i ğoncaya sermāye-i hāb-ı nañvet
Zār-ı bülbülde **leben** hūr-i şebnemde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 4).
[leben,]

leb-i la'l: Dudağı lal taşı gibi kırmızı olan (dilber).

1. Ger seyr-i 'aks-i hâtt **leb-i la'l** ise merām
Gözden düşürme sāgar-ı ser-şārı mū-be-
mū (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 5).
[leb-i la'l,]

leb-i rengin: Parlak renkli, güzel dudak.

1. Gördüm **leb-i rengin** u hınnālu ayağını
Aldım elime cām-ı Cem'i hāke bıraktım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 5). [leb-i
rengin,]

leb-i şimşir-i ğamze: Ğamze kılıcının dudağı.

1. Leb-i şimşir-i ğamzeñ anlaşılmaz bir
sūhan söyler
Bu sözde göñlümüz şefkat dinür bir
tercemān ister (Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 7). [leb-i şimşir-i ğamze, -ñ]

lebi şîrîn: Tathı dudak II sevgili.

1. Āhımın çok imtiyāzı tişe-i Ferhāddan
Ey **lebi Şîrîn** yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [lebi
şîrîn,]

lebi şîrîn: Şîrîn'in dudağı.

1. Āhımın çok imtiyāzı tişe-i Ferhāddan
Ey **lebi Şîrîn** yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [lebi
şîrîn,]

leb-i vār: Yarin dudağı.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yārdan meges
Pervāzdan kalur ne zemān peri ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [leb-i
yār, -dan]

leblebi: Dış kabuğu çıkarıldıktan sonra fırında
kavrulup çerez olarak yenen nohut.

1. İktidā'en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vā'de-i vuşlat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 11).
[leblebi,]

leşker-i Kāvūs: Kavus'un (İran'da Keyaniyan
sülalesinin ikinci hükümdarı olan Keykāvūs) askeri.

1. Ceş-i müjgānıñ kalur mı leşker-i
Kāvūsdan
Sīnemiñ bu kadar dögülmeklikde farkı
kūsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 1).
[leşker-i Kāvūs, -dan]

levha: Ar. Düz ve ince tahta.

1. Hâtt degil kilk-i kader yazdı ruñın
levhasına
'Āşıka būs-ı lebiñ borc edüğüçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5).
[levhasına, -sı , -n, -a]

levha-i âmâc-ı sīne-i āhen: Demir gönliñ hedef
tahtası.

1. Dilinde şerhadār-ı tūr-i taqdiriñ eniñ
olmaz
Niçün kim levha-i âmâc-ı sīne-i āhenin
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 2).
[levha-i âmâc-ı sīne-i āhen, -in]

levha-i hāk-i der-i Mollā-yı Rümî: Rum
Molla'sının (Mevlana) kapısındaki toprağın levhası.

1. Levha-i hāk-i der-i Mollā-yı Rümî Nürîyā
Kilk-i müjgānımla pür-naqş u nigār etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 13).
[levha-i hāk-i der-i Mollā-yı Rümî,]

levha-i mecmū 'a: *Mecmua(Kitap) levhası.*

1. Belki bir gün ola bezm-i zırafā' da
oçunur
Nūrī bu şī' riñi de levha-i mecmū 'aya yaz
(Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 14).
[levha-i mecmū 'a, -y, -a]

levh-i dil: *Gönül levhası, gönül sayfası.*

1. Yād-ı hañt-ı 'arzın ey büt-i sīmīn-ber
Levh-i dili itdi pür-nağş u nigār-ı heves
(Nūrī Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [levh-i
dil,]

levn: *Ar. Renk.*

1. Her tār-ı girih-gīri taransın aralansın
Levnī qaralansın (Nūrī Divanı, Müstezad
3, Mısra 16). [levnī, -i]

levlā: *Çok karanlık gece, siyah. || : "Leyla ile
Mecnun" mesnevisinin kadın kahramanı. Leylī diye
de bilinir.*

1. Bir hüsn-i cihān-süzla ol mäh-ı şeb-ārā
Āh ol saçı **Leylā** (Nūrī Divanı, Müstezad
1, Mısra 12). [levlā,]

levle-i baht: *Bahtımın gecesi.*

1. Yarın iderse nola mihr-i tälīm-i rüşen
Bugüne leyle-i bahtımı tār iden Allah
(Nūrī Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [leyle-i
baht,]

levle-i deycūr: *Karanlık gece II kederli gönül.*

1. O mehüñ cephe-i berrākına baç nūr gibi
Gerçi zülf-i siyehi **leyle-i deycūr** gibi
(Nūrī Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [leyle-i
deycūr,]

levle-i ğam: *Keder gecesi.*

1. Leyle-i ğamda çü meh-i tārīki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem Nūrī ziyā verür o zülf u hāl
u ruğ (Nūrī Divanı, Gazel 14, Mısra 9).
[leyle-i ğam, -da]

leyle-i ümīd: *Umud gecesi.*

1. Rū-nümā leyle-i ümmīdde necm-i devlet
Baht-ı nā'im seher-i kāmıdır elbet uyanur
(Nūrī Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [leyle-
i ümīd, -de]

lezzet: *(Ar.) Herhangi bir şeyden alınan zevk, haz,
safa.*

1. Alanlar gülbeşeker **lezzetin** yāriñ
dudağında
Satırlar açılır güller gelince al yanağında
(Nūrī Divanı, Gazel 70, Mısra 1).
[lezzetin, -i, -n]

lihye: *Sakal, rış.*

1. Nūrīyā bir cevherīn tārīhdır kim didiler
Lihye taqlīdi için biz de tağındıç pösteki
(Nūrī Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [lihye,]

lik: *"Ama, fakat, lakin" anlamında bağlaç.*

1. Pister-i ğamda eger çi encüm-şümār-ı
firçātem
Līk sākī-i kamer-ruhsār hem-demdir baña
(Nūrī Divanı, Gazel 4, Mısra 4). [lik,]
2. Merdüm-i çeşmi qarardur muşhaf-ı
ruhsārı **lik**
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nāz u edādır hāl u
hañt (Nūrī Divanı, Gazel 42, Mısra 3).
[lik,]

lık lik: *"Lık lik" diye ses çıkararak.*

1. Nūrīyā sāğarı çek hoş-āb içerken zāhid
Bir kaşık şuda boğulsun ço o kâfir **lık lik**
(Nūrī Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [lık
lık,]

lucce-i ğam: *Gam denizi // Gam dalgası.*

1. Nūrīyā 'işretgeh-i 'ālemde olmam neş'e-
yāb
Sāğar-ı ser-şār-ı şādi lucce-i ğamdır baña
(Nūrī Divanı, Gazel 4, Mısra 10). [lucce-i
ğam, -dır]

lucce-i merhamet: *Merhamet denizi.*

1. Lucce-i merhametüñ içre şādef-i 'arş-ı
azīm
Dürce-i lütfuñda çün envār-ı du'ā silk-i
lā'ıl (Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 9).
[lucce-i merhamet, -iñ]
2. Lucce-i merhametüñ içre şādef-i 'arş-ı
azīm

Dürç-i lütfünda çün envâr-ı du'â silk-i lâ'î (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 9). [lücce-i merhamet, -iün]

lücce-i nāmūs: Namus suyu.

1. Salik-i kişver-i yâr 'âşık-ı rüy-ı dil-dâr 'Aqlına yelken olub lücce-i nāmūsı geçer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 4). [lücce-i nāmūs, -ı]

lū'lū'-vı zikr: Zikir incisi.

1. Lū'lū'-vı zikr dāne-i dendānı ol mehūñ Manzūm-ı rişte-i sūhan āh u zārdır (Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [lū'lū'-vı zikr,]

lutf: Allah (c.c.)'ın kullarını güzellik ve hoşluk ile muradına muvaffak eylemesi.

1. Yā Rābb be-haqq-ı nūr-ı cemāl-i Muḥammedi Şem'-i şeb-i merāmımı **lutfiñla** rüşen it (Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2). [lutfiñla, --ın, -la]
2. Yā Rābb be-haqq-ı nūr-ı cemāl-i Muḥammedi Şem'-i şeb-i merāmımı **lutfiñla** rüşen it (Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2). [lutfiñla, --ın, -la]

lutf id-: İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

1. Gül-âb-ı vaşlıñı saç lutf idüb bu cism-i şad çāke Dirîğ itme nazâr nakş u nigār-ı kalb-i ğamnāke (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 9). [lutf id-, -iüb]

lutf-ı hazret-i hünkār: Hünkār hazretinin lütfü.

1. Dil-sîr-i ḥvān-ı himmeti olmağda Nūrīyā Yād eyle lutf-ı hazret-i hünkārı mû-be-mû (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [lutf-ı hazret-i hünkār, -ı]

lutf-ı Hudā: Allah'ın ihsan ve bağışı.

1. Bed' eyle ismu'llāh ile ey ḥāme-i şirîn edā Gir rāh-ı 'aşka āh eyle reh-ber ola **lutf-ı Hudā** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 2). [lutf-ı Hudā,]

lutf-ı şems-i dîn: Dîn güneşinin lütfü.

1. Lutf-ı şems-i dîne zannum na'îl olmağ maksadı 'Ālem -i 'aşk içre Nūrî zerre-dār oldı gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [lutf-ı şems-i dîn,]

lutf-ı sipih: Talih, baht hoşluğu.

1. Göz diker lutf-ı sipihre olarak şeb-zinde-dār Zāhidiñ ol mah hele barışmamışken yıldızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [lutf-ı sipih, -e]

M

mā-cerā: Baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür II Cereyan eden, geçen, olup geçen şey.

1. Ḥayāl-i kaddūñ özge **mā-cerādır** Sırışkim eyledi enhār-ı fırkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [mā-cerādır, -dır]

mā-cerā: Alışılmışın dışında cerayan eden, ilgi çekici olay.

1. Yād itdi dil pādīşāhını çok taşta urdı başını Akıtdı çeşmim yaşını bu käle gelmez **mā-cerā** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 38). [mā-cerā,]
2. Tîğ-i azār-ı felek akıtdı çeşmim yaşını Kesdi tābım bir aşılsız **mā-cerā** yā Rabbenā (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 18). [mā-cerā,]

mā-cerā-vı ğam: Keder macerası.

1. Mā-cerā-yı ğamı dil şu gibi ezber eyle Bakılursa yine çeşmim gibi takrîr idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [mā-cerā-yı ğam, -ı]

mā-cerā-vı girye: Gözyaşının serüveni.

1. Var mā-cerā-yı giryeyi it ḥāk-pāye 'arz Ol serv-i nāz başmış ayak bāğ-ı behcete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [mā-cerā-yı girye, -y, -ı]

mâdde: Ar. Mesele, konu.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakı̄b
Açılrsa ger o duhtere **mâdde** çatallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4*).
[*mâdde,]*

mâdih-i 'aşk: Aşk övgücüsü.

1. Kať '-ı ser-i rişte tafşil it ey **mâdih-i 'aşk**
Muhabbet-i zülfine şıgımaz o mehün kâl
ile kıl (*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 7*).
[*mâdih-i 'aşk,]*

mâh: Ay.

1. Nazîri gelmemişdir işte defterhâne-i
'âlem
Aransun yek-be-yek evrâk u şuñfi **mâhla**
sâhı (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 12*).
[*mâhla, -la]*

mâh: Ay (sevgili).

1. O **mâhın** pertev-i hüsni cihânı nice
tutmaz kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel*
28, Mısra 7). [*mâhın, -ın]*

mâh: Ay, kamer; mec. Ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.

1. Envâr-ı cemâlin dil-i güm-râha düşürdüm
Ben **mâhumı** Yûsuf gibi bir câhe
düşürdüm (*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra*
2). [*mâhumı, -ım, -ı]*

mâh: (Fars.) Gökteki ay, kamer.

1. Ebrüsü ile zülf u 'izârın görelî **mâh**
Beñzi çalıķ 'aklı tolaşık sinesi yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7*). [*mâh,]*

mâh: (Fars.) Gökteki ay, kamer. II Sevgili.

1. Şeb-i vuşlatda eger gülse açılrsa ol **mâh**
Dide-i tâli '-i h'vâbida şer-a-pâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7*). [*mâh,]*
2. Sîr-i elťâf ider **mâh** ile mâhiye bile
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [*mâh,*
]

3. Perişân oldı hâlim Nûrîyâ seyyâreveş ol
mâh
Hayâl-i zülf-i şeb-güñuyla gönüm yan-
be-yân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19,*
Mısra 9). [*mâh,]*
4. Gözin dikedir o **mâha** her şeb
Hiç görmedi rüy-ı h'vâb yıldız (*Nûrî*
Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [*mâha, -a]*
5. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o **mâha**
Teşrif ide bu gice bizim hâneye maşşuş
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 9*). [*mâha,*
-a]
6. Pür eyitdi Nûrî o **mâhın** hayâl-i ebrüsü
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13*).
[*mâhın, -ın]*
7. Pür eyitdi Nûrî o **mâhın** hayâl-i ebrüsü
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13*).
[*mâhın, -ın]*
8. Yâre taratma zülf-i siyehtârı mü-be-mü
Ey **mâh** açma perde-i ruhsârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 2*). [*mâh,]*
9. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol **mâh**
Çerâğ olmağlım kaldı faķat vuşlat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra*
9). [*mâh,]*
10. Derd-i dilimi dün gice ol **mâha** yanınca
Gezdirdi beni gezdigi yerlerde yanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 1*). [*mâha,*
-a]
11. Göz diker luťf-ı sipihre olarak şeb-zinde-
dâr
Zâhidiñ ol **mâh** hele barışmamışken
yıldızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16*).
[*mâh,]*
12. Şekker didigi rîze-i billür imiş eyvâh Pür-
zehri kılub hânde-i zîr-i lebin ol **mâh**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 14*). [*mâh,*
]
13. Göstermedi kendin şeb-i ümmidde ol
mâh
Ey nâle-i cângâh (*Nûrî Divanı, Müstezad*
2, Mısra 5). [*mâh,]*
14. Ebrüvâñun çatarak çıkmış idi çün ol **mâh**
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına mı itdi nigah
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 11*). [*mâh,*
]

mâh u hürşid: Ay ve güneş.

1. Raķam-ı kudretiniñ noķtası **mâh u**
hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varaķı rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5*). [*mâh u*
hürşid,]
2. Raķam-ı kudretiniñ noķtası **mâh u**
hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varaķı rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5*). [*mâh u*
hürşid,]

maḥabbet: 1. Sevgi. 2. Aşk, sevdâ. 3. Dostluk, bağlılık. 4. Sohbet, yârenlik.

1. Halk içre rüy-ı zerdin ağardır
maḥabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ ḥüy-ı sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 7).
[maḥabbetiñ, -in]

maḥal: Yer, mekan.

1. Virân maḥallerde olur genc-i cevâhir
Zer-düz bisât istemez erbâb-ı mekâdir
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 33).
[maḥallerde, -ler, -de]

maḥal: Durum, hal, yer.

1. Olub bir serv-i bâğ-ı iffetiñ pâmâl-i iḥsânı
Kararın şimdi gördim bir maḥâlde ta'b-ı
meyyalin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra
2). [maḥâlde, -de]

maḥbûs: Kapatılmış, hapsedilmiş.

1. Vaşf ümîd itmek ḥayâlini görünce çeşm-i
dil
'Arz-ı hâcât ile istimdâddır maḥbûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 12).
[maḥbûsdan, -dan]

mâhî: Balık.

1. Sîr-i elṭâf ider mâh ile mâhîye bile
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 13).
[mâhîye, -y, -e]

mâh-ı işmet: Temizlik ayı.

1. Sipîhr-i âṭîfet ḥürşîd-i şefkât mâh-ı
işmetdir
Ḥudâ gün günden efzûn ide tâb-ı mihr-i
ikbalin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 3).
[mâh-ı işmet, -dir]

mâh-ı nev: Hilâl, yeni ay.

1. Burc-ı ḥüsnünde mâh-ı nev şanma
Fitne-i âsumândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 7). [mâh-ı nev,]

mâh-ı nev: Yeni ay, hilal.

1. Burc-ı ḥüsnünde mâh-ı nev şanma
Fitne-i âsumândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 7). [mâh-ı nev,]

mâh-ı seb-ârâ: Geceyi süsleyen ay.

1. Nürîyâ hâle-i şîfat koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mâh-ı seb-ârâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [mâh-
ı seb-ârâ,]

mâh-ı seb-ârâ: Geceyi süsleyen ay. // Sevgili.

1. Bir ḥüsn-i cihân-süzla ol mâh-ı seb-ârâ
Âh ol saçı Leylâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 11). [mâh-ı seb-ârâ,]

mâhî-i hîzır: Hızır balığı.

1. Mâ'-ı ḥayât-ı giryê sevâd-ı seb içredir
Mâhî-i Hîzır tâbını şalmaz mı âfitâb (Nûrî
Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [mâhî-i hîzır,]

maḥşer-i elmas: Elmas maḥşeri.

1. Bâlâ-yı belâ-ḥîzûñ idüb maḥşer-i elmas
Düşdükke 'araḳ 'arîz-ı dil-dâre şanursun
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 45).
[maḥşer-i elmas,]

maḥsûd id-: Haset etmek.

1. Semiyî-yi Fahr-ı 'Âlem zâde-i İlyâs-ı
vâlâ-şân
İder maḥsûd nice nice 'unvân ile emsalin
(Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 6). [maḥsûd
id-, -er]

maḥsûs: (Ar.) Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere âit olan, başkasında bulunmayan, husûsîleşmiş, has, özgü.

1. Her yüzce ḥaṭâ gönül cânâneye maḥşûş
Tel kırmamak ancak dil-i dîvâneye
maḥşûş (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra
1). [maḥşûş,]
2. Her yüzce ḥaṭâ gönül cânâneye maḥşûş
Tel kırmamak ancak dil-i dîvâneye
maḥşûş (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra
2). [maḥşûş,]
3. Bakma mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i
fezâ'ya
'Aks-ı lebiñ âyîne-i peymâneye maḥşûş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 4).
[maḥşûş,]

4. Bir sille urub dizleriniñ bağını çözdü
Gīsü-yı perîşâne sitem şâneye **maḥşûş**
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 6*).
[*maḥşûş,]*
5. İzhâr idemem gevherimi aıla gözümünden
Ol genc-i muḥalsam dil-i virâneye
maḥşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 8*).
[*maḥşûş,]*
6. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o mâha
Teşrîf ide bu gice bizim hâneye **maḥşûş**
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 10*).
[*maḥşûş,]*

Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 27*). [*maḥşadı, -ı]*

maḥşad: Amaç, niyet.

1. Luḥf-ı şems-i dîne zannum na'il olmak
maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî zerre-dâr oldı
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 9*).
[*maksadı, -ı]*

mâ-i bekâ: Sonsuzluk suyu.

1. Hâkka tevekkül eyleyen çeşmânını gül
eyleyen
Cânın yaḫub küle eyleyen elbet bulur **mâ-i
bekâ** (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 6*).
[*mâ-i bekâ,]*

Mâlik: Yusuf'u kuyudan çıkararak ve on sekiz
mangıra kardeşlerinden satın alan kumaş
tüccarıdır.

1. Mâlike râci'dir 'abdiñ derdi baḫ
Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı,
Gazel 5, Mısra 7*). [*Mâlike, -e]*

mâ-i hayât: Hayat suyu.

1. Mey degil **mâ-i hayât** içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristândır nezdimde zâhid hay
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11*).
[*mâ-i hayât,]*
2. Bî-çâre Haydar-ı nighē hükemâ kand-ı
nebâtı
Zulmetde bulur Hızır dâhi mâ-i hayâtı
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 22*).
[*mâ-i hayât, -ı]*

mâlikü'l-mülk: Bütün mülkün hakiki sahibi olan
(Allah).

1. Mâlikü'l-mülk şahâ muḫtedire kim sensin
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*).
[*mâlikü'l-mülk,]*
2. Mâlikü'l-mülk şahâ muḫtedire kim sensin
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*).
[*mâlikü'l-mülk,]*

mâ'-ı hayât-ı girye: Gözyaşının ölümsüzlük suyu.

1. Mâ'-ı hayât-ı girye sevâd-ı şeb içredir
Mâhî-i Hızır tâbını şalmaz mı âfitâb (*Nûrî
Divanı, Gazel 7, Mısra 5*). [*mâ'-ı hayât-ı
girye,]*

ma'lûm: Ayan, açık, aşikar.

1. Nice olur cümle aḫvâlim saña **mâ'lûm**
iken
İtmek isti'lâma âyâ ictirâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 7*).
[*mâ'lûm,]*

mâ'il: Meyilli, istekli, hevesli.

1. Mâ'ildir iki yana o ḫürşid-i cihân-süz
Çıkmış yine meydâna o ḫürşid-i cihân-
süz (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 43*). [*mâ'ildir, -dir]*
2. Nûrîyâ baḫ dem-i dâmân-ı gül-i ḫandâna
Bûlbûlün dîdesi **mâ'ildir** anıñçün ḫana
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 42*).
[*mâ'ildir, -dir]*

mâ'mûr ol-: İmar olmak, inşa edilmek.

1. Resm-i 'âlem böyledir mâ'mûr olan vîrân
olur
Çarḫla her rif'at olsa ḫâk ile yeksân olur
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 17*).
[*mâ'mûr ol-, -an]*

maksad: Gaye, amaç.

1. Nûrî-i pür-cürm u 'ișyânın budur kim
maḫşadı
Nûr-ı rahmetle ḫola dest-i du'â yâ

ma'nâ-yı hatt: (Sevgilinin yüzündeki) ayva
tiylerinin manası.

1. Ma'nâ-yı hattı ḫadiş-i vuşlat
Mefhûme-i nev-kitâb-ı 'ișve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 15*). [*ma'nâ-yı
hattı, -ı]*

Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 9*). [*mânend-i âyine,]*

ma' nâ-yı kâdr-i vefâ: *Vefa kadrinin manası.*

1. Bilindi ma' nâ-yı kâdr-i vefâmız
Açıldı muşhaf-ı esrâr-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 27*). [*ma' nâ-yı kâdr-i vefâ, -mız]*

ma' nâ-yı kitâb-ı hüsn: *Güzellik kitabının anlamı.*

1. Gerçi ma' nâ-yı kitâb-ı hüsnî taḥkîk
eyledim
Nükte-i râz-ı femîñ bir sırr-ı mübhemdir
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 7*).
[*ma' nâ-yı kitâb-ı hüsn, -i]*

ma' nâ-yı rengin: *Renkli, parlak anlam.*

1. Tıfl-ı tab' in nüşha-ı ebced gibi
ḥıfzındadır
Nûriyâ **ma' nâ-yı rengin** arama
kâmüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 18*). [*ma' nâ-yı rengin,]*

ma' nâ-yı vefâ: *Vefa manası.*

1. Ma' nâ-yı vefâ mekteb-i 'aşk içre bilünsün
Ey tıfl-ı kader muşhaf-ı âmâlimi dürme
(*Nûrî Divanı, Kut'a 7, Mısra 1*). [*ma' nâ-yı vefâ,]*

mânend: (*Fars.*) *Benzer, eş, misil, nazir.*

1. Alınca leblerüñ ey gül ḥayâle didelerim
Kızardı serimle **mânend** lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2*).
[*mânend,]*
2. Alınca leblerüñ ey gül ḥayâle didelerim
Kızardı serimle **mânend** lâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2*).
[*mânend,]*

mânende-i neşter: *Neştere benzer.*

1. Sürünüb taşlara eşkimle beraber ḥançer
Eridüb yağını **mânende-i neşter** ḥançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 2*).
[*mânende-i neşter,]*

mânend-i âyine: *Ayna misali.*

1. Bakıldıkça yine boş buldular **mânend-i âyine**
Niçün kim renkten renge boyandım yâ

mânend-i çelipâ: *Haç gibi, haça benzer.*

1. Āğüş açalıdan beri ol duḥter-i tersâ
Mânend-i çelipâ (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 2*). [*mânend-i çelipâ,]*

mânend-i çeşm-i 'andelîb: *Bülbülün gözü gibi.*

1. Mânend-i çeşm-i 'andelîb soldı gül-i sabr
u şekîb
Bu derde yok özge tabîb olursa sendendir
devâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 41*).
[*mânend-i çeşm-i 'andelîb,]*

mânend-i hilal: *Hilal gibi.*

1. Pertev-i lütfiñi günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nûriyâ ziyâ baḥş ola **mânend-i hilal**
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30*).
[*mânend-i hilal,]*
2. Pertev-i lütfiñi günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nûriyâ ziyâ baḥş ola **mânend-i hilal**
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30*).
[*mânend-i hilal,]*

mânend-i 'itâb: *Azarlamaya benzer.*

1. Bâde virse eline saġarı **mânend-i 'itâb**
Ser-i engüştini bir kerre şıkdım kordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 7*).
[*mânend-i 'itâb,]*

mânend-i Mansûr aşıl-: *Mansur gibi asılmak
(Hallac-ı Mansur'un idam edilmesi olayı).*

1. Aşıldı zülfüne mânend-i Mansûr
Bedîdar oldu cânâ dâr-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 21*). [*mânend-i Mansûr aşıl-, -dı]*

mânend-i murġ-ı ḥazîn: *Hazîn kuşa benzer.*

1. Nûriyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde
mekîn
Gülistân-ı dehrde **mânend-i murġ-ı ḥazîn**
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 22*). [*mânend-i murġ-ı ḥazîn,]*

mânend-i nây: *Ney gibi.*

1. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes dimez kimse
Dem-â-dem eylese mænend-i nāya enîn garīb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [mænend-i nāy, -a]
2. Kulağ tutuñ neymiş bir nefes dimez kimse
Dem-â-dem eylese mænend-i nāya enîn garīb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [mænend-i nāy, -a]
3. Gül yüzün bülbül görüb itsün hezārān hüy u hāy
İnlesün künc-i taħassürde gönül **mænend-i nāy** (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 16). [mænend-i nāy,]

mænend-i piyāle: Kadehe benzer.

1. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen de çık meydāna **mænend-i piyāle** vü sebü (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 6). [mænend-i piyāle,]
2. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen de çık meydāna **mænend-i piyāle** vü sebü (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 12). [mænend-i piyāle,]
3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen de çık meydāna **mænend-i piyāle** vü sebü (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 18). [mænend-i piyāle,]
4. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen de çık meydāna **mænend-i piyāle** vü sebü (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 24). [mænend-i piyāle,]
5. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü Sen de çık meydāna **mænend-i piyāle** vü sebü (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 30). [mænend-i piyāle,]

mænend-i şadef: İnci gibi, inci kabuğu gibi.

1. Yā Rābb der-i esrārımı izhār itme Mænend-i şadef kimseye el açdırma (Nûrî Divanı, Rübai 1, Mısra 2). [mænend-i şadef,]

ma'ni: 1) (منی) i. (Fars. ma'ni < Ar. ma'nā) Mânâ kelimesinin eski şüirlerde geçen şekli: Mana, anlam, 2) (منی) i. (Ar. men' "yasaklamak, önlemek"ten mâni') Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel:.

1. Merdüm-i çeşmi qarardur muşhaf-ı ruhsarı lîk
Tıfl-ı 'aşkı **ma'ni** vü nāz u edādır hāl u hāt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 4). [ma'ni,]

māni' ol-: Engel olmak.

1. O şeb ki seyr-i ruḥ-ı yāre ḥāb olur māni' Ziyā-yı māha mişāl-ı şehāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [māni' ol-, -ur]
2. O şeb ki seyr-i ruḥ-ı yāre ḥāb olur māni' Ziyā-yı māha mişāl-ı şehāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [māni' ol-, -ur]
3. Rumüz-ı hātın ider büse ḥāhişe İbrāz 'Aceb ki da' vī-i 'aşka kitāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 4). [māni' ol-, -ur]
4. Hicābdan baķamam rüy-ı dilbere qarşu Bu şuret ile vişāle hicāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [māni' ol-, -ur]
5. Sevād-ı hāle sebeb-i tābiş 'izārındır Fürüg-ı necme daḥi āfitāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [māni' ol-, -ur]
6. Tağıtdı 'aqlımı Nûrî ḥayāl-i lā' l-i lebi Çün ictimā'ına zihniñ şarāb olur māni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [māni' ol-, -ur]

ma'ni-i mısra'-ı berceste: Berceste (en güzel) mısranın anlamı.

1. Alsa ağuş-ı ḥayāline miyāniñ şā'ir Ma'ni-i mısra'-ı bercestesi lebler ḥançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 40). [ma'ni-i mısra'-ı berceste, -si]

manzüm-ı rişte-i sühan: Söz bağının manzumu.

1. Lū'lū'-yı zıkr dāne-i dendāni ol mehüñ Manzüm-ı rişte-i sühan āh u zārdır (Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 8). [manzüm-ı rişte-i sühan,]

mār: (Fars.) Yılan.

1. Çıkmadı bir dem gönülden yād-ı hāt u zülf-i yār Ben o deşti cāygāh-ı mür u **mār** etsem gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [mār,]

Mārġo: Mārġo (kişi adı).

1. Bakılır mı rakş iderken **Mārġo** sağ u şola Oynayub ḥora tepüb yorıldı artık Yorġola (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 3). [Mārġo,]

mār-ı firkat: Ayrılık yılanı.

1. Hevâ-yı haft u zülfünle olurlar
Gönüller küt-ı mür u **mâr-ı firkat** (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 18). [mâr-ı firkat,
]

(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 3). [mâzi vü
müstakbel, -iñ]

matbah-ı hünkâr: Hünkar mutfağı, "Mevleyî
tekkelerinde dervişin ilk terbiye yeri bağlamında."

1. Nûrî-i dil-sîr-i hân-ı himmeti
Maṭbah-ı hünkâra eyler ittikâ' (Nûrî
Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [maṭbah-ı
hünkâr, -a]

matlab: Arzu / istek. II Maksat.

1. Her şeb kuluñ Nûrî-i zâr şubḥ-ı merâma
yol arar
Maṭlab budur ey Kirdikâr pür-nûr ola
deşt-i du'â (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
48). [maṭlab,]

mâye-i feyz: Bereket, bolluk cevheri II yaratıcılık,
üretkenlik.

1. Mâye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her şüreti âyineye taşvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [mâye-i
feyz,]

mavna: 1. Aşağı indir anlamında bir denizcilik
komutu 2. Bırakma, son verme (argo).

1. Nûrî kuluñ ardiñca koşsun hiç **mayna**
virmeyüb
İşte esîr almaca ey nevreş ger isterseñ
oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9).
[mayna,]

mazhar ol-: Erişmek, ulaşmak; tecellî yeri olmak.

1. Şeyhiñ kudûmunuñ neyidir mazhar
oldığıñ
Devrân döndürür başımı ki her gün a dede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 7).
[mazhar ol-, -dığ, -iñ]

mâzi vü müstakbel: Geçmiş ve gelecek.

1. Mâzi vü müstakbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 3). [mâzi vü
müstakbel, -iñ]
2. Mâzi vü müstakbeliñ bil hâlini
Gün bugün sâ'at bu sâ'at dem bu dem

mebhâs-ı 'aşk: Aşk mevzusu.

1. Mebhâs-ı 'aşkda Nûrî bütün 'uşşâkı
bugün
İtmemiş ise de yârim baña yardım
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 9).
[mebhâs-ı 'aşk, -da]

mecâl: 1. Güç, kuvvet, derman, tâkat 2. eski.
İmkân, fırsat.

1. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârım ki
Bende yok biñde biri hele rahm-ı taqrîre
mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22).
[mecâl,]
2. Öyle pâmâl-i gam-ı baht-ı siyeh-kârım ki
Bende yok biñde biri hele rahm-ı taqrîre
mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22).
[mecâl,]

meclis-i maksûd: İstek meclisi, murat meclisi.

1. Rüşen ola tâ çeşm-i dile **meclis-i maksûd**
Ey bād-ı ye' s meş'ale-i âhım üfürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 5). [meclis-i
maksûd,]

meclis-i mey: Şarap, içki meclisi.

1. Meclis-i meyde yüzüm kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikçe kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 7).
[meclis-i mey, -de]

mecûbe: Cevap.

1. Pistân-ı duḥteranı öpüp oḥşa kâkülün
Mecûbe Nûrî bakma ki ahîr şaḳallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 10).
[mecûbe,]

medd: Bir hecenin bir harfini, bilhassa elif sesini
uzatarak telaffuz etme. Arapça'da ve Arap harfli
eski Türk alfabesinde hemzeden sonra gelen elifin
yerini tutan ve hemze üzerine (÷) şeklinde yazılan
uzatma işareti.

1. Cevherin târiḥini Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe şahñ-ı şahrâ-yı
bihişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 6).
[medd,]

medd-i nezzare: *Bakış uzunluğu.*

1. Medd-i nezzarem ‘aceb mi bed beyzālansa
Hıvābda sīnesi çün berķ tecellā açılır
(Nūrī Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [medd-i nezzare, -m]

meded: "İmdat / yetiş / yardım et!".

1. Bir yār-ı gārüm kalmadı hiç rāz-dārum kalmadı
Şabr u kararum kalmadı senden **meded**
yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 40). [meded,]

medh-gūy: *Metheden.*

1. Ol nāzenīn çünkü saña itmez iltifāt
Beyhūde olma Nūrī **medh-gūy** sīm u zer
(Nūrī Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [medh-gūy,]

mefhar: *Övünç.*

1. Oldur cihāmīn **mefhārı** hem sevgülü peygāmberi
İklīm-i vaşlın rehberi sultān-ı ceşş-i enbiyā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 17). [mefhārı, -ı]

mefhūme-i nev-kitāb-ı işve: *Nazın yeni kitabının manası.*

1. Ma‘nā-yı haftı hadiş-i vuşlat
Mefhūme-i nev-kitāb-ı işve (Nūrī Divanı, Gazel 68, Mısra 16). [mefhūme-i nev-kitāb-ı işve,]

mefthūh: *Açılmış, açık.*

1. Müznībine bāb-ı ihsānīn bugün **mefthūh** iken
Ġayri kime eyleyem ben ilticā yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 3, Mısra 9). [mefthūh,]

meger: "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

1. O gül bedenle **meger** seyr-i gülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şāle didelerim
(Nūrī Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [meger,]

meger: "Aslında, işin aslı" anlamlarında bağlaç.

1. Dost şandım ğamze-i dil-dārı bir sehḫār imiş
Nergis-i mesti o ḫavf ile **meger** bimār imiş (Nūrī Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [meger,]
2. O gül bedenle **meger** seyr-i gülşene gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şāle didelerim
(Nūrī Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [meger,]
3. Meger bend-i nuķuş-ı dehr olur mı rind-i kār-āgāh
‘Aceb āyīne-i şüret-nümā-yı dīvdür dünya (Nūrī Divanı, Müfret 1, Mısra 1). [meger,]

megeş: *Far. Sinek.*

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yārdan **megeş**
Pervāzdan kalur ne zemān peri ballanur
(Nūrī Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [megeş,]

meh: *1. Mah, ay.*

1. Hālīde küçükdür o **mehūn** kendi de ammā
Kehvāre-i āyīne-i çeşmimde bebektir
(Nūrī Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [mehūn, -iūn]

meh: *Ay II Sevgili, dilber.*

1. Hemnām idüğün o **mehle** Nūrī
Bildir k’ola şevķ-yāb yıldız (Nūrī Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [mehle, -le]
2. Sīnesin gördük ilik tüğmesin ol **meh** sökelı
Sökün itmişdik anı şormağa tuyduķ
Sökeli (Nūrī Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [meh,]

meh: *(ay yüzlü) güzel, dilber.*

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña
Yandım ey **meh** yerini söyle disem dir Yanya (Nūrī Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [meh,]

meh: "Mah" ay, kamer.

1. Perde-i zülfini tağtsa ol **meh** ebrāsā
Hāl-i ruhsāresi çün akd-i Süreyyā açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [meh,]

meh: 1. Gökteki ay, kamer. 2. Ay gibi güzel, sevgili.

1. Lû'lû'-yı zikr dāne-i dendāni ol **mehüñ**
Manzûm-ı rişte-i sühan āh u zārdır (Nûrî
Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [mehüñ, -iñ]
2. Şeb-i ğamda o **mehüñ** zülf-i siyeh târina
yuf
Şubh-ı ümmîdde ruhsār-ı pür-envārına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1).
[mehüñ, -iñ]
3. Kaṭ'-ı ser-i rişte tafşil it ey mādih-i 'aşk
Muhabbet-i zülfine şıgma o **mehüñ** kâl
ile kâl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 8).
[mehüñ, -iñ]
4. O **mehüñ** cephe-i berrākına bak nûr gibi
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1).
[mehüñ, -iñ]

mehcür ol-: Uzaklaşmak, ayrı düşmek.

1. Olur mıydı gönül bir dem-i vişāl-i yārdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nürîyā ger āşinā
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 9).
[mehcür ol-, -ur]

meh-i burc-ı mürüvvet: Mürüvvet burcunun ayı.

1. Bu Nürî-i bî-çāreye ihsān eyle
Yā Rābb o **meh-i burc-ı mürüvvet** için
olsun (Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 4).
[meh-i burc-ı mürüvvet,]

meh-i nā-mihribān: Acımasız ay II sevgili.

1. Tābiş-i ruhsārına ey **meh-i nā-mihribān**
Dīdemiz olmaqdadır āyine-dar-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [meh-i
nā-mihribān,]

meh-i nā-mihribān: Merhametsiz, zalim ay II
Merhametsiz sevgili.

1. 'Aķıbet bezmiñ karardır ey **meh-i nā-
mihribān**
Bir gece ehl-i dilin dūd-ı felek peyvestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [meh-i
nā-mihribān,]

meh-i nāzım: Cilve, işve ayı II Sevgili.

1. İtmese kaşı ile ol **meh-i nāzım** imā
Göremezdi bu gece belki helāl 'ıdi (Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 3). [meh-i nāzım,
]

meh-i nāzım: Nazım ayı(Şiir gibi güzel sevgili).

1. Kerrāt ile öptürdi baña muşhaf-ı hüsniñ
'Aşıklığıma ol **meh-i nāzım** inanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [meh-i
nāzım,]

meh-i nev: Hilal.

1. Dikkatle tavrima bakıcağ ol kaşı hilāl
Ey añladım meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 4).
[meh-i nev, -i]

meh-i tāb-dār: Parlak ay.

1. Verā'-yı haṭṭan 'aceb mi görünse hāl-i
rūḥı
Zuhūr-ı necme **meh-i tāb-dār** olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [meh-i
tāb-dār,]
2. Verā'-yı haṭṭan 'aceb mi görünse hāl-i
rūḥı
Zuhūr-ı necme **meh-i tāb-dār** olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [meh-i
tāb-dār,]

meh-i tāriki-i çeşm-i dil: Gönül gözü yolunun ayı.

1. Leyle-i ğamda çü meh-i tāriki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem Nürî ziyā verür o zülf u hāl
u ruḥ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 9).
[meh-i tāriki-i çeşm-i dil, -e]

meh-pāre: Ay parçası II ay gibi parlak ve güzel
yüzlü sevgili.

1. Bu gece düşde o **meh-pāre** uyurmuş
gördim
O da bu vaķ'ayı görmüş uyardım yordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [meh-
pāre,]

mehpāre: Ay gibi güzel yüzlü. II Halepli Melik
Ahmet Paşazade Osman Paşa hazretlerinin kızı
Mehpare Hanım.

1. Høy gerde ruḥ olduķca o **mehpāre**
şanursun
Gül-bergine şebnem ola āb-ı ter-i elmas

(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 49).
[mehpâre,]

(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 1). [mekteb-i
'aşk,]

mehpârelen-: Ay parçası, ay gibi parlak ve güzel
yüzlü olmak.

1. O mâhîñ pertev-i hüsni cihâni nice tutmaz
kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel
28, Mısra 8). [mehpârelenmişdür, -miş, -
dir]

meh-peyker: Ay yüzlü (sevgili).

1. Olma deryâ-yı vişale olta-endâz-ı nigâh
Cünbişi cüy-ı teğâfûlde o **meh-peykerde**
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 8).
[meh-peykerde, -de]

meh-rû: (Güzel kadın için) ay yüzlü II sevgili.

1. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey **meh-rû**
Ben kâlemler revişim neyleyeyim ya şu
bu (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13).
[meh-rû,]

mehtâb-ı işve: Naz mehtabi.

1. Ey gâmzesi mest-i h^vâb-ı işve
Şevk-i ruhı **mehtâb-ı işve** (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 2). [mehtâb-ı işve,]

mehves: Ay gibi güzel, sevgili.

1. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakîb
var
Nûrî gibi yüz virmesem ol **mehveşe** layık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 10).
[mehveşe, -e]

mekîn ol-: Oturmak, yerleşmek.

1. Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde
mekîn
Gülistân-ı dehrde mânend-i murğ-ı hâzîn
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 21).
[mekîn ol-, -muş]

mekteb-i aşk: Aşk okulu.

1. Ma'nâ-yı vefâ **mekteb-i aşk** içre
bilünsün
Ey tîfl-ı kader müşâf-ı âmâlimi dürme

melâz u melce': Sığınacak yer, sığınak.

1. Var ise herkese bir iki **melâz u melce'**
Nûrî-i bî-kese de Hazret-i Allâh yeter
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [melâz
u melce',]

melce': Sığınak.

1. A efendim dest-i gîrim **melce'm** Rabbim
zahirimsiñ
Derüñ peşt u penâh bî-kesândır yâ Kerîm
Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3).
[melce'm, -m]

melek: Allah katında bulunan ve nur olarak
yaratılan varlıkların her biri.

1. Varını çalub çarpmasalar 'âşık-ı zârîñ
Hübân-ı peri-peykeri dirdim ki **melekdir**
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 4).
[melekdir, -dir]

melek: (Ar.) Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip
içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a
itâat etmek ve dâima hayra vâsıla olmak üzere
yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri.

1. Beşere beñzedemem hüsni ammâ
diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya
melek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 8).
[melek,]

melekü'l-mevt: Ölim meleği.

1. Melekü'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var ise söyleşen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 23).
[melekü'l-mevt,]

meme: İnsanların ve memeli hayvanların
dişilerinde bulunan ve süt salgılayarak yavruların
emzirilmesine yarayan organ.

1. Dişletmediñ türünç **memeyi** sîb gâbgâbı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 1).
[memeyi, -y, -i]

memlük: Mâlik olunan, birinin malı mülkü olan,

tasarrufunda bulunan (şey) II Allah'ın yarattığı tüm varlıklar.

1. Mülk u **memlûke** ancak enseb oldur dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kıldan hâta yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [memlûke, -e]

menâr-ı meşid-i gülşen: Gülbahçesi meşidinin minaresi.

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül olub bülbül
Mü'ezzindir **menâr-ı meşid-i gülşen**
ezân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [menâr-ı meşid-i gülşen,]

menzil: Çevre, etraf.

1. Kurduñ ey şüh Halîme **menziliñe** gehvâre
Tıfl-ı nev-sâleler aldatmağa bulduñ çâre
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 7).
[menziliñe, -iñ, -e]

menzil-i 'aşk: Aşk menzili, aşk yolculuğu.

1. Turna ayağı gibi kalsa gerek dermânsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek kırnaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 24).
[menzil-i 'aşk, -a]

menzil-i hüsn: Güzellik yeri.

1. Ne revâ menzil-i hüsn güzelim baş da ayak
Halka-i hasretiñi pây-ı dil-i zârıma taş
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 25).
[menzil-i hüsn, -e]

menzil-i vaşl: Kavuşma menzili, kavuşmanın gerçekleşeceği yer.

1. Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 41).
[menzil-i vaşl, -a]

merâk it-: Anlamaya, kavramaya çalışmak, öğrenmek, bilmek.

1. İtme gurbetde gönül nâme-i aḥbâbı merâk
Olan olur denilür gözden uzak dilden uzak
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 1).
[merâk it-, -me]

merâm: Ar. Arzu, hâşiş, matlah, maksat.

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle **merâmımcâ**
hıram
Pâyımâl oldı yeter sâye gibi cân u tenim
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 11).
[merâmımcâ, -ım, -ca]
2. Ger seyr-i 'aks-i hâtt leb-i la'l ise **merâm**
Gözden düşürme sâgar-ı ser-şârı mü-be-
mü (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 5).
[merâm,]
3. Pertev-i 'aşkıñı da böyle gönüllerde bırak
Cân almaḡsa **merâmıñ** ne gerek öyle
bıçak (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 28). [merâmıñ, -ın]

merd: Erkek, yiğit, cesur; sözüñün eri, güvenilir (kimse).

1. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenâniñ nice **merdin**
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [merdin, -in]

merd-i merdân-zâde: Mertoğlu mert.

1. Hâcî İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline hışt
(Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 1). [merd-i
merdân-zâde, -nüñ]

merdüm-i çeşm: Göz bebeği.

1. Merdüm-i çeşmi karardur muşhaf-ı
ruhsârı lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nâz u edâdir hâl u
hâtt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 3).
[merdüm-i çeşm, -i]

merdüm-i çeşm-i emel: Arzunun gözbebeği.

1. Çek yed-i nezzâreyi ey **merdüm-i çeşm-i emel**
Perde-i âyine-i ruhsârdır gisü vü hâl (Nûrî
Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [merdüm-i
çeşm-i emel,]

merhem: Merhem, ilaç.

1. Şundı zehr-âbe-i güftâre bedel şehd-i
lebin
Şihhat-ı cân 'aceb semmde mi
merhemde midir (Nûrî Divanı, Gazel 23,
Mısra 8). [merhemde, -de]

mermere kaz-: 1) Demirden kalemlerle mermerer kazmak 2) Ölümsüz eser bırakmak.

1. Dil-i senginine ger âhın iderse te 'şir Nâmın ey 'âşık-ı dil-sülte var mermerer kaz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [mermerer kaz-,]

mertebe'-i 'âlû'l-'âl: Yücelerin yücesi mertebe.

1. Mâlikü'l-mülk şahâ muhtedire kim sensin Nice nâ-çâra viren **mertebe'-i 'âlû'l-'âl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [mertebe'-i 'âlû'l-'âl,]
2. Mâlikü'l-mülk şahâ muhtedire kim sensin Nice nâ-çâra viren **mertebe'-i 'âlû'l-'âl** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [mertebe'-i 'âlû'l-'âl,]

meş'ale-i âh: Ahın meş'alesi.

1. Rûşen ola tâ çeşm-i dile meclis-i maşşüd Ey bād-ı ye's meş'ale-i âhım üfürme (Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 6). [meş'ale-i âh, -ım]

mesel: Atasözü.

1. Meşhür-ı 'avâm bir meseldir ki dinür Germ-âbeye dâhil olan elbet derler (Nûrî Divanı, Rübâi 2, Mısra 3). [meseldir, -dir]

meşhür-ı 'avâm: Halk meşhuru.

1. Meşhür-ı 'avâm bir meseldir ki dinür Germ-âbeye dâhil olan elbet derler (Nûrî Divanı, Rübâi 2, Mısra 3). [meşhür-ı 'avâm,]

Mesihâ: Hz. İsa'.

1. Feyz-i cân-bahşı Mesihâda mıdır demde midir Dil-i bîmâra revâ büsede mi femde midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [Mesihâda, -da]
2. Şakın ağıarı çekme ehl-i 'aşka karşı tenhâya Teşekkî itmesünler ey şanem senden **Mesihâya** (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 2). [Mesihâya,]
3. Terahhum eyle kim İncil-i hanı vir sevdâya Teşekkî itmesünler ey şanem senden

Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 4). [Mesihâya,]

4. Ziyâ-yı dîn-i hüsnê küfr-i zülfün eyleme perde Teşekkî itmesünler ey şanem senden **Mesihâya** (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 8). [Mesihâya,]
5. Gamiñla âh u feryâdım 'urüc itdikce eflâke Teşekkî itmesünler ey şanem senden **Mesihâya** (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 12). [Mesihâya,]
6. Uzatma da 'vî-i nâz u niyâzi böyle pervâ Teşekkî itmesünler ey şanem senden **Mesihâya** (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 16). [Mesihâya,]
7. Bülend olduça her dem bâng-i âh u nâle vü zârum Teşekkî itmesünler ey şanem senden **Mesihâya** (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 20). [Mesihâya,]

Mesihâ: Ey mesih II Hz. İsa.

1. Senin nabzınla destin âşinâ itmek ümîdiyle Mesihâ hâne-i hürşidden kaçd-ı sefer itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 8). [Mesihâ,]
2. Geh-vâre-i âğüş-ı Pânâyâna **Mesihâ** Yaklaşmadı aşıla (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 3). [Mesihâ,]

Mesihâ-dem: Hz. İsa nefesli. II Nefesi, mucize olarak ölüye hayat veren Hz. İsa'nunki gibi güçlü, etkili ve şifa verici olan (kimse).

1. Büt misün reşk-âver-i Hızr u **Mesihâ-dem** misün Sevdim ey rûh-ı revân billâh seni cânım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [Mesihâ-dem,]

Mesihâves: Hz. İsa gibi.

1. Nola kaldıysa pây-i humda dil her ehl-i tecridün Mesihâves nişîmengâhı çarh-i çârümün olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [Mesihâves,]

mesreb: Yaratılış, huy, tabiat.

1. Pür-âteş olur rüyına dikkatlice bakşam Ol mihr-i felek **mesrebimiñ** yandım elinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 6). [mesrebimiñ, -im, -iñ]

mestrür ol-: *Sevinmek, neşelenmek.*

1. Sa'îl-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ
Zîr-i çarhda 'âkıbet mestrür olan giryân
olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 16*). [*mestrür ol-, -an*]

mest: (*Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı*)
aklı başından gitmiş, kendinden geçmiştir.

1. Mest değil o serv kıddim yana şallanur
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle dallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1*). [*mest,*]

mest ol-: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1*). [*mest ol-, -ub*]

mest olub kal-: *Kendinden geçmek, sarhoş olmak.*

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1*). [*mest olub kal-, -mı*]

mestân: *Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.*

1. Derle biraz kim boyansın 'arızın gül
şuyına
Bağma **mestânın** bugün lafına hây u
hüyına (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 10*). [*mestânın, -ın*]

mestân: *Sarhoş, kendinden geçmiş.*

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efşânını
Gönlünü al eyleme me'yüs gel **mestânını**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 16*). [*mestânını, -ı, -n, -ı*]

mestâne: (*Aşkın sarhoşluğuyla*) *Aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş (gönül).*

1. Düş reh-i küy-ı harâbâta yüri **mestâne**
var
Fülk-ı câmın reh-güzârı baħr-ı istiğfâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 5*). [*mestâne,*]
2. Düşmüş yola **mestâne** o hürşid-i cihân-
süz

Girmiş yine devrâne o hürşid-i cihân-süz
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 41*).
[*mestâne,*]

mestâne: *Aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.*

1. İtme gönülün nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubh u şâm-ı ye'si ey nür-i başar
mestâne geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 8*). [*mestâne,*]

mestâne-i cām-ı mey: *Şarap kadehinin sarhoşluğu.*

1. Pertev-i şöret baña **mestâne-i cām-ı mey** yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tâc-ı key
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 7*). [*mestâne-i cām-ı mey,*]

mest-i bî-ğayret: *Gayretsiz sarhoş.*

1. Sāye-i hañçer-i ebrüyı ider cāy-ı penāh
Mest-i bî-ğayret imiş dide-i bimārına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 4*). [*mest-i bî-ğayret,*]

mest-i hicrân: *Ayrılık sarhoşluğu.*

1. Düşmüşüm kıldır elim şundum saña yâ
Rabbenā
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 2*). [*mest-i hicrân, -um*]

mest-i hvâb-ı işve: *Naz sarhoşluğunun uykusu.*

1. Ey gamzesi **mest-i hvâb-ı işve**
Şevk-i ruhi mehtâb-ı işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 1*). [*mest-i hvâb-ı işve,*]

mest-i nâzm: *Nazım sarhoşu, şiir sarhoşu.*

1. Mest-i nâzm başlasa refîare ger
Nice bir divâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 5*). [*mest-i nâzm,*]
2. Dem-i dilden tolar ey **mest-i nâzm**
Gözümdür sâgar-ı ser-şâr-ı firqat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 11*). [*mest-i nâzm,*]
3. Deşt-i ragbetden düşürdi **mest-i nâzm**
gönlümü
Yüz sürer hâk-ı niyâza sâgar-ı işkestesi

(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [mest-i nâzm,]

mest-i sitiğna: Tokluk mesti.

1. Hem çeşmi gibi mest-i sitiğnaya gelince
Hem ğamze-i ğammâzı gibi fitnede ayık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [mest-i sitiğna, -y, -a]

mest-i zulm: Zulüm sarhoşu.

1. Anîñ zall-ı zalîl-i devletinde **mest-i zulm**
ben
Hümâ-yı evc devlet başına çalsun per u
bâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 9).
[mest-i zulm,]

mevc-âver: (Fars.) Dalga getiren, dalgalandan, dalgalı.

1. Ey teşne-i âb-ı vişâl olan dil
Mevc-âver olur serâb-ı 'işve (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [mevc-âver,]

mevce-i âheste: Aheste dalgası.

1. Kesdi râh-ı kaşid-ı çâbük-rev-i nezzâremi
Âb-ı tîğ-ı ğamzenîñ her mevce-i âhestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 8).
[mevce-i âheste, -si]

mevce-i deryâ-yı ümmîd: Ümit denizinin dalgası.

1. Tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr u ye's-i
rûzigâr
Mevce-i deryâ-yı ümmîdim serâb itdi
dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 6).
[mevce-i deryâ-yı ümmîd, -im]

mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i fezâ: Uzay neşesinin şarabının parlak dalgası.

1. Bakma mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i
fezâ'ya
'Aks-ı lebiñ âyîne-i peymâneye maḥşûş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 3).
[mevce-i envâr-ı mey-i neş'e-i fezâ', -y, -
a]

mevce-i seyl-i sirişk: Gözyaşı selinin dalgası.

1. Olamaz pây-ı niğeh râst-rev-i süy-ı cemâl
Mevce-i seyl-i sirişkimle tarîki kapanur

(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 16).
[mevce-i seyl-i sirişk, -im, -le]

mevc-i bahr-ı rahmet: Rahmet denizinin dalgası.

1. Hüdâya küşte-i 'isyânımız müstağrık
olsun tâ
Ki yokdur mevce-i bahr-ı rahmetiniñ hadd
u pâyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
30). [mevc-i bahr-ı rahmet, -in, -iñ]

mevc-i bahr-ı rahmet: Rahmet denizinin dalgası.

1. Hüdâya küşte-i 'isyânımız müstağrık
olsun tâ
Ki yokdur mevce-i bahr-ı rahmetiniñ hadd
u pâyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
30). [mevc-i bahr-ı rahmet, -in, -iñ]

mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ: Yokluk aynasının rengârenk dalgası.

1. Dîde-i câna ne sûretler ne günler gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
6). [mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ,]

mevsim-i sermâ-yı ğam: Keder sermayesinin mevsimi.

1. Germ u nerm-i zevk u şevk-ı nevbahâr
vuşlatîñ
Mevsim-i sermâ-yı ğamda serd ü berdîn
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
6). [mevsim-i sermâ-yı ğam, -da]

mevsim-i zevk u şafâ: Sefa ve eğlence mevsimi.

1. Mevsim-i zevk u şafâdır geldi çün
hengâm-ı yaz
Var kenâr-ı cûda 'ıyş u nüş it ey serv-i
nâz (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 19).
[mevsim-i zevk u şafâ, -dir]

mev: (Far.) Şarap, bâde.

1. Teşne-yâb-ı mey-i nâzu niyâz-ı 'uşşâka
Câm-ı gülgünde **mev** sâkî-i gül-femde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 6).
[mey,]
2. Şeb u rûz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleğîñ cünbiş u etvârına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12).
[mey,]
3. Mey degil mâ-ı hayât içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristândır nezdimde zâhid hay

- değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 11*).
[mey,]
4. Ney **mey** gibi şeyler faқаt âmâde gerekdir
Mutrib de gerek sâkî-i şahbâ da gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 27*).
[mey,]
 5. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil **mey** şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6*).
[mey,]
 6. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil **mey** şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 12*). [mey,]
 7. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil **mey** şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 18*). [mey,]
 8. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil **mey** şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 24*). [mey,]
 9. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil **mey** şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 30*). [mey,]

mevân: (Fa.) Orta.

1. Bârân olur ehl-i nazariñ hün-ı sirişki
Berķ ura **mevânında** ne dem hançer-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 10*). [meyânında, -ında]

mevdâna çık-: Ortaya çıkmak, belirtmek, kendini göstermek.

1. Mâ'ildir iki yana o hürşîd-i cihân-süz
Çıkmış yine mevdâna o hürşîd-i cihân-
süz (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 44*). [mevdâna çık-, -mış]
2. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık mevdâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 6*).
[mevdâna çık-,]
3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık mevdâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 12*). [mevdâna çık-,]
4. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık mevdâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 18*). [mevdâna çık-,]
5. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık mevdâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 24*). [mevdâna çık-,]

6. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık mevdâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 30*). [mevdâna çık-,]

mevhâne: (Fars.) İçinde şarap vb. içkiler içilen ve satılan yer.

1. Üsrüple tırâşîde olur peyker-i elmâs
Meyhânede ne sübhâ ne seccâde gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 26*).
[meyhânede, -de]

mevhâne-i dehr: Dünyanın meyhanesi.

1. 'Aceb mi bakmasa meyhâne-i dehre
gönül sâkî
Ki ol sermest-i gam çok kan yutdı hatırıñ
hoş tüt (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 7*).
[meyhâne-i dehr, -e]

mevhâne-i sevk: Şevk meyhanesi.

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 5*).
[meyhâne-i sevk, -im]
2. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 11*). [meyhâne-i sevk, -im]
3. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 17*). [meyhâne-i sevk, -im]
4. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 23*). [meyhâne-i sevk, -im]
5. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkık
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kalbim
kırık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 29*). [meyhâne-i sevk, -im]

mevhâne-i vuşlat: Kavuşma meyhanesi.

1. Hem-meclis olub ol şeh-i bî-dâd ile Nürî
Meyhâne-i vuşlatda hele bir iki çakdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 10*).
[meyhâne-i vuşlat, -da]

mevhâne-vi 'âlem: Alem meyhanesi.

1. Meyhâne-yi 'âlemde dil âlûde-i demdir
Ey sâki-i devrân yeter üstüme sürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 3*).
[meyhâne-yi 'âlem, -de]

mevkede-: Meyhane.

1. Tuzlu oturur şöıra deyü ekşime zâhid
Hem sirkelenüb **meykededen** atma
kapağı (*Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 2*).
[meykededen, -den]

mevl: Eğilim, ilgi gösterme, yönelme.

1. Her ne dem çâh-ı zenahtânına **meylim**
akşa
Karye-i çeşm-i emel kâh tolar kâh
boşanur (*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 5*).
[meylim, -im]

me'yûs evle-: Üzme.

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efşânımı
Gönlünü al eyleme me'yûs gel mestânımı
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 16*).
[me'yûs eyle-, -me]

me'yûs ol-: Ümitsiz, karamsar bir duruma düşmek, üzülme.

1. Nice me'yûs olur dergâh-ı luftîndan kuliñ
Nûrî
Cenâbın mültecâ-yı ins u cânsın Yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 9*). [me'yûs ol-, -ur]

mevve: Meyve, mahsul.

1. Naḥl-i ümmîdiñ bu bağ içre görünce
meyvesin
Rûzîgârın Nûrîyâ çok germ u serdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 9*). [meyvesin, -si, -n]

mevve-çini: Meyve toplayan (kimse).

1. Meyve-çini vaşl-ı bağ-ı hüsün olan kâdrin
bilür
Naḥl-i kadd-i yâre berg u bârdır gîsü vü
ḥâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 3*).
[meyve-çini,]

mevve-dâr id-: Meyve vermek.

1. Dıraḥt-ı bağ-ı gâmi meyve-dâr iden Allah
Nihâl-i kamımı bî-berk u bâr iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 1*). [meyve-
dâr id-, -en]

mevval: Ziyade meyl edici, eden.

1. Toğrısı **mevvalseñ** ağıyâre ey kaşı kemân
Tır-i âhım degmesün zinhâr bu yana eğil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 9*).
[mevvalseñ, -se, -ñ]

mi: Soru eki.

1. Olur **mydı** gönül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle olmasaydı Nûrîyâ ger âşinâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 9*).
[mydı, -y, -dı]
2. Revâ **mi** keşf-i sır la'1-i leb ağıyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı hüsne her kişi dâna mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 5*).
[mi,]
3. Revâ **mi** keşf-i sır la'1-i leb ağıyâr-ı
nâdâna
Nikât-ı râz-ı hüsne her kişi dâna **mıdır**
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*).
[mıdır, -dır]
4. Sebeb bilmem nedir ğabrâ dem-â-dem
'ârz-ı hüsün itmek
'Aceb bağ-ı vefâdâ bülbül güyâ **mıdır**
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 4*).
[mıdır, -dır]
5. Vücüdüm gülşen u dâğım gül-i ra'nâ
mıdır cânâ
Sirişkim bâde çeşmim sāğar-ı şahbâ
mıdır cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 2*). [mıdır, -dır]
6. Vücüdüm gülşen u dâğım gül-i ra'nâ
mıdır cânâ
Sirişkim bâde çeşmim sāğar-ı şahbâ
mıdır cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 1*). [mıdır, -dır]
7. Nedir bâ'is bu rû-gerdânlığa bu bezm-i
ğurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ tâlib-i dünyâ **mıdır**
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 10*).
[mıdır, -dır]
8. Nazar-ı hışmına tâkat getirür **mi** dil-i zâr
Nûrîyâ zaḥmın nigh-i dâğ-ı derûn oldı
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 9*).
[mi,]
9. Kişver-be-kişver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-bekâda kocalmaz **mi** âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 4*). [mi,]
10. Bu âb ü tâbi 'aşkdan almaz **mi** âfitâb
Ka'r-ı miyâh-ı süzişe talmaz **mi** âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 2*). [mi,]

11. Bu āb ü tābī ‘aşkdan almaz **mi** āfitāb
Ka’r-ı miyāh-ı sūzişe talmaz **mi** āfitāb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 1*). [mi,]
12. Mā’-ı hayāt-ı giryē sevād-ı şeb içredir
Māhî-i Hızır tābını şalmaz **mi** āfitāb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 6*). [mi,]
13. Devr eylemekde rüz-be-rüz esb-i pertevi
Bir gice deşt-i çerhda kıalmaz **mi** āfitāb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 8*). [mi,]
14. Nûrî şināverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu āb ü tābī ‘aşkdan almaz **mi** āfitāb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 10*). [mi,]
15. Düşünce ğurbete kıalmaz **mi** ayakaltında
Tutunca kendini hempāye-i zemîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7*). [mi,]
16. Düşünce ğurbete kıalmaz **mi** ayakaltında
Tutunca kendini hempāye-i zemîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 7*). [mi,]
17. Tuĝrā **mi** pāymāl-i ceyš-i kudürete
Yaĝud sevād-ı naķş-ı ğaţţ-ı rüy-ı sîm u
zer (*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 3*). [mi,
]
18. Şundı zehr-ābe-i ğüftāre bedel şehd-i
lebin
Şiĝĝat-ı cān ‘aceb semmde **mi** merhemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 8*).
[mi,]
19. Feyz-i cān-baĝşı Mesihāda mıdır demde
midir
Dil-i bîmāra revā büsede **mi** femde midir
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [mi,]
20. Feyz-i cān-baĝşı Mesihāda **midir** demde
midir
Dil-i bîmāra revā büsede mi femde midir
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 1*). [midir,
-dir]
21. Nûrîyā ‘abd-ı ‘abā-püş-ı cenāb-ı ğünkār
Heves-i daĝdaĝa-i manşib-ı ‘ālemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 10*).
[midir, -dir]
22. Şundı zehr-ābe-i ğüftāre bedel şehd-i
lebin
Şiĝĝat-ı cān ‘aceb semmde mi merhemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 8*).
[midir, -dir]
23. Teşne-yāb-ı mey-i nāzu niyāz-ı ‘uşşāka
Cām-ı ğülgünde mey sākî-i ğül-femde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 6*).
[midir, -dir]
24. Kūdek-i ğoncaya sermāye-i ğāb-ı naĝvet
Zār-ı bülbülde leben ğūrî-i şebnemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 4*).
[midir, -dir]
25. Feyz-i cān-baĝşı Mesihāda mıdır demde
midir
Dil-i bîmāra revā büsede mi femde **midir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [midir,
-dir]
26. Feyz-i cān-baĝşı Mesihāda mıdır demde
midir
Dil-i bîmāra revā büsede mi femde **midir**
(*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 1*). [midir,
-dir]
27. Üftādesine ğüldüĝi açıldıĝı dekdir
Bilmez **miyim** ol lāle ‘izārî ne çiçekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 2*). [miyim,
-y, -im]
28. Der-āĝuş iylemek mümkün **midür** bir
zerre ħürşîdi
Deĝil ben rüy-ı yāre belki endişem ħarîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5*).
[midür, -dür]
29. Sāye-i şems-i Ħudāda reh-rev-i maķşüd
olub
Dîde **mi** ālûde-i gerd u ğubār etsem gerek
(*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 12*). [mi,]
30. Dil-şiken olma ğözümde çıkma ey nāzîk
beden
Kāse-i billürını eyler **mi** hiç işkeşte ğül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 4*). [mi,]
31. Nîm **mi** tolı mıdır sāĝarı yārim şundı
Tastamam geldi ki keyfimce ne bîş oldı
ne kem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7*).
[mi,]
32. Nîm mi tolı **midir** sāĝarı yārim şundı
Tastamam geldi ki keyfimce ne bîş oldı
ne kem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7*).
[midir, -dir]
33. Ey dil sevüb ol dilberi ister **mi** hiç şorma
şoyun
Çün cāme-ĝāba ol perî ister seni tırma
şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1*).
[mi,]
34. Öptürmeĝe pāmālîne göstermez iken el
etek
Ey serv kıaddim rüzîĝār igdirdi **mi** yāre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 4*).
[mi,]
35. Ceyš-i müĝānîñ ħalır **mi** leşker-i
Kāvüsdan
Sînemiñ bu kıadar döĝülmeklikde farkı
küsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 1*).
[mi,]
36. Revnaķ-ı rüyı ħalır **mi** itmese vaşlın dirîĝ
Çün şolar naķş-ı şukûfe kâle-i Mebüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 15*). [mi,]
37. Germ olur **mi** eşk u āĝ ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü ħārā yumuşamaz tebsîr-i āb u
bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[mi,]
38. Germ olur **mi** eşk u āĝ ile dil-i sengin-i
yār
Çünkü ħārā yumuşamaz te’bsîr-i āb u
bāddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[mi,]
39. Bezm içre olursa nuķl-ı la’liñ
Eşkim ola **mi** şarāb-ı ‘işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 8*). [mi,]
40. Bezm içre nā-ümîd olan naķl-i şiĝĝate
Aĝız açar **mi** sāĝar-ı leb-rîz-i ülfete (*Nûrî
Divanı, Gazel 69, Mısra 2*). [mi,]
41. Şakız bāĝında **mi** beslenmiş ol büt
yapışur ħalır
ĝören pistānce-i nārenciye şolunda
şāĝında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5*).
[mi,]
42. Naķşın olamaz **mi** bu cihānîñ dil-i şafım
Āyîne gibi ğördüĝü renge boyanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5*). [mi,]

43. Bir dem sebîl-i mey-i gül-reng-i meykede
Degmez **mi** selsebîl-i behişt-i muhalledede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 2*). [mi,]
44. Büt **misüñ** reşk-âver-i Hızr u Mesihâ-dem **misüñ**
Sevdim ey rûh-ı revân billâh seni cânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 3*). [misüñ, -süñ]
45. Büt **misüñ** reşk-âver-i Hızr u Mesihâ-dem **misüñ**
Sevdim ey rûh-ı revân billâh seni cânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 3*). [misüñ, -süñ]
46. Şorma pistânlerin iki türunç-ı mersüm
Görmediñ **mi** a gözüm sînesi billür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*). [mi,]
47. ‘Ademiñ hâtırına Ravza-ı cennet **mi** gelür
Gelse gülzâra hürâmân olarak hür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 5*). [mi,]
48. Râh-ı emelde baña âh hem-râh iken baht-ı siyâh
Olmaz **mi** âyâ yâ İlâh şahrâ-yı maqsad rû nümâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26*). [mi,]
49. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü ifnâsı
Alur **mi** dîde-i âmâle şem‘-i bezm-i ekvânı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 10*). [mi,]
50. Rişte-i âhim uzatdıñ dili şad çâk itdiñ
Süzen-i vaşl ile virseñ ileyim **mi** İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [mi,]
51. Va‘de-i vaşlñı ‘aşkıñ gibi izhâr itme
İl **midir** dime rakîbi şakın ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*). [midir, -dir]
52. Yuttuğum kanı şorar hasret-i la‘liñle rakîb
Ni‘met-i vaşla kınan bile **mi** hâl acı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 2*). [mi,]
53. Nokta degil ‘anber saçılur çâr cevânib
Pür-büy-ı ma‘nî **mi** devâtum gibi Ğâlib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 54*). [mi,]
54. Hâvf idüb Allahdan itmez **misüñ** kıldan hicâb
Eyledüñ sâğar başına biñ ‘itâb u bin ‘azab
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 25*). [misüñ, -süñ]
55. Bakılır **mi** rakş iderken Mârğö sağ u şola
Oynayub hõra tepüb yorıldı artık Yorgõla
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 3*). [mi,]
56. Va‘d eyleyeli vaşlını bir hayli zamândır
Ummaz **mi** bu cândır
(*Nûrî Divanı, Müstedad 2, Mısra 2*). [mi,]
57. Kışver-i vaşla cân itmez **mi** muhabbet kârân
Gıceyi gündüze kıtmaz **mi** muhabbet kârân
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 7*). [mi,]
58. Tiğ-i ebrüya sitemkâr eyler hançer
‘Alemler bir kula kıtmaz **mi** muhabbet kârân
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*). [mi,]

59. Kışver-i vaşla cân itmez **mi** muhabbet kârân
Gıceyi gündüze kıtmaz **mi** muhabbet kârân
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 8*). [mi,]
60. Yorulub kıan dere batmaz **mi** muhabbet kârân
‘Adem iklimine bir anda yollar hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 9*). [mi,]
61. Ebrüvânun çatarak çıkmış idi çün ol mâh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına **mi** itdi nigah
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 12*). [mi,]

mi: Soru edatı.

1. Dehânîñ küşte-i tiğ-i ğama bahş-ı hayât eyler
‘Aceb kim tıynetîñ hem-mâye-i ‘İsâ **midir** cânâ
(*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 8*). [midir, -dir]

mi: " Mi " soru eki.

1. Püskürme benüñ görüb o mihrüñ
İtmez **mi** hiç ihticâb yıldız
(*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 6*). [mi,]

mi: " Mı " soru eki.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yaqarken bi-vefâ dünyâ
Diraht-ı ‘ömri yıkmaz **mi** yıkılası fenâ dünyâ
(*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 2*). [mi,]

micmer-i elmas: Elmastan mamul tütsü kabı, buhurdan.

1. Ser bezm-i selâtime gelen **micmer-i elmas**
Virsin heves-i şöreti vaqtimi bâde
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 55*). [micmer-i elmas,]

mih: Çivi.

1. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir cânsız
Mih başı gibice ayak atan cânânsız
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 22*). [mih,]

mihnet: Gam, keder, elem.

1. Arttıkça artar ğuşşası takrîre gelmez kışşası
Mihnetdir ancak hişşesi gönlüm gibi yok

bī-nevā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 32). [miḥnetdir,]

gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [mihr-i 'aşk, -a]

miḥnet-i devrân: Dünyanın zahmeti, sıkıntısı.

1. Çünkü sensin dâd-res beyhüde ben itmekteyim
Miḥnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 16). [miḥnet-i devrân,]

mihr: Far. 1. Güneş, şems, âfitâb.

1. 'Aceb mi Nûrîyâ şâm-ı emelde
Görünse mihr pür-envâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 30). [mihr,]

mihr: 1. Güneş yüzlü sevgili 2. Sevgilinin aşkı.

1. Püskürme benün görüb o mihrüñ
İtmez mi hiç ihticâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [mihrüñ, -ü, -ñ]

mihr u meh: Güneş ve ay.

1. Zülf-i yâri görelî öyle kararır ki gözüm
Başamam 'âleme mihr u mehi etsem
'aynek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [mihr u meh, -i]

mihrâb: (Ar.) Câmî, mescit gibi ibâdet yerlerinde kible duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen
ezân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [mihrâba, -a]

mihrâb: (Ar.) Cami ve mescitlerde Kâbe yönünde bulunan duvarda imamın namaz kılması için oyuk ve girintili olarak yapılan yer II. Sevgilinin kaşları.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muğânîñ
Mihrâba perestîş hele sühânîñ emelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [mihrâba, -a]

mihr-i 'aşk: Aşk güneşi.

1. Tûfî endîşe-i rüşen-zamîrim görmesün
Mihr-i 'aşka gönülümü âyine-dâr etsem

mihr-i cefâ: Cefa güneşi.

1. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârîñ virirdi âb u tâb
Şimdi ey mihr-i cefâ bir lâlezâr oldı
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [mihr-i cefâ,]

mihr-i ecel: Ecel güneşi.

1. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16). [mihr-i ecel, -den]

mihr-i enver: Parlak güneş.

1. Gül gibi gülzâr-ı 'aşk içre güşâde hâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u hâl u ruḥ
(Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [mihr-i enver, -dir]

mihr-i feleg: Gökyüzündeki güneş.

1. Şeb u rûz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i felegiñ cünbiş u etvârına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [mihr-i feleg, -iñ]

mihr-i felek: Feleğin güneşi.

1. Pür-âteş olur rüyma diḳkatlice baksam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 6). [mihr-i felek,]

mihr-i hakikat: Hakikat güneşi.

1. Gün gibi dîde-i ḥak-bîne bu şüret-i zâhir
Gösterir mihr-i ḥakîkat dil-i mi'rât-ı
mecâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [mihr-i ḥakîkat,]

mihr-i ser-i şöret: Şöhret başının güneşi.

1. Virdi dil-i şad pâreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şörete efsar
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [mihr-i ser-i şöret, -e]

mihr-i t̄alim-i r̄ušen: *Aydınlık taliminin güneşi.*

1. Yarın iderse nola **mihr-i t̄alim-i r̄ušen**
Bugüne leyle-i bahtımı t̄ar iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 5*). [*mihr-i t̄alim-i r̄ušen,]*

mimli: *Şüphelenilen, kötü bellenen, mimlenmiş.*

1. Düşmen-i hırmân-i 'ömrün **mimlisiñ** ey
çarḥ-ı felek
Ne o bir dānem için böyle başımda
dönmek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 1*). [*mimlisiñ, -siñ]*

min: *"-den beri" anlamı veren ön ek.*

1. Būs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va'd
Güş eyleme **min** ba'd (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 10*). [*min,]*

minkâr: *Gaga, Kuş gagası.*

1. Şanma berg u gönca-i gülzârdur ḡisü vü
ḥāl
Bülbül-i h̄usne per ü **minkârdır** ḡisü vü
ḥāl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 2*).
[*minkârdır, -dır]*

mir'ât: *Ayna.*

1. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki baķıcaķ
mir'âta
Göremem âyine-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*).
[*mir'âta, -a]*
2. O siyeh-i rüz-ı ğamem ki baķıcaķ
mir'âta
Göremem âyine-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*).
[*mir'âta, -a]*

mir'ât-ı derün: *Gönül aynası.*

1. Her gice eglencesi 'aks-i ḥayâl-i
mehveşân
Gör ki mir'ât-ı derünüñ t̄ali'-i bîdâr imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 8*).
[*mir'ât-ı derün, -uñ]*

mir'ât-ı derün: *Kalp aynası.*

1. Her gice eglencesi 'aks-i ḥayâl-i
mehveşân

Gör ki mir'ât-ı derünüñ t̄ali'-i bîdâr imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 8*).
[*mir'ât-ı derün,]*

mir'ât-ı dil: *Gönül aynası.*

1. Büse-ḥāh olmak görüb mir'ât-ı dilde
la'lini
Söz ümîdidir dehân-ı şüret-i mâ'küsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 13*).
[*mir'ât-ı dil, -de]*

mir'ât-ı dünyâ: *Dünya aynası.*

1. Nigeh-bend oldıgım günden berü mir'ât-ı
dünyâya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yâ
Resülla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 3*). [*mir'ât-ı dünyâ, -y, -a]*

mi'rât-ı fenâ: *Yokluk aynası.*

1. Çarḥ-ı ḥikmetden t̄ulü' itdikce ḥürşid-i
ecel
Mün'akisdır ḥāke mi'rât-ı fenâdan ḥüb u
zişt (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 4*).
[*mi'rât-ı fenâ, -dan]*

mir'ât-ı Frenk: *Frenk aynası.*

1. Beñzerse nola sînesi mir'ât-ı Frenke
Her yanı o reñge (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 5*). [*mir'ât-ı Frenk, -e]*

mir'ât-ı hüsn: *Güzellik aynası. II Sevgilinin yüzü.*

1. Nezzare mir'ât-ı hüsnün sonra kesdir
çeşmiñe
Gerd-i ḥattıñ güşe-i dükkance-i berberde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 5*).
[*mir'ât-ı hüsn, -ün]*

mir'ât-ı istidâd: *Kabiliyet aynası.*

1. Baķmadı naķş u nigâr-ı levḥa-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Ḥudâ mir'ât-ı istidâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 6*).
[*mir'ât-ı istidâd, -dan]*

mir'ât-ı isti'dâd: *Kabiliyet aynası.*

1. Baķmadı naķş u nigâr-ı levḥa-i dehre
gören

Şüret-i feyz-i Hudā mir'at-ı isti'dāddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 6).
[mir'at-ı isti'dād, -dan]

mir'at-ı İskeñder: İskender'in aynası (İskender, yüz fersah uzaklıktaki düşmanlarını aynada görmüş).

1. Sırr-ı dehri dilde yâ âyine-i sâğarda gör
Şüret-i devrânı gel mir'at-ı İskeñderde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 2).
[mir'at-ı İskeñder, -de]

mi'rât-ı mihr u mâh: Ayın ve güneşin aynası.

1. Görüb mi'rât-ı mihr u mâhi çeşm-i cân
bakağalmaz
'Arûs-ı 'ömre göstermekde çün şubh u
mesâ dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra
3). [mi'rât-ı mihr u mâh, -ı]

misâl-ı sehâb: Bulut gibi.

1. O şeb ki seyr-i ruḥ-ı yâre ḥâb olur mâni'
Ziyâ-yı mâha **mişâl-ı sehâb** olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [mişâl-ı
sehâb,]

mişkâl: 1. Ağırılık, vezin, miktar. 2. Bir buçuk dirhem ağırlığındaki vezin.

1. Dānesi kefe'-i mizân-ı ḥayâle şığmaz
Gelse de ḥüşe-i eltâfiñ eger bir **mişkâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12).
[mişkâl,]
2. Dānesi kefe'-i mizân-ı ḥayâle şığmaz
Gelse de ḥüşe-i eltâfiñ eger bir **mişkâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 12).
[mişkâl,]

mişl: (Ar.) Eş, benzer, mânend.

1. Devr-i ḥüsnünde bu Nûrî nice günler
gördi
Āfitâbım saña var mı 'acaba **mişl** u 'adıl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [mişl,
]

mişl-i âfitâb: Güneş gibi.

1. Jeng-i mir'at-ı dili eylerdi **mişl-i âfitâb**
Virse ger rüşenger-i luṭfiñ-ı cilâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
23). [mişl-i âfitâb,]

mişl-i mâh: Ay misali, benzeri.

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhi giriftâr-ı şest olub ḳalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [mişl-i
mâh, -ı]
2. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhi giriftâr-ı şest olub ḳalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [mişl-i
mâh, -ı]

mişl-i nukat-ı kitâb-ı yıldız: Yıldız kitabının noktalarının benzeri.

1. Mişl-i nukat-ı kitâb-ı yıldız
Olmazsa daḥi ḥisâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 1). [mişl-i nukat-ı kitâb-ı
yıldız,]

mişra': Bir beyti oluşturan dizelerin her biri, mısra.

1. Nûrî o gülüstāna gönül oldu ki rāğıb
Her **mişrâ'** 'ūd ağacı dinse münāsib
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 52).
[mişrâ', -ı]
2. Olamaz sine-i berrākına hiç lâf u güzâf
Didi bu **mişrâ'** ḥakkında belîğ-i vaşşâf
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 34).
[mişrâ',]

miyâh-ı cüret: Cüret suları.

1. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resülla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ
Resülla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 1). [miyâh-ı cüret,]

miyâh-ı firkat: Ayrılık suları.

1. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firkâte
Sürdi çün bād-ı belâ suyu diyâr-ı ḡurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 11).
[miyâh-ı firkat, -e]

miyân: Bel, ince bel. Mûy miyân. / Sevgilinin ince beli.

1. Alsa ağuş-ı ḥayâline **miyânıñ** şâ'ir
Ma'ni-i mişra'-ı bercestesi lebler ḥançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 39).
[miyânıñ, -ı, -n]

mizân: Terazî.

1. Tartamaz nîk u bed-i 'âlemi de **mîzânsız** Deve tabanı atar lâfi nice erkânsız (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 19*). [*mîzânsız, -sız*]

mîzân-ı nezzâre: Bakış terazisi.

1. Ben seni mîzân-ı nezzâremde pek kem aıldadım Ağır ol tartılma ey zâhid baña artık çekil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 7*). [*mîzân-ı nezzâre, -m, -de*]

mîzân-ı nigâh: Bakış terazisi.

1. Beni mîzân-ı nigâha alub itdi i' zâz Gözi bağluları gözlermiş o bî-çare nevâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 3*). [*mîzân-ı nigâh, -a*]

mü: Soru eki.

1. Mümkün **mü** olmak nâ'il kâle-ı vaşl-ı yâre Sük-ı hüsnde irmedi el naqd-i şöhbete (*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 3*). [*mü,]*
2. Virdi dil-i şad pâreye gül-şeker-i elmas Mümkün **mü** ola mihr-i ser-i şöhrete efser (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 16*). [*mü,]*

mu'âyede id-: Bayramlaşmak.

1. Bir büse virmediñ baña kurbanıñ oldığım 'İd oldı a kuzum idelim gel mu'âyede (*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 6*). [*mu'âyede id-, -elim*]

mü-be-mü: Büyük bir dikkatle, inceden inceye, bir bir.

1. Mü-be-mü diğğat idüb ebrüña çıkmaz aıldadım Böyle şüret kilik-i semmür-ı kefi Bihzâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [*mü-be-mü,]*
2. Yâre taratma zülf-i siyehtâri **mü-be-mü** Ey mâh açma perde-i ruşsârı **mü-be-mü** (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 1*). [*mü-be-mü,]*
3. Yâre taratma zülf-i siyehtâri **mü-be-mü** Ey mâh açma perde-i ruşsârı **mü-be-mü** (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 2*). [*mü-be-mü,]*
4. Sevdâ-yı zülfün ile dil-şikeste hâldır Ta'mîr it o çînî-i mü-dârı **mü-be-mü**

(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 4*). [*mü-be-mü,]*

5. Ger seyr-i 'aks-i hağğ leb-i la'l ise merâm Gözden düşürme sâğar-ı ser-şârı **mü-be-mü** (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 6*). [*mü-be-mü,]*
6. Murg-ı hayâl hevâ-yı hağğıñla a gül 'izâr Geşt eylemekde gülşen-i eş'ârı **mü-be-mü** (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 8*). [*mü-be-mü,]*
7. Dil-sîr-i hÿvân-ı himmeti olmağda Nûrîyâ Yâd eyle luğf-ı hağğret-i hÿnkârı **mü-be-mü** (*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 10*). [*mü-be-mü,]*

mü-be-mü: İnceden inceye, büyük bir dikkatle, tel tel, birer birer.

1. Kılınsa **mü-be-mü** ta'dâd târ-ı kâle-i luğfi Keser kaz-ı hamüşü riştesini kıl ile kâlin (*Nûrî Divanı, Kut'a 13, Mısra 7*). [*mü-be-mü,]*

mü-be-mü: Büyük bir dikkatle, inceden inceye, bir bir, tek tek.

1. Mü-be-mü diğğat idüb ebrüña çıkmaz aıldadım Böyle şüret kilik-i semmür-ı kefi Bihzâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 3*). [*mü-be-mü,]*

mücib-i ibkâ vü ifnâ: Yok etme ve süreklilik sebebi.

1. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü ifnâsı Alur mı dîde-i âmâle şem'-i bezm-i ekvâmı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 9*). [*mücib-i ibkâ vü ifnâ, -sı*]

müdâm: (Ar.) Sürekli.

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'îş Müdâm terbiyet-i nağle bâr olur bâ'îş (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2*). [*müdâm,]*
2. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ'îş Müdâm terbiyet-i nağle bâr olur bâ'îş (*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2*). [*müdâm,]*

müddet: 1. zaman, vakit 2. bir şeyin uzayıp sürdüğü zaman.

1. Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden 'atâ

Nice **müddet** bülbül âsâ âh u efğân
eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 6*). [*müddet,]*

mü'ezzîn: *Ezan okuyan (kişi).*

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı meşid-i gülşen
ezân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 6*). [*mü'ezzindir, -dir]*

müferrih: (*Ar.*) *İç açıcı, serinletici.*

1. Hâyâli gezmek için sîne bāğ u dāğ idi
gönlüm
Müferrih bāğ o bağlar dil-güşâ dāğlar o
dāğlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 8*). [*müferrih,]*

muğ-bece: *Mecusi çocuğu II meyhaneci çırağı.*

1. Aramızdan şu bile sızmaz iken sâkıyle
Bir dolâb ile o **muğ-bece** beni sızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [*muğ-bece,]*

muğ-bece: *I. Şarap dağıtan kimse, meyhaneci çırağı. II. Mecûsî tapınaklarında görevli olan çocuk.*

1. Bûs ider **muğ-bece**ler resm-i Pânâyâdur
deyü
Rûyına sürse kilisâya giderken yâldızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 7*). [*muğ-bece, -ler]*

muğ-bece-i bâde-fürûs: *İçki satan meyhaneci çırağı.*

1. Şaticak **muğ-bece-i bâde-fürûs** 'aşîka
nâz
Naqd-i cân kınsa niyâz olunarak sâğara
az (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 1*). [*muğ-bece-i bâde-fürûs,]*

muhabbet: *Sohbet, muhabbet. II Sevgi, aşk.*

1. Derünüm 'arşagâh bezm-i 'irfâna
muhabbetdir
Dilim hâlvat-serây-ı şâh-ı şâhân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 1*). [*muhabbetdir,]*

muhabbet kâr: *Muhabbet eden.*

1. Kışver-i vaşla cân itmez mi muhabbet
kârân
Gıceyi gündüze kıtmaz mı muhabbet
kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 7*). [*muhabbet kâr, -ân]*
2. Kışver-i vaşla cân itmez mi muhabbet
kârân
Gıceyi gündüze kıtmaz mı muhabbet
kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 8*). [*muhabbet kâr, -ân]*
3. Yorulub kıan dere batmaz mı muhabbet
kârân
'Adem iklimine bir anda yollar kıançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 9*). [*muhabbet kâr, -ân]*

muhabbet kârân: *Muhabbet eden.*

1. Tığ-i ebrüya sitemkâr eyler kıançer
'Âlemi bir kula kıatmaz mı **muhabbet kârân**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*). [*muhabbet kârân, -ân]*

muhabbet-i zülf: *Zülf muhabbeti.*

1. Kıat'-ı ser-i rişte tafşil it ey mâdiğ-i 'aşk
Muhabbet-i zülfine kığmaz o mehûn kıal
ile kıil (*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 8*). [*muhabbet-i zülf, -i, -n, -e]*
2. Nûrî kışa kesmem o bütûn vaşkımmâ
Zihnim kıolaşur muhabbet-i zülfü uzanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 10*). [*muhabbet-i zülf, -ü]*

muhâl: (*Ar.*) *Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.*

1. Yan gelmek çünkü deryâ-yı vişâl içre
muhâl
Fülk-i 'ömrüm sîne-dâr-ı rûzigâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 3*). [*muhâl,]*
2. Kâkül-i ârzûnî imlemeyüb geçme **muhâl**
Tutalım gerdene tağılsa da cânâ resenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 5*). [*muhâl,]*

müje: *Far. Kırpik.*

1. Fikr-i la'liñle **müjem** ebr-i bahâr etsem
gerek
Feyz-i eşkümlü cihâmî lâlezâr etsem gerek
(*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 1*). [*müjem, -m]*

Rabbenā (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 13). [mülk,]

müje: Kirpik.

1. Müjemden katre katre Nûrîyâ eşkim
şaçilsun kim
Bahâr-ı hüsn yâre ebr-i nîsân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 9). [müjemden, -m, -den]

müjgân: Kirpik.

1. Dūd-ı dil müjgānı hem-renk-i şehâb itdi
dirîğ
Seyl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi
dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 1).
[müjgānı, -ı]

müjgân: Kirpik. II Sevgilinin oka benzeyen
kirpikleri.

1. Şu virdi nihâl-ı vaşl-ı yâre
Müjgānım olub şehâb-ı işve (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [müjgānım,
-ı, -m]
2. Gülistân-ı tenimde güller açdı dâğ-ı hün
âlüd
Bahâr-ı miñnetüñ müjgānım oldı ebr-i
nîsânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 28).
[müjgānım, -ı, -m]

mukîm-i devr-i aşk: Aşk kilisesinde oturan.

1. Mukîm-i deyr-i aşkıñ ey büt-i nâz
‘Aceb mi bağlasa zünnâr-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 19). [mukîm-i
deyr-i aşk, -ñ]

muktedir: Her şeye gücü yeten (Allah).

1. Mâlikü’l-mülk şahâ muktedirde kim
sensiñ
Nice nâ-çâra viren mertebe’-i ‘âlü’l-‘âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17).
[muktedirde, -e]
2. Mâlikü’l-mülk şahâ muktedirde kim
sensiñ
Nice nâ-çâra viren mertebe’-i ‘âlü’l-‘âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17).
[muktedirde, -e]

mülk: Bir hükümdar veya devletin hüküm ve
idâresi altında bulunan toprakların tamâmı,
memleket.

1. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ’imâ
Pâdişâhından ‘atâ kıldan hañâ yâ

mültecâ-vı cihân: Cihan sığınağı.

1. Ğamze dañi penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 10). [mültecâ-yı cihân, -
dır]
2. Ğamze dañi penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 10). [mültecâ-yı cihân, -
dır]

mültecâ-vı ins u cân: Ruh ve insanların sığınağı.

1. Nice me’yûs olur dergâh-ı luţfından kuluñ
Nûrî
Cenâbıñ mültecâ-yı ins u cânsın Yâ
Resûlla’llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 10). [mültecâ-yı ins u cân, -sın]

mum: Mum.

1. Beni terbiyyet-i aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlım kaldı fakat vuşlat
ocağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
9). [mum,]

mü-miyân: Beli kıl gibi denecek kadar ince olan,
çok ince belli (güzel).

1. Yâre şarılmağı dün gice çıkardım kırdum
Mü-miyân ile tutub la’line şardım şordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [mü-
miyân,]

mü-miyân: (Sevgilinin) ince beli.

1. Mü-miyânında şarub ince hayâle zihniñ
Kışa kesme gelecek zülfüne kıl lâfi dirâz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [mü-
miyânında, -ın, -da]

mümkün: (Ar.) Mümkün, olabilir.

1. Der-âğuş iylemek mümkün midür bir
zerre hürşidi
Degil ben rüy-ı yâre belki endişem karın
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5).
[mümkün,]
2. Virdi dil-i şad pâreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şöhrete efser
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 16).
[mümkün,]

mümkün: (Ar.) Olması, gerçekleşmesi imkân dâhilinde olan, olabilir.

1. Mümkün mü olmak nâ' il kâle-ı vaşl-ı yâre
Sük-ı hüsnde irmedi el nakd-i şoḥbete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 3).
[mümkün,]

münâfık: 1. Zahiren müslim ve bâtunen kâfir olan: Münâfıkların yeri cehennemın derk-i esfelidir. 3. İkiyüzlü. münâfıkane münâfıkçasına: Sohbetleri pek münâfıktır.

1. Zâhid geliyor elde 'aşâ başda şârik
Şeytân bezi gibi iki yüzlü **münâfık** (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [münâfık,]

mün'akis: Akseden, yansımış.

1. Çarḥ-ı hikmetden tülû' itdikce hürşid-i ecel
Mün'akisdır hâke mi' rât-ı fenâdan hüb u zîşt
(Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 4).
[mün'akisdır, -dir]

münâsib: Ar. Uygun, yerinde.

1. Nûrî o gülistâna gönül oldu ki rāḡib
Her mışrâ'ı 'ūd ağacı dinse **münâsib**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 52).
[münâsib,]

mür u Süleymân: Hz. Süleyman ve karınca.

1. Hâzretiñde bir olur **mür u Süleymân**
seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [mür u Süleymân,]
2. Hâzretiñde bir olur **mür u Süleymân**
seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3). [mür u Süleymân,]

murâd: Arzu edilen şey, dilek, amaç.

1. İder ser pür-zemîn **murâdımı** vâsi'
Serime efser-i eflâkı tār iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [murâdımı, -im, -ı]

murğ: Kuş.

1. Alurdı pençe-i âmâle **murğ** deşt-i maḡşudı
Hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâra el irmez
(Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 7).
[murğ,]

murğân: Kuşlar.

1. Şoḡuk söz söyleme beyhüde dil zülfüñden ayrılmaz
Zemistân olsa da **murğân** elbet âşiyân ister
(Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[murğân,]

murğân-ı 'aşk: Aşk kuşları. II Aşıklar.

1. Murğân-ı 'aşkıñ pençesi oldu gönül eglencesi
Ey bâḡ-ı vuşlat goncası ey verd-i gülzâr-ı veḡâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 19).
[murğân-ı 'aşk, -iñ]

murğân-ı emel: Emel kuşları.

1. Murğân-ı emel dâḡ-ı hayâl-i fem-i yâri
Ol naḡş-ı bahârı (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 9). [murğân-ı emel,]

murğân-ı nazar: Bakış kuşları.

1. Murğân-ı nazar güleşen-i ümmîdi ne bekler
Ol gül-bedeniñ rüyına ḡonmuş kelebekler
(Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 1).
[murğân-ı nazar,]

murğ-ı bahâr: Bahar kuşu.

1. Olamaz nâlezen-i bezm-i şitâ **murğ-ı bahâr**
Nezd-i pervâne süzânda elbet utanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [murğ-ı bahâr,]

murğ-ı dil: Gönül kuşu.

1. Yine ey **murğ-ı dil** na'ş içre yüksekden şaḡın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hümâ dünya
(Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7).
[murğ-ı dil,]
2. O şüḡuñ ḡaddi serv ü la'li gonca zülfî sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî **murğ-ı dil** avârelenmişdür
(Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [murğ-ı dil,]

murğ-ı hayâl: *Hayal kuşu.*

1. Murğ-ı hayâl hevâ-yı haţtuñla a gül 'izâr
Geşt eylemekde gülşen-i eş'arı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 7*). [*murğ-ı
hayâl,]*

murğ-ı seher: *Seher vakti kuşu, bülbül.*

1. Hâsretin ben çekerim her gice ğonca
lebimiñ
Saña ey **murğ-ı seher** gülşen-i 'âlemde
ġam (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 12*).
[*murğ-ı seher,]*

mürveş: *Karınca gibi, karınca misali.*

1. Egerçi pâyâm-ı hâşş u 'âmmam **mürveş**
ammâ
Velî beyt-i dilim taht-ı Süleymân-ı
muħabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 3*). [*mürveş,]*

müsel: *(Ar.) Zincir gibi birbirine baġlı olan,
birbiri ardınca sıralanan, zincirleme.*

1. Tolaşub zihnim açınca baħş-ı zülf u ġâlî
Oldı zincir-i süħan böyle **müsel**
muttaşıl (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
6*). [*müsel,]*

müşaf-ı âmâl: *Emeller kitabı.*

1. Ma'nâ-yı vefâ mekteb-i 'aşk içre bilünsün
Ey tıfl-ı kader müşaf-ı âmâlimi dürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 2*). [*müşaf-ı
âmâl, -im, -i]*

müşaf-ı esrâr-ı ferah: *Ferah esrarının kitabı.*

1. Hârekât-i deheniñ ile dehenden dehene
Dem-be-dem düşümedir **müşaf-ı
esrâr-ı ferah** (*Nûrî Divanı, Gazel 13,
Mısra 6*). [*müşaf-ı esrâr-ı ferah,]*

müşaf-ı esrâr-ı firkat: *Ayrılık sırlarının kitabı.*

1. Bilindi ma'nâ-yı kadr-i vefâmız
Açıldı **müşaf-ı esrâr-ı firkat** (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 28*). [*müşaf-ı
esrâr-ı firkat,]*

müşaf-ı hüsn: *Güzelliġin kitabı II Kur'an-ı
Kerîm.*

1. Kerrât ile öptürdi baña müşaf-ı hüsnin
'Aşıklıġıma ol meh-i nâzm inanınca (*Nûrî
Divanı, Gazel 71, Mısra 3*). [*müşaf-ı
hüsn, -i, -n]*

müşaf-ı ruhsâr: *Yüz kitabı.*

1. Merdüm-i çeşmi kararur müşaf-ı
ruhsârî lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nâz u edâdir ġâl u
haţ (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 3*).
[*müşaf-ı ruhsâr, -ı]*

Mustafâ: *"Has ve seçilmiş, güzide" anlamlarında
Hz. Muhammed'in isimlerindedir.*

1. Yâ zü'lcelâlü'l-cemâl kaldım bu yolda bî-
mecâl
Âlâm-ı dehre pâyâm itme be-ħaġkı
Muşafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
14*). [*Muşafa,]*

müstaġrık ol-: *Gark olmak, dalmak, batmak.*

1. Ĥudâya küşte-i 'isyânımız müstaġrık
olsun tâ
Ki yokdur mevc-i baħr-ı rahmetiniñ ġadd
u pâyânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
29*). [*müstaġrık ol-, -sun]*

müstakil: *Ar. Tek başına.*

1. Devr-i mihr-i hüsnünün yandı kararınca
bu dil
Sâyesinde olmadım ol serv ġaddiñ
müştaķil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
2*). [*müştaķil,]*

müsteri: *İştirâ eden, satın alan.*

1. Cân alub cân virür **müşterisin** aldatmaz
Sük-ı hüsnünde olub ġamzeyeye la'li enbâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 7*).
[*müşterisin, -si, -n]*

mu'tâden: *Alaşkanlık olarak, alışıldıġı üzere,
alışıldıġı gibi.*

1. Yâd-ı la'li ile nüş-ı dem dil **mu'tâden**
Sâġar-ı bezm-i şafâ kâse-i ġün oldı baña

(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 5).
[mu 'tâden,]

mutrib: (Ar.) Çalgıcı, çalgı çalan II. Şarkıcı, şarkı söyleyen.

1. Ney mey gibi şeyler faқаt âmâde gerekdir
Mutrib de gerek sâkî-i şahbâ da gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 28).
[mutrib,]

muttaşıl ol-: Yan yana, bitişik olma.

1. Tolaşub zihnim açınca bahş-ı zülf u hâli
Oldı zincir-i sühan böyle müsel
muttaşıl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 6).
[muttaşıl ol-, -dı]

müznib: Suçlu, günahkâr.

1. Müznibine bâb-ı ihsânın bugün meftûh
iken
Gayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 9).
[müznibine, -îne]

N

nâ: Genellikle Farsça, bâzan da Arapça sıfatların başına gelerek dilimizdeki "olmayan, değil" kelimelerinin anlamını karşılar .

1. Cilvegâh itme hayâl-i gamze-i gammâzını
Nâ becâ ümmîd-i hem-râzî gönül
câsûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 4).
[nâ,]

nabz: Atar damar.

1. Seniñ **nabzîñla** destin âşinâ itmek
ümiyle
Mesihâ hâne-i hürşiddin kaşd-ı sefer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 7).
[nabzîñla, -iñ, -la]

nâ-câr: Çaresiz, âciz, dertli.

1. Naqd-ı ziyâ'yı gayre virür şem'-i bezm-i
'aşk
Pervâne dest-i bālını **nâ-câr** açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [nâ-
çâr,]
2. Naqd-ı ziyâ'yı gayre virür şem'-i bezm-i
'aşk
Pervâne dest-i bālını **nâ-câr** açar kıpar

(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [nâ-
çâr,]

3. Naqd-ı ziyâyı gayre virür şem'-i bezm-i
'aşk
Pervâne dest-i bālını **nâ-câr** açar kıpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6). [nâ-
çâr,]

nâ-câr: Çaresiz, zavallı (âşık).

1. Mâlikü'l-mülk şahâ muqtedire kim sensiñ
Nice **nâ-câra** viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [nâ-
çâra, -a]
2. Mâlikü'l-mülk şahâ muqtedire kim sensiñ
Nice **nâ-câra** viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [nâ-
çâra, -a]

nādān: Cahil, akılsız.

1. Nādāne sen esrâr-ı diliñ eyleme ezhâr
Ey Nûrî-i gamm-hâr (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 25). [nādāne, -e]

nāgāh: 1. vakitsiz 2. ansızın, birdenbire.

1. Hevâ-yı nefis ile **nāgāh** düşdüm bir
cedelgāha hem
Cirid oynar dem-â-dem birbiriyle cünd-i
şeytāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 13).
[nāgāh,]

nahl-āsüb: Fidan karıştıran.

1. Nihāl-i kâmetiñdir **nahl-āsüb**
Şekerli lebleriñdir bār-ı firkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [nahl-āsüb,]

nahl-i kadd-i yâr: Sevgilinin fidan boyu.

1. Meyve-çini vaşl-ı bāğ-ı hüsn olan kıdrin
bilür
Nahl-i kadd-i yāre berg u bārdır gīsū vü
hāl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4).
[nahl-i kadd-i yâr, -e]

nahl-i ümmîd: Ümit fidanı.

1. Nahl-i ümmîdiñ bu bāğ içre görünce
meyvesin
Rüzigārîñ Nürîyâ çok germ u serdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 9).
[nahl-i ümmîd, -iñ]

nā-hudā: Gemi kaptanı.

1. Vaşl-ı sāhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil Feyz-i eltıfın olursa **nā-hudā** yā Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 3, Mısra 22). [nā-hudā,]

na'il ol-: Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

1. Luţf-ı şems-i dīne zannım na'il olmak maksadı 'Älem -i 'aşk içre Nūrī zerre-dār oldu gönül (Nūrī Divanı, Gazel 51, Mısra 9). [na'il ol-, -mağ]

na'il ol-: Erişmek, elde etmek, ulaşmak.

1. Mümkün mü olmak nā'il kâle-ı vaşl-ı yâre Sük-ı hüsnde irmedi el nağd-i şoħbete (Nūrī Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [nā'il ol-, -mağ]

nâil-i būs-i leb: Dudak öpücüğünün muradı.

1. Nâil-i būs-i lebi itmez o serv kıddüm Şâh-ı dıraht-ı emel virmedi bār-ı heves (Nūrī Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [nâil-i būs-i leb, -i]

nağd-i cān: Can parası (en kıymetli şey).

1. Şatıcağ muğ-beçe-i bāde-fürüş 'aşıka nāz Nağd-i cān kınsa niyāz olunarak sāğara az (Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [nağd-i cān,]

nağd-i 'ömr: Ömür sermayesi.

1. Nasıl alışveriş bu nağd-i 'ömrüm gitdi beyhude Bu bāzār-ı fenāda derd kızandım yā Resūlla'llāh (Nūrī Divanı, Kaside 7, Mısra 5). [nağd-i 'ömr, -üm]

nağd-i şoħbet: Şoħbet kazancı.

1. Mümkün mü olmak nā'il kâle-ı vaşl-ı yâre Sük-ı hüsnde irmedi el nağd-i şoħbete (Nūrī Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [nağd-i şoħbet, -e]

nağd-ı zıyā: Işık kazancı.

1. Nağd-ı zıyāyı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk Pervāne dest-i bālını nā-çār açar kıpar (Nūrī Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [nağd-ı zıyā, -yı]

nağd-ı zıyā': Işık kazancı.

1. Nağd-ı zıyā'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk Pervāne dest-i bālını nā-çār açar kıpar (Nūrī Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [nağd-ı zıyā',]
2. Nağd-ı zıyā'yı ğayre virür şem'-i bezm-i 'aşk Pervāne dest-i bālını nā-çār açar kıpar (Nūrī Divanı, Gazel 25, Mısra 5). [nağd-ı zıyā', -y, -ı]

nağdine-i cān: Can sermayesi; kıymetli can.

1. Bedel nağdine-i cānlar alurlar Kıumāş-ı hüsüne dil-dār-ı fırat (Nūrī Divanı, Gazel 9, Mısra 25). [nağdine-i cān, -lar]
2. Sük-ı emele desti telī varma yorulma Nağdine-i cān kâle-i vaşlın bedelidir (Nūrī Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [nağdine-i cān,]

nağdine-i rahmet: Rahmet kazancı.

1. Nağdine-i rahmet seniñ sermaye-i kudret seniñ Çün kâle-i şefkat seniñ neyle olur bey' u şirā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 45). [nağdine-i rahmet,]

nağdine-i vāfir: Çokça nakit.

1. Bu dağdağ-ı manşıb u nağdine-i vāfir Ehl-i hünere olsa da bir olmasa da bir (Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 31). [nağdine-i vāfir,]

nağl-i şıħhat: Şıħhat değışikliğı.

1. Bezm içre nā-ümüd olan nağl-i şıħhate Ağız açar mı sāğar-ı leb-rız-i ülfete (Nūrī Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [nağl-i şıħhat, -e]

nağs: (Ar.) Bezek, süs, resim.

1. Perdeyi çak it de soñra 'âlemiñ al **nağşını**
Bağ ne şüretler çıkar âyine-i nâmüsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7).
[nağşını, -i, -n, -ı]

nağs: 1. Duvar, tavan vb. yerlere süslemek maksadıyla yapılan şekil veya resim. 2. Resim, tasvir. 3. mec. Görünüş, sûret.

1. Bağmadı **nağş** u nigâr-ı levha-i dehre gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı isti'dâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [nağş,]
2. Bağmadı **nağş** u nigâr-ı levha-i dehre gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı istidâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [nağş,]

nağs: (Ar.) Duvar, levha vb. yerlere süslemek maksadıyla yapılan şekil veya resim.

1. Nağşın olamaz mı bu cihânîñ dil-i şafım
Âyine gibi gördüğü renge boyanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5).
[nağşın, -ın]

nağs u nigâr: Resim ve heykel (sevgilinin güzelliği bağlamında).

1. Şahîfe-i gamı pür-nağş eyle ey Nûrî
Ki yâd-ı ma'nâya **nağş u nigâr** olur bâ'îş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [nağş u nigâr,]
2. Şahîfe-i gamı pür-nağş eyle ey Nûrî
Ki yâd-ı mânîye **nağş u nigâr** olur bâ'îş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [nağş u nigâr,]

nağs u nigâr-ı kalb-i ğamnâk: Gamlı kalbin resmi ve nakışı.

1. Gül-âb-ı vaşlıñı saç luğf idüb bu cism-i şad çâke
Dirîğ itme nazar nağş u nigâr-ı kalb-i ğamnâke
(Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 10). [nağş u nigâr-ı kalb-i ğamnâk, -e]

nağs-ı bahâr: Baharın resmi, nakışı.

1. Murğân-ı emel dâğ-ı hayâl-i fem-i yâri
Ol nağş-ı bahârî (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 10). [nağş-ı bahâr, -ı]

nağs-ı dehr: Dünyanın nakışı, süsü.

1. Nağş-ı dehre diğkat it her renkden bir örnek al
Şâh-râh-ı sük-ı devrân içre dervîşâne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [nağş-ı dehr, -e]

nağs-ı hüsn: Güzelliğın nakışı.

1. Görünce âyinede nağş-ı hüsnün ol hod-bîn
Alınmış 'ağlı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [nağş-ı hüsn, -ün]
2. Görünce âyinede nağş-ı hüsnün ol hod-bîn
Alınmış 'ağlı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [nağş-ı hüsn, -ün]

nağs-ı kâlâ-yı ruh-ı dil-dâr: Sevgilinin yanağının kumaşının nakışı.

1. Nûrîyâ gözler qarardır tâbiş-i nezzâresi
Nağş-ı kâlâ-yı ruh-ı dil-dârdır ğisü vü hâl
(Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [nağş-ı kâlâ-yı ruh-ı dil-dâr, -dır]

nağs-ı şukûfe: Çiçek nakışı.

1. Revnağ-ı rûyî kalur mı itmese vaşlın dirîğ
Çün solar **nağş-ı şukûfe** kâlâ-i Mebûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 16). [nağş-ı şukûfe,]

nâkûs: Çan, kilise çanı.

1. Küfr-i zülfün ol bütüñ dil yâd idüb feryâd ider
Deyr-i gamda diñle zikr yâ şanem
nâkûsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [nâkûsdan, -dan]

nâlân it-: İnletmek, ağlatmak, feryat ettirmek.

1. Kırbaniñ olam ço yine gel a kızum itme
Koč başıñ için bu bereli göñlümü nâlân
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 2). [nâlân it-, -me]

nâle: Far. İnilti, enîn: nâle-i ney, nâle-i uşşâk.

1. Hâlîñ düşünüb **nâleler** eylerdim o şühuñ
Söz atdı işitdim bu gice Yıldıza Bülbül
(Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 1). [nâleler, -ler]

nāle: (Âşığın) feryadı, iniltisi.

1. Ey zülfi siyeh 'arşa çıkar **nāle** vü āhım
Bu dūd-ı siyāhım (Nūrī Divanı, Müstezad
2, Mısra 17). [nāle,]

nāle-i cāngāh: Can evinin iniltisi.

1. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül
revnağ
Dāğ-ı hūn-ı dil u **nāle-i cāngāh** yeter
(Nūrī Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [nāle-i
cāngāh,]

nāle-i cāngāh: Kalbinin iniltisi.

1. Göstermedi kendin şeb-i ümmidde ol māh
Ey **nāle-i cāngāh** (Nūrī Divanı, Müstezad
2, Mısra 6). [nāle-i cāngāh,]

nāle-i cāngāh-ı bülbül: Bülbülün gönlünden çıkan
inilti.

1. Kāse-i yakūt-ı renk-i gül bu cām-ı mey
değil
Nāle-i cāngāh-ı bülbüldür şadā-yı ney
değil (Nūrī Divanı, Gazel 56, Mısra 2).
[nāle-i cāngāh-ı bülbül, -dür]

nāle-i dil-sūzi: Yanan yüreğin iniltisi.

1. Bülbülüñ de tondırır avāzını kânün-ı 'aşk
Neyleyem ol **nāle-i dil-sūzi** pey-der-pey
değil (Nūrī Divanı, Gazel 56, Mısra 6).
[nāle-i dil-sūzi, -i]

na'leyn: 1. bir çift ayakkabı. 2. bir çift nalın. 3. bir
çift nal.

1. Gelse **na'leyn** ile çünkü uşlatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rü
(Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 15).
[na'leyn,]

nālezen-i bezm-i şitā: Kış meclisinin inleyeni.

1. Olamaz **nālezen-i bezm-i şitā** murğ-ı
bahār
Nezd-i pervāne sūzānda elbet utanur
(Nūrī Divanı, Gazel 18, Mısra 7).
[nālezen-i bezm-i şitā,]

nām: 1. İsim, ad. 2. Ün, şöhet, nām.

1. Dil-i senginine ger āhūñ iderse te'sir
Nāmūñ ey 'aşk-ı dil-sūhte var mermere
kız (Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 4).
[nāmūñ, -i+n]

nām: (Fars.) İsim, ad II. Ün, şöhet, şan.

1. Gönül bir hāne-i pür-bime dāhil oldı kim
her bār
Keder **nāmına** bir bed-ahter eyler idi
derbāni (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra
18). [nāmına, -i, -n, -a]

nāme-i ahhāb: Dost mektubu.

1. İtme gurbetde gönül nāme-i ahhābı merāk
Olan olur denilür gözden uzak dilden
uzak (Nūrī Divanı, Gazel 46, Mısra 1).
[nāme-i ahhāb,]

nām-ı Hudā: Allah'ın adı.

1. Nām-ı Hudā'yı yād it bābindan istimdād
it
'Aşk-ı ile feryād it agyāre itme ilticā (Nūrī
Divanı, Kaside 1, Mısra 3). [nām-ı Hudā',
-yi]

nāra yak-: Ateşe vermek, tutuşturmak II Gönlü
tutuşturmak; aşık etmek.

1. Ser çeşm-i takdīre bağ gezme susuz
şoğak şoğak
'Aşkıyla cānın nāra yak rızān ola ebr-i
'atā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 8).
[nāra yak-,]

na're: (ناره) i. Nāra kelimesinin eski metinlerde
kullanılan asıl şekli II i. (Ar. na're'den) Duyguların
coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle
bağırma, haykırma.

1. Olmada peyveste 'arşa **na're** yā Rabbenā
Kıl baña imdād yā Rābb be-ħağğ-ı
Muştafa (Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra
3). [na're,]

nār-ı 'aşk: 'aşk ateşi.

1. Sīne-i şafımda gücdür nār-ı 'aşk-ı
gizlemek
Nūr-ı şem' olur nümāyān perde-yi
fānūsdan (Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra
9). [nār-ı 'aşk, -i]

nâs: Halk, insan.

1. Gayre göz süzdi kıyâs itme nigâh-ı yâri
Nâs içinden seni ey 'âşık-ı bî-çâre seçer
(*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2*). [*nâs,]*

na's: İçinde ceset bulunan tabut, cenaze.

1. Yine ey murğ-ı dil na's içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rîf atle ger bâl-ı hümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[*na's,]*

nasîb ol-: Kısmet olmak, uygun düşmek.

1. Olmadı hÿvâhiş-i bâl ile lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 5*). [*naşîb
ol-, -ma, -dı]*

nasıl: "Nasıl" soru sıfatı.

1. Nasıl alışveriş bu naqd-i 'ömrüm gitti
beyhude
Bu bâzâr-ı fenâda derd kazandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 5*). [*nasıl,]*

nâ-tüvân: Çaresiz güçsüz, zavallı (âşik).

1. Gümüm dehr ise bâr-ı girândır yâ Kerîm
Allah
Emân bu cism u cânım nâ-tüvândır yâ
Kerîm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 2*). [*nâ-tüvândır, -dır]*

nâ-ümîd ol-: Ümitsiz olmak.

1. Bezm içre nâ-ümîd olan naql-i şihhate
Ağız açar mı sâğar-ı leb-rîz-i ülfete (*Nûrî
Divanı, Gazel 69, Mısra 1*). [*nâ-ümîd ol-,
-an]*

nâvek-i âh: Ah oku.

1. Olamaz sîne güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm
Nâvek-i âhıma şeh-per-i melek olsa yelek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 4*). [*nâvek-
i âh, -ım, -a]*

nâz: İşve, cilve.

1. Yandı cânım nâz ile refâruña ey Yanole
Şufflîk kalur mı bâde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 1*).
[*nâz,]*

nâz: 1. Kendini beğendirmek amacıyla yapılan davranış, cilve, eda 2. İsteksiz gibi görünerek yalvartmak amacıyla yapılan davranış.

1. Şatıcağ muğ-beçe-i bâde-fürüş 'âşıkâ nâz
Naqd-i cân kónsa niyâz olunarak sâğara
az (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 1*). [*nâz,
]]*

nâz: Cilve, işve.

1. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdigi
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*).
[*nâz,]*

nâz u edâ: Naz, işve ve cilveli tavırlar.

1. Merdüm-i çeşmi karar dur muşhaf-ı
ruşsârî lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nâz u edâdır hâl u
hatt (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 4*).
[*nâz u edâ, -dır]*

nâz u niyâz: Nazlanma ve istekte bulunma.

1. Eyle var ağıyar ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutma şu dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 21*).
[*nâz u niyâz,]*

nazar: (Sevgilinin) bakışı.

1. Gül-âb-ı vaşlını şaç luţf idüb bu cism-i
şad çâke
Dirîğ itme nazar naqş u nigâr-ı kalb-i
ğamnâke (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra
10*). [*nazar,]*

nazar eyle-: Bakmak, ilgilenmek.

1. Gençine-i hüsne hele bir kez nazar eyle
El çek hâzer eyle (*Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 13*). [*nazar eyle-,]*

nazar-ı çeşm-i ümîd: Ümit gözünün bakışı.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarh-ı dün
Şevk-i feyzi Nürîyâ şems-i sihr bir vir de gör
(Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 9).
[nazar-ı çeşm-i ümîd, -i]

nazar-ı hışm: Kızgınlık bakışı.

1. Nazar-ı hışmına tākāt getirir mi dil-i zār
Nürîyâ zaḥmın niğeh-i dāğ-ı derûn oldı baña
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 9).
[nazar-ı hışm, -i, -n, -a]

nazar-ı terbiyyet: Terbiye bakışları.

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudāda
Vaḳtiyle olur seng-i siyeh gevher-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 59).
[nazar-ı terbiyyet,]

nazar-ı terbiyyet: Terbiye bakışları.

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudāda
Vaḳtiyle olur seng-i siyeh gevher-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 59).
[nazar-ı terbiyyet,]

nāzenîn: Narin -sevgili için kullanılmıştır-.

1. Dem-be-dem kullaşdırır bāğ-ı hayāl-i ḥüsnini
Nürîyâ ol nāzenîniñ nice incir ḥırsızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 18).
[nāzenîniñ, -iñ]

nāzenîn: (Fars.) İşveli, cilveli, nazlı.

1. Ol nāzenîn çünkü saña itmez iltifāt
Beyhüde olma Nürî medḥ-güy sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 9).
[nāzenîn,]

nāzik: Far. 1. İnce, rakîk, narin.

1. Dil-şiken olma gözümden çıkmā ey nāzik
beden
Kāse-i billürim eyler mi hiç işkeşte gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [nāzik,
]

nāzır: Ar. Eş, misl, manend.

1. Nāziri gelmemişdir işte defterḥāne-i
âlem

Aransun yek-be-yek evrāk u şuhfi mähla
sālî (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 11).
[nāziri, -i]

nāzır ol-: Bakmak.

1. Gönül ol dilbere o kalbe olurken nāzır
Dest-i endişeyi gerdenine atsa vākār
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 37). [nāzır
ol-, -ur, -ken]

nāzire-i lutf it-: Lütuf naziresi yazmak.

1. Şems-i muḥabbet nāzire-i lutf itse Nürîyâ
Ezhār-ı feyzi kalb çü gülzār açar kapār
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 9).
[nāzire-i lutf it-, -se]
2. Şems-i muḥabbet nāzire-i lutf itse Nürîyâ
Ezhār-ı feyzi kalb çü gülzār açar kapār
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 9).
[nāzire-i lutf it-, -se]

nāzm-ı güher: Mücevher (yükli) şiir.

1. Çalub çarpub biraz gencîne-i eş'ār-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'nîye Nürî daḥi nāzm-ı
güher itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40,
Mısra 10). [nāzm-ı güher,]

nazra: (Bir tek) bakış, bakma.

1. Nazra bend-i ḥāl olaldan çeşm-i cān ol
fitne-cü
Her günüm ağıyar ile rüz-ı ḥesāb itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [nazra,
]

nazra-bend: Bakışı altına alma.

1. İtme gönülün nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubḥ u şām-ı ye'si ey nür-i başār mestāne
geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 7).
[nazra-bend,]

nāzük: 1. ince | narin 2. tatlı.

1. Reg-i destîñ seniñ ki rişte-i cāndan da
nāzükdür
Ṭabîb-i bî-mürüvvet büsegāh-ı nişter
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 5).
[nāzükdür, -dür]

ne: Nedir?.

1. Kulağ tutuñ **neymiş** bir nefes dimez kimse
Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enīn garīb (*Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 5*).
[neymiş, -ymiş]
2. Kulağ tutuñ **neymiş** bir nefes dimez kimse
Dem-ā-dem eylese mānend-i nāya enīn garīb (*Nūrī Divanı, Gazel 8, Mısra 5*).
[neymiş, -ymiş]

ne: Soru zamiri.

1. Şeyhiñ kudūmunuñ **neyidir** mazhar olduğıñ
Devrān döndirür başımı ki her gün a dede (*Nūrī Divanı, Gazel 72, Mısra 7*).
[neyidir, -yi, -dir]

ne: "Hangi şey" anlamında soru zamiri.

1. Nağdīne-i rahmet seniñ sermāye-i kudret seniñ
Çün kāle-i şefkat seniñ **neyle** olur bey' u şirā (*Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 46*).
[neyle, -y, -le]

ne: "Hangi şey" anlamında soru zamiri.

1. Bu şoğuk sözler **nedir** germiyyet-i ülfet gerek
Sevdiğim bu nev-bahār-ı ārzūdır dey değil (*Nūrī Divanı, Gazel 56, Mısra 3*).
[nedir, -dir]

ne: "Ne " soru sıfatı.

1. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir billāh
Elinde yağlık ol kāfur-ı gerden yanar ağlardı (*Nūrī Divanı, Gazel 76, Mısra 3*).
[ne,]

ne: "Hangi şey?" anlamında soru zamiri.

1. Sebeb bilmem **nedir** ğabrā' dem-ā-dem 'ārz-ı hūsn itmek
'Aceb bāğ-ı vefādā bülbül gūyā mıdır cānā (*Nūrī Divanı, Gazel 2, Mısra 3*).
[nedir, -dir]
2. Nedir bā' is bu rü-gerdānlığa bu bezm-i ğurbetde
'Aceb Nūrī-i ednā t̄alib-i dünyā mıdır cānā (*Nūrī Divanı, Gazel 2, Mısra 9*).
[nedir, -dir]

ne: "Niçin" anlamında soru zarfı.

1. Bihişt-i 'Adne girmezmiş şeyāfīn
Neden girdi dile efkār-ı firkaat (*Nūrī Divanı, Gazel 9, Mısra 16*). [neden, -den]

ne: " Hangi " anlamında soru sıfatı.

1. Ne şüretle alur bağ çeşm-i cāni
Bugün āyīne-i āzār-ı firkaat (*Nūrī Divanı, Gazel 9, Mısra 13*). [ne,]
2. Üftādesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lāle 'izārī **ne** çiçekdir (*Nūrī Divanı, Gazel 26, Mısra 2*). [ne,]
3. Perdeyi çāk it de soñra 'ālemiñ al nağşını
Bağ **ne** şüretler çıkar āyīne-i nāmūsdan (*Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra 8*). [ne,]
4. Ne havfüm var benüm ki fitne-i āhīr zamānda sen
Nebi-yi rehber-i āhīr zamansın Yā Resūlla' llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 9, Mısra 7*). [ne,]

ne: " Ne " soru zarfı.

1. Düşmen-i hırmān-i 'ömrüñ mimlisiñ ey çarh-ı felek
Ne o bir dānem için böyle başımda dönmek (*Nūrī Divanı, Gazel 50, Mısra 2*). [ne,]
2. Murgān-ı nazār gülşen-i ümmīdi **ne** bekler
Ol gül-bedeniñ rüyına konmuş kelebekler (*Nūrī Divanı, Nazm 1, Mısra 1*). [ne,]

ne: Neden (soru zarfı).

1. Gürültiyi birağub topla ağzıñ ey vā' iz
Be böyle boş yere āteşlenüb **ne** pañlarsıñ (*Nūrī Divanı, Müfret 8, Mısra 2*). [ne,]

ne 'aceb: Ne olmuş, şaşılacak ne var.

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yāre **ne 'aceb**
Çırpıdan çıkmadım ammā buña ne oldu sebeb (*Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 37*). [ne 'aceb,]

ne 'aceb: Şaşılır mı ?

1. Sürünürse **ne 'aceb** dehrde ehl-i 'irfān
Boynını egmez o vāz' -ı kec-i çarh-ı felege (*Nūrī Divanı, Kit'a 5, Mısra 1*). [ne 'aceb,]

ne 'ayb: *Ayıp olur mu, ayıp mıdır?*

1. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yārdan ğayri Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim (*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [ne 'ayb,]
2. Ne 'ayb yād-ı ruḥ u zülf-i yārdan ğayri Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim (*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [ne 'ayb,]

ne bu: *Nedir bu, bu nasıl.*

1. Bilmem a begim **ne bu** nümāyiş **ne bu** zīver Erbāb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 17*). [ne bu,]
2. Bilmem a begim **ne bu** nümāyiş **ne bu** zīver Erbāb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 17*). [ne bu,]

ne çäre: *Çaresi yok, elden ne gelir.*

1. Baḥr-ı miñnetde boğulsak çäre ne Nûrîyâ biz böyle baḥtı kara yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 9*). [ne çäre,]

ne dem: *Her ne zaman.*

1. Bārān olur ehl-i nazarıñ ḥün-ı sirişki Berķ ursa meyānında **ne dem** ḥançer-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 10*). [ne dem,]

ne gerek: *Ne lazım.*

1. Pertev-i 'aşkıñı da böyle gönüllerde bırak Cān almaḳsa merāmıñ **ne gerek** öyle bıçak (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 28*). [ne gerek,]

ne ne: *Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.*

1. Dīde-i cāna ne şüretler ne günler gösterir Mevc-i rengārenk-i mir'āt-ı fenā yā Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 5*). [ne ne,]
2. Ne gündüz ne gece göz açtırır baḥt-ı siyeh-kārim Bu ğafletden nice diyem uyandım yā

Resülla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 7*). [ne ne,]

3. Üsrüple tırāşide olur peyker-i elmās Meyḥānede ne sübhā ne seccāde gerekdir (*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 26*). [ne ne,]

ne ne: *Ne ... ne bağlacı.*

1. Nīm mi tolı mıdır sāġarı yārim şundi Tāstamam geldi ki keyfimde ne bîş oldu ne kem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8*). [ne ne,]

ne ol-: *Ne olmak.*

1. Ne oldu hefte de bir olsa tîr-i āhımıñ her gün Nişānı sineye heft asumāndır yā Kerīm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7*). [ne ol-, -dı]
2. İpucı bulamadım vuşlat-ı yāre ne 'aceb Çırpıdan çıkmadım ammā buña ne oldu sebep (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 38*). [ne ol-, -dı]

ne revā: *Layık/uygun/yerinde değil.*

1. 'Ālem-i sırr u ḥafiyāt iken ğavānım 'unvānıñ Ne revā idi baña tā bu kadar baş-ı mekāl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [ne revā,]
2. 'Ālem-i sırr u ḥafiyāt iken ğavānım 'unvānıñ Ne revā idi baña tā bu kadar baş-ı mekāl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [ne revā,]
3. Ne revā menzil-i ḥüsne güzelim baş da ayak Halkā-i ḥasretiñi pāy-ı dil-i zārıma taḳ (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 25*). [ne revā,]

ne var: *Ne olur ki.*

1. Deşt-i ğamda tāli'm hem-rāh olmazsa **ne var** Ben ḥayāl-i yāri cāna yār-ı ğār etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 9*). [ne var,]

ne zemān: *Ne zaman (soru zarfı).*

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yārdan meges Pervāzdan kalur **ne zemān** peri ballanur

(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [ne zemân,]

nebi-vi rehber-i ahir zaman: Ahir zamanın rehber peygamberi.

1. Ne havfüm var benüm ki fitne-i ahir zamânda sen Nebi-yi rehber-i ahir zamansın Yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 8). [nebi-yi rehber-i ahir zaman, -sın]

necm-i çarh-ı hüsn-i yâr: Sevgilinin güzellik çarkının yıldızı.

1. Baht-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb zinde-dâr Ebr ü necm-i çarh-ı hüsn-i yârdır gîsü vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [necm-i çarh-ı hüsn-i yâr, -dır]

necm-i devlet: Şans yıldızları.

1. Rû-nümâ leyle-i ümmîdde **necm-i devlet** Baht-ı nâ'im şehër-i kâmdır elbet uyanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [necm-i devlet,]

neden: "Niçin" anlamında soru zarfı.

1. Bilürken ber-hevâ oldığımı evrâk u ezhârî Neden aldım nigâh-ı i'tibâre bu gülistanı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 12). [neden, -den]

neden: "Hangi sebepten" anlamında soru zamiri.

1. Rûzigâr ile **nedendir** pâyımız bölüşmedik Hürmen-i evkâtım oldı ber-hevâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [nedendir, -dir]

nefes: Nefes, an.

1. Bilen çün bir **nefesdir** mücib-i ibkâ vü ifnâsı Alur mı dîde-i âmâle şem'-i bezm-i ekvânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 9). [nefesdir, -dir]

nefes: (Ar.) Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

1. Kulak tutuñ neymiş bir **nefes** dimez kimse Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [nefes,]
2. Kulak tutuñ neymiş bir **nefes** dimez kimse Dem-â-dem eylese mânend-i nâya enîn garîb (Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [nefes,]

nefes al-: Nefes almak; havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak.

1. Bir kılın çektikce şanki rişte-i cânlar çeker Bir nefes alamadım gitdi elinden cınbızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [nefes al-, -ama, -dı, -m]

neler it-: Neler (neler) yapmak. II Türli türli kötülükler etmek.

1. Saña encâm ey kaşı kemân âhım neler itmiş Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eşer imiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [neler it-, -miş]

nem: Rutubet, jâle, çiğ.

1. Gülşen-i dehrîñ gülerken nice derdin görmüşüz Dîdesinde **nem** dilinde hün-ı derdin görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [nem,]

nemekdân: Tuzluk II sevgilinin dudağı.

1. Gönül kim nîş-i miñnet ile çok tolmış boşanmışdır Leb-â-leb eyle kand-ı lütfîñ ile ol **nemekdâni** (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 26). [nemekdâni, -i]

nere: Hangi yer, hangi taraf?.

1. Kûs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı sîm-endâm Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir şâğ **nerem** kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6, Mısra 2). [nerem, -m]

nergis-i cādū: Büyüleyici göz.

1. Bu siyeh sevdā nice dīvāne itmez ādemi
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gīsū siyeh
(Nūrī Divanı, Kit'a 8, Mısra 4). [nergis-i
cādū,]

nergis-i cādū: Büyücü nergis, büyüleyici göz.

1. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
gīsuların
Bāde de süz kim süzülün nergis-i
cāduların (Nūrī Divanı, Müseddes 2,
Mısra 20). [nergis-i cādū, -lar, -ın]

nergis-i mest: Sarhoş nergis II Sevgilinin mest eden gözleri.

1. Dost şandım gamze-i dil-dārı bir şehhār
imiş
Nergis-i mestı o havf ile meger bimār
imiş (Nūrī Divanı, Gazel 38, Mısra 2).
[nergis-i mest, -i]

nerm-i zevk: Zevk yumuşaklığı.

1. Germ u **nerm-i zevk** u şevk-ı nevbahār
vuşlatın
Mevsim-i sermā-yı gāmda serd ü berdin
görmüşüz (Nūrī Divanı, Gazel 33, Mısra
5). [nerm-i zevk,]

neşe-yāb: Neşe/sevinç bulan.

1. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var **neşe-
yāb**
Nūrī-i mest-i gamem gönlüm kebāb
eşkim şarāb (Nūrī Divanı, Müseddes 1,
Mısra 27). [neşe-yāb,]

neş'e-yāb: Keyifli, neşeli, sevinçli.

1. Çeşmim hayāl-i la'liñ ile pür-şarābdır
Gönlüm o keyfiyet ile **neş'e-yābdır** (Nūrī
Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [neş'e-
yābdır, -dır]

neş'e-yāb ol-: Sevinçli olmak, neşelenmek.

1. Nūrīyā 'işretgeh-i 'ālemde olmam neş'e-
yāb
Sāğar-ı ser-şār-ı şādi lücce-i gamdır baña
(Nūrī Divanı, Gazel 4, Mısra 9). [neş'e-
yāb ol-, -ma, -m]
2. Sāğar-ı devrāndan ger neş'e-yāb olmazsa
dil
Nūrīyā ser-ħalka-i 'işretgeh-i rindāne geç

(Nūrī Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [neş'e-
yāb ol-, -maz, -sa]

nesīm-i nıgeh: Bakış rüzgarı.

1. Ol turre-i sünbül ki nesīm-i nıgehimle
Derd-i siyehimle (Nūrī Divanı, Müstezad
3, Mısra 13). [nesīm-i nıgeh, -im, -le]

netice: Sonuç, son; sözün kısası, özetle.

1. Hevā-yı kākülünle çünkü adım
karelenmişdür
Anıñçün sevdiğim **neticem** dañı bī-
çārelenmişdür (Nūrī Divanı, Gazel 28,
Mısra 2). [neticem, -m]

nevā-yı ney: Ney sesi. ney namesi.

1. Kānūn-ı çarħ pür-naqş-ı 'uşşākı iñledir
Her dem nevā-yı neyleyem āvāz-ı ney-
sede (Nūrī Divanı, Gazel 72, Mısra 4).
[nevā-yı ney, -le, -y, -em]

nevāz: Gönül okşayıcı.

1. Beni mīzān-i nigāha alub itdi i'zāz
Gözi bağluları gözlermiş o bī-çare **nevāz**
(Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 4).
[nevāz,]

nev-bahār-ı ārzü: Gönülde olan arzunun ilkbaharı.

1. Bu şoğuk sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahār-ı ārzüdür dey
degil (Nūrī Divanı, Gazel 56, Mısra 4).
[nev-bahār-ı ārzü, -dır]

nevbet: 1. Sıra, devir. 2. Sıra ile eda olunan hizmet. 3. Bir hizmete sıra ile birkaç kişi devam etme.

1. Kār ber **nevbet** degil mi sen de kalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra 7).
[nevbet,]

nevres: Yeni yetişen, taze.

1. Nūrī kuluñ ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb

İşte esir almaca ey **nevres** ger isterseñ
oyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 10*).
[nevres,]

nev-reste: Yeni büyümüş, yeni ortaya çıkmış, taze
körpe.

1. Dîdede 'aks-ı leb u ruhsârîñ ey **nev-reste**
gül
Zîver-i mîñâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [nev-
reste,]

nevrüs ol-: Nevruz olsun, kutlu olsun.

1. Şebi rüz rûzi nevrüs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13*).
[nevrüs ol-, -a]

ney: (Fars.) Kamış II. Mûsikîmizde, bilhassa
Mevlevî mûsikisinde çok yer tutmuş olan, dokuz
boğumlu kamıştan yapılan, ön tarafında altı, arka
tarafında bir deliği bulunan nefesli saz.

1. Ney mey gibi şeyler faқаt âmâde gerekdir
Muṭrib de gerek sâkî-i şahbâ da gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 27*). [ney,
]

neydügin: "Ne olduğunu" anlamında bir söz.

1. Derünüm âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resûlla'llâh
Cehennem **neydügin** bilsün inansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 2*). [neydügin,]

neyle: "Ne yapayım, elimden bir şey gelmez."
anlamında bir söz.

1. Bülbülün de tondırır avâzını kânün-ı 'aşk
Neyleyem ol nâle-i dil-sûzi pey-der-pey
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 6*).
[neyleyem, -y, -em]

neyle-: Ne eylemek, ne yapmak.

1. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalender revişim **neyleyeyim** ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 14*).
[neyleyeyim, -y, -eyim]

neyle-: "Ne eylesin"; ne yapmak, ne eylemek
(çaresizlik bildiren ve elden bir şey gelmediğini,
bundan başka yapacak bir şeyi olmadığını ifade
eder).

1. Yoḥsa cellâd-ı nîgeh olmasa **neyler**
hançer
Yoğ iken hâne-i fikretde rakîb-i kâfir
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 35*).
[neyler, -r]

nezd: Kat, huzur, yan.

1. Mey değil mâ-ı hayât içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristândır **nezdimde** zâhid hay
değil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 12*).
[nezdimde, -im, -de]

nezd-i pervâne: Pervanenin nazarında.

1. Olamaz nâlezen-i bezm-i şitâ murğ-ı
bahâr
Nezd-i pervâne süzânda elbet utanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 8*). [nezd-i
pervâne,]

nezzâre: Bakma, bakış, seyretme.

1. Nezzare mir'ât-ı hüsnün sonra kesdir
çeşmiñe
Gerd-i ḥaṭtîñ güşe-i dükkânçe-i berberde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 5*).
[nezzare,]

nezzâre-i gülzâr-ı rûh: Yanağının gül bahçesinin
bakışı.

1. Oldı nezzâre-i gülzâr-ı rûḥuñ şevkıñdan
'Aynımız 'ayn-ı 'în eşkimiz enhâr-ı feraḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 7*).
[nezzâre-i gülzâr-ı rûḥ, -uñ]

nezzare-i hayâl-i girih-gîr-i zülf: Zülüf
düğümünün hayali bakışı.

1. Nezzare-i hayâl-i girih-gîr-i zülfden
Silk-i nigâh-ı dil daḥi pür-pîç u tâbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 7*).
[nezzare-i hayâl-i girih-gîr-i zülf, -den]

nice: T. Öyle bir, nasıl.

1. Şu'le-i âh görünse kesilür kaçre-i eşk
Nice üftâde olur gönca-i şem'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [nice,]

nice: Nasıl.

1. O mâhiñ pertev-i hüsni cihâni nice
tutmaz kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel
28, Mısra 7). [nice,]
2. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağıyâre yüz (Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [nice,]
3. Yâ nice gelsün açılson bak ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ çeşminde hâr oldu
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3).
[nice,]

nice: "Bir çok, hayli." anlamlarını taşıyan miktar zarfı.

1. Nice demler gül gibi cāk-ı giribân
eyleyem
Âb-ı çeşmim bâğ-ı dehre nice rîzân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
8). [nice,]

nice: "Bir hayli, çok" anlamında zarf.

1. Her çend direklenmededir derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice yıkılsun temelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 8). [nice,]

nice: "Pek çok, çok, bir hayli" anlamında belgisiz sıfat.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yakarken bî-vefâ
dünyâ
Dıraht-ı 'ömri yıkılmaz mı yıkılası fenâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 1).
[nice,]
2. Sevâd-ı zülf-i şeb-gün u nigâh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bî-dâr-ı çeşmâni uyıtdı hatırın hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 10).
[nice,]
3. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet yatışur
Bu cedelgâh-ı fenânın nice merdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
8). [nice,]
4. Gülşen-i dehrin gülerken nice derdin
görmüşüz
Dîdesinde nem dilinde hün-ı derdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
1). [nice,]
5. Devr-i hüsünüde bu Nûrî nice günler
gördi

6. Āfîtabım saña var mı 'acaba mişl u 'adîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [nice,]
6. Dem-be-dem kullaşdırır bâğ-ı hayâl-i
hüsni
Nûrîyâ ol nâzenîniñ nice incir hırsızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 18). [nice,
]
7. Nice demler gül gibi cāk-ı giribân
eyleyem
Âb-ı çeşmim bâğ-ı dehre nice rîzân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
7). [nice,]
8. Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ
Nice müddet bülbül âsâ âh u efğân
eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
6). [nice,]

nice: "Nasıl" anlamında zarf.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yârdan meges
Pervâzdan kalur ne zemân peri ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [nice,]

nice: "Pek çok, bir çok" anlamında belgisiz sıfat.

1. Mâlikü'l-mülk şahâ müktedire kim sensin
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [nice,
]
2. Mâlikü'l-mülk şahâ müktedire kim sensin
Nice nâ-çâra viren mertebe'-i 'âlü'l-'âl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18). [nice,
]
3. Tartamaz nîk u bed-i 'âlemi de mîzânsız
Deve tabanı atar lâfi nice erkânsız (Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 20). [nice,]
4. Ben şanurdım ki oyundur baña bu itdiği
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 6).
[nice,]
5. Gitdikce nice şem'a-i cânlar yakacaqdır
Seyre bakacaqdır (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 9). [nice,]

nice: "Nasıl" soru zarfı.

1. Ne gündüz ne gice göz açtırır baht-ı
siyeh-kârım
Bu gafletden nice diyem uyandırm yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 8). [nice,]

nice: Nasıl (soru zarfı).

1. İki pâre olunca sine-i meh bir işâretle
Nice dil tîğ-ı aşkıña tayansın yâ

Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 6). [nice,]

Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 10). [niçün,]

nice: Nasıl (soru zarfı).

1. Nice me'yūs olur dergāh-ı luḫfiñdan ḫuliñ
Nūrī
Cenābīñ mültecā-yı ins u cānsın Yā
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 9). [nice,]

nice: Nasıl (soru zarfı).

1. Bu siyeh sevdā nice dīvāne itmez ādemi
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gīsū siyeh
(Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 3). [nice,]

nice: " Pek çok, bir çok" anlamında belirsizlik sıfatı.

1. Mest-i nāzm başlasa refitāre ger
Nice bir dīvāra eyler ittikā' (Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [nice,]

nice dem: Çok zamandır, uzun zamandan beri.

1. Oldı cism-i nā-tüvān āmāc-ı şahrā-yı fenā
Nice demlerdir atar dest-i ḫāza tūr-i belā
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 2).
[nice dem, -ler, -dir]

nice nice: Çok, birçok, hayli.

1. Semiyi-yi Fahr-ı 'Ālem zāde-i İlyās-ı
vālā-şān
İder maḫsūd nice nice 'unvān ile emsalin
(Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 6). [nice
nice,]

nice ol-: Nasıl olmak.

1. Nice olur cümle aḫvālīm saña mā'lūm
iken
İtmek isti'lāma āyā ictirā yā Rabbenā
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 7). [nice
ol-, -ur]

niçün: "Neden, hangi sebeple" anlamlarında kullanılan soru zarfı.

1. Bakıldıkça yine boş buldular mānend-i
āyīne
Niçün kim renkten renge boyandım yā

niçün: "Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye" anlamında zarf.

1. Niçün kül yutturdu da ḫor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şoğudan 'uşşāḫı
dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1). [niçün,]

niçün kim: Çünkü, -diği için.

1. Dilinde şerḫādār-ı tūr-i taḫdiriñ enīn
olmaz
Niçün kim levḫa-i āmāc-ı sīne-i āhenin
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 2).
[niçün kim,]

nigāh: Bakış, bakma, nazar.

1. Niḫāl ḫaddiñe ey ḡonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [nigāh,
]

nigāh it-: Bakmak.

1. Niḫāl ḫaddiñe ey ḡonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [nigāh
it-, -di]
2. Ebrūvāñun çatarāḫ çıḫmış idi çün ol māh
Bilmezem cünbiş-i ebrūsına mı itdi nigāh
(Nûrî Divanı, Tahmīs 1, Mısra 12).
[nigāh it-, -di]

nigāh-ı i'tibār: İtibar bakışı; saygı duyarak, değer vererek bakmak.

1. Bilürken ber-hevā oldıḡını evrāk u ezhārı
Neden aldım nigāh-ı i'tibāre bu ḡülistanı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 12).
[nigāh-ı i'tibār, -e]

nigāh-ı nergis-i mest: Sarhoş nergisin bakışı.

1. Sevād-ı zülf-i şeb-gün u nigāh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bī-dār-ı çeşmānı uyıtdı ḫaḫırını ḫoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 9).
[nigāh-ı nergis-i mest, -iñ]

nigāh-ı şefkat: *Merhametli bakış.*

1. Nürî nigāh-ı şefkati şems-i mahabbetiñ
Gülzâr-i deşt-i tab'ıma feyz-i bahârdır
(*Nürî Divanı, Gazel 17, Mısra 9*). [*nigāh-ı şefkat, -i*]

nigāh-ı vār: *Sevgilinin bakışı.*

1. Ğayre göz süzdi kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās içinden seni ey 'āşık-ı bî-çāre seçer
(*Nürî Divanı, Kit'a 9, Mısra 1*). [*nigāh-ı yār, -i*]

nigār: (*Ar.*) *Resim.*

1. Levha-i hāk-i der-i Mollā-yı Rümî Nüriyā
Kilk-i müjgānımla pür-naqş u **nigār**
etssem gerek (*Nürî Divanı, Gazel 49, Mısra 14*). [*nigār,]*

nigār-ı heves: *Arzu resmi(resim gibi güzel sevgili).*

1. Yād-ı haţt-ı 'arzın ey büt-i sīmīn-ber
Levh-i dili itdi pür-naqş u **nigār-ı heves**
(*Nürî Divanı, Gazel 37, Mısra 4*). [*nigār-ı heves,]*

nigār-ı levha-i dehr: *Dünya levhasının resmi.*

1. Bakmadı naqş u nigār-ı levha-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudā mir'āt-ı isti'dāddan
(*Nürî Divanı, Gazel 65, Mısra 5*). [*nigār-ı levha-i dehr, -e*]
2. Bakmadı naqş u nigār-ı levha-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudā mir'āt-ı istidāddan
(*Nürî Divanı, Gazel 65, Mısra 5*). [*nigār-ı levha-i dehr, -e*]

nigeh: *Bakış.*

1. Göz ucıyla **nigehüñ** kesmesün ol āfet-i
cān
Cānı kırbān u gönül olsun ol āhüya yatağ
(*Nürî Divanı, Gazel 46, Mısra 3*).
[*nigehüñ, -üñ*]

nigehbān: *Gözcü, bekçi.*

1. 'Aceb bir kıla'-yi endişede haps oldı
canım kim
Sipeh-sālār-ı miñnetdir civārında

nigehbānı (*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 16*). [*nigehbānı, -i*]

nigeh-bend ol-: *Bakış bağlamak.*

1. Nigeh-bend oldıgım gündem berü mir'at-ı
dünyāya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yā
Resülla'llāh (*Nürî Divanı, Kaside 8, Mısra 3*). [*nigeh-bend ol-, -dığ, -ım*]

nigeh-i dāğ-ı derün: *Gönül yarasının bakışı, iç yaranın bakışı.*

1. Nazar-ı hışmına tākāt getirir mi dil-i zār
Nüriyā zaħmın **nigeh-i dāğ-ı derün** oldı
baña (*Nürî Divanı, Gazel 3, Mısra 10*).
[*nigeh-i dāğ-ı derün,]*

nigindān: *Far. Yüyük kutusu, mahfaza ve kesesi.*

1. Bir sīm **nigindān** yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir haylice
yordum (*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 35*). [*nigindān,]*

nigin-i la'l: *Lal taşından yapılmış mühür II sevgilinin dudakları.*

1. O duhtere bu gice yaqtıgım hınnā' Nürî
Nigin-i la'l gibi zīb-i dest olub kalmış
(*Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 10*).
[*nigin-i la'l,]*
2. O duhtere bu gice yaqtıgım hınnā Nürî
Nigin-i la'l gibi zīb-i dest olub kalmış
(*Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 10*).
[*nigin-i la'l,]*

nihāl: *1. Fidan 2. Fidan boylu güzel.*

1. Nihāl kıddiñe ey gonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim
(*Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*nihāl,]*
2. Nihāl kıddiñe ey gonca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir sıfāle didelerim
(*Nürî Divanı, Gazel 59, Mısra 3*). [*nihāl,]*

nihāl-i gülşen: *Gül bahçesinin fidanı.*

1. Gül-i ümmid açılıb güldürür beni elbet
Nihāl-i gülşeni çeşmimde hār iden Allah
(*Nürî Divanı, Kaside 6, Mısra 8*). [*nihāl-i gülşen, -i*]

nihāl-i kam: *Maksadın fidanı.*

1. Dıraht-ı bağ-ı gâmi meyve-dâr iden Allah
Nihâl-i kamımı bî-berk u bâr iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 2*). [*nihâl-i kam, -ım, -ı*]

nihâl-i kâmet: *Fidan boylu.*

1. Nihâl-i kâmetiñdir nahl-âşûb
Şekerli lebleriñdir bâr-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 3*). [*nihâl-i kâmet, -iñ, -dir*]

nihâl-ı vaşl-ı yâr: *Yar visalinin fidanı.*

1. Şu virdi nihâl-ı vaşl-ı yâre
Müjgânım olub şehâb-ı işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 9*). [*nihâl-ı vaşl-ı yâr, -e*]

nîk u bed-i 'âlem: *Âlemin iyi ve kötü yanları.*

1. Tartamaz nîk u bed-i 'âlemi de mîzânsız
Deve tabanı atar lâfi nice erkânsız (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 19*). [*nîk u bed-i 'âlem, -i*]

nikât-ı râz-ı hüsn: *Güzellik sırrının nükteleri.*

1. Revâ mı keşf-i sırr la'l-i leb ağıyar-ı
nādâna
Nikât-ı râz-ı hüsn her kişi dānā mıdır
cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 6*). [*nikât-ı râz-ı hüsn, -e*]

nîm: (*Fars.*) *Yarım.*

1. Nîm mi tölü müdür sāğarı yârim şundi
Tastamam geldi ki keyfîmce ne bîş oldı
ne kem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7*). [*nîm,]*

ni 'met-i vaşl: *Kavuşma lütfu, iyiliği.*

1. Yuttuğum kanı şorar hasret-i la'liñle
rakîb
Ni 'met-i vaşla kânan bile mi hâl acı (*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 2*). [*ni 'met-i vaşl, -a*]

nîsân: *Hedef, nişangâh.*

1. Ne oldı hefte de bir olsa tîr-i âhımın her
gün
Nişanı sineye heft asumândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 8*). [*nişâni, -ı*]

nîsân: *Ay ismi.*

1. Eyle ufuk-ı 'ârzını hâver-i elmas
Nîsân olur ehl-i başarıñ hûn-ı sirişki
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 6*). [*nîsân,]*

nîsân: *Nisan ayı (Sedflerin inci ile dolması için gerekli olan Nisan yağmurları bağlamında).*

1. Nîsân yağar 'arşa-i gülzâre şanursun
Her katresini bir dürr-i şehvâre şanursun
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 47*). [*nîsân,]*

nîş-i miñnet: *Gam, sıkıntı zehri.*

1. Gönül kim nîş-i miñnet ile çok tolmuş
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kând-ı lütfiñ ile ol
nemekdâni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25*). [*nîş-i miñnet,]*

nişîmengâh: *Yurt, durak, toplanılacak yer.*

1. Nola kaldıysa pây-i hümde dil her ehl-i
tecridiñ
Mesihâveş nişîmengâhı çarh-i çârümün
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 4*). [*nişîmengâhı, -ı*]

nitekîm: *Gerçekten, hakikaten, sonuç olarak.*

1. Çekerim cân atarak cevriñi ey kaşı kemân
Tîr-i azâr seniñdir nitekîm sine benim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 10*). [*nitekîm,]*

nivâz olun-: *Dua edilmek, yalvarmak.*

1. Satıcak muğ-beçe-i bâde-fürüş 'âşika nâz
Naqd-i cân konya nivâz olunarak sâğara
az (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 2*). [*nivâz olun-, -arak*]

nivâz-ı 'ussâk: *Aşıkların niyazı.*

1. Teşne-yâb-ı mey-i nâzu niyâz-ı 'uşşâka Câm-ı gülgünde mey sâkî-i gül-femde midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [niyâz-ı 'uşşâk, -a]

nokta: Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan şu (.) işaret, mevzu, husus.

1. Raqam-ı kudretiniñ **noqtası** mâh u hürşîd Defter-i hikmetiniñ bir varağı rûz u leyâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [noqtası, -sı]

nokta: Biçimi kalemin kâğıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil.

1. Kâğıd-ı simîn-i şî' re saçdı zerrîn **noqtalar** Cûd-ı feyz -i tab'-ı Nûrî bu seḫâ-yı Tâyi değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 13). [noqtalar, -lar]

nokta: Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan işaret.

1. Raqam-ı kudretiniñ **noqtası** mâh u hürşîd Defter-i hikmetiniñ bir varağı rûz u leyâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [noqtası, -sı]

nokta: (Ar.) Biçimi kalemin kâğıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil.

1. Nokta değil 'anber saçılır çâr cevâib Pür-büy-ı ma'nî mi devâtum gibi Ğâlib (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 53). [nokta,]

nola: Ne olur.

1. Sipeh-i encüm-i bahtım **nola** pâmâl olsa Nûrîyâ esb-i emel deşt-i sipihri tolanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [nola,]
2. Kararsa **nola** yanub ağlamakdan dîde-i Nûrî Ocâğ-ı vaşılta evvelce çün anlar çerâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 9). [nola,]

nola: Ne çıkar.

1. Kıo git Balıklıya ey sîm ten çünkü ben 'indiında Nola bir pûla degmezsem ki cismim

pârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [nola,]

2. Beñzerse **nola** sînesi mir'ât-ı Frenke Her yanı o renge (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 5). [nola,]

nola: Ne çıkar, şaşılır mı?

1. Nola kaldıysa pây-i ħumda dil her ehl-i tecridiün Mesihâveş nişîmengâhî çarĥ-i çârümîn olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [nola,]
2. Çarpılsa **nola** âdem eger görse ferîşte Ol şûĥ-ı perî-peykere elbet olur 'âşık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [nola,]
3. Göz diken çünkü hezâr olsa **nola** gözlerde hâr Gönlümi açmak için gönderdiğin bir deste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [nola,]
4. Eglence olursa **nola** şeb tâ-be-sehergâh Ey ğonca dehânım bize Yıldız size Bülbül (Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 3). [nola,]

nola: Ne çıkar?.

1. Nola açsañ gerd-i derd-i sîne-i bî-kîneyi Kim unutmaz rakş idince sen ğam-ı dîrîneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 27). [nola,]

nola: Ne çıkar, şaşılır mı.

1. Yarın iderse **nola** mihr-i tâlim-i rüşen Bugüne leyle-i bahtımı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [nola,]
2. Âb u tâbı **nola** Nûrîniñ olursa efzûn Tâs-ı mihr u meh ile şubĥ u mesâ bâde içer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 7). [nola,]
3. İplemezse **nola** ipsizleri ol bî-insâf İlişüb kâkülüne itmiş 'alâka eşrâf (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 31). [nola,]

nübüvvet: Ar. Peygamberlik.

1. Yâ Râbb gül-i mihr **nübüvvet** için olsun Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için olsun (Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 1). [nübüvvet,]

nukl-ı la'l: Dudağın mezesi.

1. Bezm içre olursa nuql-ı la'liñ
Eşkim ola mı şarâb-ı işve (Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 7). [nuql-ı la'l, -iñ]

nüktedân: İnce manalı sözlerden anlayan. ||
Sevgili.

1. Dilin añlar ecele ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 6). [nüktedân,]
2. Dilin añlar ecele ülfet iden
Nüktedân revândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 6). [nüktedân,]

nükte-i râz-ı fem: Ağzının sırrının nüktesi.

1. Gerçi ma'nâ-yı kitâb-ı hüsni tahkîk
eyledim
Nükte-i râz-ı femiñ bir sırr-ı mübhemdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 8).
[nükte-i râz-ı fem, -iñ]
2. Açmamaktır gonca-i esrârı iş ey gül
beden
Nükte-i râz-ı femiñ keşf eylemek bir şey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 10).
[nükte-i râz-ı fem, -iñ]

nükud-ı ömr: Hayat akçeleri, yaşam sermayesi.

1. Telef itdim nükud-ı ömrimi sük-ı fenâ
içre
Ölüm ile belâyı satun aldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 5). [nükud-ı ömr,]
2. Telef itdim nükud-ı ömrimi sük-ı fenâ
içre
Ölüm ile belâyı satun aldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 5). [nükud-ı ömr, -im, -i]

nümâyân: Görünen, açık, âşikâr.

1. Sîne-i şafımda gücdür nâr-ı aşkı
gizlemek
Nûr-ı şem' olur nümâyân perde-yi
fânüsdan (Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
10). [nümâyân,]

nümâyiş: Far. Gösteriş, görünüş, zâhir-i hâl,
manzara.

1. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu
zîver
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beîzer
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 17).
[nümâyiş,]

nür: 1. Nur 2. Işık.

1. Giryeme bakma gözüm nuriñı yokdur
gözedem
Gam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [nuriñı,
-i, -n, -ı]

nür: (Ar.) Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri
görmeye yarayan ışık, ziyâ.

1. O mehûn cephe-i berrâkına bak nür gibi
Gerçi zülfi siyehi leyle-i deycür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [nür,]

Nürî: Nuri (Mahlas).

1. Nürî şinâverî-i yemm-i feyz-i şems ile
Bu âb ü tâbî 'aşkıdan almaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [Nürî,]
2. Şahîfe-i gamı pür-naş eyle ey Nürî
Ki yâd-ı mâniye naş u nigâr olur bâ'îş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [Nürî,
]
3. O duhtere bu gice yaqtığım hınna Nürî
Nigin-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [Nürî,]
4. Pür eyitdi Nürî o mâhiñ hayâl-i ebrüsü
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13). [Nürî,
]
5. Pür eyitdi Nürî o mâhiñ hayâl-i ebrüsü
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13). [Nürî,
]
6. Mebhâs-ı aşkıda Nürî bütün 'uşşâkı
bugün
İtmemiş ise de yârim baña yardum
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 9).
[Nürî,]
7. Nürî kuluñ ardınca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esir almaca ey nevre ger isterseñ
oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9).
[Nürî,]
8. Gamze daği penâh ider Nürî
Mültecâ-yı cihândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 9). [nürî,]
9. Gamze daği penâh ider Nürî
Mültecâ-yı cihândır ebrü (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 9). [Nürî,]
10. Envâr-ı feyz-i himmeti Nürî bulur olan
Âyine-dâr-ı kalb o şems-i muhabbete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [Nürî,
]
11. Sözü bir dürr-i yektâ-yı me'ânî oldığın
Nürî
Bilüb ol duhter-i nâzım küpe eyler
kulağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
13). [Nürî,]
12. Cidd itse cihil sâl eb ile ceddin öğrenür
Cühhâli Nürî beñzedemem tıfl-ı ebcede

(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 10*). [*Nûrî,*
]

13. La 'lin öpmüş ol bütüñ zannım ki **Nûrî**
sâğarıñ
Kaını döküb saçardı keff-i müjgânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9*).
[*Nûrî,*]
14. Hâme-i vaşfin da kılı kırk yarar ey **Nûrî**
Göriccek kâkül-i ebrusını semmür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 9*). [*Nûrî,*
]
15. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin
sûhanım
Bezmi-i erbâb-ı mezâk içre çok andırdı
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 9*).
[*Nûrî,*]
16. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakîb
Nûrî söyletmeye gör kimse kazımaz o
keli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 10*).
[*Nûrî,*]
17. Görünsün dîde-i cânâ kenâr-ı vuşlatıñ
Nûrî
Ki fülk-i kalbi bañr-ı 'aşka şaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8,*
Mısra 9). [*Nûrî,*]
18. Nice me' yûs olur dergâh-ı luţfîndan kuluñ
Nûrî
Cenâbıñ mültecâ-yı ins u cânsın Yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9,*
Mısra 9). [*Nûrî,*]
19. Nûrî has u hâşâk-ı beyâbân-ı fenâyı
Bârân-ı sirişkiñle aman silme süpürme
(*Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 7*). [*Nûrî,*
]
20. Şebi rûz rûzı nevrûs ola **Nûrî** ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13*).
[*Nûrî,*]
21. Şeb-i deycürda bak Aydını gördi **Nûrî**
A benim zülfi siyâhım göziñ aydın
dîmediñ (*Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra*
1). [*Nûrî,*]
22. Nûrî o gülîstâna göñül oldu ki râğib
Her mısrâ'ı 'ûd ağacı dinse münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*).
[*Nûrî,*]
23. Nûrî gibi görse seni ey rûh-ı revânım
Billâh a cânım (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,*
Mısra 17). [*Nûrî,*]
24. Bâğ-ı elemünde gam-ı murğ-ı dili **Nûrî**
Bozuk huzuru (*Nûrî Divanı, Müstezad 3,*
Mısra 17). [*Nûrî,*]
25. Cevherin târihini **Nûrî** didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrâ-yı
bihişt (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 5*).
[*Nûrî,*]

Nûrî: *Nuri (mahlas).*

1. Âb u tâbı nola **Nûrîniñ** olursa efzûn
Tâs-ı mihr u meh ile şubh u mesâ bâde
içer (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 7*).
[*Nûrîniñ, -niñ*]

Nûrî: *Nuri (mahlas).*

1. Yutulmaz zehr-i kañr-ı miñnet-i eyyâm
billâhi
Kuluñ **Nûrîye** verdigiñ de cândır yâ
Kerîm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5,*
Mısra 10). [*Nûrîye, -y, -e*]

Nûrî: *Nûrî (mahlas).*

1. Zemîn-i tâzesinde Ğalibiñ **Nûrî** olur pey-
rev
Göñül şahrâ-yı nâmûsı unudtı hañrıñ hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 11*).
[*Nûrî,*]

Nûrî: *Nûrî (mahlas).*

1. Şahîfe-i gamı pür-nağş eyle ey **Nûrî**
Ki yâd-ı ma'nâyâ nağş u nigâr olur bâ'îş
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 9*). [*Nûrî,*
]

Nûrî: *Nûrî (mahlas).*

1. Leyle-i gamda çü meh-i târiki-i çeşm-i
dile
Dem-be-dem **Nûrî** ziyâ verür o zülf u hâl
u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10*).
[*Nûrî,*]

Nûrî: *Nûrî (mahlas).*

1. Nûrî nigâh-ı şefkati şems-i maḥabbetiñ
Gülzâr-i deşt-i tab'ıma feyz-i bahârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 9*). [*Nûrî,*
]

Nûrî: *Nûrî (mahlas).*

1. Ol nâzenin çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma **Nûrî** medh-güy sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10*). [*Nûrî,*
]

Nûrî: *Nuri (mahlas).*

1. Sen **Nûrî** pâymâli ol ol hür-peykeriñ
Hâk-i der-i sa'âdeti hüsn-ül me'âbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 9*). [*Nûrî,*
]

Nûrî: *Nuri (mahlas).*

1. Çalışma beyt yapmağa ebrūsuna **Nūrī**
Tağ eylesün tākatūñu kim bu felekdir
(*Nūrī Divanı, Gazel 26, Mısra 9*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nuri (mahlas).*

1. Pistān-ı duhteranı öpüp oğşa kākülün
Mecübe **Nūrī** bakma ki aḥir şakallanur
(*Nūrī Divanı, Gazel 27, Mısra 10*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nuri (mahlas).*

1. O şūhuñ kaddi serv ü la'li gönca zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle **Nūrī** murğ-ı dil
avārelenmişdür (*Nūrī Divanı, Gazel 28,*
Mısra 10). [*Nūrī,*]

Nūrī: *Nuri (mahlas).*

1. Sūvār-ı geşte-i dil olmayanlar şevkle
Nūrī
Ġarık-i қа' r-ı deryā-yı şems-i dīn olmaz
(*Nūrī Divanı, Gazel 30, Mısra 9*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nuri (mahlas).*

1. Ġubār-ālūde-i teşnī'-i a' dā' olma
beyhūde
Reh-i 'aşk içre **Nūrī** dāmen-i inkāre el
irmez (*Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 10*).
[*Nūrī,*]

Nūrī: *Nuri (mahlas).*

1. Belki bir gün ola bezm-i zurafā' da
oğunur
Nūrī bu şī' riñi de levḥa-i mecmū' aya yaz
(*Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 14*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Hemnām idügin o mehle **Nūrī**
Bildir k'ola şevk-yāb yıldız (*Nūrī Divanı,*
Gazel 36, Mısra 13). [*Nūrī,*]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. O duhtere bu gice yaqtıgım ḥinnā' **Nūrī**
Niğın-i la'l gibi zīb-i dest olub kalmış
(*Nūrī Divanı, Gazel 39, Mısra 9*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Çalub çarpub biraz gençine-i eş'ār-ı
Şaibden
Bu silk-i ma'nīye **Nūrī** daḥi nāzm-ı güher
itmiş (*Nūrī Divanı, Gazel 40, Mısra 10*).
[*Nūrī,*]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Ey **Nūrī** selām eyle varub benden o māha
Teşrif ide bu gice bizim ḥāneye maḥşūş
(*Nūrī Divanı, Gazel 41, Mısra 9*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Tağıtdı 'aqlımı **Nūrī** ḥayāl-i lā'l-i lebi
Çün ictimā' na zihniñ şarāb olur māni'
(*Nūrī Divanı, Gazel 43, Mısra 9*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksān **Nūrī**
Mey u mihr-i feleğñ cünbiş u etvārına
yuf (*Nūrī Divanı, Gazel 45, Mısra 11*).
[*Nūrī,*]

Nūrī: *Nūrī(mahlas).*

1. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakıḥb
var
Nūrī gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(*Nūrī Divanı, Gazel 48, Mısra 10*). [*Nūrī,*
]
2. Hem-meclis olub ol şeh-i bī-dād ile **Nūrī**
Meyḥāne-i vuşlatda hele bir iki çakdım
(*Nūrī Divanı, Gazel 57, Mısra 9*). [*Nūrī,*]
3. **Nūrī** kışa kesmem o bütüñ vaşfını ammā
Zihnim ṭolaşur muḥabbet-i zülfi uzanınca
(*Nūrī Divanı, Gazel 71, Mısra 9*). [*Nūrī,*]
4. İder seni de sezā-vār-ı lütf-ı bī-pāyān
Yoğ iken 'ālemi ey **Nūrī** var iden Allah
(*Nūrī Divanı, Kaside 6, Mısra 10*). [*Nūrī,*
]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Lütf-ı şems-i dīne zannum na'il olmak
maksadı
'Ālem -i 'aşk içre **Nūrī** zerre-dār oldı
gönül (*Nūrī Divanı, Gazel 51, Mısra 10*).
[*Nūrī,*]

Nūrī: *Nūrī (mahlas).*

1. Devr-i hüsünüde bu **Nürî** nice günler gördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mısl' u 'adıl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 9*). [*Nürî,*
]

Nürî: *Nürî (mahlas).*

1. Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi **Nürî** sözlerin
Kıl kadar yokdur haṭâ uzatma kıl u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 11*).
[*Nürî,*]

Nürî: *Nürî (mahlas).*

1. Ser-pençe-i murğ-ı dil **Nürîde** eyleşdi
Kim kırtula zülf-i gibi dâm-ı hiyelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 9*).
[*Nürîde, -de*]

nür-i 'avn: *Göz nuru. II sevgili.*

1. Nür-ı 'aynım şeyn verirmiş şânına
'âşıkların
Kaf-ı 'aşka ger hümâ-yı dil tenezzül
eylese (*Nûrî Divanı, Müfret 9, Mısra 1*).
[*nür-ı 'ayn, -im*]

nür-i başarı: *Göz nuru.*

1. İtme gönlün nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubḥ u şâm-ı ye'si ey **nür-i başarı**
mestâne geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12,*
Mısra 8). [*nür-i başarı,*]

nür-i imân: *İman nuru.*

1. Küfrdür dil bağlamak bence o zülf-i
kâfire
Pertev-i hüsniñ turırken nür-ı imânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 8*). [*nür-ı*
imân, -im]

nür-ı rahmet: *Rahmet nuru.*

1. Nür-i pür-cürm u 'işyânın budur kim
mağsadi
Nür-ı rahmetle tola dest-i du'â yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra*
28). [*nür-ı rahmet, -le*]

nür-ı şem': *Mumun ışığı, parlaklığı.*

1. Sîne-i şafımda gücdür nâr-ı 'aşkı
gizlemek

Nür-ı şem' olur nümâyân perde-yi
fânüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra*
10). [*nür-ı şem',*]

Nürî-i bî-çäre: *Çaresiz Nuri (mahlas).*

1. Bu Nürî-i bî-çäreye ihsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 3*).
[*Nürî-i bî-çäre, -y, -e*]

Nürî-i bî-kes: *Kimsesiz Nuri (mahlas).*

1. Var ise herkese bir iki melâz u melce'
Nürî-i bî-kese de Hazret-i Allâh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 10*). [*Nürî-i*
bî-kese, -e]

Nürî-i bî-kese: *Kimsesiz Nuri (mahlas).*

1. Bu bezm-i intizarda **Nürî-i bî-kese**
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [*Nürî-i bî-*
kese, -e]
2. Bu bezm-i intizarda **Nürî-i bî-kese**
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 3*). [*Nürî-i bî-*
kese, -e]

Nürî-i dil-sîr-i h'vân-ı himmet: *İhsan sofrasında
gönlü doymuş Nuri.*

1. Nürî-i dil-sîr-i h'vân-ı himmeti
Matbah-ı hünkâra eyler ittikâ' (*Nûrî*
Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [*Nürî-i dil-sîr-i*
h'vân-ı himmet, -i]

Nürî-i ednâ: *Aşağı, adi, alçak Nürî (mahlas).*

1. Nedir bâ'is bu rû-gerdânlığa bu bezm-i
gurbetde
'Aceb **Nürî-i ednâ** tâlib-i dünyâ mıdır
cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 10*).
[*Nürî-i ednâ,*]

Nürî-i ğamm-hâr: *Kederlenen Nuri (mahlas).*

1. Nâdâne sen esrâr-ı dilin eyleme ezhâr
Ey **Nürî-i ğamm-hâr** (*Nûrî Divanı,*
Müstezad 2, Mısra 26). [*Nürî-i ğamm-*
hâr,]

Nürî-i ğamm-h'vâra: *Gam çeken Nürî.*

1. Nürî-i ğamm-ı̇vāra göstermek o sîmin sîneyi
Haste-i bî-tāba tutmak gibidir āyîneyi
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 25*).
[*Nürî-i ğamm-ı̇vāra, -a*]

Nürî-i himem: *Himmatler Nuri'si (mahlas).*

1. Nürî-i himem cenāb-ı̇ hünkār
Eyler beni kām-yāb-ı̇ işve (*Nürî Divanı, Gazel 68, Mısra 25*). [Nürî-i himem,]

Nürî-i mest-i ğam: *Gam sarhoşu Nürî (mahlas).*

1. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-yāb
Nürî-i mest-i ğamem gönlüm kebāb
eşkim şarāb (*Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra 28*). [Nürî-i mest-i ğam, -em]

Nürî-i pür-cürm u işyān: *Suç ve isyan dolu Nuri (mahlas).*

1. Nürî-i pür-cürm u işyānıñ budur kim maşşadı
Nür-ı̇ rahmetle tola dest-i du'ā yā
Rabbenā (*Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra 27*). [Nürî-i pür-cürm u işyān, -ñ]
2. Bugün üftān u hîzān dergel-ı̇ vālāna gelmişdür
İnāyet eyle şād it Nürî-i pür-cürm ü işyānı
(*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 34*). [Nürî-i pür-cürm ü işyān, -ı]

Nürî-i sermest: *Sarhoş Nuri.*

1. Hiç savaşma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma gel Nürî-i sermesti başıñdan Şava
(*Nürî Divanı, Gazel 6, Mısra 10*). [Nürî-i sermest, -i]

Nürî-i zār: *İnleyen Nuri (mahlas).*

1. Biri diyārına hasret birisi yārine
Ġarīb **Nürî-i zār** u dil-i hazīn Ġarīb (*Nürî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [Nürî-i zār,]
2. Biri diyārına hasret birisi yārine
Ġarīb **Nürî-i zār** u dil-i hazīn Ġarīb (*Nürî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [Nürî-i zār,]
3. Her şeb kuluñ **Nürî-i zār** şubḥ-ı̇ merāma yol arar
Maḥlab budur ey Kirdikār pür-nür ola deşt-i du'ā
(*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 47*). [Nürî-i zār,]
4. Kerem kıl itme cevri Nürî-i zāre cefākārım
Şaḫın rüy-ı̇ sipihri tütmasun dūd-ı̇ şerer

bārım (*Nürî Divanı, Şarkı 1, Mısra 17*).
[Nürî-i zār, -e]

Nürîyā: *Ey Nuri (mahlas).*

1. Olur mıydı gönül bir dem-i vişāl-i yārdan mehcūr
Benimle olmasaydı **Nürîyā** ger āşinā
dünya (*Nürî Divanı, Gazel 1, Mısra 10*). [Nürîyā,]
2. Nazar-ı̇ hışmına tākāt getirür mi dil-i zār
Nürîyā zaḫmın nigeḥ-i dāğ-ı̇ derün oldı baña
(*Nürî Divanı, Gazel 3, Mısra 10*). [Nürîyā,]
3. Nürîyā işretgeḥ-i 'ālemde olmam neş'e-yāb
Sāğar-ı̇ ser-şār-ı̇ şādi lücce-i ğamdır baña
(*Nürî Divanı, Gazel 4, Mısra 9*). [Nürîyā,]
4. 'Aceb mi **Nürîyā** şām-ı̇ emelde
Görünse mihr pür-envār-ı̇ firkat (*Nürî Divanı, Gazel 9, Mısra 29*). [Nürîyā,]
5. Sāğar-ı̇ devrāndan ger neş'e-yāb olmazsa dil
Nürîyā ser-ḫalka-i işretgeḥ-i rindāne geç
(*Nürî Divanı, Gazel 12, Mısra 10*). [Nürîyā,]
6. Nürîyā ḫāil olur perde-i zülf-i şeb-gün
Gerden-ı̇ şāfi imiş şubḥ-ı̇ pür-envār-ı̇ ferah
(*Nürî Divanı, Gazel 13, Mısra 9*). [Nürîyā,]
7. Nürîyā hāle-i şıfāt koynına al ört baş it
Bister-i nāzda ol mäh-ı̇ şeb-ārā açılır
(*Nürî Divanı, Gazel 15, Mısra 9*). [Nürîyā,]
8. İdemez rüşen nazar-ı̇ çeşm-i ümīdi çarḫ-ı̇ dūn
Şevk-i feyzi **Nürîyā** şems-i siḫr bir vir de gör
(*Nürî Divanı, Gazel 16, Mısra 10*). [Nürîyā,]
9. Sipeḥ-i encüm-i bahtım nola pāmāl olsa
Nürîyā esb-i emel deşt-i sipihri tolanur
(*Nürî Divanı, Gazel 18, Mısra 18*). [Nürîyā,]
10. Perişān oldı ḫālim **Nürîyā** seyyāreveş ol mäh
Ḥayāl-i zülf-i şeb-günūyla gönlüm yan-be-yān ister
(*Nürî Divanı, Gazel 19, Mısra 9*). [Nürîyā,]
11. Nürîyā 'abd-ı̇ 'abā-püş-ı̇ cenāb-ı̇ hünkār
Heves-i dağdağa-i manşıb-ı̇ 'ālemde midir
(*Nürî Divanı, Gazel 23, Mısra 9*). [Nürîyā,]
12. Müjemden katre katre **Nürîyā** eşkim saçılsun kim
Bahār-ı̇ ḫüsñ yāre ebr-i nīsān-ı̇ muḫabbetdir
(*Nürî Divanı, Gazel 24, Mısra 9*). [Nürîyā,]
13. Şems-i muḫabbet nazire-i luḫf itse **Nürîyā**
Ezhār-ı̇ feyzi ḫalḫ çü gülzār açar kapar
(*Nürî Divanı, Gazel 25, Mısra 9*). [Nürîyā,]
14. Şems-i muḫabbet nazire-i luḫf itse **Nürîyā**
Ezhār-ı̇ feyzi ḫalḫ çü gülzār açar kapar

- (*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
15. Nûrîyâ bu gâzel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme bir hâl ile zannım bu ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
16. Naḥl-i ümmîdiñ bu bâğ içre görünce
meyvesin
Rûzîgârîñ **Nûrîyâ** çok germ u serdin
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 10*). [Nûrîyâ,]
17. Bahr-ı miḥnetde boğulsak çâre ne
Nûrîyâ biz böyle baḥtı kara yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 10*). [Nûrîyâ,
]
18. Bezm-i vişâli ḥayâliyle olur **Nûrîyâ** Āh-
ı derünem çü şem'-i şu'le-nisâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
19. Nûrîyâ bildim olunca dil kâba-püş-ı
himem
Ehl-i dil heb bende-gân-ı ḥazret-i ḥünkâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
20. Nûrîyâ ser-levḥa-i furkân vaşl-ı yârdır
Ḥüccet-i kat'-ı kelâm-ı müdde'adır hâl u
ḥaṭṭ (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
21. Perde-i eflâk iken dūd-ı derünüm **Nûrîyâ**
Penbe-i dâğ-ı dili çarḥ âfitâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
22. Nûrîyâ sāğarı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun ko o kâfir lık lık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
23. Levḥa-i ḥâk-i der-i Mollâ-yı Rümî
Nûrîyâ
Kilk-i müjgânımla pür-naḫş u niğâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 13*).
[Nûrîyâ,]
24. Añlar ol bencileyin zevk-i vişali belki
Nûrîyâ yâri çeke sineye çekmekde emek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 10*).
[Nûrîyâ,]
25. Nûrîyâ gözler karardır tâbiş-i nezzâresi
Naḫş-ı kâlâ-yı ruḥ-ı dil-dârdır gîsü vü hâl
(*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
26. Cāy-ı ārāmım ola dūzaḥ-ı hecrî yariñ
Nûrîyâ şahn-ı bilişte degişürsem vatanım
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 14*).
[Nûrîyâ,]
27. Tîr-i âhım eşer itmez ise ol seng-dile
Nûrîyâ deşt-i muḥabbetde daḥi taş
dikemem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra
14*). [Nûrîyâ,]
28. Tıfl-ı ṭab'ın nüşha-ı ebced gibi
ḥıfzındadır
Nûrîyâ ma'nâ-yı rengin arama kāmüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 18*).
[Nûrîyâ,]
29. Ḥançer ebrûsı çok işler keser de **Nûrîyâ**
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*).
[Nûrîyâ,]

30. Ḥançer ebrûsı çok işler keser de **Nûrîyâ**
Geçse dest-i ğamzesi gibi yed-i üstâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 11*).
[Nûrîyâ,]
31. Dil-sîr-i ḥVân-ı himmeti olmaḫda **Nûrîyâ**
Yâd eyle lutf-ı ḥazret-i ḥünkârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
32. 'Âlem -i âzâde keyde itdi ol şeh **Nûrîyâ**
Dilleri ehl-i dilin gîsüsünüñ dil-bestesî
(*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 9*).
[Nûrîyâ,]
33. Dem-be-dem kullaşdırır bâğ-ı ḥayâl-i
ḥüsnini
Nûrîyâ ol nâzenîniñ nice incir ḥırsızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 18*).
[Nûrîyâ,]
34. Râh-ı ümîd içre saña bildim ki yokdur
reh-nümâ
Envâr-ı lutf-ı Kibriyâ hem-râhın olsun
Nûrîyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
50*). [Nûrîyâ,]
35. Nûrîyâ olmuş idim deşt-i tevekkülde
mekîn
Gülistân-ı dehrde mânend-i murğ-ı ḥazîn
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 21*).
[Nûrîyâ,]
36. Nûrîyâ añlaşılın ğamz-ı 'adūdandır heb
Vardır ortada çünkü o raḫîb-i 'akreb
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 39*).
[Nûrîyâ,]
37. Nûrîyâ baḫ dem-i dāmân-ı gül-i ḥandâna
Bülbülün dîdesi mâ'ildir anıñçün kana
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 41*).
[Nûrîyâ,]
38. Nûrîyâ bir cevherin târîḫdir kim didiler
Liḫye taḫlîdî için biz de taḫındıḫ pösteki
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3*). [Nûrîyâ,
]

nûş id-: İçmek, yudumlamak.

1. Nûş iderseñ bâğ-ı istiğnâda sen ey serv-i
nâz
Ayağın altında seyr it cüy-bâr oldu gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [nûş id-
, -er, -se, -ñ]

nüşha-ı ebced: Ebced kitabı.

1. Tıfl-ı ṭab'ın **nüşha-ı ebced** gibi
ḥıfzındadır
Nûrîyâ ma'nâ-yı rengin arama kāmüsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 17*).
[nüşha-ı ebced,]

nüş-ı dem: Tatlı içki.

1. Yâd-ı la'li ile **nüş-ı dem** dil mu'tâden
Sâğar-ı bezm-i şafâ kâse-i ḥün oldu baña

(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [nüş-i dem,]

nüş-i sâğar: Şarap içmek.

1. Zuhûr-ı hâtt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nüş-i sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [nüş-i sâğar, -a]
2. Zuhûr-ı hâtt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nüş-i sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [nüş-i sâğar, -a]

O / 'O

o: O, işaret zamiri.

1. Hoy gerde ruḥ olduğca o mehpâre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 49). [o,]

o: O, işaret sıfatı.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı harâbâtım
bugün
Efser u evreng câm u sâye-i Cem' dir baña
(Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [o,]
2. Hemnâm idüğün o mehle Nûrî
Bildir k'ola şevk-yâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 13). [o,]
3. Raḫs iyleyecek o reşk-i nâhid
Olur mı şebât-yâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 9). [o,]
4. Gözin dikedir o mâha her şeb
Hiç görmedi rüy-ı h'vâb yıldız (Nûrî
Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [o,]
5. Püskürme benün görüb o mihrün
İtmez mi hiç ihticâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 5). [o,]
6. Nâil-i bûs-i lebi itmez o serv kıddüm
Şâh-ı dıraht-ı emel virmedi bâr-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [o,]
7. Dost şandım ğamze-i dil-dârı bir sehḫâr
imiş
Nergis-i mesti o havf ile meger bimâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [o,
]
8. O duḫtere bu gice yaḫtığım hınna Nûrî
Niğın-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [o,]
9. İncü dişler ile bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümde o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[o,]
10. O duḫtere bu gice yaḫtığım hınnâ' Nûrî
Niğın-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [o,]

11. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o mâha
Teşrif ide bu gice bizim hâneye mahşûş
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [o,]
12. O şeb ki seyr-i ruḥ-ı yâre hâb olur mâni'
Ziyâ-yı mâha mişâl-ı şehâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [o,]
13. Şeb-i ğamda o mehûn zülf-i siyeh târına
yuf
Şubḫ-ı ümmîdde ruḫsâr-ı pür-envârına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [o,
]
14. Nûrîyâ sâğarı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun ko o kâfir lık lık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 10). [o,]
15. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı hâtt u
zülf-i yâr
Ben o deşti câyğâh-ı mür u mâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6).
[o,]
16. Düşmen-i hürmân-i 'ömrün mimlisiñ ey
çarḫ-ı felek
Ne o bir dânem için böyle başımda
dönmek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra
2). [o,]
17. Beşere beñzedemem hüsniñi ammâ
diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [o,]
18. Pür eyitdi Nûrî o mâhın hayâl-i ebrûsı
'Aceb mi hâlelenürse hilâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13). [o,]
19. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gitmiş
Bürünmüş idi bir al güllü şâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [o,]
20. O siyeh-i rûz-ı ğamem ki bakıcaḫ mir'âta
Göremem âyine-i 'âlem içinde eşkâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25). [o,]

o: O, işaret sıfatı.

1. İncü dişler ile bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümde o dem kadri pest olub
kalmış (Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[o,]

o: " O " kişi zamiri.

1. Hiç şavaşma ki eser şavurur o sen şavuş
Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava
(Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [o,]
2. Bu gice düşde o meh-pâre uyurmuş
gördim
O da bu vaḫ'ayı görmüş uyardım yordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [o,]
3. Kandedir kând-i leb-i yâr deyü
şorduguma
Zâhidâ bozma 'akîdeñ o dadandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 4). [o,]

o: " O " işaret sıfatı.

1. Zîb-i naḥl-ı ḳadd-i dilberdir o zülf u ḥâl u ruḥ
Berg-i sebz u ŧebnem u berdür o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 1*). [o,]
2. Zîb-i naḥl-ı ḳadd-i dilberdir o zülf u ḥâl u ruḥ
Berg-i sebz u ŧebnem u berdür o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [o,]
3. Yâsemîn gibi ŧarılmıŧ berg-i verd-i rûyına
Bâĝ-ı ḥüсне zînet-âverdir o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [o,]
4. Olmada bûy-ı âver kâ-m-ı nigâh-ı 'âŧık-ân
Dûd u 'ûd u âteŧ-i terdir o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [o,]
5. Gül gibi gülzâr-ı 'âŧık içre güŧâde ḥâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*). [o,]
6. Leyle-i ĝamda çü meh-i târîki-i çeŧm-i dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf u ḥâl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10*). [o,]
7. Olma deryâ-yı viŧale olta-endâz-ı nigâh
Cünbiŧi cûy-ı teĝâfulde o meh-peykerde gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 8*). [o,]
8. Gönlüm ḥayâl-i la'liñ ile lâlezârdır
Çeŧmim o cây-ı dilkeŧe bir çeŧme-sârdır (*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 2*). [o,]
9. Çeŧmim ḥayâl-i la'liñ ile pür-ŧarâbdır
Gönlüm o keyfiyet ile neŧ'e-yâbdır (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 2*). [o,]
10. Ḥâlîde küçükdür o mehüñ kendi de ammâ
Kehvâre-i âyine-i çeŧmimde bebedir (*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 7*). [o,]
11. Mest degil o serv ḳaddim yana ŧallanur
Keyfiyet-i muḥabbetimiz böyle dallanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1*). [o,]
12. Bir söz düzüb baña ucını çatladır raḳîb
Açılrsa ger o duḫtere mâdde çatallanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 4*). [o,]
13. Lebin bûs eyler iken 'ârîzi ŧıyrıldı
rîŧimden
O berg-i ĝonca-i ter ḥâr-ı ĝamla
yarelenmiŧdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 6*). [o,]
14. O mâhîñ pertev-i ḥüсни cihânı nice tûtmaz
kim
Yaŧı on dördüne varmaḳsızın
mehpârelenmiŧdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 7*). [o,]
15. O ŧûḥuñ ḳaddi serv ü la'li ĝonca zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murĝ-ı dil
avârelenmiŧdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [o,]
16. Kaḫ' -ı ser-i riŧte tafŧîl it ey mâdiḫ-i 'âŧık
Muḥabbet-i zülfine ŧıĝmaz o mehüñ ḳâl
ile ḳîl (*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 8*). [o,]
17. Bâĝ-ı vuŧlatda ŧalındıḳca o serv-i
semenüm
ĝonca-i dâĝ ile zeyn olmada ŧahn-ı
bedenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 1*). [o,]
18. Pür eyitdi Nûrî o mâhîñ ḥayâl-i ebrûsı
'Aceb mi ḥâlelenürse hilâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13*). [o,]
19. O gül bedenle meĝer seyr-i gülŧene
ĝitmiŧ
Bürünmüŧ idi bir al güllü ŧâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11*). [o,]
20. Bu gice düŧde o meh-pâre uyurmuŧ
gördim
O da bu vaḫ' ayı görmüŧ uyurdım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3*). [o,]
21. Kızlar gibi ferdâya ŧalar ḫâlib-i vaŧlın
Billâh uŧandım o bütüñ ĝit de gelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 4*). [o,]
22. Sevdâ-yı zülfüñ ile dil-ŧikeste ḥâldır
Ta' mîr it o çîñi-ı mü-dârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 4*). [o,]
23. Eyler lebi baḫŧiŧ-i tekellüm
Elbet açılır o bâb-ı 'iŧve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 18*). [o,]
24. Envâr-ı feyz-i himmeti Nûrî bulur olan
Âyine-dâr-ı ḳalb o ŧems-i muḥabbete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 10*). [o,]
25. O rakḳâŧiñ vaḫt ulaŧdırub koynuna
girdikce
Ḳıyâs eylerler idi taŧ yatur taḫŧan
yataĝında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 7*). [o,]
26. Nûrî kıŧa kesmem o bütüñ vaŧfını ammâ
Zihnim ḫolaŧur muḥabbet-i zülfü uzanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 9*). [o,]
27. Küfrdür dil baĝlamaḳ bence o zülf-i
kâfire
Pertev-i ḥüсниñ tûrırken nûr-ı imânım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 7*). [o,]
28. O ŧûḥuñ ḳanḳı dil ĝûsûsına baĝlansa
dâĝlardı
Dil-i 'uŧŧâḳ-ı zârı kendi daĝlar kendi
baĝlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 1*). [o,]
29. Ḥayâli gezmek için sine bâĝ u dâĝ idi
gönlüm
Müferriḫ bâĝ o baĝlar dil-güŧâ dâĝlar o
dâĝlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 8*). [o,]
30. Ḥayâli gezmek için sine bâĝ u dâĝ idi
gönlüm
Müferriḫ bâĝ o baĝlar dil-güŧâ dâĝlar o
dâĝlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 8*). [o,]
31. O mehüñ cephe-i berrâḳına baḳ nûr gibi
Gerçi zülf-i siyehi leyle-i deycür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 1*). [o,]
32. Cân yanar göz ḳamaŧur hem de gönül
ŧevklenür
Paraladıḳca o beyâz gerdanı kâfur gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 4*). [o,]
33. ŧaçdıĝm zülfün 'izârına o gül fem bildik
Kızarub ŧerm ile gül boynımı sünbü
bükeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3*). [o,]

34. Dükeli 'aql-ı perîşân o perî şânım âh
Tağdub 'arızına zülf-i siyâhın dökeli
(*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 5*). [o,]
35. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakîb
Nûrî söyletmeye gör kimse kazımaz o
keli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 10*).
[o,]
36. O siyeh-i rûz-ı gamem ki bakıcağ mir'âta
Göremem âyîne-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*). [o,]
37. Aramızdan şu bile sızmaz iken sâkıyle
Bir dolâb ile o muğ-beçe beni sızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [o,]
38. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şûhuñ
Söz atdı işitdim bu gice Yıldız Bülbul
(*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 1*). [o,]
39. Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfân
Boynımı egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı
felege (*Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 2*). [o,
]
40. Niçün kül yutturdu da kor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (*Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1*). [o,]
41. Düşmüş yola mestâne o hürşid-i cihân-
süz
Girmiş yine devrâne o hürşid-i cihân-süz
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 41*). [o,]
42. Düşmüş yola mestâne o hürşid-i cihân-
süz
Girmiş yine devrâne o hürşid-i cihân-süz
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 42*). [o,]
43. Mâ'ildir iki yana o hürşid-i cihân-süz
Çıkmış yine meydâna o hürşid-i cihân-
süz (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
43*). [o,]
44. Mâ'ildir iki yana o hürşid-i cihân-süz
Çıkmış yine meydâna o hürşid-i cihân-
süz (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
44*). [o,]
45. Nûrî o gülistâna gönül oldu ki râğb
Her mısra'ı 'üd ağacı dinse münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*). [o,
]
46. Kâr ber nevbet degil mi sen de kalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başımı şalsın bu
yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7*).
[o,]
47. Rağşa çık açub o güllü allı fistânını
Ditresün şevkıyla ditrerken gören
pistânını (*Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 13*). [o,]
48. Nûrî-i gamm-ıvâra göstermek o simin
sîneyi
Haste-i bî-tâba tutmak gibidir âyîneyi
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 25*). [o,
]
49. Beni mîzân-i nigâha alub itdi i'zâz
Gözi bağluları gözlermiş o bî-çare nevâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 4*). [o,]

50. Reşk ider pertev-i na'leynine âyîne-i şâf
Yürüdükce resen üstünde o şûh-ı mümtaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 36*). [o,
]
51. Nürîyâ añaşılın gamz-ı 'adûdandır heb
Vardır ortada çünkü o rakîb-i 'akreb
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 40*). [o,
]
52. Beñzerse nola sînesi mir'ât-ı Frenke
Her yanı o renge (*Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 6*). [o,]
53. Ser-pençe-i bî-dâdin o hûnî-i hevesger
Ol gamzesi hânçer (*Nûrî Divanı,
Müstezad 3, Mısra 5*). [o,]
54. Bu Nûrî-i bî-çareye ihsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 4*). [o,
]
55. Gönül ol dilbere o kalbe olurken nâzır
Dest-i endişeyi gerdenine atsa vâkar
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 37*). [o,]

ocağ: Ocak II ateş yakılan yer II dergah.

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlıgım kaldı fakat vuşlat
ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
10*). [ocağında, -ı, -n, -da]

ocâğ-ı vaşıl: Kavuşma ocağı.

1. Kararsa nola yanub ağlamağdan dîde-i
Nûrî
Ocâğ-ı vaşılta evvelce çün anlar
çerâğlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
10*). [ocâğ-ı vaşıl, -da]

ohşa: Okşamak.

1. Pistân-ı duhterani öpüp **ohşa** kâkülün
Mecûbe Nûrî bakma ki ahîr şağallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 9*). [ohşa,]

ohşat-: Okşatmak, dokundurmak.

1. Zülfüñ **ohşat** ellere şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım ben bağıma hasretle taş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 9*). [ohşat,]

okun-: Okuma işine konu olmak.

1. Belki bir gün ola bezm-i zurafâ'da
okunur
Nûrî bu şi'riñi de levha-i mecmû'aya yaz

(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13).
[okunur, -ur]

ol: Olmak.

1. Tâbiş-i ruhsârîna ey meh-i nâ-mihribân
Dîdemiz **olmağdadır** âyine-dar-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 6).
[olmağdadır, -mağda, -dır]

ol: O, işaret sıfatı.

1. Eyledi **ol** şeh-levend geşt u güzâr-ı heves
Dîde-i nezzâreme töldi gubâr-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [ol,]
2. Görünce âyinede nağş-ı hüsnün **ol** hod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [ol,]
3. Görünce âyinede nağş-ı hüsnün **ol** hod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 3). [ol,]
4. Göz ucıyla nıgehüñ kesmesün **ol** âfet-i
cân
Cânı kırbân u gönül olsun **ol** âhüya yatağ
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [ol,]
5. Göz ucıyla nıgehüñ kesmesün **ol** âfet-i
cân
Cânı kırbân u gönül olsun **ol** âhüya yatağ
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [ol,]
6. Bağmaz yüzüme çünkü iki yüzlü raqîb
var
Nûrî gibi yüz virmesem **ol** mehveşe layık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [ol,]
7. Çarpılsa nola âdem eger görse ferîşte
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'âşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [ol,]
8. Añlar **ol** bencileyin zevk-i vişali belki
Nûriyâ yâri çeke sineye çekmekde emek
(Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [ol,]
9. Benem **ol** ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem **ol** dâne hor-ı hürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19).
[ol,]
10. Benem **ol** ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem **ol** dâne hor-ı hürmen-i endüh u
melal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20).
[ol,]

ol: 1. işaret sıfatı "o".

1. Tîzhâr idemem gevherimi añla gözümden
Ol genc-i muğalsam dil-i vîrâneye mağşûs
(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 8). [ol,]

ol: ... hale gelince, olunca.

1. Añladım gönlüm **olunca** bend-i zülf-i dil-
rubâ
Rûzigârîñ şivesi ehl-i dile düşvâr imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 3).
[olunca, -un, -ca]

ol: " O " 3. teklik kişi zamiri.

1. Oldur cihânîñ mefhârı hem sevgüli
peygâmberi
İklîm-i vaşlın rehberi sultân-ı ceşş-i
enbiyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 17).
[oldur, -dur]
2. Olsun şalât-ı bî- hisâb elbette eyler kâm-
yâb
Dergâhıdır hüsnü'l-me'âb **oldur** şeh-i
mülk-i şafâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
16). [oldur, -dur]

ol: " O " işaret zamiri.

1. Hâvfüm **oldur** ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldı bu Gâlib ki hased-kârâna
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 43).
[oldur, -dur]

ol: " O " 3. teklik kişi zamiri .

1. İtmese kaşı ile **ol** meh-i nâzım îmâ
Göremezdi bu gice belki helâl 'ıdi (Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 3). [ol,]

ol: " O " işaret sıfat.

1. Perde-i zülfini tağıtısa **ol** meh ebrâsâ
Hâl-i ruhsâresi çün aqđ-i Süreyyâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [ol,]
2. Şeb-i vuşlatda eger gülse açılma **ol** mâh
Dîde-i tâli' -i hıvâbida şer-a-pâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [ol,]
3. Nûriyâ hâle-i şıfat koynına al ört baş it
Bister-i nâzda **ol** mâh-i şeb-ârâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [ol,]
4. Bâl-i bülbül gibi **ol** zülf-i semensâ açılır
Bâğ-ı hüsn içre gül-i rüy-ı dilâra açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [ol,]
5. Lû'lü'-yı zıkr dâne-i dendâmı **ol** mehüñ
Manzûm-ı rişte-i sühân âh u zârdır (Nûrî
Divanı, Gazel 17, Mısra 7). [ol,]
6. Ruhsâr-ı yâri setr ider **ol** zülf-i rû siyâh
Tâb-ı zekâ-i nühhüfte-i târ-ı şehâbdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [ol,]

ol: " O " işaret sıfatı.

1. Bir kadeh-i Rûm ile râm olıcağ **ol** Rûm
beçe

- Bāde virilse gerek bāde-i Rūmiyle Rūma
(*Nūrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3*). [ol,]
2. Perîşân oldu hâlim Nūrîyâ seyyâreves **ol**
mâh
Hayâl-i zülfi-şeb-gûnuyla gönlüm yan-
be-yân ister (*Nūrî Divanı, Gazel 19,*
Mısra 9). [ol,]
3. Ol nâzenin çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nūrî medh-güy sîm u zer
(*Nūrî Divanı, Gazel 20, Mısra 9*). [ol,]
4. Sen Nūrî pâymâli **ol** ol hür-peykeriñ
Hâk-i der-i sa'âdeti hüsni-ül me'âbdır
(*Nūrî Divanı, Gazel 22, Mısra 9*). [ol,]
5. Ben **ol** rütbe za'îf u haste-i 'aşkı ki
püşîdem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muhabbetdir (*Nūrî Divanı, Gazel 24,*
Mısra 5). [ol,]
6. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim **ol** lâle 'izârı ne çiçekdir
(*Nūrî Divanı, Gazel 26, Mısra 2*). [ol,]
7. Öyle yırtılmış ki yüzi perdesi
Kaplanılmaz şimdi **ol** astâre yüz (*Nūrî*
Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [ol,]
8. Virmeseñ **ol** iki yüzlü yâre yüz
Sende ey dil olmaz idi yâre yüz (*Nūrî*
Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [ol,]
9. Devr-i mihr-i hüsniñün yandı kararınca
bu dil
Sâyesinde olmadım **ol** serv kaddiñ
müstakîl (*Nūrî Divanı, Gazel 54, Mısra*
2). [ol,]
10. Bülbülüñ de tondırır avâzını kânün-i 'aşk
Neyleyem **ol** nâle-i dil-sûzi pey-der-pey
değil (*Nūrî Divanı, Gazel 56, Mısra 6*).
[ol,]
11. Feryâd iderek gülşen-i hüsniñ tolaşırken
Cûlar gibi **ol** serv kaddiñ pâyına ağıdım
(*Nūrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4*). [ol,]
12. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yağıdım
Pervâne gibi gönlümü âteşlere yağıdım
(*Nūrî Divanı, Gazel 57, Mısra 1*). [ol,]
13. Hem-meclis olub **ol** şeh-i bî-dâd ile Nūrî
Meyhâne-i vuslatda hele bir iki çağıdım
(*Nūrî Divanı, Gazel 57, Mısra 9*). [ol,]
14. Her ne dem eylesem **ol** gonca lebiñ
endîşe
Câme gül gibi şad çâk iderem pîreñüm
(*Nūrî Divanı, Gazel 58, Mısra 7*). [ol,]
15. Tîr-i âhım eşer itmez ise **ol** seng-dile
Nūrîyâ deşt-i muhabbetde dağı taş
dikemem (*Nūrî Divanı, Gazel 60, Mısra*
13). [ol,]
16. Ey dil sevüb **ol** dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba **ol** perî ister seni turma
şoyun (*Nūrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1*).
[ol,]
17. Ey dil sevüb **ol** dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba **ol** perî ister seni turma
şoyun (*Nūrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2*).
[ol,]
18. Küfr-i zülfiñ **ol** bütüñ dil yâd idüb feryâd
ider
Deyr-i gamda diñle zikr yâ şanem
nâkûsdan (*Nūrî Divanı, Gazel 63, Mısra*
5). [ol,]
19. Pür-âteş olur rüyına diğkatlice bakşam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (*Nūrî Divanı, Gazel 64, Mısra 6*).
[ol,]
20. İklîm-i ümîdi **ol** Hülâ-gû
Ser-tâ-ser ider harâb-ı 'işve (*Nūrî Divanı,*
Gazel 68, Mısra 5). [ol,]
21. Ol gerdan-ı saf şubh-ı ümmîd
Ruhsâresi âfitâb-ı 'işve (*Nūrî Divanı,*
Gazel 68, Mısra 13). [ol,]
22. Var mâ-cerâ-yı giryei it hâk-pâye 'arz
Ol serv-i nâz başmış ayak bâğ-ı behcete
(*Nūrî Divanı, Gazel 69, Mısra 8*). [ol,]
23. Şakız bâğında mı beslenmiş **ol** büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şâğında (*Nūrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5*).
[ol,]
24. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlğım kaldı fakat vuslat
ocağında (*Nūrî Divanı, Gazel 70, Mısra*
9). [ol,]
25. Sözüñ bir dürr-i yektâ-yı me'ânî oldığın
Nūrî
Bilüb **ol** duğter-i nâzım küpe eyler
kulağında (*Nūrî Divanı, Gazel 70, Mısra*
14). [ol,]
26. Derd-i dilimi dün giçe **ol** mâha yanınca
Gezdirdi beni gezdigi yerlerde yanınca
(*Nūrî Divanı, Gazel 71, Mısra 1*). [ol,]
27. Kerrât ile öptürdi baña muşaf-ı hüsniñ
'Aşıklığıma **ol** meh-i nâzm inanınca (*Nūrî*
Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [ol,]
28. 'Âlem -i âzâde keyde itdi **ol** şeh Nūrîyâ
Dilleri ehl-i diliñ gîsûsunuñ dil-bestesi
(*Nūrî Divanı, Gazel 73, Mısra 9*). [ol,]
29. Öyle bir fındıççı kim görse gelür âteş gibi
Yağıdı yandırdı derûnum âh **ol** kâfir kıızı
(*Nūrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10*). [ol,]
30. Al cânfesler giyüb **ol** hür çıkdı qarşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün şeytân
bezi (*Nūrî Divanı, Gazel 74, Mısra 13*).
[ol,]
31. Göz diker luğf-ı sipihre olarak şeb-zinde-
dâr
Zâhidiñ **ol** mah hele barışmamışken
yıldızı (*Nūrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16*).
[ol,]
32. Dem-be-dem kullaşdırır bâğ-ı hayâl-i
hüsniñi
Nūrîyâ **ol** nâzeniniñ nice incir hırsızı
(*Nūrî Divanı, Gazel 74, Mısra 18*). [ol,]
33. La'lin öpmüş **ol** bütüñ zannım ki Nūrî
sâğarıñ
Kanıñı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (*Nūrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9*).
[ol,]
34. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık **ol** kâfur-ı gerden yanar
ağlardı (*Nūrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4*).
[ol,]

35. Sinesin gördük ilik tüğmesin **ol** meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduk
Sökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1*).
[ol,]
36. Benem **ol** ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem **ol** dâne ĥor-ı ĥürmen-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19*).
[ol,]
37. Benem **ol** ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem **ol** dâne ĥor-ı ĥürmen-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 20*).
[ol,]
38. Göñül kim nîş-i miñnet ile çok tolmış
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle ĥand-ı lütfî ile **ol**
nemekdâmi (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra*
26). [ol,]
39. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da **ol** acı da tatlı acı (*Nûrî*
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [ol,]
40. Çün bıraktım bir yaña da 'vâ-yı baht-ı
ķaramı
Ĥaṭṭ-ı 'anber bu siyeh **ol** turre-i dil-cü
siyeh (*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 2*). [ol,
]
41. Diķkatle tavırma baķıcaķ **ol** kaşı hilâl
Ey añladım meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 3*).
[ol,]
42. Şebi rüz rüzi nevrüs ola Nûrî **ol** felek
ķadriñ
Ĥudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13*).
[ol,]
43. Pistânçesin öpmek için üstüne düşdim
Bu vaz' ima **ol** duṭter-i tersâ kâse verdi
(*Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2*). [ol,]
44. Bir ĥünî-i çâlâk imiş **ol** ĥonca dehen âh
İnşâf vire tâ dil-i senginine Allah (*Nûrî*
Divanı, Tahmîs 2, Mısra 11). [ol,]
45. Şekker didiği rîze-i billür imiş eyvâh
Pür-zehri kılub ĥande-i zîr-i lebin **ol** mâh
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 14*). [ol,]
46. İplemezse nola ipsizleri **ol** bî-insâf
İlişüb kâkülüne itmiş 'alâka eṣrâf (*Nûrî*
Divanı, Müseddes 3, Mısra 31). [ol,]
47. Zannider vaşlı kolay yan gelür **ol** bed-ĥü
İpe un ser ki begim itmege lâfa âġâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17*). [ol,
]
48. Beni **ol** ipsiz ile baġlama sen ey meh-rü
Ben ĥalender revişim neyleyeyim ya ş u
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[ol,]
49. Âġuş açalıdan beri **ol** duṭter-i tersâ
Mânend-i çelîpâ (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 1). [ol,]
50. Bir ĥüsn-i cihân-süzla **ol** mâh-ı şeb-ârâ
Âĥ **ol** saçı Leylâ (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 11). [ol,]
51. Bir ĥüsn-i cihân-süzla **ol** mâh-ı şeb-ârâ
Âĥ **ol** saçı Leylâ (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 12). [ol,]
52. Göstermedi kendin şeb-i ümmîdde **ol** mâh
Ey nâle-i cângâh (*Nûrî Divanı, Müstezad*
2, Mısra 5). [ol,]
53. Ser-pençe-i bî-dâdn o ĥünî-i hevesger
Ol ġamzesi ĥançer (*Nûrî Divanı,*
Müstezad 3, Mısra 6). [ol,]
54. Murgân-ı emel dâġ-ı ĥayâl-i fem-i yâri
Ol naķş-ı bahârî (*Nûrî Divanı, Müstezad*
3, Mısra 10). [ol,]
55. Ol turre-i sünbül ki nesim-i nigeħimle
Derd-i siyehimle (*Nûrî Divanı, Müstezad*
3, Mısra 13). [ol,]
56. Murgân-ı nazâr ġülşen-i ümmîdi ne
bekler
Ol ġül-bedeniñ rüyına ĥonmuş kelebekler
(*Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 2*). [ol,]
57. Yâ Râbb ġül-i mühr nübüvvet için olsun
Ol bülbül-i ġülzâr-ı risâlet için olsun
(*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 2*). [ol,]
58. Göñül **ol** dîbere o ġalbe olurken nazır
Dest-i endîşeyi gerdenine atsa vâkar
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 37*). [ol,]
59. Ebrüvâñun çatarâķ çıķmış idi çün **ol** mâh
Bilmezem cünbiş-i ebrüsına mı itdi nigah
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 11*). [ol,]
60. Ĥâcî İbrâħîm Aġa **ol** merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-i fenâda çün ser-i pâline ĥışt
(*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 1*). [ol,]
- ol:** (Bir yerde) olmak, bulunmak.
1. Belki bir gün **ola** bezm-i zuraṫâ' da
oķunur
Nûrî bu şî riñi de levĥa-i mecmû' aya yaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 13*). [ola, -
a]
- ol:** "O" işaret zamiri (mevcut durum).
1. Mülk u memlûke ancak enseb **oldur**
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ ĥuldan ĥaṫâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra*
13). [oldur, -dur]
- ol:** İşaret sıfatı.
1. 'Aceb mi baķmasa meyĥâne-i dehre
göñül sâķî
Ki **ol** sermest-i ġam çok ĥan yutdı ĥatırîñ
ĥoş tüt (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8*).
[ol,]
- ol-:** Olmak.
1. Olur mıydı göñül bir dem-i vişâl-i yârdan
mehcür
Benimle **olmasaydı** Nûrîyâ ger âşinâ

- dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 10*).
[olmasaydı, -ma, -sa, -ydı]
2. Oldı nezzâre-i gülzâr-ı rûhuñ şevkından
‘Aynımız ‘ayn-ı ‘in eşkimiz enhâr-ı feraḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 7*). [oldı, -dı]
3. Ele almaz yine **olma** tütalım kim olmuş
Feyz-i la‘iyle gönül sāgar-ı ser-şâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3*).
[olma, -ma]
4. Nola kaldıysa pây-i ḥumda dil her ehl-i
tecridiñ
Mesihâveş nişimengâhı çarḥ-i çârümîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 4*).
[olmaz, -maz]
5. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
beyhüde
Güzergâh-ı bî-hâre sevdiğim sedd-i mefîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 8*).
[olmaz, -maz]
6. Süvâr-ı geşte-i dil olmayanlar şevkle Nûrî
Ġarîk-i қа ‘r-ı deryâ-yı şems-i dîn **olmaz**
(*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 10*).
[olmaz, -maz]
7. Bezm-i vişâli ḥayâliyle **olur** Nûrîyâ
Âh-ı derünem çü şem‘-i şu‘le-nisâr-ı
heves (*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 9*).
[olur, -ur]
8. Olamaz sîne güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm
Nâvek-i âhıma şeh-per-i melek olsa yelek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 3*).
[olamaz, -amaz]
9. Meyve-çini vaşl-ı bâğ-ı ḥüsn **olan** kâdrin
bilür
Naḥl-i kadd-i yâre berg u bârdır gîsü vü
ḥâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 3*).
[olan, -an]
10. Hıfz-ı râz eyleyenîñ bârını kim **olsa** çeker
Bu sözüñ şanma teḥî işte güvâhım zembîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 3*). [olsa, -sa]
11. Didede ‘aks-ı leb u ruḥsârîñ ey nev-reste
gül
Zîver-i mînâ-yı pür-âb **olsa** çün şalına gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 2*). [olsa, -sa]
12. Göz diken çünkü hezâr **olsa** nola gözlerde
hâr
Göñlümi açmak için gönderdiğîñ bir
deste gül (*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 5*). [olsa, -sa]
13. Pertev-i şöhret baña mestâne-i câm-ı mey
yeter
İstemem ger efser-i mihr **olsa** tâc-ı key
degil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8*).
[olsa, -sa]
14. Yâre zaḥm-ı sîne açmam ğamzesi hün-rîz
iken
Eylemek **olmaz** ümîd-i merḥamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8*). [olmaz, -maz]
15. Yâre zaḥm-ı sîne açmam ğamzesi hün-rîz
iken
Eylemek **olmaz** ümîd-i merḥamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8*). [olmaz, -maz]
16. Germ **olur** mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü ḥârâ yumuşamaz tebsîr-i âb u
bâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 9*).
[olur, -ur]
17. Dil-sîr-i ḥvân-ı himmeti **olmaḳda** Nûrîyâ
Yâd eyle luṭf-ı ḥazret-i ḥünkârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 9*).
[olmaḳda, -maḳ, -da]
18. Bezm içre olursa nuḳl-ı la‘liñ
Eşkim **ola** mı şarâb-ı ‘işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 8*). [ola, -a]
19. Ey teşne-i âb-ı vişâl **olan** dil
Mevc-âver olur serâb-ı ‘işve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 3*). [olan, -an]
20. Şu virdi nihâl-ı vaşl-ı yâre
Müjgâmım **olub** şehâb-ı ‘işve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 10*). [olub, -ub]
21. Eşkimle tolar gül-i piyâle
Çün jâle **olub** ḥabâb-ı ‘işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 12*). [olub, -ub]
22. Ey teşne-i âb-ı vişâl olan dil Mevc-
âver **olur** serâb-ı ‘işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 4*). [olur, -ur]
23. Bezm içre **olursa** nuḳl-ı la‘liñ
Eşkim ola mı şarâb-ı ‘işve (*Nûrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 7*). [olursa, -ur, -sa]
24. Envâr-ı feyz-i himmeti Nûrî bulur **olan**
Âyîne-dâr-ı kalb o şems-i muḥabbete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 9*). [olan, -an]
25. Sözüñ bir dürr-i yektâ-yı me‘ânî **oldıḡın**
Nûrî
Bilüb ol duḡter-i nâzım küpe eyler
kulaḡında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 13*).
[oldıḡın, -dıḡ, -ın]
26. Naḳşım **olamaz** mı bu cihânîñ dil-i şafim
Âyîne gibi gördüğü renge boyanıca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 5*).
[olamaz, -a, -maz]
27. Bir büse virmediñ baña kurbanıñ oldıḡım
‘İd **oldı** a kuzum idelim gel mu‘âyede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 6*). [oldı, -dı]
28. Göz diker luṭf-ı sipihre **olarak** şeb-zinde-
dâr
Zâhidiñ ol mah hele barışmamışken
yıldızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 15*).
[olarak, -arak]
29. ‘Ademiñ ḥâtırına Ravza-ı cennet mi gelür
Gelse gülzâra ḥıramân **olarak** hür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 6*).
[olarak, -arak]
30. Murgân-ı ‘aşkıñ pençesi **oldı** gönül
eglencesi
Ey bâğ-ı vuşlat ḡoncasi ey verd-i gülzâr-ı
vefâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 19*).
[oldı, -dı]
31. Râh-ı emelde baña âh hem-râh iken baḡt-ı
siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İlâh şahrâ-yı maḳşad rü
nümâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26*).
[olmaz, -maz]
32. Olsun şalât-ı bî- ḥisâb elbette eyler kâm-
yâb
Dergâhdır ḥüsnu‘l-me‘âb oldur şeh-i

- mülk-i şafâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 15*). [olsun, -sun]
33. Nağdîne-i rahmet seniñ sermâye-i kudret seniñ
Çün kâle-i şefkat seniñ neyle **olur** bey' u şirâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 46*). [olur, -ur]
34. Olsa ayîne'-i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13*). [olsa, -sa]
35. Olsa ayîne'-i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi **olsa** cibâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14*). [olsa, -sa]
36. Olsa ayîne'-i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 13*). [olsa, -sa]
37. Olsa ayîne'-i idrâkim eger bir deryâ Zerre-i fikretimiñ her birisi **olsa** cibâl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14*). [olsa, -sa]
38. Vaşl-ı sâhil **olur** baħr-ı ye'sden fülk-i dil Feyz-i eltâfiñ olursa nâ-ħudâ yâ Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 21*). [olur, -ur]
39. Vaşl-ı sâhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil Feyz-i eltâfiñ **olursa** nâ-ħudâ yâ Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 22*). [olursa, -ur, -sa]
40. Olan ya'ni tevekkültü 'alellâh bendine beste
Tolaşmaz beyhude divâneveş bu deşt-i devramı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 7*). [olan, -an]
41. Olanlar râkib-i esb-i tevekkül kavle almazlar
Hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı ğülân-ı beyâbânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 3*). [olanlar, -an, -lar]
42. Gülistân-ı tenimde güller açdı dâğ-ı hün âlûd
Bahâr-ı miħnetüñ müjgânım **oldı** ebr-i nisânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 28*). [oldı, -dı]
43. Bilürken ber-hevâ **oldıgımı** evrâk u ezhârı Neden aldım nigâh-ı i'tibâre bu gülistanı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 11*). [oldıgımı, -dıgı, -ı, -mı]
44. Oldı cism-i nâ-tüvân âmâc-ı şahrâ-yı fenâ Nice demlerdir atar dest-i kaža tır-i belâ (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 1*). [oldı, -dı]
45. Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbenâ Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakķ-ı Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 3*). [olmada, -ma, -da]
46. Tütüb dergahıña toğrı yüzüm geldim ki dünyânıñ
Yalan **oldıgımı** bildim inandım yâ Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 4*). [oldıgımı, -dıgı, -ı, -nı, -ı]
47. Âb u tâbı nola Nürîniñ **olursa** efzün Tâs-ı mihr u meh ile şubħ u mesâ bâde içer (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 7*). [olursa, -ur, -sa]
48. Olub bir serv-i bâğ-ı iffetîñ pâmâl-i iħsânı Kararın şimdi gördim bir maħâlde ta'b-ı meyyalın (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 1*). [olub, -ub]
49. Nürî o gülistâna gönül **oldu** ki râğıb Her mışrâ'ı 'üd ağacı dinse münâsib (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*). [oldu, -du]
50. Hıoy gerde ruħ **olduķca** o mehpâre şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 49*). [olduķca, -duķca]
51. Bu dağdağ-ı manşıb u nağdine-i vâfir Ehl-i hünere olsa da bir **olmasa** da bir (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32*). [olmasa, -ma, -sa]
52. Bu dağdağ-ı manşıb u nağdine-i vâfir Ehl-i hünere **olsa** da bir olmasa da bir (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 32*). [olsa, -sa]
53. Virân maħallerde **olur** genc-i cevâhir Zer-düz bisâţ istemez erbâb-ı mekâdir (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 33*). [olur, -ur]
54. Sürsün yüzini gerd u ğubâre pes bâde Elbette çün ayîne **olur** jengi ğuşâde (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 58*). [olur, -ur]
55. Olamaz sine-i berrâkına hiç lâf u ğüzâf Didi bu mışrâ' hakkında belîğ-i vaşşâf (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 33*). [olamaz, -a, -maz]
56. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağyâre Bağdaşır **olma** bucâğında aña ħarf endâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 12*). [olma, -ma]
57. Tırna ayağı gibi kalsa gerek dermânsız Menzil-i 'aşka varan **olmalıdır** pek kurnaz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 24*). [olmalıdır, -malı, -dır]
58. Ebr-i emele kanım kurıdır sâķi-i devrân Olma buña hayrân (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 22*). [olma, -ma]
59. Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet için **olsun** Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için **olsun** (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 1*). [olsun, -sun]
60. Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet için **olsun** Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için **olsun** (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 2*). [olsun, -sun]
61. Bu Nürî-i bî-çâreye iħsân eyle Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürüvvet için **olsun** (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 4*). [olsun, -sun]
62. Bu germî-i enfâs ile ey ħammâmçı Bir gün **ola** germ-âbe-i vuslat ışınur (*Nûrî Divanı, Rûbai 3, Mısra 2*). [ola, -a]
63. Yoħsa cellâd-ı nigh **olmasa** neyler ħançer
Yoğ iken ħâne-i fikretde rakıb-i kâfir (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 35*). [olmasa, -ma, -sa]

64. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber hañçer
Bulsa zengâr-ı hatt-ı yâr ile cevher-i
hañçer (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 3*).
[olsa, -sa]
65. Hâcî İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline hışt
(*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 2*). [oldı, -dı
]
66. Cevherin târîhîni Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni **olsun** hemîşe şahñ-ı şahrâ-yı
bihişt (*Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 6*).
[olsun, -sun]

ol-: 1. Olmak.

1. Hâli kararır rûhından **olmaz**
Tab-âver-i âfîtab yıldız (*Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 11*). [olmaz, -maz]

ol-: Vuku bulmak, meydana gelmek, varlık halini almak.

1. Ele almaz yine olma tûtalım kim **olmuş**
Feyz-i la'liyle gönül sâgar-ı ser-şâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3*).
[olmuş, -muş]
2. Bülbül **olsa** dahî eylerdi gönül bâğ-ı
gamiñ
Feyz-i eşk ile güşâyış bulan ezhârına yuf
(*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 9*). [olsa, -
sa]

ol-: Bulunmak.

1. Devr-i mihr-i hüsñünüñ yandı kararınca
bu dil
Sâyesinde **olmadım** ol serv kaddiñ
müştakil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
2*). [olmadım, -ma, -dı, -m]

ol-: ... hale gelmek.

1. Olma deryâ-yı vişale olta-endâz-ı nigâh
Cünbişi cüy-ı teğâfûlde o meh-peykerde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 7*).
[olma, -ma]

ol-: Olmak, bir şey haline gelmek.

1. Hevâ-yı hañt u zülfünle **olurlar**
Göñüller küt-ı mür u mâr-ı fırkat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 17*). [olurlar, -ur,
-lar]

ol-: Can vermek, hayatını kaybetmek.

1. Hasret-i zülf-i 'izârûñla **ölürsem** yetişür
Perde-i baht-ı siyâhımdan olursa kefenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 3*).
[ölürsem, -ür, -se, -m]

ol-: Bir vasfı kazanmak, hâline gelmek.

1. Nûriyâ bildim **olunca** dil kaba-püş-ı
himem
Ehl-i dil heb bende-gân-ı hazret-i hünkâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 9*).
[olunca, -unca]

ol-: "Olmak" fiilinin şart kipi çekimi.

1. Alub her renkten bir örnek ancak kendi
kaydın gör
Tûtalım **olsa** da âyîne-i 'âlem-nümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 6*).
[olsa, --sa]

ol-: "Ol" yardımcı fiili.

1. Ol nâzenin çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde **olma** Nûrî medh-güy sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10*). [olma,
--ma, -]

ol-: "Ol" yardımcı fiili.

1. Pür-âteş **olur** rüyına diğkatlice bakşam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 5*).
[olur, -ur]
2. Eyle ufuk-ı 'ârziñi hâver-i elmas
Nisân **olur** ehl-i başariñ hün-ı sirişki
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 6*).
[olur, -ur]
3. 'Ummân **olur** ehl-i kederiñ hün-ı sirişki
Virân **olur** ehl-i hüneriñ hün-ı sirişki
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 7*).
[olur, -ur]
4. Bârân **olur** ehl-i nazariñ hün-ı sirişki
Berç ursa meyânında ne dem hañçer-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
9*). [olur, -ur]
5. Tûrsun nazar-ı terbiyyet şems-i Hüdâda
Vañtiyle **olur** seng-i siyeh gevher-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 60*). [olur,
-ur]

ol-: ... gibi olmak, ... haline gelmek.

1. Hasret-i zülf-i 'izârûñla ölürsem yetişür
Perde-i baht-ı siyâhımdan **olursa**
kefenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
4*). [olursa, -ur, -sa]

ol-: Gerçekleşmek veya yapılmak.

1. Mişl-i nukaṭ-ı kitāb-ı yıldız
Olmazsa daḥi hisāb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 2*). [*olmazsa, -maz, -sa*]

ol-: "Ol-" yardımcı fiil II. Meydana gelmek, vukû bulmak.

1. Olamaz nâlezen-i bezm-i şitâ murğ-ı bahār
Nezd-i pervâne sūzānda elbet utanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 7*).
[*olamaz, -a, -maz*]
2. Olamaz pāy-ı nigeḥ rāst-rev-i sūy-ı cemāl
Mevce-i seyl-i sirişkimle tarīki kapanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 15*).
[*olamaz, -a, -maz*]
3. Ḥayber-i gūşā-yı kalb **olamaz** Rüstem-i hevā
Bāzū-yı Ḥaydar-ı nigeḥ-i yār açar kapar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7*).
[*olamaz, -a, -maz*]

ol-: "... haline gelmek" anlamında kullanılan kelime. II Sâhip olmak. III "Ol-" yardımcı fiil.

1. Göz ucıyla nigeḥüñ kesmesün ol âfet-i cān
Cānı kurbān u gönül **olsun** ol āhüya yataḥ
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [*olsun, -sun*]

ol-: "Ol- yardımcı fiili.

1. Sīne-i şafimda gücdür nār-ı aşkı gizlemek
Nūr-ı şem' **olur** nümāyān perde-yi fānūsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 10*). [*olur, -ur*]

ol-: "Ol- " yardımcı fiili.

1. Ğavvaş-ı aşk ğavṭa-i ḥor-ı baḥr-ı ḥūn **olur**
Zan itme ey dil bu sitem-i ruzigārdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 3*). [*olur, -ur*]
2. Olmuş felek-i ḥüsnuñ için Ülker-i elmās
Pervīn-i şeb-i zülfüñ **olan** aḥter-i elmās
(*Nûrî Divanı, Tahmīs 2, Mısra 4*).
[*olan, -an*]
3. 'Ummān **olur** ehl-i kederiñ ḥūn-ı sirişki
Virān **olur** ehl-i hūneriñ ḥūn-ı sirişki
(*Nûrî Divanı, Tahmīs 2, Mısra 8*).
[*olur, -ur*]

ol-: "Ol-", yardımcı fiili.

1. Bend **olaldan** tār-ı zülf-i yāre ḥāl-i zārımı
Rūzigārıñ şivesi pūr-pīç-tāb itdi dirēğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 3*).
[*olaldan, -al, -dan*]
2. Naḫra bend-i ḥāl **olaldan** çeşm-i cān ol
fitne-cū
Her günüm aġyār ile rüz-ı ḥesāb itdi dirēğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 7*).
[*olaldan, -al, -dan*]

ol-: "Ol-", yardımcı eylem.

1. Olmuş felek-i ḥüsnuñ için Ülker-i elmās
Pervīn-i şeb-i zülfüñ olan aḥter-i elmās
(*Nûrî Divanı, Tahmīs 2, Mısra 3*).
[*olmuş, -muş*]

ol-: "Ol-", yardımcı eylemi.

1. Tūt kim feleğiñ piyālesinde
Olmuş şayıla ḥabāb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 4*). [*olmuş, -muş*]
2. Kanına kanmış begim duḫter-i reziñ **olmuş** lebiñ
Bir kızıl dīvāne bu eşk-i firāvānım gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 5*). [*olmuş, -muş*]

ol-: "Ol" yardımcı fiili; ... halinde bulunmak, ... haline gelmek.

1. Yok şifāḥāne-i hicrāndan ümīd-i rehā
Zülf-i aşiftesi zincir-i cünün **oldı** baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 4*). [*oldı, -dı*]
2. Yād-ı la'li ile nūş-ı dem dil mu'tāden
Sāgar-ı bezm-i şafā kāse-i ḥūn **oldı** baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 6*). [*oldı, -dı*]
3. Cān-lerzende iken ğamze-i cādū senden
Tār-ı zülf-i daḥi ef'ī-yı füsūn **oldı** baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 8*). [*oldı, -dı*]
4. Naḫar-ı ḥışmına ṭākat getirir mi dil-i zār
Nūrīyā zaḥmın nigeḥ-i dāğ-ı derūn **oldı** baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 10*).
[*oldı, -dı*]
5. Gönülün fikr eyleyüb şeb zinde-dār **oldı** gönül
Ḥālīni yād eyledi encüm şümār **oldı** gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 2*).
[*oldı, -dı*]
6. Yā nice gelsün açılısun baḥ ki batdı iltifāt
Bir gül için herkesiñ çeşminde ḥār **oldı** gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 4*).
[*oldı, -dı*]

7. Nüş iderseñ bağ-ı istıgnāda sen ey serv-i nāz
Ayağın altında seyr it cūy-bār **oldı** gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [oldı, -dı]
8. Feyz-i eşkim tâb-ı ruhsârıñ virirdi âb u tâb
Şimdi ey mihr-i cefâ bir lālezâr **oldı**
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [oldı, -dı]
9. Luţf-ı şems-i dîne zannum na'il olmak maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî zerre-dâr **oldı**
gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 10). [oldı, -dı]
10. Nîm mi tolı mıdır sâgarı yârim şundi
Tastamam geldi ki keyfimce ne bîş **oldı**
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8). [oldı, -dı]
11. Şıyt u şöhretle cihân içre ser efrâz **oldı**
Velveyle ayağın başmağla tabl u 'alem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [oldı, -dı]
12. Ağyâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum
Çāsâr-ı Frenk **oldı** giyüb efser-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 40). [oldı, -dı]

ol-: ... hâline gelmek; sözü edilen hale bürünmek, dönüşmek.

1. Küşte-i 'aşk **olanıñ** hâline ağlar hañçer
Düşdiler bir yola ammâ yoğıdı tâb u tüvân
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 15). [olanıñ, -a, -nıñ]

ol-: "Ol-" fiilinin geniş zaman kipi; ... haline gelmek.

1. Şu 'le-i âh görünse kesilür kañre-i eşk
Nice üftâde **olur** gonca-i şem'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [olur, -ur]

ol-: "Ol-" yardımcı fiili.

1. Vaşf-ı ruhsârıñ ile jâle-nişâr **olsa** gönül
Bülbülün dideleri göncânıñ ağzı şulanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [olsa, -sa]
2. Hayber-i güşâ-yı kalb **olamaz** Rüstemi
hevâ
Bâzû-yı Haydar-ı nigeñ-i yâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7). [olamaz, -a, -maz]
3. Bûse-hâh **olmağ** görüb mir'ât-ı dilde
la'lini
Söz ümididir dehân-ı şüret-i mâ'küsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 13). [olmağ, -mağ]

4. Eglence **olursa** nola şeb tâ-be-sehergâh
Ey gonca dehânım bize Yıldız size
Bülbül (Nûrî Divanı, Kut'a 4, Mısra 3). [olursa, -ur, -sa]

ol-: "Ol-" yardımcı fiili; ... halinde bulunmak, ... haline gelmek.

1. Öpünce la'lini ben dilde mest **olub**
kalmış
Piyâle-i emelim çün şikest **olub** kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [olub, -ub]
2. Görünce âyinede nakş-ı hüsün ol hüd-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest **olub** kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [olub, -ub]
3. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhı giriftâr-ı şest **olub** kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [olub, -ub]
4. O duñtere bu gice yaqtığım hınnâ' Nûrî
Nigin-i la'l gibi zîb-i dest **olub** kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [olub, -ub]
5. Sâye-i şems-i Hudâda reh-rev-i mağşud
olub
Dide mi âlüde-i gerd u gubâr etsem gerek
(Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 11). [olub, -ub]
6. Hem-meclis **olub** ol şeh-i bî-dâd ile Nûrî
Meyhâne-i vuşlatda hele bir iki çağdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [olub, -ub]

ol-: "Ol" yardımcı fiili; bulunmak.

1. Virdi dil-i şad pâreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü **ola** mihr-i ser-i şöhrete efser
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 16). [ola, -a]
2. Hoy gerde ruğ olduñca o mehpâre
şanursun
Gül-bergine şebnem **ola** âb-ı ter-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 50). [ola, -a]

ol-: ... halinde bulunmak, ... haline gelmek.

1. Olmada büy-ı âver kām-ı nigâh-ı 'aşık-ân
Düd u 'üd u âteş-i terdir o zülf u hâl u ruğ
(Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 5). [olmada, -ma, -da]

ol-: ... zamanı yaşansa dahi, ... dönemi hüküm sürse bile.

1. Soğuk söz söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistân **olsa** da murğân elbet âşiyân
ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4*).
[olsa, -sa]

ol-: "Olmak" yardımcı fiili.

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen
ezân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 5*).
[olub, -ub]

ol-: ...haline gelmek.

1. Dilinde şerhadâr-ı tîr-i taqdirin enîn
olmaz
Niçün kim levha-i âmâc-ı sine-i âhenin
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 2*).
[olmaz, -maz]

ol-: "Ol-" yardımcı fiil.

1. Deşt-i ğamda tâli'm hem-râh **olmazsa** ne
var
Ben hayâl-i yâri câna yâr-ı ğâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 9*).
[olmazsa, -maz, -sa]

ol-:hâline gelmek.

1. Cây-ı ârâmım **ola** düzağ-ı hecrî yariñ
Nûrîyâ şahın-ı bihişte deġişürsem vatanım
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 13*). [ola, -
a]

ol-: Canlılığı yok olmak, hayatı sona ermek, can
vermek.

1. Gezdiğin gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr **ölmesine** yok
şübhem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2*).
[ölmesine, -me, -si, -ne, -]

olmaklıġ: Sahip olmak.

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol mâh
Çerâġ **olmaklıġım** kaldı faķat vuşlat
ocaġında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 10*).
[olmaklıġım, -im]

olmayan: Olmayan kimseler.

1. Sûvâr-ı geşte-i dil **olmayanlar** şevkle
Nûrî
Ġarîk-i ka'r-ı deryâ-yı şems-i dîn olmaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 9*).
[olmayanlar, -lar]

olmaz idi: Olmamak.

1. Virmeseñ ol iki yüzlü yâre yüz
Sende ey dil **olmaz idi** yâre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [olmaz idi,]

olta-endâz-ı nigâh: Bakış oltası atan.

1. Olma deryâ-yı vişale **olta-endâz-ı nigâh**
Cünbişi cüy-ı teġafülde o meh-peykerde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 7*).
[olta-endâz-ı nigâh,]

olur mı: Olur mu; mümkün mü.

1. Raķs iyleyicek o reşk-i nâhid
Olur mı sebât-yâb yıldız (*Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 10*). [olur mı,]
2. Meger bend-i nuķuş-ı dehr **olur mı** rind-i
kâr-âġâh
'Aceb âyine-i şüret-nümâ-yı dîvdür
dünya (*Nûrî Divanı, Müfret 1, Mısra 1*).
[olur mı,]

on dörd: On dört, 14 sayısı.

1. O mâhuñ pertev-i ġüsni cihânı nice tutmaz
kim
Yaşı on dördüne varmaķsızın
mehpârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel
28, Mısra 8*). [on dörd, -ü, -n, -e]

orta: Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru
yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

1. Nûrîyâ anlaşılan ġamz-ı 'adüdandır heb
Vardır **ortada** çünkü o raķîb-i 'akreb
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 40*).
[ortada, -da]

otur-: İstenen kıvâma gelmek, kesin şeklini almak,
yerleşmek, istikrar peydâ etmek.

1. Tuzlu **oturur** şoñra deyu ekşime zâhid
Hem sirkelenüb meykededen atma kaķaġı
(*Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [oturur,
-ur]

oy-: Oymak, parçalamak.

1. Bağrın **oysun** reşk-i zülfiñ sünbül u şebüleriñ
Dilleri dönsün hayâl-i hançer-i ebrüleriñ
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21).
[oysun, -sun]

ovna-: Oynamak, hareket etmek, eğlenmek.

1. Bakılır mı rakş iderken Mârğo sağ u şola
Oynayub ħora tepüb yorıldı artık Yorğola
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 4).
[oynayub, -y, -ub]

ovna-: Oynamak; uğraşmak.

1. Zülf u ħattıñ ile **oynarsa** da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bāza
bak (Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9).
[oynarsa, -r, -sa]

oyun: Oyun.

1. Nûrî ħuluñ ardıñca koşsun hiç mayna
virmeyüb
İşte esir almaca ey nevres ger isterseñ
oyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 10).
[oyun,]

oyun: Eğlenmek ve iyi vakit geçirmek için
çocuklara ve büyüklere özgü eğlence.

1. Ben şanurdım ki **oyundur** baña bu itdigi
nāz
Nice 'akreb-meniş erkānsıza oldu dem-sāz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5).
[oyundur, -dur]

Ö

ögren-: Anlamak, kavramak, bilgi edinmek.

1. Cidd itse cihil sāl eb ile ceddin **öğrenür**
Cühhāli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9).
[öğrenür, -ür]

öldir-: Öldürmek.

1. Akıtan kanları te'sir-i teğāfüldür heb
Öldiren 'aşıkı şimşir-i teğāfüldür heb
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 34).
[öldiren, -en]

ölüm: Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu.

1. Telef itdim nükud-ı ömrimi sük-ı fenā
içre
Ölüm ile belāyı satun aldım yā
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 6). [ölüm,]

öp-: Öpmek.

1. Pistān-ı duħteranı **öpüp** oħşa kākülün
Mecübe Nûrî bakma ki aħır şakallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [öpüp,
-üp]
2. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyāle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1).
[öpünce, -ünce]
3. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyāle-i emelim çün şikest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 1).
[öpünce, -ünce]
4. Degil ħāl-i siyeh-kārıñ **öperken** 'aşık-ı
zārıñ
Tokınmış da ser-i dendāni ruħsārında yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 3).
[öperken, -er, -ken]
5. La'lin **öpmüş** ol bütün zannım ki Nûrî
sāğarıñ
Ķanımi döküb şaçardı keff-i müjgānım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9).
[öpmüş, -müş]
6. Meclis-i meyde yüzim kızdırub **öptüm**
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da utandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [öptüm,
-tü, -m]
7. Pistānçesin **öpmek** için üstüne düşdim
Bu vaz'ıma ol duħter-i tersā kāse verdi
(Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 1). [öpmek,
-mek]

öp-: Öpmek II Değmek, dokunmak.

1. Şaħrāda a kuzum ben **öpdükce**
gerdeniñden
Ağyār-ı segle yan yan zāhid baħar tururdu
(Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 1).
[öpdükce, -dikçe]

öptür-: Öpme işini yaptırmak veya öpmesine izin vermek.

1. Kerrât ile **öptürdi** baña muşhaf-ı hüsnin
‘Aşıklığıma ol meh-i nâzm inanınca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 3*). [öptürdi, -di]

örnek: Misal.

1. Alub her renkden bir **örnek** ancak kendi
kaydın gör
Tutalım olsa da âyîne-i ‘âlem-nümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[örnek,]

örnek: Benzeri yapılacak olan, benzetilmek istenen
şey, model.

1. Nakş-ı dehre diğkat it her renkden bir
örnek al
Şâh-râh-ı sük-ı devrân içre dervîşâne geç
(*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 5*). [örnek,
]

ört baş it-: Bir durumun, bir olayın duyulmasını,
yayılmasını sağlayan önlemler almak.

1. Nûriyâ hâle-i sıfat koynına al ört baş it
Bister-i nâzda ol mâh-ı şeb-ârâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 9*). [ört
baş it-,]

öyle: "O biçim, o tarz" anlamında durum zarfı.

1. Zülfi-yâri görelî **öyle** kararımış ki gözüüm
Bağamam ‘âleme mihr u mehi etsem
‘aynek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 5*).
[öyle,]
2. Rûze-i hecr ile **öyle** kararub dîdelerim
Yoğıdı görmeye aḡşamı daḡı ümidi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 1*). [öyle,]

öyle: "O biçimde", anlamında durum zarfı.

1. Öyle yırtılmış ki yüzi perdesi
Kıplanılmaz şimdi ol astâre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 5*). [öyle,]

öyle: "Bu şekilde, böyle" anlamlarına gelen işaret
sıfatı.

1. Öyle bir fındıqçı kim görse gelür âteş gibi
Yağdı yandırdı derünüm âh ol kâfir kıızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 9*). [öyle,]
2. Öyle pâmâl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kârim ki
Bende yok biñde biri hele rahm-ı taḡrîre
mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*).
[öyle,]

3. Öyle pâmâl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kârim ki
Bende yok biñde biri hele rahm-ı taḡrîre
mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*).
[öyle,]
4. Öyle yüksekde gezen düşse gerekdir
cânsız
Mıḡ başı ğibice ayak atan cānânsız (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 21*). [öyle,]
5. Pertev-i ‘aşkıñı da böyle ğönüllerde bırak
Cân almaḡsa merâmîñ ne gerek **öyle**
bıcaḡ (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
28*). [öyle,]

özge: Başka.

1. Mânend-i çeşm-i ‘andelîb soldı gül-i sabr
u şekîb
Bu derde yok **özge** tabîb olursa sendendir
devâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 42*).
[özge,]

özge: Başka, farklı.

1. Ḥayâl-i kıddüñ **özge** mâ-cerâdır
Sirişkim eyledi enhâr-ı fırkat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 5*). [özge,]

P

pâdişâh: Padişah, hükümdar.

1. Yâd itdi dil **pâdişâhını** çok taşa urdı
başını
Aḡıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mâ-
cerâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 37*).
[pâdişâhını, -i, -n, -ı]

pâdişâh: Far. Padişah, hükümdar.

1. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ’imâ
Pâdişâhından ‘atâ kıldan ḡatâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
14*). [pâdişâhından, -i, -n, -dan]

pâdişâh-ı bahr u ber: Denizin ve karanın
padişahı. || Alemin padişahı.

1. Ey **pâdişâh-ı bahr u ber** ‘aşkıñ ile şâm u
seher
Devrân ider şems u kamer kıldur saña arz
u semâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 9*).
[pâdişâh-ı bahr u ber,]

pāmāl: *Far. Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, muhakkar.*

1. Öptürmege **pāmālīne** göstermez iken el etek
Ey serv kıddim rüzigār igdirdi mi yāre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 3*).
[pāmālīne, -iñ, -e]

pāmāl ol-: *Ayaklar altında kalmak, çiğnenmek, yerle bir olmak.*

1. Sipeh-i encüm-i bahtım nola pāmāl olsa
Nürîyā esb-i emel deşt-i sipihri tolanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 17*).
[pāmāl ol-, -sa]

pāmāl-ı ğam: *Gamın ayak altına alınması.*

1. Ālūde-rūy-ı hūn u gil **pāmāl-ı ğam** bī-
çāre dil
Dīvāneye sille değil urdı felek şad pūşt-i
pā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 33*).
[pāmāl-ı ğam,]

pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kār: *Kara bahtımın gam ayağının altı.*

1. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki
Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre
mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*).
[pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kār, -im]
2. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki
Bende yok biñde biri hele raħm-ı takrîre
mecal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 21*).
[pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kār, -im]

pāmāl-i ihsân: *İhsan ayağı.*

1. Olub bir serv-i bāğ-ı iffetiñ pāmāl-i ihsānı
Kararım şimdi gördim bir maħâlde ta`b-ı
meyyalin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 1*).
[pāmāl-i ihsân, -ı]

papa: *Papa. Hristiyan Katoliklerin en yüksek dereceli din adamı.*

1. Eyler kıyub 'İsāya pereştış saña cānā
Biñ cānla **papa** (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 20*). [papa,]

papas: *Hristiyan din adamı.*

1. Görse seni **papas** çıkarır idi sitavros
Ey rûh-ı Hristos (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 13*). [papas,]

parala-: *Parçalamak, parça parça etmek.*

1. Cān yanar göz kamaşur hem de gönül
şevklenür
Paraladıkca o beyāz gerdanı kâfur gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 4*).
[paraladıkca, -dıkca]

pāre pāre: *Parça parça.*

1. Pāre pāre disem daħi baħmaz dil-i
nālānıma
Şokıldı çün ağıyār açub gösterdiği sā`at
koyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 7*).
[pāre pāre,]

pāre pāre evle-: *Parça parça etmek, parçalamak.*

1. Ben şalıncağ gibi şallanmadayım hem-
vāre
Eyleme gönlimi de reşkle pāre pāre (*Nûrî
Divanı, Müseddes 3, Mısra 10*). [pāre
pāre evle-, -me]

pāre pāre ol-: *Parça parça olmak, parçalanmak.*

1. Sır virmedi ağıyāra dil çün oldu pāre pāre
dil
Sen var iken bī-çāre dil yā kime itsün
ittikā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29*).
[pāre pāre ol-, -dı]

pārelen-: *Parçalanmak.*

1. Kō ğit Balıklıya ey sīm ten çünkü ben
`indiñda
Nola bir pūla degmezsem ki cismim
pārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 4*). [pārelenmişdür, -miş, -dür]

paṭla-: *Patlatmak II Bir kimsenin sabrını tüketmek, kızdırıp kendini tutamayacak duruma gelmesine sebep olmak.*

1. Gürültiyi birağub topla ağızñ ey vā`iz
Be böyle boş yere aṭeşlenüb ne **paṭlarsıñ**
(*Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 2*).
[paṭlarsıñ, -r, -sıñ]

pāv: *Hisse, nasip.*

1. Rüzigâr ile nedendir **pâyımız** bölüşmedik
Hürmen-i evkâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra*
19). [*pâyımız, -i, -miz*]

pây: (*Sevgilinin*) ayağı.

1. Feryâd iderek gülşen-i hüsni tolaşırken
Cûlar gibi ol serv kaddiñ **pâyına** akdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4*).
[*pâyına, -ı, -(n)a*]

pây bas-: *Ayak basmak. bir yere varmak, ulaşmak;
girmek, gelmek, uğramak; mesleğe girmek; bir yere
bağlanmak.*

1. Elde lâleyle piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkül-i sünbül-nihâduñ 'ârız -i âl üzre
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 13*).
[*pây baş-, -ub*]

pây-ı dil-i zâr: *İnleyen gönül ayağı.*

1. Ne revâ menzil-i hüsne güzelim baş da
ayak
Halka-i hasretini pây-ı dil-i zârıma tak
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 26*).
[*pây-ı dil-i zâr, -ım, -a*]

pây-ı havâl: *Hayalin ayağı.*

1. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlün eşkim
Gönlüm ey Yûsuf-ı gül-pirehenüm çâh
yeter (*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 5*).
[*pây-ı hayâl, -iün*]

pây-ı hum: *Şarap küpünün ayağı/dibi.*

1. Nola kaldıysa pây-ı humda dil her ehl-i
tecridüñ
Mesihâveş nişimengâhı çarh-i çârümîn
olmaz (*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 3*).
[*pây-ı hum, -da*]

pây-ı nigeş: *Bakış ayağı.*

1. Olamaz **pây-ı nigeş** râst-rev-i süy-i
cemâl
Mevce-i seyl-i sirişkimle tarîki kapanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 15*). [*pây-ı
nigeş,]*

pây-mâl it-: *Ayak altına almak, ezmek; rezil etmek;
yok etmek // öldürmek; çok acı, sıkıntı vermek.*

1. Pây-mâl itdigi 'uşşâkı reh-i meykedede
Zâhidiñ hâtırına konmaya tek toz toprak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 7*).
[*pây-mâl it-, -dik, -i*]

pây-mâl it-: *Ayakaltı etmek.*

1. Yâ zü'icelâlü'l-cemâl kaldım bu yolda bî-
mecâl
Âlâm-ı dehre pây-mâl itme be-hâkkı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra*
14). [*pây-mâl it-, -me*]

pây-mâl ol-: *Ayaklar altında olmak, çiğnenmek; hor
ve hakir görülmek.*

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca
hürâm
Pây-mâl oldu yeter sâye gibi cân u tenim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 12*).
[*pây-mâl ol-, -dı*]

pây-mâl-i ceys-i kudüret: *İktidar ordusunun
ayakaltı.*

1. Tuğrâ mı pây-mâl-i ceys-i kudürete
Yağud sevâd-ı nağş-ı hatt-ı rüy-ı sîm u
zer (*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 3*).
[*pây-mâl-i ceys-i kudüret,]*

pây-mâl-i hâşş u 'âmm: *Seçkinlerin ve halkın
(herkesin) ayakaltı.*

1. Egerçi pây-mâl-i hâşş u 'âmmam mürveş
ammâ
Velî beyt-i dilim taht-ı Süleymân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 3*). [*pây-mâl-i hâşş u 'âmm, -am*]

pây-mâli ol-: *Ayaklarının altında kalmış.*

1. Sen Nûrî pây-mâli ol ol hür-peykeriñ
Hâk-i der-i sa'âdeti hüs-ül me'âbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 9*).
[*pây-mâli ol-,]*

pek: *"Çok fazla, oldukça" anlamında kullanılan bir
zarf.*

1. Hevâ-yı mihr-i ruyñla sirişk-eşân olur
çeşmim
Bu âb ü tâb **pek** kanım kurıtdı hâtırıñ hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 6*).
[*pek,]*
2. Ben seni mîzân-ı nezzâremde **pek** kem
añladım

- Ağır ol tartışılma ey zâhid baña artık çekil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [pek,]
3. Kâdrimi **pek** dûn eyledi cân u dili hûn
eyledi
Hâlim diger gün eyledi cevr-i sipihr-i bî-
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 35).
[pek,]
4. Turna ayağı gibi kâlsa gerek dermânsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır **pek**
kurnaz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
24). [pek,]
5. Bu tâli 'i hâbîdemi sen bari uyandır
Pek hâbî girândır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 8). [pek,]

penâh id-: Sığınacak yer etmek.

1. Ğamze daği penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 9). [penâh id-, -er]

penâh id-: Sığınmak; sığınacak yer etmek.

1. Ğamze daği penâh ider Nûrî
Mültecâ-yı cihândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 9). [penâh id-, -er]

penbe-i dâğ-ı dil: Gönül yarasının pembeliği.

1. Perde-i eflâk iken dūd-ı derûnum Nûrîyâ
Penbe-i dâğ-ı dili çarh âfitâb itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 10).
[penbe-i dâğ-ı dil, -i]

pence: Yırtıcı hayvanların parmakları ve tırnakları.
II El, avuç.

1. Murğân-ı 'aşkıñ **pençesi** oldı gönül
eglencesi
Ey bağ-ı vuşlat gönçasi ey verd-i gülzâr-ı
vefâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 19).
[pençesi, -s, -i]

pence-i âmâl: Ümitler pençesi.

1. Alurđı pençe-i âmâle murğ deşt-i
mağşudı
Hümâ-pervâz-ı bâz-ı 'âlem-i esrâra el
irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 7).
[pençe-i âmâl, -e]

pence-i efgân: Feryat pençesi.

1. Yine dâmân-ı enfâsımı tıtdı **pençe-i**
efgân
İşim dâ'im emân-ı vel-emândır yâ Kerîm

Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 5).
[pençe-i efgân,]

pençe-i ejder-i hançer: Hançer ejderinin pençesi.

1. Reh-neverdân-ı ğamîñ göstersiz aĥvâli
yamân
Çeşm-i ahû-yı füsûn **pençe-i ejder-i**
hançer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra
20). [pençe-i ejder-i hançer,]

pençe-i mihr: Güneşin pençesi.

1. Pençe-i mihr dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânîñdan alsaydı ziyâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
25). [pençe-i mihr, -e]

pençe-i tâb-ı ruh: Yüzünden yansıyan ışığın
hükmedici kuvveti.

1. Pençe-i tâb-ı ruhı perde-nümün oldı baña
Ħamle-i nîze-i Ħürşîd zebûn oldı baña
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 1). [pençe-i
tâb-ı ruh, -i]

per: Kanat.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yârdan meges
Pervâzdan çalır ne zemân **peri** ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [peri, -i
]
2. Şanma berg u gönca-i gülzârdur gîsû vü
ĥâl
Bülbül-i ĥüsne **per** ü minkârdır gîsû vü
ĥâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 2).
[per,]

per u bâl: Kanat.

1. Anıñ zıll-ı zâlil-i devletinde mest-i zulm
ben
Hümâ-yı evc devlet başına çalsun per u
bâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 10).
[per u bâl, -i, -n]

perde: Hicap, örtü.

1. Perdeyi çâk it de soñra 'âlemiñ al nağşımı
Bağ ne şüretler çıkar âyine-i nâmûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7).
[perdeyi, -yi]

perde: Hicap, örtü; mec. Engel.

1. Öyle yırtılmış ki yüzi **perdesi**
Kaplanılmaz şimdi ol astâre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 5*). [*perdesi, -si*]

perde eyle-: Perde yapmak. Perde gibi asmak, örtmek II bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini, anlaşılmasını önlemek için başka bir şeyi kullanmak.

1. Ziyâ-yı dîn-i hüsne küfr-i zülfün eyleme
perde
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 7*).
[*perde eyle-, -me*]

perde-i âvîne-i ruhsâr: Yanak aynasının perdesi.

1. Çek yed-i nezzâreyi ey merdüm-i çeşm-i
emel
Perde-i âvîne-i ruhsârdır gîsü vü hâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 8*). [*perde-i âvîne-i ruhsâr, -dır*]

perde-i baht-ı siyâh: Kara bahtın perdesi.

1. Hâset-i zülf-i 'izârûnla ölürsem yetişür
Perde-i baht-ı siyâhımdan olursa kefenüm
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 4*). [*perde-i baht-ı siyâh, -im, -dan*]

perde-i eflâk: Feleklerin perdesi, göklerin örtüsü.

1. Perde-i eflâk iken dūd-ı derūnum Nūrîyâ
Penbe-i dâğ-ı dili çarh âfitâb itdi dirîğ
(*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 9*). [*perde-i eflâk,]*

perde-i hürşid-i hüsn: Güzellik güneşinin peresi.

1. Güşâd it perde-i hürşid-i hüsnîñ Bârî
rüyâda
Görünce baht-ı hâbîdem uyansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 3*). [*perde-i hürşid-i hüsn, -iñ*]

perde-i ruhsâr: Yüzünün perdesi.

1. Yâre taratma zülf-i siyehtârî mü-be-mü
Ey mâh açma perde-i ruhsârî mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 2*). [*perde-i ruhsâr, -ı*]

perde-i zülf: Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesinin örtüsü.

1. Perde-i zülfini tağtsa ol meh ebrâsâ
Hâl-i ruhsâresi çün aqđ-i Süreyyâ açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 5*). [*perde-i zülf, -i, -n, -i*]

perde-i zülf-i şeb-gün: Karanlık zülfünün perdesi.

1. Nūrîyâ hâil olur perde-i zülf-i şeb-gün
Gerden-ı şâfî imiş şubh-ı pür-envâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 9*).
[*perde-i zülf-i şeb-gün,]*

perde-nümün ol-: Engel olmak.

1. Pençe-i tâb-ı ruhı perde-nümün oldı baña
Hamle-i nize-i hürşid zebûn oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 1*). [*perde-nümün ol-, -dı*]

perde-yi fânüs: Fanus perdesi; fanus gibi bir kap.

1. Sîne-i şafımda gücdür nâr-ı 'aşkı
gizlemek
Nûr-ı şem' olur nümâyân perde-yi
fânüsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 10*). [*perde-yi fânüs, -dan*]

perestis: Tapınma, meyl etme, gönülden bağlanma.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muğânîñ
Mihrâba perestis hele sühanîñ emelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 6*).
[*perestis,]*

perestis eyle-: Tapmak, sevmek.

1. Eyler kıyub 'İsâya perestis saña cânâ
Biñ cânla papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 19*). [*perestis eyle-, -r*]

perî: Çekici güzelliği olan çok alımlı kız veya kadın, sevgili.

1. Beşere beñzedemem hüsnini ammâ
diyemem
O perî-hüy-yı melek-rü ya perîdir ya
melek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 8*).
[*perîdir, -dir*]

perî: 1. Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğu inanılan cin tâifesi çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. 2. Çok güzel genç kız veya kadın.

1. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma şoyun
Çün cāme-hāba ol **perī** ister seni tırma şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2*). [perī,]
2. Dükeli 'aql-ı perīşān o **perī** şānım āh
Tağıdub 'arızına zülf-i siyāhın dökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 5*). [perī,]

per-i pervāne-i şem'-i şebistān-ı muhabbet:

Aşkın yatak oda mumunun pervanesinin kanadı.

1. Ben ol rütbe za'ıf u haste-i 'aşkım ki pūşīdem
Per-i pervāne-i şem'-i şebistān-ı muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 6*). [per-i pervāne-i şem'-i şebistān-ı muhabbet, -dir]

perī-hüy-ı melek-rū: *Melek huylu peri.*

1. Beşere beñzedemem hüsni ammä diyemem
O **perī-hüy-ı melek-rū** ya perīdir ya melek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 8*). [perī-hüy-ı melek-rū,]

perīşān it-: *Dağıtmak, düzenini bozmak II acınacak duruma getirmek.*

1. Rūzigārīñ şivesi kārīñ perīşān itmesün
Zülf-i dil-dāre ilişme ey dil-i dīvāne geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 3*). [perīşān it-, -me, -sün]

perīşān ol-: *Dağınmak olmak.*

1. Perīşān oldı hālim Nūrīyā seyyāreves ol māh
Hayāl-i zülf-i şeb-gūnuyla gönlüm yan-be-yān ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 9*). [perīşān ol-, -dı]

perteve-i 'aşk: *Aşk ışığı.*

1. Perteve-i 'aşkını da böyle gönüllerde bırak
Cān almağsa merāmıñ ne gerek öyle bıçak (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 27*). [perteve-i 'aşk, -ı, -n, -ı]

perteve-i hüsn: *Güzelliğin aydınlığı.*

1. O māhıñ perteve-i hüsni cihānı nice tıtmaz kim
Yaşı on dördüne varmağsızın

1. mehpārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 7*). [perteve-i hüsn, -ı]
2. Küfrdür dil bağlamak bence o zülf-i kāfire
Perteve-i hüsniñ tırırken nūr-ı imānım gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 8*). [perteve-i hüsn, -iñ]

perteve-i lütf: *Lütuf ışığı.*

1. Perteve-i lütfiñ günden güne ezfün eyle
Çeşm-i Nūrīyā ziyā bağş ola mānend-i hilal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 29*). [perteve-i lütf, -iñ, -ı]

perteve-i lütf: *Cömertliğin ışığı.*

1. Perteve-i lütfiñ günden güne ezfün eyle
Çeşm-i Nūrīyā ziyā bağş ola mānend-i hilal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 29*). [perteve-i lütf, -iñ, -ı]

perteve-i na'levn: *Bir çift ayakkabının parlaklığı.*

1. Reşk ider perteve-i na'levnine āyine-i şāf
Yürüdükce resen üstünde o şūh-ı mümtaz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 35*). [perteve-i na'levn, -ı, -ne]

perteve-i şöret: *Şöhret ışığı.*

1. Perteve-i şöret baña mestāne-i cām-ı mey yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tāt-ı key degil (*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 7*). [perteve-i şöret,]

perteve-nümā: *Işık gösteren, aydınlatan.*

1. Şāhş-ı nezzārem bu şüretle siyeh pūş-ı firāk
Gerd-i mir'āt-ı ruḥ **perteve-nümādır** hāl u ḥatt (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 8*). [perteve-nümādır, -dır]

pervā: *Far. Korku, ihtiraz.*

1. Uzatma da'vī-i nāz u niyāzı böyle **pervā**
Teşekkī itmesünler ey şānem senden Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 15*). [pervā,]

pervāne: 1. Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek. 2. Gönül, aşk.

1. Naqd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i aşk
Pervâne dest-i bālını nâ-çâr açar kâpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6).
[pervâne,]
2. Naqd-ı ziyâ'yı ğayre virür şem'-i bezm-i aşk
Pervâne dest-i bālını nâ-çâr açar kâpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6).
[pervâne,]
3. Naqd-ı ziyâyı ğayre virür şem'-i bezm-i aşk
Pervâne dest-i bālını nâ-çâr açar kâpar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 6).
[pervâne,]
4. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına yaqdım
Pervâne gibi gönülümü âteşlere yaqdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 2).
[pervâne,]

pervâneves: Gece vaktinde ışığın etrafında dönen kelebek gibi.

1. Şem'-i cânın kim yaqarsa şems-i diniñ aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fırl fırl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 14).
[pervâneveş,]
2. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânıñ yanar ey dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstâdlık çokdur
çerâğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 3).
[pervâneveş,]

pervâz: Uçma, uçuş.

1. Dil nice ayrılır ki leb-i yârdan meges
Pervâzdan kalur ne zemân peri ballanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 6).
[pervâzdan, --dan]

pervâz zen: Çırparak uçan.

1. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ğor-ı ğırmen-i endüh u melal
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19).
[pervâz zen, -i]
2. Benem ol ta'ir pervâz zeni deşt-i keder
Benem ol dâne ğor-ı ğırmen-i endüh u melal
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19).
[pervâz zen, -i]

perverde: (Fa.) Beslenmiş.

1. İderseñ ser-fürü idenleri heb ğamla
perverde
Fiğân u nâlesi aşıklarıñ şanma kalur yerde
(Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 5).
[perverde,]

pervîn-i şeb-i zülf: Saçın karalığındaki yıldız kümesi.

1. Olmuş felek-i ğüsniñ için Ülker-i elmâs
Pervîn-i şeb-i zülfüñ olan ağter-i elmâs
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 4).
[pervîn-i şeb-i zülf, -iñ]

pes: (Far.) Sonra, onun için, bundan dolayı, hemen, ardından da, artık, işte, o hâlde, sonunda.

1. Sürsün yüzini gerd u ğubâre pes bâde
Elbette çün âyine olur jengi ğüşâde (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 57).
[pes,]

pes u piş: Arka ve ön.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u piş u yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 17).
[pes u piş,]

pest ol-: Aşağı kalmak, hor kalmak.

1. İncü dişler ile bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[pest ol-, -ub]

pest olub kal-: Aşağı kalmak, hor kalmak.

1. İncü dişler ile bahş idince dâne-i eşk
Düşüb gözümden o dem kadri pest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 6).
[pest olub kal-, -mîş]

peşt u penâh: Arka ve sığınak.

1. A efendim dest-i ğirim melce'm Rabbim zahirimsiñ
Derüñ peşt u penâh bî-kesândır yâ Kerîm Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 4).
[peşt u penâh,]

pey-der-pey: Birbiri ardınca, art arda.

1. Bülbülün de tondırır avâzını kânün-ı aşk
Neyleyem ol nâle-i dil-süzi pey-der-pey degil
(Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 6).
[pey-der-pey,]

pevğamber: Allah tarafından emirlerini kullarına

bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Allah'ın elçisi, nebi, resul; Hz. Muhammed (sav).

1. Oldur cihānîñ mefharı hem sevgüli **peygāmberi** İklīm-i vaşlın rehberi sultān-ı ceşş-i enbiyā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 17*). [*peygāmberi, -i*]

pevker-i elmās: *Elmasın yüzü, çehresi.*

1. Üsrüple tırāşide olur **pevker-i elmās** Meyhānede ne sübhā ne seccāde gerekdir (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 25*). [*pevker-i elmās,]*

pev-rev ol-: *Birinin ardı sıra gitmek.*

1. Zemīn-i tāzesinde Ğalibiñ Nûrî olur pev-rev Gönül şahra-yı nāmūsı unutdı hatırın hoş tüt (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 11*). [*pev-rev ol-, -ur*]

pevveste: *(Fa.) Bitişik, birbirine ulaşmış.*

1. ‘Ākıbet bezmiñ karardır ey meh-i nā-mihribān Bir gıce ehl-i diliñ dūd-ı felek **pevvestesi** (*Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 4*). [*pevvestesi, -si*]

pevveste: *"Sürekli olarak, her zaman, daima, hep" anlamında gelen zarf.*

1. Olmada **pevveste** ‘arşa na‘re yā Rabbenā Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaḫḫ-ı Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 3*). [*pevveste,]*

pīrehen: *Gömlük.*

1. Her ne dem eylesem ol ğonca lebiñ endişe Cāme gül gibi şad çāk iderem **pīrehenüm** (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 8*). [*pīrehenüm, -üm*]

pīr-i muğān: *Meyhanecilerin miçosu, en eskisi, yaşlısı.*

1. Yüzler sürelim dergāhına pīr-i muğānîñ Mihrāba perestiş hele sūhānîñ emelidir (*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 5*). [*pīr-i muğān, -iñ*]

pistān: *Meme.*

1. Şorma **pistānlerin** iki türünç-ı mersüm Görmediñ mi a gözüm sinesi billür gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 7*). [*pistānlerin, -ler, -in*]

pistān: *Meme.*

1. Rakşa çık açub o güllü allı fistānı Ditresün şevkıyla ditrerken gören **pistānını** (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 14*). [*pistānını, -ını*]

pistānçe: *Meme.*

1. Pistānçesin öpmek için üstüne düşdim Bu vaz’ıma ol duḫter-i tersā kāse verdi (*Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 1*). [*pistānçesin, -si, -n*]

pistānçe-i nārenc: *Narenciye memesi.*

1. Ruḫleri şakız gülünden hem beyāz hem kırmızı Añdırır pistānçe-i nārenci bāğ-ı sākızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 2*). [*pistānçe-i nārenc,]*

pistānçe-i nārenciye: *Narenciye memesi.*

1. Şakız bāğında mı beslenmiş ol büt yapışur kalur Gören **pistānçe-i nārenciye** şolunda şağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 6*). [*pistānçe-i nārenciye,]*

pistān-ı duḫteran: *Kızın memesi.*

1. Pistān-ı duḫteranı öpüp oḫşa kākülün Mecūbe Nûrî bakma ki aḫir şaḫallanur (*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 9*). [*pistān-ı duḫteran, -ı*]

pister-i elmas: *Elmas yatağı, döşeği.*

1. Bir sım niğindān yetişür **pister-i elmas** Bir kâfir için kendümi bir haylice yordum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 35*). [*pister-i elmas,]*

pister-i ğam: *Gam döşeği.*

1. Pister-i ğamda eger çi encüm-şümâr-ı firķâtem
Lîk sâķi-i kamer-ruhsâr hem-demdir baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 3*). [*pister-i ğam, -da*]

piyâle: *Kadeh.*

1. Tüt kim feleĝiñ **piyâlesinde**
Olmuş şayıla ħabâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 3*). [*piyâlesinde, -si, -n, -de*]

piyâle: *Kadeh, şarap bardaĝı.*

1. Elde lâleyle **piyâleyle** başub gülzâra pây
Kâkûl-i sünbül-nihâduñ ‘ârız -ı âl üzre
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 13*). [*piyâleyle, -y, -le*]

piyâle: *İçki kadehi, şarap bardaĝı.*

1. Anlasa la ‘l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Tolar taşar boşalur çün **piyâle** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8*). [*piyâle,*]

piyâle: *İçki kadehi.*

1. Anlasa la ‘l-i leb-i yâr bezm-i ‘işretde
Tolar taşar boşalur çün **piyâle** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8*). [*piyâle,*]

piyâle-i emel: *Arzu, istek kadehi.*

1. Öpünce la ‘lini ben dilde mest olub ħalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub ħalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2*). [*piyâle-i emel, -im*]
2. Öpünce la ‘lini ben dilde mest olub ħalmış
Piyâle-i emelim çün şikest olub ħalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2*). [*piyâle-i emel, -im*]

portakal: *Portakal, şiirde güzel bir kadın için kullanılmıştır.*

1. Dişletmediñ türunç memeyi sîb ğabĝabı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh **portakal**
(*Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 2*). [*portakal,*]

pösteki: *Hayvan postu.*

1. Nürîyâ bir cevherîñ târîĝdir kim didiler
Liĝye taklîdi için biz de taķındıķ **pösteki**
(*Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 4*). [*pösteki,*]

pul: *Akçe, para.*

1. Kõ git Balıķlıya ey sîm ten çünkü ben
‘indiñda
Nola bir **pula** degmezsem ki cismim
pârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 4*). [*pula, -a*]

pür evit-: *Çoĝaltmak.*

1. Pür eyitdi Nûrî o mâññ ħayâl-i ebrûsı
‘Aceb mi ħâlelenürse hilâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13*). [*pür eyit-, -di*]
2. Pür eyitdi Nûrî o mâññ ħayâl-i ebrûsı
‘Aceb mi ħâlelenürse hilâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 13*). [*pür eyit-, -di*]

pür-âtes: *Ataşlenmiş, ateş dolu.*

1. Pür-âteş olur rüyına diķkatlice baķsam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 5*). [*pür-âteş,*]

pür-büy-ı ma ‘nî: *Mana kokusu dolu.*

1. Nokta degil ‘anber saçılır çâr cevânib
Pür-büy-ı ma ‘nî mi devâtum gibi Ğâlib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 54*). [*pür-büy-ı ma ‘nî,*]

pür-envâr-ı firkat: *Ayrılıĝm dolu parlaklıĝı.*

1. ‘Aceb mi Nürîyâ şâm-ı emelde
Görünse mihr **pür-envâr-ı firkat** (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 30*). [*pür-envâr-ı firkat,*]

pür-naķs: *Güzellik dolu, tasvir dolu.*

1. Yâd-ı ħaĝt-ı ‘ârzın ey büt-i sîmîn-ber
Levĝ-ı dili itdi **pür-naķs** u nigâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 4*). [*pür-naķs,*]
2. Levĝa-i ħâk-i der-i Mollâ-yı Rûmî Nürîyâ
Kilk-i müjĝanımla **pür-naķs** u nigâr
etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 14*). [*pür-naķs,*]

pür-naķş eyle-: *Nakş doldurmak.*

1. Şahîfe-i ğamı pür-naķş eyle ey Nürî
Ki yâd-ı ma'nâya nakş u nigâr olur bâ'is
(*Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 9*). [*pür-
naķş eyle-,*]
2. Şahîfe-i ğamı pür-naķş eyle ey Nürî
Ki yâd-ı mânîye nakş u nigâr olur bâ'is
(*Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 9*). [*pür-
naķş eyle-,*]

pür-naķş-ı 'uşşâk: *Aşkların nakşı.*

1. Kânûn-ı çarĥ pür-naķş-ı 'uşşâkı inledir
Her dem nevâ-yı neyleyem âvâz-ı ney-
sede (*Nürî Divanı, Gazel 72, Mısra 3*).
[*pür-naķş-ı 'uşşâk, -ı*]

pür-nür ol-: *Nurla dolmak, aydınlanmak.*

1. Her şeb ģuluñ Nürî-i zâr şubĥ-ı merâma
yol arar
Maţlab budur ey Kirdikâr pür-nür ola
deşt-i du'â (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra
48*). [*pür-nür ol-, -a*]

pür-piç: *Büklüm büklüm.*

1. Nezzare-i ģayâl-i girih-ġir-i zülfden
Silk-i nigâh-ı dil daĥi pür-piç u tâbdır
(*Nürî Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [*pür-
piç,*]

pür-piç-tâb it-: *Sıkıntularla dolu bir hale getirmek.*

1. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre ģâl-i zârımı
Rüzigârın şivesi pür-piç-tâb itdi dirîġ
(*Nürî Divanı, Gazel 44, Mısra 4*). [*pür-
piç-tâb it-, -di*]

pür-şarâb: *Şarap dolu.*

1. Çeşmim ģayâl-i la'liñ ile pür-şarâbdır
Ģönlüm o keyfiyet ile neş'e-yâbdır (*Nürî
Divanı, Gazel 22, Mısra 1*). [*pür-
şarâbdır, -dır*]

pür-zehri kıl-: *Zehirlemek, zehirli hâle getirmek.*

1. Şekker didiġi rîze-i billür imiş eyvâh
Pür-zehri kılub ģande-i zîr-i lebin ol mâh
(*Nürî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 14*). [*pür-
zehri kıl-, -ub*]

pür-zemîn: *Yer dolu.*

1. İder ser pür-zemîn murâdımı vâsi'
Serime efser-i eflâkı târ iden Allah (*Nürî
Divanı, Kaside 6, Mısra 3*). [*pür-zemîn,*]

püş-ı firâk: *Ayrılık örtüsü.*

1. Şâĥş-ı nezzârem bu şüretle siyeh püş-ı
firâk
Ģerd-i mir'ât-ı ruĥ pertev-nümâdır ģâl u
ĥatt (*Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 7*).
[*püş-ı firâk,*]

püş-ı firâk: *Ayrılık örtüsü.*

1. Şâĥş-ı nezzârem bu şüretle siyeh püş-ı
firâk
Ģerd-i mir'ât-ı ruĥ pertev-nümâdır ģâl u
ĥatt (*Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 7*).
[*püş-ı firâk,*]

püşide: *Örtülmüş, gizli.*

1. Ben ol rütbe za'îf u ģaste-i 'aşkıñ ki
püşidem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muĥabbetdir (*Nürî Divanı, Gazel 24,
Mısra 5*). [*püşidem, -m*]

püşkür-: *Öfkeyi aniden dışarı vurmak (mec.).*

1. Püşkürme benüñ görüb o mihrüñ
İtmez mi hiç iĥticâb yıldız (*Nürî Divanı,
Gazel 36, Mısra 5*). [*püşkürme, -me*]

püşt-i pâ: *Ayak tabanı.*

1. Âlüde-rüy-ı ģün u gil pâmâl-ı ģam bî-çâre
dil
Divâneye sille degil urdı felek şad püşt-i
pâ (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 34*).
[*püşt-i pâ,*]

R

Rabb: *"Rabbimiz" anlamında Arapça bir ifade.*

1. Sipih-r-i düne yâ Rabb keremler eyle ġün
ġöster
Ĥicâb itsün anub bu itdiġi cev-r-i firâvânı

(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 21*). [*Râbb,]*

2. Olmada peyveste 'arşa na're yâ Rabbenâ
Kıl baña imdâd yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 4*). [*Râbb,]*
3. Kıl baña imdâd yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı
Muştafa
Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 9*). [*Râbb,]*
4. Rûzigâr encâm-ı kâr atdı kenâr-ı zillete
Kıl baña imdâd yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 14*). [*Râbb,]*
5. Kıl baña imdâd yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı
Muştafa
Sâ'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 19*). [*Râbb,]*
6. Bî-tevaffuḳ rûz u şeb itmekdeyim âh u enîn
Kıl baña imdâd yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 24*). [*Râbb,]*
7. Yâ **Râbb** be-ḥaḳḳ-ı nûr-ı cemâl-i Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı lutfiñla rûşen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 1*). [*Râbb,]*
8. Bu bezm-i intizarda Nûrî-i bî-kese
Âyine-i ümmîdini yâ **Râbb** revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 4*). [*Râbb,]*

Rabb: Allah.

1. A efendim dest-i ğirim melce'm **Rabbim**
zahirimsiñ
Derüñ peşt u penâh bî-kesândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3*).
[*Rabbim, -im]*

Rabb: (*Ar. Rabb*) "Bir şeyi yetkinlik noktasına varıncaya kadar kademe kademe inşa edip geliştirmek" anlamında olup "mâlik, seyyid, idare eden, terbiye eden, gözetip koruyan, nimet veren, islah edip geliştiren, mâbud" olan Allah.

1. Yâ **Râbb** gül-i mühr nübüvvet için olsun
Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için olsun
(*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 1*). [*Râbb,]*
2. Bu Nûrî-i bî-çäreye ihsân eyle
Yâ **Râbb** o meh-i burc-ı mürüvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 4*).
[*Râbb,]*
3. Yâ **Râbb** der-i esrârımı izhâr itme
Mânend-i şadef kimseye el açdırma (*Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 1*). [*Râbb,]*

Rabb: "Bir şeyi yetkinlik noktasına varıncaya kadar kademe kademe inşa edip geliştirmek" anlamında olup "mâlik, seyyid, idare eden, terbiye eden,

gözetip koruyan, nimet veren, islah edip geliştiren, mâbud" olan Allah.

1. Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ **Râbb**
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 41*).
[*Râbb,]*

Rabbenâ: Ey Rabbimiz.

1. Bir yâr-ı ğarum ḳalmadı hiç râz-dârum
ḳalmadı
Şabr u ḳararum ḳalmadı senden meded yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 40*). [*Rabbenâ,]*

Rabbenâ: "Rabbimiz" anlamında Arapça bir ifade.

1. Düşmüşüm ḳaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânüm beni bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 2*). [*Rabbenâ,]*
2. Dil şaşırđı ḳaldı deşt-i miñnet içre râhımı
Kâsıd-ı eltâfiñ eyle reh-nümâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 4*). [*Rabbenâ,]*
3. Dide-i câna ne şüretler ne günler gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 6*). [*Rabbenâ,]*
4. Nice olur cümle aḫvâlim saña mâ'lüm
iken
İtmek isti'lâma âyâ ictirâ yâ **Rabbenâ**
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 8*).
[*Rabbenâ,]*
5. Müznîbine bâb-ı ihsânıñ bugün meftûḫ
iken
Gayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 10*). [*Rabbenâ,]*
6. Âsitân-ı dergeh-i lütfuñ iken cây-ı penâh
Kankı bâba eylesün dil ittikâ yâ **Rabbenâ**
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12*).
[*Râbbenâ,]*
7. Mülk u memlûke ancaḳ enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ ḳuldan ḥatâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 14*). [*Rabbenâ,]*
8. Çünkü seniñ dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Miñnet-i devrân ile âh u bükâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 16*). [*Rabbenâ,]*
9. Tîĝ-i azâr-ı felek aḳıtdı çeşmim yaşımı
Kesdi tâbım bir aşısız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 18*). [*Rabbenâ,]*
10. Rûzigâr ile nedendir pâyımız bölüşmedik
Hîrmen-i evḳâtım oldu ber-hevâ yâ

- Rabbenā** (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 20*). [*Rabbenā,]*
11. Vaşl-ı sâhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil
Feyz-i eltâfiñ olursa nâ-ħudâ yâ **Rabbenā**
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 22*).
[*Rabbenā,]*
12. Jeng-i mir'ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse ger rüşenger-i luţfiñ-ı cilâ yâ
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 24*). [*Rabbenā,]*
13. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsâmîndan alsaydı ziyâ yâ
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 26*). [*Rabbenā,]*
14. Nûr-ı pür-cürm u 'işyâniñ budur kim
mağşadı
Nûr-ı rahmetle tola dest-i du'â yâ
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 28*). [*Rabbenā,]*
15. Olmada peyveste 'arşa na're yâ **Rabbenā**
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħağğ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 3*). [*Rabbenā,]*

Rabbenā: "Rabbimiz" anlamında Arapça bir ifade.

1. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenā
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 1*). [*Rabbenā,]*

Rabb-ı Mecîd: Şan ve şeref sahibi büyük Allah.

1. Tek fetħ ola bâb-ı ümîd 'uşşâka râh
olmaz ba'îd
Tâ itmesün **Rabb-ı Mecîd** şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 24*). [*Rabb-ı Mecîd,]*

râci: ...münasebeti olan, ilgili, bağılı, dönen.

1. Mâlike **râci' dir** 'abdiñ derdi bağ
Esb u tâcir bâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 7*). [*râci' dir, -dir]*

râğıb: Rağbet eden, beğenen, istekli.

1. Nûr-ı gülistâna gönül oldu ki **râğıb**
Her mişrâ'ı 'ûd ağacı dinse münâsib
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 51*).
[*râğıb,]*

râh: (Fars.) Yol.

1. Dil şaşırđı kaldı deşt-i miñnet içre **râhını**
Kâşid-ı eltâfiñ eyle reh-nümâ yâ Rabbenā

(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 3*). [*râhını, -in, -i]*

râh: (Fars.) Yol.

1. Gönül şaħra-yı nâmüsü unudı ħatırın ħoş
tut
Semend-i âh bâşka **râh** tutdı ħatırın ħoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 2*).
[*râh,]*
2. Tek fetħ ola bâb-ı ümîd 'uşşâka **râh**
olmaz ba'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 23*). [*râh,]*

râh: Amaç. II Yol.

1. Biñ fersağ aşurdım hedef-i mağşad-ı ahır
Tîr-i emeli atdım uzak **râha** düşürdüm
(*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 4*). [*râha, -a]*

râh-ber ol-: Yol gösterici olmak.

1. Elim al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 41*).
[*râh-ber ol-,]*

râh-ı 'adem: I. Yokluk yolu, II. Ölüm.

1. Tîğ-ı nigâh-ı yârdan itmez dil icinâb
Kesdirme yoldur **râh-ı 'adem** deşt-i
vuslata (*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 6*).
[*râh-ı 'adem,]*

râh-ı 'aşk: Aşk yolu.

1. Bed' eyle ismu'llâh ile ey ħâme-i şirîn
edâ
Gir râh-ı 'aşka âh eyle reh-ber ola luţf-ı
Ĥudâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 2*).
[*râh-ı 'aşk, -a]*

râh-ı emel: İstek, arzu yolu.

1. Râh-ı emelde baña âh hem-râh iken baħt-ı
siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İlâh şaħrâ-yı mağşad rü
nümâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 25*).
[*râh-ı emel, -de]*

rāh-ı kaşid-ı çäbük-rev-i nezzäre: Bakışın hızlanan kasıt yolu.

1. Kesdi rāh-ı kaşid-ı çäbük-rev-i nezzāremi Āb-ı tīg-ı gānzenin her mevce-i āhestesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [rāh-ı kaşid-ı çäbük-rev-i nezzäre, -m, -i]

rāh-ı ümîd: Ümit yolu.

1. Rāh-ı ümîd içre saña bildim ki yoğdur reh-nümā Envār-ı luţf-ı Kibriyā hem-rāhın olsun Nürîyā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 49). [rāh-ı ümîd,]

rāh-ı yār: Sevgilinin yolu.

1. Şabavar da'vet it teşrîf itsün beytü'l-ahzānım Dū çeşmim rāh-ı yāre gevher-i efşān-ı muḥabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [rāh-ı yār, -e]

rahm-ı takrîr: İfade edilecek merhamet.

1. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki Bende yoğ biñde biri hele rahm-ı takrîre mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [rahm-ı takrîr, -e]
2. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki Bende yoğ biñde biri hele rahm-ı takrîre mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22). [rahm-ı takrîr, -e]

rakam-ı kudret: Kudret yazını.

1. Rakam-ı kudretiniñ noqtası māh u hürşid Defter-i hikmetiniñ bir varağı rüz u leyāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [rakam-ı kudret, -in, -iñ]
2. Rakam-ı kudretiniñ noqtası māh u hürşid Defter-i hikmetiniñ bir varağı rüz u leyāl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 5). [rakam-ı kudret, -iniñ]

rakîb: Klasik şiirde sevgiliyi aşkıtan uzaklaştırmaya çalışın, sevgili ile aşğın kavuşmasına engel olan kimse.

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse rakîb Nürî söyletmeye gör kimse kazımaz o keli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [rakîb,]

2. El ayak çekilmede yavaş yavaş şimdeñgerü Var rakîb ile ko bir yaştığa baş şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [rakîb,]
3. Gönli açılınsun rakîbün de benim kâlbimi yık Ba' de zā yüz şuyı dökmez saña bu bağı yanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 3). [rakîbün, -iñ]

rakîb: (Ar. rekâbet "gözetmek, beklemek"ten rakîb) 1. Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri.

1. Yuttuğum kâmi şorar ḥasret-i la'liñle rakîb Ni'met-i vaşla kânan bile mi hâl acı (Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 1). [rakîb,]

rakîb: 1. Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri. 2. Aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri.

1. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakîb var Nürî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık (Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [rakîb,]
2. Cünhası zülfine şarkındılığ imiş yârın Dün rakîb kâfirini kendim aşardım şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [rakîb,]

rakîb: Aşğın kendisine rakip olarak gördüğü, sevgilinin mahallesinde dolaşın ve ona aşkıtan daha yakın olan kişi.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb Açılsa ger o dulḥtere mādde çatallanur (Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [rakîb,]

rakîb: Aşğın kendisine rakip olarak gördüğü, sevgilinin mahallesinde dolaşın ve ona aşkıtan daha yakın olan kişi.

1. Va'de-i vaşlıñı 'aşkıñ gibi izhâr itme İl midir dime rakîbi şakın ey büt İlya (Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4). [rakîbi, -i]

rakîb-i 'akreb: Akrebe benzeyen, tehlikeli rakip. (bkz. rakîb).

1. Nürîyā añlaşılın ğamz-ı 'adūdandır heb Vardır ortada çünkü o rakîb-i 'akreb

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 40).
[rakîb-i 'akreb,]

rakîb-i esb-i tevekkül: Tevekkül atının rakibi.

1. Olanlar **rakîb-i esb-i tevekkül** kavle almazlar
Hücüm-ı leşger-i pür-zür-ı gülân-ı beyâbânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 3). [rakîb-i esb-i tevekkül,]

rakîb-i kâfir: Kâfir rakip, suçlu, günahkar rakip; sevgiliyi aşıktan ayırma suçunu işlemiş olan, merhametsiz ve imansız rakip.

1. Yoğsa cellâd-ı nigh olmasa neyler hânçer
Yoğ iken hâne-i fikretde **rakîb-i kâfir** (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 36). [rakîb-i kâfir,]

rakkâs: Oynayan, dans eden (kişi), köçek.

1. O **rakkâşın** vakt ulaştırub koynuna girdikce
Kıyâs eylerler idi taş yatur tavşan yatağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [rakkâşın, -in]

raks id-: Dans etmek.

1. Bakılır mı rakş iderken Mârğö sağ u şola
Oynayub hõra tepüb yorıldı artık Yorgõla (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 3). [rakş id-, -er, -ken]
2. Nola açsañ gerd-i derd-i sine-i bî-kineyi
Kim unutmaz rakş idince sen ğam-ı dîrîneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 28). [rakş id-, -ince]

raks iyle-: Dans etmek, oynamak, eğlenmek.

1. Rakş iyleyicek o reşk-i nâhid
Olur mı şebât-yâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [rakş iyle-, -y, -icek]

raksa çık-: Dans etmek için öne çıkmak.

1. Rakşa çık açub o güllü allı fistânımı
Ditresün şevkıyla ditrerken gören pistânımı (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 13). [rakşa çık-,]

râm ol-: Uymak, boyun eğmek.

1. Bir kadeh-i Rûm ile râm olcağ ol Rûm beçe
Bâde virilse gerek bâde-i Rûmiyle Rûma (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [râm ol-, -ıcağ]

râst-rev-i süy-ı cemâl: Güzellik yönüne doğru gidenin.

1. Olamaz pây-ı nigh **râst-rev-i süy-ı cemâl**
Mevce-i seyl-i sirişkimle tarîki kapanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 15). [râst-rev-i süy-ı cemâl,]

ravza-ı cennet: Cennet bahçesi.

1. 'Âdemiñ hâtırına **Ravza-ı cennet** mi gelür
Gelse gülzâra hırâmân olarak hür gibi (Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [ravza-ı cennet,]

râz: Sır.

1. Âyine-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûfi-i 'aşk **râzını** her bâr açar kâpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [râzını, -i, -n, -ı]

râz: Gizlenen şey, sır.

1. Âyine-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûfi-i 'aşk **râzını** her bâr açar kâpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [râzını, -i, -n, -ı]

râz: Gizlenen şey, sır.

1. Âyine-i cemâlini dil-dâr açar kâpar
Tûfi-i 'aşk **râzını** her bâr açar kâpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [râzını, -i, -n, -ı]

râz-dâr: Sır tutan.

1. Bir yâr-ı ğârüm kalmadı hiç **râz-dârüm** kalmadı
Şabr u kararum kalmadı senden meded yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 39). [râz-dârüm, -um]

reftâr: Yürüyüş, salınarak edalı yürüyüş.

1. Mest-i nāzm başlasa **reftāre** ger
Nice bir dīvāra eyler ittikā' (Nūrī Divanı,
Gazel 5, Mısra 5). [reftāre, -e]
2. Yandı cānım nāz ile **reftāruña** ey Yanole
Şufluk kalur mı bāde süzer iken Şofole
(Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra 1).
[reftāruña, -un, -a]

reg-i dest: Elin damarı.

1. Reg-i destin seniñ ki rişte-i cāndan da
nāzūkdür
Tabīb-i bī-mürüvvet büsegāh-ı nişter
itmiş (Nūrī Divanı, Gazel 40, Mısra 5).
[reg-i dest, -iñ]

reg-i hün-ı gönül: Gönlin kan damarı.

1. Seyr için hañçer-i ğamzeñ reg-i hün-ı
gönlüm
Cān evi revzenini urur içerden tıķ tıķ
(Nūrī Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [reg-i
hün-ı gönül, -üm]

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

1. Oldur cihāmiñ mefharı hem sevgüli
peygāmberi
İklīm-i vaşlın **rehberi** sultān-ı ceys-i
enbiyā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 18).
[rehberi, -i]

reh-ber ol-: Kılavuzluk etmek, doğru yolu göstermek.

1. Bed' eyle ismu'llāh ile ey hāme-i şirīn
edā
Gir rāh-ı 'aşka āh eyle reh-ber ola luţf-ı
Hudā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 2).
[reh-ber ol-, -a]

reh-güzār: Gececek yol, geçit.

1. Düş reh-i küy-ı harābāta yüri mestāne var
Fülk-ı cāmiñ **reh-güzārı** baħr-ı istiġfār
imiş (Nūrī Divanı, Gazel 38, Mısra 6).
[reh-güzārı, -ı]

reh-güzār-ı yārān: Dostlar geçidi, yolu.

1. Hāvfüm oldur ki çıka reh-güzār-ı yārāna
Bir zemīn oldı bu Ğalib ki ħased-kārāna
(Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra 43). [reh-
güzār-ı yārān, -a]

reh-i 'aşk: Aşk yolu.

1. Zülfi hevesi yolımızı başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş **reh-i 'aşk** içre emekler
(Nūrī Divanı, Nazm 1, Mısra 4). [reh-i
'aşk,]

reh-i 'aşk: Aşk yolu.

1. Ğubār-ālūde-i teşnī '-i a' dā' olma
beyhüde
Reh-i 'aşk içre Nūrī dāmen-i inkāre el
irmez (Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 10).
[reh-i 'aşk,]

reh-i küy-ı harābāt: Harabe köyün yolu.

1. Düş reh-i küy-ı harābāta yüri mestāne var
Fülk-ı cāmiñ reh-güzārı baħr-ı istiġfār
imiş (Nūrī Divanı, Gazel 38, Mısra 5).
[reh-i küy-ı harābāt, -a]

reh-i meykede: Meyhane yolu.

1. Pāymāl itdiği 'uşşākı reh-i meykedede
Zāhidiñ ħatırına konmaya tek toz toprak
(Nūrī Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [reh-i
meykede, -de]

reh-neverdān-ı ğam: Gam, keder yolunda olanlar.

1. Reh-neverdān-ı ğamiñ göstereñ aħvāli
yamān
Çeşm-i ahū-yı füsün pençe-i ejder-i
hañçer (Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra
19). [reh-neverdān-ı ğam, -iñ]

reh-nümā: Yol gösteren, kılavuz.

1. Rāh-ı ümīd içre saña bildim ki yokdur
reh-nümā
Envār-ı luţf-ı Kibriyā hem-rāhiñ olsun
Nūrīyā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra
49). [reh-nümā,]

reh-nümā eyle-: Yol gösterici olmak, rehberlik yapmak.

1. Dil şaşırđı kaldı deşt-i miñnet içre rāhını
Kāşid-ı elţāfiñ eyle reh-nümā yā Rabbenā
(Nūrī Divanı, Kaside 3, Mısra 4). [reh-
nümā eyle-,]

reh-rev-i maḫṣūd: *Maksat yolcusu.*

1. Sāye-i ṣems-i Ḥudāda **reh-rev-i maḫṣūd** olub
Dīde mi ālüde-i gerd u ğubār etsem gerek
(*Nürî Divanı, Gazel 49, Mısra 11*). [*reh-rev-i maḫṣūd,]*

rengin: *Renkli, boyalı.*

1. Nürî vaşf-ı leb-i dilberde bu **rengin** süḥanım
Bezm-i erbāb-ı mezāk içre çok andırdı
beni (*Nürî Divanı, Gazel 78, Mısra 9*).
[*rengin,]*

renk: *Far. 1. Eşyanın aks-i ziyâ vasıtasıyla göze çarpan keyfiyeti, boyası, levn: "Reng-i rû-yı yâri tavsif eyler iken gül güle / Aşk-bâzlıkla gazel-hân oldı bülbül bülbüle" -Revnak. 2. Suret, tarz: reng-i dervîşâne. 3. Hile: "Pek rengine aldanma felek eski feklektir" -Ziya. rengârenk türlü türlü, mülevven. reng-âmûz renkli, türlü türlü renkte. rengin renkli, boyalı, güzel, latîf, nazar-rübâ.*

1. Alub her **renkden** bir örnek ancak kendi kaydıñ gör
Tutalım olsa da âyîne-i 'âlem-nümâ dünya
(*Nürî Divanı, Gazel 1, Mısra 5*).
[*renkden, -den]*

renk: *(Fars.) Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.*

1. Naḫş-ı dehre diḫkat it her **renkden** bir örnek al
Şâh-râh-ı sūḫ-ı devrân içre dervîşâne geç
(*Nürî Divanı, Gazel 12, Mısra 5*).
[*renkden, -den]*

renk: *Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.*

1. Naḫşın olamaz mı bu cihânîñ dil-i şafim
Âyîne gibi gördüğü **reng** boyanınca
(*Nürî Divanı, Gazel 71, Mısra 6*). [*reng, -e]*
2. Beñzerse nola sînesi mir'ât-ı Frenke
Her yanı o **reng** (*Nürî Divanı, Müstezad 1, Mısra 6*). [*reng, -e]*

renkden reng **boyan-:** *Renkten reng* girmek
(*Korkudan veya utançtan yüzünün rengi deĝişmek.*

1. Bakıldıkça yine boş buldular mânend-i
âyîne

Niçün kim renkden reng

 boyadım yâ
Resülla 'llâh (*Nürî Divanı, Kaside 7, Mısra 10*). [*renkden reng* boyan-, -di, -m]

resen: *İp.*

1. Kâkül-i arzûñi ipelemeyüb geçme muḫâl
Tutalım gerdene taḫılsa da cânâ **resenüm**
(*Nürî Divanı, Gazel 58, Mısra 6*).
[*resenüm, -üm]*

resen: *İp II Saç teli.*

1. Reşk ider pertev-i na'leynine âyîne-i şâf
Yürüdükce **resen** üstünde o şūḫ-ı mümtaz
(*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 36*).
[*resen,]*

resk: *Gıpta, imrenme, kıskançlık.*

1. Ben şalıncak gibi şallanmadayım hem-
vâre
Eyleme gönlimi de **reskle** pâre pâre
(*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 10*). [*reskle, -le]*

resk id-: *Kıskanmak.*

1. Kâr ber nevbet deĝil mi sen de ḫalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (*Nürî Divanı, Müseddes 2, Mısra 8*).
[*resk id-, -üb]*

resk id-: *Kıskanmak.*

1. Reşk ider pertev-i na'leynine âyîne-i şâf
Yürüdükce **resen** üstünde o şūḫ-ı mümtaz
(*Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 35*).
[*resk id-, -er]*

resk-âver-i hıız: *Hızır kıskançlığı uyandıran.*

1. Büt misüñ **resk-âver-i Hıız** u Mesihâ-
dem misüñ
Sevdim ey rûḫ-ı revân billâh seni cânım
gibi (*Nürî Divanı, Gazel 75, Mısra 3*).
[*resk-âver-i hıız,]*

resk-i nâhid: *Zühre'nin kıskandığı.*

1. Rağs iyleyicek o **reşk-i nâhid**
Olur mı şebât-yâb yıldız (*Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 9*). [*reşk-i nâhid,]*

reşk-i zülf: Saçının kıskançlığı, gıptası. II
Sevgilinin saçını kıskanma.

1. Bağrın oysun reşk-i zülfün sünbül u
şebûlarıñ
Dilleri dönsün hayâl-i hançer-i ebrûlarıñ
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21*).
[*reşk-i zülf, -iñ]*

resm-i 'âlem: Âlemin resmi.

1. Resm-i 'âlem böyledir mâ'mür olan vîrân
olur
Çarhla her rif'at olsa hâk ile yeksân olur
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 17*).
[*resm-i 'âlem,]*

resm-i pânâyâ: Meryem Ana'nın resmi.

1. Bûs ider muğ-beçeler resm-i Pânâyâdur
deyü
Rûyına sürse kilîsâya giderken yâldızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 7*). [*resm-i pânâyâ, -dur]*

Resûlla'llâh: Allah'ın peygamberi; Hz. Muhammed.

1. Cihânîñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ
Resûlla'llâh
Kesildi tākātım artık tayandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 2*). [*Resûlla'llâh,]*
2. Tütub dergahıña toğrı yüzüm geldim ki
dünyânîñ
Yalan oldıgımı bildim inandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 4*). [*Resûlla'llâh,]*
3. Naşıl alışveriş bu nağd-i 'ömrüm gitdi
beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd kazandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 6*). [*Resûlla'llâh,]*
4. Ne gündüz ne gice göz açtırır baht-ı
siyeh-kârim
Bu ğafletden nice diyem uyandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 8*). [*Resûlla'llâh,]*
5. Bakıldıkça yine boş buldular mânend-i
âyîne
Niçün kim renkden renge boyandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 10*). [*Resûlla'llâh,]*
6. Başım döndü dönüb dolaşmadan devrânı
beyhude
Gelüb dergahıña düştüm kapandım yâ

- Resûlla'llâh** (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 12*). [*Resûlla'llâh,]*
7. Karamış kalmış ancak âteşinden hubb-ı
dünyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 14*). [*Resûlla'llâh,]*
8. Cihânîñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ
Resûlla'llâh
Kesildi tākātım artık tayandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 1*). [*Resûlla'llâh,]*
9. Nîgeh-bend oldıgım gündün berü mir'at-ı
dünyâyâya
'Aceb yok yire alındım da kaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 4*). [*Resûlla'llâh,]*
10. Görünsün dîde-i cāna kenār-ı vuşlatıñ
Nûrî
Ki fülk-i kalbi baħr-ı 'aşka şaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10*). [*Resûlla'llâh,]*
11. Şafâlarla gönül gelsün açılısun gül gibi
dirken
Ġamum rûzigârı ile tāraldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 8*). [*Resûlla'llâh,]*
12. Telef itdim nûkud-ı ömrümü sük-ı fenâ
içre
Ölüm ile belâyı satun aldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 6*). [*Resûlla'llâh,]*
13. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resûlla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2*). [*Resûlla'llâh,]*
14. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resûlla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 1*). [*Resûlla'llâh,]*
15. Derünüm âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resûlla'llâh
Cehennem neydügin bilsün inansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 1*). [*Resûlla'llâh,]*
16. Derünüm âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resûlla'llâh
Cehennem neydügin bilsün inansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 2*). [*Resûlla'llâh,]*
17. Güşâd it perde-i hürşid-i hüsniñ Bârı
rüyâda
Görünce baht-ı hâbîdem uyanısın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 4*). [*Resûlla'llâh,]*
18. İki pâre olunca sine-i meh bir işâretle
Nice dil tîğ-ı 'aşkıña tayansın yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 6*). [*Resûlla'llâh,]*
19. Ne havfüm var benüm ki fitne-i âhîr
zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âhîr zamansın Yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 8*). [*Resûlla'llâh,]*

20. Nice me'yūs olur dergāh-ı luṭfīndan ḳulīñ
Nūrī
Cenābīñ mültecā-yı ins u cānsın Yā
Resūlla'llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 9, Mısra 10*). [*Resūlla'llāh,]*

revā: (*Fars.*) *Lâyıḳ, uygun, yerinde, münâsip.*

1. Revā mı keşf-i sırr la'l-i leb aḡyār-ı
nādāna
Nikāt-ı rāz-ı ḥüsne her kişi dānā mıdır
cānā (*Nūrī Divanı, Gazel 2, Mısra 5*).
[*revā,]*
2. Feyz-i cān-baḥşı Mesihāda mıdır demde
midir
Dil-i bīmāra **revā** büsede mi femde midir
(*Nūrī Divanı, Gazel 23, Mısra 2*). [*revā,]*

revān: *1. Yürüyen, giden, akan. 2. Ruh, can.*

1. Dilin añlar ecelle ülfet iden
Nüktedān **revāndır** ebrū (*Nūrī Divanı, Gazel 67, Mısra 6*). [*revāndır, -dır]*
2. Dilin añlar ecelle ülfet iden
Nüktedān **revāndır** ebrū (*Nūrī Divanı, Gazel 67, Mısra 6*). [*revāndır, -dır]*

revnak: *Çekicilik, güzellik, zarafet.*

1. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül
revnaḳ
Dāḡ-ı ḥūn-ı dil u nāle-i cāngāh yeter
(*Nūrī Divanı, Gazel 29, Mısra 7*).
[*revnaḳ,]*

revnak: *Göz alıcılık, parlaklık, tazelik.*

1. Revnaḳ viremez bezme 'araḳ-ı bāde
Ḥürşid iledir cilve-i nūr u fer-i elmas
(*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 29*).
[*revnaḳ,]*

revnak-ı rüy: *Yüzün parlaklığı, göz alıcı güzelliği.*

1. Revnaḳ-ı rüyı ḳalır mı itmese vaşlın dirīḡ
Çün şolar naḳş-ı şukūfe kāle-i Mebūsdan
(*Nūrī Divanı, Gazel 63, Mısra 15*).
[*revnaḳ-ı rüy, -ı]*

revzen: *Pencere.*

1. Seyr için ḥaṅçer-i ḡamzeñ reg-i hūn-ı
gōñlüm
Cān evi **revzenini** urur içerden tıḳ tıḳ
(*Nūrī Divanı, Gazel 47, Mısra 4*).
[*revzenini,]*

revzen it-: *Aşıḡın göḡsünde pencere gibi delikler açılması.*

1. Bu bezm-i intızarda Nūrī-i bī-kese
Āyīne-i ümmidini yā Rābb revzen it
(*Nūrī Divanı, Kit'a 6, Mısra 4*). [*revzen it-,]*
2. Bu bezm-i intızarda Nūrī-i bī-kese
Āyīne-i ümmidini yā Rābb revzen it
(*Nūrī Divanı, Kit'a 6, Mısra 4*). [*revzen it-,]*

rif'at ol-: *Yücelmek.*

1. Resm-i 'ālem böyledir mā'mūr olan vīrān
olur
Çarḫla her rif'at olsa ḫāk ile yeksān olur
(*Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra 18*).
[*rif'at ol-, -sa]*

rind-i kār-āḡāh: *Tecrübeli rint.*

1. Meger bend-i nuḳūş-ı dehr olur mı **rind-i kār-āḡāh**
'Aceb āyīne-i şüret-nümā-yı dīvdür
dünya (*Nūrī Divanı, Müfret 1, Mısra 1*).
[*rind-i kār-āḡāh,]*

rīs: *Sakal, tüy.*

1. Lebin būs eyler iken 'ārızı sıyrıldı
rīşimden
O berg-i ḡonca-i ter ḫār-ı ḡamla
yarelenmişdür (*Nūrī Divanı, Gazel 28, Mısra 5*). [*rīşimden, -im, -den]*

rīş: *Yara, çıban ve cerahat.*

1. Eylesem āḡāze-i ḡüftārdır **rīşüm** gören
Ey şaḳal dīvānesi söyledigiñ sidre gibi
(*Nūrī Divanı, Tarih 1, Mısra 1*). [*rīşüm, -üm]*

riste: *İp, bağ.*

1. Ḳılınsa mü-be-mü ta'dād tār-ı kāle-i luṭfı
Keser kaz-ı ḫamūşı **riştesini** ḳıl ile ḳālin
(*Nūrī Divanı, Kit'a 13, Mısra 8*).
[*riştesini, -(s)i, -(n)i]*

riste-i āh: *Āh ipi.*

1. Rīşte-i āhım uzatdñ dili şad çāk itdñ
Süzen-i vaşl ile virseñ ileyim mi İlya

(Nûrî Divanı, Kıt'a 1, Mısra 1). [rişte-i âh, -ım]

rişte-i cân: Can ipi.

1. Reg-i destîñ seniñ ki rişte-i cāndan da nāzūkdür
Ṭabīb-i bî-mürüvvet büsegāh-ı nişter itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 5).
[rişte-i cân, -dan]

rişte-i cân: Can ipi; aşğın canı; aşğın gönlü.

1. Bir kılın çektikce şanki rişte-i cânlar çeker
Bir nefes alamadım gıtdi elinden cınbızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3). [rişte-i cân, -lar]

rişte-i düd-ı dil: Gönül dumanının ipi.

1. Rişte-i düd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir ipe çıkmış gibidir âteş-bâz (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 29).
[rişte-i düd-ı dil, -im, -le]

rişte-i rāz: Sır ipi.

1. Sūzen-i elsine-i nāsa geçer sonra ucu
Uzar açılma eger turre-i ser **rişte-i rāz** (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [rişte-i rāz,]

rişte-i tül-ı emel: Arzu ve isteklerin uzun ipi.

1. İtme gönlüñ nazra-bend **rişte-i tül-ı emel**
Şubh u şām-ı ye 'si ey nūr-i başar mestāne geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 7).
[rişte-i tül-ı emel,]

rişte-i ümmid-i 'aşık: Aşk ümidinin ipi.

1. Ser-i zülfüñde iken **rişte-i ümmid-i 'aşık**
Bî-hüde eylemesün baht-i siyeh-kārına yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 7).
[rişte-i ümmid-i 'aşık,]

riżān eyile-: Akıtmak, dökmek II bol bol vermek.

1. Nice demler gül gibi cāk-ı giribān eyleyem
Āb-ı çeşmim bāğ-ı dehre nice riżān eyleyem (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 8). [riżān eyile-, -y, -em]

riżān ol-: Akmak, dökmek, damlamak.

1. Ser çeşm-i tağdire bağ gezme susuz
şokak şokak
'Aşkıyla cânın nāra yağ riżān ola ebr-i 'atā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 8).
[riżān ol-, -a]

rize-i billür: Billur parçası.

1. Şekker didiği **rize-i billür** imiş eyvāh
Pür-zehri kılub hānde-i zîr-i lebin ol māh (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 13). [rize-i billür,]

rû: Far. Yüz.

1. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añu gören mihr-i ecelden yaña **rû** (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16).
[rû,]

rû nümā: Yüz gösteren, ortaya çıkan.

1. Rāh-ı emelde baña āh hem-rāh iken baht-ı siyāh
Olmaz mı āyā yā İlah şahrā-yı maqşad **rû nümā** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26).
[rû nümā,]

rû-gerdān: Yüz çeviren, ilgi ve sevgi göstermeyen.

1. Nedir bā'is bu **rû-gerdānlığa** bu bezm-i gurbetde
'Aceb Nūrî-i ednā tālîb-i dünyā mıdır cânā (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 9).
[rû-gerdānlığa, -lîğ, -a]

ruh: Far. Yanak. (Mecazen yüz manasında da kullanılır).

1. Aluñub kendi **ruhıñ** 'aksine bakma şık şık
Gelmesün hayret ile āyineye alıklık (Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [ruhıñ, -iñ]

ruh: 1. Yanak 2. Yüz.

1. Zîb-i nañl-ı kadd-i dilberdir o zülf u hāl u **ruh**
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u hāl u **ruh** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 1). [ruh,]

2. Zīb-i naḥl-ı kadd-i dilberdir o zülf u ḥāl u **ruḥ**
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u ḥāl u **ruḥ** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2). [ruḥ,]
3. Yâsemîn gibi şarılmış berg-i verd-i rûyına
Bâğ-ı ḥüsne zînet-âverdir o zülf u ḥāl u **ruḥ** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4). [ruḥ,]
4. Olmada bûy-ı âver kām-ı nigâh-ı ‘âşık-ân
Dûd u ‘ûd u âteş-i terdir o zülf u ḥāl u **ruḥ** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [ruḥ,]
5. Gül gibi gülzâr-ı ‘aşk içre güşâde ḥâtır ol
Ebr u jâle mihr-i enverdir o zülf u ḥāl u **ruḥ** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8). [ruḥ,]
6. Leyle-i ğamda çü meh-i târîki-i çeşm-i dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf u ḥāl u **ruḥ** (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [ruḥ,]

ruh: Yanak.

1. Høy gerde **ruḥ** oldukça o mehpâre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 49). [ruḥ,]

ruh: (Sevgilinin) yanağı, yüzü.

1. Haṭṭ degil kilk-i kader yazdı **ruḥıñ**
levḥasına
‘Âşıkâ bûs-ı lebiñ borc edüğüçün tahvîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [ruḥıñ, -in]

ruh: Yanak, yüz.

1. Ruḥleri saķız gülünden hem beyâz hem
kırmızı
Añdırır pistânçe-i nârenci bâğ-ı saķızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 1). [ruḥleri, -leri]

ruh: Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mâhiyeti tam olarak bilinemeyen ilâhî ve mânevî cevher.

1. Hâli kararır **rûḥından** olmaz
Tab-âver-i âfitâb yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [rûḥından, -ı, -n, -dan]

rûḥ-ı hristos: Hristos'un yanağı. Hristos (kutsanmış, aynı zamanda Yunanca bir ad).

1. Görse seni papas çıkarır idi sitavros
Ey **rûḥ-ı Hristos** (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 14). [rûḥ-ı hristos,]

rûḥ-ı revân: Sevgili/güzel.

1. Nûrî gibi görse seni ey rûḥ-ı revânım
Billâh a cânım (Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 17). [rûḥ-ı revân, -ım]

rûḥ-ı revân: (Yürüyen latîf bir ruha benzetilen) sevgili, güzel.

1. Büt misûñ reşk-âver-i Hızır u Mesihâ-dem
misûñ
Sevdim ey **rûḥ-ı revân** billâh seni cânım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [rûḥ-ı revân,]

ruhsâr: Yanak (sevgilinin yanağı).

1. Dîdede ‘aks-ı leb u **ruḥsârıñ** ey nev-reste
gül
Zîver-i mînâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül
(Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [ruḥsârıñ, --ıñ]

ruhsâr: Far. Yanak, yüz, çehre.

1. Degil ḥâl-i siyeh-kârıñ öperken ‘âşık-ı
zârıñ
Tokınmış da ser-i dendâmı **ruḥsârıñda**
yer itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [ruḥsârıñda, -ı, -n, -da]

ruhsâre: Yanak l yüz.

1. Ol gerdan-ı saf şubḥ-ı ümmîd
Ruhsâresi âfitâb-ı ‘işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 14). [ruhsâresi, -si]

ruhsâr-ı hoy efsân: Ter saçan yanağı.

1. Ağzı şulansın gören ruhsâr-ı hoy efsânını
Gönlünü al eyleme me’yûs gel mestânını
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 15). [ruhsâr-ı hoy efsân, -ı, -n, -ı]

ruhsâr-ı pür-envâr: Işık dolu yanak.

1. Şeb-i ğamda o mehiûn zülfi siyeh târına yuf
Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 2).
[ruhsâr-ı pür-envâr, -i, -n, -a]

ruhsâr-ı vâre: Sevgilinin yüzü.

1. Ruhsâr-ı yâri setr ider ol zülfi rü siyâh
Tâb-ı zekâ-i nühuftu-i târ-ı şehâbdır (Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [ruhsâr-ı yâr, -i]
2. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi siyeh-târ açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4).
[ruhsâr-ı yâr, -i]
3. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi siyeh-târ açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4).
[ruhsâr-ı yâr, -i]

ruhsâr-ı vâre: Sevgilinin yanağı.

1. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülfi siyeh-târ açar kıpar (Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4).
[ruhsâr-ı yâr, -i]

Rûm: Yunan asıllı kimselere verilen isim.

1. Bir kadeh-i Rûm ile râm olıcağ ol Rûm
beçe
Bâde virilse gerek bâde-i Rûmiyle Rûma (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [Rûm,]
2. Bir kadeh-i Rûm ile râm olıcağ ol Rûm
beçe
Bâde virilse gerek bâde-i Rûmiyle Rûma (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [Rûma, -a]

rumûz-ı hatt: Sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin işaretleri.

1. Rumûz-ı hattın ider büse hâhişe İbrâz
'Aceb ki da'vî-i 'aşka kitâb olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 3).
[rumûz-ı hatt, -m]

rû-nümâ: Far. 1. Yüz gösterici, zuhur edici. 2. Yüz görümlüğü. (Rûy-nümâ dahi kullanılır).

1. Ğamînla güller açdı dâğ-ı cismim
Bu yüzden rû-nümâ ezhâr-ı firkat (Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [rû-nümâ,]
2. Rû-nümâ leyle-i ümmîdde necm-i devlet
Baht-ı nâ'im şehri-i kâmdir elbet uyanur

(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [rû-nümâ,]

rüşen it-: Aydınlatmak.

1. Yâ Râbb be-hakk-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı lutfiñla rüşen it (Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2). [rüşen it-,]

rüşen it-: Aydınlatmak.

1. Rüşen it her gice var encümen-i ağıyarı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mâh yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 3).
[rüşen it-,]

rüşen it-: Âşikar etme, aydınlatma, parlak gösterme.

1. Yâ Râbb be-hakk-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı lutfiñla rüşen it (Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2). [rüşen it-,]

rüşen id-: Aydınlatmak.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarh-ı
dün
Şevk-i feyzi Nürîyâ şems-i sıhr bir vir de gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 9).
[rüşen id-, -e, -mez]

rüşen ol-: Aydınlanmak, nurlanmak; açığa çıkmak, görünür olmak.

1. Rüşen ola tâ çeşm-i dile meclis-i maşsüd
Ey bād-ı ye's meş'ale-i âhım üfürme (Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 5). [rüşen ol-, -a]

rüşenger-i lutfiñ-ı cilâ: Cila lütfunun parlaklığı.

1. Jeng-i mir'ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse ger rüşenger-i lutfiñ-ı cilâ yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 24). [rüşenger-i lutfiñ-ı cilâ,]

rüştem-i hevâ: Aşk Rüştem'i.

1. Hâyber-i güşâ-yı kalb olamaz Rüştem-i hevâ

Bāzū-yı Hāydar-ı nıgeh-i yār açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7).
[rüstem-i hevâ,]

2. Hāyber-i güşâ-yı kalb olamaz **Rüstem-i hevâ**
Bāzū-yı Hāydar-ı nıgeh-i yār açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 7).
[rüstem-i hevâ,]

rütbe: (Ar.) Rütbe, aşama.

1. Ben ol **rütbe** za'îf u haste-i 'aşkım ki
püşîdem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 5). [rütbe,]

rüy: Yüz.

1. Ey dâ'ire-i hüsne güher-güster-i elmâs
Rüyındaki âvîze-i tâb-âver-i elmâs (Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 2). [rüyındaki, -
ın, -da, -ki]

rüy: Güzel yüz.

1. Murgân-ı nazar gülşen-i ümmîdi ne
bekler
Ol gül-bedeniñ **rüyına** konmuş
kelebekler (Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra
2). [rüyına, -ın, -a]

rüy: Yüz // Sevgilinin yüzü.

1. Pür-âteş olur **rüyına** diğkatlice bakşam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ yandım
elinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 5).
[rüyına, -ı, -n, -a]

rüya: Düş.

1. Görünsün afitâb-ı şād-māni subh-ı
maşadda
Unutsun baht-ı hâb âlüdımız **rüyâda**
efğāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 24).
[rüyâda, -da]
2. Güşād it perde-i hürşid-i hüsniñ Bārı
rüyâda
Görünce baht-ı hâbîdem uyansın yâ
Resülla'llāh (Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 3). [rüyâda, -da]

rüy-ı dilber: Güzelin(sevgilinin) yüzü.

1. Hicâbdan bakamam rüy-ı dilbere karşı
Bu şüret ile vişâle hicâb olur māni' (Nûrî

Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [rüy-ı dilber,
-e]

rüy-ı hvâb: Uyku yüzü.

1. Gözin dıkerdiñ o mâha her şeb
Hiç görmedi **rüy-ı hvâb** yıldız (Nûrî
Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [rüy-ı hvâb,
]]

rüy-ı niyâz: Rica için yüzünü yere koymak, saygı
ile istemek.

1. Sürüb rüy-ı niyâzı hâk-ı dergâhına kan
ağlar
Yed-i lutfiñ ile sil eşk-i çeşm-i cān-ı
nālāni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 31).
[rüy-ı niyâz, -ı]
2. Gül gibi idüb rüy-ı niyâzım aħmer
Şebnem gibi âb-ı rühımı saçdırma (Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 3). [rüy-ı niyâz, -
ım]

rüy-ı sîm u zer: Altın ve gümüş yanağı.

1. Yağmāya virdi 'aqlımı ârzū-yı sîm u zer
Gözden nihān oldu yine **rüy-ı sîm u zer**
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [rüy-ı
sîm u zer,]

rüy-ı sipih: Gökyüzü.

1. Kerem kıl itme cevri Nûrî-i zāre
cefākārım
Şağm rüy-ı sipihri tutmasun dūd-ı şerer
bārım (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 18).
[rüy-ı sipih,]

rüy-ı yār: Sevgilinin yüzü.

1. Turma rüy-ı yāre karşı sāyeveş bir yana
geç
Tābiş-i hürşid-i ruhsarıyla yana yana geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [rüy-ı
yār, -e]
2. Der-âgüş iylemek mümkün midür bir
zerre hürşidi
Degil ben rüy-ı yāre belki endişem karin
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 6).
[rüy-ı yār, -e]

rüy-ı zerdin: Altın renkli yanak.

1. Halk içre **rüy-ı zerdin** ağardır
mahabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ hü-yı sîm u zer

(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 7). [rüy-ı zerdîn,]

2. Gülmeniñ açılmanıñ encâmıdır dil-
hastelik
Berg-i sebz-i gülsitâniñ **rüy-ı zerdîn**
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
4). [rüy-ı zerdîn,]

rüyına sür-: Yüzüne sürmek.

1. Būs ider muğ-beçeler resm-i Pânâyâdur
deyü
Rüyına sürse kilisâya giderken yâldızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [rüyına
sür-, -se]

rüz: Gün.

1. Şebi **rüz** rüzü nevrüs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13).
[rüz,]

rüz: F. Gündüz.

1. Şebi rüz **rüzü** nevrüs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün aşla zevâl-i mihr-i
iclâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 13).
[rüzü, -ı]

rüz u levâl: Gündüz ve gece.

1. Raqam-ı kudretiniñ noqtası mâh u hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varağı **rüz u levâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [rüz u
levâl,]
2. Raqam-ı kudretiniñ noqtası mâh u hürşid
Defter-i hikmetiniñ bir varağı **rüz u levâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6). [rüz u
levâl,]

rüz u mâh u sâl-i sâlif: Geçmiş gün, ay, yıl.

1. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlifi
Bağub eyyâm-ı pesine çekme gam (Nûrî
Divanı, Kit'a 10, Mısra 1). [rüz u mâh u
sâl-i sâlif, -i]

rüz u mâh u sâl-i sâlifi: Geçmiş gün, ay, yıl.

1. Şayma **rüz u mâh u sâl-i sâlifi**
Bağub eyyâm-ı pesine çekme gam (Nûrî
Divanı, Kit'a 10, Mısra 1). [rüz u mâh u
sâl-i sâlifi, -i]

rüz u şeb: Gündüz ve gece.

1. Bî-tevaffuk **rüz u şeb** itmekdeyim âh u
enîn
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-hakğ-ı
Muştafa (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra
23). [rüz u şeb,]

rüz-be-rüz: Günden güne.

1. Devr eylemekde **rüz-be-rüz** esb-i pertevi
Bir gice deşt-i çerhda kalmaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [rüz-be-
rüz,]

rüze-dâr-ı hasret: Hasret oruçlusu.

1. Ben **rüze-dâr-ı hasret** idim iddir deyü
Bir büse virmek gibi şeker çignemiş imiş
(Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 1). [rüze-
dâr-ı hasret,]

rüze-i hecr: Ayrılık orucu.

1. Rüze-i hecr ile öyle kararub didelerim
Yoğıdı görmeye aştamı dahî ümidi (Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 1). [rüze-i hecr,]

rüz-ı hesâb: Kiyâmetten sonra insanların hesâba
çekileceği gün.

1. Nağra bend-i hâl olaldan çeşm-i cân ol
fitne-cü
Her günüm ağıyar ile **rüz-ı hesâb** itdi
dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 8).
[rüz-ı hesâb,]

rüzigâr: Rüzgar, yel.

1. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Hürüş-ı bahre dahî **rüzigâr** olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6).
[rüzigâr,]
2. Rüzigârıñ şivesi kârıñ perişân itmesün
Zülf-i dil-dâre işleme ey dil-i divâne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 3).
[rüzigârıñ, -iñ]
3. Nağl-i ümmidiñ bu bağ içre görünce
meyvesin
Rüzigârıñ Nûrîyâ çok germ u serdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
10). [rüzigârıñ, -iñ]
4. Añladım gönlüm olunca bend-i zülf-i dil-
rubâ
Rüzigârıñ şivesi ehl-i dile düşvâr imiş

- (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 4).
[rûzigârî, -î]
5. Şafâlarla gönül gelsün açılın gül gibi dirken
Gamum **rûzigârı** ile taraldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 8). [rûzigârı, -ı]

rûzigâr: Devir, zaman, vakit; esinti, yel.

1. Sebeb bu cûşîş-i eşke heva-yı zülfündür
Hurûş-ı bahre daği **rûzigâr** olur bâ'ış
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 6).
[rûzigâr,]
2. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre hâl-i zârımı
Rûzigârîñ şivesi pür-piç-tâb itdi dirîğ
(Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 4).
[rûzigârîñ, -in]
3. Öptürmege pâmâliñe göstermez iken el etek
Ey serv kıddim **rûzigâr** igdirdi mi yâre
boyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 4).
[rûzigâr,]
4. Rûzigâr ile nedendir pâyımız bölüşmedik
Hirmen-i evkâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 19). [rûzigâr,]
5. Rûzigâr encâm-ı kâr atdı kenâr-ı zillete
Kıl baña imdâd yâ Râbb be-ħakķ-ı
Muştafa (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 13). [rûzigâr,]

rûzigâr-ı mevc-i tûfân: Tufan dalgasının rûzigârı.

1. Şalanlar keşti-i tedbîrini deryâ-yı takdîre
'Aceb hiçe şayarlar rûzigâr-ı mevc-i
tûfânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 6).
[rûzigâr-ı mevc-i tûfân, -ı]

S / Ş / S

sâ'at: Altmış dakikalık zaman dilimi.

1. Pâre pâre disem daği bakmaz dil-i
nâlânıma
Şokıldı çün ağıyar açub gösterdiği **sâ'at**
koyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8).
[sâ'at,]
2. Mâzi vü müstaķbeliñ bil hâlini
Gün bugün **sâ'at bu sâ'at** dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [sâ'at,]
3. Mâzi vü müstaķbeliñ bil hâlini
Gün bugün **sâ'at bu sâ'at** dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [sâ'at,]

sâ'at bu sâ'at: Saat bu saattir.

1. Mâzi vü müstaķbeliñ bil hâlini
Gün bugün **sâ'at bu sâ'at** dem bu dem
(Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 4). [sâ'at
bu sâ'at,]

sabâ: (سبأ) i. (Ar. şabâ) Sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin, hoş, latif baharrûzgârı, tan yeli.

1. Gülistân-ı hüsniñ ey gül gonca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkiniñ **şabâ** deşinde sünbül
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 2).
[şabâ,]
2. Goncâmiñ güşına fis geçdi **şabâ** bülbülü
de
Yine gavgaya tutuşdurdı güli kızdırdı
(Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 1). [şabâ,]

sabavar: Rûzgar gibi.

1. Şabavar da'vet it teşriñ itsün beytü'l-
ahzânım
Dü çeşmim râh-ı yâre gevher-i efşân-ı
muhabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 7). [şabavar,]

sabr: Sabır, dayanma, katlanma.

1. Gel ecel ey gonca-leb bu dâğ-ı pinhânım
gibi
Şaç tağıt zülf-i siyâhiñ **şabr** u sâmanım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2).
[şabr,]

sabr u karar: Sabır ve tahammül.

1. Bir yâr-ı gârım kalmadı hiç râz-dârum
kalmadı
Şabr u kararım kalmadı senden meded yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 40). [şabr u karar, -um]

sac: Saç.

1. Bir hüsniñ cihân-süzla ol mâh-ı şeb-ârâ
Âh ol **sacı** Leylâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 12). [sacı, -ı]

şaç: T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.

1. Kâğıd-ı sîmîn-i şî're **şaçdı** zerrîn noķtalar
Cüd-ı feyz -i tab'-ı Nûrî bu seĥâ-yı Tâyi
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 13).
[şaçdı, -dı]

2. Gel ecel ey gönca-leb bu dāğ-ı pinhānım gibi
Şaç tağit zülfi siyāhın şabr u sāmānım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [şaç,]
3. La 'lîn öpmüş ol bütüñ zannım ki Nûrî sāğarıñ
Kānımı döküb **şaçardı** keff-i müjgānım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [şaçardı, -ar, -dı]
4. Şaçdığın zülfin 'izārına o gül fem bildik
Kızarub şerm ile gül boynını sünbül bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [şaçdığın, -dığ, -ın]
5. Katre-i eşk **şaçub** 'arşañ-geh-i devrāna
Dāne-i zikri eken hüşe-i maşşudı biçer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 5). [şaçub, -ub]
6. Gül-āb-ı vaşlıñı **şaç** lutf idüb bu cism-i şad çāke
Diriğ itme nazar naqş u nigār-ı kalb-i gāmnāke (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 9). [şaç,]

sacdır-: Saçtırmak, dağıtmak.

1. Gül gibi idüb rüy-ı niyāzım aħmer
Şebnem gibi āb-ı rühımı **şaçdırma** (Nûrî Divanı, Rübai 1, Mısra 4). [şaçdırma, -ma]

sacıl-: Dökülmek.

1. Nokta degil 'anber **şaçılır** çār cevānib
Pür-büy-ı ma 'nī mi devātum gibi Ğālib (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 53). [şaçılır, -ur]

sacıl-: Saçılmak, dağılmak.

1. Müjmeden katre katre Nürîyā eşkim
şaçılsun kim
Bahār-ı hüsn yāre ebr-i nīsān-ı muħabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [şaçılsun, -sun]

sacma: Yersiz, akla aykırı, tutarsız söz.

1. Her söyledigin 'āşıkına **şaçmadır** ammā
Söz atma dil-i zārıma çokdan berelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [şaçmadır, -dır]

sad: Yüz, 100 sayısı, pek çok.

1. Her ne dem eylesem ol gönca lebiñ endişe

Cāme gül gibi **şad** çāk iderem pîrehenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [şad,]

şad: " Yüz, yüzlerce " anlamında belgisiz sıfat.

1. Ālüde-rüy-ı hūn u gil pāmāl-ı gam bî-çāre dil
Divāneye sille degil urdı felek **şad** püşt-i pā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34). [şad,]

şad çāk id-: Yüz parça etmek, paramparça etmek.

1. Dem-ā-dem 'aşk ile şad çāk iden ceyb u giribānı
İder zertār-ı tevfiğ ile tezyīn hāme-i cāmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 1). [şad çāk id-, -en]

şad çāk it-: Yüz parçaya bölmek, paramparça etmek.

1. Rişte-i āhım uzatdñ dili şad çāk itdiñ
Süzen-i vaş ile virseñ ileyim mi İlyā (Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 1). [şad çāk it-, -di, -ñ]

şad hezārān: Yüz binlerce.

1. Şad hezārān fitne olurdu bedîd
Virse idim biñde bir ağıyāre yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [şad hezārān,]

şadā-vı ney: Ney sesi.

1. Kāse-i yakūt-ı renk-i gül bu cām-ı mey degil
Nāle-i cāngāh-ı bülbüldür **şadā-vı ney** degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [şadā-vı ney,]

şadef-āsā: Sedef gibi.

1. Katre-i feyzi düşerse dile şems-i dīniñ
Gül-i iķbāl-i dehān **şadef-āsā** açılır (Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 12). [şadef-āsā,]

şadef-i 'arş-ı azīm: Azim katının incisi.

1. Lücce-i merħametüñ içre **şadef-i 'arş-ı azīm**
Dürc-i lütfüñde çün envār-ı du 'ā silk-i

lā'1 (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 9).
[şadef-i 'arş-ı azîm,]

2. Lücce-i merhâmetüñ içre şadef-i 'arş-ı azîm
Dürc-i lütfüñda çün envâr-ı du'â silk-i
lā'1 (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 9).
[şadef-i 'arş-ı azîm,]

şaf bağla-: Bir kimsenin önünde sıralı bir şekilde durmak, sıralanmak.

1. Geçüb mihrâba gül şaf bağlayub sünbül
olub bülbül
Mü'ezzindir menâr-ı mescid-i gülşen
ezân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 5).
[şaf bağla-, -y, -ub]

şafâ: Gönül huzuru.

1. Şafâlarla gönül gelsün açılson gül gibi
dirken
Gamum rûzigârı ile şaraldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 7). [şafâlarla, -lar, -la]

şâğ: Sağ taraf.

1. Şakız bağında mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şâğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 6).
[şâğında, -ı, -n, -da]

şâğ: 1. Sağlam, esen. 2. Yaşamakta olan.

1. Küs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir şâğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 2). [şâğ,]

şâğ u sola: Sağ ve sol.

1. Bakılır mı rakş iderken Mârğo şâğ u şola
Oynayub hõra tepüb yorıldı artık Yorgõla
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 3). [şâğ
u şola,]

sâğar: Far. Kadeh, cam, piyale.

1. Şaticak muğ-beçe-i bâde-fürüş 'aşıkâ nâz
Nağd-i cân kınsa niyâz olunarak sâğara
az (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 2).
[sâğara, -a]

sâğar: Far. Kadeh, cam, piyale: sâğar-ı zerrîn.

1. La'lin öpmüş ol bütün zannım ki Nûrî
sâğarîñ
Kanımlı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9).
[sâğarîñ, -iñ]

sâğar: (Far.) Kadeh, cam, piyale; şarap kadehi.

1. Nûrîyâ sâğarı çek hoş-âb içerken zâhid
Bir kaşık şuda boğulsun ko o kâfir lık lık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 9).
[sâğarı, -ı]
2. Nîm mi tolı mıdır sâğarı yârim şundi
Tastamam geldi ki keyfimce ne biş oldu
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7).
[sâğarı, -ı]
3. Bâde virse eline sâğarı mânend-i 'itâb
Ser-i engüştini bir kerre şıkardım kırdım
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 7).
[sâğarı, -ı]
4. Hâv idüb Allahdan itmez misûñ kıldan
hicâb
Eyledüñ sâğar başına biñ 'itâb u bin
'azab (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 26).
[sâğar,]

sâğar-ı bezm-i şafâ: Neşe, eğlence meclisinin kadehi.

1. Yâd-ı la'li ile nûş-ı dem dil mu'tâden
Sâğar-ı bezm-i şafâ kâse-i hûn oldu baña
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 6). [sâğar-ı
bezm-i şafâ,]

sâğar-ı devrân: Dünya(felek) kadehi.

1. Sâğar-ı devrândan ger neş'e-yâb olmazsa
dil
Nûrîyâ ser-halkâ-i 'işretgeh-i rindâne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [sâğar-ı
devrân, -dan]

sâğar-ı işkeste: Kırılğan kadeh.

1. Deşt-i ragbetden düşürdi mest-i nâzm
gönlümü
Yüz sürer hâk-ı niyâza sâğar-ı işkestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [sâğar-ı
işkeste, -si]

sâğar-ı leb-rîz-i ülfet: Dostluk dolusu kadeh.

1. Bezm içre nâ-ümîd olan naql-i şihhate
Ağız açar mı sâğar-ı leb-rîz-i ülfete (Nûrî

Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [sâgar-ı leb-rîz-i ülfet, -e]

sâgar-ı şahbâ': Şarap kadehi.

1. Vücüdüm gülşen u dâğım gül-i ra'nâ mıdır cânâ
Sirişkim bâde çeşmim **sâgar-ı şahbâ'**
mıdır cânâ (*Nürî Divanı, Gazel 2, Mısra 2*). [*sâgar-ı şahbâ'*,]

sâgar-ı ser-şâr: Ağzına kadar dolu kadeh.

1. Dil-i pür-hündadur 'aks-i hayâl-i la'liñ
Bezm-i endişemiziñ sâgar-ı ser-şârına yuf
(*Nürî Divanı, Gazel 45, Mısra 6*). [*sâgar-ı ser-şâr, -i, -n, -a]*
2. Ger seyr-i 'aks-i hatt' leb-i la'l ise merâm
Gözden düşürme sâgar-ı ser-şârı mü-be-mü
(*Nürî Divanı, Gazel 66, Mısra 6*). [*sâgar-ı ser-şâr, -ı]*

sâgar-ı ser-şâr-ı ferah: Ferah dolu kadeh.

1. Ele almaz yine olma tütalım kim olmuş
Feyz-i la'liyle gönül **sâgar-ı ser-şâr-ı ferah**
(*Nürî Divanı, Gazel 13, Mısra 4*). [*sâgar-ı ser-şâr-ı ferah,]*

sâgar-ı ser-şâr-ı firkat: Ayrılığın dudağına dek dolu kadehi.

1. Dem-i dilden tolar ey mest-i nâzm
Gözümdür **sâgar-ı ser-şâr-ı firkat** (*Nürî Divanı, Gazel 9, Mısra 12*). [*sâgar-ı ser-şâr-ı firkat,]*

sâgar-ı ser-şâr-ı şâdi: Mutlulukla dolu içki kadehi.

1. Nürîyâ 'işretgeh-i 'âlemde olmam neş'e-yâb
Sâgar-ı ser-şâr-ı şâdi lücce-i gâmdır baña
(*Nürî Divanı, Gazel 4, Mısra 10*). [*sâgar-ı ser-şâr-ı şâdi, -i]*

sağla-: Sağlamak.

1. Bütün 'uşşakına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle
sağlardı (*Nürî Divanı, Gazel 76, Mısra 6*). [*sağlardı, -r, -dı]*

şahbâ: 1. Şarap. 2. (Şarap için) Al, kırmızı.

1. Belki te'sîr-i nigâh-ı çeşm hün-âlüddur
Gösteren âyine-i hüsün kızıl **şahbâ** değil
(*Nürî Divanı, Gazel 54, Mısra 4*). [*şahbâ,]*

şahife-i gâmi: Keder sayfası.

1. Şahife-i gâmi pür-naqş eyle ey Nürî
Ki yâd-ı ma'nâya naqş u nigâr olur bâ'îş
(*Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 9*). [*şahife-i gâmi, -ı]*
2. Şahife-i gâmi pür-naqş eyle ey Nürî
Ki yâd-ı mâniye naqş u nigâr olur bâ'îş
(*Nürî Divanı, Gazel 11, Mısra 9*). [*şahife-i gâmi, -ı]*

şahn-ı beden: Beden sahnesi.

1. Bâğ-ı vuşlatda şalındıkça o serv-i
semenüm
Gonca-i dâğ ile zeyn olmada şahn-ı
bedenüm (*Nürî Divanı, Gazel 58, Mısra 2*). [*şahn-ı beden, -üm]*

şahn-ı bihişt: Cennet meydanı.

1. Cây-ı ârâmım ola düzağ-ı hecârî yariñ
Nürîyâ şahn-ı bihişte değışürsem vaşamım
(*Nürî Divanı, Gazel 58, Mısra 14*). [*şahn-ı bihişt,]*

şahn-ı sahrâ-vı bihişt: Cennet ovasının sahnesi.

1. Cevherin târîhini Nürî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe **şahn-ı sahrâ-vı bihişt**
(*Nürî Divanı, Tarih 2, Mısra 6*). [*şahn-ı sahrâ-vı bihişt,]*

sahrâ: Çöl, kır, ova.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u
yan
Tutdı **şahrâları** ucdan uca zehr-âbe vü
kan (*Nürî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 18*). [*şahrâları, -lar, -ı]*

sahrâ: 1. Kasaba, köy vb. meskûn yerlerin dışında kalan boş ve geniş yer, kır, ova. 2. Çöl.

1. Şahrâda a kuzum ben öpdükce
gerdeniñden
Ağyâr-ı segle yan yan zâhid baqar tururdu
(*Nürî Divanı, Müfret 5, Mısra 1*). [*şahrâda, -da]*

sahrā-yı maqşad: Amaç sahrası.

1. Rāh-ı emelde baña āh hem-rāh iken baht-ı siyāh
Olmaz mı āyā yā İlāh **şahrā-yı maqşad**
rū nümā (Nūrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26). [şahrā-yı maqşad,]

sahra-yı nāmūs: Namus sahrası.

1. Gönül şahrā-yı nāmūsı unuttı hatırın hoş tüt
Semend-i āh başka rāh tütü hatırın hoş tüt (Nūrî Divanı, Gazel 10, Mısra 1).
[şahrā-yı nāmūs, -ı]
2. Zemīn-i tāzesinde Ğalibīn Nūrî olur peyrev
Gönül şahrā-yı nāmūsı unuttı hatırın hoş tüt (Nūrî Divanı, Gazel 10, Mısra 12).
[şahrā-yı nāmūs, -ı]

sā`il-i dergāh: Dergahın dilencisi.

1. Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḳḳ-ı Muştafa
Sā`il-i dergāhuñam senden kerem senden `atā (Nūrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 10). [sā`il-i dergāh, -uñ, -am]
2. Sa`il-i dergāhuñam senden kerem senden `atā
Zīr-i çarḥda `aḳıbet mesrūr olan giryān olur (Nūrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 15). [sa`il-i dergāh, -uñ, -am]
3. Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḳḳ-ı Muştafa
Sā`il-i dergāhuñam senden kerem senden `atā (Nūrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 20). [sā`il-i dergāh, -uñ, -am]
4. Sā`il-i dergāhuñam senden kerem senden `atā (Nūrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 25). [sā`il-i dergāh, -uñ, -am]

sā`il-i dergāhuñam: Dergahın dilencisi.

1. Sā`il-i dergāhuñam senden kerem senden `atā
Nice müddet bülbül āsā āh u efgān eyleyem (Nūrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 5). [sā`il-i dergāhuñam, -uñ, -am]

sakal: Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü.

1. Eylesem āğāze-i güftārdır rīşüm gören
Ey **şakal** dīvānesi söyledigün sidre gibi (Nūrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2). [şakal,]

sakallan-: Sakalı gelmek, tüylenmek.

1. Pistān-ı duḫteranı öpüp oḫşa kākülün
Mecūbe Nūrî bakma ki aḫır **şakallanur**
(Nūrî Divanı, Gazel 27, Mısra 10).
[şakallanur, -ur]

sāki: İçki dağıtan, kadeh sunan kimse.

1. Aramızdan şu bile sızmaz iken **sākiyle**
Bir dolāb ile o muğ-beçe beni sızdırdı
(Nūrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 3). [sākiyle, -y, -le]

sāki: (Ar.) İçki meclisinde içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

1. `Aceb mi bakmasa meyhāne-i dehre
gönül **sāki**
Ki ol sermest-i ğam çok kan yutdı hatırın hoş tüt (Nūrî Divanı, Gazel 10, Mısra 7).
[sāki,]

sāki-i devrān: Zamanın sakisi.

1. Meyhāne-yi `ālemde dil ālūde-i demdir
Ey **sāki-i devrān** yeter üstüme sürme
(Nūrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 4). [sāki-i devrān,]

sāki-i devrān: Zamanın sakisi, zamanın şarap sunan kişisi II mürşit, sevgili.

1. Ebr-i emele kanım kurıdır **sāki-i devrān**
Olma buña hayrān (Nūrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 21). [sāki-i devrān,]

sāki-i gül-fem: Gül ağızlı saki.

1. Teşne-yāb-ı mey-i nāzu niyāz-ı `uşşāka
Cām-ı gülgünde mey sāki-i gül-femde midir (Nūrî Divanı, Gazel 23, Mısra 6).
[sāki-i gül-fem, -de]

sāki-i kamer-ruhsār: Ay yanaklı saki.

1. Pister-i ğamda eğer çi encüm-şümār-ı
firḳātem
Līk **sāki-i kamer-ruhsār** hem-demdir
baña (Nūrî Divanı, Gazel 4, Mısra 4).
[sāki-i kamer-ruhsār,]

sāki-i şahbā: Şarap dağıtan kişi.

1. Ney mey gibi şeyler faḳaḳ âmâde gerekdir
Muḳrib de gerek **sâkî-i şahbâ** da gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 28*). [*sâkî-i şahbâ,]*

(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 12*).
[*sakızı, -ı]*

sakın: "Asla" anlamında bir ünlem.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hümmâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[*şakın,]*

sakın: "Aman ha" / "dikkat et".

1. Va'de-i vaşlûnı 'aşkımlı gibi izhâr itme
İl midir dime rakîbi **şakın** ey büt İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 4*). [*şakın,]*
2. Kerem kıl itme cevri Nûrî-i zâre
cefâkârim
Şakın rûy-ı sipihri tütmasun dūd-ı şerer
bârim (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 18*).
[*şakın,]*

sakın: "Aman ha, dikkat et!" anlamında uyarı sözü.

1. Şakın ağyârı çekme ehl-i 'aşka karşı
tenhâya
Teşekkî itmesünler ey şanem sende
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 1*).
[*şakın,]*

sakın-: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

1. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânıñ
yanar ey dil
Fünün-ı vuşlatıñ üstâdlık çoḳdur
çerâğında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 3*). [*şakın,]*

sakız: Kimi ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan sarımtırak beyaz renkte bir cins akındırık.

1. Şakız bağında mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5*).
[*şakız,]*
2. Ruḳleri **sakız** gülünden hem beyâz hem
kırmızı
Añdırır pistânçe-i nârenci bağ-ı sâkızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 1*). [*sakız,]*
3. İktidâ' en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vâ'de-i vuşlat gibi bir **sakız**

sakla-: Gizlemek.

1. Dergâhına kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar gözünde afitâb-ı ḳak-ı rehûñ çün
tütüyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 22*).
[*şaklar, -r]*

sâl: Omza atılan veya boyna sarılan yün kumaş, örtü, atkı.

1. Didede 'aks-ı leb u ruḳsârîñ ey nev-reste
gül
Zîver-i mîñâ-yı pür-âb olsa çün **şalna** gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 2*). [*şalna, -i, -n, -a]*
2. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gîtmîş
Bürünmüş idi bir al güllü **şale** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*şale, -e]*

sâl: Boyna sarılan veya omza atılan yün kumaş, atkı.

1. O gül bedenle meger seyr-i gülşene
gîtmîş
Bürünmüş idi bir al güllü **şale** didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 12*). [*şale, -e]*

sâl: (Fars.) Yıl, sene.

1. Nazîri gelmemişdir işte defterhâne-i
'âlem
Aransun yek-be-yek evrâḳ u şuḳfi mâhla
sâh (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 12*).
[*sâh, -ı]*

sâl: (Fars.) Yıl, sene.

1. Cidd itse cihil **sâl** eb ile ceddin öğrenür
Cühhâli Nûrî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 9*). [*sâl,]*

sâl: Bırakmak, yaymak.

1. Mâ'-ı ḳayât-ı giryev sevâd-ı şeb içredir
Mâhî-i Hızır tabını **şalmaz** mı âfitâb
(*Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 6*). [*şalmaz, -maz]*
2. Kızlar gibi ferdâya **şalar** tâlib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden

(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [şalar, -ar]

3. Şalanlar keşti-i tedbîrini deryâ-yı takdîre 'Aceb hiçe şayarlar rûzigâr-ı mevc-i tûfânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 5). [şalanlar, -an, -lar]
4. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firķate Sürdi çün bād-ı belâ suyu diyâr-ı ğurbete (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 11). [şaldı, -dı]
5. Görünsün dîde-i cânâ kenâr-ı vuşlatıñ Nûrî Kî fûlk-i kalbi baħr-ı 'aşka şaldım yâ Resûlla 'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10). [şaldım, -dı, -m]

şalât-ı bî-hisâb: Hesapsız salat.

1. Olsun şalât-ı bî- hisâb elbette eyler kâm-yâb Dergâhdır hüsnu'l-me'âb oldur şeh-i mülk-i şafâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 15). [şalât-ı bî-hisâb,]

salik-i kişver-i yâr: Sevgili memleketinin yolcusu.

1. Salik-i kişver-i yâr 'âşık-ı rüy-i dil-dâr 'Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı geçer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 3). [salik-i kişver-i yâr,]

salın-: Naz ve eda ile yürüme.

1. Bâĝ-ı vuşlatda şalındıķca o serv-i semenüm Ğonca-i dâĝ ile zeyn olmada şaħn-ı bedenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [şalındıķca, --dıķca]

şalıncaķ: Üzerine oturulup sallanmak üzere iki tarafından ip veya zincirle yükseķce bir yere asılmış eğlence aleti.

1. Ben şalıncaķ gibi şallanmadayım hem-vâre Eyleme gönlümü de reşkle päre päre (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 9). [şalıncaķ,]

şalkım şaçak: Daĝnık, düzensiz.

1. Şıkılmış bâĝda şalkım şaçak câme ile dil ammâ Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış ķucaĝında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 11). [şalkım şaçak,]

şallan-: Hareket etmek, bir o tarafa bir diĝer tarafa kımldamak.

1. Mest deĝil o serv kıddim yana şallanur Keyfiyet-i muħabbetimiz böyle dallanur (Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [şallanur, -ur]
2. Ben şalıncaķ gibi şallanmadayım hem-vâre Eyleme gönlümü de reşkle päre päre (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 9). [şallanmadayım, -ma, -da, -y, -ım]

sâman: Sükun, sakinlik.

1. Gel ecel ey ĝonca-leb bu dâĝ-ı pinhânım gibi Şaç taĝıt zülfi siyâhıñ şabr u sâmanım gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [sâmanım, -ım]

san-: Zannetmek.

1. Şanma berg u ĝonca-i gülzârdur ĝisû vü hâl Bülbül-i hüsne per ü minkârdır ĝisû vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [şanma, -ma]
2. Hıfz-ı râz eyleyeniñ bârımı kim olsa çeker Bu sözüm şanma tehî işte güvâhım zenbül (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [şanma, -ma]
3. Burc-ı hüsñünde mâh-ı nev şanma Fitne-i âsumândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [şanma, -ma]
4. Burc-ı hüsñünde mâh-ı nev şanma Fitne-i âsumândır ebrü (Nûrî Divanı, Gazel 67, Mısra 7). [şanma, -ma]
5. Dâne-i şebnem şanur derd-i beyâz üzre gören Gerden-i şâfındaki incüsini dizi dizi (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [şanur, -ur]
6. Kararmış kalmış ancaķ âteşinden hubb-ı dünyâniñ Dil-i Nûrî-i mücrim yandı şandım yâ Resûlla 'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 14). [şandım, -dı, -m]
7. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu ziver Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 18). [şanma, -ma]
8. Bâlâ-yı belâ-hızûñ idüb maħşer-i elmas Düşdüķce 'araķ 'arız-ı dil-dâre şanursun (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 46). [şanursun, -ur, -sun]
9. Nisân yağar 'arşa-i gülzâre şanursun Her kıatresini bir dürr-i şehvâre şanursun (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 47). [şanursun, -ur, -sun]

10. Nisân yağar 'arşa-i gülzâre **şanursun**
Her kahtresini bir dürr-i şehvâre **şanursun**
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 48*).
[*şanursun, -ur, -sun*]
11. Høy gerde ruħ olduķca o mehpâre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 49*).
[*şanursun, -ur, -sun*]
12. Ben **şanurdım** ki oyundur baña bu itdigi
nâz
Nice 'akreb-meniş erkânsıza oldu dem-sâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 5*).
[*şanurdım, -ur, -dı, -m*]
13. Gül gonca-i gülzâr-ı vefâ **şansın** aransın
Hicrân kazansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 11*). [*şansın, -sın*]
14. İderseñ ser-fürü idenleri heb ğamla
perverde
Figân u nâlesi 'aşıkların **şanma** kalur
yerde (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 6*).
[*şanma, -ma*]
15. Şanma ey dil ki her ehl-i suħan añlar
diliñi
'Adem iklimini geşt eyleyen añlar diliñi
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 21*).
[*şanma, -ma*]

şan-: Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zannetmek.

1. Dost **şandım** ğamze-i dil-dâri bir sehħâr
imiş
Nergis-i mesti o ħavf ile meger bimâr
imiş (*Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1*).
[*şandım, -dı, -m*]

saña: " Sen " ikinci tekil şahıs zamirinin yönelme durumu eki almış hali.

1. Kandesin ey dil-i pür-yâre kan işte yâre
Kanıyım la'line dirdün didi çün kan **saña**
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 6*). [*saña,]*
2. Ol nâzenin çünkü **saña** itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy sım u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 9*). [*saña,]*
3. Saña encâm ey kaşı kemân âhım neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh tîr-i âsâ eşer imiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 1*). [*saña,]*
4. Devr-i ħüsünüñde bu Nûrî nice günler
gördi
Âfitâbım **saña** var mı 'acaba miş] u 'adil
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 10*). [*saña,]*
5. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken **saña** hezâr ölmesine yok
şübhem (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2*).
[*saña,]*
6. Ĥasretin ben çekerim her gece gonca
lebimiñ

- Saña ey murğ-ı seher gülşen-i 'âlemde
ğam (*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 12*).
[*saña,]*
7. Ey pâdişâh-ı baħr u ber 'aşkıñ ile şâm u
seher
Devrân ider şems u kamer kıldur **saña**
arz u semâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 10*). [*saña,]*
8. Râh-ı ümîd içre **saña** bildim ki yokdur
reh-nümâ
Envâr-ı luř-ı Kibriyâ hem-râhıñ olsun
Nûriyâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 49*). [*saña,]*
9. Düşmüşüm kıldır elim şundum **saña** yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 1*). [*saña,]*
10. Nice olur cümle aħvâlim **saña** mâ'lüm
iken
İtmek isti'lâma âyâ ictirâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 7*). [*saña,]*
11. Gönli açılson raķibüñ de benim kalbimi
yık
Ba'de zâ yüz şuyı dökmez **saña** bu baĝrı
yanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 4*). [*saña,]*
12. Eyler kıyub 'İsâya pereştiş **saña** cânâ
Biñ cânla papa (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 19*). [*saña,]*
13. Bûs-ı lebin ey dil **saña** dün itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 9*). [*saña,]*

sancu: Sancı.

1. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz **sancu**
Çevirir añı gören mihr-i ecelden yaña rû
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 15*).
[*şancu,]*

sanem: 1 Put. 2.put gibi güzel sevgili.

1. Küfr-i zülfün ol bütün dil yâd idüb feryâd
ider
Deyr-i ğamda diñle zikr yâ **sanem**
nâķûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6*). [*şanem,]*
2. Şaķın aĝyârı çekme ehl-i 'aşķa karşı
tenhâya
Teşekkî itmesünler ey **sanem** senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 2*).
[*şanem,]*
3. Terâħħum eyle kim İncil-i ħanı vir
sevdâya
Teşekkî itmesünler ey **sanem** senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 4*).
[*şanem,]*
4. Ziyâ-yı dîn-i ħüsne küfr-i zülfün eyleme
perde
Teşekkî itmesünler ey **sanem** senden

- Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 8*).
[*şanem,]*
5. Gamiñla āh u feryādım ‘urūc itdikce
eflāke
Teşekkī itmesünler ey **şanem** senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra
12*). [*şanem,]*
6. Uzatma da ‘vî-i nāz u niyāzı böyle pervā
Teşekkī itmesünler ey **şanem** senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra
16*). [*şanem,]*
7. Bülend olduķca her dem bāng-i āh u nāle
vü zārum
Teşekkī itmesünler ey **şanem** senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra
20*). [*şanem,]*

sanki: Âdeta, farz edelim ki, güya.

1. Bir kılın çektikce **sanki** rişte-i cânlar
çeker
Bir nefes alamadım gitdi elinden cınbızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 3*). [*sanki,
]*

sar-: Etrafını kuşatmak.

1. Mû-miyānında **şarub** ince hayāle zihniñ
Kışa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dirāz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 5*). [*şarub,
-ub]*

sar-: Kolları ile kuşatmak, kucaklamak.

1. Gönlüm üzilür ayrılamam zülfî telinden
Cân kılca kalur **şarmaz** isem ince
belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra
2*). [*şarmaz, -maz]*

sar-: Çepeçevre çevirmek, dolamak.

1. Yāre şarıлмаğı dün gice çıkardım kurdum
Mû-miyān ile tutub la‘line **şardım**
şordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 2*).
[*şardım, -di, -m]*

sarık: Baş kisvesi üzerine sarılan tülbent veya şal,
imame, destar.

1. Zāhid geliyor elde ‘aşā başda **şarık**
Şeytān bezi gibi iki yüzlü münāfik (*Nûrî
Divanı, Gazel 48, Mısra 1*). [*şarık,]*

sarıl-: Bir şeyin üzerine bir veya birkaç kez
dolanmak.

1. Yāsemīn gibi **şarılmış** berg-i verd-i
rüyına
Bāğ-ı hüsne zīnet-āverdir o zülf u hāl u
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 3*).
[*şarılmış, -miş]*

sarıl-: Kucaklaşmak, samimi olmak, güvenmek,
bağlanmak.

1. Yāre **şarıлмаğı** dün gice çıkardım
kurdum
Mû-miyān ile tutub la‘line şardım şordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1*).
[*şarıлмаğı, -mağ, -ı]*

sarkındılığ: Sarkıntılık.

1. Cünhası zülfine **sarkındılığ** imiş yāriñ
Dün rakīb kāfirini kendim aşardım
şordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 5*).
[*sarkındılığ,]*

sarmaş dolaş: Birbirine sarılıp kucaklaşmak.

1. Zülfün oḥşat ellere **sarmaş dolaş**
şimdeñgerü
Başayım ben bağıma ḥasretle taş
şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 9*). [*sarmaş dolaş,]*

sat-: Bir malı veya mülkü para karşılığında elden
çıkarmak.

1. Satıcağ muğ-beçe-i bāde-fürüş ‘āşika nāz
Naqd-i cân kōnsa niyāz olunarak sāğara
az (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 1*).
[*satıcağ, -ıcağ]*
2. Tiğ-i ebrūya sitemkār eyler ḥançer
‘Ālemi bir kula **şatmaz** mı muḥabbet
kārān (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 6*).
[*şatmaz, -maz]*

satır: Yazı sırası, dizisi.

1. Alanlar gülbeşeker lezzetin yāriñ
dudağında
Satırlar açılır güller gelince al yanağında
(*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2*).
[*satırlar, -lar]*

satun al-: Karşılığında bir bedel, değer vererek
elde etmek.

1. Telef itdim nūḳud-ı ömrimi sūk-ı fenā
içre
Ölüm ile belāyı satun aldım yā

Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 6*). [satun al-, -di, -m]

Sava: Kişi ismi (Özel isim).

1. Hiç savaşma ki eser şavurur o sen şavuş Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 10*). [Şava,]

savaş-: Mücadele etmek, uğraşmak.

1. Hiç savaşma ki eser şavurur o sen şavuş Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9*). [şavaşma, -ma]

savur-: Bir yerden başka bir yere sürüklemek II savurmak.

1. Hiç savaşma ki eser şavurur o sen şavuş Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9*). [şavurur, -ur]

savuş-: Savuşmak, uzaklaşmak.

1. Hiç savaşma ki eser şavurur o sen şavuş Şavma gel Nûrî-i sermesti başından Şava (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9*). [şavuş,]

sav-: Saymak.

1. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlifi Bakub eyyâm-ı pesine çekme gam (*Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 1*). [şayma, -ma]
2. Şayma rüz u mâh u sâl-i sâlifi Bakub eyyâm-ı pesine çekme gam (*Nûrî Divanı, Kit'a 10, Mısra 1*). [şayma, -ma]

sâye: Far. Gölge.

1. Gönül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bağ-ı vaşl üzere Bir şâh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 3*). [sâye,]
2. Devr-i mihr-i hüsünüñ yandı kararınca bu dil Sâyesinde olmadım ol serv kaddiñ müstaķil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 2*). [sâyesinde, -si, -n, -de]

sâye: Far. Gölge II Himaye.

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımca hırâm Pâymal oldu yeter sâye gibi cân u tenim (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 12*). [sâye,]

sâve-i Cem': Cem'in gölgesi.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı hârâbâtım bugün Efser u evreng câm u sâye-i Cem' dir baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6*). [sâye-i Cem', -dir]

sâve-i Cem' dir: Cem'in gölgesi.

1. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı hârâbâtım bugün Efser u evreng câm u sâye-i Cem' dir baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6*). [sâye-i Cem' dir,]

sâve-i hançer-i ebrü: Kaş hançerinin gölgesi.

1. Sâye-i hançer-i ebrüyü ider cây-ı penâh Mest-i bî-gayret imiş dîde-i bimârına yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 3*). [sâye-i hançer-i ebrü, -y, -ı]

sâve-i şems-i Hudâ: Allah'ın güneşinin gölgesi II Şems-i Tebrizî'nin inayeti, ihsanı.

1. Sâye-i şems-i Hudâda reh-rev-i maķşüd olub Dîde mi âlûde-i gerd u ğubâr etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 11*). [sâye-i şems-i Hudâ, -da]

sâveves: Gölge gibi.

1. Turma rüy-ı yâre qarşu sâyeveş bir yana geç Tâbiş-i hürşid-i ruhsarıyla yana yana geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1*). [sâyeveş,]

sa'v-ı çeşm: Göziün gayreti.

1. Tercümân olmuş aña gamzene söyler hançer Sa'y-ı çeşm itme dir âsâyişiniñ şükriñ edâ (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 26*). [sa'y-ı çeşm,]

sayıla: Kabul etmek, saymak.

1. Tut kim feleğin piyâlesinde
Olmuş **sayıla** habâb yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 4). [sayıla,]

sebât-yâb: Yerinde duran.

1. Rağs iyleyicek o reşk-i nâhid
Olur mı **sebât-yâb** yıldız (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 10). [sebât-yâb,]

sebeb: Ar. Neden.

1. Sebeb bilmem nedir gâbrâ' dem-â-dem
'ârz-ı hüsni itmek
'Aceb bâğ-ı vefâdâ bülbül güyâ mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 3).
[sebeb,]
2. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Hürüş-ı bahre daği rüzigâr olur bâ 'iş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [sebeb,
]
3. Sebeb bu cüşiş-i eşke heva-yı zülfündür
Hürüş-ı bahre daği rüzigar olur bâ 'iş
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [sebeb,
]
4. İpucu bulamadım vuşlat-ı yâre ne 'aceb
Çırpıdan çıkmadım ammâ buña ne oldı
sebeb (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra
38). [sebeb,]

sebeb-i tâbiş: Parlama(ışık) sebebi.

1. Sevâd-ı hâle **sebeb-i tâbiş** 'izârîndır
Fürûğ-ı necme daği âfitâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [sebeb-
i tâbiş,]

sebîl-i mey-i gül-reng-i meykede: Meyhanenin
gül renkli içki sebîli.

1. Bir dem **sebîl-i mey-i gül-reng-i
meykede**
Degmez mi selsebîl-i behişt-i muhâllede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 1). [sebîl-i
mey-i gül-reng-i meykede,]

sebû: Far. Desti, ibrik.

1. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 6).
[sebû,]
2. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü

sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
12). [sebû,]

3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
18). [sebû,]
4. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
24). [sebû,]
5. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
30). [sebû,]

sebû: Şebboy (çiçek, süs bitkisi).

1. Bağrın oysun reşk-i zülfüñ sünbül u
sebûlarıñ
Dilleri dönsün hayâl-i hançer-i ebrûlarıñ
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21).
[sebûlarıñ, -lar, -iñ]

sebzezâr-ı şahın: Avlu çimenliği.

1. Zîb-i bahş-ı deşt-i hüsni dil-rubâdır hâl u
hatt
Sebzezâr-ı şahın gülzâr-ı vefâdır hâl u hatt
(Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 2).
[sebzezâr-ı şahın,]

sec-: Ayrım yapmak.

1. Gayre göz süzdi kıyâs itme nigâh-ı yâri
Nâs içinden seni ey 'aşık-ı bî-çâre **seçer**
(Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2). [seçer, -
er]

seccâde: Ar. Bir kişinin üzerinde namaz
kılabilceği büyüklükte, halı, kilim, post veya
kumaştan yaygi.

1. Üsrüple tırâşide olur peyker-i elmâs
Meyhânedi ne sübhâ ne **seccâde** gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 26).
[seccâde,]

sedd-i metîn: Sağlam engel.

1. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
beyhüde
Güzergâh-ı bî-hâre sevdiğim **sedd-i
metîn** olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30,
Mısra 8). [sedd-i metîn,]

sehâb-ı 'isve: Naz bulutu.

1. Şu virdi nihâl-ı vaşl-ı yâre
Müjgânım olub **sehâb-ı işve** (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [sehâb-ı
işve,]

(Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 9). [selâm
eyle-,]

sehâ-vı tâvî: Tâvî'nin (Arapların Tayy kabilesinden
cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.
Altıncı yüzyılın sonunda, yedinci yüzyılın başında
yaşamıştır. Hz. Muhammed'in zamanında yaşamış,
fakat peygamberliğine erişememiştir.) cömertliği.

1. Kâğid-ı sîmîn-i şî' re saçdı zerrîn noktalar
Cüd-ı feyz -i tab'-ı Nûrî bu **sehâ-yı Tâvî**
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 14).
[sehâ-yı tâvî,]

sehbâl: Kuş kanadı.

1. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiṭ bir
şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semâ dü **sehbâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8).
[sehbâl,]
2. Gülşen-i rahmetiñe baħr-ı muhiṭ bir
şebnem
Bülbül-i ni'metiñe arz u semâ dü **sehbâl**
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 8).
[sehbâl,]

seher-i kām: Arzu sabahı.

1. Rû-nümâ leyle-i ümmîdde necm-i devlet
Baħt-ı nâ'im seher-i kâmdır elbet uyanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 12).
[seher-i kām, -dır]

sehḥâr: (pek) büyüücü; büyü gibi bir kuvvetle çeken,
büyüleyici.

1. Dost şandım ğamze-i dil-dârı bir **sehḥâr**
imiş
Nergis-i mesti o ḥavf ile meger bimâr
imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 1).
[sehḥâr,]

sehv-i lisân: Dil hatası.

1. Zînhâr kıyâs eyleme kim sehv-i lisândır
Billâhi yalandır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 11). [sehv-i lisân, -dır]

selâm eyle-: Selam vermek.

1. Ey Nûrî selâm eyle varub benden o mâha
Teşrif ide bu gice bizim ḥaneyeye maḥşûş

selsebîl-i behîst-i muhalled: Sonsuzluk cennetinin
selsebili (cennette bulunan bir pınar adı).

1. Bir dem sebîl-i mey-i gül-reng-i
meykede
Degmez mi selsebîl-i behîst-i muhallede
(Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 2).
[selsebîl-i behîst-i muhalled, -e]

semend-i âh: Çevik ve güzel olan ah atı.

1. Gönül şaħra-yı nâmûsı unuttı ḥatırın hoş
tut
Semend-i âh bâşka râh tutdı ḥatırın hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[semend-i âh,]

semivv-i fahr-ı 'âlem: Âlemlerin övünç kaynağı ile
aynı adı taşıyan (Hz. Muhammed' in adını taşıyan).

1. Semivv-i Fahr-ı 'Âlem zâde-i İlyâs-ı
vâlâ-şân
İder maḥsûd nice nice 'unvân ile emsalin
(Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 5). [semivv-
i fahr-ı 'âlem,]

semm: Zehir.

1. Şundı zehr-âbe-i güftâre bedel şehd-i
lebin
Şiḥḥat-ı cân 'aceb **semmde** mi merhemde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 8).
[semmde, -de]

semmür: Ar. Samur, samur postundan yapılan.

1. Hâme-i vaşfin da kılı kırk yarar ey Nûrî
Göricek kâkül-i ebrûsunı **semmür** gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 10).
[semmür,]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

1. Mânend-i çeşm-i 'andelîb soldı gül-i sabr
u şekîb
Bu derde yok özge tabîb olursa
sendendir devâ (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 42). [sendendir, -den, -dir]

sen: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

1. Taçılırsañ giderek kâkülüne dîl-dârîñ
Seni divâne gönül bağlayayım kışkıvraç
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 6*). [*seni, -i*
]

sen: " Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

1. Cân-lerzende iken gamze-i cādū **senden**
Târ-ı zülfi dalî efî-yı füsün oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 7*). [*senden, -den*]
2. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i güftârîñ
Dili **senden** beni cāndan şoğutdu hâtırîñ
hoş tüt (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4*).
[*senden, -den*]
3. Seniñ nabzîñla destin âşinâ itmek
ümîdiyle
Mesihâ hâne-i hürşiddin kaçd-ı sefer
itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 7*).
[*seniñ, -iñ*]
4. Reg-i destîñ **seniñ** ki rişte-i cāndan da
nâzûkdür
Tabîb-i bî-mürüvvet büsegâh-ı nişter
itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 5*).
[*seniñ, -iñ*]
5. Cānı çıkusun dili dört parça olub hussādîñ
Çâr-ı päreñ **seniñ** ey şüh deyincedi çık çık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8*). [*seniñ, -iñ*]
6. Büt misüñ reşk-âver-i Hızr u Mesihâ-dem
misüñ
Sevdim ey rûh-ı revân billâh **seni** cānım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4*).
[*seni, -i*]
7. Nağdîne-i rahmet **seniñ** sermâye-i kudret
seniñ
Çün kâle-i şefkat **seniñ** neyle olur bey' u
şirâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 45*).
[*seniñ, -iñ*]
8. Nağdîne-i rahmet **seniñ** sermâye-i kudret
seniñ
Çün kâle-i şefkat **seniñ** neyle olur bey' u
şirâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 45*).
[*seniñ, -iñ*]
9. Nağdîne-i rahmet **seniñ** sermâye-i kudret
seniñ
Çün kâle-i şefkat **seniñ** neyle olur bey' u
şirâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 46*).
[*seniñ, -iñ*]
10. Hâzretiñde bir olur mûr u Süleymân
seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pāmâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3*). [*seniñ, -iñ*]
11. Hâzretiñde bir olur mûr u Süleymân
seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'âşık-ı pest u pāmâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 3*). [*seniñ, -iñ*]
12. Gāmiñla āh u feryādım 'urüc itdikce
eflâke
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 12*). [*senden, -den*]

13. Bülend oldukça her dem bāng-i āh u nāle
vü zārum
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 20*). [*senden, -den*]
14. Ziyâ-yı dîn-i hüsne küfr-i zülfüñ eyleme
perde
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 8*).
[*senden, -den*]
15. Teraħhüm eyle kim İncil-i hāmı vir
sevdāya
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 4*).
[*senden, -den*]
16. Şakın ağyârı çekme ehl-i 'aşka karşı
tenhāya
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 2*).
[*senden, -den*]
17. Uzatma da'vî-i nāz u niyāzı böyle pervā
Teşekkî itmesünler ey şanem **senden**
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 16*). [*senden, -den*]

sen: " Sen " ikinci tekil şahıs zamiri.

1. Virmeseñ ol iki yüzlü yāre yüz
Sendey dil olmaz idi yāre yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [*sende, -de*]

sen: " Sen " ikinci tekil şahıs zamir.

1. Hiç şavaşma ki eser şavurur o **sen** şavuş
Şavma gel Nûrî-i sermesti başıñdan Şava
(*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 9*). [*sen,]*
2. Sen Nûrî pāymālî ol ol hür-peykeriñ
Hāk-i der-i sa'âdeti hüsñ-ül me'âbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 9*). [*sen,]*
3. Nüş iderseñ bāğ-ı istignāda **sen** ey serv-i
nāz
Ayağın altında seyr it cüy-bār oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [*sen,]*
4. Ben **seni** mizân-ı nezzāremde pek kem
añladım
Ağır ol tartılma ey zāhid baña artık çekil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 7*). [*seni, -i*
]
5. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün cāme-ğāba ol perî ister **seni** turma
şoyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2*).
[*seni, -i*]
6. Nola açsañ gerd-i derd-i sîne-i bî-kineyi
Kim unutmaz rağş idince **sen** ğam-ı
dîrîneyi (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 28*). [*sen,]*
7. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü
sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 6*).
[*sen,]*

8. Kār ber nevbet degil mi **sen** de kałkış o yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 7*).
[sen,]
9. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 12*). [sen,]
10. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 18*). [sen,]
11. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 30*). [sen,]
12. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle vü sebū (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 24*). [sen,]
13. Beni ol ipsiz ile bağlama **sen** ey meh-rū
Ben kalendar revişim neyleyeyim ya şu bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 13*).
[sen,]
14. Görse **seni** papas çıkarır idi sitavros
Ey rüh-i Hıristos (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 13*). [seni, -i]
15. Nûrî gibi görse **seni** ey rüh-ı revānım
Billāh a cānım (*Nûrî Divanı, Müstezad 1, Mısra 17*). [seni, -i]
16. Nādāne **sen** esrār-ı diliñ eyleme ezhār
Ey Nûrî-i ğamm-hār (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 25*). [sen,]
17. Bu tālı'-i hābīdemi **sen** bari uyandır
Pek hābī girāndır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 7*). [sen,]
18. Şimdengerü 'uşşākı işiñ yoğsa inandır
Gel **sen** beni kandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 4*). [sen,]

sen: " Sen " ikici teklık şahıs zamiri.

1. Sır virmedi ağyāra dil çün oldı pāre pāre dil
Sen var iken bī-çāre dil yā kime itsün ittikā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 30*).
[sen,]
2. Bir yār-ı ğarum kalmadı hiç rāz-dārum kalmadı
Şabr u kararum kalmadı **senden** meded yā Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 40*). [senden, -den]
3. Mālikü'l-mülk şahā muqtedire kim **sensiñ**
Nice nā-çāra viren mertebe'-i 'ālū'l-'āl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*).
[sensiñ, -sın]
4. Mālikü'l-mülk şahā muqtedire kim **sensiñ**
Nice nā-çāra viren mertebe'-i 'ālū'l-'āl (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 17*).
[sensiñ, -sın]

5. Çünkü **sensiñ** dād-res beyhūde ben itmekteyim
Mihnet-i devrān ile āh u bükā yā Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 15*).
[sensiñ, -sın]
6. Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 25*).
[senden, -den]
7. Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 25*).
[senden, -den]
8. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 20*). [senden, -den]
9. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 20*). [senden, -den]
10. Sa'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā'
Zīr-i çarħda 'ākıbet mesrūr olan giryān olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 15*). [senden, -den]
11. Sa'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā'
Zīr-i çarħda 'ākıbet mesrūr olan giryān olur (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 15*). [senden, -den]
12. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 10*). [senden, -den]
13. Kıl baña imdād yā Rābb be-ħaqq-ı Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 10*). [senden, -den]
14. Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā'
Nice müddet bülbül āsā āh u efgān eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 5*). [senden, -den]
15. Sā'il-i dergāhuñam **senden** kerem **senden** 'atā'
Nice müddet bülbül āsā āh u efgān eyleyem (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 5*). [senden, -den]
16. İder **seni** de sezā-vār-ı lütf-ı bī-pāyān
Yoğ iken 'ālemi ey Nûrî var iden Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 9*). [seni, -i]
17. Ne ħavfüm var benüm ki fitne-i āhır zamānda **sen**
Nebi-yi rehber-i āhır zamansın Yā Resülla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 7*). [sen,]
18. Ğayre göz süzdi kıyās itme nigāh-ı yāri
Nās içinden **seni** ey 'āşık-ı bī-çāre seçer (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 2*). [seni, -i]

seng-dil: *Aş kalp, katı kalp, acımasız (sevgili bağlamında).*

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık
İstemem ey **seng-dil** mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [seng-dil,]
2. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık
İstemem ey **seng-dil** mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [seng-dil,]
3. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık
İstemem ey **seng-dil** mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [seng-dil,]
4. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık
İstemem ey **seng-dil** mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 30). [seng-dil,]

seng-dil: *Taş gibi katı yürekli, zalim, gaddar, sengdil.*

1. Tîr-i âhim eşer itmez ise ol **seng-dile**
Nûrîyâ deşt-i muhabbetde daği taş dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 13). [seng-dile,]

seng-dil: *Taş kalp, katı kalp, acımasız (sevgili bağlamında).*

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim yıkık
İstemem ey **seng-dil** mey şîşe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [seng-dil,]

seng-i güristân: *Mezar taşı.*

1. Mey değil mâ-ı hayât içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristândır nezdimde zâhid hay değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [seng-i güristân, -dır]

seng-i reh-i yâr: *Sevgilinin yolunun taşı.*

1. Ağyâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum
Çäsâr-ı Frenk oldı giyüb efser-i elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 39). [seng-i reh-i yâr, -la]

seng-i siyeh: *Siyah taş.*

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudâda
Vağiyle olur **seng-i siyeh** gevher-i elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 60). [seng-i siyeh,]

senin: *"Sen" ikinci teklik şahıs zamiri.*

1. Çekerim cân atarak cevriñi ey kaşı kemân
Tîr-i azâr **seniñdir** nitelim sine benim (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [seniñdir, -dir]

ser: *Far. Baş uç nihayet, zirve, tepe.*

1. Ser bezm-i selâfîne gelen micmer-i elmas
Virsin heves-i şöreti vağtımı bade (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 55). [ser, -e]

ser: *Far. Baş, kafa.*

1. Alınca leblerün ey gül hayâle didelerim
Kızardı **serimle** mânend lâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [serimle, -im, -le]
2. Alınca leblerün ey gül hayâle didelerim
Kızardı **serimle** mânend lâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [serimle, -im, -le]

ser: (≠) i. (Fars. ser) 1. Baş, kafa. 2. Başkan, önder, reis. 3. Baş, başlangıç. 4. Doruk, zirve, tepe. 5. Bir şeyin başladığı yer, üst tarafı, yukarı kısmı. 6. Uç.

1. Ser çeşm-i takdîre bak gezme susuz
şoğak şoğak
‘Aşkıyla cânın nâra yak rizân ola ebr-i
‘atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7). [ser,]
2. İder **ser** pür-zemîn murâdımı vâsi’
Serime efser-i eflâkı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 3). [ser,]

ser: *Baş, kafa.*

1. İder ser pür-zemîn murâdımı vâsi’
Serime efser-i eflâkı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [serime, -im, -e]

ser çeşme-i cesm: *Göz çeşmesinin başı.*

1. Dûd-ı dil müjgânı hem-renk-i şehâb itdi
dirîğ
Seyl-i gam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi

dirîg (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 2).
[ser çeşme-i çeşm, -em]

ser efrâz: Başını yükselten.

1. Şıyt u şöhretle cihân içre **ser efrâz** oldı
Velveleyle ayağın başmağla tabl u 'alem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 9). [ser
efrâz,]

ser rişte-i feryâd: Feryat ipimizin ucu.

1. Ser rişte-i feryâdımız uzansın inansın
Tâ çarha tayansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 19). [ser rişte-i feryâd, -ımız]

serâb it-: Çöle dönüştürmek.

1. Tâbiş-i mihr-i ruğ-ı dil-dâr u ye's-i
rūzigâr
Mevce-i deryâ-yı ümmîdim serâb itdi
dirîg (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 6).
[serâb it-, -di]

serâb-ı işve: Naz serabi.

1. Ey teşne-i âb-ı vişâl olan dil
Mevc-âver olur **serâb-ı işve** (Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [serâb-ı
işve,]

ser-â-pâ: "Baştan ayağa, büsbütün, tamamen"
anlamında zarf.

1. Şeb-i vuşlatda eger gülse açılsa ol mâh
Dîde-i tâli'-i h'vâbida **ser-a-pâ** açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [ser-a-
pâ,]

ser-â-ser: Baştan başa, büsbütün.

1. Süsen ü lüle-i gülzârı **ser-â-ser** hançer
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 45). [ser-
â-ser,]

serd ü berdîn: Sert soğuk.

1. Germ u nerm-i zevk u şevk-ı nevbahâr
vuşlatıñ
Mevsim-i sermâ-yı gâmda **serd ü berdîn**
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
6). [serd ü berdîn,]

serd-i güftâr: Soğuk söz.

1. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i güftârıñ
Dili senden beni cândan soğutdu hâtırıñ
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 3).
[serd-i güftâr, -iñ]

ser-fürü: Baş eğen II itaat eden.

1. İderseñ **ser-fürü** idenleri heb gâmla
perverde
Fiğân u nâlesi 'âşıkların şanma kalur
yerde (Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 5).
[ser-fürü,]

ser-halka-i işretgeh-i rindâne: Rindin
meyhanesindeki halkanın başı.

1. Sâgar-ı devrândan ger neş'e-yâb olmazsa
dil
Nürîyâ **ser-halka-i işretgeh-i rindâne**
geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 10).
[ser-halka-i işretgeh-i rindâne,]

ser-i dendân: Dişinin üstü.

1. Degil hâl-i siyeh-kârın öperken 'âşık-ı
zarıñ
Tokınmış da ser-i dendânı ruhsârında yer
itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 4).
[ser-i dendân,]

ser-i engüşt: Parmak ucu.

1. Bâde virse eline sağırı mânend-i 'itâb
Ser-i engüştini bir kerre şıkdım kırdım
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [ser-i
engüşt,]

ser-i pâl: Baştan ayağa.

1. Hâci İbrâhîm Ağa ol merd-i merdân-
zâdenüñ
Oldı bu dâr-ı fenâda çün ser-i pâline hışt
(Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 2). [ser-i
pâl, -i, -n, -e]

ser-i zülf: Saç ucu; sevgilinin organ şeklindeki
kıvrımlı saçının ucu.

1. Ser-i zülfünde iken rişte-i ümmîd-i 'âşık
Bî-hüde eylesün baht-i siyeh-kârına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 7).
[ser-i zülf, -iñ, -de]

serkeş: *Dik başlı, dik kafalı, inatçı, itaatsiz.*

1. Zincirli servi gibi **serkeş** idi yârim
Bu silsile-i âhım gerdanına taçdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [*serkeş,]*

ser-levha-i furkân: *Furkan (iyi ile kötü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı gösteren delil) başlığı.*

1. Nûriyâ **ser-levha-i furkân** vaşl-ı yârdır
Hüccet-i kaṭ' -ı kelâm-ı müdde' âdir hâl u
ḥaṭṭ (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 9*).
[*ser-levha-i furkân,]*

sermâve-i hâb-ı nahvet: *Kibir uykusunun serveti.*

1. Kûdek-i gönçaya **sermâve-i hâb-ı nahvet**
Zâr-ı bülbülde leben hürî-i şebnemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 3*).
[*sermâve-i hâb-ı nahvet,]*

sermâve-i kudret: *Kudret sermayesi.*

1. Naḳdîne-i rahmet seniñ **sermâve-i kudret** seniñ
Çün kâle-i şefkat seniñ neyle olur bey' u
şirâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 45*).
[*sermâve-i kudret,]*

sermest-i ğam: *Keder sarhoşu olmak.*

1. 'Aceb mi bakmasa meyḥâne-i dehre
gönül sâkî
Ki ol **sermest-i ğam** çok kan yutdı ḥatırın
ḥoş tüt (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 8*).
[*sermest-i ğam,]*

ser-pençe-i bî-dâd: *Zulüm eden pençenin ucu.*

1. Ser-pençe-i bî-dâdın o hünî-i hevesger
Ol ğamzesi ḥançer (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 5*). [*ser-pençe-i bî-dâd, -in]*

ser-pençe-i ğamze: *Gamze pençesinin ucu.*

1. Harâmi gözleriñ ser-pençe-i ğamzeñde
kan ister
Kef-i mestânda câm-ı şarâb erguvân ister
(*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 1*). [*ser-pençe-i ğamze, -ñ, -de]*

ser-pençe-i murğ-ı dil: *Gönül kuşunun pençe ucu.*

1. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûride eyleşdi
Kim kurtula zülfi gibi dâm-ı hiyelinden
(*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 9*). [*ser-pençe-i murğ-ı dil,]*

ser-tâ-ser: *Baştan başa.*

1. İklîm-i ümîdi ol Hülâ-gû
Ser-tâ-ser ider ḥarâb-ı işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 6*). [*ser-tâ-ser,]*

serv: *Servi II Sevgilinin uzun boyu.*

1. O şūḥūñ ḳaddi **serv** ü la'li gönca zülfi
sünbüldür
Anıñcün böyle Nûrî murğ-ı dil
avârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [*serv,]*

serv kadd: *Servi boylu // uzun boylu sevgili.*

1. Devr-i mihr-i ḥüsnünün yandı ḳararınca
bu dil
Sâyesinde olmadım ol serv ḳaddiñ
müştâkil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 2*). [*serv ḳadd, -iñ]*

serv kadd: *Servi boylu. II Uzun boylu sevgili.*

1. Mest değil o serv ḳaddim yana şallanur
Keyfiyet-i muḥabbetimiz böyle dallanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1*). [*serv ḳadd, -im]*
2. Feryâd iderek gülşen-i ḥüsnü tolaşırken
Cûlar gibi ol serv ḳaddiñ pâyına aḳdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 4*). [*serv ḳadd, -iñ]*
3. Öptürmege pâmâliñe göstermez iken el
etek
Ey serv ḳaddim rûzigâr igdirdi mi yâre
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 4*).
[*serv ḳadd, -im]*

serv kaddüm: *Servi boylu // uzun boylu sevgili.*

1. Nâil-i bûs-i lebi itmez o **serv ḳaddüm**
Şâḥ-ı dirâht-ı emel virmedi bâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 7*). [*serv ḳaddüm, -iim]*

servi: *Servi, servi boylu güzel.*

1. Zincirli **servi** gibi serkeş idi yârim
Bu silsile-i âhımı gerdanına taçdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [servi,]

serv-i bâğ-ı iffet: İffet bağının servisi.

1. Olub bir serv-i bâğ-ı iffetiñ pāmāl-i ihsāmı
Kararın şimdi gördim bir maḥâlde ta'b-ı
meyyalin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 1*). [serv-i bâğ-ı iffet, -iñ]

serv-i cefâ: Sıkıntı yayan servi.

1. Bir kez ey **serv-i cefâ** eyle merāmıca
ḥıram
Pâyımāl oldu yeter sâye gibi cân u tenim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 11*). [serv-i cefâ,]

serv-i nâz: Naz servisi (Nazlı nazlı salınan servi boylu sevgili).

1. Nüş iderseñ bâğ-ı istiğnâda sen ey **serv-i nâz**
Ayağın altında seyr it cüy-bâr oldu gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 5*). [serv-i nâz,]
2. Var mâ-cerâ-yı giryeyi it ḥâk-pâye 'arz
Ol **serv-i nâz** başmış ayak bâğ-ı behcete
(*Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 8*). [serv-i nâz,]
3. Mevsim-i zevk u şafâdır geldi çün
hengâm-ı yaz
Var kenâr-ı cûda 'ıyş u nüş it ey **serv-i nâz**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 20*). [serv-i nâz,]

serv-i sehi: Kavak gibi uzun, mevzun olan, dağınık olmayan servi.

1. Kâr ber nevbet degil mi sen de kâlkış o
yana
Reşk idüb **serv-i sehi** başımı şalsın bu
yana (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 8*). [serv-i sehi,]

serv-i semen: Yasemin kokulu, uzun boylu sevgili.

1. Bâğ-ı vuşlatda şalındıkça o serv-i
semenüm
Gonca-i dâğ ile zeyn olmada şaḥn-ı
bedenüm (*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 1*). [serv-i semen, -üm]

setr id-: Örtmek, gizlemek.

1. Ruḥsâr-ı yâri setr ider ol zülf-i rû siyâh
Tâb-ı zekâ-i nüḥüfte-i târ-ı şehâbdır (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 3*). [setr id-, -er]
2. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruḥsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3*). [setr id-, -en]
3. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruḥsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3*). [setr id-, -en]

setr it-: Gizlemek, örtmek, kapatmak.

1. Setr iden âfitâbı sevâd-ı şehâbdır
Ruḥsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3*). [setr it-, -en]

sev-: 1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.

1. Büt mistüñ reşk-âver-i Ḥıızr u Mesihâ-dem
mistüñ
Sevdim ey rûḥ-ı revân billâh seni cânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 4*). [sevdim, -dî, -m]
2. Ey Ḥıristola Ḥırostosu **severseñ** gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 11*). [severseñ, -er, -señ]
3. Ey Ḥıristola Ḥırostosu **severseñ** gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 17*). [severseñ, -er, -señ]
4. Ey Ḥıristola Ḥırostosu **severseñ** gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 23*). [severseñ, -er, -señ]
5. Ey Ḥıristola Ḥırostosu **severseñ** gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 29*). [severseñ, -er, -señ]

sev-: Bir kimseye karşı aşk, sevgi, muhabbet beslemek.

1. Hevâ-yı kâkülünle çünkü adım
kârelenmişdür
Anıñçün **sevdiğim** neticem daḥi bî-
çârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 2*). [sevdiğim, -dik, -im]

sev-: Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek.

1. Ey dil **sevüb** ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-ḥâba ol perî ister seni ṭurma

şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1).
[sevüb, -üb]

sev-: (Bir kimseye veya bir şeye) Sevgi duymak,
gönül vermek.

1. Ey Hıristola Hırostosu **severseñ** gel berü
Sen de çık meydâna mânend-i piyâle vü
sebû (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 5).
[severseñ, -er, -se, -ñ]

sevâd-ı hâl: Bendeki siyahlık.

1. Sevâd-ı hâle sebep-i tâbiş 'izârîndır
Fürûğ-ı necme dahî âfitâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 7). [sevâd-
ı hâl, -e]

sevâd-ı nakş-ı hatt-ı rüy-ı sîm u zer: Altın ve
gümüş yüzünün karanlık renkli nakış sınırı.

1. Tuğrâ mı pây-mâl-i ceşş-i kudürete
Yağud **sevâd-ı nakş-ı hatt-ı rüy-ı sîm u
zer** (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 4).
[sevâd-ı nakş-ı hatt-ı rüy-ı sîm u zer,]

sevâd-ı şeb: Gecenin karanlığı.

1. Mâ'-ı hayât-ı girye **sevâd-ı şeb** içredir
Mâhî-i Hızır tâbını şalmaz mı âfitâb (Nûrî
Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [sevâd-ı şeb,]

sevâd-ı sehâb: Siyah bulut.

1. Setr iden âfitâbı sevâd-ı sehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [sevâd-
ı sehâb, -dur]
2. Setr iden âfitâbı sevâd-ı sehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [sevâd-
ı sehâb, -dur]
3. Setr iden âfitâbı sevâd-ı sehâbdır
Ruhsâr-ı yâri zülf-i siyeh-târ açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [sevâd-
ı sehâb, -dur]

sevâd-ı zülf-i şeb-gün: Kara(gece gibi) zülfünün
karanlığı.

1. Sevâd-ı zülf-i şeb-gün u nigâh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bî-dâr-ı çeşmâni uyıtdı hatırın hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 9).
[sevâd-ı zülf-i şeb-gün,]

sevâ: 1. Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet. 2. Aşırı
istek, tutku, arzu, heves.

1. Terahhüm eyle kim İncil-i hanı vir
sevâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 3).
[sevâya, -y, -a]

sevâ: (Ar.) Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.

1. Bu siyeh **sevâ** nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū siyeh ebrū siyeh gîsū siyeh
(Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 3). [sevâ,]

sevâ-yı zülf: Saçın sevdası.

1. Sevâ-yı zülfün ile dil-şikeste hâldır
Ta'mîr it o çînî-i mû-dârî mû-be-mû
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [sevâ-
yı zülf, -ün]

sevdiğim: Sevgiliye bir tür hitap şekli.

1. Kesilmez eşk-i çeşmim dest-mâlîñ
beyhüde
Güzergâh-ı bî-hâre **sevdiğim** sedd-i mefîn
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 8).
[sevdiğim,]

sevdiğim: Muhabbet duyulan, sevilen kişi. II
Sevgili.

1. Bu şoğuk sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahâr-ı ârzûdîr dey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 4).
[sevdiğim,]

sevgüli: 1. Sevgili, sevilen. 2. Değer ve kıymet
bildiren hitap sözü.

1. Oldur cihânîñ mefharı hem **sevgüli**
peygâmberi
İklîm-i vaşlın rehberi sultân-ı ceşş-i
enbiyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 17).
[sevgüli,]

sevl-i ğam: Gam seli.

1. Dûd-ı dil müjgânı hem-renk-i sehâb itdi
dirîğ
Sevl-i ğam ser çeşme-i çeşmem harâb itdi

dirîg (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 2).
[seyr-i gam,]

(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [seyr-i
cihân, -dir]

sevr: Ar. seyir, bakma, yürüme, yürüyüş.

sevr-i gülsen: Gül bahçesi gezintisi.

1. Seyr için hañçer-i gamzeñ reg-i hün-ı
göñlüm
Cân evi revzenini urur içerden tıķ tıķ
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [seyr,]

1. O gül bedenle meger seyr-i gülsene
gitmiş
Bürümmüş idi bir al güllü şäle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [seyr-i
gülşen, -e]
2. O gül bedenle meger seyr-i gülsene
gitmiş
Bürümmüş idi bir al güllü şäle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 11). [seyr-i
gülşen, -e]

sevr: Ar. 1. Bir şeyi zevk alarak gözle takip
etme, bakma, izleme, temaşa. 2. Yürüyüş, yürüme.
3. Gezip dolaşma, gezme.

sevr-i ruh-ı yâr: Sevgilinin yanağım
seyretme/bakma.

1. Gıtdikce nice şem'a-i cânlar yaķacakdır
Seyre baķacakdır (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 10). [seyre, -e]

1. O şeb ki seyr-i ruh-ı yâre hâb olur mâni'
Ziyâ-yı mâha mişâl-ı şehâb olur mâni'
(Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [seyr-i
ruh-ı yâr, -e]

sevr id-: Bakmak, izlemek.

sevvâreves: Yıldız, gezegen gibi.

1. Kırudı cân u diliñ dili dudağı ammâ
Sırların itmediler seyr idüb anı ifşâ (Nûrî
Divanı, Tahmîs 1, Mısra 28). [seyr id-, -
iüb]

1. Perişân oldı hâlim Nürîyâ seyyâreves ol
mâh
Hayâl-i zülf-i şeb-güñuyla göñlüm yan-
be-yân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 9). [seyyâreves,]

sevr it-: İzlemek. Temaşa etmek.

sezâ: Far. Uygun, münasip, yaraşır.

1. Nüş iderseñ bāg-ı istignâda sen ey serv-i
nâz
Ayağın altında seyr it cüy-bâr oldı gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 6). [seyr
it-,]

1. Halk içre rüy-ı zerdîn ağardır maħabbetiñ
Bu yüzce vaşf olunsa sezâ hüy-ı sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 8). [sezâ,]

seyrāngāh-ı bāg-ı 'ālem: Evren bahçesinin seyir
yeri.

sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân: Sonsuz lütfunun
yaraşırhğı.

1. Künc-i gam seyrāngāh-ı bāg-ı 'ālemdir
baña
Dāg-ı sinem gülşen-i 'ālemler tev'emdir
baña (Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 1).
[seyrāngāh-ı bāg-ı 'ālem, -dir]

1. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân
Yoğ iken 'ālemi ey Nürî var iden Allah
(Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 9). [sezâ-
vâr-ı lütf-ı bî-pâyân,]

sevr-i 'aks-i hatt: Hat aksinin seyri.

sîb: Elma.

1. Ger sevr-i 'aks-i hatt leb-i la'l ise merâm
Gözden düşürme sāgar-ı ser-şârî mû-be-
mû (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 5).
[seyr-i 'aks-i hatt,]

1. Dişletmediñ türünç memeyi sîb ğabğabı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 1). [sîb,]

sevr-i cihân: Dünyayı dolaşmak.

sıcak: Isıtı yüksek olan, çok ısınmış.

1. Kışver-be-kışver sevr-i cihândır
te'emmlü
Bu dehr-i bî-beķâda ķocalmaz mı âfitâb

1. Dökdükçe **şıcağ** şuları fās-ı çeşmim
Elbet şoğumaz hālvat-i ūlfet ışınur (Nûrî
Divanı, Rübai 3, Mısra 3). [şıcağ,]

sidre: "Arabistan kirazı" demek olup tefsirlerde bu ağacın "Arşın sağ yanındaki İlahi bir ağaç" olduğu bildirilir. Hadislere göre ise altıncı kat göktedir. Gökyüzüne yükselenlerin ancak buraya kadar çıkabileceği bildirilir. Sidre'nin ötesi Allah'ın Zat âlemidir. Sidre, beşer bilgisi ve amellerinin son hudududur. Sidre, kelimesi daha çok "münteha" kelimesi ile birlikte kullanılır. "Sidretü'l-münteha (Son uçtaki kiraz ağacı)" anlamındadır. Ulaşılabilecek en yüksek yer olduğu için sevgilinin uzun boyunu anlatmak için kullanılır.

1. Eylesem ağāze-i güftārdır rişüm gören
Ey şağal dīvānesi söyledigini **sidre** gibi
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2). [sidre,]

sifāl: Çanak, çömlek, vazo.

1. Nihāl kıddiñe ey gönca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir **sifāle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [sifāle,
-e]
2. Nihāl kıddiñe ey gönca dik dik itdi nigāh
Eger dönerse yeridir **sifāle** didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [sifāle,
-e]

şığ-: Kapsamak, bir özelliği-niteliği karşılayabilmek.

1. Kağ'-ı ser-i rişte tafşil it ey mādih-i 'aşk
Muhabbet-i zūlfine **şığmaz** o mehūn kāl
ile kāl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 8).
[şığmaz, -maz]

şığ-: Bir yere bütünüyle girebilmek, tamamen içinde bulunmak.

1. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle **şığmaz**
Gelse de hūşe-i eltāfiñ eger bir mişkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 11).
[şığmaz, -maz]

şığ-: (Bir şey) Bütünüyle diğer bir şeyin içine girebilmek, o şey tarafından istiap edilmek.

1. Dānesi kefe'-i mizān-ı hayāle **şığmaz**
Gelse de hūşe-i eltāfiñ eger bir mişkāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 11).
[şığmaz, -maz]

sihhat-ı cān: Canın, rûhun sağlığı, afiyeti.

1. Şundi zehr-ābe-i güftāre bedel şehd-i
lebin
Sihhat-ı cān 'aceb semmde mi merhemde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 8).
[sihhat-ı cān,]

sık-: Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak; sıkıntı vermek.

1. Bāde virse eline sağı mānend-i 'itāb
Ser-i engüştiñi bir kerre **şıkkardım**
kırdım (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 8).
[şıkkardım, -ar, -dı, -m]

sık sık: Devamlı, sürekli.

1. Aluñub kendi ruñiñ 'aksine bakma **şıkk şikk**
Gelmesün hayret ile āyineye alıklık (Nûrî
Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [şıkk şikk,]

sıkal-: Can sıkıntısı duymak.

1. Sıkmış bağda şalkım şağak cāme ile dil
ammā
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
11). [sıkmış, -miş]

sil-: Silmek.

1. Nûrî has u hāşāk-ı beyābān-ı fenāyı
Bārān-ı sirişkiñle aman **silme** süpürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 8). [silme, -
me]

sil-: (Gözyaşı) silmek.

1. Sürüb rüy-ı niyāzı hāk-ı dergāhıña kan
ağlar
Yed-i lutfiñ ile **sil** eşk-i çeşm-i cān-ı
nālām (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 32).
[sil,]

silk-i lā'l: Lā'l (kırmızı renkli değerli bir taş) dizisi, boncuğu.

1. Lücce-i merhāmetüñ içre şādef-i 'arş-ı
azīm
Dürc-i lütfüñde çün envār-ı du'ā **silk-i
lā'l** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[silk-i lā'l,]
2. Lücce-i merhāmetüñ içre şādef-i 'arş-ı
azīm
Dürc-i lütfüñde çün envār-ı du'ā **silk-i
lā'l** (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 10).
[silk-i lā'l,]

silk-i ma'nî: *Anlam dizisi.*

1. Çalub çarpub biraz gencîne-i eş'âr-ı Şaibden
Bu silk-i ma'nîye Nûrî daği nâzm-ı güher itmiş (*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 10*). [*silk-i ma'nî, -y, -e*]

silk-i nigâh-ı dil: *Gönül bakışının yolu.*

1. Nezzare-i hayâl-i girih-gîr-i zülfdan
Silk-i nigâh-ı dil daği pür-pîç u tâbdır (*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [*silk-i nigâh-ı dil,]*

sille: *Far. Elin iç yüzüyle vurulan tokat.*

1. Âlüde-rüy-ı hûn u gil pâmâl-ı gam bî-çâre dil
Dîvâneye **sille** değil urdı felek şad püşt-i pā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34*). [*sille,]*

sille ur-: *Tokat atmak.*

1. Bir sille urub dizlerininin bağını çözdü
Gîsü-yı perîşâne sitem şâneye mahşûş (*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 5*). [*sille ur-, -ub*]

sille vi-: *Tokat yemek, yenilgiye uğramak.*

1. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân tatlıysa da ol acı da tatlı acı (*Nûrî Divanı, Kit'a 3, Mısra 3*). [*sille yi-, -se, -m*]

silsile-i âh: *Ah silsilesi.*

1. Zincîrli servi gibi serkeş idi yârim
Bu silsile-i âhımı gerdanına tağdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 8*). [*silsile-i âh, -im, -ı*]

silsile-i zülf: *Saç zinciri, saç örgüsü.*

1. Tağıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî âvâre delidir (*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [*silsile-i zülf, -ü, -n, -e*]

sîm: *(Ar.) Gümüş.*

1. Ol nâzenîn çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy **sîm** u zer (*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10*). [*sîm,]*
2. Kõ git Balıklıya ey **sîm** ten çünkü ben
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 3*). [*sîm,]*
3. Ol **sîm** teniñ gerden-i kâfürına yağdım
Pervâne gibi gönülümü âteşlere yağdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 1*). [*sîm,]*
4. Bir **sîm** nigîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir haylice
yordum (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 35*). [*sîm,]*

sîm-beden: *Bedeni gümüş gibi olan (beyazlık, parlaklık yönünden).*

1. 'Aqlım oynatmış idi **sîm-beden** bir cân-
bâz
İpucu arar idim eylemege 'arz-ı niyâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 1*). [*sîm-beden,]*

sîmîn: (سمن) i. (Fars. sim < Yun.) 1. Gümüş: 2. Gümüşe benzeyen, gümüş taklidi sırma veya mâden.

3. İpek veya iplik üzerine mâdenî ince tel sarılarak yapılan ve işlemlerde kullanılan bir iplik çeşidi.
4. sıf. Gümüşten yapılmış, gümüşten mâmul, Gümüş gibi parlayan.

1. Nûrî-i gamm-hvâra göstermek o **sîmin**
sîneyi
Haste-i bî-tâba tutmak gibidir âyineyi
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 25*). [*sîmin,]*

sîne: 1. Göğüs, sadr. 2. Derun, kalp.

1. Olamaz **sîne** güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm
Nâvek-i âhuma şeh-per-i melek olsa yelek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 3*). [*sîne,]*
2. Hayâli gezmek için **sîne** bāğ u dāğ idi
gönülüm
Müferrih bāğ o bağlar dil-güşâ dāğlar o
dāğlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 7*). [*sîne,]*
3. Şorma pistânlerin iki türunç-ı mersüm
Görmediñ mi a gözüm **sînesi** billür gibi
(*Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 8*). [*sînesi, -si*]
4. Sînesin gördük ilik tüğmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tuyduk
Sökeli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1*). [*sînesin, -sî, -n*]
5. Ne oldu hefte de bir olsa tîr-i âhımın her
gün
Nişanı **sîneye** heft asumandır yâ Kerim

- Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 8*).
[sineye, -y, -e]
6. Nûrî-i ğamm-ıvāra göstermek o simin
sineyi
Haste-i bî-tāba tutmak gibidir āyineyi
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 25*).
[sineyi, -y, -i]
7. Beñzerse nola **sinesi** mir'āt-ı Frenke
Her yanı o renge (*Nûrî Divanı, Müstedzad
I, Mısra 5*). [sinesi, -si]

sine: Göğüs, bağır | gönül yürek.

1. Ceş-i müjgānîñ kalur mı leşker-i
Kāvüsdan
Sine miñ bu kadar döğülmeklikde farkı
kūsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 2*).
[sine miñ, -min]

sine: Göğüs, bağır. II Gönül, yürek.

1. Bend iden dilleri zincîr-i teğāfüldür heb
İşleyen **sinelere** fîr-i teğāfüldür heb (*Nûrî
Divanı, Tahmis I, Mısra 32*). [sinelere, -
ler, -e]

sine: (Aşğın) sinesi, bağır, gönlü.

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzālansa
Hvābda **sinesi** çün berķ tecellā açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 4*). [sinesi,
-sî]

sine: (Fars.) Gönül, kalp, yürek.

1. Ebrûsı ile zülf u 'izārın görelî māh
Beñzi çalık 'aklı tolaşık **sinesi** yanık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 8*). [sinesi,
-sî]

sine: (Fars.) Göğüs, bağır, sadr.

1. Çekerim cān ataraķ cevriñi ey kaşı kemān
Tîr-i azār seniñdir nitekim **sine** benim
(*Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 10*). [sine,
]

sine ger-: Göğsü gergin duruma getirmek II (Bir
şeyin) orta kısmını germek, sabitlemek; bir güçlüğe
karşı koymak, dayanmak.

1. Cevrine sine germe çek kendiñ
Kurulu bir kemāndır ebrû (*Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 3*). [sine ger-, -me]

2. Cevrine sine germe çek kendiñ
Kurulu bir kemāndır ebrû (*Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 3*). [sine ger-, -me]

sine-dār-ı rüzigār: Rüzgarın sine tutanı.

1. Yan gelmek çünkü deryā-yı vişāl içre
muḥāl
Fülk-i 'ömrüm **sine-dār-ı rüzigār** etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 4*).
[sine-dār-ı rüzigār,]

sine-i berrāk: Parlak göğüs.

1. Olamaz sine-i berrākına hiç lāf u güzāf
Didi bu mışrā' ḥaķında belîğ-i vaşşāf
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 33*).
[sine-i berrāk, -i, -n, -a]

sine-i meh: Ayın bağır, göğsü.

1. İki pāre olunca **sine-i meh** bir işāretle
Nice dil tîğ-ı 'aşkıña tayansın yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 9,
Mısra 5*). [sine-i meh,]

sine-i şaf: Saf sine.

1. Sine-i şafımda gücdür nār-ı 'aşkı
gizlemek
Nūr-ı şem' olur nümāyān perde-yi
fānūsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
9*). [sine-i şaf, -ım, -da]

sineye çek-: Bağırına basmak, kucaklamak II kötü
bir davranış, söz veya olaya ister istemez
katlanmak; göğsüne kazımak.

1. Añlar ol bencileyin zevķ-i vişālî belki
Nūrîyā yāri çeke sineye çekmekte emek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 10*).
[sineye çek-, -e]

sipeh-i encüm-i baht: Baht yıldızının askeri.

1. Sipeh-i encüm-i bahtım nola pāmāl olsa
Nūrîyā esb-i emel deşt-i sipihri tolanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 17*).
[sipeh-i encüm-i baht, -ım]

sipeh-sālār-ı mihnet: Mihnet askeri.

1. 'Aceb bir kālā'-yi endişede ḥaps oldı
canım kim

Sipeh-sālār-ı miḥnetdir civārında
niğebāni (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra*
16). [*sipeh-sālār-ı miḥnet, -dir*]

sipih-i 'ātufet: Cömertlik göğü.

1. Sipih-i 'ātufet hürşid-i şefkat mäh-i
'işmetdir
Ḥudā gün gündən efzün ide táb-ı mihr-i
ikbalin (*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 3*).
[*sipih-i 'ātufet,]*

sipih-i dün: Alçak felek, hain felek.

1. Sipih-i düne yâ Râbb keremler eyle gün
göster
Ḥicâb itsün anub bu itdiği cevr-i firāvāni
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 21*).
[*sipih-i dün, -e*]

sır: Aklın erişemediği, açıklanamayan veya
çözülemeden şey, giz, gizem.

1. Kurudı cān u diliñ dili dudağı ammā
Sırların itmediler seyr idüb anı ifşā (*Nûrî*
Divanı, Tahmis 1, Mısra 28). [*sırların, -*
lar, -ın]

sır vir-: Sır vermek, gizli bir durumunu paylaşmak.

1. Sır virmedi ağyāra dil çün oldı pāre pāre
dil
Sen var iken bî-çāre dil yâ kime itsün
ittikā (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 29*).
[*sır vir-, -me, -di*]

sır-i eltāf it-: Tokluk lütfu etmek.

1. Sır-i eltāf ider mäh ile mähīye bile
Sofra-i himmet-i bî-gāye-i Monlā açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 13*). [*sır-i*
eltāf it-, -er]

sirisk: (Áşığın) Gözyaşı.

1. Vücüdüm gülşen u dāğım gül-i ra'nā
mıdır cānā
Sirişkim bāde çeşmim sāğar-ı şahbā'
mıdır cānā (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra*
2). [*sirişkim, -im*]
2. Ḥayāl-i ḳaddūñ özge mā-cerādır
Sirişkim eyledi enhār-ı firḳat (*Nûrî*
Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [*sirişkim, -im*]

sirişk-efşān ol-: Gözyaşı saçan olmak, gözyaşı
saçmak.

1. Hevā-yı mihr-i ruyıñla sirişk-efşān olur
çeşmim
Bu āb ü táb pek ḳanım ḳurıtdı ḥatırñ ḥoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 5*).
[*sirişk-efşān ol-, -ur*]

sirkelen-: Sirkelenmek.

1. Tuzlı oturur soñra deyi ekşime zāhid
Hem **sirkelenüb** meykededen atma
ḳapağı (*Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 2*).
[*sirkelenüb, -üb*]

sırr: (Ar.) Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması
istenmeyen, gizli tutulan şey.

1. Astonu masu semu deyi başlayarak tā
Sırrın ider ifşā (*Nûrî Divanı, Müstezad 1,*
Mısra 16). [*sırrın, -ın*]

sırr-ı dehr: Dünya sırrı.

1. Sırr-ı dehri dilde yâ āyine-i sāğarda gör
Şüret-i devrāni gel mir'āt-ı İskeñderde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 1*).
[*sırr-ı dehr, -i*]

sırr-ı mübhem: Belirsiz, kimsenin bilmediği sır.

1. Gerçi ma'nā-yı kitāb-ı ḥüsni taḥḳik
eyledim
Nükte-i rāz-ı femiñ bir sırr-ı mübhemdir
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 8*).
[*sırr-ı mübhem, -dir*]

sitavros çıkar-: İstavroz çıkarmak (Haç çıkarmak).

1. Görse seni papas çıkarır idi sitavros
Ey rūḥ-ı Ḥristos (*Nûrî Divanı, Müstezad*
1, Mısra 13). [*sitavros çıkar-, -ır*]

sitem: Bir kimseye herhangi bir davranışından
dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını
öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma.

1. Bir sille urub dizlerinin bağını çözdü
Gisü-yı perişāne **sitem** şāneye maḥşūs
(*Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 6*). [*sitem,*
]

sitem u nâz: *Sitem ve naz.*

1. Cân sipâr anın ğ aḫvâline olmuş āgâh
Ḥunfeşân **sitem u nâz** degildir billâh
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 14*). [*sitem u nâz,]*

sitem-i rûzigâr: *Rüzgarın sitemi.*

1. Ğavvaş-ı 'aşk ğavṫa-i ḥor-ı baḫr-ı ḥûn
olur
Zan itme ey dil bu sitem-i rûzigârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 4*). [*sitem-i rûzigâr, -dir]*

sitemkâr eyle-: *Haksızlık yapmak, zulmetmek.*

1. Tîğ-i ebrûya sitemkâr eyler ḥançer
'Âlemi bir kula şatmaz mı muḥabbet
kârân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 5*).
[*sitemkâr eyle-, -r]*

siveh: *Kara elbise.*

1. Baḫtım **siyehler** bağladı ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nizârım ağladı efkâr-ı dil âh u bükâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 27*).
[*siyehler, -ler]*

siveh: *Far. Siyah, kara.*

1. Şâḫş-ı nezzârem bu şüretle **siyeh** pûş-ı
firâk
Gerd-i mir'ât-ı ruḫ pertev-nümâdır ḥâl u
ḥaṫṫ (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 7*).
[*siyeh,]*
2. Çün bıraktım bir yaña da 'vâ-yı baḫt-ı
karamı
Ḥaṫṫ-ı 'anber bu **siyeh** ol turre-i dil-cû
siyeh (*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 2*).
[*siyeh,]*
3. Bu **siyeh** sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū **siyeh** ebrū **siyeh** gîsū **siyeh**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 3*). [*siyeh,]*
4. Bu **siyeh** sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū **siyeh** ebrū **siyeh** gîsū **siyeh**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 4*). [*siyeh,]*
5. Bu **siyeh** sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū **siyeh** ebrū **siyeh** gîsū **siyeh**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 4*). [*siyeh,]*
6. Bu **siyeh** sevdâ nice dîvâne itmez âdemi
Nergis-i cādū **siyeh** ebrū **siyeh** gîsū **siyeh**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 4*). [*siyeh,]*

siveh-i rûz-ı ğam: *Gam gününün siyahı.*

1. O siyeh-i rûz-ı ğamem ki baḫıcaḫ mir'âta
Göremem âyîne-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*).
[*siyeh-i rûz-ı ğam, -em]*
2. O siyeh-i rûz-ı ğamem ki baḫıcaḫ mir'âta
Göremem âyîne-i 'âlem içinde eşkâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 25*).
[*siyeh-i rûz-ı ğam, -em]*

sıvrıl-: *Kendini sıyırmak, içinde bulunduğu
durumdan kurtulmak.*

1. Lebin bûs eyler iken 'ârızı **sıvrıldı**
rîşimden
O berg-i ğonca-i ter ḥâr-ı ğamla
yarelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 5*). [*sıvrıldı, -dı]*

sıvt u şöret: *Şöhret, nam, ün.*

1. Sıvt u şöretle cihân içre ser efrâz oldu
Velveyle ayağın başmağla ṫabl u 'âlem
(*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 9*). [*sıvt u şöret, -le]*

siz: *"Siz" ikinci çoğul şahıs zamir.*

1. Eglence olursa nola şeb tâ-be-sehergâh
Ey ğonca dehânım bize Yıldız **siz**
Bülbül (*Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4*).
[*size, -e]*

sızdır-: *Sarhoşluktan kendinden geçirmek, uyuya
kalmak.*

1. Aramızdan şu bile sızmaz iken sâķiyle
Bir dolâb ile o muğ-beçe beni **sızdırdı**
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 4*). [*sızdırdı,
-dı]*

Sofole: *Sofole (kişi adı).*

1. Yandı cânım nâz ile reftârûna ey Yanole
Şufflik ḫalır mı bâde süzer iken **Sofole**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2*).
[*Sofole,]*

Sofole: *Sofole (kişi adı).*

1. Yandı cânım nâz ile reftârûna ey Yanole
Şufflik ḫalır mı bâde süzer iken **Sofole**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2*).
[*Sofole,]*

sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ: Molla'nın sonsuz himmet sofrası.

1. Sîr-i eltâf ider mâh ile mâhîye bile
Sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 14).
[sofra-i himmet-i bî-gâye-i Monlâ,]

soğu-: Isı kaybetmek, soğuk duruma gelmek.

1. Dökdükce sıcağ şuları tās-ı çeşmim
Elbet **şoğumaz** halvet-i ülfet ışıdır (Nûrî
Divanı, Rübâi 3, Mısra 4). [şoğumaz, -
maz]

soğud-: Soğutmak, uzaklaştırmak.

1. Niçün kül yutturdu da çor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem **şoğudan** 'uşşâkı
dılberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
2). [şoğudan, -an]

soğuk: Duygudan, sevgiden yoksun olan.

1. Şoğuk söz söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murgân elbet âşiyân
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3).
[şoğuk,]
2. Bu **şoğuk** sözler nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahâr-ı ârzüdir dey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 3).
[şoğuk,]

soğut-: Herhangi bir durum, kişi, olay; birine, bir yere veya bir şeye karşı duyulan sevgi ve ilginin yok olmasına yol açmak, dondurmak (mec.).

1. Şarâb-ı âteşin la'liñi şun serd-i güftârîñ
Dili senden beni cândan **şoğutdu** hâtırîñ
hoş tüt (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 4).
[şoğutdu, -du]

sök-: Örülmüş, dikilmiş şeyin, örgüsünü veya dikişini ayırmak; rüzgâr, sel, akarsu, bir şeyi yerinden çıkarmak, götürmek.

1. Sînesin gördük ilik tügmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduk
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1).
[sökeli, -eli]

sokak sokak: Her yer, karış karış.

1. Ser çeşm-i taqdîre bağ gezme susuz
şoğak şoğak
'Aşkıyla cânın nâra yak rızân ola ebr-i
'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7).
[şoğak şoğak,]

Sökeli: Aydın iline bağı Söke ilçesinden olan.

1. Sînesin gördük ilik tügmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduk
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 2).
[sökeli,]

sokul-: Girmek , (bir yere veya bir şeyin içine) kendini sokmak II yayılmak, kaplamak.

1. Pâre pâre disem dañi bağmaz dil-i
nâlanıma
Şokıldı çün ağıyâr açub gösterdiği sâ'at
koyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 8).
[şokıldı, -dı]

sökün it-: Birçok kişi veya şey birbiri ardından gelmek, görünmek.

1. Sînesin gördük ilik tügmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduk
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 2).
[sökün it-, -miş-, -ti-, -k]

sol: Sol taraf.

1. Şakız bağında mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye **şolunda**
şagında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 6).
[şolunda,]

sol-: Tazeliğini, diriliğini, rengini yitirmek (bitkiler bağlamında).

1. Revnağ-ı rüyı kalur mı itmese vaşlın dirîğ
Çün **şolar** nakş-ı şukûfe kâle-i Mebüsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 16).
[şolar, -ar]

sol-: Sararmak; tazeliğini, diriliğini yitirmek.

1. Mânend-i çeşm-i 'andelîb **soldı** gül-i sabr
u şekîb

Bu derde yok özge tabib olursa sendendir
devā (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 41).
[soldı, -dı]

soñra: "Ardından, daha sonra, ileri bir zamanda"
anlamında zarf.

1. Nezzare mir'ât-ı hüsnün **şonra** kesdir
çeşmiñe
Gerd-i **hattıñ** güşe-i dükkañe-i berberde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 5).
[şonra,]
2. Sūzen-i elsine-i nāsa geđer **şonra** uci
Uzar açılsa eğer turre-i ser rişte-i rāz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 11).
[şonra,]
3. Perdeyi çāk it de **şoñra** 'ālemin al naqşını
Bağ ne şüretler çıkar āyine-i nāmūsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 7). [şoñra,
]
4. Tuzlu oturur **şoñra** deyü ekşime zāhid
Hem sirkelenüb meykededen atma kapağı
(Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1). [şoñra,
]

sor-: Sormak.

1. Kandedir kand-i leb-i yār deyü
şorduguma
Zāhidā bozma 'akīdeñ o dadandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 3).
[şorduguma, -dug, -um, -a]
2. Sinesin gördük ilik tügmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı **şormağa** tıyduğ
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 2).
[şormağa, -mağ, -a]
3. Yuttuğum kanı **şorar** hasret-i la'liñle
rakīb
Ni'met-i vaşla kanan bile mi hāl acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 1). [şorar, -ar]

sor-: Sormak, araştırmak.

1. Şorma pistānlerin iki tūruñ-ı mersüm
Görmediñ mi a gözim sinesi billür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 7). [şorma,
-ma]

sor-: Birine soru yönelterek herhangi bir konuda
bilgi istemek.

1. Yāre şanlımağı dün gice çıkardım kurdum
Mū-miyān ile tütub la'line şardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
2). [şordum, -du, -m]
2. Cünhası zülfine şarkındılığ imiş yāriñ
Dün rakīb kâfirini kendim aşardım

şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
6). [şordum, -du, -m]

sor-: Aramak, araştırmak. || Soru sorarak bilgi
istemek. II (Hiç) sorma.

1. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç **şorma**
şoyun
Çün cāme-ğāba ol perī ister seni tırma
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1).
[şorma, -ma]

söyle-: Demek, söylemek.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem
aña
Yandım ey meh yerini **söyle** disem dir
Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2).
[söyle,]
2. Tercümān olmuş aña ğamzene **söyler**
hançer
Sa'y-ı çeşm itme dir āsāyişiniñ şükriñ edā
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 25).
[söyler, -r]

söyle-: Demek, dile getirmek, ifade etmek.

1. Şoğuk söz **söyleme** beyhüde dil
zülfiünden ayrılmaz
Zemistān olsa da murgān elbet āşiyān
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3).
[söyleme, -me]

söyle-: Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak.

1. Her **söylediğın** 'aşıkına şaçmadır ammā
Söz atma dil-i zārıma çokdan berelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 3).
[söylediğın, -dik, -in]
2. Eylesem āğāze-i güftārdır rişüm gören
Ey şakal divānesi **söylediğın** sidre gibi
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 2).
[söylediğın, -dik, -in]

söyles-: Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek.

1. Melekü'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var ise **söyleşen** añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 24).
[söyleşen, -en]

söyletmeve gör-: Söyletmevegör.

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakīb
Nûrî **söyletmeve gör** kimse kızmaz o

keli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 10).
[söyletmeye gör,]

soyun-: Çırlıçplak olmak II Manevi fazlalıklardan arınmak, kurtulmak; ruh temizliği.

1. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba ol perî ister seni turma
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 1).
[şoyun,]
2. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün câme-hâba ol perî ister seni turma
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2).
[şoyun,]

söz: Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelimeler dizisi, kelâm, kavil, lakırdı 2. Doğruluğu kesinlik kazanmamış haber, söylenti, rivâyet, şâyia.

1. Şoğuk **söz** söyleme beyhüde dil
zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân elbet âşiyân
ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3).
[söz,]
2. Leb-i şimşir-i gamzeñ añaşılmaz bir
sühan söyler
Bu **sözde** gönlümüz şefkat dinür bir
tercemân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 8). [sözde, -de]
3. Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi Nûrî **sözleriñ**
Kıl kadar yokdur hañâ uzatma kıl u kâle
dil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 11).
[sözleriñ, -ler, -iñ]
4. Bu şoğuk **sözler** nedir germiyyet-i ülfet
gerek
Sevdiğim bu nev-bahâr-ı ârzüdir dey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 3).
[sözler, -ler]
5. Olmadı hıvâhiş-i bâl ile lebin emme naşib
Tatlı cânımdan acı **sözi** uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [sözi, -i
]

söz: Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf, lafız, kelâm.

1. 'Uğde-i zülf-i girih-gîr açılır **söz** uzanur
Yoğsa dil-rişte-i güşâ-i sühandan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [söz,]
2. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim bir **sözle**
şâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6).
[sözle, -le]

söz: 1. Bir fikri, bir isteği yazılı veya sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler yâhut

cümleler dizisi, kelâm, kavil, lakırdı 2. Doğruluğu kesinlik kazanmamış haber, söylenti, rivâyet, şâyia.

1. Büse-hâh olmak görüb mir'ât-ı dilde
la 'lini
Söz ümididir dehân-ı şüret-i mâ'kûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 14). [söz,]

söz: Ağızdan çıkan bir veya birden fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu.

1. 'Uğde-i hâtır açar eylese de lâfi tavîl
Söz içinde götüren zülf-i siyehiñ temsil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [söz,]
2. Hıfz-ı râz eyleyeniñ bârımı kim olsa çeker
Bu **sözüm** şanma teñ işte güvâhım zembîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [sözüm,
-üm]

söz: Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf, lafız, kelâm.

1. Sözüm bir dürr-i yektâ-yı me'ânî oldığın
Nûrî
Bilüb ol duñter-i nâzım küpe eyler
kulağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
13). [sözüm, -i, -m]

söz at-: Söyleşmek, konuşmak; uzaktan, dolayısıyla dokunacak söz söyleyip işittirmek.

1. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şühuñ
Söz atdı işitdim bu gece Yıldıza Bülbül
(Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2). [söz at-, -
dı]

söz at-: Laf atmak. Söyleşmek, konuşmak; uzaktan, dolayısıyla dokunacak söz söyleyip işittirmek; sözle sarkantılık etmek.

1. Her söyledığın 'aşıkına saçmadır amma
Söz atma dil-i zârıma çokdan berelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [söz at-
, -ma]

söz düz-: Şiir söylemek, yazmak.

1. Bir söz düzüb baña ucını çatladır rakîb
Açılsa ger o duñtere mâdde çatallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [söz
düz-, -üb]

söz ol-: Söz ile olmak.

1. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağıyare yüz (*Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 3*). [*söz ol-, -ur*]

söz u saz eyle-: *Sohbet edip eğlenmek.*

1. Eyle var ağıyâr ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutma şu dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 21*).
[*söz u saz eyle-,]*

sözi geç-: *Kendisini kabul ettirmiş olmak, hatırı sayılmak.*

1. Kişiniñ geçse sözi bir iki etbâ' nadır
Bir şem' dâ' ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 5*). [*sözi geç-, -se*]

sözini kes-: *Bir kişi konuşurken onun konuşmasına izin vermemek.*

1. Başa çıkmaz sözünü kesdireyim dirse
rakîb
Nûrî söyletmeye gör kimse kazıamaz o
keli (*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 9*).
[*sözünü kes-, -dir, -eyim*]

su: *Su.*

1. Mâ-cerâ-yı ğamı dil **şu** gibi ezber eyle
Bakılursa yine çeşmim gibi taķîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 7*). [*şu,]*
2. Şu virdi nihâl-ı vaşl-ı yâre
Müjgânım olub şehâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 9*). [*şu,]*
3. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firķate
Sürdi çün bād-ı belâ **şuyı** diyâr-ı ğurbete
(*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 12*).
[*şuyı, -yı*]

su: *İşaret sıfatı, şu.*

1. Eyle var ağıyâr ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutma **şu** dîvâre yaz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22*).
[*şu,]*

su: *1- Sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde.2- Âb-ı hayat.*

1. Teşnelikten açıcak zaķm-ı dehân-ı şekvâ
Virdi ğarcını hemân **şuya** beraber ğançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 30*). [*şuya, -y, -a*]

su: *Ab, su.*

1. Buldurdı **şuyun** dil-i âb kim aldı hevâsın
Heb bendeñiziñ çekdiĝi beyhüde kürekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 5*). [*şuyun, -(y)uñ*]
2. Düşdüke baķr-ı ye'se istemdâd eyler
bâdeden
Çok batdı çıkđı fülk-i dil encâm buldurdı
şuyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 6*).
[*şuyun, -(y)uñ*]

subh u mesâ: *Gündüz ve gece.*

1. Âb u tâbı nola Nûriniñ olursa efzûn
Tâs-ı mihr u meh ile **şubh u mesâ** bâde
içer (*Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 8*). [*şubh u mesâ,]*

subh u mesâ: *Gündüz ve gece; sabah ve akşam.*

1. Görüb mi'rât-ı mihr u mâhı çeşm-i cân
baķakalmaz
'Arûs-ı 'ömre göstermekde çün **şubh u mesâ** dünya
(*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 4*). [*şubh u mesâ,]*

subh u şâm-ı ve's: *Keder sabahı ve akşamı.*

1. İtme göñlüñ nazra-bend rişte-i tül-ı emel
Şubh u şâm-ı ye'si ey nûr-i başar mestâne
geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 8*).
[*şubh u şâm-ı ye's, -i*]

sübha: *(Ar.) Tespih.*

1. Üsrüple tırâşide olur peyker-i elmâs
Meyhânede ne **sübhâ** ne seccâde gerekdir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 26*).
[*sübhâ,]*

subh-ı maķsad: *Maksat sabahı.*

1. Görünsün afitâb-ı şâd-mâmı subh-ı
maķşadda
Unutsun baķt-ı ğâb âlûdımız rüyâda
efĝânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 23*).
[*subh-ı maķşad, -da*]

subh-ı merâm: *İstek sabahı.*

1. Her şeb kuluñ Nûr-i zâr şubh-ı merâma
yol arar
Maţlab budur ey Kirdikâr pür-nûr ola

deşt-i du'â (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 47). [şubh-ı merâm, -a]

subh-ı pür-envâr-ı ferah: Ferah parlaklığıyla dolu sabah.

1. Nûrîyâ hâil olur perde-i zülf-i şeb-gün Gerden-i şâfi imiş **şubh-ı pür-envâr-ı ferah** (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [şubh-ı pür-envâr-ı ferah,]

subh-ı ümmîd: Ümit sabahı. II Umut etme.

1. Şeb-i gâmda o mehûn zülf-i siyeh târına yuf Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [şubh-ı ümmîd, -de]
2. Ol gerdan-ı şaf **şubh-ı ümmîd** Ruhsâresi âfitâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 13). [şubh-ı ümmîd,]

suhan: Far. Söz, kelâm.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muğânîñ Mihrâba perestîş hele **sühânîñ** emelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [sühânîñ, -îñ]
2. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin **sühânîm** Bezmi erbâb-ı mezâk içre çok andırdı beni (Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 9). [sühânîm, -îm]

sühân söyle-: Söz söylemek.

1. Leb-i şimşîr-i gâmzeñ añaşılmaz bir sühân söyler Bu sözde gönülümüz şefkat dinür bir tercemân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [sühân söyle-, -r]

suhf: (Ar.) Sayfalar.

1. Nazîri gelmemişdir işte defterhâne-i 'âlem Aransun yek-be-yek evrâk u **şuhfî** mâhla sâh (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 12). [şuhfî, -î]

sük-ı emel: İstek pazarı.

1. Sük-ı emele desti tehî varma yorulma Naqdîne-i cân kâle-i vaşlîñ bedelidir (Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [sük-ı emel, -e]

sük-ı fenâ: Yokluk pazarı. II Dünya.

1. Telef itdim nükud-ı ömrimi **sük-ı fenâ** içre Ölüm ile belâyı satun aldım yâ Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 5). [sük-ı fenâ,]

sük-ı hüsn: Güzellik çarşısı.

1. Cân alub cân virür müşterisin aldatmaz Sük-ı hüsnünde olub gamzeye la'li enbâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [sük-ı hüsn, -ü, -n, -de]
2. Mümkün mü olmak nâ'il kâle-i vaşl-ı yâre Sük-ı hüsnde irmedi el naqd-i şöhbete (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [sük-ı hüsn, -de]

sulan-: (Ağız) Sulandırmak, canı çekmek.

1. Vaşf-ı ruhsârûñ ile jâle-nişâr olsa gönül Bülbülün dîdeleri goncânîñ ağzı **şulanur** (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [şulanur, -ur]

sulan-: Sulanmak. II Aşığın gözlerinin sulanması, aşığın ağlaması.

1. Hâbideliği baht-ı siyeh ansın utansın Çeşmânı **şulansın** (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 4). [şulansın, -sın]

sular: Su. II akarsu.

1. Dökdükce sıcak **şuları** tās-ı çeşmim Elbet şogumaz halvet-i ülfet ışıñur (Nûrî Divanı, Rûbai 3, Mısra 3). [şuları, -ı]

sultân-ı cevş-i enbiyâ: Peygamberler ordusunun sultanı.

1. Oldur cihânîñ mefhârî hem sevgülü peygâmberi İklîm-i vaşlın rehberi **sultân-ı cevş-i enbiyâ** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 18). [sultân-ı cevş-i enbiyâ,]

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

1. Şundi zehr-âbe-i güftâre bedel şehd-i lebin Şihhat-ı cân 'aceb semmde mi merhemde

midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 7).
[şundi, -dı]

2. Nîm mi tölü midir sâgarı yârim **şundi**
Tastamam geldi ki keyfımce ne bîş oldu
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7).
[şundi, -dı]

sun-: Bir şeyi birine nezaketle vermek, takdim etmek.

1. Şarâb-ı âteşin la'liñi **şun** serd-i güftârın
Dili senden beni cāndan şoğutdu hâtırın
hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 3).
[şun,]

sun-: Bir şeyi büyük veya saygı duyduğu bir kimse, topluluk yahut makama nezaket kurallarına uyararak vermek, göndermek, yollamak, arz etmek, takdim etmek.

1. Düşmüşüm kaldır elim **şundum** saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrānum beni bildir baña yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 1).
[şundum, -du, -m]

sünbül: Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek. II Sevgilinin dağınk ve kıvrımlı olan saçı.

1. O şūhuñ kaddi serv ü la'li gonca zülfi
sünböldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil
avārelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 9). [sünböldür, -dür]

sünbül: (Far.) Maruf çiçek, sünbül; sevgilinin saçına benzetilen çiçek.

1. Geçüb mihrāba gül şaf bağlayub **sünbül**
olub bülbül
Mü'ezzindir menār-ı mescid-i gülşen
ezān ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 5).
[sünbül,]
2. Gülistān-ı hüsniñ ey gül gonca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkiniñ şabā deştinde **sünbül**
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 2).
[sünbül,]
3. Şaçdığın zülfin 'izārına o gül fem bildik
Kızarub şerm ile gül boynını **sünbül**
bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 4).
[sünbül,]
4. Bağrın oysun reşk-i zülfiñ **sünbül** u
şebülarıñ
Dilleri dönsün hayāl-i hançer-i ebrülarıñ
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21).
[sünbül,]

sünbülzâr-ı firkat: Ayrılığın sünbül bahçesi.

1. Elâ ey gonca-i gülzâr-ı firkat
Haft-ı ruhsârı **sünbülzâr-ı firkat** (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [sünbülzâr-ı
firkat,]

süpür-: Süpürmek, temizlemek.

1. Nûrî has u hâşâk-ı beyābân-ı fenâyı
Bārân-ı sirişkiñle aman silme **süpürme**
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 8).
[süpürme, -me]

sür-: Sürmek.

1. Sürüb rüy-ı niyâzi hâk-ı dergāhuña kan
ağlar
Yed-i luftiñ ile sil eşk-i çeşm-i cān-ı
nālâmı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 31).
[sürüb, -üb]
2. Meyhāne-yi 'ālemde dil ālüde-i demdir
Ey sâki-i devrān yeter üstüme **sürme**
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 4). [sürme, -
me]

sür-: Kovmak, uzaklaştırmak.

1. Keşti-i cismi felek şaldı miyâh-ı firkāte
Sürdi çün bād-ı belâ suyu diyâr-ı gurbete
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 12).
[sürdi, -di]

süret: 1. şekil, biçim 2. yüz, çehre 3. güzellik 4. görünüş.

1. Hicābdan bakamam rüy-ı dilbere karşı
Bu **süret** ile vişāle hicāb olur māni' (Nûrî
Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [süret,]
2. Mû-be-mû diğkāt idüb ebrüña çıkmaz
añladım
Böyle **süret** kil-k-i semmür-ı kefi
Bihzāddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 4).
[süret,]

süret: 1. Şekil, biçim 2. yüz, çehre 3. güzellik 4. görünüş.

1. Māye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her **süreti** āyineye taşvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [süreti,
-i]
2. Mû-be-mû diğkāt idüb ebrüña çıkmaz
añladım
Böyle **süret** kil-k-i semmür-ı kefi

Bihzâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [şüret,]

şüret: (Ar.) Göziün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim.

1. Perdeyi çâk it de soñra 'âlemiñ al naqşını
Bağ ne **şüretler** çıkar âyine-i nâmüsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 8).
[şüretler, -ler]
2. Dîde-i câna ne **şüretler** ne günler gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 5). [şüretler, -ler]

şüret: (Ar.) Göziün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim.

1. Ne **şüretle** alur bağ çeşm-i câni
Bugün âyine-i âzâr-ı fırkat (Nûrî Divanı,
Gazel 9, Mısra 13). [şüretle, -le]
2. Şâhş-ı nezzârem bu **şüretle** siyeh pûş-ı
firâk
Gerd-i mir'ât-ı ruḥ pertev-nümâdır ḥâl u
ḥaṭṭ (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 7).
[şüretle, -le]

şüret bul-: Vücut bulmak, hâsıl olmak, husûle gelmek, şekil almak.

1. Şüret bulur 'aksimle deyü ehl-i kılısâ
Yüz virmedi kaç'â (Nûrî Divanı,
Müstezad 1, Mısra 7). [şüret bul-, -ur]

şüret-i devrân: Zamanın sureti.

1. Sırr-ı dehri dilde yâ âyine-i sağarda gör
Şüret-i devrânı gel mir'ât-ı İskeñderde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 2).
[şüret-i devrân, -ı]

şüret-i feyz-i hudâ: Hüda'nın feyz sureti.

1. Bakmadı naqş u nigâr-ı levḥa-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı isti'dâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [şüret-i
feyz-i hudâ,]
2. Bakmadı naqş u nigâr-ı levḥa-i dehre
gören
Şüret-i feyz-i Hudâ mir'ât-ı istidâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [şüret-i
feyz-i hudâ,]

şüret-i zâhir: Görünür suret, şekil. II Dış görünüş.

1. Gün gibi dîde-i ḥak-bîne bu **şüret-i zâhir**
Gösterir mihr-i ḥaḳîkat dil-i mi'rât-ı
mecâz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 9).
[şüret-i zâhir,]

şüret-perest: Dış görünüşe değer verip görüntünün ardındaki hakikate eremeyen kimse, madde düşküni.

1. Görünce âyinede naqş-ı ḥüsnün ol ḥod-
bîn
Alınmış 'aklı da **şüret-perest** olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [şüret-
perest,]

şüret-perest olub kal-: Dış görünüşe önem veren olmak, Görüntünün ardını göremeyen.

1. Görünce âyinede naqş-ı ḥüsnün ol ḥod-
bîn
Alınmış 'aklı da şüret-perest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 4). [şüret-
perest olub kal-, -miş]

şürün-: Sürünerek ilerlemek.

1. Sürünüb taşlara eşkimle beraber ḥançer
Eridüb yağını mânende-i neşter ḥançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 1).
[şürünüb, -üb]

şürün-: Sürünmek, perişan olmak.

1. Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfân
Boynını egmez o vaz'-ı kec-i çarh-ı
felege (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 1).
[şürünürse, -ür, -se]

süsen: Far. Susam denilen çiçek.

1. Süsen ü lüle-i gülzârı ser-â-ser ḥançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 45).
[süsen,]

susuz: Kuru, teşne.

1. Ser çeşm-i taḳdire bağ gezme **susuz**
şoḳak şoḳak
'Aşkıyla cânın nâra yak rizân ola ebr-i
'atâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 7).
[susuz,]

süvâr it-: Sürücü kalmak.

1. Fülk-i dile itdik süvâr baħr-ı gama yok mı kenâr
Göster yeter bu intizâr iklim-i eltâfiñ
baña (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 43*).
[süvâr it-, -di, -k]

süvâr-ı gešte-i dil: *Gönlü gezdiren süvari.*

1. Süvâr-ı gešte-i dil olmayanlar şevkle Nûrî
Ġarîķ-i ka' r-ı deryâ-yı şems-i dîn olmaz
(*Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 9*). [süvâr-ı gešte-i dil,]

suyunca gid-: *Kişinin onayladığı biçimde davranmak.*

1. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhî giriftâr-ı şest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*).
[suyunca gid-, -üb]
2. Biraz şuyunca gidüb zülfüne dil eylemiş
Mişl-i mâhî giriftâr-ı şest olub kalmış
(*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*).
[suyunca gid-, -üb]

süz-: *Süzmek.*

1. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
ġsûlarıñ
Bâde de süz kim süzülsün nergis-i
câdülarıñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 20*). [süz,]

süzân: *Yakıcı, yakan.*

1. Olamaz nâlezen-i bezm-i şitâ murğ-ı bahâr
Nezd-i pervâne süzânda elbet utanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 8*).
[süzânda, -da]

süzen-i elsine-i nâs: *İnsanların dillerinin ateşi.*

1. Süzen-i elsine-i nâsa geçer şonra ucu
Uzar açılrsa eger turre-i ser rişte-i râz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 11*).
[süzen-i elsine-i nâs,]

süzen-i elsine-i nâs: *İnsanların dilindeki iğne (iğneleyici söz).*

1. Süzen-i elsine-i nâsa geçer şonra ucu
Uzar açılrsa eger turre-i ser rişte-i râz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 11*).
[süzen-i elsine-i nâs, -a]

süzen-i vaşl: *Vaşlın iğnesi.*

1. Rişte-i âhım uzatdñ dili şad çâk itdñ
Süzen-i vaşl ile virseñ ileyim mi İlya
(*Nûrî Divanı, Kut'a 1, Mısra 2*). [süzen-i vaşl,]

süzül-: *Gözün baygın baygın bakması. || Sevgilinin bakışı.*

1. Bir ayağ üzre dönüb dolaş döküb
ġsûlarıñ
Bâde de süz kim süzülsün nergis-i
câdülarıñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 20*). [süzülsün, -sün]

süfilik: *Sâfi olma, mutasavvıf olma durumu.*

1. Yandı cânım nâz ile refitârına ey Yanole
Şufilik kalur mı bâde süzer iken Şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 2*).
[şufilik,]

Ş

şād it-: Sevindirmek.

1. Bugün üftān u hīzān dergeh-i vālāna gelmişdür
İnāyet eyle şād it Nūrī-i pūr-cürm ü
İşyānı (Nūrī Divanı, Kaside 4, Mısra 34).
[şād it-,]

şahâ: "Ey şah" anlamında hitap.

1. Mālikü'l-mülk **şahâ** muhtedire kim
sensiñ
Nice nā-çāra viren mertebe'-i 'ālū'l-'āl
(Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [şahâ,
]
2. Mālikü'l-mülk **şahâ** muhtedire kim
sensiñ
Nice nā-çāra viren mertebe'-i 'ālū'l-'āl
(Nūrī Divanı, Kaside 2, Mısra 17). [şahâ,
]

şāh-ı dıraht-ı emel: Emel ağacının dalı.

1. Nāil-i būs-i lebi itmez o serv kıddüm
Şāh-ı dıraht-ı emel virmedi bār-ı heves
(Nūrī Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [şāh-ı
diraht-ı emel,]

şāh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dâr: Sevgilinin boy ağacının dalı.

1. Gönül bî-vāyedir çün sāye hāk-i bāğ-ı
vaşl üzere
Bir şāh-ı dıraht-ı kâmet-i dil-dāre el irmez
(Nūrī Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [şāh-ı
diraht-ı kâmet-i dil-dâr, -e]

şāh-ı kişver-sitān-ı harābāt: Meyhane ülkesinin şahı.

1. Ben o şāh-ı kişver-sitān-ı harābātım
bugün
Efser u evreng cām u sāye-i Cem'dir baña
(Nūrī Divanı, Gazel 4, Mısra 5). [şāh-ı
kişver-sitān-ı harābāt, -ım]

şāh-rāh-ı sūk-ı devrān: Dünya pazarının ana yolu.

1. Naş-ı dehre diğkat it her renkten bir
örnek al
Şāh-rāh-ı sūk-ı devrān içre dervīşāne geç
(Nūrī Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [şāh-
rāh-ı sūk-ı devrān,]

şāhs-ı nezzāre: Bakış şekli, sureti.

1. Şāhs-ı nezzārem bu şüretle siyeh püş-ı
firāk
Gerd-i mir'āt-ı ruḥ pertev-nümādır hāl u
hatt (Nūrī Divanı, Gazel 42, Mısra 7).
[şāhs-ı nezzāre, -m]

şā'ir: 1. Şiir söyleyen veya şiir yazan kimse. 2. Yaratılışında güzellikleri görme, sırlı mânâlara erme ve geniş hayal kurma yeteneği olan kimse.

1. Alsa ağuş-ı hayāline miyānıñ **şā'ir**
Ma'ni-i mısra'-ı bercesteşi lebler hañçer
(Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra 39). [şā'ir,
]

şakır şakır: Kolaylıkla, iyi bir biçimde, akıcı olarak.

1. Takrîr-i mā-cerā ider idim **şakır şakır**
Bāğ-ı emelden akşa idi cüy-ı sım u zer
(Nūrī Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [şakır
şakır,]

şām u seher: Akşam ve sabah.

1. Ey pādīşāh-ı baḥr u ber 'aşkıñ ile **şām u seher**
Devrān ider şems u kamer kıldur saña arz
u semā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 9).
[şām u seher,]

şām-ı emel: Emel akşamı.

1. 'Aceb mi Nūrīyā şām-ı emelde
Görünse mihr pūr-envār-ı firkat (Nūrī
Divanı, Gazel 9, Mısra 29). [şām-ı emel,
]

şân: Büyüklük, şanlılık.

1. Dükeli 'aql-ı perīşān o perī **şānım** āh
Tağıdub 'arızına zülfi siyāhın dökeli
(Nūrī Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [şānım,
-ım]

şân: (Ar.) Şan, şöhrət, hal, keyfiyet.

1. Nūr-ı 'aynım şeyn verirmiş **şānıma**
'aşıklarıñ
Kāf-ı 'aşka ger hümā-yı dil tenezzül
eylese (Nūrī Divanı, Müfret 9, Mısra 1).
[şānıma, -i, -n, -a]

şāne: Tarak.

1. Bir sille urub dizleriniñ bağını çözdü
Gīsü-yı perîşâne sitem **şāneye** mahşūş
(*Nūrî Divanı, Gazel 41, Mısra 6*).
[*şāneye, -y, -e*]

şarāb: 1. İçilecek şey, içecek 2. Sarhoşluk veren mahut mayı, bāde, mey.

1. Tağıtdı ‘aqlımı Nūrî hayāl-i lā’l-i lebi
Çün ictimā’ına zihniñ **şarāb** olur māni’
(*Nūrî Divanı, Gazel 43, Mısra 10*).
[*şarāb,]*
2. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-
yāb
Nūrî-i mest-i gamem gönülüm kebāb
eşkim **şarāb** (*Nūrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 28*). [*şarāb,]*

şarāb-ı āteş: *Ateş gibi şarap (Şarap, burada hem renginden hem de yakıcılığından dolayı ateşle ilişkilendirilmiştir.)*

1. Şarāb-ı āteşin la’liñi şun serd-i güftārīñ
Dili senden beni cāndan şoğutdu hātrīñ
hoş tūt (*Nūrî Divanı, Gazel 10, Mısra 3*).
[*şarāb-ı āteş, -in*]

şarāb-ı ‘işve: *Naz, cilve şarabı.*

1. Bezm içre olursa nuql-ı la’liñ
Eşkim ola mı **şarāb-ı ‘işve** (*Nūrî Divanı, Gazel 68, Mısra 8*). [*şarāb-ı ‘işve,]*

şasırdı kal-: *Şasırp kalmak.*

1. Dil şasırdı kaldı deşt-i miñnet içre rāhını
Kāşid-ı elţāfiñ eyle reh-nümā yā Rabbenā
(*Nūrî Divanı, Kaside 3, Mısra 3*). [*şasırdı kal-, -dı*]

şeb: *Akşam, gece.*

1. Gözin dikedirñ o māha her **şeb**
Hiç görmedi rüy-i hūvāb yıldız (*Nūrî Divanı, Gazel 36, Mısra 7*). [*şeb,]*
2. O **şeb** ki seyr-i ruḥ-ı yāre hāb olur māni’
Ziyā-yı māha mişāl-ı şehāb olur māni’
(*Nūrî Divanı, Gazel 43, Mısra 1*). [*şeb,]*
3. Her **şeb** kuluñ Nūrî-i zār şubḥ-ı merāma
yol arar
Maṭlab budur ey Kirdikār pür-nür ola
deşt-i du’ā (*Nūrî Divanı, Kaside 1, Mısra 47*). [*şeb,]*
4. Eglence olursa nola **şeb** tā-be-sehergāh
Ey gönca dehānım bize Yıldız size
Bülbül (*Nūrî Divanı, Kit’a 4, Mısra 3*).
[*şeb,]*

5. Şebi rüz rüzı nevrūs ola Nūrî ol felek
kadriñ
Hudā göstermesün ašla zevāl-i mihr-i
iclālīn (*Nūrî Divanı, Kit’a 13, Mısra 13*).
[*şebi, -i*]

şeb u rüz: *Gece ve gündüz.*

1. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksān Nūrî
Mey u mihr-i felegiñ cünbiş u etvārına
yuf (*Nūrî Divanı, Gazel 45, Mısra 11*).
[*şeb u rüz,]*

şeb zinde-dār ol-: *Geceleri uyumayıp bir işle meşgul olmak.*

1. Gönülün fikr eyleyüb şeb zinde-dār oldı
gönül
Hālīñi yād eyledi encüm şümār oldı gönül
(*Nūrî Divanı, Gazel 51, Mısra 1*). [*şeb zinde-dār ol-, -dı*]

şeb zinde-dār ol-: *Geceleri uyumamak.*

1. Baḥt-ı nā’im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dār
Ebr ü necm-i çarḥ-ı hüsniñ yārdır gīsü vü
hāl (*Nūrî Divanı, Gazel 52, Mısra 5*).
[*şeb zinde-dār ol-, -ur*]

şeb-i deycūr: *Karanlık gece.*

1. Şeb-i deycūrda bak Aydını gördi Nūrî
A benim zülfi siyāhım göziñ aydın
dimediñ (*Nūrî Divanı, Müfret 11, Mısra 1*). [*şeb-i deycūr, -da*]

şeb-i gam: *Gam/üzüntü gecesi.*

1. Şeb-i gamda o mehūñ zülfi siyeh tārına
yuf
Şubḥ-ı ümmidde ruḥsār-ı pür-envārına
yuf (*Nūrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1*).
[*şeb-i gam, -da*]

şeb-i ümmid: *Ümitlenme gecesi.*

1. Göstermedi kendin şeb-i ümmidde ol māh
Ey nāle-i cāngāh (*Nūrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 5*). [*şeb-i ümmid, -de*]

şeb-i vuslat: *Kavuşma gecesi.*

1. Şeb-i vuşlatda eger gülse açılma ol mâh
Dîde-i tâli 'i h'vâbida şer-a-pâ açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [şeb-i
vuşlat, -da]

şebnem: Çiğ tanesi.

1. Zîb-i nañl-ı kadd-i dilberdir o zülf u hâl u
ruñ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u
hâl u ruñ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra
2). [şebnem,]
2. Şu 'le-i âh görünse kesilür kaçtre-i eşk
Nice üftâde olur gonca-i şem 'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 6).
[şebnem,]
3. Gülşen-i rahmetiñe bañr-ı muñit bir
şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ dü şebâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7).
[şebnem,]
4. Gülşen-i rahmetiñe bañr-ı muñit bir
şebnem
Bülbül-i ni' metiñe arz u semâ dü şebâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 7).
[şebnem,]
5. Hoy gerde ruñ olduñca o mehpâre
şanursun
Gül-bergine şebnem ola âb-ı ter-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 50).
[şebnem,]
6. Gül gibi idüb rûy-ı niyâzım añmer
Şebnem gibi âb-ı rûñımı saçdırma (Nûrî
Divanı, Rübâi 1, Mısra 4). [şebnem,]

şeb-zinde-dâr: Geceleri işle meşgul olan, geceleri uyumayan.

1. Göz diker luñf-ı sipihre olarak **şeb-zinde-
dâr**
Zâhidiñ ol mah hele barışmamışken
yıldızı (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 15).
[şeb-zinde-dâr,]

şefkat: Acımak.

1. Leb-i şimşir-i ğamzeñ añaşılmaz bir
süñan söyler
Bu sözde gönümüz şefkat dinür bir
tercemân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19,
Mısra 8). [şefkat,]

seh: Sultan, padişah II Sevgili.

1. 'Âlem -i âzâde keyde itdi ol **seh** Nûrîyâ
Dilleri ehl-i diliñ ğsüsünüñ dil-bestesi
(Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [seh,]

sehâ: "Ey padişah, ey sevgili!" anlamında sevgiliye bir hitap sözü.

1. Cân u cihâna hüküm iden kevn u mekâna
hüküm iden
İklîm-i cânâ hüküm iden ancak cenâbîñdir
sehâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 12).
[sehâ,]

seh-d-i leb: Tatlı dudak.

1. Şundı zehr-âbe-i ğüftâre bedel seh-d-i
lebin
Şihhat-ı cân 'aceb semmde mi merhemde
midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 7).
[seh-d-i leb, -in]

seh-i bî-dâd: Acımasız padişah. II Sevgili.

1. Hem-meclis olub ol **seh-i bî-dâd** ile Nûrî
Meyhâne-i vuşlatda hele bir iki kaçdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [seh-i
bî-dâd,]

seh-i evreng-i dil-i 'aşık-ı pest u pâmâl: Aşağılık ve ayakaltı aşığın gönül tahtının padişahı.

1. Hazretiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'aşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 4). [seh-i
evreng-i dil-i 'aşık-ı pest u pâmâl,]
2. Hazretiñde bir olur mür u Süleymân seniñ
Şeh-i evreng-i dil-i 'aşık-ı pest u pâmâl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 4). [seh-i
evreng-i dil-i 'aşık-ı pest u pâmâl,]

seh-i mülk-i şafâ: Zevk ve safa mülkünün şahı.

1. Olsun şalât-ı bî- hisâb elbette eyler kâm-
yâb
Dergâhıdır hüsnü 'l-me 'âb oldur **seh-i
mülk-i şafâ** (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 16). [seh-i mülk-i şafâ,]

seh-levend: Boylu poslu güzel genç II Sevgili.

1. Eyledi ol **seh-levend** geşt u güzâr-ı heves
Dîde-i nezzâreme taldı ğubâr-ı heves
(Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [seh-
levend,]

seh-per-i melek: Melek kanadı.

1. Olamaz sîne güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm
Nâvek-i âhima **şeh-per-i melek** olsa
yelek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 4*).
[*şeh-per-i melek,]*

(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5*). [*şem'-i
bezm-i 'aşk,]*

şeh-râh-i 'aşk: *Aşkın ana yolu.*

1. Tek feth ola bâb-ı ümîd 'uşşâka râh
olmaz ba 'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 24*). [*şeh-râh-i 'aşk, -iñ, -dan]*

şeker: *Far. Şeker.*

1. Nihâl-i kâmetiñdir nahl-âşûb
Şekerli lebleriñdir bâr-ı fırkat (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 4*). [*şekerli, -li]*
2. Ben rûze-dâr-ı hasret idim İddr deyü
Bir büse virmek gibi **şeker** çiğnemiş imiş
(*Nûrî Divanı, Kit'a 12, Mısra 2*). [*şeker,]*

şekker: *1) Şeker 2) Sevgilinin dudağı.*

1. Şekker didiği rîze-i billür imiş eyvâh
Pür-zehri kılub hande-i zîr-i lebin ol mâh
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 13*).
[*şekker,]*

şem': *A. mum.*

1. Kişiniñ geçse sözi bir iki etbâ' nadır
Bir **şem'** dâ'ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 6*). [*şem',]*

şem'a-i cân: *Can mumu.*

1. Gitdikce nice şem'a-i cânlar yakacaktır
Seyre bakacaktır (*Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 9*). [*şem'a-i cân, -lar]*

şem'-i bezm-i 'aşk: *Aşk meclisinin mumu.*

1. Naqd-ı ziyâ'yı gayre virür **şem'-i bezm-i
'aşk**
Pervâne dest-i bälîmî nâ-çâr açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5*). [*şem'-i
bezm-i 'aşk,]*
2. Naqd-ı ziyâ'yı gayre virür **şem'-i bezm-i
'aşk**
Pervâne dest-i bälîmî nâ-çâr açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5*). [*şem'-i
bezm-i 'aşk,]*
3. Naqd-ı ziyâyı gayre virür **şem'-i bezm-i
'aşk**
Pervâne dest-i bälîmî nâ-çâr açar kıpar

şem'-i bezm-i ekvân: *Varlıklar meclisinin mumu.*

1. Bilen çün bir nefesdir mücib-i ibkâ vü
ifnâsı
Alur mı dîde-i âmâle şem'-i bezm-i
ekvânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 10*).
[*şem'-i bezm-i ekvân, -ı]*

şem'-i cân: *Can mumu.*

1. Şem'-i cânın kim yakarsa şems-i dîniñ
'aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fîrîl fîrîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 13*). [*şem'-
i cân, -ın]*

şem'-i şeb-i merâm: *Meram gecesinin mumu.*

1. Yâ Râbb be-hakq-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı luţfiñla rûşen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2*). [*şem'-i
şeb-i merâm, -ım, -ı]*
2. Yâ Râbb be-hakq-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı luţfiñla rûşen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 2*). [*şem'-i
şeb-i merâm, -ım, -ı]*

şem'-i şu'le-nisâr-ı heves: *Arzu saçan alev mumu.*

1. Bezm-i vişâli hayâliyle olur Nûriyâ
Âh-ı derünem çü **şem'-i şu'le-nisâr-ı
heves** (*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 10*).
[*şem'-i şu'le-nisâr-ı heves,]*

şems u kamer: *Güneş ve ay.*

1. Ey pâdişâh-ı baħr u ber 'aşkıñ ile şâm u
seher
Devrân ider **şems u kamer** kıldur saña
arz u semâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
10*). [*şems u kamer,]*

şems-i dîn: *Din güneşi.*

1. Katre-i feyzi düşerse dile şems-i dîniñ
Gül-i ikbâl-i dehân şadef-âsâ açılır (*Nûrî
Divanı, Gazel 15, Mısra 11*). [*şems-i dîn,
-iñ]*
2. Şem'-i cânın kim yakarsa şems-i dîniñ
'aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fîrîl fîrîl

(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 13). [şems-i dîn, -iñ]

şems-i hudâ: Allahın güneşi.

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudâda
Vağiyle olur seng-i siyeh gevher-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 59).
[şems-i hudâ, -da]

şems-i mahabbet: Sevgi güneşi.

1. Nûrî nigâh-ı şefkati şems-i mahabbetiñ
Gülzâr-ı deşt-i tab'ıma feyz-i bahârdır
(Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 9). [şems-i
mahabbet, -iñ]

şems-i muhabbet: Muhabbet güneşi.

1. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [şems-i
muhabbet,]
2. Şems-i muhabbet nazîre-i lutf itse Nûrîyâ
Ezhâr-ı feyzi kalb çü gülzâr açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 9). [şems-i
muhabbet,]
3. Envâr-ı feyz-i himmeti Nûrî bulur olan
Âyîne-dâr-ı kalb o şems-i muhabbete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [şems-
i muhabbet, -e]

şems-i sihr: Büyüleyici güneş.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarh-ı
dün
Şevk-i feyzi Nûrîyâ şems-i sihr bir vir de
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 10).
[şems-i sihr,]

şerer-i âh: Ah'ın kıvılcıkları.

1. Rîşte-i dūd-ı dilimle şerer-i âhıma bak
Güyya bir ipe çıkmış gibidir âteş-bâz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 29).
[şerer-i âh, -ım, -a]

serha: Yarık ll yara.

1. Kūs ister küsme bu güftârıma ey şüh-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir şâğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 2). [şerhadan, -dan]

serhadâr-ı tîr-i takdir: Takdir okunun bıçak
yarasına sahip.

1. Dilinde şerhadâr-ı tîr-i takdiriñ enîn
olmaz
Niçün kim levha-i âmâç-ı sîne-i âhenin
olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 1).
[şerhadâr-ı tîr-i takdir, -iñ]

serha-i tîr-i gam: Keder okunun parçası.

1. Zannım olmuşdur felek âmâç-ı âh-ı
inkisâr
Şerha-i tîr-i gamı cism-i meh-i enverde
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 4).
[şerha-i tîr-i gam, -ı]

serm: Utanma, mahcubiyet; haya, âr.

1. Şaçdığın zülfin 'izârına o gül fem bildik
Kızarub şerm ile gül boynını sünbül
bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 4).
[şerm,]

sevk: Ar. Gönül meyli, arzu.

1. Rakşa çık açub o güllü allı fistânını
Ditresün şevkıyla ditirken gören
pistânını (Nûrî Divanı, Müseddes 2,
Mısra 14). [şevkıyla, -ı, -y, -la]

sevk: Arzu, heyecan, sevinç.

1. Oldı nezzâre-i gülzâr-ı rühuñ şevkından
'Aynımız 'ayn-ı 'în eşkimiz enhâr-ı ferağ
(Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 7).
[şevkından, -ı(n), -dan]

sevk: (Ar.) Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.

1. Suvâr-ı geşte-i dil olmayanlar şevkle Nûrî
Ğarîk-i ka'r-ı deryâ-yı şems-i dîn olmaz
(Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [şevkle,
-le]

sevk-i feyz: Bolluğunun hevesi/arzusı.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümîdi çarh-ı
dün
Şevk-i feyzi Nûrîyâ şems-i sihr bir vir de
gör (Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 10).
[şevk-i feyz, -ı]

şevk-i nevbahār: *İlkbahar şevki.*

1. Germ u nerm-i zevk u **şevk-i nevbahār** vuşlatıñ
Mevsim-i sermā-yı ğamda serd ü berdın görmüşüz (*Nürî Divanı, Gazel 33, Mısra 5*). [*şevk-i nevbahār,]*

şevk-i ruh: *Yanağın ışığı, aydınlığı.*

1. Ey ğamzesi mest-i hıvāb-ı 'işve
Şevk-i ruhı mehtāb-ı 'işve (*Nürî Divanı, Gazel 68, Mısra 2*). [*şevk-i ruh, -ı]*

şevk-i ruhsar: *Yanağın arzusu II yanağın parlaklığı.*

1. Şimdi itmiş ittikā' bālın-i bāl-i bülbüle
Şevk-i ruhsarıñla bir yıldır yaturdı ğaste gül (*Nürî Divanı, Gazel 55, Mısra 8*). [*şevk-i ruhsar, -ıñ, -la]*

şevklen-: *Çok arzu etmek, istemek.*

1. Cān yanar göz kamaşur hem de gönül **şevklenür**
Paraladıķca o beyāz gerdanı kāfur gibi (*Nürî Divanı, Gazel 77, Mısra 3*). [*şevklenür, -ür]*

şevk-yāb: *Neşelenmek.*

1. Hemnām idügin o mehle Nürî
Bildir k'ola **şevk-yāb** yıldız (*Nürî Divanı, Gazel 36, Mısra 14*). [*şevk-yāb,]*

şev: *Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine kullanılan belgisiz zamir.*

1. Ney mey gibi **şeyler** faķať āmāde gerekdir
Mutrib de gerek sākī-i şahbā da gerekdir (*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 27*). [*şeyler, -ler]*

şev: *"Herhangi" anlamında kullanılmış zamir.*

1. Açmamaktadır ğonca-i esrārı iş ey gül beden
Nükte-i rāz-ı femiñ keşf eylemek bir **şey** değil (*Nürî Divanı, Gazel 56, Mısra 10*). [*şey,]*

şevāfın: *Şeytanlar.*

1. Bihışt-i 'Adne girmezmiş **şevāfın**
Neden girdi dile efkār-ı firķat (*Nürî Divanı, Gazel 9, Mısra 15*). [*şevāfın,]*

şevh: *Ar. Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse. II Din adamı, vâiz.*

1. Şeyhiñ kudümunuñ neyidir mażhar oldığıñ
Devrān döndürür başımı ki her gün a dede (*Nürî Divanı, Gazel 72, Mısra 7*). [*şeyhiñ, -iñ]*

şevn ver-: *Lekelemek, iftira atmak, ayıplamak.*

1. Nür-ı 'aynım şeyn verirmiş şānına 'aşıklarıñ
Kaf-ı 'aşka ger hümā-yı dil tenezzül eylese (*Nürî Divanı, Müfret 9, Mısra 1*). [*şeyn ver-, -ir, -miş]*

şevtān bezi: *Erkek kıyafetinde kullanılan bir tür pamuklu kumaş.*

1. Zāhid geliyor elde 'aşā başda şārik
Şevtān bezi gibi iki yüzülü münāfik (*Nürî Divanı, Gazel 48, Mısra 2*). [*şevtān bezi, -i]*
2. Al cānfesler giyüb ol hür çıkdı karşuma
Çerh-i atlas püş gözden düşdi çün **şevtān bezi** (*Nürî Divanı, Gazel 74, Mısra 14*). [*şevtān bezi, -i]*

şifahāne-i hicrān: *Ayrılık şifahanesi.*

1. Yok şifahāne-i hicrāndan ümīd-i rehā
Zülf-i āşiftesi zincir-i cünün oldı baña (*Nürî Divanı, Gazel 3, Mısra 3*). [*şifahāne-i hicrān, -dan]*

şikest: *Far.kırılmış,kırma,kırılma.*

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyāle-i emelim çün **şikest** olub kalmış (*Nürî Divanı, Gazel 39, Mısra 2*). [*şikest,]*

şikest olub kal-: *Kırılmış, kırılğan olmak.*

1. Öpünce la'lini ben dilde mest olub kalmış
Piyāle-i emelim çün şikest olub kalmış

(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 2). [şikest olub kal-, -muş]

şimdengerü: Artuk / bundan böyle / bundan sonra.

1. El ayak çekilmede yavaş yavaş
şimdeñgerü
Var raķīb ile ko bir yaştığa baş
şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 7). [şimdeñgerü,]
2. El ayak çekilmede yavaş yavaş
şimdeñgerü
Var raķīb ile ko bir yaştığa baş
şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 8). [şimdeñgerü,]
3. Zülfün oħşat ellere şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım ben bağırma ĥasretle taş
şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 9). [şimdeñgerü,]
4. Zülfün oħşat ellere şarmaş dolaş
şimdeñgerü
Başayım ben bağırma ĥasretle taş
şimdeñgerü (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 10). [şimdeñgerü,]
5. Şimdengerü 'uşşāķı işiñ yoğsa inandır
Gel sen beni kandır (Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 3). [şimdengerü,]

şimdi: "İçinde bulunulan zaman dilimi, şu an" anlamlarında bir zaman zarfı.

1. Öyle yırtılmış ki yüzi perdesi
Kaplanılmaz **şimdi** ol astāre yüz (Nûrî Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [şimdi,]
2. Feyz-i eşkim táb-ı ruħsarîñ virirdi āb u táb
Şimdi ey mihr-i cefā bir lālezār oldı gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [şimdi,]
3. Şimdi itmiş ittikā` bālīn-i bāl-i bülbüle
Şevķ-i ruħsarîñla bir yıldır yaturdı ĥaste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [şimdi,]
4. Olub bir serv-i bāđ-ı iffetiñ pāmāl-i iħsānı
Kararın **şimdi** gördim bir maħālde ta`b-ı meyyalın (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 2). [şimdi,]

şimşir-i teğāfül: Tegāfül (bilmezlikten gelme) kılıcı.

1. Akıtan kanları te`sir-i teğāfıldür heb
Öldiren `aşıķı şimşir-i teğāfıldür heb (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 34). [şimşir-i teğāfül, -dür]

şināverî-i yemm-i feyz-i şems: Güneşin bolluk denizinin yüzücüsü.

1. Nûrî **şināverî-i yemm-i feyz-i şems** ile
Bu āb ü tábı `aşķdan almaz mı āfītāb (Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [şināverî-i yemm-i feyz-i şems,]

şir: Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan ve ahenginden faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen edebi eser.

1. Belki bir gün ola bezm-i zurařā` da oķunur
Nûrî bu **şir** riñi de levĥa-i mecmū` aya yaz (Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [şir`riñi, -i, -ñ, -i]

şise-i kalb: Kalp şişesi. II Gönül.

1. Git öpeyim ayağın meyĥāne-i şevķim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şişe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 6). [şişe-i kalb, -im]
2. Git öpeyim ayağın meyĥāne-i şevķim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şişe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 12). [şişe-i kalb, -im]
3. Git öpeyim ayağın meyĥāne-i şevķim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şişe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 18). [şişe-i kalb, -im]
4. Git öpeyim ayağın meyĥāne-i şevķim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şişe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 24). [şişe-i kalb, -im]
5. Git öpeyim ayağın meyĥāne-i şevķim yıkık
İstemem ey seng-dil mey şişe-i kalbim kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 30). [şişe-i kalb, -im]

şive: Cilve, edā, naz.

1. Rüzigārîñ **şivesi** kārîñ perişān itmesün
Zülf-i dil-dāre ilişme ey dil-i divāne geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [şivesi,]
2. Añladım gönülüm olunca bend-i zülf-i dil-rubā
Rüzigārîñ **şivesi** ehl-i dile düşvār imiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [şivesi,]
3. Bend olaldan tār-ı zülf-i yāre ĥāl-i zārımı
Rüzigārîñ **şivesi** pür-piç-tāb itdi dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [şivesi,]

şu bu: Herhangi bir kimse.

1. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalender revişim neyleyeyim ya **şu bu** (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 14).
[şu bu,]

şübhe: Kuşku.

1. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine yok
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2). [şübhem, -m]

şüh: (Fars.) Serbest ve neşeli tavırlı, işveli, cilveli (kadın).

1. Cānî çıkşun dili dört parça olub hussādîñ
Çār-ı pāreñ seniñ ey **şüh** deyince çık çık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [şüh,]
2. Kurduñ ey **şüh** Halîme menziliñe gehvāre
Tıfl-ı nev-sāleler aldatmağa bulduñ çāre
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 7).
[şüh,]

şüh: (Fars.) Serbest ve neşeli tavırlı, işveli, cilveli (kadın).

1. O **şühûñ** kaddi serv ü la 'li gönca zülfi
sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil
avārelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 9). [şühûñ, -un]
2. O **şühûñ** kankı dil gîsūsına bağlansa
dağlardı
Dil-i 'uşşāk-ı zārı kendi dağlar kendi
bağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 1).
[şühûñ, -un]
3. Hālîñ düşünüb nāleler eylerdim o **şühûñ**
Söz atdı işitdim bu gice Yıldıza Bülbül
(Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 1). [şühûñ, -
un]

şüh-ı mümtaz: Güzide işveli sevgili.

1. Reşk ider pertev-i na 'leynine āyîne-i şāf
Yürüdükce resen üstünde o **şüh-ı mümtaz** (Nûrî Divanı, Müseddes 3,
Mısra 36). [şüh-ı mümtaz,]

şüh-ı perî-peyker: Peri yüzlü işveli (sevgili).

1. Çarpılsa nola âdem eger görse ferişte
Ol şüh-ı perî-peykere elbet olur 'aşık
(Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [şüh-ı
perî-peyker, -e]

şüh-ı sîm-endām: Gümüş bedenli, hareketlerinde serbest kimse II aşık olmayan kimseler; bir tarikata bağlı olmayan kişiler; beyaz tenli şen sevgili.

1. Kûs ister küsme bu güftārıma ey **şüh-ı sîm-endām**
Tenimde şerhadan hālî 'aceb bir şāğ
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 1). [şüh-ı sîm-endām,]

şükr: Allah'a duyulan minneti dile getirme.

1. Tercümān olmuş aña ğamzene söyler
hançer
Sa 'y-ı çeşm itme dir āsāyışiniñ **şükrîñ**
edā (Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 26).
[şükrîñ, -i, -n]

şu 'le-i āh: Ah ateşi.

1. Şu 'le-i āh görünse kesilür katre-i eşk
Nice üftāde olur gönca-i şem 'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [şu 'le-i
āh,]

T / T

tā: "-den beri" anlamında bir söz.

1. Hüdāya küşte-i 'isyānımız müstağnık olsun **tā**
Ki yokdur mevc-i baħr-ı rahmetiniñ hadd u pāyānı (*Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 29*). [tā,]
2. Rüşen ola **tā** çeşm-i dile meclis-i maqşūd Ey bād-ı ye's meş'ale-i āhım üfürme (*Nürî Divanı, Kit'a 7, Mısra 5*). [tā,]
3. Astonu masu semu deyü başlayarak **tā** Sırrın ider ifşā (*Nürî Divanı, Müstezad 1, Mısra 15*). [tā,]
4. Ser rişte-i feryādımız uzansın inansın Tā çarħa tayansın (*Nürî Divanı, Müstezad 3, Mısra 20*). [tā,]

tā: "-e kadar, -den beri" anlamlarında, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartarak anlatan bir söz.

1. Bir hūn-i çālāk imiş ol gönca dehen āh İnşāf vire **tā** dil-i senginine Allah (*Nürî Divanı, Tahmis 2, Mısra 12*). [tā,]

tā: "-e dek, -e kadar" anlamına gelen ifade.

1. Tek feth ola bāb-ı ümīd 'uşşāka rāh olmaz ba'īd Tā itmesün Rabb-ı Mecīd şeh-rāh-ı 'aşkıñdan cüdā (*Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 24*). [tā,]
2. 'Ālem-i sırr u hafiyāt iken ğavānın 'unvānıñ Ne revā idi baña **tā** bu kadar baş-ı mekāl (*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [tā,]

tā: "-e dek, -e kadar" anlamında edat.

1. 'Ālem-i sırr u hafiyāt iken ğavānım 'unvānıñ Ne revā idi baña **tā** bu kadar baş-ı mekāl (*Nürî Divanı, Kaside 2, Mısra 28*). [tā,]

tāb: Işık, parlıtı.

1. Mā'-ı hayāt-ı girye sevād-ı şeb içredir Māhī-i Hızır **tābını** şalmaz mı āfitāb (*Nürî Divanı, Gazel 7, Mısra 6*). [tābını, -mı]
2. Nezzare-i hayāl-i girih-gīr-i zülfden Silk-i nigāh-ı dil daħi pūr-piç u **tābdır** (*Nürî Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [tābdır, -dır]

tāb: Güç, kuvvet, takat.

1. Tīğ-i azār-ı felek akıtdı çeşmim yaşını Kesdi **tābım** bir aşılız mā-cerā yā Rabbenā (*Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra 18*). [tābım, -ım]

tāb u tüvān: Güç ve kuvvet.

1. Küşte-i 'aşk olanıñ haline ağlar hañçer Düşdiler bir yola ammā yoğdı **tāb u tüvān** (*Nürî Divanı, Tahmis 1, Mısra 16*). [tāb u tüvān,]

tab-āver-i āfitāb: Güneşin ışıkları.

1. Hāli kararır rūhından olmaz Tab-āver-i āfitāb yıldız (*Nürî Divanı, Gazel 36, Mısra 12*). [tab-āver-i āfitāb,]

tā-be-sehergāh: Sehere kadar.

1. Eglence olursa nola şeb **tā-be-sehergāh** Ey gönca dehānım bize Yıldız size Bülbül (*Nürî Divanı, Kit'a 4, Mısra 3*). [tā-be-sehergāh,]

tāb-ı 'işve: Cilvenin/nazın parlaklığı ve güzelliği.

1. Āşar yemm-i füyüz-ı şemsdir Gönümde bu āb u **tāb-ı 'işve** (*Nürî Divanı, Gazel 68, Mısra 24*). [tāb-ı 'işve,]

ta' b-ı meyyal: Āşık tabiatlı.

1. Olub bir serv-i bāğ-ı iffetiñ pāmāl-i ihsānı Kararın şimdi gördim bir maħālede ta' b-ı meyyalin (*Nürî Divanı, Kit'a 13, Mısra 2*). [ta' b-ı meyyal, -i, -n]

tāb-ı mihr-i ikbal: İkbāl güneşinin aydınlığı.

1. Sipih-i 'ātıfet hürşid-i şefkat māh-ı 'işmetdir Hüdā gün gündend efzūn ide tāb-ı mihr-i ikbalin (*Nürî Divanı, Kit'a 13, Mısra 4*). [tāb-ı mihr-i ikbal, -i, -n]

tāb-ı ruhsār: Sevgilinin yanağının parlaklığı.

1. Feyz-i eşkim táb-ı ruhsârîñ virirdi âb u táb
Şimdi ey mihr-i cefâ bir lâlezâr oldı gönül
(Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [táb-ı ruhsâr, -iñ]

táb-ı zekâ-i nüühüfte-i târ-ı sehâb: Bulut karanlığının gizli safkuvveti.

1. Ruhsâr-ı yâri setr ider ol zülf-i rü siyâh
Táb-ı zekâ-i nüühüfte-i târ-ı sehâbdır (Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [táb-ı zekâ-i nüühüfte-i târ-ı sehâb, -dır]

tabîb: (Ar.) Hekim, doktor.

1. Mânend-i çeşm-i 'andelîb soldı gül-i sabr u şekîb
Bu derde yok özge **tabîb** olursa sendendir devâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 42). [tabîb,]

tabîb-i bî-mürüvvet: Hayırsız doktor.

1. Reg-i destîñ seniñ ki rişte-i cândan da nâzükdür
Tabîb-i bî-mürüvvet büsegâh-ı nişter itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [tabîb-i bî-mürüvvet,]

tâbiş-i hürşîd-i ruhsâr: Yanak güneşinin parlamışlığı.

1. Turma rüy-ı yâre karşı sâyeveş bir yana geç
Tâbiş-i hürşîd-i ruhsârıyla yana yana geç (Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [tâbiş-i hürşîd-i ruhsâr, -ı, -y, -la]

tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr: Sevgilinin yanak güneşinin parlaklığı.

1. Tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr u ye's-i rüziğâr
Mevce-i deryâ-yı ümmîdim serâb itdi dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 5). [tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr,]

tâbiş-i nezzâre: Bakış parlamışlığı.

1. Nûriyâ gözler karardır tâbiş-i nezzâresi
Naḫş-ı kalâ-yı ruḥ-ı dil-dârdır ğisü vü hâl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [tâbiş-i nezzâre, -si]

tâbiş-i ruhsâr: Sevgilinin yanağının parlamışlığı.

1. Tâbiş-i ruhsârîña ey meh-i nâ-mihribân
Dîdemiz olmaḫdadır âyine-dar-ı heves (Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [tâbiş-i ruhsâr, -iñ, -a]

tabl: (Ar.) Sancak ile beraber padişahlık alametlerinden olan davul.

1. Şıyt u şöhretle cihân içre ser efrâz oldı
Velveyle ayağın başmağla **tabl** u 'alem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 10). [tabl,]

tâc-ı key: Padişah tacı.

1. Pertev-i şöhret baña mestâne-i câm-ı mey yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa **tâc-ı key** degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [tâc-ı key,]

tâcir: Alım satım işleriyle uğraşan, tüccar.

1. Mâlîke râci'dir 'abdîñ derdi baḫ
Esb u **tâcir** bâra eyler ittikâ' (Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [tâcir,]

ta'dâd kıl-: Sayma, sayı sayma.

1. Kılınsa mü-be-mü ta'dâd târ-ı kalâ-i luḫfi
Keser kaz-ı ḫamûşî riştesini kıl ile kâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 7). [ta'dâd kıl-, -ın, -sa]

tafsîl it-: Ayrıntılı olarak açıklamak.

1. Kaḫ'-ı ser-i rişte tafsîl it ey mâdiḫ-i 'aşḫ
Muḫabbet-i zülfine şığmaz o mehûñ kâl ile kıl (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [tafsîl it-,]

tağîd-: Dağıtmak, saçmak.

1. Dükeli 'aḫl-ı perîşân o perî şânım âh
Tağîdub 'arızına zülf-i siyâhın dökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [tağîdub, -ub]

tağît-: Savurmak (saç bağlamında).

1. Perde-i zülfini **tağıt**sa ol meh ebrāsā
Hāl-i ruḥsāresi çün akd-i Süreyyā açılır
(*Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 5*).
[*tağıt*sa, -sa]

2. Benem ol **ta'ir** pervāz zeni deşt-i keder
Benem ol dāne ḥor-ı ḥürmen-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19*).
[*ta'ir*,]

tağıt- Dağıtmak II Ortadan kaldırmak.

tak- Asmak, iliştiirmek.

1. Gel ecel ey gönca-leb bu dāğ-ı pinhānım
gibi
Şaç **tağıt** zülf-i siyāhın şabr u sāmānım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2*).
[*tağıt*,]

1. Ne revā menzil-i hüsne güzelim baş da
ayak
Halka-i ḥasretiñi pāy-ı dil-i zārıma **tağ**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 26*).
[*tağ*,]

tağıt- 1. Düzenini, nizâmını bozmak, toplu ve
tertipli durumdan çıkarmak, karıştırmak. 2.
Yaymak, saçmak.

tak- (Bir şeyi başka bir şey üzerine) İliştirmek,
tutturmak veya geçirmek, asmak.

1. Tağıtdı 'aqlımı Nûrî ḥayāl-i lâ'li lebi
Çün ictimā'ına zihniñ şarāb olur māni'
(*Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 9*).
[*tağıtdı*, -dı]

1. Zincirli servi gibi serkeş idi yārim
Bu silsile-i āhımı gerdanına **tağdım** (*Nûrî
Divanı, Gazel 57, Mısra 8*). [*tağdım*, -dı, -
m]

taḥkik eyle- Düşünmek II Araştırmak,
doğruluğunu incelemek.

takat getir- Dayanmak, katlanmak.

1. Gerçi ma'nā-yı kitāb-ı ḥüsni taḥkik
eyledim
Nükte-i rāz-ı femiñ bir sırr-ı mübhemdir
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 7*).
[*taḥkik eyle*-, -dı, -m]

1. Nazar-ı ḥışmına tākāt getirir mi dil-i zār
Nüriyā zaḥmın nigeḥ-i dāğ-ı derün oldı
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 9*).
[*tākāt getir*-, -ir]

taht-ı Süleymān-ı muhabbet- Aşkla dolu Süleymān
tahtı.

takatim kesil- Takati kesilmek, yorulmak,
güçsüzleşmek.

1. Egerçi pāymāl-i ḥāşş u 'āmmam mürveş
ammā
Velī beyt-i dilim taht-ı Süleymān-ı
muḥabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 4*). [*taht-ı Süleymān-ı muḥabbet*, -
dir]

1. Cihāniñ tūğ-ı cevrenden uşandım yā
Resūlla'llāh
Kesildi tākātım artık tayandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 2*). [*tākātım kesil*-, -dı]

tahvil: (Ar.) Değiştirme, bir durumdan başka bir
duruma çevirme.

takatünü tak eyle- Takati kesilmek, tükenmek.

1. Ḥatt degil kilik-i kader yazdı ruḥiñ
levḥasına
'Aşka būs-ı lebiñ borc edügiçün **tahvil**
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 6*). [*tahvil*,
]

1. Çalışma beyt yapmağa ebrūsuna Nûrî
Tağ eylemesün tākātünü kim bu felekdir
(*Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 10*).
[*tākātünü tağ eyle*-, -me, -sün]

ta'ir: Kuş.

takıl- Takılmak II Bağlanmak.

1. Benem ol **ta'ir** pervāz zeni deşt-i keder
Benem ol dāne ḥor-ı ḥürmen-i endüh u
melal (*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 19*).
[*ta'ir*,]

1. Tağıldı yine silsile-i zülüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî āvāre delidir (*Nûrî
Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [*tağıldı*, -dı]
2. Tağılursañ giderek kākülüne dil-dārñ
Seni dīvāne gönül bağlayayım kışkıvrak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 5*).
[*tağılursañ*, -ur, -sa, -ñ]
3. Kākül-i arzünü iplemeyüb geçme muḥāl
Tutalım gerdena **tağalsa** da cānā resentiñ

(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 6).
[taķılsa, -sa]

Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 1). [taldım, -dı, -m]

taķın-: Belli bir durum ve davranış almak.

1. Nûrîyâ bir cevherîñ târîhdir kim didiler
Liħye taķlıdı için biz de taķındıķ pösteki
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 4).
[taķındıķ, -dik]

taķlıd: Ar. Belli birine veya bir Şeye benzemeye
veya benzetmeye çalışma.

1. Nûrîyâ bir cevherîñ târîhdir kim didiler
Liħye taķlıdı için biz de taķındıķ pösteki
(Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 4). [taķlıdı, -
i]

taķrîr: (Ar.) Sözle anlatma, ifade ve beyan etme,
anlatış.

1. Arttıķca artar guşsası taķrîre gelmez
kışsası
Miħnetdir ancak hişsesi gönlüm gibi yok
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
31). [taķrîre, -e]

taķrîr id-: İfade etmek, anlatmak, açıklamak.

1. Mâ-cerâ-yı ğamı dil Şu gibi ezber eyle
Baķılursa yine çeşmim gibi taķrîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [taķrîr
id-, -emez]

taķrîr-i mâ-cerâ: Maceranın anlatılması.

1. Taķrîr-i mâ-cerâ ider idim Şakır Şakır
Bâĝ-ı emelden aķsa idi cûy-ı sîm u zer
(Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [taķrîr-
i mâ-cerâ,]

tal-: Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

1. Bu âb ü tâbî 'aşķdan almaz mı âfitâb
Ka' r-ı miyâh-ı sûzişe taķalmaz mı âfitâb
(Nûrî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [taķalmaz,
-maz]

tal-: Dalmak, girmek.

1. Miyâh-ı cüret içre yine taķaldım yâ
Resûlla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ

tâli': Talih, baht.

1. Deşt-i ğamda taķali' m hem-râh olmazsa ne
var
Ben hayâl-i yâri cânâ yâr-ı ğâr etsem
gerek (Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 9).
[taķali' m, -m]

tâlib-i dünyâ: Dünyaya istekli (Dünya hayatına
meyilli).

1. Nedir bâ'is bu rû-gerdânlıĝa bu bezm-i
ĝurbetde
'Aceb Nûrî-i ednâ taķalib-i dünyâ mıdır
cânâ (Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 10).
[taķalib-i dünyâ,]

tâlib-i vasl: (sevgiliye) kavuşmaya istekli olmak.

1. Kızlar gibi ferdâya Şalar taķalib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütüñ git de gelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 3). [taķalib-i
vaşl, -m]

tâli'-i bîdâr: Uyanık baht, talih.

1. Her ĝice eglencesi 'aks-i hayâl-i
mehveşân
Gör ki mir'ât-ı derünuñ taķali'-i bîdâr imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [taķali'-i
bîdâr,]

tâli'-i hâbîde: Uykuya dalmış olan talih; kötü talih,
baht.

1. Bu taķali'-i hâbîdemi sen bari uyandır
Pek hâbî girândır (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 7). [taķali'-i hâbîde, -m, -i]

ta'mîr it-: Düzeltmek, onarmak.

1. Sevdâ-yı zülfüñ ile dil-şikeste hâldır
Ta'mîr it o çîñî-i mü-dârî mü-be-mû
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [ta'mîr
it-,]

tanzîr id-: Benzetme, benzetilme. II Bir Şiirin
mânâca, Őekilce benzerini yapma.

1. Nûrîyâ bu ğazel-i Şafterüm ehl-i suħan
Degme bir hâl ile zannım bu ki tanzîr

idemez (Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [tanzîr id-, -emez]

târ: Karanlık.

1. Şeb-i ğamda o mehûn zülfi siyeh **târına** yuf
Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1).
[târına, -ı, -n, -a]

târ id-: Karartmak.

1. İder ser pür-zemîn murâdımı vâsi'
Serime efser-i eflâkı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 4). [târ id-, -en]
2. Yarın iderse nola mihr-i tâlim-i rûşen
Bugüne leyle-i bahtımı târ iden Allah (Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 6). [târ id-, -en]

taral-: Dağılmak.

1. Şafâlarla gönül gelsün açılson gül gibi dirken
Ğamum rûzîĝârî ile **taraldım** yâ Resûlla 'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 8). [taraldım, -dı, -m]

taran-: Taranmak.

1. Her târ-ı girih-gîri **taransın** aralansın
Levnî qaralansın (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 15). [taransın, -sın]

tarat-: Tarama işini yaptırmak.

1. Yâre **taratma** zülfi siyehtârî mü-be-mü
Ey mâh açma perde-i ruhsârî mü-be-mü (Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 1).
[taratma, -ma]

târ-ı girih-gîr: Dügümlü saç teli.

1. Her târ-ı girih-gîri taransın aralansın
Levnî qaralansın (Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 15). [târ-ı girih-gîr, -i]

târ-ı kâle-i lutf: Lütuf kalesinin aydınlığı.

1. Kılınsa mü-be-mü ta' dâd târ-ı kâle-i lufti
Keser kaz-ı ğamûşî riştesini kıl ile kâlin (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 7). [târ-ı kâle-i lutf, -i]

târ-ı zülf: Saçın karanlığı.

1. Cân-lerzende iken ğamze-i cādū senden
Târ-ı zülfi dahî ef'î-yı füsûn oldı baña (Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 8). [târ-ı zülf, -i]

târ-ı zülf-i yâr: Sevgilinin saç teli.

1. Bend olaldan târ-ı zülf-i yâre hâl-i zârımı
Rûzîĝârîñ şivesi pür-pîç-tab itdi dirîĝ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [târ-ı zülf-i yâr, -e]

ta'rif: Tarif, açıklama, tanımlama.

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz kanda
Dil uzatmak hele **ta'rifine** bir emr-i muhâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16).
[ta'rifine, -i, -n, -e]
2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu 'âciz kanda
Dil uzatmak hele **ta'rifine** bir emr-i muhâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 16).
[ta'rifine, -i, -n, -e]

târîh: "Ebced" hesabıyla düşürülen târih.

1. Cevherin **târîhini** Nûrî didi bâl-i iftirâk
Medd feni olsun hemîşe şahn-ı şahrâ-yı bihişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 5).
[târîhini, -i, -n, -i]

târîh: Ar. Bir şeyin oluş zamanı. II Bir olayın oluş zamanını bildirmek üzere ebcet hesabıyla söylenmiş mısra, beyit veya manzume.

1. Nûrîyâ bir cevherin **târîhdîr** kim didiler
Liĝye taqlîdi için biz de taqındıĝ pösteki (Nûrî Divanı, Tarih 1, Mısra 3). [târîhdîr, -dür]

tarik: Yol, minhâc, nehc, râh.

1. Olamaz pây-ı nîĝeh râst-rev-i süy-ı cemâl
Mevce-i seyl-i sirişkimle **tarîki** kapanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 16).
[tarîki, -i]

tart-: Ölçmek.

1. Tartamaz nîk u bed-i 'âlemi de mîzânsız
Deve tabanı atar lâfi nice erkânsız (Nûrî

Divanı, Müseddes 3, Mısra 19).
[tartamaz, -a, -maz]

tartul-: Ölçülmek, karşılaştırılmak.

1. Ben seni mizân-ı nezzâremde pek kem aıldadım
Ağır ol **tartulma** ey zâhid baña artık çekil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8).
[tartulma, -ma]

taş: Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

1. Bir iş görüb âhir anı da halka tıyurdum
Aldım elime bir iki **taş** yoluna tırdum
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 38).
[taş,]

taş: Bazı kütlelerden kopan sert, katı madde.

1. Sürünüb **taşlara** eşkimle beraber hançer
Eridüb yağını mânende-i neşter hançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 1).
[taşlara, -lar, -a]

taş: Baskı aleti amacıyla kullanılan sert ve katı madde.

1. O rakkâşın vakt ulaşıdırub koynuna
girdikce
Kıyâs eylerler idi **taş** yatur taşvan
yatağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 8).
[taş,]

taş-: Coşmak, fışkırmak.

1. Anlasa la'l-i leb-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar **taşar** boşalur çün piyâle didelerim
(Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8). [taşar,
-(a)r]

taş dik-: Taşı dikine duracak şekilde yere koyup yerleştirmek II türlü alanlarda üstün başarı gösteren kimselere değerbilirlik göstermek.

1. Tır-i âhim eser itmez ise ol seng-dile
Nûrîyâ deşt-i muhabbetde daği taş
dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 14).
[taş dik-, -e, -mem]

tâs-ı cesm: Göz çanağı.

1. Dökdükce sıcak şuları tâs-ı çeşmim
Elbet şogumaz halvet-i ülfet ışınur (Nûrî
Divanı, Rûbai 3, Mısra 3). [tâs-ı çeşm, -
im]

tâs-ı mihr u meh: Güneş ve ay tası.

1. Âb u tâbı nola Nûrîniñ olursa efzün
Tâs-ı mihr u meh ile şubh u mesâ bade
içer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 8). [tâs-ı
mihr u meh,]

taşkınlık: Taşkınca davranış.

1. Giry-e-i mestânesi **taşkınlık** ey gonca
dehen
Bezmi meyde bağ da hâl-i Nûrî-i
sermeste gül (Nûrî Divanı, Gazel 55,
Mısra 9). [taşkınlık,]

tastamâm: Tamamen, eksiksiz.

1. Nîm mi tölü mıdır sağarı yârim şundu
Tastamam geldi ki keyfimce ne bîş oldu
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 8).
[tastamam,]

tasvîr id-: Çizmek, resmini yapmak.

1. Mâye-i feyz begim herkese kendinde
gerek
Kimse her şüreti âyîneye tasvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [tasvîr
id-, -emez]

tatlı: Tatlı, şirin.

1. Olmadı hıvâhiş-i bâl ile lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6). [tatlı,]
2. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân **tatlıysa** da ol acı da **tatlı** acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [tatlı,]
3. Bûs iderken lebiñi sille yisem de acımam
Cân **tatlıysa** da ol acı da tatlı acı (Nûrî
Divanı, Kit'a 3, Mısra 4). [tatlıysa, -y, -sa
]

tavil evle-: Uzun tutmak, uzatmak.

1. 'Uğde-i hâtır açar eylese de lâfi tavil
Söz içinde götüren zülfi siyehiñ temsil
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [tavil
eyle-, -se]

tavr: *Eda, hareket, davranış.*

1. Dikkatle **tavırma** bakıcak ol kaşı hilâl
Ey aňladım meh-i nevi bu görmemiş
dimiş (*Nûri Divanı, Kit'a 12, Mısra 3*).
[*tavrıma, -ıma*]

tavşan: *Tavşan.*

1. O rakkaşın vakt ulaştırub koyunna
girdikce
Kıyâs eylerler idi taş yatur **tavşan**
yatağında (*Nûri Divanı, Gazel 70, Mısra 8*).
[*tavşan,*]

tavan-: *Dayanmak, sabretmek.*

1. Cihânın tığ-ı cevrenden uşandım yâ
Resûlla'llâh
Kesildi tâkatım artık **tayandım** yâ
Resûlla'llâh (*Nûri Divanı, Kaside 7, Mısra 2*).
[*tayandım, -dı, -m*]
2. İki pâre olunca sine-i meh bir işaretle
Nice dil tığ-ı 'aşkına **tayansın** yâ
Resûlla'llâh (*Nûri Divanı, Kaside 9, Mısra 6*).
[*tayansın, -sın*]
3. Ser rişte-i feryadımız uzansın inansın
Tâ çarha **tayansın** (*Nûri Divanı, Müstezad 3, Mısra 20*).
[*tayansın, -sın*]

tavan-: *Bir yere yaslanmak, kendini dayamak (Tanıkta, başını dayamak kastedilir) ; birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek.*

1. Yıkamaz tîşe-i ğam hemçü 'amûd-ı âh-ı
derûn
Zîr-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem **taayanur**
(*Nûri Divanı, Gazel 18, Mısra 10*).
[*taayanur, -ur*]

tebsîr-i âb: *Suyun müjdesi.*

1. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz **tebsîr-i âb** u
bâddan (*Nûri Divanı, Gazel 65, Mısra 10*).
[*tebsîr-i âb,*]

te'bsir-i âb: *Suyun müjdesi.*

1. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ yumuşamaz **te'bsir-i âb** u
bâddan (*Nûri Divanı, Gazel 65, Mısra 10*).
[*te'bsir-i âb,*]

tecellâ: *Tecelli, görünme, belirme.*

1. Medd-i nezzarem 'aceb mi bed
beyzâlansa
Hvâbda sînesi çün berķ **tecellâ** açılır
(*Nûri Divanı, Gazel 15, Mısra 4*).
[*tecellâ,*]

te'emmül: *İyice ve etraflıca düşünmek.*

1. Kışver-be-kışver seyr-i cihândır
te'emmülü
Bu dehr-i bî-bekâda kocalmaz mı âfîtab
(*Nûri Divanı, Gazel 7, Mısra 3*).
[*te'emmülü, -ü*]

tehi: *(İçi) boş.*

1. Hıfz-ı râz eyleyenin bârını kim olsa çeker
Bu sözüm şanma **tehi** işte güvâhım zenbîl
(*Nûri Divanı, Gazel 53, Mısra 4*).
[*tehi,*]

tek: *"Sadece, bir, bir tek " anlamlarında zarf.*

1. Pâymal itdigi 'uşşâkı reh-i meykedede
Zâhidiñ hâtırına konmaya **tek** toz toprak
(*Nûri Divanı, Gazel 46, Mısra 8*).
[*tek,*]

tek: *Yalnızca, sadece anlamında zarf.*

1. Rüşen it her gice var encümen-iağyârı
Ayda bir kerre görün **tek** bize ey mâh
yeter (*Nûri Divanı, Gazel 29, Mısra 4*).
[*tek,*]

tek: *Önüme getirildiği cümleye istek ve hasret anlamı katan belirteç.*

1. Tek feth ola bâb-ı ümîd 'uşşâka râh
olmaz ba'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (*Nûri Divanı, Kaside 1, Mısra 23*).
[*tek,*]

tekebbür it-: *Kibirlenmek.*

1. Sıkılmış bâğda şalkım şaçak câme ile dil
ammâ
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb yatmış
kucağında (*Nûri Divanı, Gazel 70, Mısra 12*).
[*tekebbür it-, -me, -y, -üüb*]

tel kır-: Yanlış ve münâsebetsiz bir iş yapmak veya söz söylemek, gaf yapmak.

1. Her yüzce haṭā gönül cānāneye maḥşûş
Tel kırmamak ancak dil-i divāneye
maḥşûş (Nûrî Divanı, Gazel 41, Mısra 2).
[tel kır-, -ma, -mağ]

telef it-: Bitirmek, harcamak.

1. Telef itdim nûkud-ı ömrüme sük-ı fenâ
içre
Ölüm ile belâyı satın aldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 5). [telef it-, -di, -m]

temel: Bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban .

1. Her çend direklenmedir derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice yıkılsun **temelinden**
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 8).
[temelinden, -i, -n, -den]

temsîl: 1. Misallendirmek, misallendirilmek, misal olarak irat etmek, edilmek.

1. 'Ukde-i ḥatır açar eylese de lâfi tavîl
Söz içinde götüren zülf-i siyehîñ **temsîl**
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [temsîl,
]

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

1. Ol sîm **teniñ** gerdem-i kâfûrına yakdım
Pervâne gibi gönlümü âteşlere yakdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [teniñ,
-i, -n]
2. Kûs ister kûsme bu güftârıma ey şûḥ-ı
sîm-endâm
Tenimde şerhadan hâli 'aceb bir şâg
nerem kaldı (Nûrî Divanı, Müfret 6,
Mısra 2). [tenimde, -im, -de]

ten: (Aşğın) bedeni, vücudu, gövdesi.

1. Kõ git Balıklıya ey sîm **ten** çünkü ben
'indiñda
Nola bir pûla degmezsem ki cismim
pârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel 28,
Mısra 3). [ten,]

ten eyle-: Ten eylemek.

1. Hõy-gerde ten eyle beni ey ḥammâmçı
Germiyet-i ḥammâmıñı vaşf eylerler
(Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 1). [ten
eyle-,]

tenezzül eyle-: Alçak gönüllü olmak.

1. Nûr-ı 'aynım şeyn verirmiş şânına
'aşıkların
Kaf-ı 'aşka ger hümâ-yı dil tenezzül
eylese (Nûrî Divanı, Müfret 9, Mısra 2).
[tenezzül eyle-, -se]

tenhâya çek-: Issız yerlere götürmek.

1. Şakın ağıyarı çekme ehl-i 'aşka karşı
tenhâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 1).
[tenhâya çek-, -me]

tenvîr id-: Aydınlatmak, nurlandırmak, parlatmak.

1. Kişinin geçse sözi bir iki etbâ' nadır
Bir şem' dâ' ire-i 'âlemi tenvîr idemez
(Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [tenvîr
id-, -emez]

terahḥum eyle-: Merhamet et.

1. Terahḥum eyle kim İncil-i ḥanı vir
sevdâya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 3).
[terahḥum eyle-,]

terbiyet-i nahle: Fidanın beslenmesi.

1. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ' is
Müdâm **terbiyet-i nahle** bâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2).
[terbiyet-i nahle,]
2. Bu giryeye heves-i vaşl-ı yâr olur bâ' is
Müdâm **terbiyet-i nahle** bâr olur bâ' is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 2).
[terbiyet-i nahle,]

terbiyyet-i 'aşk: Aşk terbiyesi.

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile cün mum eyledi
ol mâh
Çerâğ olmağlım kaldı faķaṭ vuşlat
ocağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
9). [terbiyyet-i 'aşk, -i]

tercemān: Bir dili başka bir dile çeviren kimse.

1. Leb-i şimşir-i gāmzeñ añlaşılmaz bir sūhan söyler
Bu sözde gönlümüz şefkat dinür bir **tercemān** ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 8*). [tercemān,]

tercümān ol-: Başkasının düşüncesini ve duygusunu bildirmek, dile getirmek, anlatmak. II Tercüme etmek.

1. Tercümān olmuş aña gāmzene söyler
hançer
Sa'y-ı çeşm itme dir āsāyışiniñ şükürin edā (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 25*). [tercümān ol-, -muş]

teşekkî it-: Şikayet etmek.

1. Şakım ağıyārı çekme ehl-i 'aşka karşı
tenhāya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 2*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]
2. Terahhüm eyle kim İncil-i hanı vir
sevdāya
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 4*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]
3. Ziyā-yı dîn-i hüsne küfr-i zülfiñ eyleme
perde
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 8*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]
4. Gāmıñla āh u feryādım 'uruc itdikce
eflāke
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 12*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]
5. Uzatma da'vî-i nāz u niyāzı böyle pervā
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 16*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]
6. Bülend oldukça her dem bāng-i āh u nāle
vü zārüm
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 20*). [teşekkî it-, -me, -sün, -ler]

teşhîr id-: Büyülemek, etkisi altına almak. II Boyun eğdirmek, itaat ettirmek.

1. Zülfünüñ boynumuza bārını zincîr
idemez
Bizi divānelik ile hele teşhîr idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 2*). [teşhîr id-, -emez]

te'sîr id-: Etki etmek.

1. Dil-i senginine ger āhñ iderse te'sîr
Nāmñ ey 'aşık-ı dil-sülhte var mermere
kız (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 3*). [te'sîr id-, -er, -se]

te'sîr-i nigāh-ı çeşm: Gözindeki bakışının tesiri.

1. Belki te'sîr-i nigāh-ı çeşm hün-ālüddür
Gösteren āyine-i hüsñün kızıl şahbā değıl
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 3*). [te'sîr-i nigāh-ı çeşm,]

te'sîr-i teğāfûl: Bilmemezlikten gelmenin sonucu.

1. Akıtan kanları te'sîr-i teğāfûldür heb
Öldiren 'aşıkı şimşir-i teğāfûldür heb
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 33*). [te'sîr-i teğāfûl, -dür]

teşne-i āb-ı vişāl: Kavuşma suyunun susuzu.

1. Ey teşne-i āb-ı vişāl olan dil
Mevc-āver olur serāb-ı işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 3*). [teşne-i āb-ı vişāl,]

teşne-lebān: Susamış dudaklar.

1. Zāhir begim erbāb-ı hünere cur'a-kuşandır
Hep teşne-lebāndır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 24*). [teşne-lebāndır, -dır]

teşnelik: Susamışlık, hasret, arzu.

1. Teşnelikten açacak zaḥm-ı dehān-ı şekvā
Virdi ḥarcını hemān şuya beraber hançer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 29*). [teşnelikten, -den]

teşne-yāb-ı mey-i nāz: Naz şarabının susuzu.

1. Teşne-yāb-ı mey-i nāzu niyāz-ı uşşāka
Cām-ı gülgünde mey sākî-i gül-femde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 5*). [teşne-yāb-ı mey-i nāz, -u]

teşrif id-: Şereflendirmek, onurlandırmak.

1. Ey Nürî selâm eyle varub benden o mâha
Teşrîf ide bu gice bizim hâneye maşşûs
(Nürî Divanı, Gazel 41, Mısra 10). [teşrîf
id-, -e]

teşrîf it-: Şereflendirmek. Bir yerden bir yere
gelmek veya gitmek II ilgi göstermek.

1. Şabavar da'vet it teşrîf itsün beytü'l-
aḥzânım
Dû çeşmim rāh-ı yāre gevher-i eḫşân-ı
muḥabbetdir (Nürî Divanı, Gazel 24,
Mısra 7). [teşrîf it-, -sün]

tevekkül evle-: İşlerini Allah'a bırakma, Allah'a
güvenme.

1. Hakkā tevekkül eyleyen çeşmânını gül
eyleyen
Cânın yaḫub küll eyleyen elbet bulur mâ-i
bekā (Nürî Divanı, Kaside 1, Mısra 5).
[tevekkül eyle-, -y, -en]

tevekkültü 'alellāh: Allah'a tevekkül ettim.

1. Olan ya'ni **tevekkültü 'alellāh** bendine
beste
Tolaşmaz beyhude dīvāneveş bu deşt-i
devram (Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 7).
[tevekkültü 'alellāh,]

tev'em: Benzer, eş, denk.

1. Künc-i ḡam seyrāngāh-ı bāḡ-ı 'ālemdir
baña
Dāḡ-ı sinem gülşen-i 'ālemle **tev'emdir**
baña (Nürî Divanı, Gazel 4, Mısra 2).
[tev'emdir, -dir]

tezyîn id-: Süslemek II hazırlamak, düzenlemek.

1. Dem-ā-dem 'aşk ile şad çāk iden ceyb u
giribāni
İder zertār-ı tevfiḫ ile tezyîn hāme-i cāmı
(Nürî Divanı, Kaside 4, Mısra 2). [tezyîn
id-, -er]

tıfl-ı 'aşk: Aşk çocuğu.

1. Merdüm-i çeşmi karar dur muşşaf-ı
ruşsarı lîk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni vü nāz u edādır hāl u
ḫaṭṭ (Nürî Divanı, Gazel 42, Mısra 4).
[tıfl-ı 'aşk, -ı]

tıfl-ı ebced: Okula yeni başlamış, alfabe öğrenen
çocuk.

1. Cidd itse cihil sāl eb ile ceddin öğrenür
Cühhāli Nürî beñzedemem tıfl-ı ebcede
(Nürî Divanı, Gazel 72, Mısra 10). [tıfl-ı
ebced, -e]

tıfl-ı kader: Kader çocuğu.

1. Ma'nā-yı vefā mekteb-i 'aşk içre bilünsün
Ey **tıfl-ı kader** muşşaf-ı âmālîmi dürme
(Nürî Divanı, Kit'a 7, Mısra 2). [tıfl-ı
kader,]

tıfl-ı nev-sāle: Küçük çocuk.

1. Kurduñ ey şūḫ Ḥalîme menziliñe gehvāre
Tıfl-ı nev-sāleler aldatmaḡa bulduñ çāre
(Nürî Divanı, Müseddes 3, Mısra 8). [tıfl-ı
nev-sāle, -ler]

tıfl-ı tab': Çocuk tabiatlı.

1. Tıfl-ı tab'in nüşḫa-ı ebced gibi
ḫıfzındadır
Nürîyā ma'nā-yı rengin arama kāmüsdan
(Nürî Divanı, Gazel 63, Mısra 17). [tıfl-ı
tab', -iñ]

tıḡ-ı 'aşk: Aşk kılıcı.

1. İki pāre olunca sine-i meh bir işāretle
Nice dil tıḡ-ı 'aşkıña ṭayansın yā
Resūlla'llāh (Nürî Divanı, Kaside 9,
Mısra 6). [tıḡ-ı 'aşk, -iñ, -a]

tıḡ-ı azār-ı felek: Felek engelinin kılıcı.

1. Tıḡ-ı azār-ı felek aḫıtdı çeşmim yaşımı
Kesdi tābım bir aşılsız mā-cerā yā
Rabbenā (Nürî Divanı, Kaside 3, Mısra
17). [tıḡ-ı azār-ı felek,]

tıḡ-ı cevr: Cefa kılıcı.

1. Cihāmiñ tıḡ-ı cevrinden uşandım yā
Resūlla'llāh
Kesildi ṭākatim artıḡ ṭayandım yā
Resūlla'llāh (Nürî Divanı, Kaside 7,
Mısra 1). [tıḡ-ı cevr, -i, -n, -den]

tıḡ-ı ebrü: Kaş kılıcı.

1. Tîğ-i ebrüya sitemkâr eyler hâncer
'Âlemi bir kula şatmaz mı muhâbbet
kârân (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 5).
[tîğ-i ebrü, -y, -a]

tîğ-i nigâh-ı vâ: Sevgilinin bakışının kılıcı II
sevgilinin yaralayıcı, etkili bakışı.

1. Tîğ-i nigâh-ı yârdan itmez dil ictinâb
Kesdirme yoldur râh-ı 'adem deşt-i
vuslata (Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 5).
[tîğ-i nigâh-ı yâr, -dan]

tık tık: "Tık" sesi çıkararak.

1. Seyr için hâncer-i gamzeñ reg-i hün-ı
göñlüm
Cân evi revzenini urur içerden **tık tık**
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [tık tık,
]

timur: Demir.

1. İktidâ' en ben de çignerdim **timurdan**
leblebi
Çigneseydi vâ' de-ü vuslat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 11).
[timurdan, -dan]

tırâside ol-: Tıraş olmuş, yontulmuş, işlenmiş.

1. Üsrüple tırâside olur peyker-i elmâs
Meyhânedi ne sübhâ ne seccâde gerekdir
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 25).
[tırâside ol-, -ur]

tîr-i âh: Âh oku.

1. Ne oldu hefte de bir olsa tîr-i âhımñ her
gün
Nişânı sineye heft asumândır yâ Kerîm
Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 7).
[tîr-i âh, -ım, -iñ]

tîr-i âh: Ah kılıcı. II Aşığın ahı keskin bir kılıca
benzetilmiş.

1. Toğrısı meyyâlseñ ağıyâre ey kaşı kemân
Tîr-i âhım degmesün zinhâr bu yana eğil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [tîr-i
âh, -ım]

tîr-i âh: Âh oku.

1. Tîr-i âhım eşer itmez ise ol seng-dile
Nûriyâ deşt-i muhâbbetde dañi taş
dikemem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra
13). [tîr-i âh, -ım]

tîr-i âsâ: Asa oku.

1. Saña encâm ey kaşı kemân âhım neler
itmiş
Dil-i sengüñiñe billâh **tîr-i âsâ** eşer imiş
(Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [tîr-i
âsâ,]

tîr-i azâr: Azar oku.

1. Çekerim cân atarak cevriñi ey kaşı kemân
Tîr-i azâr seniñdir nitekim sîne benim
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [tîr-i
azâr,]

tîr-i belâ: Bela oku. II Sevgilinin kirpikleri.

1. Oldı cism-i nâ-tüvân âmâc-ı şahrâ-yı fenâ
Nice demlerdir atar dest-i kaşa **tîr-i belâ**
(Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 2).
[tîr-i belâ,]

tîr-i emel: İstek oku.

1. Biñ fersah aşurdım hedef-i maşad-ı ahır
Tîr-i emeli atdım uzak râha düşürdüm
(Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 4). [tîr-i
emel, -i]

tîr-i teğâfül: Bilmemezlikten gelmenin oku.

1. Bend iden dilleri zincîr-i teğâfüldür heb
İşleyen sinelere tîr-i teğâfüldür heb (Nûrî
Divanı, Tahmis 1, Mısra 32). [tîr-i
teğâfül, -dür]

tîşe-i Ferhâd: Ferhat'ın kazması.

1. Âhımñ çok imtiyâzı tîşe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [tîşe-i
Ferhâd, -dan]
2. Âhımñ çok imtiyâzı tîşe-i Ferhâddan
Ey lebi Şîrîn yok farkı anıñ ırğaddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [tîşe-i
Ferhâd, -dan]

tîşe-i gam: Gam kazması.

1. Yıkamaz **tîşe-i ğam** hemçü 'amüd-ı âh-ı derûn
Zîr-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem tayanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 9*). [*tîşe-i ğam,]*

tıvnet: Yaratılış, huy, mizaç.

1. Dehânîñ küşte-i tîğ-i ğama baħş-ı hayât eyler
'Aceb kim **tıynetîñ** hem-mâye-i 'İsâ mıdır cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 8*). [*tıynetîñ, -iñ]*

toğrı: Doğru, gerçek; hakikat.

1. Toğrısı meyyâlseñ ağıyâre ey kaşı kemân
Tîr-i âhim degmesün zinhâr bu yana eĝil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 9*). [*toğrısı, -sı]*

toğrı: "...a doğru" anlamında edat.

1. Tütub dergahıña **toğrı** yüzüm geldim ki dünyânîñ
Yalan oldıĝını bildim inandım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 3*). [*toğrı,]*

tokun-: Dokunmak ll değmek.

1. Degil hâl-i siyeh-kârîñ öperken 'aşık-ı zârîñ
Tokınmış da ser-i dendâni ruhsârînda yer itmiş
(*Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 4*). [*tokunmuş, -miş]*

tol-: T. Birikmek, bir araya gelmek.

1. Eyledi ol şeh-levend geşt u güzâr-ı heves
Dîde-i nezzâreme **toldı** ğubâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 2*). [*toldı, -dı]*
2. Gönül kim niş-i miñnet ile çok **tolmuş**
boşanmışdur
Leb-â-leb eyle kand-ı lütfnî ile ol nemekdâni
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 25*). [*tolmuş, -muş]*
3. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resûlla'llâh
Yine çeşmim gibi **toldum** boşaldım yâ
Resûlla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2*). [*toldum, -du, -m]*

tol-: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

1. Anlasa la'l-i leb-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8*). [*tolar, -ar]*
2. Eşkimle **tolar** gül-i piyâle
Çün jâle olub habâb-ı 'işve (*Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 11*). [*tolar, -ar]*

tol-: Dolmak, birikmek.

1. Nûrî-i pür-cürm u 'işyânîñ budur kim maşadı
Nûr-ı rahmetle **tola** dest-i du'â yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 28*). [*tola, -a]*

tol-: Boş bir şey veya yer içine giren bir şeyle dolu hale gelmek, boş olmaktan çıkmak.

1. Her ne dem çâh-ı zenaħdânına meylim aħsa
Karye-i çeşm-i emel kâh **tolar** kâh boşanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 6*). [*tolar, -ar]*

tol-: Tamamlanmak.

1. Dem-i dilden **tolar** ey mest-i nâzm
Gözümdür sâĝar-ı ser-şâr-ı firkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 11*). [*tolar, -ar]*

tolan-: Dolanmak, dolaşmak, gezmek.

1. Feryâd-ı şerer bârımıza yansın uyansın
Eflâkı **tolansın** (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 2*). [*tolansın, -sın]*

tolan-: Dolanmak, bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak.

1. Sipeh-i encüm-i bahtım nola pâmâl olsa
Nûrîyâ esb-i emel deşt-i sipihri **tolanur**
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 18*). [*tolanur, -ur]*

tolar taş-: Dolup taşmak.

1. Anlasa la'l-i leb-i yâr bezm-i 'işretde
Tolar taşar boşalur çün piyâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 8*). [*tolar taş-, -ar]*

tolaş-: Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

1. Tolaşub zihnim açınca baḥs-ı zülf u ḥālî
Oldı zincîr-i sühan böyle müselsel
muttaşıl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
5). [tolaşub, -ub]
2. Feryād iderek gülşen-i ḥüsnü **tolaşırken**
Cûlar gibi ol serv ḳaddîñ pâyına aḳdım
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 3).
[tolaşırken, -ır, -ken]
3. Olan ya' ni tevekküلتü 'alellāh bendine
beste
Tolaşmaz beyhude dîvāneveş bu deşt-i
devramı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 8).
[tolaşmaz, -maz]

tolaş-: Birbirine geçip karışmak, güç çözülecek duruma gelmek.

1. Nûrî kışa kesmem o bütüñ vaşfını ammā
Zihnim **tolaşur** muḥabbet-i zülfü
uzanınca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra
10). [tolaşur, -ur]

tolaşık: Dolaşık, karışık II Söylenen söz veya davranış.

1. Gördüğüm gündün berü zülfini zihnim
tolaşık
Dîde-i bahtım bu yüzden gāh uyur gāh
uyanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
1). [tolaşık,]

toli: Dolu.

1. Nîm mi **toli** midir sāgarı yārim şundi
Tastamam geldi ki keyfimce ne bîş oldı
ne kem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 7).
[toli,]

tondır-: (Soğuktan) Dondurmak.

1. Bülbülün de **tondırır** avāzını ḳānün-ı
'aşḳ
Neyleyem ol nāle-i dil-sūzi pey-der-pey
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 5).
[tondırır, -ır]

toz toprak: Toz ve toprak yığılı.

1. Pāymāl itdiği 'uşşāḳı reh-i meykedede
Zāhidiñ ḥāḫırına ḳonmaya tek **toz toprak**
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [toz
toprak,]

tügme: Düğme.

1. Sinesin gördük ilik **tügmesin** ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa tıyduḳ
Sökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 1).
[tügmesin, -si, -n]

tuğrā: (Padişahların resmî yazılarda ve paralarda imza yerine kullandıkları, özel bir şekli olan) Mühür, damga.

1. Tuğrā mı pāymāl-i ceşş-i kudürete
Yahud sevād-ı naḳş-ı ḫaḫḫ-ı rüy-ı sîm u
zer (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 3).
[tuğrā,]

tulū' it-: Doğmak, ortaya çıkmak; varlık göstermek.

1. Çarḫ-ı ḫikmetden tulū' itdikce ḫürşid-i
ecel
Mün' akisdir ḫāke mi' rāt-ı fenādan ḫüb u
zişt (Nûrî Divanı, Tarih 2, Mısra 3).
[tulū' it-, -dik, -ce]

tur-: T. Durmak, beklemek.

1. Turma rüy-ı yāre ḳarşu sāyeveş bir yana
geç
Tābiş-i ḫürşid-i ruḫsāriyla yana yana geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [turma,
-ma]
2. Ey dil sevüb ol dilberi ister mi hiç şorma
şoyun
Çün cāme-ḫāba ol pe' ister seni **turma**
şoyun (Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 2).
[turma, -ma]
3. Küfrdür dil bağlamaḳ bence o zülf-i
kāfire
Pertev-i ḫüsnüñ **turırken** nūr-ı imānım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 8).
[turırken, -ır, -ken]
4. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Ḥudāda
Vaḳtiyle olur seng-i siyeh gevher-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 59).
[tursun, -sun]

tur-: Durmak, yer etmek.

1. Bir iş görüb āḫir anı da ḫalkā tıyurdum
Aldım elime bir iki taş yoluna **turdum**
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 38).
[turdum, -du, -m]

turna: Turna (kuşu).

1. Turna ayağı gibi ḳalsa gerek dermānsız
Menzil-i 'aşḳa varan olmalıdır pek ḳurnaz

(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 23).
[turna,]

turre-i dil-cü siyeh: Gönül arayan siyah saç.

1. Çün bıraktım bir yaña da 'vâ-yı baht-ı
karamı
Hatt-ı 'anber bu siyeh ol **turre-i dil-cü
siyeh** (Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 2).
[turre-i dil-cü siyeh,]

turre-i ser: Saç kıvrımı.

1. Süzen-i elsine-i nâsa geçer şonra ucu
Uzar açılsa eger **turre-i ser** rişte-i râz
(Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 12).
[turre-i ser,]

turre-i sünbül: Sümbülün kıvrıkcık saç lülesi.

1. Ol **turre-i sünbül** ki nesim-i nigehimle
Derd-i siyehimle (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 13). [turre-i sünbül,]

turunç: (Far.) Kışın yapraklarını dökmeyen beyaz
renkli çiçekler açan bir ağaç türü. (citrus vulgaris).

1. Dişletmediñ **turunç** memeyi sîb ğabğabı
Dildiñ dilim dilim dilimi âh portakal
(Nûrî Divanı, Müfret 10, Mısra 1).
[turunç,]

turunç-ı mersüm: Resmedilmiş turunç.

1. Şorma pistânlerin iki **turunç-ı mersüm**
Görmediñ mi a gözüm sînesi billür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 7).
[turunç-ı mersüm,]

tut: Elde bulundurmak, ele almak, kavrayarak eline
almak.

1. Yâre şarıлмаğı dün gece çıkardım kurdum
Mü-miyân ile **tutub** la'line şardım
şordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 2).
[tutub, -ub]

tut-: Tutmak.

1. Kâkül-i arzûnî ipelemeyüb geçme muhâl
Tutalım gerdena taķılsa da cânâ resenüm
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 6).
[tutalım, -alım]

2. Yine dâmân-ı enfâsımı **tutdı** pençe-i
efğân
İşim dâ'im emân-ı vel-emândır yâ Kerîm
Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 5).
[tutdı, -dı]

tut-: Yönelmek, ihtiyar etmek.

1. Gönül şahrâ-yı nâmûsı unutdı hatırın hoş
tut
Semend-i âh bâşka râh **tutdı** hatırın hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 2).
[tutdı, -dı]
2. Tutub dergahına toğrı yüzüm geldim ki
dünyânîñ
Yalan olduğını bildim inandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 3). [tutub, -ub]

tut-: Varsaymak, farz etmek, saymak, addetmek,
kabul etmek.

1. Alub her renkden bir örnek ancak kendi
kaydın gör
Tutalım olsa da âyine-i 'âlem-nümâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 6).
[tutalım, -alım]
2. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempâye-i zemîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [tutunca,
-unca]
3. Düşünce ğurbete kalmaz mı ayakaltında
Tutunca kendini hempâye-i zemîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [tutunca,
-unca]
4. Ele almaz yine olma **tutalım** kim olmuş
Feyz-i la'liyle gönül sâğar-ı ser-şâr-ı
ferâh (Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3).
[tutalım, -alım]

tut-: Kaplamak.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u
yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 18). [tutdı,
-dı]

tut-: Kabul etmek, benimsemek.

1. Tutunca bir yolu bilmez uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [tutunca,
--unca]

tut-: Çevrelemek, sarmak, doldurmak.

1. Kerem kıl itme cevri Nūrî-i zâre
cefâkârim
Şakın rûy-ı sipihri **ıtutmasun** dūd-ı şerer
bârim (*Nūrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 18*).
[ıtutmasun, -ma, -sun]

tut-: Kaplamak, sarmak. II Yer etmek.

1. O mâhîñ pertev-i hüsni cihâni nice
ıtutmaz kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (*Nūrî Divanı, Gazel*
28, Mısra 7). [ıtutmaz, -maz]

tut kim: Tut ki, farzet ki.

1. ıtut kim feleğîñ piyâlesinde
Olmuş şayıla habâb yıldız (*Nūrî Divanı,*
Gazel 36, Mısra 3). [ıtut kim,]

tütî: (Fars.) Papağan.

1. Tütî endîşe-i rüşen-zamîrim görmesün
Mihr-i 'aşka gönülmü âyîne-dâr etsem
gerek (*Nūrî Divanı, Gazel 49, Mısra 7*).
[tütî,]

tütî-i 'aşk: Aşk papağanı.

1. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tütî-i 'aşk râzını her bâr açar kıpar (*Nūrî*
Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [tütî-i 'aşk,]
2. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tütî-i 'aşk râzını her bâr açar kıpar (*Nūrî*
Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [tütî-i 'aşk,]
3. Âyîne-i cemâlini dil-dâr açar kıpar
Tütî-i 'aşk râzını her bâr açar kıpar (*Nūrî*
Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [tütî-i 'aşk,]

tütivâ: Göze parlaklık ve kuvvet veren sürme taşı
tozu || Güzelin ayak tozu.

1. Dergâhına kim intisâb itse olur keşf-i
hicâb
Şaklar gözünde afitâb-ı hak-ı rehûñ çün
tütivâ (*Nūrî Divanı, Kaside 1, Mısra 22*).
[tütivâ,]

tutuşdur-: Coşturmak. II Hareketi hızlanmak,
şiddetlenmek.

1. Gönecânîñ güşına fis geçdi şabâ bülbülü de
Yine gavgaya **ıtutuşdurdı** güli kızdırdı
(*Nūrî Divanı, Kıt'a 2, Mısra 2*).
[ıtutuşdurdı, -dı]

tuy-: Duymak; hissetmek, anlamak.

1. Sinesin gördük ilik tüğmesin ol meh
sökeli
Sökün itmişdik anı şormağa **ıtuyduğ**
Sökeli (*Nūrî Divanı, Gazel 79, Mısra 2*).
[ıtuyduğ, -du, -ğ]

tuyur-: Duyurmak, haberdar etmek.

1. Bir iş görüb âhîr anı da halka **ıtuyurdum**
Aldım elime bir iki taş yoluna ıturdum
(*Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 37*).
[ıtuyurdum, -du, -m]

tuzlı: Tuzlu.

1. Tuzlu oturur şoîra deyü ekşime zâhid
Hem sirkelenüb meykededen atma kıpağı
(*Nūrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [tuzlu,]

U / Ū / 'U / 'Ū

uç-: Uçmak, havalanmak.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın **uçma**
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hü mâ
dünya (*Nūrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[uçma, -ma]

uç: Bir şeyin baş veya son noktası.

1. Bir söz düzüb baña **uçını** çatladır rakîb
Açılsa ger o duğtere mädde çatalanur
(*Nūrî Divanı, Gazel 27, Mısra 3*). [uçını,
-i, -n, -ı]

uç: Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası
II uzun bir nesnenin baş veya son noktası II kenar,
yan.

1. Süzen-i elsine-i nâsa geçer şonra **uçı**
Uzar açılsa eger turre-i ser rişte-i râz
(*Nūrî Divanı, Gazel 35, Mısra 11*). [uçı, -
ı]

uçdan uca: Bir baştan bir başa.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u
yan
ıtdı şahrâları **uçdan uca** zehr-âbe vü
kan (*Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 18*).
[uçdan uca,]

‘ūd: Ağaç, odun (Ateş bağlamında); Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç.

1. Olmada büy-ı āver kām-ı nigāh-ı ‘āşık-ān
Dūd u ‘ūd u āteş-i terdir o zülf u hāl u ruḥ
(Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6). [‘ūd,]

‘ūd ağacı: Hint'ten gelen ve yakılınca güzel koku veren bir tür kıymetli ağaç, öd ağacı.

1. Nûrî o gülistāna gönül oldu ki rāğib
Her mışrā‘ı ‘ūd ağacı dinse münāsib
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 52). [‘ūd
ağacı,]

ufuk-ı ‘ārż: Sunma, takdim etme ufku.

1. Eyle ufuk-ı ‘ārżnî hāver-i elmas
Nīsān olur ehl-i başarıñ hūn-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 5).
[ufuk-ı ‘ārż, -iñ, -i]

uğraş-: Bir şeyi kendine iş edinip üzerinde çalışmak, meşgul olmak.

1. Kalkışan dehr ile uğraşmağa elbet
yatışur
Bu cedelgāh-ı fenānî nice merdin
görmüşüz (Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra
7). [uğraşmağa, -mağ, -a]

‘ukde-i hātır: Gönül düğümü/ gönüldeki sıkıntı.

1. ‘Ukde-i hātır açar eylese de lāfi tavil
Söz içinde götüren zülf-i siyehiñ temsîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [‘ukde-
i hātır,]

‘ukde-i zülf-i girih-gîr: (Sevgilinin) dolaşık saçının düğümü.

1. ‘Ukde-i zülf-i girih-gîr açılır söz uzanur
Yoḥsa dil-rişte-i güşā-i sūḥandan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [‘ukde-
i zülf-i girih-gîr,]

ulaşdır-: Vermek, yetiştirmek.

1. O rakḳāşîñ vaqt ulaşdırub koynuna
girdikce
Kıyās eylerler idi taş yatur taşvan
yatağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
7). [ulaşdırub, -ub]

um-: Istemek | beklemek, ümit etmek.

1. Va‘d eyleyeli vaşlım bir hayli zamandır
Ummaz mı bu cāndır (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 2). [ummaz, -maz]

‘ummān: (Ar.) Çok büyük engin deniz, okyanus.

1. ‘Ummān olur ehl-i kederiñ hūn-ı sirişki
Virān olur ehl-i hüneriñ hūn-ı sirişki
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 7).
[‘ummān,]

unut-: Aklında kalmamak, hatırlamamak.

1. Görünsün afitāb-ı şād-mānı subḥ-ı
maşşadda
Unutsun baht-ı hāb ālūdımız rüyāda
efğānı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 24).
[unutsun, -sun]
2. Eyle var ağıyar ile nāz u niyāz u söz u saz
Baña bu itdikleriñ unutmā şu dīvāre yaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22).
[unutma, -ma]

unut-: Aklından çıkarmak, hatırlamamak.

1. Nola açsañ gerd-i derd-i sīne-i bī-kīneyi
Kim unutmaz rakş idince sen ğam-ı
dīrīneyi (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
28). [unutmaz, -maz]

unut-: (bildiği, öğrendiği bir şey) aklında kalmamak, iradesi dışında hatırandan çıkmak.

1. Gönül şahra-yı nāmüsü unutdı hatırıñ hoş
tut
Semend-i āh bāşka rāh tutdı hatırıñ hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 1).
[unutdı, -dı]
2. Zemīn-i tāzesinde Ğalibiñ Nûrî olur pey-
rev
Gönül şahra-yı nāmüsü unutdı hatırıñ hoş
tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 12).
[unutdı, -dı]

‘unvān: Derece, mertebe, rütbe.

1. ‘Ālem-i sırr u ḥafiyāt iken ğavānım
‘unvānıñ
Ne revā idi baña tā bu kadar baş-ı mekāl
(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27).
[‘unvānıñ, -iñ]
2. ‘Ālem-i sırr u ḥafiyāt iken ğavānım
‘unvānıñ
Ne revā idi baña tā bu kadar baş-ı mekāl

(Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 27).
['unvânîñ, -îñ]

'unvân: Ad, unvan, lâkap.

1. Semiyî-i Fahr-ı 'Âlem zâde-i İlyâs-ı
vâlâ-şân
İder mahsûd nice nice 'unvân ile emsalin
(Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 6). ['unvân,
]

ur-: Vurmak, yaralamak.

1. Âlüde-rüy-ı hûn u gil pâmâl-ı gam bî-çâre
dil
Dîvâneyle sille değil urdı felek şad püşt-i
pâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 34).
[urdı, -dı]
2. Ağyâr-ı segi seng-i reh-i yârla urdum
Çâsar-ı Frenk oldu giyüb efser-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 39).
[urdum, -du, -m]

ur-: Vurmak, değmek.

1. Seyr için hançer-i gamzeñ reg-i hûn-ı
gönlüm
Cân evi revzenini urur içerden tık tık
(Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [urur, -
ur]

ur-: Vurmak, çarpmak.

1. Bârân olur ehl-i nazârîñ hûn-ı sirişki
Berķ ursa meyânında ne dem hançer-i
elmas (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
10). [ursa, -sa]

'urüc it-: Yükselmek.

1. Ğamiñla âh u feryâdım 'urüc itdikce
eflâke
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra
11). ['urüc it-, -dikce]

usan-: Bıkkanlık gelmek.

1. 'Ukde-i zülfi girih-gîr açılır söz uzanur
Yoğsa dil-rişte-i güşâ-i sühandan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 2).
[uşanur, -ur]

usan-: (Bir kimse veya şeyden) Sıkılıp artık ondan

hoşlanmaz, onu istemez duruma gelmek, bıkmak,
bezmek.

1. Kızlar gibi ferdâya şalar tâlib-i vaşlın
Billâh uşandım o bütün git de gelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 4).
[uşandım, -dı, -m]
2. Cihâñîñ tîğ-ı cevrenden uşandım yâ
Resülla 'llâh
Kesildi tākātım artık tayandım yâ
Resülla 'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 1). [uşandım, -dı, -m]
3. Hûn-ı dil-i bî-vayemize yansın uşansın
Kân ile boyansın (Nûrî Divanı, Müstezad
3, Mısra 7). [uşansın, -sın]

uşandır-: Bıkmak, bezmek.

1. Olmadı hıvâhiş-i bâl ile lebin emme naşîb
Tatlı cânımdan acı sözi uşandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 6).
[uşandırdı, -dı]

'uşşâk: (عشعع) i. (Ar. 'aşık'ın çoğulşekli
'uşşâk) Aşıklar.

1. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim
diseydim ben
Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle
şagıldır (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5).
['uşşâkına, -ı, -n, -a]

'uşşâk: (Sevgiliye tutkuyla bağlanan) Aşıklar.

1. Pâyemâl itdiği 'uşşâkı reh-i meykedede
Zâhidîñ hâşırına konmaya tek toz toprak
(Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 7).
['uşşâkı, -ı]
2. Mebhâs-ı 'aşıkda Nûrî bütün 'uşşâkı
bugün
İtmemiş ise de yârim baña yardım
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 9).
['uşşâkı, -ı]
3. Niçün kül yutturdu da kor gider o yana bu
yana
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
2). ['uşşâkı, -ı]
4. Şimdengerü 'uşşâkı işiñ yoğsa inandır
Gel sen beni kandır (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 3). ['uşşâkı, -ı]

'uşşâk: (Ar.) Aşıklar.

1. Tek feth ola bâb-ı ümîd 'uşşâka râh
olmaz ba 'îd
Tâ itmesün Rabb-ı Mecîd şeh-râh-ı
'aşkıñdan cüdâ (Nûrî Divanı, Kaside 1,
Mısra 23). ['uşşâka, -a]

uṣṣāk: *Aşıklar.*

1. Kāfiristān değil kişver-i 'aşk-ı cānān
Āyet-i muşhaf-ı ruḥsārına **uṣṣāk** inanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 4*). [*uṣṣāk,*
]

uṣulat-: *Yavaşlatmak.*

1. Gelse na'leyn ile çünkü **uṣulatmaz** şancu
Çevirir aḥı gören mihr-i ecelden yaña rü
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 15*).
[*uṣulatmaz, -maz*]

utan-: *Mahcup olmak.*

1. Hābideliği baht-ı siyeh ansın **utansın**
Çeşmāni şulansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 3*). [*utansın, -sın*]

utan-: *Çekinmek; sıkıntı hissetmek, zorlanmak.*

1. Olamaz nālezen-i bezm-i şitā murğ-ı
bahār
Nezd-i pervāne sūzānda elbet **utanur**
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 8*).
[*utanur, -u, -r*]

utandır-: *Utanmasına yol açmak, utanmasına sebep olmak, rencide etmek.*

1. Meclis-i meyde yüzim kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızardı da **utandırdı** beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 8*).
[*utandırdı, -dı*]

uyan-: *Uyanmak.*

1. Güşād it perde-i hūrşīd-i hüsniñ Bārī
rüyāda
Görünce baht-ı hābidem **uyansın** yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 4*). [*uyansın, -sın*]

uyan-: *Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.*

1. Ne gündüz ne gice göz açtırır baht-ı
siyeh-kārim
Bu gafletden nice diyem **uyandım** yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 8*). [*uyandım, -dı, -m*]

uyan-: *Uyku durumundan çıkmak.*

1. Rū-nümā leyle-i ümmīdde necm-i devlet
Baht-ı nā'im seher-i kāmıdır elbet **uyanur**
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 12*).
[*uyanur, -ur*]

uyan-: *Uyanmak. II Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakikati görmek, gözü açılmak.*

1. Feryād-ı şerer bārımıza yansın **uyansın**
Eflākı tolansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 1*). [*uyansın, -sın*]

uyandır-: *Uyku durumundan çıkarmak; gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamasını sağlamak, hakikati göstermek, gözünü açmak.*

1. Bu tāli'-i hābidemi sen bari **uyandır**
Pek hābı girāndır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 7*). [*uyandır,]*

uyanık: *Uyanmış veya uyumamış olan, uyku durumunda olmayan, uyumayan. Etrafında olup bitenlerden haberdar olup ona göre dikkatli davranan, gafil olmayan (kimse, nesne...).*

1. Gördüğüm günden berü zülfini zihnim
tolaşık
Dīde-i bahtım bu yüzden gāh uyur gāh
uyanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 2*). [*uyanık,]*

uyar-: *Uyarmak, dikkatini çekmek, ikaz etmek.*

1. Bu gice düşde o meh-pāre uyurmuş
gördim
O da bu vağ'ayı görmüş **uyardım**
yordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4*).
[*uyardım, -dı, -m*]

uyut-: *Uyutmak.*

1. Sevād-ı zülf-i şeb-gün u nigāh-ı nergis-i
mestiñ
Nice bī-dār-ı çeşmāni **uyutdı** hatırın hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 10*).
[*uyutdı, -dı*]

uyu-: *Uyumak, uyku halini almak.*

1. Bu gece düşde o meh-pâre **uyurmuş** gördüm
O da bu vak'ayı görmüş uyardım yordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 3*).
[uyurmuş, -r, -muş]
2. Gördüğüm günden berü zülfini zihnim
tolaşık
Dîde-i bahtım bu yüzden gâh **uyur** gâh
uyanıķ (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 2*). [uyur, -r]

uza: İleriye doğru devam etmek, uzanmak.

1. Sûzen-i elsine-i nâsa geçer sonra ucu
Uzar açılrsa eger turre-i ser rişte-i râz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 12*). [uzar,]

uzak: Arada çok mesâfe bulunan, uzun sürede gidilebilen, "yakın" karşıtı.

1. Tütınca bir yolu bilmez **uzak** yakın ğarîb
Yakın görür **uzağı** hemçü dür-bîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2*). [uzağı, -ı]
2. Tütınca bir yolu bilmez **uzak** yakın ğarîb
Yakın görür **uzağı** hemçü dür-bîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2*). [uzağı, -ı]
3. Tütınca bir yolu bilmez **uzak** yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1*). [uzak,]
4. Tütınca bir yolu bilmez **uzak** yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1*). [uzak,]
5. Biñ fersah aşurdım hedef-i maķşad-ı ahîr
Tîr-i emeli atdım **uzak** râha düşürdüm
(*Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 4*). [uzak,]

uzan-: Uzamak.

1. Ser rişte-i feryâdımız **uzansın** inansın
Tâ çarħa tayansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 19*). [uzansın, -sın]

uzan-: (Sözü) Uzatmak, çok konuşmak.

1. 'Uķde-i zülfi girih-ğir açılır söz **uzanur**
Yoħsa dil-rişte-i ğüşâ-i sühândan uşanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 1*).
[uzanur, -ur]

uzan-: Uzun sürmek, zaman almak.

1. Nûrî kışa kesmem o bütüñ vaşfını ammâ
Zihnim tolaşur muħabbet-i zülfü

uzanınca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 10*). [uzanınca, -ınca]

uzat-: Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak II (bir tavrı) sürdürmek.

1. Rişte-i âhım **uzatdîñ** dili şad çâķ itdîñ
Sûzen-i vaşl ile virseñ ileyim mi İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 1*). [uzatdîñ, -dı, -ñ]

uzat-: Başı, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek.

1. Kâkülüñ ilmigine ben de **uzatdım** elimi
İl degil mi ilişen zülfüne ey büt İlya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 7*). [uzatdım, -dı, -m]

uzat-: Aradaki zamanı, süreyi arttırmak.

1. Uzatma da 'vî-i nâz u niyâzı böyle pervâ
Teşekkî itmesünler ey şanem senden
Mesihâya (*Nûrî Divanı, Şarka 1, Mısra 15*). [uzatma, -ma]

Ü

ü: "Ve" bağlacı.

1. Germ olur mı eşķ **u** âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü ħârâ yumuşamaz te'bsir-i âb **u**
bâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 10*). [u,]
2. Bakmadı naķş **u** nigâr-ı levħa-i dehre
gören
Şûret-i feyz-i Ĥudâ mir'ât-ı istidâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5*). [u,]

ü: "Ve" bağlacı.

1. Vücüdüm ğülşen **u** dağım ğül-i ra' nâ
mıdır cânâ
Sirişkim bâde çeşmim sâğar-ı şahbâ'
mıdır cânâ (*Nûrî Divanı, Gazel 2, Mısra 1*). [u,]
2. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı ħarâbâtım
bugün
Efser **u** evreng câm **u** sâye-i Cem'dir
baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6*). [u,]
3. Ben o şâh-ı kişver-sitân-ı ħarâbâtım
bugün
Efser **u** evreng câm **u** sâye-i Cem'dir

- baña (*Nûrî Divanı, Gazel 4, Mısra 6*). [u,]
4. Mâlike râci' dir 'abdiñ derdi bak
Esb **u** tacir bâra eyler ittikâ' (*Nûrî Divanı, Gazel 5, Mısra 8*). [u,]
5. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr **u** dil-i hazîn Ġarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [u,]
6. Biri diyârına hasret birisi yârine
Ġarîb Nûrî-i zâr **u** dil-i hazîn Ġarîb (*Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 10*). [u,]
7. Hevâ-yı haṭṭ **u** zülfüñle olurlar
Göñüller kıt-ı mür **u** mâr-ı fırkat (*Nûrî Divanı, Gazel 9, Mısra 18*). [u,]
8. Sevâd-ı zülf-i ŧeb-gün **u** nigâh-ı nergis-i mestiñ
Nice bî-dâr-ı çeŧmâni uyıtdı ḥatırñı hoş
tut (*Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 9*). [u,]
9. Zuhûr-ı haṭṭ iledir bûs **u** la'le ḥvâhiŧimiz
Ki nûŧ-ı sâĠara faŧl-ı bahâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [u,]
10. Zuhûr-ı haṭṭ iledir bûs **u** la'le ḥvâhiŧimiz
Ki nûŧ-ı sâĠara faŧl-ı bahâr olur bâ'is
(*Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3*). [u,]
11. Olmada bûy-ı âver kâm-ı nigâh-ı 'âŧıĠ-ân
Dûd **u** 'ûd **u** âteŧ-i terdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [u,]
12. Olmada bûy-ı âver kâm-ı nigâh-ı 'âŧıĠ-ân
Dûd **u** 'ûd **u** âteŧ-i terdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [u,]
13. Yâsemîn gibi ŧarılmıŧ berg-i verd-i rûyına
BâĠ-ı ḥüsne zînet-âverdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [u,]
14. Yâsemîn gibi ŧarılmıŧ berg-i verd-i rûyına
BâĠ-ı ḥüsne zînet-âverdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [u,]
15. Leyle-i Ġamda çü meh-i târîki-i çeŧm-i dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10*). [u,]
16. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [u,]
17. Olmada bûy-ı âver kâm-ı nigâh-ı 'âŧıĠ-ân
Dûd **u** 'ûd **u** âteŧ-i terdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [u,]
18. Olmada bûy-ı âver kâm-ı nigâh-ı 'âŧıĠ-ân
Dûd **u** 'ûd **u** âteŧ-i terdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [u,]
19. Gül gibi gülzâr-ı 'aşĠ içre güŧâde ḥâtır ol
Ebr **u** jâle mihr-i enverdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*). [u,]
20. Gül gibi gülzâr-ı 'aşĠ içre güŧâde ḥâtır ol
Ebr **u** jâle mihr-i enverdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*). [u,]
21. Gül gibi gülzâr-ı 'aşĠ içre güŧâde ḥâtır ol
Ebr **u** jâle mihr-i enverdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*). [u,]
22. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [u,]
23. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [u,]
24. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [u,]
25. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 1*). [u,]
26. Zîb-i naḥl-ı kıadd-i dilberdir o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ
Berg-i sebz **u** ŧebnem **u** berdür o zülf **u**
ḥâl **u** ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 1*). [u,]
27. Leyle-i Ġamda çü meh-i târîki-i çeŧm-i dile
Dem-be-dem Nûrî ziyâ verür o zülf **u** ḥâl **u**
ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10*). [u,]
28. Ol nâzenîn çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medḥ-güy sîm **u** zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10*). [u,]
29. Nezzare-i ḥayâl-i girih-gür-i zülfdan
Silk-i nigâh-ı dil daḥi pür-pîç **u** tâbdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 22, Mısra 8*). [u,]
30. Ben ol rütbe za'îf **u** ḥaste-i 'aşĠım ki
püşîdem
Per-i pervâne-i ŧem'-i ŧebistân-ı
muḥabbettir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 5*). [u,]
31. O ŧūḥuñ kıaddi serv **ü** la'li Ġonca zülfi
sünbüldür
Anıçün böyle Nûrî murĠ-ı dil
avârelenmiŧdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [ü,]
32. Viremez gülsen-i 'aşĠa gül **u** bülbül
revnaĠ
DâĠ-ı ḥünün-ı dil **u** nâle-i cângâh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 8*). [u,]
33. Germ **u** nerm-i zevĠ **u** ŧevĠ-ı nevbahâr
vuŧlatîñ
Mevsim-i sermâ-yı Ġamda serd **ü** berdîn
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 5*). [u,]
34. Germ **u** nerm-i zevĠ **u** ŧevĠ-ı nevbahâr
vuŧlatîñ
Mevsim-i sermâ-yı Ġamda serd **ü** berdîn
görmüşüz (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 5*). [u,]

35. Yād-ı hıtt-ı 'arzin ey büt-i sımın-ber
Levh-i dili itdi pür-naqş u nigâr-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 4*). [u,]
36. Tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr u ye's-i
rûzigâr
Mevce-i deryâ-yı ümmidim serâb itdi
dirîḡ (*Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 5*).
[u,]
37. Şeb u rûz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleḡin cünbiş u eṭvârına
yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12*).
[u,]
38. Şeb u rûz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleḡin cünbiş u eṭvârına
yuf (*Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12*).
[u,]
39. Göz uciyla nigeḡiñ kesmesün ol âfet-i
cân
Cânı kurbân u gönül olsun ol âhüya yataḡ
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [u,]
40. Zülf u ḡaṭṭın ile oynarsa da fikr-i Nûrî
İlişik eyleme kayd itme begim cân-bâza
bak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9*). [u,
]
41. Ebrûsı ile zülf u 'izârın görelî mâh
Beñzi çalîḡ 'aklı tolaşîḡ sinesi yanîk
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7*). [u,]
42. Çıkmadı bir dem gönülden yād-ı ḡaṭṭ u
zülf-i yâr
Ben o deşti cāygāh-ı mûr u mâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5*).
[u,]
43. Çıkmadı bir dem gönülden yād-ı ḡaṭṭ u
zülf-i yâr
Ben o deşti cāygāh-ı mûr u mâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 6*).
[u,]
44. Sāye-i şems-i Ḥudāda reh-rev-i maḡşüd
olub
Dīde mi âlüde-i gerd u ḡubâr etsem gerek
(*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 12*). [u,]
45. Levḡa-i ḡāk-i der-i Mollâ-yı Rûmî Nûrîyâ
Kilk-i müjḡanımla pür-naqş u nigâr etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 14*).
[u,]
46. Şanma berg u ḡonca-i ḡülzârdur ḡisû vü
ḡâl
Bülbül-i ḡüsne per ü minkârdır ḡisû vü
ḡâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 1*). [u,
]
47. Şanma berg u ḡonca-i ḡülzârdur ḡisû vü
ḡâl
Bülbül-i ḡüsne per ü minkârdır ḡisû vü
ḡâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 2*). [ü,
]
48. Meyve-çini vaşl-ı bāḡ-ı ḡüsne olan ḡadrin
bilür
Naḡl-i ḡadd-i yâre berg u bârdır ḡisû vü
ḡâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 4*). [u,
]
49. Baḡt-ı nâ'im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dâr
Ebr ü necm-i çarḡ-ı ḡüsne-i yârdır ḡisû vü
ḡâl (*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 6*). [ü,
]
50. Devr-i ḡüsniñde bu Nûrî nice günler
ḡördi
Âfitâbım saña var mı 'acaba mişl u 'adîl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 10*). [u,]
51. Tolaşub zihnim açınca baḡs-ı zülf u ḡâlî
Oldı zincîr-i sūḡan böyle müselsel
muttaşıl (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
5*). [u,]
52. Dīdede 'aks-ı leb u ruḡsârın ey nev-reste
ḡül
Ziver-i mīnâ-yı pür-âb olsa çün şalına ḡül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 1*). [u,]
53. ḡördüm leb-i rengin u ḡınnâlu ayaḡını
Aldım elime cām-ı Cem 'i ḡâke bıraḡdım
(*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 5*). [u,]
54. Ne 'ayb yād-ı ruḡ u zülf-i yârdan ḡayri
Gelmemiş ise hiç ḡîl u ḡâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [u,]
55. Ne 'ayb yād-ı ruḡ u zülf-i yârdan ḡayri
Gelmemiş ise hiç ḡîl u ḡâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [u,]
56. Şıyt u şöhretle cihân içre ser efrâz oldı
Velveyle ayaḡın başmaḡla taḡl u 'alem
(*Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 10*). [u,]
57. Baḡmadı naqş u nigâr-ı levḡa-i dehre
ḡören
Süret-i feyz-i Ḥudâ mir 'ât-ı isti 'dâddan
(*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 5*). [u,]
58. Germ olur mı eşḡ u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü ḡârâ yumuşamaz teḡşîr-i âb u
bâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
10*). [u,]
59. Âsar yemm-i füyüz-ı şemsdir
Gönülümde bu âb u tâb-ı 'işve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 24*). [u,]
60. Gel ecel ey ḡonca-leb bu dâḡ-ı pinḡânım
gibi
Şaç ṡaḡıt zülf-i siyâhın şabr u sâmanım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2*). [u,
]
61. Büt misüñ reşk-âver-i Ḥızr u Mesihâ-dem
misüñ
Sevdim ey rûḡ-ı revân billâh seni cânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 3*). [u,
]
62. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ ḡuldan ḡaṡâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
13*). [u,]
63. Nazîri gelmemişdir işte defterḡâne-i
'âlem
Aransun yek-be-yek evrâḡ u şuḡfî mâhla
sâli (*Nûrî Divanı, Ku'ta 13, Mısra 12*). [u,
]
64. Bu daḡdaḡa-i mañsıb u naḡdine-i vâfir
Ehl-i ḡünere olsa da bir olmasa da bir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 31*). [u,
]
65. Revnaḡ viremez bezme 'araḡ-ı bâde
Ḥürşid iledir cilve-i nûr u fer-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 30*). [u,
]
66. Ḥavf idüb Allahdan itmez misüñ ḡuldan
hicâb

- Eyledüñ sâgar başına biñ 'itâb u bin 'azab
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 26). [u,
]
67. Eyle var ağıyâr ile nâz u niyâz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutma şu dîvâre yaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 21). [u,
]
68. Bağrın oysun reşk-i zülfüñ sünbül u
şebûlarıñ
Dilleri dönsün hayâl-i hañçer-i ebrûlarıñ
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 21). [u,
]
69. Süsen ü lâle-i gülzârî ser-â-ser hañçer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 45). [ü,]
70. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u
yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü qan
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 17). [u,]

üftâde: Düşkün, düşmüş, biçare. II Âşık.

1. Üftâdesine güldüğü açıldığı dekdir
Bilmez miyim ol lâle 'izârî ne çiçekdir
(Nûrî Divanı, Gazel 26, Mısra 1).
[üftâdesine, -si, -n, -e]

üftâde: Âşık, düşkün, meftun.

1. Şu 'le-i âh görünse kesilür kaatre-i eşk
Nice üftâde olur gönca-i şem'a şebnem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [üftâde,
]

üftân u hîzân: Düşe kalka II güçlülükle; biriyle
yakın ilişki kurarak.

1. Bugün üftân u hîzân dergeh-ı vâlâña
gelmişdür
'İnâyet eyle şâd it Nûrî-i pür-cürm ü
'işyâni (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 33).
[üftân u hîzân,]

üfür-: Üflemek.

1. Rüşen ola tâ çeşm-i dile meclis-i maşşüd
Ey bād-ı ye's meş'ale-i âhım üfürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 6). [üfürme, -
me]

ülfet id-: Konuşmak, görüşmek, ahbablık etmek,
dostluk kurmak.

1. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 5). [ülfet id-, -en]

2. Dilin añlar eccelle ülfet iden
Nüktedân revândır ebrû (Nûrî Divanı,
Gazel 67, Mısra 5). [ülfet id-, -en]
3. Melekü 'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi
Eceliyle var ise söyleşen añlar diliñi
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 23). [ülfet
id-, -en]

ülker-i elmâs: Elmas Ülkeri(yıldız adı).

1. Olmuş felek-i hüsnüñ için Ülker-i elmâs
Pervîn-i şeb-i zülfüñ olan ahter-i elmâs
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 3).
[ülker-i elmâs,]

ümîd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

1. Buse-hâh olmak görüb mir'ât-ı dilde
la'lini
Söz ümîdîdir dehân-ı şüret-i mâ'kûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 14).
[ümîdîdir, -i, -dir]

ümîd: 1. Arzu edilen, olması istenen bir şeyin
gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı,
ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan
beklenti, umut.

1. Rûze-i hecr ile öyle kararub dîdelerim
Yoğdı görmeye ahtşamı dañi ümîdi (Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 2). [ümîdi, -i]

ümîd: (Fars.) Arzu edilen, olması istenen bir şeyin
gerçekleşebileceği ihtimâlinin verdiği rahatlatıcı,
ferahlatıcı duygu, olması istenen bir şeye duyulan
beklenti, umut.

1. Seniñ nabzıñla destin âşinâ itmek
ümîdiyle
Mesîhâ hâne-i hürşiddin kaşd-ı sefer
itmîş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 7).
[ümîdiyle, -i, -y, -le]

ümîd it-: Umud etmek, ummak.

1. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i
dil
'Arz-ı hâcât ile istimdâddır mañbûsdan
(Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 11). [ümîd
it-, -mek]

ümîd-i merhamet: Merhamet ümit etmek,
merhamet beklemek.

1. Yâre zañm-ı sine açmam gamzesi hün-rîz
iken

- Eylemek olmaz **ümîd-i merhâmet**
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8*). [*ümîd-i merhâmet,]*
2. Yâre zahm-ı sîne açmam ğamzesi hün-rîz
iken
Eylemek olmaz **ümîd-i merhâmet**
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 8*). [*ümîd-i merhâmet,]*

ümîd-i rehâ: Kurtuluş ümidi çıkış yolu.

1. Yok şifâhâne-i hicrândan **ümîd-i rehâ**
Zülf-i aşîftesi zincîr-i cünün oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 3*). [*ümîd-i rehâ,]*

ümîd-i sevr-i rûz-ı vişâl: Kavuşma gününün seyr ümidi.

1. Ümîd-i seyr-i rûz-ı vişâlîñle çeşm-i cân
Evrâk-ı şümâr-ı defter-i leyl ü nehârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 5*). [*ümîd-i seyr-i rûz-ı vişâl, -iñ, -le]*

ümmîd-i hem-râzî: Sırdaş ümidi.

1. Cilvegâh itme hayâl-i ğamze-i ğammâzını
Nâ becâ **ümmîd-i hem-râzî** gönül
câsûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 4*). [*ümmîd-i hem-râzî,]*

üsrüp: Kurşun.

1. Üsrüple tirâşîde olur peyker-i elmâs
Meyhânedede ne sübhâ ne seccâde gerekir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 25*). [*üsrüple, -le]*

üst: "-e doğru", üzeri, karşı.

1. Meyhâne-yi 'âlemde dil âlûde-i demdir
Ey sâki-i devrân yeter **üstüme** sürme
(*Nûrî Divanı, Kıt'a 7, Mısra 4*). [*üstüme, -üm, -e]*

üstâd: Öğretici, öğretmen.

1. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânîñ
yanar ey dil
Fünûn-ı vuşlatîñ **üstâdlık** çokdur
çerâğında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 4*). [*üstâdlık, -lık]*

üstünde: Üzerinde.

1. Reşk ider pertev-i na'leynine âyîne-i şâf
Yürüdükce resen **üstünde** o şüh-ı
mümtaz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 36*). [*üstünde,]*

üstüne düş-: Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.

1. Pistânçesin öpmek için üstüne düşdim
Bu vaz'ima ol duhter-i tersâ kâse verdi
(*Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 1*). [*üstüne düş-, -di, -m]*

üzere: "Gibi, olduğu biçimde" anlamlarında kullanılan edat.

1. Gönül bî-vâyedir çün sâye hâk-i bâğ-ı
vaşl **üzere**
Bir şâh-ı dirâht-ı kâmet-i dil-dâre el irmez
(*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 3*). [*üzere,]*

üzil-: Üzülmek.

1. Gönülüm **üzilür** ayrılamam zülfî telinden
Cân kılca kalur şarmaz isem ince
belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 1*). [*üzilür, --(ü)r]*

üzre: "Gibi, olduğu biçimde" anlamlarında kullanılan edat.

1. Dâne-i şebnem şanur derd-i beyâz **üzre**
gören
Gerden-i şâfındaki incüsini dizi dizi (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 5*). [*üzre,]*

üzre: "-de/-da"; üstünde, üzerinde.

1. Elde lâleyle piyâleyle başub gülzâra pây
Kâkül-i sünbül-nihâduñ 'arız -ı âl **üzre**
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 14*). [*üzre,]*
2. Bir ayağ **üzre** dönüb dolaş döküb
ğsûlarıñ
Bâde de süz kim süzülün nergis-i
câdülarıñ (*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 19*). [*üzre,]*

V

va'd evle-: Söz vermek.

1. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [va'd eyle-, -di]

va'd eyle-: Vaat etmek, söz vermek.

1. Va'd eyleyeli vaşlını bir hayli zamandır
Ummaz mı bu cāndır (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 1). [va'd eyle-, -y, -eli]

va'd it-: Söz vermek.

1. Būs-ı lebin ey dil saña dün itmişdi va'd
Güş eyleme min ba'd (Nûrî Divanı,
Müstezad 2, Mısra 9). [va'd it-, -miş, -ti]

va'de-i vaşl: Kavuşma vadi.

1. Va'de-i vaşlını 'aşkım gibi izhâr itme
İl midir dime rakîbi şakın ey büt İlya
(Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 3). [va'de-i vaşl, -nî, -i]

vâ'de-i vuslat: Kavuşma sözü verme.

1. İktidâ'en ben de çignerdim timurdan
leblebi
Çigneseydi vâ'de-i vuslat gibi bir sakızı
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 12).
[vâ'de-i vuslat,]

vâ'iz: (Ar.) İbâdethânelerde kalpleri yumuşatacak, sevâba, tâata, güzel ahlâka, iyiliğe, nefsi islâha sevk edecek, kötülüklerden tövbe ettirecek şekilde dinî konuşma yapan, nasîhat veren kimse.

1. Gürültiyi birağub topla ağzın ey vâ'iz
Be böyle boş yere âteşlenüb ne patlarsın
(Nûrî Divanı, Müfret 8, Mısra 1). [vâ'iz,]

vak'a: Hâdise, olup geçen şey, mes'ele.

1. Bu gice düşde o meh-pâre uyurmuş
gördüm
O da bu vak'ayı görmüş uyardım yordum
(Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 4).
[vak'ayı, -(y)ı]

vakâr: Ağırbaşlılık.

1. Göñül ol dilbere o kalbe olurken nâzır
Dest-i endişeyi gerdenine atsa vakâr
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 38).
[vakâr,]

vakit: An, vakit.

1. O rakkâşın vakıt ulaştırub koynuna
girdikce
Kıyâs eylerler idi taş yatur tavşan
yatağında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [vakıt,]

vakt: Vakıt, zaman, an.

1. Ser bezm-i selâfîne gelen micmer-i elmas
Virsün heves-i şöreti vaktimi bâde
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 56).
[vaktimi, -im, -i]

vaktive: "Bir zamanlar, eskiden" anlamlarına gelen zarf.

1. Tursun nazar-ı terbiyyet şems-i Hudâda
Vakıtle olur seng-i siyeh gevher-i elmas
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 60).
[vakıtle,]

var-: Gitmek.

1. Var mâ-cerâ-yı giryeği it hâk-pâye 'arz
Ol serv-i nâz başmış ayak bâg-ı behcete
(Nûrî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [var,]

var-: Gitmek, ulaşmak.

1. Rüşen it her gice var encümen-i ağyârı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 3).
[var,]

var-: Ulaşmak.

1. O mâhın pertev-i hüsni cihâni nice tutmaz
kim
Yaşı on dördüne varmaksızın
mehpârelenmişdür (Nûrî Divanı, Gazel
28, Mısra 8). [varmaksızın, -maksızın]

var-: Erişilmek istenen yere ulaşmak, vasıl olmak.

1. Turna ayağı gibi kalsa gerek dermânsız
Menzil-i 'aşka varan olmalıdır pek

ķurnaz (*Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 24*). [varan, -an]

var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak; gitmek.

1. Ey Nūrī selām eyle **varub** benden o māha Teşrīf ide bu gice bizim hāneye maḥşūş (*Nūrī Divanı, Gazel 41, Mısra 9*). [varub, -ub]

var: Var: Var, yokun karşıtı.

1. Var ise herkese bir iki melāz u melce' Nūrī-i bī-kese de Hazret-i Allāh yeter (*Nūrī Divanı, Gazel 29, Mısra 9*). [var,]
2. Bakmaz yüzüme çünkü iki yüzlü raķīb **var** Nūrī gibi yüz virmesem ol mehveşe layık (*Nūrī Divanı, Gazel 48, Mısra 9*). [var,]
3. Bī-ma 'ni vü bī-hāşşedür yār lebin ekşer Kim gördüğü **var** hātem-i nām-āver-i elmas (*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 20*). [var,]
4. Melekü'l-mevt ile ülfet iden añlar diliñi Eceliyle **var** ise söyleşen añlar diliñi (*Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra 24*). [var,]

var: Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

1. Varını çalub çarpmasalar 'āşık-ı zārīñ Hübān-ı peri-peykeri dirdim ki melekdir (*Nūrī Divanı, Gazel 26, Mısra 3*). [varım, -ı, -n, -ı]
2. Şakın **varuñ** gidüb pervāneveş cānıñ yanar ey dil Fünün-ı vuşlatıñ üstādlık çoķdur çerāğında (*Nūrī Divanı, Gazel 70, Mısra 3*). [varuñ, -uñ]
3. Ne ḥavfım **var** benüm ki fitne-i āḫir zamānda sen Nebi-yi rehber-i āḫir zamansın Yā Resūlla'llāh (*Nūrī Divanı, Kaside 9, Mısra 7*). [var,]

var: "Git" anlamında tavsiye bildiren söz.

1. Dil-i senginine ger āhıñ iderse te'sīr Nāmıñ ey 'āşık-ı dil-sūḫte **var** mermere ķaz (*Nūrī Divanı, Gazel 35, Mısra 4*). [var,]

var: "Git" anlamında emir bildiren söz.

1. Düş reh-i kūy-ı ḥarābāta yūri mestāne **var** Fülk-ı cāmıñ reh-güzārı baḥr-ı istiğfār

imiş (*Nūrī Divanı, Gazel 38, Mısra 5*). [var,]

2. Mevsim-i zevk u şafādır geldi çün hengām-ı yaz Var kenār-ı cūda 'ıyş u nūş it ey serv-i nāz (*Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 20*). [var,]
3. Eyle **var** ağıyār ile nāz u niyāz u söz u saz Baña bu itdükleriñi unutma şu divāre yaz (*Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 21*). [var,]
4. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol **var** neşeyāb Nūrī-i mest-i gamem gönüm kebāb eşkim şarāb (*Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 27*). [var,]

var: Bulunma / mevcut olma.

1. Nūrīyā añlaşılın ğamz-ı 'adūdandır heb Vardır ortada çünkü o raķīb-i 'akreb (*Nūrī Divanı, Müseddes 3, Mısra 40*). [vardır, -dır]

var: "Git" anlamında tavsiye bildiren söz II "Haydi! Yap!" anlamında emir bildiren söz.

1. El ayak çekilmede yavaş yavaş şimdeñgerü Var raķīb ile ko bir yaştığa baş şimdeñgerü (*Nūrī Divanı, Müseddes 1, Mısra 8*). [var,]

var id-: Meydana getirmek, yaratmak.

1. İder seni de sezā-vār-ı lütf-ı bī-pāyān Yoğ iken 'ālemi ey Nūrī var iden Allah (*Nūrī Divanı, Kaside 6, Mısra 10*). [var id-, -en]

var iken: Varken.

1. Sır virmedi ağıyāra dil çün oldı pāre pāre dil Sen **var iken** bī-çāre dil yā kime itsün ittikā (*Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 30*). [var iken,]

var mı: Mevcut mu?.

1. Devr-i ḥüsünüde bu Nūrī nice günler gördi Āfītābım saña **var mı** 'acaba mişl u 'adıl (*Nūrī Divanı, Gazel 53, Mısra 10*). [var mı,]

varak: *Ar. 1. Tek yaprak.*

1. Rakam-ı kudretiniñ noktası mâh u hürşîd
Defter-i hikmetiniñ bir **varaķı** rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6*). [*varaķı, -i*]

varak: (*Ağaç*) *yaprağı. II Kağıt, kitap.*

1. Rakam-ı kudretiniñ noktası mâh u hürşîd
Defter-i hikmetiniñ bir **varaķı** rüz u leyâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 6*). [*varaķı, -i*]

vasf: (*Ar.*) *Hâl, hususiyet, özellik.*

1. Nûrî kışa kesmem o bütün **vaşfım** ammâ
Zihnim tolaşur muhabbet-i zülfü uzanınca
(*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 9*). [*vaşfım, -i, -n, -i*]

vasf evle-: (*Bir şey veya kimsenin*) *niteliklerini sayarak tarif etmek; övme.*

1. Hıoy-gerde ten eyle beni ey hâmmâmcı
Germiyet-i hâmmâmını vaşf eylerler
(*Nûrî Divanı, Rûbai 2, Mısra 2*). [*vaşf eyle-, -r, -ler*]

vasf olun-: (*Bir şeyin*) *nitelikleri sayılarak tarif edilmek II anlaşılmak, idrak edilmek; uygulanmak.*

1. Halk içre rüy-ı zerdin ağardır maħabbetiñ
Bu yüzce vaşf olursa sezâ hüy-ı sım u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 8*). [*vaşf olun-, -sa*]

vasf-i leb-i dilber: *Sevgilinin dudağını tarif etmek, sevgilinin dudağının güzelliklerini anlatmak.*

1. Nûrî vaşf-ı leb-i dilberde bu rengin
sühanım
Bezmi-erbâb-ı mezâķ içre çok andırdı
beni (*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 9*). [*vaşf-ı leb-i dilber, -de*]

vasf-ı mihr-i kerem: *Kerem güneşinin vaşfı.*

1. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu ‘âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta‘rîfine bir emr-i muħâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15*). [*vaşf-ı mihr-i kerem, -iñ*]

2. Vaşf-ı mihr-i keremiñ kanda bu ‘âciz
kanda
Dil uzatmak hele ta‘rîfine bir emr-i muħâl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 15*). [*vaşf-ı mihr-i kerem, -iñ*]

vasf-ı ruhsâr: *Sevgilinin yanağının özelliği.*

1. Vaşf-ı ruhsârın ile jāle-nişâr olsa gönül
Bülbülün dıdeleri goncânın ağzı şulanur
(*Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 13*). [*vaşf-ı ruhsâr, -uñ*]

vasf-ı zülf-i vār: *Sevgilinin saçının niteliklerini dile getirme; övme.*

1. Vaşf-ı zülf-i yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar yođdur haťa uzatma kıl u kâle
dil (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 11*). [*vaşf-ı zülf-i yâr, -la*]

vâsi‘ id-: *Genişletmek.*

1. İder ser pür-zemîn murâdımı vâsi‘
Serime efser-i eflâķı tār iden Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 3*). [*vâsi‘ id-, -er*]

vasl: *1. Ulaşma, yetişme. 2. Kavuşma.*

1. Va‘d eyleyeli **vaşlım** bir hayli zamandır
Ummaz mı bu cândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 1*). [*vaşlım, -i, -n, -i*]

vasl: (*Ar.*) *Ulaşma, birleşme II. Sevdiğine kavuşma, vuslat.*

1. Vaşl ümîd itmek hayâlini görünce çeşm-i
dil
‘Arz-ı hâcât ile istimdâddır maħbûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 11*). [*vaşl,*
]
2. Revnaķ-ı rüyü kalur mı itmese **vaşlın**
dirġ
Çün şolar naķş-ı şukûfe kâle-i Mebûsdan
(*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 15*). [*vaşlın, -(i)n*]
3. Zannider **vaşlı** kolay yan gelür ol bed-hü
İpe un ser ki begim itmege lâfa ağâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17*). [*vaşlı, -i*]

vaşl-ı bağ-ı hüsn: *Güzellik bağının vaşlı.*

1. Meyve-çini **vaşl-ı bağ-ı hüsn** olan kâdrin
bilür

Naḥl-i kadd-i yāre berg u bārdır gīsü vü
ḥāl (Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 3).
[vaşl-ı bāğ-ı ḥüsn,]

vaşl-ı sāhil: Denize ulaşma.

1. Vaşl-ı sāhil olur baḥr-ı ye'sden fülk-i dil
Feyz-i elṭāfiñ olursa nā-ḥudā yā Rabbenā
(Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 21). [vaşl-ı
sāhil,]

vaşl-ı yār: Sevgiliye kavuşma.

1. Nûrîyā ser-levḥa-i furkân vaşl-ı yārdır
Ḥüccet-i kat'-ı kelām-ı müdde'adır ḥāl u
ḥatt (Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 9).
[vaşl-ı yār, -dır]

vatan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer,
memleket.

1. Cāy-ı ārāmım ola düzaḥ-ı hecırî yariñ
Nûrîyā şahn-ı bihişte değışürsem
vatanım (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
14). [vatanım, -ım]

vaż': Tavır, hareket II durum.

1. Pistānçesin öpmek için üstüne düşdim
Bu vaż'ima ol duḥter-i tersā kāse verdi
(Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2).
[vaż'ima, -ım, -a]

vaz gel-: Vazgeçmek, terk etmek, bırakmak.

1. Vaz geldim kim ile olur iseñ ol var neşe-
yāb
Nûrî-i mest-i ğamem gönülüm kebāb
eşkim şarāb (Nûrî Divanı, Müseddes 1,
Mısra 27). [vaz gel-, -di, -m]

vaż'-ı kec-i çarh-ı felege: Felek çarkının eğri
vaazı.

1. Sürünürse ne 'aceb dehrde ehl-i 'irfān
Boynını egmez o vaż'-ı kec-i çarh-ı
felege (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 2).
[vaż'-ı kec-i çarh-ı felege,]

veli: ...da/de.

1. Egerçi pāymāl-i ḥāşş u 'āmmam mürveş
ammā
Velī beyt-i dilim taḥt-ı Süleymān-ı

muḥabbetdir (Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 4). [velī, -sa]

veli: "Ama, fakat" anlamında bağlaç.

1. Gönül bülbüllenür bāğ-ı emelde
Velī dört yanın almış ḥār-ı firḳat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [velī,]

velvele: Gürültü, patırtı, yaygara, şamata.

1. Şıyt u şöhretle cihān içre ser efrāz oldu
Velveyleyle ayağın başmağla taḥl u 'alem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 10).
[velveyleyle, -y, -le]

ver-: Vermek, ihsan etmek.

1. Yutulmaz zehr-i ḳahr-ı miḥnet-i eyyām
billāhi
Ḳuluñ Nûrîye **verdiğin** de cāndır yā
Kerīm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5,
Mısra 10). [verdiğin, -dig, -in]
2. Pistānçesin öpmek için üstüne düşdim
Bu vaż'ima ol duḥter-i tersā kāse **verdi**
(Nûrî Divanı, Müfret 4, Mısra 2). [verdi, -
di]

verā'-ı hatt: Sınırın ötesinde.

1. Verā'-ı ḥattan 'aceb mi görünse ḥāl-i
rūḥı
Zuhūr-ı necme meh-i tāb-dār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [verā'-
ı ḥatt, -an]

verā'-ı hattan: Sınırın ötesinde.

1. Verā'-ı ḥattan 'aceb mi görünse ḥāl-i
rūḥı
Zuhūr-ı necme meh-i tāb-dār olur bā'is
(Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [verā'-
ı ḥattan, -an]

verd-i gülzār-ı vefā: Vefa bahçesinin gülü.

1. Murğān-ı 'aşkıñ pençesi oldu gönül
eglencesi
Ey bāğ-ı vuşlat goncasi ey **verd-i gülzār-
ı vefā** (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 20).
[verd-i gülzār-ı vefā,]

vir-: Vermek.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bāl-ı hümā
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 8*). [*virirse, -ir, -se*]
2. Nağd-ı ziyā'yı gayre **virür** şem'-i bezm-i
'aşk
Pervâne dest-i bālını nā-çār açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5*). [*virür, -ür*]
3. Nağd-ı ziyā'yı gayre **virür** şem'-i bezm-i
'aşk
Pervâne dest-i bālını nā-çār açar kıpar
(*Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 5*). [*virür, -ür*]
4. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül
revnağ
Dāğ-ı hūn-ı dil u nāle-i cāngāh yeter
(*Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 7*). [*viremez, -e, -mez*]
5. Feyz-i eşkim táb-ı ruhsārīn **virirdi** āb u
tāb
Şimdi ey mihr-i cefā bir lālezār oldı gönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 7*). [*virirdi, -ir, -di*]
6. Nûrî kuluñ ardiñca koşsun hiç mayna
virmeýüb
İşte esir almaca ey nevre ger isterseñ
oyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 9*). [*virmeýüb, -me, -y, -üb*]
7. Rişte-i āhum uzatdın dili şad çāk itdın
Süzen-i vaş ile **virseñ** ileyim mi İlya
(*Nûrî Divanı, Kit'a 1, Mısra 2*). [*virseñ, -se, -ñ*]

vir-: 1. Vermek.

1. Mālikü'l-mülk şahā muhtedire kim sensin
Nice nā-çāra **virin** mertebe'-i 'ālü'l-'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18*). [*virin, -en*]

vir-: (Şarap) sunmak.

1. Bāde **virse** eline sağarı mēnend-i 'itāb
Ser-i engüştini bir kerre şıkardım kordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 7*). [*virse, -se*]

vir-: Bağışlamak, ihsan etmek.

1. Mālikü'l-mülk şahā muhtedire kim sensin
Nice nā-çāra **virin** mertebe'-i 'ālü'l-'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 18*). [*virin, -en*]

vir-: Bağışlamak, sunmak, vermek.

1. Bir büse **virmediñ** baña kurbanın oldıgım
'İd oldı a kuzum idelim gelmu'âyede
(*Nûrî Divanı, Gazel 72, Mısra 5*). [*virmediñ, -me, -di, -n*]

vir-: "Vermek" || Bahşetmek, bağışlamak.

1. İdemez rüşen nazar-ı çeşm-i ümīdi çarğ-ı
dün
Şevk-i feyzî Nürīyā şems-i sıhr bir **vir** de
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 10*). [*vir,]*
2. Terahhüm eyle kim İncil-i hanı **vir**
sevdāya
Teşekkī itmesünler ey şanem senden
Mesihāya (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 3*). [*vir,]*

vir-: "Vermek" || Bahşetmek, bağışlamak.

1. Nāil-i būs-i lebi itmez o serv kıddüm
Şāh-ı dirāht-ı emel **virmedi** bār-ı heves
(*Nûrî Divanı, Gazel 37, Mısra 8*). [*virmedi, -me, -di*]
2. Şu **viridi** nihāl-ı vaş-ı yāre
Müjgānım olub şehāb-ı 'işve (*Nûrî
Divanı, Gazel 68, Mısra 9*). [*viridi, -di*]
3. Viridi dil-i şad pāreye gül-şeker-i elmas
Mümkün mü ola mihr-i ser-i şöhrete efser
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 15*). [*viridi, -di*]
4. Revnağ **viremez** bezme 'arağ-ı bāde
Hürşid iledir cilve-i nür u fer-i elmas
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 29*). [*viremez, -emez*]
5. Ser bezm-i selātine gelen micmer-i elmas
Virsin heves-i şöhrete vaktimi bāde (*Nûrî
Divanı, Tahmis 2, Mısra 56*). [*virsin, -sün*]
6. Teşnelikten açıcak zağm-ı dehān-ı şekvā
Viridi hārcını hemān şuya beraber hānçer
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 30*). [*viridi, -di*]

vir-: Bağışlamak, sunmak, vermek, ihsan etmek.

1. Jeng-i mir'āt-ı dili eylerdi mişl-i āfitāb
Virse ger rüşenger-i luftın-ı cilā yā
Rabbenā (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
24*). [*virse, -se*]

virān: (Hazine, define gibi değerli şeylerin saklı olduğuna inanılan) Yıkık, yıkılmış, harap yer.

1. 'Ummān olur ehl-i kederin hūn-ı sirişki
Virān olur ehl-i hünerin hūn-ı sirişki
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 8*). [*virān,]*

vīrān: *Far. Yıkık, dökük harap.*

1. Virān mahallerde olur genc-i cevāhir
Zer-düz bisāt istemez erbāb-ı mekādır
(*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra 33*).
[virān,]

vīrān ol-: *Yıklmak, harap olmak.*

1. Resm-i 'ālem böyledir mā' mūr olan vīrān
olur
Çarḥla her rif at olsa ḥāk ile yeksān olur
(*Nūrī Divanı, Muhammes 1, Mısra 17*).
[vīrān ol-, -ur]

virül-: *Verilmek, bahşedilmek.*

1. Hānesinde kimi gördüñ ki gāzanfer besler
Virülür yem yiyecek çare yok elbet eşeğe
(*Nūrī Divanı, Kit'a 5, Mısra 4*). [virülür, -
ür]

visāl: *(Ar.) Sevdiğine kavuşma, vuslat.*

1. Hicābdan baqamam rüy-i dilbere karşı
Bu şüret ile **vişāle** hicāb olur māni' (*Nūrī
Divanı, Gazel 43, Mısra 6*). [vişāle, -e]

vü: " Ve" bağlacı.

1. Bī-ma'ni **vü** bī-hāşşedür yār lebin ekşer
Kim gördüğü var ḥātem-i nām-āver-i
elmas (*Nūrī Divanı, Tahmis 2, Mısra
19*). [vü,]
2. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle **vü**
sebū (*Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra 6*).
[vü,]
3. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle **vü**
sebū (*Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra
12*). [vü,]
4. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle **vü**
sebū (*Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra
18*). [vü,]
5. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle **vü**
sebū (*Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra
24*). [vü,]
6. Ey Hıristola Hırostosu severseñ gel berü
Sen de çık meydāna mānend-i piyāle **vü**
sebū (*Nūrī Divanı, Müseddes 2, Mısra
30*). [vü,]

vü: " Ve" bağlacı.

1. Merdüm-i çeşmi kararur muşhaf-ı
ruḥsārı līk
Tıfl-ı 'aşkı ma'ni **vü** nāz u edādır ḥāl u
ḥatt (*Nūrī Divanı, Gazel 42, Mısra 4*).
[vü,]
2. Şanma berg u gönca-i gülzārdur gīsū **vü**
ḥāl
Bülbül-i ḥüsne per ü minkārdır gīsū **vü**
ḥāl (*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 1*). [vü,
]
3. Şanma berg u gönca-i gülzārdur gīsū **vü**
ḥāl
Bülbül-i ḥüsne per ü minkārdır gīsū **vü**
ḥāl (*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 2*). [vü,
]
4. Meyve-çini vaşl-ı bāğ-ı ḥüsñ olan ḳadriñ
bilür
Naḥl-ı ḳadd-i yāre berg u bārdır gīsū **vü**
ḥāl (*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 4*). [vü,
]
5. Baḥt-ı nā'im bilse ger çün dil olur şeb
zinde-dār
Ebr ü necm-i çarḥ-ı ḥüsñ-i yārdır gīsū **vü**
ḥāl (*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 6*). [vü,
]
6. Çek yed-i nezzāreyi ey merdüm-i çeşm-i
emel
Perde-i āyine-i ruḥsārdır gīsū **vü** ḥāl
(*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 8*). [vü,]
7. Nūrīyā gözler kararır tābiş-i nezzāresi
Naḳş-ı kālā-yı ruḥ-ı dil-dārdır gīsū **vü** ḥāl
(*Nūrī Divanı, Gazel 52, Mısra 10*). [vü,]
8. Ey zülfi siyeh 'arşa çıkar nāle **vü** āhım
Bu dūd-ı siyāhım (*Nūrī Divanı, Müstedaz
2, Mısra 17*). [vü,]
9. Giryeden fark idemezler idi pes u pīş u
yan
Tutdı şahrāları ucdan uca zehr-ābe **vü** ḳan
(*Nūrī Divanı, Tahmis 1, Mısra 18*). [vü,]

vücüd: *(Ar.) İnsan veya hayvan gövdesi, beden.*

1. Vücüdüm gülşen u dāğım gül-i ra' nā
mıdır cānā
Sirişkim bāde çeşmim sāğar-ı şahbā'
mıdır cānā (*Nūrī Divanı, Gazel 2, Mısra
1*). [vücüdüm, -um]

vuslat: *Kavuşma günü, sevgiliye kavuşma günü.*

1. Germ u nerm-i zevḳ u şevḳ-ı nevbahār
vuşlatūñ
Mevsim-i sermā-yı ğamda serd ü berdīñ
görmüşüz (*Nūrī Divanı, Gazel 33, Mısra
5*). [vuşlatūñ, -iñ]

vuslat: *(Sevgiliye) kavuşma, ulaşma, vuslata erme.*

1. Beni terbiyyet-i 'aşkı ile çün mum eyledi
ol māh
Çerāğ olmaḳlığım kaldı faḳat **vuşlat**

ocağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 10*). [vuşlat,]

vuşlat-ı yâr: *Sevgiliye kavuşma.*

1. İpucu bulamadım vuşlat-ı yâre ne 'aceb
Çırpıdan çıkmadım ammâ buña ne oldu
sebeb (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 37*). [vuşlat-ı yâr, -e]

Y

yâ: *Duygu ve düşüncüyü güçlendirme veya seslenme amacıyla cümlelerin başında kullanılan ünlem.*

1. Yâ nice gelsün açılson bak ki batdı iltifât
Bir gül için herkesiñ çeşminde hâr oldu
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 3*).
[yâ,]

yâ: *Yahut, veya.*

1. Sırr-ı dehri dilde yâ âyine-i sâğarda gör
Şüret-i devrânı gel mir'ât-ı İskeñderde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 1*). [yâ,
]

yâ: *"Ey!" anlamında bir seslenme sözü.*

1. Sır virmedi ağıyâra dil çün oldu pâre pâre
dil
Sen var iken bî-çâre dil yâ kime itsün
ittikâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 30*).
[yâ,]

yâ: *"Ey!" anlamında bir seslenme sözü.*

1. Küfr-i zülün ol bütüñ dil yâd idüb feryâd
ider
Deyr-i ğamda diñle zikr yâ şanem
nâkûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6*). [yâ,]
2. Yâ zü'lcelâlü'l-cemâl kaldım bu yolda bî-
mecâl
Âlâm-ı dehre pâyemâl itme be-ħakķı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 13*). [yâ,]
3. Râh-ı emelde baña âh hem-râh iken baħt-ı
siyâh
Olmaz mı âyâ yâ İllâh şahrâ-yı maħşad rü
nümâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 26*).
[yâ,]
4. Bir yâr-ı ğarum kalmadı hiç râz-dârum
kalmadı
Şabr u kararum kalmadı senden meded yâ

- Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 40*). [yâ,]
5. Dide-i câna ne şüretler ne günler gösterir
Mevc-i rengârenk-i mir'ât-ı fenâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 6*). [yâ,]
6. Nûr-i pür-cürm u 'işyânîñ budur kim
maħşadı
Nûr-ı rahmetle tola dest-i du'â yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 28*). [yâ,]
7. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânîñdan alsaydı ziyâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 26*). [yâ,]
8. Jeng-i mir'ât-ı dili eylerdi mişl-i âfitâb
Virse ger rüşenger-i luţfîñ-ı cilâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 24*). [yâ,]
9. Vaşl-ı sâhil olur baħr-ı ye'sden fülk-i dil
Feyz-i eltâfiñ olursa nâ-ħudâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 22*). [yâ,]
10. Rüzigâr ile nedendir pâyımız bölüşmedik
Ĥirmen-i evķâtım oldu ber-hevâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 20*). [yâ,]
11. Tîĝ-i azâr-ı felek akıtdı çeşmim yaşını
Kesdi tâbım bir aşsız mâ-cerâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 18*). [yâ,]
12. Çünkü seniñ dâd-res beyhüde ben
itmekteyim
Mihnet-i devrân ile âh u bükâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 16*). [yâ,]
13. Mülk u memlûke ancak enseb oldur
dâ'imâ
Pâdişâhından 'atâ kıldan ĥatâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 14*). [yâ,]
14. Âsitân-ı dergah-i lütfüñ iken cây-ı penâh
Kankı bâba eylesün dil ittikâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 12*). [yâ,]
15. Müznîbine bâb-ı ihsânîñ bugün meftûh
iken
Ėayri kime eyleyem ben ilticâ yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 10*). [yâ,]
16. Nice olur cümle aħvâlim saña mâ'lüm
iken
İtmek isti'lâma âyâ ictirâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 8*). [yâ,]
17. Dil şaşırđı kaldı deşt-i mihnet içre rahım
Kâşid-ı eltâfiñ eyle reh-nümâ yâ Rabbenâ
(*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 4*). [yâ,]
18. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 2*). [yâ,]
19. Düşmüşüm kaldır elim şundum saña yâ
Rabbenâ
Mest-i hicrânım beni bildir baña yâ
Rabbenâ (*Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 1*). [yâ,]
20. Sipihri-düneyâ Râbb keremler eyle gün
göster

- Hicāb itsün anub bu itdiği cevri-i firāvānı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 21*). [yā,]
21. Bî-tevaffuk rüz u şeb itmekdeyim āh u enīn
Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 24*). [yā,]
22. Rūzigār encām-ı kār atdı kenār-ı zillete
Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 14*). [yā,]
23. Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam senden kerem senden
'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 19*). [yā,]
24. Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa
Sā'il-i dergāhuñam senden kerem senden
'atā' (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 9*). [yā,]
25. Olmada peyveste 'arşa na're yā Rabbenā
Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 3*). [yā,]
26. Olmada peyveste 'arşa na're yā Rabbenā
Kıl baña imdād yā Rābb be-ḥaḫḫ-ı
Muştafa (*Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 4*). [yā,]
27. Ğumūm dehr ise bār-ı girāndır yā Kerīm
Allah
Emān bu cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerīm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 1*). [yā,]
28. Ğumūm dehr ise bār-ı girāndır yā Kerīm
Allah
Emān bu cism u cānım nā-tüvāndır yā
Kerīm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 2*). [yā,]
29. A efendim dest-i ğirim melce'm Rabbim
zahirimsiñ
Derūñ peşt u penāh bî-kesāndır yā Kerīm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 4*). [yā,]
30. Yine dāmān-ı enfāsımı tıtdı pençe-i efgān
İşim dā'im emān-ı vel-emāndır yā Kerīm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 6*). [yā,]
31. Ne oldu hefte de bir olsa tır-i āhımñ her gün
Nişānı sineye heft asumāndır yā Kerīm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 8*). [yā,]
32. Yutulmaz zehr-i ḳahr-ı miñnet-i eyyām
billāhi
Ḳuluñ Nūrīye verdigiñ de cāndır yā
Kerīm Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 10*). [yā,]
33. Ne gündüz ne ğice göz açtırır baht-ı siyeh-kārim
Bu ğafletten nice diyem uyandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 8*). [yā,]
34. Ḳararmış ḳalmış ancaḳ āteşinden hubb-ı dūnyāñıñ
Dil-i Nūrī-i mücrim yandı şandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 14*). [yā,]
35. Başım döndi dönüb dolaşmadan devrānı beyhūde
Gelüb dergāhıña düştüm ḳapandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 12*). [yā,]
36. Baḳıldıkca yine boş buldular mānend-i āyine
Niçün kim renkden renge boyandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 10*). [yā,]
37. Naşıl alışveriş bu naḳd-i 'ömrüm gitdi beyhude
Bu bāzār-ı fenāda derd ḳazandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 6*). [yā,]
38. Tıttub dergāhıña toĝrı yüzüm geldim ki dūnyāñıñ
Yalan olduĝını bildim inandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 4*). [yā,]
39. Cihānñ tıĝ-ı cevrenden uşandım yā
Resūlla'llāh
Kesildi tāḳatım artık ḳayandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 1*). [yā,]
40. Cihānñ tıĝ-ı cevrenden uşandım yā
Resūlla'llāh
Kesildi tāḳatım artık ḳayandım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 2*). [yā,]
41. Telef itdim nūḳud-ı ömrimi sūk-ı fenā içre
Ölüm ile belāyı satun aldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 6*). [yā,]
42. Görünsün dīde-i cāna kenār-ı vuşlatıñ Nūrī
Ki fülk-i ḳalbi baḫr-ı 'aşḳa şaldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 10*). [yā,]
43. Şafālarla göñül gelsün açılsun gül gibi dirken
Ğamum rūzigārı ile ḳaraldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 8*). [yā,]
44. Niĝeh-bend olduĝum günden berü mir'at-ı dūnyāya
'Aceb yok yire alındım da ḳaldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 4*). [yā,]
45. Miyāh-ı cüret içre yine ḳaldım yā
Resūlla'llāh
Yine çeşmim gibi ḳaldım boşaldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2*). [yā,]
46. Miyāh-ı cüret içre yine ḳaldım yā
Resūlla'llāh
Yine çeşmim gibi ḳaldım boşaldım yā
Resūlla'llāh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 1*). [yā,]
47. Derūnum āteş-i 'aşḳıñla yansın yā
Resūlla'llāh
Cehennem neydüĝün bilsün inansın yā

- Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 1*). [yâ,]
48. Derünum âteş-i 'aşkıñla yansın yâ
Resülla'llâh
Cehennem neydüğün bilsün inansın yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 2*). [yâ,]
49. Güşâd it perde-i hürşid-i hüsnîñ Bârî
rüyâda
Görünce baht-ı hâbîdem uyanısın yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 4*). [yâ,]
50. Ne havfüm var benüm ki fitne-i âhîr
zamânda sen
Nebi-yi rehber-i âhîr zamansın Yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 8*). [yâ,]
51. Nice me'yûs olur dergâh-ı luţfiñdan ğulîñ
Nûrî
Cenâbîñ mültecâ-yı ins u cânsın Yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 10*). [yâ,]
52. Yâ Râbb be-hakğ-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı luţfiñla rüşen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 1*). [yâ,]
53. Bu bezm-i intizarda Nûrî-i bî-kese
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 4*). [yâ,]
54. Elîm al râh-ber ol menzil-i vaşla yâ Râbb
Dil-i sengin-i dilârâya vir inşâf biraz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 41*).
[yâ,]
55. Bu Nûrî-i bî-çâreye ihsân eyle
Yâ Râbb o meh-i burc-ı mürvvet için
olsun (*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 4*).
[yâ,]
56. Yâ Râbb gül-i mühr nübüvvet için olsun
Ol bülbül-i gülzâr-ı risâlet için olsun
(*Nûrî Divanı, Nazm 3, Mısra 1*). [yâ,]
57. Yâ Râbb der-i esrârımı izhâr itme
Mânend-i şadef kimseye el açdırma (*Nûrî
Divanı, Rübai 1, Mısra 1*). [yâ,]

yâ: "ya... ya" ve "de / da" anlamını da katan bağlaç.

1. Beni ol ipsiz ile bağlama sen ey meh-rû
Ben kalender revişim neyleyeyim ya şu
bu (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 14*).
[ya,]

yâ: "Ey!" anlamında bir seslenme sözü.

1. İki pâre olunca sine-i meh bir işâretle
Nice dil tiğ-ı 'aşkıña tayansın yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 6*). [yâ,]

yâ Râbb: Ey Rabbim.

1. Yâ Râbb be-hakğ-ı nûr-ı cemâl-i
Muhammedi
Şem'-i şeb-i merâmımı luţfiñla rüşen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 1*). [yâ Râbb,
]
2. Bu bezm-i intizarda Nûrî-i bî-kese
Âyîne-i ümmîdini yâ Râbb revzen it
(*Nûrî Divanı, Kit'a 6, Mısra 4*). [yâ Râbb,
]

ya ya: Cümlede eş görevli öğeler arasında kullanılır.

1. Beşere beñzedemem hüsnini ammâ
diyemem
O perî-hüy-ı melek-rû ya perîdir ya melek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 8*). [ya ya,
]

yâd evle-: Hatırlamak, anmak.

1. Gönlün fikr eyleyüb şeb zinde-dâr oldı
gönül
Hâliñi yâd eyledi encüm şümâr oldıgönül
(*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 2*). [yâd
eyle-, -di]
2. Dil-sîr-i h'vân-ı himmeti olmağda Nûriyâ
Yâd eyle lutf-ı hazret-i hünkârı mü-be-mü
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 10*). [yâd
eyle-,]

yâd id-: Hatırlamak.

1. Küfr-i zülfüñ ol bütüñ dil yâd idüb feryâd
ider
Deyr-i ğamda diñle zikr yâ şanem
nâğûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra
5*). [yâd id-, -üb]

yâd it-: Hatırlamak, anmak, bahsetmek.

1. Yâd itdi dil pâdişâhımı çok taşâ urdı
başını
Akıtdı çeşmim yaşını bu kâle gelmez mâ-
cerâ (*Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 37*).
[yâd it-, -di]

yâd it-: Anmak, zikretmek.

1. Nâm-ı Hudâ'yı yâd it bâbından istimdâd
it
'Aşkı ile feryâd it ağıyare itme ilticâ (*Nûrî
Divanı, Kaside 1, Mısra 3*). [yâd it-,]

yâd-ı hatt: (Sevgilinin) yeni çıkmaya başlayan ayva tüylerini hatırlama.

1. Çıkmadı bir dem gönülden **yād-ı hıtt** u zülf-i yār
Ben o deşti cāygāh-ı mūr u mār etsem gerek (Nūrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5).
[yād-ı hıtt,]

yād-ı hatt-ı 'arz: Yanak hattının yadı.

1. Yād-ı hatt-ı 'arzın ey büt-i sımın-ber
Levh-i dili itdi pür-naqş u nigār-ı heves
(Nūrî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [yād-ı hatt-ı 'arz, -m]

yād-ı la'li: Sevgilinin kırmızı dudağının hatırası.

1. Yād-ı la'li ile nüş-ı dem dil mu' täden
Sāğar-ı bezm-i şafā kāse-i hūn oldu baña
(Nūrî Divanı, Gazel 3, Mısra 5). [yād-ı la'li, -i]

yād-ı leb: Dudağının hatırası | hayali.

1. Dil yād-ı lebüñle cām-ı pür-hūn
Hecriñle ciğer kebāb-ı işve (Nūrî Divanı,
Gazel 68, Mısra 19). [yād-ı leb, -üñ, -le]

yād-ı ma'nā: Mananın hatırlanması.

1. Şahife-i ğamı pür-naqş eyle ey Nūrî
Kî yād-ı ma'nāya naqş u nigār olur bā'is
(Nūrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [yād-ı ma'nā, -ya]

yād-ı māñi: Mananın hatırlanması.

1. Şahife-i ğamı pür-naqş eyle ey Nūrî
Kî yād-ı māñiye naqş u nigār olur bā'is
(Nūrî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [yād-ı māñi, -ye]

yād-ı ruh: Sevgilinin yanağının hatırası.

1. Ne 'ayb **yād-ı ruh** u zülf-i yārdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kāle didelerim
(Nūrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [yād-ı ruh,]

yād-ı ruh: Yanağı hatırlama. II Sevgilinin yüzünü hatırlama, anma.

1. Ne 'ayb **yād-ı ruh** u zülf-i yārdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kāle didelerim
(Nūrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5). [yād-ı ruh,]

yağ: Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde.

1. Sürünüb taşlara eşkimle beraber hıncer
Eridüb **yağım** māñende-i neşter hıncer
(Nūrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 2).
[yağım, -i, -n, -ı]

yağ: Yağ.

1. Ne kara günlere kaldık görüb **yağım** erir
billāh
Elinde yağlık ol kāfur-ı gerden yanar
ağlardı (Nūrî Divanı, Gazel 76, Mısra 3).
[yağım, -ım]

yağ-: Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.

1. Nisān **yağar** 'arşa-i gülzāre şanursun
Her kıatresini bir dürr-i şehvāre şanursun
(Nūrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 47).
[yağar, -ar]

yağlık: Mendil.

1. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billāh
Elinde **yağlık** ol kāfur-ı gerden yanar
ağlardı (Nūrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4).
[yağlık,]

yağmāya vir-: Yağmalatmak.

1. Yağmāya virdi 'aqlımı arzū-yı sım u zer
Gözden nihān oldu yine rüy-ı sım u zer
(Nūrî Divanı, Gazel 20, Mısra 1).
[yağmāya vir-, -di]

yahud: "Yahut" bağılacı.

1. Tuğrā mı pāymāl-i ceşş-i kudürete
Yahud sevād-ı naqş-ı hatt-ı rüy-ı sım u zer
(Nūrî Divanı, Gazel 20, Mısra 4).
[yahud,]

yak-: Ateşe vermek, acıtmak.

1. Öyle bir fındıkcı kim görse gelür âtes gibi
Yakdı yandırdı derūnum āh ol kāfir kıızı
(Nūrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10).
[yakdı, -dı]

yak- Ateşe vermek, tutuşturmak.

1. Şem‘-i cânın kim **yağarsa** şems-i dîniñ ‘aşkına
Çarh başında döner pervâneveş fırıl fırıl
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 13).
[yağarsa, -ar, -sa]
2. Gitdikce nice şem‘a-i cânlar **yağacağdır**
Seyre bakacağdır (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 9). [yağacağdır, -acağ, -dır]

yak- Yakmak ‖ gönlü tutuşturmak, ıstırap çektiirmek.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar **yağarken** bî-vefâ dünyâ
Dıraht-ı ‘ömri yıkmaz mı yıkılası fenâ dünyâ
(Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 1).
[yağarken, -ar, -ken]

yak- Ateşe vermek, tutuşturmak. II Aşk ateşiyle yakmak, acı içinde bırakmak.

1. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına **yağdım**
Pervâne gibi gönlümi âteşlere **yağdım**
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 1).
[yağdım, -dı, -m]
2. Ol sîm teniñ gerden-i kâfûrına **yağdım**
Pervâne gibi gönlümi âteşlere **yağdım**
(Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 2).
[yağdım, -dı, -m]

yakın gör- Yakın görünmek, yakın olmak.

1. Tutunca bir yolu bilmez uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [yakın gör-, -ür]
2. Tutunca bir yolu bilmez uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [yakın gör-, -ür]

yaklaş- Yakınlaşmak.

1. Geh-vâre-i âğüş-ı Pânâyâna Mesîhâ
Yaklaşmadı aşlâ (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 4). [yaklaşmadı, -ma, -dı]

yakub kül evle- Yakup kül etmek.

1. Hâkka tevekkül eyleyen çeşmânını gül eyleyen
Cânın yakub kül eyleyen elbet bulur mâ-i beğâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 6).
[yakub kül eyle-, -y, -en]

yakın: Arada az mesafe bulunan.

1. Tutunca bir yolu bilmez uzak **yakın** ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [yakın,]
2. Tutunca bir yolu bilmez uzak **yakın** ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [yakın,]

yalan: Aldatıcı, doğru olmayan.

1. Zinhâr kıyâs eyleme kim sehv-i lisândır
Billâhi **yalandır** (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 12). [yalandır, -dır]

yalan: Aldatıcı / sahte.

1. Tutub dergahına toğrı yüzüm geldim ki dünyânıñ
Yalan oldığını bildim inandım yâ
Resûlla ‘llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7, Mısra 4). [yalan,]

yalan söyle- Gerçeğe uymayan şeyler söylemek; aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz söylemek.

1. Lebin emdirmegi va‘d eyledi kandırdı beni
Bir yalan söyledi yok yere inandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [yalan söyle-, -di]

yaldız: Eşyaya altın ya da gümüş görünüşü vermek için yapıştırılan yaprak ya da sürülen eriyik durumdaki altın, gümüş ve bunların taklidi olan madde II aldatıcı dış görünüş.

1. Bûs ider muğ-beçeler resm-i Pânâyâdur deyü
Rüyına sürse kilîsâya giderken **yaldız**
(Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 8).
[yaldız, -ı]

yaman: Fena, kötü.

1. Heb añaşılın ‘âşıkınıñ kâridümândır
Ağvâli **yamandır** (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 20). [yamandır, -dır]

yaman: Çetin, zor.

1. Reh-neverdân-ı ğamınıñ göstereñ ağvâli
yamân

Çeşm-i ahû-yı füsûn pençe-i ejder-i
hançer (Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra
19). [yamân,]

yan: Yan. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü.

1. Göñül bülbüllenür bâğ-ı emelde
Velî dört **yanın** almış hâr-ı fırkat (Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [yanın, -ın]
2. Tırma rûy-ı yâre karşı sâyeveş bir **yana**
geç
Tâbiş-i hürşîd-i ruhsarıyla **yana** yana geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [yana, -
a]
3. Mest değil o serv kıddim **yana** şallanur
Keyfiyet-i muhabbetimiz böyle dallanur
(Nûrî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [yana, -
a]
4. Toğrısı meyyâlseñ ağıyâre ey kaşı kemân
Tir-i âhim degmesün zinhâr bu **yana** eğil
(Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [yana,
-a]
5. Çün bıraktım bir **yaña** da'vâ-yı baht-ı
karamı
Hatt-ı 'anber bu siyeh ol turre-i dil-cû
siyeh (Nûrî Divanı, Kit'a 8, Mısra 1).
[yaña, -a]
6. Niçün küll yutturdu da kor gider o **yana**
bu **yana**
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1). [yana, -a]
7. Niçün küll yutturdu da kor gider o **yana**
bu **yana**
Budur hem kızdıran hem şogudan 'uşşâkı
dilberden (Nûrî Divanı, Müfret 2, Mısra
1). [yana, -a]
8. Mâ'ildir iki **yana** o hürşîd-i cihân-süz
Çıkmış yine meydâna o hürşîd-i cihân-
süz (Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra
43). [yana, -a]
9. Kâr ber nevbet değil mi sen de kalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
7). [yana, -a]
10. Kâr ber nevbet değil mi sen de kalkış o
yana
Reşk idüb serv-i sehi başını şalsın bu
yana (Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra
8). [yana, -a]
11. Beñzerse nola sinesi mir'ât-ı Frenke
Her **yani** o renge (Nûrî Divanı, Müstezad
1, Mısra 6). [yani, -ı]
12. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u
yan
Tutdı şahrâları ucdan uca zehr-âbe vü kan
(Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 17). [yan,
]

yan: (Birinî) Yani, yakını.

1. Gelse na'leyn ile çünkü uşulatmaz şancu
Çevirir añı gören mihr-i ecelden **yaña** rû
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 16).
[yaña, -a]

yan: Birlikte, beraberinde olma.

1. Derd-i dilimi dün gice ol mâha **yanınca**
Gezdirdi beni gezdiği yerlerde **yanınca**
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 2).
[yanınca, -ın, -ca]

yan-: Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

1. Kararmış kalmış ancak âteşinden hubb-ı
dünyânîñ
Dil-i Nûrî-i mücrim **yandı** şandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 14). [yandı, -dı]

yan-: Yanmak.

1. Devr-i mihr-i hüsünün **yandı** kararınca
bu dil
Sâyesinde olmadım ol serv kıddiñ
müştakîl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
1). [yandı, -dı]
2. Şakın varuñ gidüb pervâneveş cânîñ
yanar ey dil
Fünûn-ı vuşlatîñ üstâdlık çokdur
çerâğında (Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra
3). [yanar, -ar]
3. Ne kara günlere kaldık görüb yağım erir
billâh
Elinde yağlık ol kâfur-ı gerden **yanar**
ağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 4).
[yanar, -ar]
4. Kararsa nola **yanub** ağlamakdan dîde-i
Nûrî
Ocâğ-ı vaşılta evvelce çün anlar
çerâğlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra
9). [yanub, -ub]

yan-: Gönülden acı çekmek, gönü yanmak | ızdırap duymak, kahrolmak, eleminden dolayı sızlanmak.

1. Derd-i dilimi dün gice ol mâha **yanınca**
Gezdirdi beni gezdiği yerlerde **yanınca**
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 1).
[yanınca, -ınca]

yan-: Acı çekmek, gönü yanmak; ızdırap duymak.

1. Pür-âteş olur rüyına dikkatlice bakşam
Ol mihr-i felek meşrebimiñ **yandım**
elinden (Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 6).
[yandım, -dı, -m]

yan-: Ateş durumuna geçmek, tutuşmak; çok üzülme, acı çekmek.

1. Derünüm âteş-i 'aşkıñla **yansın** yâ Resülla 'llâh Cehennem neydüğün bilsün inansın yâ Resülla 'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 9, Mısra 1*). [*yansın, -sın*]
2. Feryâd-ı şerer bârımıza **yansın** uyansın Eflâkı tölansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 1*). [*yansın, -sın*]
3. Hûn-ı dil-i bî-vayemize **yansın** uşansın Kân ile boyansın (*Nûrî Divanı, Müstezad 3, Mısra 7*). [*yansın, -sın*]

yan-: 1. Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek. 2. Çok ıstırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok üzülme. 3. Alev almak, tutuşmak.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña Yandım ey meh yerini söyle disem dir Yanya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2*). [*yandım, -dı, -m*]

yan çiz-: Yan çizmek; caymak.

1. Düz ayak başsa kolay yan çiziver ağyâre Bağdaşır olma bucâğında aña harf endâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 11*). [*yan çiz-, -i, -ver*]

yan çiz-: Vazgeçmek, caymak; yarı yolda bırakmak.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña Yandım ey meh yerini söyle disem dir Yanya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 1*). [*yan çiz-, -er*]
2. Bütün 'uşşâkıma yan çizse de yârim dise ydim ben Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle sağlardı (*Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 5*). [*yan çiz-, -se*]

yan gel-: Yan gelmek. Bir işe karışmayarak rahatına bakmak, keyfince yaşamak.

1. Yan gelmek çünkü deryâ-yı vişâl içre muhâl Fülk-i 'ömrüm sîne-dâr-ı rüzigâr etsem gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 3*). [*yan gel-,*]
2. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hû İpe un ser ki begim itmege lâfa âgâz (*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17*). [*yan gel-, -ür*]

yan yan bakar tur-: Yan yan bakıp durmak, kötü bir şekilde bakmak.

1. Şahrâda a kızum ben öpdükce gerdeniñden Ağyâr-ı segle yan yan zâhid bakar tururdu (*Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 2*). [*yan yan bakar tur-,*]

yana yana: Yanarak | tekrar tekrar, ısrarla ve büyük bir arzuyla.

1. Turma rüy-ı yâre karşı sâyeveş bir yana geç Tâbiş-i hürşid-i ruhsârıyla **yana yana** geç (*Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 2*). [*yana yana,*]

yanak: Yanak.

1. Alanlar gülbeşeker lezzetin yâriñ dudağında Satırlar açılır güller gelince al **yanağında** (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 2*). [*yanağında, -i, -n, -da*]

yan-be-yân: Yan yana.

1. Perişân oldı hâlim Nûriyâ seyyâreveş ol mâh Hâyâl-i zülf-i şeb-günuyula gönüm **yan-be-yân** ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 10*). [*yan-be-yân,*]

yandır-: Yakmak, tutuşturmak.

1. Öyle bir fındıkçı kim görse gelür âteş gibi Yakdı **yandırdı** derünüm âh ol kâfir kıızı (*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 10*). [*yandırdı, -dı*]

Yani: Kişi ismi (Özel ad).

1. Yan çizer yanıma ey **Yani** yanaş disem aña Yandım ey meh yerini söyle disem dir Yanya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 1*). [*Yani,*]

ya'ni: "Demek oluyor ki, doğrusu" anlamında bir bağlaç.

1. Olan **ya'ni** tevekkültü 'alellâh bendine beste

Ȧolařmaz beyhude đivâneveř bu deşt-i
devranı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 7*).
[ya'ni,]

yanık: Üzütülü, dertli.

1. Ebrûsı ile zülf u 'izârın göreli mâh
Beñzi çalış 'aklı Ȧolařık sinesi **yanık**
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 8*). [yanık,
]

yanıma yanaş-: Kişinin yanına gelmek, yaklaşmak.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem
aña
Yandım ey meh yerini söyle disem dir
Yanya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 1*).
[yanıma yanaş-,]

Yanole: Yanole (kişi adı).

1. Yandı cânım nâz ile refâruña ey **Yanole**
şufilik kalur mı bade süzer iken şofole
(*Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 1*).
[Yanole,]

Yanya: 2. Murad zamanında Osmanlı hakimiyetine
giren bir Balkan vilayeti. Günümüzde Ioannina
denilen şehir, Yunanistan sınırları içerisindedir.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem
aña
Yandım ey meh yerini söyle disem dir
Yanya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2*).
[Yanya,]

yapışur kal-: Yapışık kalmak.

1. şakız bāğında mı beslenmiş ol büt
yapışur kalur
Gören pistânçe-i nârenciye şolunda
şağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 5*).
[yapışur kal-, -ur]

yâr: Sevgili | dost.

1. Taķıldı yine silsile-i zülfüne **yariñ**
Zannım ki dil-i Nûrî âvâre delidir (*Nûrî
Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [yariñ, -iñ]
2. Müjemden katre katre Nûrîyâ eşkim
şaçılsun kim
Bahâr-ı hûsn **yâre** ebr-i nîsân-ı
muħabbettir (*Nûrî Divanı, Gazel 24,
Mısra 10*). [yâre, -e]

3. Virmeseñ ol iki yüzlü **yâre** yüz
Sende ey dil olmaz idi **yâre** yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 1*). [yâre, -e]

yâr: Arkadaş, dost II Sevgili.

1. Alanlar gülbeşeker lezzetin **yâriñ**
dudağında
Saşırlar açılır güller gelince al yanağında
(*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 1*). [yâriñ,
-iñ]

yâr: Arkadaş, dost, sevgili.

1. Cünhası zülfine şarkındılığ imiş **yâriñ**
Dün rakış kâfirini kendim aşardım
şordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 5*).
[yâriñ, -iñ]

yâr: (Fars.) Sevgili II. Dost.

1. Virmeseñ ol iki yüzlü **yâre** yüz
Sende ey dil olmaz idi **yâre** yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [yâre, -e]
2. Yâre şarılmağı dün gice çıkardım ķurdum
Mû-miyân ile şutub la'line şardım şordum
(*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 1*). [yâre, -
e]
3. Öptürmege pâmâliñe göstermez iken el
etek
Ey serv ķaddım rûzīgâr igdirdi mi **yâre**
boyun (*Nûrî Divanı, Gazel 62, Mısra 4*).
[yâre, -e]
4. Yâre zaşım-ı sine açmam ġamzesi hûn-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merħamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
7*). [yâre, -e]
5. Yâre zaşım-ı sine açmam ġamzesi hûn-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merħamet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra
7*). [yâre, -e]
6. Yâre şaratma zülf-i siyehtârı mü-be-mû
Ey mâh açma perde-i ruşsârı mü-be-mû
(*Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 1*). [yâre, -
e]
7. Bî-ma'ni vü bî-hâşşedür **yâr** lebin ekşer
Kim gördüğü var ĥâtem-i nâm-âver-i
elmas (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra
19*). [yâr,]

yâr: (Fars.) Sevgili II. Dost.

1. Añlar ol bencileyin zevķ-i vişali belki
Nûrîyâ **yâri** çeke sineye çekmekde emek
(*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 10*). [yâri,
-i]

yār: (Fars.) Sevgili II. Dost.

1. Cāy-ı ārāmım ola dūzaḥ-ı hecī **yariñ**
Nūrīyā şahı-ı bihişte deġişürsem vaṭanıım
(Nūrī Divanı, Gazel 58, Mısra 13).
[yariñ, -iñ]

yār: (Fars.) Sevgili II. Dost.

1. Zincirli servi gibi serkeş idi **yārim**
Bu silsile-i āhımı gerdanıına taqđım (Nūrī
Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [yārim, -im]
2. Nīm mi ṭolı mıdır sāġarı **yārim** şındı
Ṭastamam geldi ki keyfimce ne biş oldu
ne kem (Nūrī Divanı, Gazel 60, Mısra 7).
[yārim, -im]
3. Mebhās-ı ‘aşqda Nūrī bütün ‘uşşākı
bugün
İtmemiş ise de **yārim** baña yardım
yordum (Nūrī Divanı, Gazel 61, Mısra
10). [yārim, -im]
4. Bütün ‘uşşākına yan çizse de **yārim**
diseydim ben
Yemīn etsem yeridir her işim bir sözle
şaġlardı (Nūrī Divanı, Gazel 76, Mısra 5).
[yārim, -im]

yār: Gönül verilen sevgili, canan.

1. Biri diyārına ḥasret birisi **yārine**
Ġarīb Nūrī-i zār u dil-i ḥazīn ġarīb (Nūrī
Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [yārine, -i, -n,
-e]
2. Biri diyārına ḥasret birisi **yārine**
Ġarīb Nūrī-i zār u dil-i ḥazīn ġarīb (Nūrī
Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [yārine, -i, -n,
-e]

yardum it-: Himmet etmek, tasarrufta bulunmak,
destek vermek.

1. Mebhās-ı ‘aşqda Nūrī bütün ‘uşşākı
bugün
İtmemiş ise de yārim baña yardım
yordum (Nūrī Divanı, Gazel 61, Mısra
10). [yardum it-, -me, -miş]

yāre: Yara.

1. Kandesin ey dil-i pür-yāre kan işte **yāre**
Kanıyım la‘line dirdüñ didi çün kan saña
(Nūrī Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [yāre,]

yarelen-: Yaralanmak II acı çekmek.

1. Lebin būs eyler iken ‘arızı şıyrıldı
rīşimden
O berg-i ġonca-i ter ḥār-ı ġamla
yarelenmişdür (Nūrī Divanı, Gazel 28,
Mısra 6). [yarelenmişdür, -miş, -dür]

yār-ı ġār: Mağara dostu.

1. Deşt-i ġamda ṭāli‘m hem-rāh olmazsa ne
var
Ben ḥayāl-i yāri cāna **yār-ı ġār** etsem
gerek (Nūrī Divanı, Gazel 49, Mısra 10).
[yār-ı ġār,]

yār-ı ġār: Mağara arkadaşı. (Yakın dost
baġlamında).

1. Bir yār-ı ġārum ḳalmadı hiç rāz-dārum
ḳalmadı
Şabr u ḳararum ḳalmadı senden meded yā
Rabbenā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra
39). [yār-ı ġār, -um]

yārin: Bir sonraki gün, ertesi gün.

1. Yarın iderse nola mihr-i ṭālim-i rūşen
Bugüne leyle-i baḥtım tār iden Allah
(Nūrī Divanı, Kaside 6, Mısra 5). [yārin,
]

yaş: Doġuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen
zaman.

1. O māhiñ pertev-i ḥüsni cihāmi nice ṭutmaz
kim
Yaşı on dördüne varmaḳsızım
mehpārelenmişdür (Nūrī Divanı, Gazel
28, Mısra 8). [yaşı, -ı]

yaş: (Aşışın) Gözyaşı.

1. Yād itdi dil pādīşāhını çok taşa urdı
başını
Aḳıtdı çeşmim **yaşımı** bu ḳāle gelmez mā-
cerā (Nūrī Divanı, Kaside 1, Mısra 38).
[yaşımı, -ı, -n, -ı]

yāsemīn: Beyaz ve küçük çiçekler açan, sarmaşık
cinsinden, çok uzayan bir ağaç; bu ağacın beyaz
renkli çiçeği.

1. Yāsemīn gibi şarlımış berg-i verd-i rūyına
Bāġ-ı ḥüsne zīnet-āverdir o zülf u ḥāl u
ruḥ (Nūrī Divanı, Gazel 14, Mısra 3).
[yāsemīn,]

yat-: Uyumak.

1. Şıklmış bāğda şalkım şaçak cāme ile dil ammā
Tekebbür itmeyüb bint-i 'ineb **yatmış**
kucağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 12*). [*yatmış, -miş*]

yatağ: Yatak II barınak.

1. O rakḳāşîñ vaqt ulaşdırub ḳoynuna girdikce
Ḳıyās eylerler idi taş yatur tavşan
yatağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 8*). [*yatağında, -i, -n, -da*]

yatak: Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatırılan eşya.

1. Göz ucıyla nıgehüñ kesmesün ol āfet-i cān
Cānı ḳurbān u gönül olsun ol āhūya
yatak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 4*). [*yatak,]*

yatıs-: Sakinleşmek, durulmak.

1. Ḳalkışan dehr ile uğraşmağa elbet **yatışur**
Bu cedelgāh-ı fenānıñ nice merdın görmüşüz
yatak (*Nûrî Divanı, Gazel 33, Mısra 7*). [*yatışur, -ur*]

yatur-: Bir yere veya bir şeyin üzerine uzanmak.

1. O rakḳāşîñ vaqt ulaşdırub ḳoynuna girdikce
Ḳıyās eylerler idi taş **yatur** tavşan
yatağında (*Nûrî Divanı, Gazel 70, Mısra 8*). [*yatur,]*

yatur-: Yatmak.

1. Şimdi itmiş ittikā' bālīn-i bāl-i bülbüle
Şevḳ-i ruḥsarīñla bir yıldır **yaturdı** haste gül
(*Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 8*). [*yaturdı, -dı*]

yavaş yavaş: Yavaş bir biçimde, ağır ağır, adım adım, aheste aheste.

1. El ayak çekilmede **yavaş yavaş**
şimdeñgerü
Var rakīb ile ko bir yaştığa baş

şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 7*). [*yavaş yavaş,]*

yay-: Yaymak.

1. Elde lāleyile piyāleyile başub gülzāra pāy
Kākül-i sünbül-nihāduñ 'arız -ı āl üzere
yay (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 14*). [*yay,]*

yaz-: Kaleme almak.

1. Ḥaṭṭ degil kilik-i ḳader **yazdı** ruḥñ levḩasına
'Aşıḳa būs-ı lebiñ borc edügiçün tahvīl
(*Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 5*). [*yazdı, -dı*]

yaz-: Yazmak.

1. Eyle var ağıyār ile nāz u niyāz u söz u saz
Baña bu itdükleriñ unutmā şu dīvāre **yaz**
(*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 22*). [*yaz,]*

yaz-: (Bir söz veya düşünceyi) Belli işâret ve harflerle bir yere geçirmek // Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

1. Belki bir gün ola bezm-i zırafā' da okunur
Nûrî bu şî'riñi de levḩa-i mecmū'aya **yaz**
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 14*). [*yaz,]*

yed-i lutf: Yardım, lütuf eli.

1. Sürüb rüy-ı niyāzı ḩāk-ı dergāḩña ḳan ağlar
Yed-i lutfñ ile sil eşk-i çeşm-i cān-ı nālānı
(*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 32*). [*yed-i lutf, -iñ*]

yed-i nezzāreyi çek-: Bakış elini çekmek.

1. Çek yed-i nezzāreyi ey merdüm-i çeşm-i emel
Perde-i āyīne-i ruḥsārdır gīsü vü ḩāl
(*Nûrî Divanı, Gazel 52, Mısra 7*). [*yed-i nezzāreyi çek-,]*

yed-i üstād: Üstadın eli.

1. Ḥançer ebrūsı çok işler keser de Nüriyā
Geçse dest-i ḡamzesi gibi yed-i üstāddan

- (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [yed-i üstâd, -dan]
2. Hâncer ebrûsı çok işler keser de Nûrîyâ Geçse dest-i gâmezî gibi yed-i üstâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 12). [yed-i üstâd, -dan]

vek-be-vek: Birebir, tek tek.

1. Nazîri gelmemişdir işte defterhâne-i 'âlem Aransun **vek-be-vek** evrâk u şuñfi mâhla sâlı (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 12). [yek-be-yek,]

veksân eyle-: En alt seviyeye kadar yıkıp yok etmek, devirmek, tahrip etmek.

1. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksân Nûrî Mey u mihr-i felegiñ cünbiş u etvârına yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 11). [yeksân eyle-, -di]

veksân ol-: Yerle bir olmak ; toprak olmak.

1. Resm-i 'âlem böyledir mâ'mûr olan vîrân olur Çarhla her rif at olsa hâk ile yeksân olur (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 18). [yeksân ol-, -ur]

velek ol-: Yelek(Kuşların kanadındaki uzun tüy) olmak.

1. Olamaz sîne güzâr-ı hedef-i deşt-i merâm Nâvek-i âhıma şeh-per-i melek olsa yelek (Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [yelek ol-, -sa]

velken ol-: Yelken olmak.

1. Salik-i kişver-i yâr 'âşık-ı rüy-ı dil-dâr 'Aqlına yelken olub lücce-i nâmûsı geçer (Nûrî Divanı, Kit'a 9, Mısra 4). [yelken ol-, -ub]

vem: Hayvan yiyeceği.

1. Hânesinde kimi gördüñ ki gâzanfer besler Virülür **vem** yiyecek çare yok elbet eşeğe (Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [yem,]

vemîn et-: Yemin etmek, and içmek.

1. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim diseydim ben Yemîn etsem yeridir her işim bir sözle sağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [yemîn et-, -se, -m]

yemm-i füyüz-ı sems: Güneş feyzlerinin denizi.

1. Āşar yemm-i füyüz-ı şemsdir Gönlümdde bu âb u tâb-ı 'işve (Nûrî Divanı, Gazel 68, Mısra 23). [yemm-i füyüz-ı şems, -dir]

yer: Yer, Mekan.

1. Yan çizer yanıma ey Yani yanaş disem aña Yandım ey meh **yeriñi** söyle disem dir Yanya (Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [yeriñi, -i, -ñ, -i]
2. Niñâl kaddiñe ey gönca dik dik itdi nigâh Eger dönerse **yeridir** sifâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [yeridir, -i, -dir]
3. Derd-i dilimi dün gice ol mâha yanınca Gezdirdi beni gezdigi **yerlerde** yanınca (Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [yerlerde, -ler, -de]

yer: Uygun, münasip.

1. Niñâl kaddiñe ey gönca dik dik itdi nigâh Eger dönerse **yeridir** sifâle didelerim (Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [yeridir, -i, -dir]

yer: Alan, mekan. II mec. Uygunudur.

1. Bütün 'uşşâkına yan çizse de yârim diseydim ben Yemîn etsem **yeridir** her işim bir sözle sağlardı (Nûrî Divanı, Gazel 76, Mısra 6). [yeridir, -i, -dir]

yer it-: İyice yerleşmek.

1. Degil hâl-i siyeh-kârñ öperken 'âşık-ı zârñ Tokınmış da ser-i dendâni ruhsârñda yer itmiş (Nûrî Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [yer it-, -miş]

verde kal-: Yerde kalmak II değeri bilinmemek.

1. İderseñ ser-fürü idenleri heb gâmla perverde

Fiğân u nâlesi 'aşıkların şanma kalur
yerde (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 6).
[yerde kal-, -ur]

ve's-i rûzigâr: Rüzgarın üzüntüsü, kederi.

1. Tâbiş-i mihr-i ruḥ-ı dil-dâr u ye's-i
rûzigâr
Mevce-i deryâ-yı ümmîdim serâb itdi
dirîğ (Nûrî Divanı, Gazel 44, Mısra 5).
[ye's-i rûzigâr,]

vet-: Yeterli, Kafi.

1. Bir kez ey serv-i cefâ eyle merâmımcâ
ḥurâm
Pây-mâl oldı **yeter** sâye gibi cân u tenim
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 12). [yeter,
-er]
2. Fülk-i dile itdik süvâr baḥr-ı gama yok mı
kenâr
Göster **yeter** bu intizâr iklim-i eltâfiñ
baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 44).
[yeter, -er]

vet-: Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek
nicelikte olmak.

1. Pertev-i şöhret baña mestâne-i câm-ı mey
yeter
İstemem ger efser-i mihr olsa tâc-ı key
degil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 7).
[yeter, -er]

yeter: "Artık kâfi / son bulsun!".

1. Ḥasret-i ruyîñ ile eyledigim âh **yeter**
Yeter ey meh bu kadar âh-ı seḥergâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 1).
[yeter,]
2. Ḥasret-i ruyîñ ile eyledigim âh yeter
Yeter ey meh bu kadar âh-ı seḥergâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 2).
[yeter,]
3. Ḥasret-i ruyîñ ile eyledigim âh **yeter**
Yeter ey meh bu kadar âh-ı seḥergâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 2).
[yeter,]
4. Rûşen it her gice var encümen-iağyârı
Ayda bir kerre görün tek bize ey mâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 4).
[yeter,]
5. Kaydırur ise eger pây-ı ḥayâlün eşkim
Göñlüm ey Yûsuf-ı gül-pîrehenüm çâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 6).
[yeter,]
6. Viremez gülşen-i 'aşka gül u bülbül
revnâk
Dâğ-ı ḥünün-ı dil u nâle-i cângâh **yeter**

(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [yeter,
]

7. Var ise herkese bir iki melâz u melce'
Nûrî-i bî-kese de Hazret-i Allâh **yeter**
(Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [yeter,
]
8. Meyhâne-yi 'âlemde dil âlüde-i demdir
Ey sâki-i devrân **yeter** üstüme sürme
(Nûrî Divanı, Kit'a 7, Mısra 4). [yeter,]

yetis-: Yetişmek II büyümek.

1. Bir sîm niğindân **yetişür** pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir ḥaylice
yordum (Nûrî Divanı, Tahmis 2,
Mısra 35). [yetişür, -ür]

yetiş-: Ulaşmak, ermek, vasıl olmak.

1. Ḥasret-i zülf-i 'izârüñla ölürsem **yetişür**
Perde-i baḥt-ı siyâhımdan olursa kefenüm
(Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra 3).
[yetişür, -ür]

yi-: Ağzında çiğneyerek yutmak.

1. Ḥânesinde kimi gördün ki ḡazanfer besler
Virülür yem **yiyecek** çare yok elbet eşeğe
(Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [yiyecek,
-y, -ecek]

yık-: T. Bozmak, tahrip etmek.

1. Çenâr-âsâ nice cânlar yaḡarken bî-vefâ
dünyâ
Dıraḡt-ı 'ömri yıkmaz mı **yıkılası** fenâ
dünyâ (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 2).
[yıkılası, -il, -ası]
2. Çenâr-âsâ nice cânlar yaḡarken bî-vefâ
dünyâ
Dıraḡt-ı 'ömri **yıkmaz** mı yıkılası fenâ
dünyâ (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 2).
[yıkmaz, -maz]

yık-: Tahrip etmek, bozmak, yok etmek.

1. Göñli açılson raḡbübüñ de benim ḡalbimi
yık
Ba' de zâ yüz şuyı dökmez saña bu baḡrı
yanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
3). [yık,]

yık-: Bozmak, tahrip etmek.

1. Yıkamaz tîşe-i ḡam hemçü 'amüd-ı âh-ı
derün

Zîr-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem tayanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 9).
[yıkamaz, -a, -maz]

yıkak: Yıkılmış olan, harap, viran.

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkak
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 5).
[yıkak,]

yıkak: Yıkılmış, harap.

1. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkak
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 11). [yıkak,]
2. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkak
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 17). [yıkak,]
3. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkak
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 23). [yıkak,]
4. Git öpeyim ayağın meyhâne-i şevkim
yıkak
İstemem ey seng-dil mey şîşe-i kâlbim
kırık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 29). [yıkak,]

yıkıl-: Yıkılmak, devrilmek.

1. Her çend direklenmededir derd-i derünem
Kaşr-ı emelim nice **yıkılsun** temelinden
(Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 8).
[yıkılsun, -sun]

yıl: On iki aylık zaman dilimi, sene, sal.

1. Şimdi itmiş ittikâ' bālîn-i bāl-i bülbüle
Şevk-i ruhsarıyla bir **yıldır** yattırdı haste
gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 8).
[yıldır, -dır]

yılan: Yılan, sevgilinin saçları.

1. Zan eyleme gîsü-yı siyeh-kâr-ı bütândır
Bir kara **yılandır** (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 16). [yılandır, -dır]

yıldız: Geceleri gökte, kimileri parlakça, kimileri

de donuk bir ışık noktası gibi görünen cisimlere
verilen ad.

1. Misl-i nuçat-ı kitâb-ı **yıldız**
Olmazsa daği hisâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 2). [yıldız,]
2. Tut kim feleğin piyâlesinde
Olmuş şayla habâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 4). [yıldız,]
3. Püskürme benüñ görüb o mihrüñ
İtmez mi hiç ihticâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 6). [yıldız,]
4. Gözin dikerdiñ o mâha her şeb
Hiç görmedi rüy-ı hıvâb **yıldız** (Nûrî
Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [yıldız,]
5. Raqs iyleyicek o reşk-i nâhid
Olur mı şebât-yâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 10). [yıldız,]
6. Hâli kararır rûhundan olmaz
Tab-âver-i âfitâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 12). [yıldız,]
7. Hemnâm idüğün o mehle Nûrî
Bildir k'ola şevk-yâb **yıldız** (Nûrî Divanı,
Gazel 36, Mısra 14). [yıldız,]

yıldız: Şans, talih, baht.

1. Göz diker lutf-ı sipihre olarak şeb-zinde-
dâr
Zâhidiñ ol mah hele barışmamışken
yıldız (Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16).
[yıldız, -i]

yıldız: Rakkas (Kişi adı).

1. Eglence olursa nola şeb tâ-be-sehergâh
Ey gönca dehânım bize **Yıldız** size
Bülbül (Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 4).
[yıldız,]
2. Hâlin düşünüb nâleler eylerdim o şühûñ
Söz atdı işitdim bu gece **Yıldız** Bülbül
(Nûrî Divanı, Kit'a 4, Mısra 2). [yıldız, -
a]

yine: "Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan
zarf.

1. Kurbanıñ olam ko **yine** gel a kuzum itme
Koç başıñ için bu bereli gönümü nâlân
(Nûrî Divanı, Müfret 7, Mısra 1). [yine,]

yine: "Ayrıca, aynı zamanda" anlamına gelir.

1. Bakıldığca **yine** boş buldular mânend-i
âyine
Niçün kim renkten renge boyandım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 7,
Mısra 9). [yine,]

2. Miyâh-ı cüret içre **yine** taldım yâ
Resülla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 1*). [yine,]
3. Miyâh-ı cüret içre yine taldım yâ
Resülla'llâh
Yine çeşmim gibi taldım boşaldım yâ
Resülla'llâh (*Nûrî Divanı, Kaside 8, Mısra 2*). [yine,]
4. Düşmüş yola mestâne o hürşid-i cihân-süz
Girmiş **yine** devrâne o hürşid-i cihân-süz
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 42*). [yine,]
5. Mâ'ildir iki yana o hürşid-i cihân-süz
Çıkmış **yine** meydâna o hürşid-i cihân-süz
(*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 44*). [yine,]

yine: "Yeniden, bir daha, tekrar, gene" anlamlarında zarf.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre yüksekden
şakın uçma
Virirse devlet-i rif'atle ger bâl-ı hümâ
dünya (*Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7*).
[yine,]

yine: "Bir daha, tekrar" anlamlarında kullanılan zarf.

1. Ele almaz **yine** olma tatalım kim olmuş
Feyz-i la'liyle gönül sağar-ı ser-şâr-ı
ferah (*Nûrî Divanı, Gazel 13, Mısra 3*).
[yine,]
2. Yağmâya virdi 'aklımı ârzü-yı sîm u zer
Gözden nihân oldu **yine** rüy-ı sîm u zer
(*Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 2*). [yine,]
3. Tağıldı **yine** silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî âvâre delidir (*Nûrî
Divanı, Gazel 21, Mısra 9*). [yine,]

yine: "Bir daha, tekrar" anlamlarında zarf.

1. Gönçânîñ güşına fîs geçdi şabâ bülbülü de
Yine gâvgâya tutuşdurdu güli kızdırdı
(*Nûrî Divanı, Kit'a 2, Mısra 2*). [yine,]

yine: "Ayrıca, aynı zamanda" anlamında zarf.

1. Mâ-cerâ-yı gâmi dil şu gibi ezber eyle
Bağılursa **yine** çeşmim gibi taqrîr idemez
(*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 8*). [yine,]
2. Yine kınamam cevrine kınam dâhi içse
Bir demde eger gâmze-i hün-hârî
kınamca (*Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 7*).
[yine,]

yine: "Ayrıca, aynı zamanda" anlamında zarf.

1. Yine dâmân-ı enfâsımı tıtdı pençe-i
efğân
İşim dâ'im emân-ı vel-emândır yâ Kerîm
Allah (*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 5*).
[yine,]

yırtıl-: Yırtılmak.

1. Öyle **yırtılmış** ki yüzi perdesi
Kıplanılmaz şimdi ol astâre yüz (*Nûrî
Divanı, Gazel 34, Mısra 5*). [yırtılmış, -
muş]

yoğ: Olmayan, varın karşıtı.

1. Künişt-i h'vâhiş-i vaşlînda **yoğsa**
berhemen cânâ
Cihândır bulunur elbet kitâb-ı vuşlata
dânâ (*Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 13*).
[yoğsa, -sa]

yoğ: Bulunmama durumu, mevcut değil.

1. İder seni de sezâ-vâr-ı lütf-ı bî-pâyân
Yoğ iken 'âlemi ey Nûrî var iden Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 6, Mısra 10*). [yoğ,]

yoğ: Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı.

1. Rûze-i hecr ile öyle kararub dîdelerim
Yoğdu görmeye ağışamı dâhi ümidi (*Nûrî
Divanı, Kit'a 11, Mısra 2*). [yoğdu, -ıdı]
2. Küşte-i 'aşk olanîñ hâline ağlar hançer
Düşdiler bir yola ammâ **yoğdu** tâb u
tüvân (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 16*).
[yoğdu, -ıdı]

yoğ iken: Yokken.

1. Yoğsa cellâd-ı nigeğ olmasa neyler
hançer
Yoğ iken hâne-i fikretde rakîb-i kâfir
(*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 36*). [yoğ
iken,]

yoğsa: "Aksi takdirde" anlamında kullanılan bir söz, yoksa.

1. Yoğsa cellâd-ı nigeğ olmasa neyler
hançer
Yoğ iken hâne-i fikretde rakîb-i kâfir

(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 35).
[yoḥsa,]

yoḥsa: "Yoksa, aksi hâlde" anlamında bağlaç.

1. 'Uḳde-i zülfi girih-gîr açılır söz uzanur
Yoḥsa dil-rişte-i güşâ-i sühândan uşanur
(Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [yoḥsa,
]

yok: Yoktur.

1. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki
Bende **yok** biñde biri hele raḥm-ı takrîre
mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22).
[yok,]

yok: Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

1. Vaşf-ı zülfi yârla inceldi Nûrî sözleriñ
Kıl kadar **yokdur** ḥaṭâ uzatma kıl u kâle
dil (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 12).
[yokdur, -dur]
2. Gezdiğiñ gülşeni bellerler ise ey gül fem
Göz diken saña hezâr ölmesine **yok**
şübhem (Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 2).
[yok,]
3. Giryeme bakma gözüm nuriñi **yokdur**
gözedem
Ĝam-ı la'liñ ile kan akmadığı hiçbir dem
(Nûrî Divanı, Gazel 60, Mısra 3).
[yokdur, -dur]
4. Āhımıñ çok imtiyâzi tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şirîn **yok** farkı anıñ ırgâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [yok,]
5. Āhımıñ çok imtiyâzi tişe-i Ferhâddan
Ey lebi Şirîn **yok** farkı anıñ ırgâddan
(Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [yok,]
6. Arttıḳca artar ğuşşası takrîre gelmez
kışşası
Miñnetdir ancak hişşesi gönlüm gibi **yok**
bî-nevâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
32). [yok,]
7. Mânend-i çeşm-i 'andelîb soldı gül-i sabr
u şekîb
Bu derde **yok** özge tabîb olursa sendendir
devâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 42).
[yok,]

yok: (kimse) yok.

1. Râh-ı ümid içre saña bildim ki **yokdur**
reh-nümâ
Envâr-ı luṭf-ı Kibriyâ hem-râhıñ olsun
Nûriyâ (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
49). [yokdur, -dur]

yok: Bulunmama durumu, mevcut değil.

1. Öyle pāmāl-i ğam-ı baht-ı siyeh-kārım ki
Bende **yok** biñde biri hele raḥm-ı takrîre
mecal (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 22).
[yok,]

yok: 1. Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).
Karşıtı: VAR. 2. Mevcut olmama, bulunmama,
fıkdan. 3. Hayır. 4. Yokluk, adem.

1. Hânesinde kimi gördüñ ki ğazanfer besler
Virülür yem yiyecek çare **yok** elbet eşeĝe
(Nûrî Divanı, Kit'a 5, Mısra 4). [yok,]

yok: Bulunmama, mevcut olmama durumu; var
karşıtı.

1. Ğudâya küşte-i 'isyânımız müstaĝrıḳ
olsun tâ
Ki **yokdur** mevc-i baḥr-ı raḥmetiniñ ḥadd
u pâyânı (Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra
30). [yokdur, -dur]

yok: (ihtimali)Bulunmama durumu, mevcut
olmama; değil.

1. Yok şifâhâne-i hicrândan ümid-i rehâ
Zülfi âşiftesi zincir-i cünün oldı baña
(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 3). [yok,]

yok mı: Yok mu?.

1. Fülk-i dile itdik süvâr baḥr-ı ğama **yok**
mı kenâr
Göster yeter bu intizâr iklim-i eltâfiñ
baña (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 43).
[yok mı,]

yok yere: Hiçbir gereği yokken.

1. Lebin emdirmegi va'd eyledi kandırdı
beni
Bir yalan söyledi **yok yere** inandırdı beni
(Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 2). [yok
yere,]

yok yire: Boşu boşuna, boş yere, beyhude;
sebepsiz.

1. Nigeḥ-bend olduĝım ĝünden berü mir'at-ı
dünyâya
'Aceb **yok yire** alımdım da kaldım yâ
Resûlla'llâh (Nûrî Divanı, Kaside 8,
Mısra 4). [yok yire,]

vol: Uğruna,uğrunda | amaç, maksat.

1. Zülfi hevesi **yolumuz** başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşk içre emekler
(Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 3).
[yolumuzı, -ımız, -i]

vol: Karada, havada, suda bir yerden bir yere
gitmek için aşulan uzaklık, tarik.

1. Bir iş görüb âhir anı da halka tuyurdum
Aldım elime bir iki taş **yoluna** tırdum
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 38).
[yoluna, -u, -n, -a]

vol: (doğru) yol, istikamet.

1. Yorulub kıan dere batmaz mı muhabbet
kârân
'Adem iklimine bir anda **yollar** hançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 10).
[yollar, -lar]

vol: Bir amaca ulaşmak için takip edilen seyir.

1. Tıtinca bir **yolu** bilmez uzak yakın ğarîb
Yakın görür uzağı hemçü dür-bîn ğarîb
(Nûrî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [yolı, -ı]

vol-: Uğruna,uğrunda | amaç, maksat.

1. Yâ zü'lcelâlü'l-cemâl kaldım bu **yolda**
bî-mecâl
Âlâm-ı dehre pâyemâl itme be-ħakķı
Muştafa (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
13). [yolda, -da]

vol ara-: Bir sonuca ulaşmak için çalışmak,
araştırmak.

1. Her şeb kuluñ Nûrî-i zâr şubħ-ı merâma
yol arar
Maţlab budur ey Kirdikâr pür-nür ola
deşt-i du'â (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra
47). [yol ara-, -r]

vola düş-: Yola çıkmak, yol almaya başlamak.

1. Düşmüş yola mestâne o ħürşid-i cihân-
süz
Girmiş yine devrâne o ħürşid-i cihân-süz
(Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 41). [yola
düş-, -müş]

vola düş-: Yola çıkmak, yol almaya başlamak II
tutulan yol, meslekte ilerlemek.

1. Küşte-i 'aşk olanıñ ħaline ağlar hançer
Düşdiler bir yola ammâ yoğıdı táb u
tüvân (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 16).
[yola düş-,]

vor-: Yorulmak, yorgun duruma gelmek.

1. Bir sım niğîndân yetişür pister-i elmas
Bir kâfir için kendümi bir ħaylice
yordum (Nûrî Divanı, Tahmis 2,
Mısra 36). [yordum, -du, -m]

vor-: 1. (Olan bir şeyi) Bir duruma işâret saymak,
bir sebebe bağlamak. 2. (Rüyâ için) Yorumlamak,
tâbir etmek.

1. Bu gice düşde o meh-pâre uyurmuş
gördüm
O da bu vaķ 'ayı görmüş uyardım
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
4). [yordum, -du, -m]
2. Mebhâs-ı 'aşķda Nûrî bütün 'uşşakı
bugün
İtmemiş ise de yârim baña yardum
yordum (Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra
10). [yordum, -du, -m]

Yorğola: Yorğol (kişi adı).

1. Bakılır mı rakş iderken Mârğo sağ u şola
Oynayub ħora tepüb yorıldı artık **Yorğola**
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 4).
[Yorğola,]

vorıl-: Yorulmak, yorgun düşmek.

1. Bakılır mı rakş iderken Mârğo sağ u şola
Oynayub ħora tepüb **yorıldı** artık Yorğola
(Nûrî Divanı, Müseddes 2, Mısra 4).
[yorıldı, -dı]

yorul-: Sarf ettiği çaba sonucu yorgunluk duymak,
yorgun duruma gelmek. Yorulmak.

1. Sük-ı emele desti teħi varma **yorulma**
Naķdine-i cân kâle-i vaşlıñ bedelidir
(Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 7).
[yorulma, -ma]
2. Yorulub kıan dere batmaz mı muhabbet
kârân
'Adem iklimine bir anda yollar hançer
(Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 9).
[yorulub, -ub]

yuf: Beğenilmeyen veya öfke duyulan durumlarda söylenen söz, yazıklar olsun!

1. Şeb-i ğamda o mehüñ zülf-i siyeh tārına **yuf**
Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [yuf,]
2. Şeb-i ğamda o mehüñ zülf-i siyeh tārına **yuf**
Şubh-ı ümmîdde ruhsâr-ı pür-envârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [yuf,]
3. Sâye-i hançer-i ebrûyî ider cây-ı penâh
Mest-i bî-ğayret imiş dîde-i bimârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [yuf,]
4. Dil-i pür-hündadur 'aks-i hayâl-i la'liñ
Bezm-i endîşemiziñ sâgar-ı ser-şârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [yuf,]
5. Ser-i zülfünde iken rişte-i ümmîd-i 'aşık
Bî-hüde eylesün baht-i siyeh-kârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [yuf,]
6. Bülbül olsa dañi eylerdi gönül bāğ-ı
ğamıñ
Feyz-i eşk ile güşâyiş bulan ezhârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [yuf,]
7. Şeb u rüz emelüm eyledi yeksân Nûrî
Mey u mihr-i feleğin cünbiş u etvârına **yuf** (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 12). [yuf,]

yük: Ağır şey, ağırlık.

1. Zâhide kimse eşeklik idiyorsun dimesi
Yükünüz boynuma atın deyü bezme
çökeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [yükünüz, -ünüz]

yüksek: Yerden yukarı.

1. Öyle **yüksekde** gezen düşse gerekdir
cânsız
Mıh başı gibice ayak atan cânânsız (Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 21). [yüksekde, -de]

yüksek: Yukarıda, üst tarafta olan yer.

1. Yine ey murğ-ı dil na'ş içre **yüksekden**
şakın uçma
Virir devlet-i rif atle ger bâl-ı hümâ
dünya (Nûrî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [yüksekden, -den]

yumusa-: Yumuşak olma durumu.

1. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ **yumuşamaz** tebşir-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [yumuşamaz, -maz]
2. Germ olur mı eşk u âh ile dil-i sengin-i
yâr
Çünkü hârâ **yumuşamaz** te'bsir-i âb u
bâddan (Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [yumuşamaz, -maz]

yürekler dağla-: Büyük acı ve ızdırap çekmek.

1. Bahtım siyehler bağladı ahım yürekler
dağladı
Cân-ı nizarım ağladı efkâr-ı dil âh u bükâ
(Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 27). [yürekler dağla-, -dı]

yüri-: Adım atarak gitmek, bir amaç uğruna yola koyulmak.

1. Düş reh-i küy-ı harâbâta **yüri** mestâne var
Fülk-ı câmîñ reh-güzârı bañr-ı istiğfâr
emiş (Nûrî Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [yüri,]

yürü-: Yürümek | gezmek, dolaşmak.

1. Reşk ider pertev-i na'leynine âyine-i şâf
Yürüdükce resen üstünde o şüh-ı mümtaz
(Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 36). [yürüdükce, -dükce]

Yüsuf: Güzelliğiyle meşhur Hz. Yusuf.

1. Envâr-ı cemâliñ dil-i güm-râha düşürdüm
Ben mâhımı **Yüsuf** gibi bir câhe
düşürdüm (Nûrî Divanı, Nazm 2, Mısra 2). [Yüsuf,]

Yüsuf-ı gül-pîrehan: Gülden gömlekli Yusuf (gibi olan), gül (kokulu) gömleği olan Yusuf (gibi olan).

1. Kaydırur ise eger pây-ı hayâlün eşkim
Gönlüm ey Yüsuf-ı gül-pîrehanüm çâh
yeter (Nûrî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [Yüsuf-ı gül-pîrehan, -üm]

yut-: Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

1. Yuttuğum kanı sorar hasret-i la'liñle
rakîb
Ni met-i vaşla kânan bile mi hâl acı (Nûrî

Divanı, Kit'a 3, Mısra 1). [yuttuğum, -tuğ, -um]

yutul-: Yutmak.

1. Yutulmaz zehr-i kahr-ı miñnet-i eyyâm billâhi
Kuluñ Nürîye verdiğiñ de cândır yâ
Kerîm Allah (*Nürî Divanı, Kaside 5, Mısra 9*). [yutulmaz, -maz]

viüz: Yüz, yanak.

1. Halk içre rüy-ı zerdin ağardır mañabbetiñ
Bu **viüzce** vaşf olunsa sezâ hüy-ı sîm u zer
(*Nürî Divanı, Gazel 20, Mısra 8*). [viüzce, -ce]
2. Öyle yırtılmış ki **viüzi** perdesi
Kıplanılmaz şimdi ol astâre yüz (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 5*). [viüzi, -i]

viüz: Yüz, suret, çehre.

1. Bañr-ı miñnetde boğulsak çäre ne
Nürîyâ biz böyle bañtı kara **viüz** (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 10*). [viüz,]
2. Bañmaz **viüzime** çünkü iki yüzlü rakıñb var
Nürî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(*Nürî Divanı, Gazel 48, Mısra 9*). [viüzime, -üm, -e]

viüz: Yüz, suret.

1. Öyle yırtılmış ki viüzi perdesi
Kıplanılmaz şimdi ol astâre **viüz** (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 6*). [viüz,]

viüz: 1) Yüz, sayı sıfatı 2) Suret, çehre, başın ön kısmı, sima.

1. Ellesem elli ayaklı söz olur
Bezmeden nice diyem ağyâre **viüz** (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 4*). [viüz,]

viüz: 1. Yüz, suret, çehre. 2. Taraf yön kısım.

1. Meclis-i meyde **viüzim** kızdırub öptüm
la'lin
Kızdı gitdikce kızdırdı da utandırdı beni
(*Nürî Divanı, Gazel 78, Mısra 7*). [viüzim, -im]

viüz: (Sevgilinin) Yüz, çehre, surat.

1. Virmeseñ ol iki yüzlü yâre **viüz**
Sende ey dil olmaz idi yâre **viüz** (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 2*). [viüz,]

viüz: Başın ön kısmı, çehre.

1. Tutub dergahıña toğrı **viüzüm** geldim ki
dünyanıñ
Yalan olduğını bildim inandım yâ
Resülla'llâh (*Nürî Divanı, Kaside 7, Mısra 3*). [viüzüm, -ü, -m]

viüz sür-: Aşırı sevgiyi ve bağılılığı göstermek için yere eğilmek, yere kapanmak; sevgilinin ayağına kapanmak.

1. Deşt-i rağbetden düşürdi mest-i nâzm
göñlümi
Yüz sürer hâk-ı niyâza sāğar-ı işkestesi
(*Nürî Divanı, Gazel 73, Mısra 6*). [viüz sür-, -er]

viüz şuyı: Hicap, haya, namus, şeref, haysiyet itibar II güzellik, letafet.

1. Göñli açılson rakıñbün de benim kalbimi
yık
Ba'de zâ **viüz şuyı** dökmez saña bu bağırı
yanık (*Nürî Divanı, Müseddes 1, Mısra 4*). [viüz şuyı,]

viüz vir-: İlgi, yakınlık göstermek.

1. Bañmaz yüzüme çünkü iki yüzlü rakıñb var
Nürî gibi yüz virmesem ol mehveşe layık
(*Nürî Divanı, Gazel 48, Mısra 10*). [viüz vir-, -me, -se, -m]
2. Şüret bulur 'aksimle deyu ehl-i kilisâ
Yüz virmede kat'â (*Nürî Divanı, Müstezad 1, Mısra 8*). [viüz vir-, -me, -di]

viüz vir-: İlgi göstermek, şımartmak.

1. Virmeseñ ol iki yüzlü yâre yüz
Sende ey dil olmaz idi yâre yüz (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 1*). [viüz vir-, -me, -se, -ñ]
2. Şad hezârân fitne olurdu bedîd
Virse idim biñde bir ağyâre yüz (*Nürî Divanı, Gazel 34, Mısra 8*). [viüz vir-, -se]

viüzini sür-: Yüzünü sürmek.

1. Sürsün yüzini gerd u gubäre pes bāde
Elbette çün äyine olur jengi güşāde (*Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 57*). [yüzini sür-, -sün]

vüzzler sür-: (Sevgi, saygı ifâdesi olarak) Huzurda yere kapanmak.

1. Yüzler sürelim dergâhına pîr-i muğāniñ
Mihrâba perestiş hele sühāniñ emelidir
(*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 5*). [yüzler sür-, -e, -lim]

Z | Z̤ | Z̤ | Z̤

zāde-i ilyās-ı vālā-şān: Yüce İlyās'ın oğlu.

1. Semiy-i Fahr-ı 'Ālem **zāde-i İlyās-ı vālā-şān**
İder mahsūd nice nice 'unvān ile emsalin
(*Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 5*). [zāde-i İlyās-ı vālā-şān,]

zāhid: (زاهد) sıf. ve i. (Ar. zuhd "bir şeye değer vermemek"ten zāhid) I. Dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, zühht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse): 2. i. Çok dindar olup irfâni olmayan kimse, kaba sofu.

1. Pāymāl itdigi 'uşşākı reh-i meykedede
Zāhidiñ hâtırına konmaya tek toz toprak
(*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 8*). [zāhidiñ, -iñ]
2. Göz diker luţf-ı sipihre olarak şeb-zinde-dār
Zāhidiñ ol mah hele barışmamışken yıldızı
(*Nûrî Divanı, Gazel 74, Mısra 16*). [zāhidiñ, -iñ]
3. Zāhide kimse eşeklik idiyorsuñ dimedi
Yükünüz boynuma atıñ deyü bezme çökeli
(*Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 7*). [zāhide, -e]

zāhid: (Ar.) Dünyâyı terk edip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, zühht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse) II. Çok dindar olup irfâni olmayan kimse, kaba sofu.

1. Nûrîyâ sâgarı çek hoş-âb içerken **zāhid**
Bir kaşık şuda boğulsun ço o kâfir lık lık
(*Nûrî Divanı, Gazel 47, Mısra 9*). [zāhid,]
2. Zāhid geliyor elde 'aşā başda şārık
Şeytān bezi gibi iki yüzlü münāfık
(*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 1*). [zāhid,]
3. Ben seni mizān-ı nezzāremde pek kem añladım
Ağır ol tartılma ey **zāhid** baña artık çekil

- (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 8*). [zāhid,]
4. Mey degil mā-ı hayāt içse dirilmez kalıbı
Seng-i güristāndır nezdimde **zāhid** hay degil
(*Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 12*). [zāhid,]
5. Tuzlu oturur şoıra deyü ekşime **zāhid**
Hem sirkelenüb meykededen atma kapağı
(*Nûrî Divanı, Müfret 3, Mısra 1*). [zāhid,]
6. Şahrâda a kuzum ben öpdükce gerdeniñden
Ağyār-ı segle yan yan **zāhid** bakar tururdu
(*Nûrî Divanı, Müfret 5, Mısra 2*). [zāhid,]

zāhidā: (Ey zāhid!) Dünyâyı terk edip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, zühht ve takva sâhibi, dindar; çok dindar olup irfâni olmayan kimse, kaba sofu.

1. Kandedir kand-i leb-i yār deyü şorduguma
Zāhidā bozma 'aķideñ o dadandırdı beni
(*Nûrî Divanı, Gazel 78, Mısra 4*). [zāhidā,]

zāhir: Ar. Görünücü, meydanda, iyân, tecelli eden Hakk'a verilen isim.

1. A efendim dest-i gîrim melce'm Rabbim **zahirimsiñ**
Derüñ peşt u penāh bî-kesāndır yā Kerîm Allah
(*Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 3*). [zahirimsiñ, -im, -siñ]
2. Zāhir begim erbāb-ı hüner cur'a-kuşāndır
Hep teşne-lebāndır
(*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 23*). [zāhir,]

zāhir-i zu'afā: Zayıflar yardımcısı.

1. Ey **zāhir-i zu'afā** Hāzret-i Hāķ Celle Celāl
Dest-gîr-i ğurebā Hāyy u Hūdā-yı mûte'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1*). [zāhir-i zu'afā,]
2. Ey **zāhir-i zu'afā** Hāzret-i Hāķ Celle Celāl
Dest-gîr-i ğurebā Hāyy u Hūdā-yı mûte'āl
(*Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 1*). [zāhir-i zu'afā,]

zāhm: Yara.

1. Nazar-ı hışmına fāķat getirür mi dil-i zār
Nûrîyā **zāhmın** nigeñ-i dāğ-ı derün oldı baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 10*). [zāhmın, -in]

zahm-ı dehân-ı şekvâ: *Şikayet ağzının yarası.*

1. Teşnelikten açılacak **zahm-ı dehân-ı şekvâ**
Virdi hârcını hemân şuya beraber hâncer
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 1, Mısra 29*).
[*zahm-ı dehân-ı şekvâ,*]

zahm-ı sîne: *Gönül yarası.*

1. Yâre **zahm-ı sîne** açmam gâmezisi hûn-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhâmet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7*).
[*zahm-ı sîne,*]

zahm-ı sîne: *Gönül yarası.*

1. Yâre **zahm-ı sîne** açmam gâmezisi hûn-rîz
iken
Eylemek olmaz ümîd-i merhâmet
cellâddan (*Nûrî Divanı, Gazel 65, Mısra 7*).
[*zahm-ı sîne,*]

za'îf: *Ar. Zayıf, güçsüz.*

1. Ben ol rütbe **za'îf** u hâste-i 'aşkıım ki
püşîdem
Per-i pervâne-i şem'-i şebistân-ı
muhabbetdir (*Nûrî Divanı, Gazel 24, Mısra 5*).
[*za'îf,*]

zamân: *1-Vakit, çağ. 2-Devir: 3-Süre, mühlet.*

1. Va'd eyleyeli vaşlımı bir hayli **zamândır**
Ummaz mı bu cândır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 1*).
[*zamândır, -dır*]

zan eyle-: *Zannetmek, sanmak, varsayımda bulunmak.*

1. Zan eyleme gîsü-yı siyeh-kâr-ı bütândır
Bir kara yılandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 15*).
[*zan eyle-, -me*]

zan it-: *Zannetmek.*

1. Gâvvaş-ı 'aşk gâvta-i hür-ı baır-ı hûn
olur
Zan itme ey dil bu sitem-i rüzigârdır
(*Nûrî Divanı, Gazel 17, Mısra 4*).
[*zan it-, -me*]

zann: *Sanmak.*

1. Nûrîyâ bu gâzel-i şafterüm ehl-i suhan
Degme bir hâl ile **zannım** bu ki tanzîr
idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 10*).
[*zannım, -ım*]
2. La'lin öpmüş ol bütûn **zannım** ki Nûrî
sâgarîñ
Kânnı döküb şaçardı keff-i müjgânım
gibi (*Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 9*).
[*zannım, -ım*]

zann: *Düşünce, fikir.*

1. Luţf-ı şems-i dîne **zannım** na'il olmak
maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî zerre-dâr oldu
gönül (*Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 9*).
[*zannım, -um*]

zann: *Düşünce, fikir.*

1. Tağıldı yine silsile-i zülfüne yariñ
Zannım ki dil-i Nûrî âvâre delidir (*Nûrî Divanı, Gazel 21, Mısra 10*).
[*zannım, -ım*]

zann ol-: *Zannetmek, sanmak.*

1. Zannım olmuşdur felek âmâç-ı âh-ı
inkisâr
Şerha-i tîr-i gamı cism-i meh-i enverde
gör (*Nûrî Divanı, Gazel 16, Mısra 3*).
[*zann ol-, -muş, -dur*]

zannide-: *Zannetmek, sanmak.*

1. Zannider vaşlı kolay yan gelür ol bed-hû
İpe un ser ki begim itmege lâfa âğâz
(*Nûrî Divanı, Müseddes 3, Mısra 17*).
[*zannider, -r*]

zâr-ı bülbül: *Bülbülün ağlayışı.*

1. Kûdek-i gönçaya sermâye-i hâb-ı naıhvet
Zâr-ı bülbülde leben hürî-i şebnemde
midir (*Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 4*).
[*zâr-ı bülbül, -de*]

zebün ol-: *Zayıf ve düşkün duruma gelmek.*

1. Pençe-i tâb-ı ruñı perde-nümün oldu baña
Hamle-i nîze-i hürşîd zebün oldu baña

(Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 2). [zebûn ol-, -dı]

zehr-âbe: Zehirli su, zehir gibi acı su.

1. Giryeden fark idemezler idi pes u pîş u yan
Tutdı şahrâları ucdan uca **zehr-âbe** vü
kan (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 18).
[zehr-âbe,]

zehr-âbe-i güftâr: Sözüün zehirli suyu.

1. Şundı zehr-âbe-i güftâre bedel şehd-i lebin
Şıhhat-ı cân 'aceb semmde mi merhemde midir (Nûrî Divanı, Gazel 23, Mısra 7).
[zehr-âbe-i güftâr, -e]

zehr-i kahr-ı miñnet-i eyvâm: Güniün sıkıntı kahrının zehri.

1. Yutulmaz **zehr-i kahr-ı miñnet-i eyvâm** billâhi
Kuluñ Nûriye verdigiñ de cândır yâ Kerîm Allah (Nûrî Divanı, Kaside 5, Mısra 9). [zehr-i kahr-ı miñnet-i eyvâm,]

zemîn ol-: Yer olmak, mekân hâlini almak, yeryüzü, dünya.

1. Havfüm oldur ki çıka reh-güzâr-ı yârâna
Bir zemîn oldı bu Ğalib ki Ğased-kârâna (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 44).
[zemîn ol-, -dı]

zemîn-i tâze: -Yeni tarz /yeni söylem.

1. Zemîn-i tâzesinde Ğalibiñ Nûrî olur peyrev
Gönül şahra-yı nâmûsı unudı Ğatırîñ hoş tut (Nûrî Divanı, Gazel 10, Mısra 11).
[zemîn-i tâze, -si, -n, -de]

zemistân: Kış mevsimi.

1. Şoğuk söz söyleme beyhüde dil zülfünden ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân elbet âşiyân ister (Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 4).
[zemistân,]

zenbîl: Ar. Sepet, torba.

1. Hıfz-ı râz eyleyenîñ bârını kim olsa çeker
Bu sözüüm şanma tehî işte güvâhım **zenbîl** (Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [zenbîl,]

zengâr-ı hatt-ı yâr: Sevgili hattının pası.

1. Olsa ger hem-ser-i sekine-i berber hañçer
Bulsa **zengâr-ı hatt-ı yâr** ile cevher-i hañçer (Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 4).
[zengâr-ı hatt-ı yâr,]

zer: (Fars.) Altın.

1. Ol nâzenîñ çünkü saña itmez iltifât
Beyhüde olma Nûrî medh-güy sîm u **zer** (Nûrî Divanı, Gazel 20, Mısra 10). [zer,]

zer-düz: Far. Sırma işleyici, sîmkeş. 2. Sırmalı, kılâbdânlı.

1. Virân maħallerde olur genc-i cevâhir
Zer-düz bisât istemez erbâb-ı mekâdir (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 34).
[zer-düz,]

zerre: (Ar.) Çok küçük parçacık.

1. Der-âğuş iylemek mümkün midür bir **zerre** hürşidi
Degil ben rüy-ı yâre belki endîşem karîn olmaz (Nûrî Divanı, Gazel 30, Mısra 5).
[zerre,]

zerre-dâr: Zerre kadar (çok küçük parça).

1. Luţf-ı şems-i dîne zannum na' il olmağ maksadı
'Âlem -i 'aşk içre Nûrî **zerre-dâr** oldı gönül (Nûrî Divanı, Gazel 51, Mısra 10).
[zerre-dâr,]

zerre-i fikret: Fikret zerresi.

1. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir deryâ
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14).
[zerre-i fikret, -im, -iñ]
2. Olsa ayîne' -i idrâkim eger bir deryâ
Zerre-i fikretimiñ her birisi olsa cibâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 14).
[zerre-i fikret, -im, -iñ]

zerre-i ümmîd: Ümit zerresi.

1. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânından alsaydı ziyâ yâ
Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra
25). [zerre-i ümmîd, -i, -miz]

zerreves: Zerre gibi.

1. Fedâ'-yı naqd-ı ârâm **zerreves** âsândır
ammâ
Gücüm yetmez kumâş-ı mihr-i hüsn-i
yâre el irmez (Nûrî Divanı, Gazel 31,
Mısra 5). [zerreves,]

zerrîn: (Fars.) Altından yapılmış II. Altın gibi sarı
ve parlak olan.

1. Kâğıd-ı sîmîn-i şî're saçdı **zerrîn** noktalar
Cüd-ı feyz -i tab'-ı Nûrî bu şehâ-yı Tâyî
değil (Nûrî Divanı, Gazel 56, Mısra 13).
[zerrîn,]

zertâr-ı tevfiq: Uygun, uydurma altın.

1. Dem-â-dem 'aşk ile şad çāk iden ceyb u
giribānı
İder **zertâr-ı tevfiq** ile tezyîn hāme-i cāmı
(Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 2). [zertâr-
ı tevfiq,]

zevâl-i mihr-i iclâl: İclal güneşinin zevali.

1. Şebi rüz rüzü nevrüs ola Nûrî ol felek
kadriñ
Hudâ göstermesün ašla zevâl-i mihr-i
iclâlîn (Nûrî Divanı, Kit'a 13, Mısra 14).
[zevâl-i mihr-i iclâl, -i, -n]

zevk-i vişal: Kavuşma zevki.

1. Añlar ol bencileyin zevk-i vişali belki
Nûrîyâ yâri çeke sineye çekmekde emek
(Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [zevk-i
vişal, -i]

zeyn ol-: Bezenmek, süslenmek; bahar mevsimi
gelmek.

1. Bâğ-ı vuşlatda şalındıçca o serv-i
semenüm
Gonca-i dâğ ile zeyn olmada şahñ-ı
bedenüm (Nûrî Divanı, Gazel 58, Mısra
2). [zeyn ol-, -ma, -da]

zîb-i bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâ: Gönül kapalı
güzellik ovasının bahş süsü.

1. Zîb-i bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâdır hâl u
hatt
Sebezâr-ı şahñ gülzâr-ı vefâdır hâl u hatt
(Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [zîb-i
bahş-ı deşt-i hüsn-i dil-rubâ, -dir]

zîb-i dest: Elin süsü.

1. O duhtere bu gice yaqtıgım hınnâ' Nûrî
Nigin-i la'l gibi **zîb-i dest** olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [zîb-i
dest,]

zîb-i dest olub kal-: El süsü olup kalmak.

1. O duhtere bu gice yaqtıgım hınnâ Nûrî
Nigin-i la'l gibi zîb-i dest olub kalmış
(Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [zîb-i
dest olub kal-, -miş]

zîb-i nahl-ı kadd-i dilber: Dilberin boy fidanın
süsü.

1. Zîb-i nahl-ı kadd-i dilberdir o zülf u hâl u
ruh
Berg-i sebz u şebnem u berdür o zülf u
hâl u ruh (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra
1). [zîb-i nahl-ı kadd-i dilber, -dir]

zihin: Anlama kuvvet ve istidadi.

1. Tolaşub **zihnim** açınca bahş-ı zülf u hâli
Oldı zincir-i sühan böyle müselsel
muttaşıl (Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra
5). [zihnim, -im]
2. Nûrî kışa kesmem o bütüñ vaşfını ammâ
Zihnim tolaşur muhâbbet-i zülfü uzanınca
(Nûrî Divanı, Gazel 71, Mısra 10).
[zihnim, -im]

zihin: Anlayış, kavrayış.

1. Gördüğüm gündün berü zülfini **zihnim**
tolaşık
Dide-i bahtım bu yüzden gâh uyur gâh
uyanık (Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra
1). [zihnim, -im]

zihni: "Zihin" Anlayış, kavrayış, akıl.

1. Mû-miyânında şarub ince hayâle **zihniñ**
Kışa kesme gelicek zülfüne kıl lâfi dırâz
(*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 5*). [zihniñ,
-i, -n]
2. Tağıtdı 'aqlımı Nûrî hayâl-i lâ'1-i lebi
Çün ictimâ'ına **zihniñ** şarâb olur mâni'
(*Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 10*).
[zihniñ, -i, -n]

zıkr: "Zikir"; Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet.

1. Küfr-i zülfün ol bütûn dil yâd idüb feryâd
ider
Deyr-i gamda diñle **zıkr** yâ şanem
nâkûsdan (*Nûrî Divanı, Gazel 63, Mısra 6*). [zıkr,]

zıll-endâz ol-: Gölge atıcı olmak.

1. Bir gün elbet fevķ-i deşt-i 'aşka zıll-
endâz olur
Evc-i vuşlatda hümâ-yı perkeşâdır hâl u
hatt (*Nûrî Divanı, Gazel 42, Mısra 5*).
[zıll-endâz ol-, -ur]

zıll-ı zalîl-i devlet: Devletin koyu gölgesi.

1. Anıñ zıll-ı zalîl-i devletinde mest-i zulm
ben
Hümâ-yı evc devlet başına çalsun per u
bâlin (*Nûrî Divanı, Kıt'a 13, Mısra 9*).
[zıll-ı zalîl-i devlet, -in, -de]

zimâm-ı esb-i takdîr: Takdir atının yuları.

1. Zimâm-ı esb-i takdîri alaydım deşt-i
tedbîre
Bu hâşâk-ı kederden kırtarırdım belki
dâmânı (*Nûrî Divanı, Kaside 4, Mısra 19*). [zimâm-ı esb-i takdîr, -i]

zimâm-ı zabt-ı esb-i tali'-i bî-dâr: Uyanık talih atının zapt edilmiş yuları.

1. Zimâm-ı zabt-ı esb-i tali'-i bî-dâre el
irmez
Anıñçün güy-ı mihr-i çarķ-ı nâ-hem-vâre
el irmez (*Nûrî Divanı, Gazel 31, Mısra 1*). [zimâm-ı zabt-ı esb-i tali'-i bî-dâr, -e]

zincîr: Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşun bağ.

1. Zülfünüñ boynumuza bārını **zincîr**
idemez

Bizi dīvânelik ile hele teşhîr idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 1*). [zincîr,]

zincîr: Birbiri içine geçirilen demir halkalardan yapılan bağ.

1. Zincîrli servi gibi serkeş idi yârim
Bu silsile-i âhımı gerdanına taķdım (*Nûrî Divanı, Gazel 57, Mısra 7*). [zincîrli, -li]

zincîr-i cünûn: Delilik zinciri.

1. Yok şifâhâne-i hicrândan ümîd-i rehâ
Zülf-i âşiftesi **zincîr-i cünûn** oldu baña
(*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 4*). [zincîr-i cünûn,]

zincîr-i sühan: Söz zinciri.

1. Tolaşub zihnim açınca bahş-ı zülf u hâli
Oldı **zincîr-i sühan** böyle müselsel
muttaşıl (*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 6*). [zincîr-i sühan,]

zincîr-i teğâfûl: Tegâfûl (bilmezlikten gelme) zinciri.

1. Bend iden dilleri zincîr-i teğâfûldür heb
İşleyen sinelere tîr-i teğâfûldür heb (*Nûrî Divanı, Tahmis 1, Mısra 31*). [zincîr-i teğâfûl, -dür]

zînet-âver: Takı, ziynet eşyası.

1. Yâsemîn gibi şarılmış berg-i verd-i rüyına
Bâğ-ı hüsne **zînet-âverdir** o zülf u hâl u ruķ
(*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*). [zînet-âverdir, -dir]

zinhâr: "Kesinlikle, sakın, aman, asla" anlamında zarf.

1. Toğrısı meyyâlseñ agyâre ey kaşı kemân
Tîr-i âhim degmesün **zinhâr** bu yana eğil
(*Nûrî Divanı, Gazel 54, Mısra 10*). [zinhâr,]
2. Zinhâr kıyâs eyleme kim seh-v-i lisândır
Billâhi yalandır (*Nûrî Divanı, Müstezad 2, Mısra 11*). [zinhâr,]

zîr-i çarh: Göğün altı.

1. Sa'il-i dergâhuñam senden kerem senden
'atâ

Zîr-i çarhda 'âkıbet mesrûr olan giryân olur (Nûrî Divanı, Muhammes 1, Mısra 16). [zîr-i çarh, -da]

Mesihâya (Nûrî Divanı, Şarkı 1, Mısra 7). [ziyâ-yı dîn-i hüsn,]

zîr-i kâşâne-i eflâk: Felek köşkünün altı.

1. Yıkamaz tîşe-i ğam hemçü 'amûd-ı âh-ı derûn
Zîr-i kâşâne-i eflâke dem-â-dem tayanur (Nûrî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [zîr-i kâşâne-i eflâk, -e]

zîver: Far. Süs, bezek.

1. Bilmem a begim ne bu nümâyiş ne bu **zîver**
Erbâb-ı şuver ehl-i dile şanma ki beñzer (Nûrî Divanı, Tahmis 2, Mısra 17). [zîver,]

zîver-i mînâ-yı pür-âb: Su dolu şişenin süsü.

1. Dîdede 'aks-ı leb u ruhsârîñ ey nev-reste gül
Zîver-i mînâ-yı pür-âb olsa çün şalına gül (Nûrî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [zîver-i mînâ-yı pür-âb,]

zîvâ: (Ar.) Parlaklık, aydınlık.

1. Pertev-i lütfîñi günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nürîyâ **zîvâ** baħş ola mânend-i hilâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [zîvâ,]
2. Pertev-i lütfîñi günden güne efzûn eyle
Çeşm-i Nürîyâ **zîvâ** baħş ola mânend-i hilâl (Nûrî Divanı, Kaside 2, Mısra 30). [zîvâ,]
3. Pençe-i mihre dönerdi zerre-i ümmîdimiz
Feyz-i ihsânîñdan alsaydı **zîvâ** yâ Rabbenâ (Nûrî Divanı, Kaside 3, Mısra 26). [zîvâ,]

zîvâ ver-: Aydınlatmak, ışık saçmak.

1. Leyle-i ğamda çü meh-i târîki-i çeşm-i dile
Dem-be-dem Nürî ziyâ verür o zülf u hâl u ruħ (Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10). [zîvâ ver-, -ür]

zîvâ-yı dîn-i hüsn: Güzellik dininin ışığı.

1. Ziyâ-yı dîn-i hüsn küfr-i zülfüñ eyleme perde
Teşekkî itmesinler ey şanem senden

zîvâ-yı mâh: Ay ışığı. II Sevgilinin ay gibi parlak yüzü.

1. O şeb ki seyr-i ruħ-ı yâre hâb olur mâni'
Ziyâ-yı mâha mişâl-ı şehâb olur mâni' (Nûrî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [zîvâ-yı mâh, -a]

zuhûr-ı hatt: Yüzdeki ayva tüylerinin ortaya çıkması, belirmesi.

1. Zuhûr-ı hatt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is (Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [zuhûr-ı hatt,]
2. Zuhûr-ı hatt iledir bûs u la'le h'vâhişimiz
Ki nûş-ı sâğara faşl-ı bahâr olur bâ'is (Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [zuhûr-ı hatt,]

zuhûr-ı necm: Yıldızın ortaya çıkması.

1. Verâ'-yî hattan 'aceb mi görünse hâl-i rûħı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'is (Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [zuhûr-ı necm, -e]
2. Verâ'-yî hattan 'aceb mi görünse hâl-i rûħı
Zuhûr-ı necme meh-i tâb-dâr olur bâ'is (Nûrî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [zuhûr-ı necm, -e]

zû' lcelâlü'l-cemâl: Allah.

1. Yâ **zû' lcelâlü'l-cemâl** kaldım bu yolda bî-mecâl
Âlâm-ı dehre pâyemâl itme be-haħkı Muştafa (Nûrî Divanı, Kaside 1, Mısra 13). [zû' lcelâlü'l-cemâl,]

zülf: Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç bükümü.

1. Saçdıñın **zülfin** 'izârına o gül fem bildik
Kızarub şerm ile gül boynını sünbül bükeli (Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [zülfin, -in]

zülf: 1. Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi. 2. Sevgilinin saçı.

1. Aşıldı **zülüne** mânend-i Manşür
Bedîdâr oldu cânâ dâr-ı firkat (Nûrî

- Divanı, Gazel 9, Mısra 21). [zülfiñe, -ü, -ñ, -e]*
2. Şoğuk söz söyleme beyhüde dil **zülfiñden** ayrılmaz
Zemistân olsa da murğân elbet aşiyân ister (*Nûrî Divanı, Gazel 19, Mısra 3*).
[zülfiñden, -üñ, -den]
 3. Zülfiñün boynumuza bārını zincir idemez
Bizi dīvānelik ile hele teşhīr idemez (*Nûrî Divanı, Gazel 32, Mısra 1*). [zülfiñün, -ü, -ñün]

zülfi: (Sevgilinin) saçı.

1. O şūhuñ kaddi serv ü la 'li gonca **zülfi** sünbüldür
Anıñçün böyle Nûrî murğ-ı dil avārelenmişdür (*Nûrî Divanı, Gazel 28, Mısra 9*). [zülfi,]
2. Ser-pençe-i murğ-ı dil Nûrīde eyleşdi
Kim kırtula **zülfi** gibi dām-ı hiyelinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 10*). [zülfi,]
3. Gördüğüm günden berü **zülfini** zihnim tolaşık
Dīde-i bahtım bu yüzden gāh uyur gāh uyanık (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 1*). [zülfini, -i, -n, -i]
4. Zülfi hevesi yolımız başa çıkarmaz
Beyhüde çekilmiş reh-i 'aşk içre emekler (*Nûrî Divanı, Nazm 1, Mısra 3*). [zülfi,]

zülfi: (sevgilinin) saçı.

1. Zülfi u haññ ile oynarsa da fikr-i Nûrî İlişik eyleme kayd itme begim cān-bāza bak (*Nûrî Divanı, Gazel 46, Mısra 9*).
[zülfi,]
2. Ebrüsü ile **zülfi** u 'izārın görelî māh Beñzi çalılık 'aklı tolaşık sinesi yanık (*Nûrî Divanı, Gazel 48, Mısra 7*). [zülfi,]

zülfi: (Sevgilinin) Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi; saç.

1. Cünhası **zulfine** şarkındılığ imiş yāriñ Dün raķīb kāfirini kendim aşardım şordum (*Nûrî Divanı, Gazel 61, Mısra 5*).
[zulfine, -i, -n, -e]

zülfi: (Sevgilinin) yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

1. Olmada büy-ı āver kām-ı nigāh-ı 'aşık-ān Dūd u 'ūd u āteş-i terdir o **zülfi** u hāl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 6*). [zülfi,]
2. Gül gibi gülzār-ı 'aşk içre güşāde ḥātır ol Ebr u jāle mihr-i enverdir o **zülfi** u hāl u

ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 8*).
[zülfi,]

3. Leyle-i ğamda çü meh-i tāriki-i çeşm-i dile
Dem-be-dem Nûrī ziyā verür o **zülfi** u hāl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 10*).
[zülfi,]
4. Yāsemīn gibi şarılmış berg-i verd-i rüyına Bāğ-ı ḥüsne zīnet-āverdir o **zülfi** u hāl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 4*).
[zülfi,]
5. Zīb-i naḥl-ı kadd-i dilberdir o **zülfi** u hāl u ruḥ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o **zülfi** u hāl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 2*). [zülfi,]
6. Zīb-i naḥl-ı kadd-i dilberdir o **zülfi** u hāl u ruḥ
Berg-i sebz u şebnem u berdür o **zülfi** u hāl u ruḥ (*Nûrî Divanı, Gazel 14, Mısra 1*). [zülfi,]

zülfi: (Fars.) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

1. Kākülün ilmigine ben de uzatdım elimi İl degil mi ilişen **zulfüne** ey büt İlya (*Nûrî Divanı, Gazel 6, Mısra 8*). [zulfüne, -üñ, -e]
2. Mū-miyānında şarub ince ḥayāle zihniñ Kışa kesme gelicek **zulfüne** kıl lāfi dirāz (*Nûrî Divanı, Gazel 35, Mısra 6*).
[zulfüne, -üñ, -e]
3. Biraz şuyunca gidüb **zulfüne** dil eylemiş Misl-i māhı giriftār-ı şest olub kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*).
[zulfüne, -üñ, -e]
4. Biraz şuyunca gidüb **zulfüne** dil eylemiş Misl-i māhı giriftār-ı şest olub kalmış (*Nûrî Divanı, Gazel 39, Mısra 7*).
[zulfüne, -üñ, -e]

zülfi: (Fars.) Yüzün iki tarafından sarkan saç lülesi.

1. Zülfiñ oḥşat ellere şarmaş dolaş şimdeñgerü
Başayım ben bağırma ḥasretle taş şimdeñgerü (*Nûrî Divanı, Müseddes 1, Mısra 9*). [zülfiñ, -üñ]

zülfi-i aşifte: Dağılmış, bozulmuş saç.

1. Yok şifāḥāne-i hicrāndan ümīd-i rehā Zülfi-i āşiftesi zincir-i cünün oldı başña (*Nûrî Divanı, Gazel 3, Mısra 4*). [zülfi-i āşifte, -si]

zülfi-i dil-dār: Sevgilinin saçı.

1. Rūzigārīn şivesi kārīn perişān itmesün
Zülf-i dil-dāre ilişme ey dil-i divāne geç
(Nûrî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [zülfi-i
dil-dār, -e]

zülfi-i kâfir: *Kâfir olan saç II. Siyah saç.*

1. Küfrdür dil bağlamak bence o zülfi-i
kâfire
Pertev-i hüsniñ turırken nür-i imānım gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [zülfi-i
kâfir, -e]

zülfi-i meşk: *Meşk zülfü.*

1. Gülistān-ı hüsniñ ey gül gönca-i
nevrestesi
Zülf-i meşkiniñ şabā deştinde sünbül
destesi (Nûrî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [zülfi-i meşk, -iniñ]

zülfi-i rü siyāh: *Siyah çehreli saç kıvrımları.*

1. Ruhsār-ı yāri setr ider ol **zülfi-i rü siyāh**
Tāb-ı zekā-i nühuftē-i tār-ı şehābdır (Nûrî
Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [zülfi-i rü
siyāh,]

zülfi-i semensā: *Yasemin gibi, yaseminsi saç.*

1. Bāl-i bülbül gibi ol **zülfi-i semensā** açılır
Bāğ-ı hüsn içre gül-i rüy-ı dilāra açılır
(Nûrî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [zülfi-i
semensā,]

zülfi-i siyāh: *Sevgilinin siyah saçı.*

1. Gel ecel ey gönca-leb bu dāğ-ı pinhānım
gibi
Saç tağit zülfi-i siyāhıñ şabr u sāmānım
gibi (Nûrî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [zülfi-i siyāh, -iñ]
2. Dükeli 'aql-ı perişān o perî şānım āh
Tağidub 'arızına zülfi-i siyāhım dökeli
(Nûrî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [zülfi-i
siyāh, -in]

zülfi siyāh: *Sevgilinin siyah saçı.*

1. Şeb-i deycürda bak Aydını gördi Nûrî
A benim zülfi siyāhım göziñ aydın
dimediñ (Nûrî Divanı, Müfret 11, Mısra
2). [zülfi siyāh, -im]

zülfi-i siyeh: *Siyah saç.*

1. Şeb-i gamda o mehûn **zülfi-i siyeh** tārına
yuf
Şubh-ı ümmîdde ruhsār-ı pür-envārına
yuf (Nûrî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [zülfi-i siyeh,]
2. 'Ukde-i hātur açar eylese de lâfi tavîl
Söz içinde götüren zülfi-i siyehiñ temşîl
(Nûrî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [zülfi-i
siyeh, -iñ]

zülfi-i siyeh: *Siyah saç // Sevgili.*

1. O mehûn cephe-i berrākına bak nür gibi
Gerçi zülfi-i siyehi leyle-i deycür gibi
(Nûrî Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [zülfi-i
siyeh, -i]

zülfi siyeh: *Siyah saç // Sevgili.*

1. Ey **zülfi siyeh** 'arşa çıkar nāle vü āhım
Bu dūd-ı siyāhım (Nûrî Divanı, Müstezad
2, Mısra 17). [zülfi siyeh,]

zülfi-i siyeh-tār: *Siyah ipe benzer saç.*

1. Setr iden āfitābı sevād-ı şehābdır
Ruhsār-ı yāri **zülfi-i siyeh-tār** açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [zülfi-i
siyeh-tār,]
2. Setr iden āfitābı sevād-ı şehābdır
Ruhsār-ı yāri **zülfi-i siyeh-tār** açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [zülfi-i
siyeh-tār,]

zülfi-i siyeh-tār: *Siyah telli saç.*

1. Setr iden āfitābı sevād-ı şehābdır
Ruhsār-ı yāri **zülfi-i siyeh-tār** açar kapar
(Nûrî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [zülfi-i
siyeh-tār,]

zülfi-i siyeh-tār: *Siyah ipe benzer saç.*

1. Yāre taratma zülfi-i siyeh-tārı mü-be-mü
Ey māh açma perde-i ruhsārı mü-be-mü
(Nûrî Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [zülfi-i
siyeh-tār, -i]

zülfi tel: *Saçlarının teli.*

1. Gönlüm üzilür ayrılamam zülfi telinden
Cān kılca qalur şarmaz isem ince

belinden (*Nûrî Divanı, Gazel 64, Mısra 1*). [zülfi tel, -i, -n, -den]

zülfi-yâr: *Sevgilinin saçı.*

1. Çıkmadı bir dem gönülden yâd-ı hatt u
zülfi-yâr
Ben o deşti cāygāh-ı mūr u mār etsem
gerek (*Nûrî Divanı, Gazel 49, Mısra 5*).
[zülfi-yâr,]
2. Zülfi-yâri görelî öyle kararımış ki gözüm
Başamam 'āleme mihr u mehi etsem
'aynek (*Nûrî Divanı, Gazel 50, Mısra 5*).
[zülfi-yâr, -i]
3. Ne 'ayb yâd-ı ruḥ u zülfi-yârdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [zülfi-yâr, -dan]

zülfi-yâr: *Sevgilinin saçı.*

1. Ne 'ayb yâd-ı ruḥ u zülfi-yârdan ğayri
Gelmemiş ise hiç kıl u kâle didelerim
(*Nûrî Divanı, Gazel 59, Mısra 5*). [zülfi-yâr, -dan]

zulmet: *I. Karanlık. II. Ölümsüzlük suyunun içinde bulunduğu inanılan Zulumat ülkesi.*

1. Bî-çāre Haydar-ı nigeḥ ḥükemâ kand-ı
nebâti
Zulmetde bulur Hızır daḥi mâ-i ḥayâtı
(*Nûrî Divanı, Tahmîs 2, Mısra 22*).
[zulmetde, --de]

zünnâr-ı firkat: *Ayrılık kuşağı ("Zünnar"
Keşîşlerin bellerine bağladığı kuşak).*

1. Muḳîm-i deyr-i 'aşkıñ ey büt-i nâz
'Acab mi bağlasa **zünnâr-ı firkat** (*Nûrî
Divanı, Gazel 9, Mısra 20*). [zünnâr-ı
firkat,]

SONUÇ

Bu çalışmada *Nûrî Divanı* incelenerek bağlamli dizin ve işlevsel sözlük hazırlanmıştır. *Nûrî Divanı'nın Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü* adlı bu çalışmada şu sonuçlara varılmıştır:

- Divanda toplam 7510 sözcük ve sözcük grubu tespit edilmiştir. Tespit edilen bu sözcük ve sözcük grupları bağlamdan hareketle anlamlandırılmıştır. Bu çalışma, eserin yazıldığı yüzyılın dil ve üslup özelliklerinin belirlenmesine malzeme sunmuştur.
- Bağlamsal çerçeveden hareketle atasözleri, deyimler, kalıp sözler, argo ifadeler, halk söyleyişleri belirlenerek şiir içerisinde hangi anlamlarda kullanıldıkları tespit edilmiştir. Yapılan bu tespitler, 19. yüzyıl klasik Türk şiirinde halk kültürü unsurlarının tespiti noktasında fikir sunmuştur.
- Yapılan bu çalışma, Nûrî'nin poetikasının ve hayat görüşünün tespitine önemli bir katkı sunacağı gibi 19. yüzyıl klasik Türk edebiyatının sanat anlayışı hakkında da bilgi sunacaktır.
- Divan'da kullanılan 7510 sözcük ve sözcük grubu; Farsça, Arapça, Türkçe ve Rumca kökenli kelimelerden oluşmaktadır. Eserin sözcük sayısı bakımından hacimli olması ve farklı dillere ait kelimeler bulundurması itibarıyla Nûrî ile ilgili yapılacak etimolojik bir çalışmanın yapılmasına da rehber olacaktır.
- Nûrî hakkında kaynaklarda yeterince bir bilgi bulunmaması nedeniyle şairin doğum yeri, doğum tarihi, yaşadığı yer hakkında kesinlik arz eden bilgi verilmemiştir. Ancak şiirlerinde geçen Aydın, Foçateyn (Foça), Saruhan, Manisa gibi yer adlarından hareketle şairin Ege Bölgesi'de yaşadığı sonucuna varılmıştır. Yine kıt'a nazım şekliyle yazılmış iki tarihinden hareketle şairin 19. yüzyılda yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Nûrî'nin yazmış olduğu şiirler incelendiğinde, şairin Şeyh Gâlip, Nedîm ve Nâbî'den etkilendiği görülmüştür. Bu etki onlara yazdığı nazirelerin yanı sıra mana ve üslup özelliğinden de anlaşılmaktadır.
- Eser, 79 gazel, 9 kaside, 15 kıt'a, 1 muhammes, 11 müfred, 3 müseddes, 3 müstezad, 3 nazm, 3 rubai, 1 şarkı ve 2 tahmisten oluşmaktadır. Eser, farklı nazım şekilleri ihtiva etse de daha çok gazel ağırlıklıdır.

- Divanda, 2 atasözü, 116 deyim, 16 kalıp ifade, 9 argo ve sövgü ifadesi tespit edilmiştir.
- Divan'da görevli kelimelerden 282 edat ve 351 bağlaç kullanılmıştır. Edat ve bağlaç türlerine ait farklı örnekler yer almıştır. Edat ve bağlaç varlığıyla 19. yüzyılın gramer özellikleri ile ilgili yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacaktır.
- Divan'da özellikle yakınma, istek, seslenme ve üzüntü bildiren “ey, a, yâ, âh” ünlemleri çok fazla kullanılmıştır.
- Nûrî'nin de diğer klasik Türk edebiyatı şairleri gibi tamlama tercihinin daha çok Farsça tamlamalardan yana olduğu görülmüştür. 1332 Farsça tamlamanın yer aldığı eserde ayrıca 103 Türkçe isim tamlaması ve 7 Arapça tamlama bulunmaktadır.
- Söz varlığı açısından önemli bir yere sahip olan ikilemeler de eserde tespit edilmiştir. Şiirlerde 86 ikileme kullanıldığı görülmüştür.
- Eserde 13 farklı aruz vezni kullanılmıştır. En çok tercih edilen aruz vezni ise *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*'dür. Nûrî'nin aruz veznini kullanmada sıkça imale, zihaf, med ve vasl gibi aruz kusurlarına başvurduğu görülmüştür.
- Eserde 45 ek biçiminde, 14 sözcük biçiminde, 37 ek-sözcük biçiminde, 24 ek-sözcük grubu biçiminde redif olmak üzere toplam 119 redif kullanılmıştır.
- Eserde 77 kafiye-i mücerrede, 60 kafiye-i mürdefe, 8 kafiye-i müessese, 11 kafiye-i mukayyede olmak üzere toplam 156 kafiye örneği tespit edilmiştir. Ayrıca, ikvâ, ikfâ ve itâ gibi kafiye kusuru olan örnekler de tespit edilmiştir.
- Eserde 10 münacat, 3 na't, 2 hammamiye, 1 hasb-i hal, 1 hicviyye, 1 pendname, 1 şehrengiz, 2 tarih nazım türlerinin örnekleri tespit edilmiştir.
- Divan'da nazım şekillerinin kullanımı noktasında şair yaygın olmayan bazı farklılıklara başvurmuştur. Şair, özellikle kafiye düzeni seçiminde yaygın kullanımların dışına çıkmıştır. 3 rubaide klasik Türk edebiyatında örneklerine çok az rastladığımız kıt'a biçiminde olan ve kafiye düzeni “xaxa” şeklinde olan rubailer yazmıştır. Yine muhammes örneğinde, yaygın olmayan muhammes-i mütekerrir (aaaAA bbbAA cccAA ...) örneğine yer vermiştir. Bir müseddes örneğinde ise (aaaaXX) biçiminde olup yaygın olmayan bir kullanıma başvurmuştur.

- Klasik Türk edebiyatında mahlas kullanımı belirli bir çizgide işlenmiştir. Nûrî, mahlas kullanımında bazı farklılara başvurmuştur. Mahlas kullanımının görülmediği müfred, nazm ve kıt'a-ı kebire örneklerinde mahlasa yer vermiştir. Ayrıca gazel ve kasidelerde görülen yaygın mahlas kullanımlarının dışında da örnekler vermiştir. Bir gazel örneğinde mahlası hüsn-i makta beytinde kullanmıştır. Bir kaside örneğinde ise son iki beyitte mahlasa yer vermiştir.
- Bu çalışmada bağlamli dizin ve işlevsel sözlük hazırlanma yöntemiyle elde edilen dil ve anlam malzemesi, yapılacak olan benzer araştırmalara kolaylık sağlayacak niteliktedir.

KAYNAKÇA

Akar, Ali, (2014), Türk Sözlükbiliminde Tanımsız Bir Alan: Sövgü Sözleri, *Dil Araştırmaları*, 14, 27-33.

Aktunç, Hulki, (2002), *Büyük Argo Sözlüğü*, 3. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Akyüz, Kenan, (2017), *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, 18. Baskı, İstanbul, İnkılâp Kitabevi.

Alıcı, Lütfi, (2008), “Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri”, *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, 3. Baskı, içinde (s. 73-148), Ankara, Akçağ Yayınları.

Altuntaş, Halil ve Şahin, Muzaffer, (2008), *Kur'an- Kerim Meâli*, 15. Baskı, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Apaydın, Mustafa, (1993), *Türk Hiciv Edebiyatında Ziya Paşa*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.

Artun, Erman, (2008), *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, 4. Baskı, İstanbul, Kitabevi Yayınları.

Ayar, Murat, (2022), *Aziz Mahmûd Hüdâyî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale.

Batıslam, H. Dilek, (2016), *Divan Şiirinin Benzetme ve Hayal Dünyasından*, 1. Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları.

Belli, Handan ve Mum, Cafer, (2021), Klasik Türk Şiirinde Terkiplerdeki Somutlaştırma ve Duygu Aktarımı, *Bilig*, 97, 79-108.

Bilgegil, M. Kaya, (2009), *Türkçe Dilbilgisi*, 3. Baskı, Erzurum, Salkımsöğüt Yayınevi.

Canım, Rıdvan, (2018), *Divan Edebiyatının Kaynakları*, 2. Baskı, İstanbul, Akıl Fikir Yayınları.

Canım, Rıdvan, (2011), *Divan Edebiyatında Türler*, 2. Baskı, Ankara, Grafiker Yayınları.

- Coşkun, S. Vildan, (2020), “Edebi Türler”, *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, 3. Baskı, içinde (s. 173-246), İstanbul, Kesit Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit, (2008), “*Osmanlıca-Türkçe Lûgat*”, 25. Baskı, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, Cem, (2009), “*Yeni Tarama Sözlüğü*”, 2. Baskı, Ankara, TDK Yayınları.
- Duman, Musa, (1987), *Yapıları ve Kullanışları Bakımından Arapça ve Farsça Tamlamalar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul.
- Durmuş, İsmail, (2013), “Vezin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 43, Ankara, TDV Yayınları.
- Ergin, Muharrem, (2009), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gider, Mahmut ve Çiftçi, Soner, (2021), “Âşık-Sevgili Tasvirlerine İlişkin Karşıtlıkların Gazellerdeki Yansımaları”, *International Journal of Filologia*, 6, 101-128.
- Gökalp, Haluk, (2012), “Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri”, *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, 3. Baskı, içinde (s. 189-473), İstanbul, Kesit Yayınları.
- Gökdayı, Hürriyet, (2008), Türkçede Kalıp Sözler, *Bilig*, 44, 89-110.
- Gökmen, Ertan ve Taşcan, Arzu, (2019), *Osmanlı Türkçesine Giriş ve Tarihi Metinler*, 2. Baskı, İstanbul, İdeal Kültür Yayıncılık.
- Hengirmen, Mehmet, (1998), *Türkçe Dilbilgisi*, 3. Baskı, Ankara, Engin Yayınevi.
- Horata, Osman, (2019), *Has Bahçede Hazan Vakti*, 3. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.
- İpekten, Haluk, (2010), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, 12. Baskı, İstanbul, Dergah Yayınları.
- Kesik, Beyhan ve Şenödeyici, Özer, (2019), *Aruz Teori ve Uygulama*, 2. Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları.

Kaçar, Mücahit, (2016), “Klasik Türk Edebiyatında Kafiye”, (Ed. Özer Şenödeyici), *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu*, 1. Baskı, içinde (s. 37-53), İstanbul, Kesit Yayınları.

Kaplan, Hasan, (2022), “Yerli Unsurları Önemseyen Bir Şair:Nûrî”, (Ed. Köksal, M. Fatih ve Yeni, Emre Berkan), *Klasik Türk Edebiyatında Yerlilik*, 1. Baskı, içinde (s. 147-182), İstanbul, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.

Kaplan, Orhan, (2020), “Edebi Sanatlar”, *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, 3. Baskı, içinde (s. 247-330), İstanbul, Kesit Yayınları.

Karahan, Leylâ, (2017), *Türkçede Söz Dizimi*, 24. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

Korkmaz, Ramazan, (2007), “Servet-i Fünun Edebiyatı”, (Ed. Ramazan Korkmaz), *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4. Baskı, içinde (s. 121-170), Ankara, Grafiker Yayınları.

Korkmaz, Zeynep, (2017), *Türkiye Türkçesi Grameri*, 5. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, *Kubbealti Lugati* Erişim Tarihi: 01.06.2023, <http://lugatim.com/>

Mengi, Mine, (2010), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 16. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

Özdemir, Muhammet, (2022), *Nev’i-zâde Atâyî Hamsesi Sözlüğü*, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Manisa.

Öztürk Doğan, Aslıhan, (2022), *Azmî-zâde Hâletî Divanı’nın Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Pala, İskender, (2020), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 31. Baskı, İstanbul, Kapı Yayınları.

Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet, (2018), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 13. Baskı, İstanbul, Dergâh Yayınları.

TDK, *Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim Tarihi: 01.06.2023, <https://sozluk.gov.tr/>

Uludağ, Süleyman, (2016), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık.

Yerlikaya Kübrâ, (2008), *Şeyh Gâlib Dîvânında Zaman*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

Yılmaz, Ayşe, (2010), *Nûrî, Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanı ve Divanı'nın İncelemesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

Yılmaz, Ozan, (2020), “Kafiye”, *Klasik Türk Edebiyatı Temel Bilgiler*, 3. Baskı, içinde (s. 81-86), İstanbul, Kesit Yayınları.